SOVYETLER'E KARŞI

BÜYÜK KOMPLO

1917 - 1947

Michael Sayers - Albert E. Kahn

YURT
KİTAP YAYIN

Rusya'ya Karşı Büyük Komplo'daki olay ve diyalogların hiçbiri yazarlar tarafından imal edilmiş değildir. Materyal, Bibliyografik Notlar'da sıralanan ya da metinde belirtilen çeşitli belgesel kaynaklardan alınmıştır.

SOVYETLER'E KARŞI

BÜYÜK KOMPLO

1917- 1947

MICHAEL SAYERS - ALBERT E.KAHN

Çeviren: İsmail Aydın

YURT
KİTAP—YAYIN

YURT KİTAP - YAYIN : 17

Orijinal adı "The Great Conspıracy" olan Büyük Komplo; 1975 tarihinde İngiltere'de RED STAR PRESS yayınevince yapılan 2. baskısından dilimize İsmail Aydın tarafından çevrilmiştir.

Birinci Baskı: Ocak 1990 tarihinde İstanbul'da Metinler Matbaası'nda basılmıştır.

YURT KİTAP - YAYIN

Necatibey Cad. 25 / 9 Sıhhiye ANKARA Tel.: 231 40 35

BÜYÜK KOMPLO
YENİ BASKIYA ÖNSÖZ

İngilizce konuşulan dünyanın tarihinde belki de hiçbir zaman, Marx, Engels, Lenin, Stalin ve Troçki'nin rollerine ilişkin gerçeğe karşı propaganda amacıyla açık ya da gizli olarak, bugünkü kadar çok sayıda ve pahalıya malolmuş kitap, broşür, film, televizyon ve radyo materyali piyasaya sürülmemiştir. Bu materyallerin, bütün toplumsal kesimlerin düşüncelerinin nesnelliğini yıkıcı bir şekilde etkiledi.

Kapitalist düzenin, oportünist kişisel çıkarlarından başka bir şey düşünmeyen kurnaz ve ilkesiz dalkavukları, J.V. Stalin'i tahrif ederek ve Troçki'yi anlamsızca yücelterek bol bol kâr sağlama fırsatı bulurlar. Ne yazık ki, bu oportünist yazar müsvettelerinin beklentileri, çok iyi temellendirilerek, çoğu kez masum olan okur ve izleyicileri, Stalin'in 'milyonların' gaddar katili ve Troçki'nin de Rus Devrimi'nin kurtarıcısı diye tanımlanmasını sorgusuz sualsiz kabul etmek gibi yaygın bir eğilime kapılmaları sonucunu vermiştir. İnsan bu 'tarihçi'lerden Troçki'nin 1924 Sovyet Parti Kongresi'nde Stalin'in önderliğine karşı çıktığında tek bir oy bile alamadığını asla öğrenemeyecektir.[1]

İnsan bu kaynaklardan Troçki'nin sonradan Henry Ford ve Hitler tarafından finanse edildiğini de öğrenemeyecektir. Troçki'nin erdemlerini göklere çıkaran sözde 'Lenin'in Vasiyeti', Troçki'nin 1923'de bunun sahte bir belge olduğunu kabul etmesine rağmen zamane Troçkistleri tarafından hâlâ dağıtılmaktadır.[2]

İnsanın, Stalin'in önderliğindeki SBKP Merkez Komitesi'nin

1. Sayfa 192
2. Sayfa 194

güçlü bir Sovyet Devleti kurmadaki ve Batılı Müttefiklerinden nispeten az bir yardım alarak Hitler Faşizminin bozguna uğratılarak ezilmesindeki parlak başarılarına ilişkin gerçekleri bulabilmesi için başka yerlere, bunun gibi kitaplara bakması gerekecektir.

Bu yalan dolu karalamalar, bazıları tarafından yalnızca 'eğlendirici' kurgusal düşünceler gibi görülebilseydi, bugün bütün bunların pek de önemi olmayacaktı. Fakat gerçek bu değildi ve genellikle tipik ve olağanüstü derecede iyi finanse edilmiş gizli sızma taktiklerine dayalı Troçkist ve Stalin aleyhtarı propagandanın incelikleri, işçi sınıfının hatırı sayılır kesimleri içerisinde kaynağa ilişkin düşünceleri engellemektedir. Emperyalistlerin toprak, kâr ve hegemonyacı diktatörlükleri için daha da yıkıcı bir dünya savaşına doğru tehlikeli gidişlerini büyük ölçüde kolaylaştıran faaliyetleri ve faşist ve neofaşist örgütlerin hortlaması da bu niteliktedir.

Ulusal kurtuluş hareketlerinin kendi kaderini tayin hakkı için, emperyalizme karşı savaştığı bir dünya koşullarında, uluslararası mali ve çokuluslu sanayi kapitalizminin mücadelesinin bu kritik döneminde bir düzeltici olarak BÜYÜK KOMPLO'nun yeniden basımı ve mümkün olan en yaygın biçimde dağıtımı yerinde ve acildir. Bu kitap, doğruluğunu ve sağlıklı nesneliğini vurgulayışı ve onaylayışı, gerçeklere dayalı kaynakları kapsamlı bir biçimde kanıtlayışıyla "Gerçeğin Kürsüsü"dür. O, gelecek kuşakların gözlerinin boyanması tehlikesine karşı bir hatırlatıcıdır. Yeniden basımı, eşi benzeri görülmedik bir yalan ve gerçeğin tahrifatı döneminde, bir yaratıcı gerçekçilik eylemidir.

Thomas Murray
Edinburgh 13/11/1975

TÜRKÇE BASKIYA ÖNSÖZ

1917 Ekim Devrimi, dünya proletaryası ve ezilen halkları için yeni bir umut, proleter devrimleri çağının başlangıcıydı. Tüm önceki toplumsal devrimlerden farklı olarak, çok kısa ömürlü Paris Komünü'nü ayıracak olursak ilk kez, proletarya ve emekçi sınıflar, sömürü, baskı ve eşitsizliğin her türlüsünü nihai olarak ortadan kaldırmanın yolunu açarak kaderlerinin efendisi olmuşlardı.

Sadece Rusya'nın devrilen sömürücü sınıfları değil tüm uluslararası gericilik, yangının yayılmasını önlemek için proleter devrimine karşı şiddetli ve yoğun bir saldırıya geçti. Emperyalistler, Sovyet iktidarını yıkmak için her yola başvurdular. Sadece askeri saldırılarla, iç ayaklanmaları destekleyerek değil akla gelebilecek her türlü hile ve saldırganlıkla bunu gerçekleştirmeye çalıştılar. Sovyet proletaryası ve emekçi halkları devrimi ve kazanımlarını korumakta en az onlar kadar kararlıydı. Kolçak, Denikin, Wrangel gibi tüm lojistiği emperyalistlerce sağlanan beyaz ordularla savaşıldı. Sosyalist Devrimci Boris Savinkov'un darbe girişimi, yine Sosyalist Devrimci Tanya Kaplan'ın Lenin'e suikasti belleklerdedir. Buhlar tek tek olaylar olarak belleklerdedir fakat, Sovyet iktidarını yıkmak için girişilmiş sistemli bir saldırı, o dönemde başını İngiliz emperyalizminin çektiği uluslararası gericiliğin bulunduğu komplolar olarak düşünülmez. Emperyalist burjuvazi, Sovyet iktidarını yıkmak için bir an bile boş durmamıştır.

Devrim sonrası ilk yıllarda asıl olarak, devrilen sömürücü sınıflara dayanılarak yürütülen karşı-devrimci saldırı ve komplolar, sömürücü sınıflar etkisizleştirilip, tasfiye edildikçe daha farklı dayanak-

lar aramaya yönelmiş ve bulmuştur. Sosyalist kuruluş döneminin dinamik zemininde, az-çok önemli her dalgalanma Parti içerisinde de yansısını bulmuş, devrilen, durumu sarsılan ya da değişimlere ayak uyduramayanlar, burjuva, küçük burjuva ideolojisinin inceltilmiş türevleri çeşitli oportünist görüşler olarak anti-Sovyet bir zeminde ortaya çıkmışlardır. Buharin'in zengin köylülüğün tasfiyesine karşı çıkması gibi. Sosyalist kuruluşun teorik ve pratik sorunlarının çözümü, oportünizme karşı yürütülen ideolojik ve politik mücadele ile birleştirilmiştir.

Çeşitli türden revizyonistler, emperyalist burjuvazinin tam desteğini almış olarak, Stalin'i, Stalin dönemindeki sosyalist inşa ve oportünizme karşı yürütülen mücadeleyi saldırı bombardımanına tutmuşlardır. Burjuva-revizyonist propagandanın üzerinde en çok spekülasyon yürüttüğü konulardan birisi Troçki, Zinovyev, Kamenev, Buharin vb. lerinin karşı-devrimci komplolara girişmesinin imkansız olduğudur. Onlara göre, bu iddiaların en inanılmazı Troçki'nin Alman ajanı olmasıdır. Tüm bunlar Stalin'in rakiplerini tasfiye etmek için uydurulmuş şeylerdir. Oysa o günkü koşullar irdelendiğinde ve perde geriye doğru aralanıp bu "ünlü"lerin tarihteki rolleri, süreçte ve kimi dönüm noktalarında takındıkları tutumlar ortaya çıkartıldığında iddiaların gerçekliği daha kolay kavranacaktır. Troçki hiçbir zaman BBolşevik olmadı. Her zaman küçük bir hizbin ve hiziplerarası entrikaların başıydı. Özeleştiri yapıp partiye katıldı, fakat değişmedi. Lenin, onun yüzeydeki parlaklığını, "her parıldayan şey altın değildir" sözleriyle tanımlamış, kaşarlanmış oportünistliğinden dolayı "Judas Troçki" diye nitelemişti. Onun "hain"liği, sosyalizmin iktisadi, sosyal temeli sağlamlaştırıldıkça gelişmiş, iktidarı ele geçirmek için hiçbir sosyal dayanak bulamadığı, sosyalist inşanın dev adımlarla gerçekleştirildiği '30'lu yıllarda, Alman emperyalistlerinden medet umarak onlara ajanlık yapmaya varmıştır. Bu yıllarda dünya, büyük karışıklıkların, yeni bir emperyalist savaşın öngünündedir. Nazi haydutları beşinci kol tekniğini geliştirmişler, işgal öncesi ülkelerin iç durumunu karıştırmak, işbirlikçiler yaratmak ve iç durumu kendi lehlerine olgunlaştırmak gibi yöntemleri geliştirmiş olarak uygulamaktadırlar. Sovyetlerde otuzlu yıllarda yoğunlaşan karşı-devrimci komplolar dizisine gerek dıştaki gerekse içteki gelişmelerle birlikte yaklaşmak

gereklidir. Komplolardaki bu yoğunlaşma içteki durumla, sosyalist inşada ulaşılan aşama ile yakından ilgilidir. Buharin'in itiraf ettiği gibi, komplolar, Stalin'in başında bulunduğu Sovyetler Birliği'nde sosyalist inşada kazanılan zaferlerle proletarya ve halk kitlelerinden hiçbir destek bulamamışlar, bunun için emperyalist destekli komplo önlerindeki tek yol olarak kalmıştır.

Burjuva-revizyonist propaganda, Sovyet devrimi ve sosyalist kuruluşa ilişkin tarihsel gerçeklerin kimilerini belleklerden silme, iç bağlarından arındırma, içlerinden kendileri için en uygun gördüklerini seçip spekülasyon yürütme yolunu tutmuştur. Büyük Komplo, ışıldakları tarihe doğru çevirmekte, özellikle üzerinde kuşku yaratılmaya çalışılan kimi olaylara ilişkin gerçekleri, güncelliği içinde ve tanıklar eşliğinde sunmaktadır. Bir örnek verecek olursak, Stalin düşmanlığı yapan liberallerin seleflerinin, komplocuların açığa çıkartılıp, yargılanarak mahkum edildikleri Moskova Duruşmaları'nı hiç de akıldışı ve kurgusal bulmadıkları görülecektir.

Büyük Komplo, devrimin ilk yıllarından itibaren Sovyet iktidarına karşı, içten ve dıştan girişilen saldırı ve komploları tarihsel bütünlüğü içerisinde ve kronolojik gelişimine uygun olarak vermekte ve bu özelliğiyle o, karşı-devrimci saldırının mantıksal zincirini, ortaya koymaktadır.

Lenin tarafından geliştirilen, Marks'ın kapitalizmden komünizme kadar uzanan geçiş dönemi devleti olarak nitelediği proletarya devleti, devrilen fakat direnci daha artan sömürücü sınıflara, emperyalist kuşatma ve saldırıya karşı ve sosyalist kuruluşu örgütlemek için proletaryanın iktidar silahıdır. Stalin düşmanlarının aynı zamanda partinin önder ve yönetici rolüne, proletaryanın sınıf iktidarının bir aracı olan proletarya devletine karşı çıkmaları bir rastlantı değildir. Eğer böyle bir silaha sahip olunmasaydı, içten ve dıştan gelen saldırılara karşı devrimin korunması, sosyalist kuruluşun gerçekleştirilmesi mümkün olmazdı. Stalin bunu şu şekilde vurguluyordu: "Devrim, proletarya diktatörlüğü olmadan burjuvaziyi yenebilir, burjuva iktidarını devirebilir. Ama devrim, gelişmesinin belirli bir aşamasında temel dayanak noktası ödevini gören proletarya diktatörlüğü biçiminde özel bir organ yaratmazsa, burjuvazinin direncini kıramaz, zaferini koruyamaz ve sosyalizmin kesin zaferi için ileri yürüyemez."

Sovyet Devrimi ve sosyalist inşa süreci proletarya devletinin tarihsel zorunluğunu doğruladı. Stalin'in başında bulunduğu proletarya iktidarı ve komünist partisi dimdik ayakta iken bu karşı-devrimci komplolara aman tanımadı. Onları revizyonist-troçkist iddiaların aksine hem ideolojik hem pratik olarak çökertti. Ne zamanki parti ve proletarya devleti içten darbelenip ele geçirildi, komplocular öncüllerinin tecrübeleriyle donanmış ve daha sinsice taktikler izleyen Kruşçevci revizyonistler amaçlarına ulaşabildiler.

Büyük Komplo, revizyonist reformizmin kapitalizmi kutsadığı ve revizyonist ülkelerin son biçimsel bağlarından da kurtulup hızla klasik kapitalizme doğru evrildiği koşullarda Türkçede yayımlanıyor. Bu gelişmeleri her şeyin yerli yerine oturması, arılaşma ve saflaşma olarak olumluyoruz. Revizyonist ülkelerin 40 yılı aşkın süredir sosyalizme fatura edilen ekonomik bunalım, toplumsal kutuplaşma, ahlaki çöküntü gibi aslında kapitalizme özgü hastalıklar artık doğru biçimde tanımlanabilecektir. Kapitalizm, emekçi insanlığın hiçbir sorununu çözememiştir ve çözemeyecektir. Bilim ve teknolojideki devasa gelişime karşın bundan yararlanan bir avuç asalak ve sömürücüdür. Bu gelişimin asıl yaratıcıları proletarya ve tüm emekçilerin payına düşen, alay edilircesine, işsizlik, sefalet, yıkım ve aşağılanmadır. Proletarya ve tüm emekçi insanlığın çalışma ve yaşam koşullarını iyileştirecek, manevi ve kültürel gelişme yolunu açacak olan sadece sosyalizmdir. Proletarya ve tüm emekçi insanlık, özgürlük, eşitlik, sömürüsüz ve baskının olmadığı bir dünyada yaşama ideallerinden hiçbir zaman vazgeçmeyecektir.

Gelecek Sosyalizmindir.

Aralık 1989
İsmail Aydın

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ KİTAP : Devrim ve Karşı Devrim 13

I SOVYET İKTİDARININ DOĞUŞU 15

1. Petrograd Görevi — 2. Karşı-devrim — 3. Devrim — 4. Tanınmama — 5. Gizli Diplomasi

II KISASA KISAS 32

1. İngiliz Ajanı — 2. Saat Sıfır — 3. Görevin Sonu

III USTA CASUS

1. Girişte M.Massino — 2. Sidney Reilly — 3. Para ve Cinayet — 4. Letonyalılar Komplosu — 5. Çıkışta Sidney Reilly

SİBİRYA MACERASI 59

IV *1. Hatırlatıcı Not — 2. Vladivostok'da Entrika — 3. Doğuda Terör*

BARIŞ VE SAVAŞ 70

V *1. Batıda Barış — 2. Barış Konferansında — 3. Golovin'in Görevi*

MÜDAHALE SAVAŞI 84

VI *1. Başlangıç — 2. Kuzeyde Seferberlik — 3. Kuzeybatıda Seferberlik — 4. Güneyde Seferberlik — 6. Polonyalılar ve Wrangel — 7. Son Sağ Kalan*

BİR MUHASEBE 103

VII

İKİNCİ KİTAP: Cordon Sanitaire'in Sırları 111

BEYAZ HAÇLI SEFERİ 113

VIII *1. Sonun Başlangıcı — 2. Beyaz Rusların Dönüşü — 3. Revalli Bir Centilmen — 4. Hoffmann Planı*

BİR TERÖRİSTİN TUHAF KARİYERİ 124

IX *1. Sidney Reilly'nin Dönüşü — 2. "Diğerleri Gibi Bir İş" — 3. Chequers'da Bir Pazar Günü — 4. 1924 Moskova Duruşması*

FİN SINIRINA DOĞRU 141

1. Broadway'de Anti-Bolşevizm — 2. Ajan BI — 3. Kara Yüzler

X *Detroit'te — 4. Sidney Reilly'nin Sonu*

SAVAŞ TAMTAMLARIYLA AÇILIŞ 152

MİLYONERLER VE SABOTAJCILAR 156

XI *1. Paris'te Bir Toplantı — 2. Saldırı Planı – 3. Perde Arkasına*

XII *Bir Bakış — 4. Dünyanın Sonu*

ÜÇ DURUŞMA 166
1. Sanayi Partisi Duruşması — 2. Menşevikler Duruşması — 5.
XIII *Vickers Mühendisleri Duruşması*
BİR DEVRİN KAPANIŞI 174

XIV ÜÇÜNCÜ KİTAP : Rusya'nın Beşinci Kolu 178
İHANETE GİDEN YOL 180
1. Devrimciler Arasında İsyan — 2. Sol Muhalefet — 3. İhanete
XV *Giden Yol — 4. İktidar Mücadelesi — 5. Alma Ata.*
BEŞİNCİ KOLUN DOĞUŞU 203
1. Troçki Elbe'de — 2. Berlin'de Randevu — 3. Üç Tabaka
İHANET VE TERÖR 224
XVI *1. İhanet Diplomasisi — 2. Terör Diplomasisi*
KREMLİN'DE CİNAYET 242
XVII *1. Yagoda — 2. Menzhinski'nin Öldürülmesi — 3. Garantili*
Cinayet — 4."Tarihsel Zorunluluk"
XVIII KARAR GÜNLERİ 255
1. Savaş Batıya Yöneldi — 2. Troçki'den Mektup — 3. Oslo'ya
Uçuş — 4. Saat Sıfır.
XIX İZİN UCU 274
1. Tuhaçevski — 2. Troçkist Paralel Merkez Duruşması — 3.
Mayısta Eylem — 4. Final
XX MEKSİKA'DA CİNAYET 294

DÖRDÜNCÜ KİTAP : Münih'ten San Francisco'ya 302
XXI İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI 304
1. Münih — 2. II. Dünya Savaşı
AMERİKA'NIN ANTİ-KOMÜNTERNİ 320
XXII *1.Kara Yüzler'in Mirası — 2. "Amerika'yı Komünizmden*
Kurtarmak" — 3. Paul Scheffer : Bir Dava Tarihi — 4. Dies
XXIII *Komitesi — 5. Yalnız Kartal.*
ONALTILAR DAVASI 356
BİRLEŞMİŞ MİLLETLER 367
SAVAŞ MI BARIŞ MI ? 374
XXIV BİBLİYOGRAFİK NOTLAR 395
XXV
XXVI

BİRİNCİ KİTAP

Devrim ve Karşı Devrim

BİRİNCİ BÖLÜM

SOVYET İKTİDARININ DOĞUŞU

1. Petrograd Görevi

Kader yılı 1917'nin yaz ortasında, Rus devrimci volkanı kabarıp gümbürdedikten sonra, Binbaşı Raymond Robins adlı bir Amerikalı son derece önemli gizli bir görevle Petrograd'a[1] geldi. Robins resmi olarak Amerikan Kızılhaç'ı Şef Yardımcısı sıfatıyla seyahat ediyordu. Gayri resmi olarak ise, Birleşik Devletler Ordusu İstihbarat Bölümü'nün hizmetlisiydi. Gizli görevi, Rusya'nın Almanya'ya karşı savaşta tutulmasına yardımcı olmaktı.

Doğu Cephesinde durum ümitsizdi. Kötü yönetilen, donanım açısından sefil bir durumda bulunan Rus Ordusu, Almanlar tarafından darmadağın edilmişti. Savaşın etkisiyle sarsılan içten çürümüş feodal Çarlık rejimi sallanıp çökmüştü. Mart ayında Çar, II. Nikola çekilmeye zorlanmış ve Geçici Hükümet kurulmuştu. Devrimci *Barış, Ekmek ve Toprak*! çığlığı kırları sararak, savaştan usanmış, açlıktan kırılan ve mülksüzleştirilmiş milyonlarca Rusun hem acil taleplerini hem de eskiden beri varolan özlemlerini ifade ediyordu.

Rusya'nın müttefikleri -Britanya, Fransa ve Birleşik Devletler- Rus Ordusu'nun yakında çökmesinden korkuyorlardı. Her an Doğu Cephesi'nde bir milyon Alman askeri birdenbire serbest kalabilir ve batıdaki yorgun Müttefik Kuvvetlerine saldırabilirdi. Ukrayna buğdayının, Donets kömürünün, Kafkas petrolünün ve Rus toprağının bütün öteki sınırsız kaynaklarının Alman İmparatorluğu'nun doymak bilmeyen kursağına inmesi olasılığı da bir o kadar dehşet vericiydi.

Müttefikler, ümitsizce Rusya'yı savaşta tutmaya çabalıyorlardı. Hiç olmazsa Amerikan takviyeleri Batı Cephesi'ne ulaşana dek Rusya'yı savaşta tutmak için ellerinden geleni yapmak üzere alelacele Petrograd'a gönderilen sayısız diplomat, ordu mensubu ve özel istihbarat subayından biri de Binbaşı Robins'ti.

---

1 Petrograd, Çarlık Rusya'sının başkentiydi. Adını Büyük Petro'dan alan şehrin ilk ismi St. Petersburg'du. Birinci Dünya Savaşı patlak verdiğinde, bu isim, daha bir Rusça olan Petrograd'a çevrilmişti. Bolşevik Devrimi'nden sonra yeni başkent Moskova oldu ve 1924'de Lenin'in ölümünden sonra da eski başkentin adı Leningrad olarak değiştirildi.

Kırk üç yaşında bitmek tükenmek bilmeyen bir enerjiye, olağanüstü bir hitabet gücüne ve büyük bir kişisel çekiciliğe sahip olan Raymond Robins koyu siyah saçları ve çarpıcı kartalsı yüz hatları ile Birleşik Devletler kamuoyunun yakından tanıdığı bir şahsiyetti. Chicago'daki başarılı iş hayatından vazgeçip kendini hayırseverliğe ve sosyal çalışmalara adamıştı. Politikada "Rooseveltçi"ydi. 1912 yılında, kahramanı Theodore Roosevelt'in büyük servet sahipleri ya da siyaset çarklarının yardımını almaksızın Beyaz Saray'a ulaşmaya çalıştığı meşhur "Bull Mouse" kampanyasında önde gelen bir rol oynamıştı. Robins, militan bir liberal, gericiliğin karşısına dikilen her davanın yorulmak bilmez ve renkli bir taraftarıydı.

"Ne? Raymond Robins mi? Şu çıkıntı mı? Şu Roosevelt çığırtkanı mı? Onun bu görevde ne işi var?" Robins'in kendisine başyardımcı olarak atandığını duyduğunda Rusya'daki Amerikan Kızılhaçının başkanı Albay William Boyce Thompson böyle ifade etti hayretini. Albay Thompson Cumhuriyetçiydi ve mıymıntının tekiydi. Rusya'daki işlerde -Rus manganez ve bakır madenlerinden- kişisel çıkarı vardı. Fakat Albay Thompson aynı zamanda gerçekleri açık fikirlilikle gözlemleyen, realist bir insandı. A.B.D. Dışişleri Bakanlığı'nın çalkantılarla dolu Rus arenasına karşı takındığı tutucu tavırla hiçbir yere varılamayacağı kararına kişi olarak çoktan varmıştı.

O yıl Rusya'daki Amerikan Büyükelçisi David Francis ise ihtiyar, dikkafalı, pokerci bir St. Louis bankeri ve eski Missouri Valisiydi. Savaştan harap olmuş, devrimci Petrograd'ın hummalı ortamında, kır saçları eski moda dik yakası ve siyah cakettatayıyla pek tuhaf bir tip çiziyordu.

Bir İngiliz diplomatı "İhtiyar Francis" diyordu, "Sosyalist Devrimci ile patates arasındaki farkı dahi bilmez."

Fakat Büyükelçi Francis Rus politikasına ilişkin bilgisizliğini, kanılarının güçlülüğü ile kapatıyordu. Bunları esas olarak Petrograd'daki Amerikan Büyükelçiliğine üşüşen Çarcı generallerle milyonerlerin korkunç dedikodularından ediniyordu. Francis, Rus ayaklanmasının tamamıyla bir Alman komplosunun sonucu ve bütün Rus devrimcilerinin de yabancı ajanı olduğundan emindi. Bütün bunların her nasılsa yakında yatışacağı düşüncesindeydi.

21 Nisan 1917'de Büyükelçi Francis, Birleşik Devletler Dışişleri

Bakanı Robert Lansing'e gizli bir telgraf çekti:

LENİN ADLI BİR AŞIRI SOSYALİST YA DA ANARŞİST SERT KONUŞMALAR YAPMAK SURETİYLE HÜKÜMETİ GÜÇLENDİRİYOR, KENDİSİNE YER YAPIYOR, UYGUN BİR ZAMANDA ONU SINIRDIŞI EDECEKLER.

Fakat Rus Devrimi, Çarın devrilmesinden sonra yatışmak şöyle dursun, daha yeni başlıyordu. Rus Ordusu darmadağındı ve Rusya'da hiç kimse de bunu durduracak güçteymiş gibi görünmüyordu. Geçici Hükümetin hırslı Başbakanı Aleksandr Kerenski, Doğu Cephesi'ni gezerek askerlere dokunaklı konuşmalar yapıyor, onlara "Zafer, demokrasi ve barış"ın çok yakın olduğuna dair söz veriyordu. Bu sözlere kanmayan, açlıktan kırılmış, asi onbinlerce Rus askeri cepheyi terketmeye devam ediyordu. Yırtık pırtık, kirli üniformalarıyla kırlardan, yağmurdan göl olmuş tarlalardan ve üzeri tekerlek izleriyle dolu yollardan ardarda akarcasına geçerek köy, kasaba ve şehirlere gidiyorlardı.[2]

En geride, evlerine dönen Rus askerleri devrimci işçi ve köylülerle karşılaşıyorlardı. Her tarafta askerler, işçi ve köylüler, kendiliğinden devrimci komitelerini ya da kendi deyimleriyle "Sovyetleri" kuruyor ve Petrograd'daki hükümet merkezinde Barış, Ekmek ve Toprak! taleplerini duyurmak için temsilcilerini seçiyorlardı...

Binbaşı Robins Petrograd'a geldiğinde, aç, ümitsiz halk kitleleri ülkede büyük kara bir dalga gibi yayılmış durumdaydı. Başkent cephe önünün çamurlu siperlerinden kopup gelerek savaşa son verilmesini talep eden asker heyetleriyle dolup taşıyordu. Hemen her gün ekmek isyanları çıkıyordu. Lenin'in Bolşevik Partisi'nin -Rus komünistlerinin Kerenski tarafından yasadışı ilan edilip yeraltına itilen örgütü- gücü ve prestiji hızla artıyordu.

---

2 Üç yıl boyunca Rus askerleri ezici eşitsizliğe rağmen büyük bir cesaret ve ustalıkla savaşmışlardı. Savaşın ilk aylarında, Alman saldırganlığı zirvesindeyken Ruslar Doğu Prusya'yı istila ederek iki Alman Kolordusunu ve bir süvari birliğini püskürtmüş ve Joffre'a Marne'daki gediği kapatma ve Paris'i kurtarma fırsatı vermişlerdi. Arkada ise Rus Ordusu ihanet ve beceriksizlikle uğraşmak zorundaydı. Savaş Bakanı Suhoumlinov Almanlara hizmet eden bir haindi. Çarın sarayında, Alman ajanları, Çariçe ve onun danışmanı, uğursuz Papaz Rasputin'in başını çektiği Alman yanlıları kaynıyordu. Rus askerlerinin donanımı sefil bir durumda idi. 1917'de Rus Ordusu'nun can kaybı Büyük Britanya, Fransa ve italya'nınkinin toplamından fazlaydı. Kayıplar toplam 2.762.064 ölü ve 4.950.000 yaralı ve 2.5 milyon kayıptır.

Raymond Robins, Büyükelçi Francis'le onun Çarcı dostlarının düşüncelerini, Rusya'nın gerçeği olarak kabul etmiyordu... Petrograd salonlarında pek vakit kaybetmedi, Rus arenasını kendi gözleriyle görmek için, kendi deyimiyle "savaş mahalline" gitti. Robins, "Dışa dönük bir anlayışa -Amerika'da başarılı işadamları arasında yaygın olan şey; gevezeliği dikkate almayıp sürekli gerçekleri arayan bir anlayış-" tutkuyla inanıyordu. Ülkeyi gezerek, fabrikalarda, sendikalarda, kışlalarda, Doğu Cephesi'nde bitlerin sardığı siperlerde bile incelemelerde bulundu, Rusya'da ne olup bittiğini keşfetmek için Robins Rus halkının arasına karıştı.

O yıl bütün Rusya geniş çalkantılı, tartışmalı bir dernek gibiydi. Yüzyıllar süren zorunlu sessizliğin ardından, halk sonunda sesini bulmuştu. Her yerde mitingler yapılıyordu. Herkesin söyleyecek bir sözü vardı. -Hükümet memurları, müttefik yanlısı propagandacılar, Bolşevikler, Anarşistler, Sosyalist Devrimciler, Menşevikler- hepsi bir ağızdan konuşuyordu. En popüler konuşmacılarsa Bolşeviklerdi. Askerler, köylüler ve işçiler sürekli onların söylediklerini tekrarlıyorlardı.

Bu ateşli kitle mitinglerinden birinde bir Rus askeri, "Ne için savaştığımı gösterin bana" diye soruyordu. "Kostantinapolis için mi yoksa Rusya'yı kurtarmak için mi? Demokrasi için mi yoksa kapitalist yağmacılar için mi? Bana devrimi savunduğumu kanıtlarsanız ölüm cezası tehdidine gerek kalmaksızın çıkıp savaşırım. Ne zaman ki toprak köylülere, fabrikalar işçilere ve iktidar Sovyetlere ait olur, o zaman bilirim ki savaşacağımız bir şeyler var ve onun için savaşırız!"

Robins bu tartışma ortamında aradığını bulmuştu. Ülkesinde, Birleşik Devletler'de, kürsülere aşina bir kişi olarak Amerikan Marksistleriyle sık sık tartışmıştı. Rus Bolşevikleriyle neden tartışmasındı? Robins Bolşevik konuşmacılara yanıt vermek için sık sık izin isterdi. Kalabalık fabrikalarda ve siperlede, geniş omuzlu, kara gözlü Amerikalı çıkıp konuşurdu. Robins kendi çevirmeni aracılığıyla Rus dinleyicilere Amerikan demokrasisinden ve Prusya militarizminin tehdidinden söz ederdi. Sözleri, istisnasız her seferinde hararetli alkışlarla selamlanırdı.

Robins aynı zamanda Kızılhaç'la ilgili görevlerini de ihmal etmiyordu. Görevi, açlık çeken şehirlere yiyecek sağlamaktı. Robins Volga'nın aşağı kısımlarında, ambarlarda çürüyen dev tahıl stokları bulunduğunu keşfetti. Nakil sistemi işlemediğinden tahıl taşınamı-

yordu. İflah olmaz Çarlık rejiminde, taşımacılık sistemi tamamen darmadağın olmuş ve Kerenski de duruma çare bulmak için hiçbir şey yapmamıştı. Robins tahılı taşımak için aşağı Volga'da bir mavna filosu oluş-turmayı önerdi. Kerenski'nin memurları bunun mümkün olmadığını söylediler. Robins'e bir köylü çıkageldi ve kendini tanıttı. Yerel Köylü Sovyeti'nin başkanıydı bu adam. Robins'e mavnaların sağlana-bileceğini bildirdi. Ertesi sabah tahıl nehrin yukarısına, Moskova ve Petrograd'a doğru taşınmaya başladı...

Robins her tarafta Kerenski Hükümeti'nin kargaşa ve ümitsizliğine karşılık, devrimci Sovyetlerin örgütlülük ve kararlılığına ilişkin kanıtlarla karşılaşıyordu. Bir Sovyetin başkanı bir şeyin yapılacağını söylediğinde, o yapılırdı...

Robins bir Rus köyüne ilk gidişinde yerel hükümet görevlisini görmek istediğini söyleyince, köylü kendisine gülüp geçmişti. "Sovyet başkanını görseniz daha iyi olur" demişlerdi.

"Bu Sovyet de *neyin nesi?*" dedi Robins.

"İşçi, asker ve köylü temsilcileri."

"Fakat bu bir tür devrimci örgüt, "diye itiraz etti Robins. "Ben sivil örgütü istiyorum-düzenli sivil iktidarı."

Köylüler kahkahalarla güldüler, "Ha, şu mu! Onun hiçbir değeri yok. İyisi mi siz Sovyetin başkanını görün!"

İnceleme gezisinden sonra Petrograd'a döndüğünde, Robins, Albay Thompson'a önraporunu sundu. Robins, Kerenski'nin Geçici Hükümeti'nin, "yukarıdan empoze edilen, Petrograd, Moskova ve diğer bazı yerlerdeki süngüler sayesinde ayakta duran kağıt üzerinde kalmış bir şey" olduğunu söylüyordu. Ülke gerçekte Sovyetler tarafından yönetilmekteydi. Fakat Kerenski, Almanya'ya karşı savaşın sürdürülmesinden yanaydı ve bu nedenle Robins onun iktidarda tutulması gerektiğine inanıyordu. Eğer Müttefikler Rusya'nın tam bir kaos içerisine ve böylelikle de Alman egemenliği altına düşmesini engellemekle ilgileniyorlarsa, Kerenski'nın Sovyetleri tanımasını ve onlarla uzlaşmasını sağlamak için tüm nüfuzlarını kullanmak zorundaydılar. Birleşik Devletler Hükümeti'ni çok geç olmadan gerçeklerin tam anlamıyla bilincine vardırmak gerekiyordu.

Robins cüretli bir işe girişmeyi öneriyordu: Rus halkını, Devrimleri için gerçek tehdidi Almanların oluşturduğuna ikna etmek amacıyla muazzam, çok etkili bir kampanyanın başlatılması.

Albay Thompson, Robins'in beklediğinin aksine, raporu ve önerisi ile kesinlikle hemfikir olduğunu ifade etti. Robins'e, Washington'a propaganda tasarısının taslağını çizen ve bunun yürütülmesi için yetki ve para isteyen bir telgraf çekeceğini bildirdi. Bu arada, zaman değerli olduğundan Robins işe girişecek ve hazırlanacaktı.

"Peki parayı nerden bulacağız?" diye sordu Robins.

"Ben kendi paramdan bir milyon koyuyorum" dedi Albay Thompson.

Robins bu meblağı Albay'ın Petrograd'daki banka hesabından çekmekte serbestti.

Albay, aynı zamanda, Rusya'nın meselelerine bu kadar aktif ve kişisel bir tarzda müdahaleye girişmenin ne gibi riskleri olduğunun da farkındaydı.

"Bunun ne demek olduğunu biliyor musun Robins?" dedi.

"Bu, durumu kurtarmak için tek fırsat diye düşünüyorum, Albayım" diye karşılık verdi Robins.

"Hayır, demek istiyorum ki, senin için ne anlama geldiğini biliyor musun?"

"Ne anlama geliyor?"

"Anlamı şu: Başaramazsak, kurşuna dizilirsin,"

Robins omuz silkti. "Her gün Batı Cephesi'nde daha iyi, daha genç insanlar kurşunlanıyor." Biraz durup ekledi, "Albayım, ben kurşuna dizilirsem, siz de asılırsınız."

"Haklı çıkarsan şaşmam kahrolası," dedi Albay Thompson.[3]

2. Karşı Devrim

Baltık Denizi'nden, soğuk, nemli güz rüzgarları eser ve alçak, yağmur yüklü bulutlar şehrin üzerinde uğursuzca asılı dururken, Petrograd'daki olaylar tarihsel zirvelerine doğru hızla tırmanıyorlardı.

Solgun ve asabi, alışılagelmiş, sıkı sıkıya düğmelenmiş, sade kahverengi üniformasının içindeki, patlak gözlü, sağ kolu Napolyonvari bir biçimde dirsekten kırılmış duran Geçici Hükümet Başbakanı Aleksandr Kerenski Kışlık Saray'daki odasını arşınlayıp duruyordu.

"Ne bekliyorlar benden?" diye bağırdı Raymond Robins'e. "Za-

3 Binbaşı Robins'le Albay Thompson arasındaki bu konuşma, kitaptaki diğer tüm konuşmalar gibi doğrudan Bibliyografik Notlar'da sıralanan belgesel kaynaklardan alınıştır.

manımın yarısında Müttefikleri tatmin etmek için Batı Avrupa liberalizminden, geri kalanında ise, sağ kalabilmek için Rus Slav sosyalizminden söz etmek zorundayım!"

Kerenski huzursuz olmakta haklıydı. Baş destekçileri olan Rus milyonerleri ve İngiliz-Fransız müttefikleri, onu iktidardan düşürmek için daha şimdiden komplolar hazırlıyorlardı.

Rus milyonerleri, İngiltere ve Fransa, Devrimi durdurmak için eyleme girişmeyi reddettiği takdirde açıkça Almanları çağırma tehdidinde bulunuyorlardı.

"Rus Rockefeller'ı" Stepan Georgeviç Lianozov, Amerikalı muhabir John Reed'e "Devrim bir hastalıktır," diyordu. "Dış güçlerin buraya er geç müdahele etmesi gerekiyor-tıpkı insanın hasta bir çocuğa müdahele etmesi ve ona yürümeyi öğretmesi gibi."

Bir diğer Rus milyoneri Riabuşunski tek çözümün "...kıtlığın, halkın yoksulluğunun kuru elinin, halkın sahte dostlarının -demokratik Sovyetler ve Komitelerinin- boğazını sıkması" olduğunu söylüyordu!

Rusya'daki İngiliz diplomatik İstihbarat Servisi şefi Sir Samuel Hoare, bu Rus milyonerleriyle görüşmüş ve Londra'ya dönerek Rusya meselesi için en iyi çözümün askeri diktatörlük olduğunu bildirmişti. Hoare'a göre, Rusya'da diktatörlük görevi için en uygun adaylar Amiral Kolçak -Hoare, onun Rusya'da bir "İngiliz centilmeni"ne en fazla benzeyen şey olduğunu söylüyordu- ve Rus Ordusu'nun dinç, siyah keçi sakallı Kazak Başkumandanı General Lavr Kornilov'du.

İngiliz ve Fransız Hükümetleri General Kornilov'u destekleme kararı aldılar. Rusya'yı savaşta tutacak, Devrimi ezecek ve İngilizlerle Fransızların Rusya'daki mali çıkarlarını koruyacak güçlü adam, o olacaktı.

Raymond Robins bu kararı duyunca Müttefiklerin vahim bir hata yaptıklarını sezdi. Onlar Rus halkının mizacını kavrayamıyorlardı. Başlangıçtan beri, Kerenski rejiminin, karşı devrimin arkasından gizlice hazırlandığı bir maske olduğunun ortaya çıkacağı kehanetinde bulunan Bolşeviklerin ekmeğine yağ sürmekten başka bir işe yaramıyorlardı. Petrograd'daki İngiliz Askeri Ataşesi ve İngiliz Askeri Misyonu başkanı Tümgeneral Alfred Knox, Robins'e sertçe çenesini tutmasını söyledi.

*Putsch** girişimi 8 Eylül 1917 sabahı gerçekleşti. Ordu Başkumandanının yayınladığı Geçici Hükümetin devrilmesi ve "disiplin ve düzenin" sağlanması çağrısıyla başladı. Moskova ve Petrograd sokaklarında, aniden, *Rus Kahramanı Kornilov* başlıklı binlerce broşür belirdi.

Kerenski yıllar sonra *Felaket* adlı kitabında, "bu broşürlerin İngiliz Askeri Misyonu'nun parasıyla basıldığını ve Petrograd'daki İngiliz Büyükelçiliğinden Moskova'ya İngiliz askeri ataşesi General Knox'un vagonuyla getirildiğini" açıklıyordu. Kornilov yirmibin askerin Petrograd'a yürümesini emretti. Rus üniforması giymiş Fransız ve İngiliz subayları da Kornilov'un askerleriyle birlikte yürüdüler.

Kerenski ihanet karşısında donmuş kalmıştı. Londra ve Paris'te hâlâ "büyük demokrat" ve Rus kitlelerinin "kahramanı" olarak selamlanmaktaydı. Oysa burada, Rusya'da Müttefik temsilcileri onu devirmeye çalışıyorlardı. Kerenski ümitsizce ne yapacağını düşünüp durdu ve hiçbir şey yapmadı.

Bolşeviklerin denetiminde bulunan Petrograd Sovyeti kendi inisiyatifiyle, acil seferberlik emri verdi. Silahlı işçilere, Baltık Filosu'nun devrimci denizcileri ve cepheden gelen askerler katıldılar. Şehrin caddelerinde barikatlar ve dikenli telden bariyerler kuruldu. Mevzilere ağır silahlar ve makineli tüfekler yerleştirildi. Çamurlu, parke taşlı caddelerde Kızıl Muhafızlar-kasketli ve deri ceketli, tüfek ve el bombalarıyla silahlanmış işçiler-devriye geziyordu.

Kornilov'un ordusu dört günde darmadağın oldu. General ise, kendi ordusu içinde gizlice örgütlenen Asker Komitesince tutuklandı. Kornilov'un komplosuna karışan, eski rejimin kırk generali, Kornilov'un başarı haberini bekledikleri Petrograd Astoria Otelin'den daha ilk gün öğleden sonra alındılar. Kerenski'nin Savaş Bakanı Boris Savinkov komploya katıldığı için halk tarafından yuhalanarak görevden alındı. Geçici Hükümet sallanıyordu.

Putsch tam da önlemeye çalıştığı şeyle sonuçlanmıştı: Bolşeviklerin zaferi ve Sovyetlerin gücünün sergilenmesi.

Petrograd'da gerçek iktidarı elde tutan Kerenski değil Sovyetler'di.

"Sovyetler'in doğuşu", diyordu Raymond Robins "işi kuvvete başvurmaksızın halletti... Kornilov'u bozguna uğratan güç buydu."

Öte yandan Büyükelçi Francis A.B.D. Dışisleri Bakanlığı'na şu

* Darbe- ç.n.

telgrafı çekiyordu:

KORNİLOV'UN BAŞARISIZLIĞI KÖTÜ TAVSİYELERE, YANLIŞ İSTİHBARATA, UYGUN OLMAYAN YÖNTEMLERE, ŞANSSIZLIĞA BAĞLANABİLİR. İYİ ASKER, YURTSEVER, FAKAT TECRÜBESİZ. HÜKÜMET ÇOK KORKUTULDU VE KENDİ DENEYİNDEN YARARLANABİLİR.

3. Devrim

Artık olaylar şimşek hızıyla cereyan ediyordu. Hâlâ yeraltında bulunan Lenin, devrime yeni bir slogan kazandırmıştı: *Bütün İktidar Sovyetlere! Kahrolsun Geçici Hükümet!*

7 Ekim günü Albay Thompson, Washington'a endişeyle şu telgrafı çekti:

AŞIRI SOLCULAR (BOLŞEVİKLER) BURADA BU AYKİ BÜTÜN RUSYA İŞÇİ VE ASKER VEKİLLERİ KONGRESİNİ DENETİMLERİ ALTINA ALMAK İÇİN ETKİN BİR BİÇİMDE ÇALIŞIYORLAR. BAŞARDIKLARI TAKDİRDE KURACAKLARI YENİ HÜKÜMET FECİ SONUÇLARA, MUHTEMELEN AYRI BİR BARIŞA YOL AÇACAKTIR. BİZ HER KAYNAKTAN YARARLANIYORUZ FAKAT ACİLEN DESTEK GEREKLİ. YOKSA HER TÜRLÜ ÇABA İÇİN ÇOK GEÇ OLACAKTIR.

3 Kasım günü, Albay Thompson'ın bürosunda, Rusya'daki Müttefikler askeri yöneticiler gizli bir konferans yaptılar. Bolşevikleri durdurmak için ne yapmak gerekirdi? Fransız Askeri Misyonu Başkanı General Niessel, Geçici Hükümeti yeteneksizliğinden dolayı öfkeyle suçladı ve Rus askerleri için "aşağılık herifler" dedi. Bunu üzerine bir Rus generali, yüzü öfkeden kıpkırmızı, hızla odadan çıktı.

General Knox, Kornilov'u dekteklemedikleri için Amerikalıları azarladı.

Knox, Robins'e "benim Kerenski ve hükümetine istikrar kazandırmak diye bir derdim yok," diye bağırdı. "Bunlar yetersiz ve etkisiz. Kornilov'un yanında olmanız gerekirdi."

"İyi ya general," diye karşılık verdi Robins, "*siz* Kornilov'un yanındaydınız."

İngiliz general, kıpkırmızı kesildi. "Bugün Rusya'ya gereken tek

şey askeri diktatörlüktür," dedi. "Bu insanların tepesinde kamçılı bir el lazım!"

"General," dedi Robins, "çok farklı nitelikte bir diktatörlükle de karşılaşabilirsiniz."

"Bu Troçki-Lenin-Bolşevik tayfasını mı kastediyorsun? Limon kasalarının üstüne çıkıp nutuk çekenleri mi?"

"Evet kastettiğim bu."

"Robins," dedi General Knox, "sen asker değilsin; askeri meselelerle ilgili hiçbir şey bilmiyorsun. Askerler böylelerine ne yapacaklarını iyi bilirler. Biz onları karşımıza dizer vururuz."

"Evet, yakalarsanız yaparsınız," diye karşılık verdi Robins. "İtiraf ediyorum general ben askeri meselelerle ilgili hiçbir şey bilmem, ama halkı biraz tanırım, hayatım onların arasında geçti. Rusya'nın içindeydim ve sanırım siz halkla karşı karşıyasınız."

7 Kasım 1917'de, Albay Thompson'un bürosundaki bu konferanstan dört gün sonra Bolşevikler Rusya'da iktidarı ele geçirdiler.

Dünyayı sarsan Bolşevik İhtilalinin gelişi garip, başlangıçta neredeyse hissedilmez bir biçimde oldu. Bu, dünyadaki en barışçıl devrimdi. Başkentin içinde küçük asker ve denizci grupları rastgele yürüyorlardı. Tek tek bir kaç silah sesi geldi. Soğuk caddelerde toplanan kadınlar ve erkekler hararetle tartışıyor, son çağrı ve bildirileri okuyorlardı. Her zaman olduğu gibi etrafa çelişkili söylentiler yayılıyordu. Tramvaylar Nevski'den bir aşağı bir yukarı gürültüyle geçiyorlardı. Ev kadınları dükkanlara girip çıkıyorlardı. O gün her zamanki gibi çıkan tutucu Petrograd gazeteleri bir devrimin olduğu haberini bile yazmamışlardı.

Bolşevikler telefon santralını, telgraf bürosunu, devlet bankasını ve Bakanlıkları hemen hiçbir direnişle karşılaşmaksızın iptal ettiler. Kerenski'nin Geçici Hükümet binası Kışlık Saray'ın çevresi kuşatıldı.

Kerenski o öğleden sonra Amerikan Büyükelçiliği'nden ödünç alınan ve Amerikan bayrağı taşıyan süratli bir arabayla kaçtı. Giderken, Büyükelçi Francis'e acele bir haber göndererek cepheden gelecek askerlerle birlikte geri döneceğini ve "durumun beş gün içinde halledileceğini" bildirdi. Akşam saat 6'da Büyükelçi Francis Dışişleri Bakanı Lansing'e şu telgrafı çekti:

BOLŞEVİKLER HER ŞEYİN DENETİMİNİ ELE GEÇİRMİŞ GİBİ GÖRÜNÜYORLAR, HİÇBİR BAKANIN YERİNİ ÖĞRENEMİYORUZ...

O soğuk, yağmurlu geceyarısına doğru, çamurlu caddelerden ağır ağır geçen kamyonlar, gözcülerin durduğu belirli aralıklarla yayılmış şenlik ateşlerinin yanında yavaşladılar. Kamyonlardan beyaz paketler pırlatıldı. İçlerinde şu bildiri vardı:

RUSYA'NIN VATANDAŞLARINA!

Geçici Hükümet düşürülmüştür. Devlet iktidarı Petrograd işçi ve asker vekilleri Sovyetin'in organı, Petrograd proletaryası ve garnizonunun başındaki Askeri Devrimci Komite'nin eline geçmiş bulunmaktadır.

Halkın uğruna savaştığı dava: Acilen demokratik bir barış önerisi, toprak sahiplerinin toprak üzerindeki mülkiyet haklarının kaldırılması, üretimin işçi tarafından denetimi, Sovyet Hükümetinin kurulması- Bu dava, güvenlik içinde başarıyla kazanılmıştır.

YAŞASIN İŞÇİ, ASKER VE KÖYLÜLERİN DEVRİMİ!
Petrograd İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti
Askeri Devrimci Komitesi

Şimdiden varlığı ortadan kalkmış bulunan Geçici Hükümet üyelerinin son kalesi ışıl ışıl Kışlık Sarayın çevresinde, yüzlerce Kızıl Muhafız ve asker karanlık bir yığın halinde toplanmışlardı. Birden yığın ileriye doğru kımıldadı, iç bahçeden akıp geçti ve barikatları aşıp Kışlık Saraya doluştu. Kerenski'nin eski bakanları, gün boyu uzun bir masanın etrafında oturdukları büyük, özenle dekore edilmiş odada tutuklandılar. Masanın üzeri buruşuk kağıtlar, bitirilmemiş bildiri kalıntılarıyla darmadağınıktı. Bildirilerden biri şöyleydi: *"Geçici Hükümet, tüm sınıfları Geçici Hükümeti desteklemeye çağırır..."*

7 Kasım gecesi saat 10'45'de, Bütün Rusya İşçi ve Asker vekilleri, evvelce Çarlık aristokrasisinin kızları için gözde bir akademi olan Smolni Enstitüsü'nün balo salonunda açılış oturumu yaptı. Mermer sütunları, beyaz avizeleri, işlemeyle süslü zeminiyle, dev sigara dumanı dolu balo salonu, şimdi Rus asker ve işçilerinin temsilcilerine ev sahipliği yapıyordu. Kirli, traşsız, yorgun Sovyet vekilleri -Siperlerin çamuru hâlâ üstlerinde olan askerler, kasketleri ve siyah buruşuk giysileri ile işçiler, çizgili süveterleri ve küçük, yuvarlak ponponlu şapkalarıyla denizciler, kürsüden konuşmak için birbiri ardına ayağa kalkan Merkez Yürütme Komitesi üyelerini dikkatle dinliyorlardı.

Kongre iki gün sürdü. İkinci günün akşamı, ütüsüz takım elbiseli kısa boylu tıknaz, saçları dökülmüş, elinde bir deste kağıt bulunan bir adam, kürsüye çıktığında büyük bir gürültü patlak verdi.

Gürültü dakikalarca sürdü. Sonra konuşmacı, hafifçe öne eğilerek dedi ki: "Şimdi sosyalist düzeni inşa etmek üzere yolumuza devam edeceğiz!"

Konuşmacı Lenin'di.

Kongre, devamla ilk Sovyet Hükümetini -Lenin'in başkanlığındaki Halk Komiserleri Konseyi'ni- kurdu.

4. Tanınmama

Sovyet Hükümetin'nin kurulduğunun ertesi günü, sabahleyin, Büyükelçi Francis, Amerikan'ın Moskova Başkonsolosu olan dostu Maddin Summers'a bir not gönderdi.

Büyükelçi Francis, Summers'a "Petrograd İşçi ve Asker Sovyeti'nin, Başbakanlığını Lenin'in, Dışişleri Bakanlığını Troçki'nin ve Eğitim Bakanlığını madam ya da matmazel Kollantai'ın yaptığı bir kabine kurduğu haber alındı. İğrenç-fakat ümidim o ki, durum ne denli gülünç olursa çözümün de o denli çabuk bulunması için gerekli çaba gösterilecektir." diye yazıyordu.

Büyükelçi, Washigton'a çektiği telgrafta da yeni Sovyet rejiminin yaşamasının gün meselesi olduğu şeklindeki düşüncesini belirtti. Dışişleri Bakanlığı'ndan Bolşevikler devrilene ve yerlerine "yurtsever Ruslar" geçene dek Rus hükümetini tanımalarını istedi.

Aynı günün sabahı, Raymond Robins Albay Thompson'ın, Petrograd'daki Amerikan Kızılhaç karargahındaki ofisine daldı.

"Şef,"dedi Robins, "elimizi çabuk tutmalıyız! Kerenski'nin bir yerlerde ordu kuracağı, Kazakların Don'un yukarısına çıktıkları ve beyaz muhafızların Finlandiya'dan geleceği fikri tamamen saçmalık! Onlar buraya asla ulaşamayacaklar. Arada çok fazla silahlı köylü var! Hayır, Simolni'deki gösteriyi sürdüren bu grup bu işi epey uzun zaman götürecek!

"Robins, derhal Smolni'ye gitmek ve Lenin'le bir görüşme yapmak için şefinden izin istedi. "Bu adamlar genellikle nazik, değerli insanlar," dedi Robins Bolşevikleri kastederek. "Bazılarımız politikanın içinde bulundu ve Amerikan siyaset kodamanlarıyla iş yaptı ve Smolni de bizim dalaverecilerden daha yozlaşmış ve kötü biri varsa, o zaman

onlar da biraz dalavereci demektir, hepsi bu!'

Albay Thompson karşılık olarak Robins'e Washington'dan yeni aldığı emirleri gösterdi. Danışmak amacıyla hemen karşılık vermek zorundaydı. Şahsen, Bolşeviklerin Rus halk yığınlarını temsil ettiği konusunda Robins'le aynı görüşte idi ve Amerika'ya döndüğünde, Dışişleri Bakanlığını bu konuda ikna etmeye çalışacaktı. Bu arada da, Albay rütbesinden terfi eden Robins, Rusya'daki Amerikan Kızılhaç Misyonu başkanlığını devralacaktı. Albay Thomson eski yardımcısıyla el sıkıştı ve ona iyi şanslar diledi...

Robins hiç vakit kaybetmedi. Simolni'ye gitti ve Lenin'i görmek istedi.

"Kerenski'yi tutuyordum," dedi Robins açık yüreklilikle, "fakat bir ceset görünce tanırım ve Geçici Hükümeti ölü sayıyorum. Amerikan Kızılhaçının Rus halkına ulusal çıkarlarımıza zarar vermeyecek tarzda hizmet edip edemeyeceğini öğrenmek istiyorum. İç programınıza karşıyım, Fakat Rusya'nın içinde ne olup bittiği beni ilgilendirmiyor. Kornilov, Çar ya da bir başkası iktidarı elinde bulundursaydı, onunla konuşuyor olacaktım!"

Lenin, bu dinamik açıksözlü Amerikalıdan hemen hoşlanmıştı. Robins'e yeni rejimin niteliğini açıklamaya çalıştı.

"Benim diktatör olduğumu söylüyorlar." dedi Lenin, "Şu anda öyleyim. Ben diktatörüm çünkü arkamda işçi ve köylü yığınlarının iradesi var. Onların isteklerini yapmamaya başladığım an, benden iktidarı alırlar ve ben de Çar kadar çaresiz olurum."

Lenin sözlerine Sovyet yönetiminin ekonomik yönelimi ile devam etti: "Dünyaya bir üreticiler cumhuriyeti ile meydan okuyacağız. Sovyet'e, stoku olan ve mülk sahibi kimseyi almıyoruz. Üreticileri alıyoruz. Donets kömür havzasını kömür üreticileri; demiryolunu ulaştırma işçileri; posta sistemini o iletişim aracının emekçileri vs. temsil edecek."

Lenin, Robins'e Bolşevik programının bir diğer önemli aşamasını; "ulusal sorun"un çözümünü de açıkladı. Rusya'daki pek çok ulusal grup, Çar yönetiminde insafsızca ezilmiş ve bağımlı halklara dönüştürülmüştü. Lenin, bütün bunları değiştirmek gerek, diyordu. Anti-semitizm ve Çar tarafından kullanılan bu türden öteki önyargıların silinmesi zorunluydu. Rusya'daki her milliyete ve her ulusal azınlığa eşit haklar, bölgesel ve kültürel özerklik tanınmalı, bunlar

tam anlamıyla kurtarılmalıydı. Lenin, Robins'e bu karmaşık ve çok önemli sorunla uğraşacak kişinin ulusal sorun üzerine önde gelen Bolşevik otoritesi Josef Stalin olduğunu söyledi.[4]

Robins, Lenin'e Rusyanın Almanya'ya karşı savaşı sürdürme şansı olup olmadığını sordu.

Lenin'in yanıtı tamamıyla samimiydi. Rusya çoktandır savaşın zaten dışında bulunmaktaydı. Yeni bir ordu -bir Kızıl Ordu- kurulmadıkça Rusya Almanya'ya karşı koyamazdı bu ise zaman alacaktı. Rus sanayi ve ulaştırma sisteminini tamamen çözülmüş yapısını baştan sona yeniden örgütlemek gerekecekti.

Lenin sözlerini, Sovyet Hükümeti'nin Birleşik Devletlerden tanınma ve dostluk beklediğini söyleyerek sürdürdü. Robins'e bir asgari işbirliği programı önerisi getirdi. Amerikan teknik yardımı karşısında, Sovyet Hükümeti Doğu Cephesi'ndeki tüm savaş araçlarını tahliye etme taahhüdünde bulunarak bunların Almanların eline geçmesini önleyecekti.

Robins, Lenin'in önerisini Amerikan'ın Rusyadaki Askeri Ataşesi ve Amerikan askeri Misyon Şefi General Judson'a götürdü; Judson'un bunlara ek olarak bir isteği daha vardı: Rusya'nın elindeki yüzbinlerce Alman savaş esirinin savaşın sonuna kadar ülkelerine yollanmaması. Lenin bunu kabul etti.

General Judson, derhal Büyükelçi Francis'e Sovyet Hükümeti'ni tanımanın Birleşik Devletlerin çıkarına uygun olacağını bildirdi.

*"De Facto"** hükümet Sovyet'tir ve onunla ilişki kurulmalıdır." diyordu General Judson.

---

4 "Stalin'in adını ilk defa," diye yazıyordu Albay Raymond Robins Kasım 1943'de bu kitabın yazarlarına, "Lenin, bana onun bir Federe Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti planından söz ettiğinde duydum... Bana kendisinin ve Stalin'in Sovyet Rusya'daki bütün o ayrı ayrı grupları ortaklaşa işbirliği yapmaları için birleştirme planından bahsetti ve Stalin'in Milliyetler Komiserliğine seçildiğini bildirdi... Stalin'in Sovyet halkının birlik ve iktidarı konusunda belki de en büyük tarihsel başarısı Milliyetler Komiseri olarak eşsiz çalışmasıdır. Onun politikaları ile ırksal, dinsel, ulusal ve sınıfsal düşmanlıklar büyük ölçüde giderilmiş ve ayrı ayrı Sovyet grupları Leningrad, Stalingrad ve Rus toprağını savunmak uğruna savaşacak ve ölecek bir birlik ve uyum havasına kavuşturulmuşlardır." Son cümlede, Albay Robins, tabii ki, Sovyet halkının İkinci Dünya Savaşı sırasında Nazı işgalcilerinini püskürtülmesi ve ezilmesinde oynadığı tarihsel rolden söz etmektedir.

* Fiili, yürürlükte olan- ç.n.

Fakat Amerikan Büyükelçisinin farklı düşünceleri vardı ve onları açıktan Washington'a iletmişti.

Birkaç gün sonra Dışişleri Bakanı Lansing'den gelen bir telgraf, Büyükelçi Francis'e Amerikan temsilcilerinin "Bolşevik Hükümetle bütün doğrudan ilişkileri kesmesi" gerektiği bildiriyordu. Telgrafta anlamlı bir tarzda şunlar da yazılıydı: " Judson'a böyle bildirin."

Kısa bir süre sonra gönderilen bir diğer telgrafta General Judson, Birleşik Devletler'e çağrıldı.

Robins, Dışişleri Bakanlığı'nm politikasını protesto için istifasını vermeyi düşündü. Fakat aksine, Büyükelçi Francis, ondan görevinde kalmasını ve Smolni'yle temaslarını sürdürmesini istedi.

"Bence ilişkilerini aniden ve kesin bir biçimde kesmen -yani demek istiyorum ki oraya yaptığın ziyaretlere son vermen- senin adına pek makul bir tavır olmaz," dedi Büyükelçi Francis, Robins'e. "Üstelik de ben onların ne yaptığını bilmek istiyorum ve sana zarar gelmesine engel olacağım."

Robins bilmiyordu, ama Büyükelçi Francis'in kendine özgü nedenlerle Sovyet Hükümeti'yle ilgili mümkün olduğunca fazla bilgi edinmesi gerekiyordu.

5. Gizli Diplomasi

2 Aralık 1917 günü Büyükelçi Francis, Washington'a, Don Kazakları Atamanı General Aleksey Kaledin'in faaliyetleriyle ilgili ilk gizli raporunu gönderdi. Francis, Generali "Kaledin, 200.000 Kazağın başkomutanı" diye tanımlıyordu. General Kaledin, Güney Rusya'daki Kazaklar içinden karşı-devrimci bir beyaz ordu toplamış "Don'un bağımsızlığını" ilan etmişti ve Sovyet Hükümeti'ni devirmek için Moskova üzerine yürümeye hazırlanıyordu. Petrograd ve Moskava"daki Çarcı subaylardan oluşan gizli gruplar Sovyetler aleyhine Kaledin için çalışıyor ve Büyükelçi Francis'le teması sürdürüyorlardı.

Francis'in isteği üzerine birkaç gün sonra Moskova'daki Amerikan Başkonsolosu Maddin Summers, Dışişleri Bakanlığına General Kaledin'in gücüne ilişkin daha detaylı bir rapor gönderdi. Zengin bir Çarcı soylunun kızıyla evlenmiş olan Summers, Sovyet rejimine karşı Büyükelçiden daha da yoğun bir biçimde önyargılıydı. Summers'in Dışişleri Bakanlığı'na yazdığı rapora göre, Kaledin, Güney Rusya'daki tüm "sadık" ve "dürüst" unsurları etrafında toplamıştı.

Dışişleri Bakanı Lansing Londra'daki Amerikan Büyükelçiliği'ne bir telgraf çekerek Kaledin'in davasını finanse etmek için ona gizlice borç verilmesini tavsiye etti. Bakan, bu borcun İngiliz ya da Fransız Hükümeti vasıtasıyla verilmesi gerektiğini söylüyordu.

Bakan Lansing, "Süratle hareket etmek ve Birleşik Devletler'in Kaledin hareketine daha fazla mali yardım sağlamaktan çok ona yakınlık göstermeyi düşündüğü bilinmediği için bunun önemini görüştüğünüz kişilerin kafasına sokma zorunluluğu konusunda size telkinde bulunmama gerek yok" diye ekledi.

Büyükelçi Francis'e, Bolşeviklerde kuşku uyandırmamak için, Kaledin'in Petrograd'daki ajanları ile ilişkilerini çok dikkatli bir şekilde yürütmesi bildirildi.

Titizlikle alınan önlemlere rağmen, komplo, Rusya'ya Müttefik müdahalesi olasılığının bilincinde olan Sovyet Hükümeti'nce açığa çıkartıldı. Aralık ayı ortasında Sovyet basını, Amerikan Büyükelçisini Kaledin'le birlikte gizlice komplo hazırlamakla suçladı. Francis kibarca Kazak Komutanıyla hiçbir tanışıklığı olmadığını söyledi...

Francis 22 Aralık'ta Bakan Lansing'e çektiği telgrafta "Bir basın açıklamasıyla Kaledin hareketi ile ilgili her türlü bağlantı ve bilgiyi *en clair** reddedeceğim ve içişlerine karışmama talimatlarınızın kesin ve kati olduğunu ve bunları titizlikle izlediğimi dile getireceğim," diyordu.

* * *

Müttefiklerin düşmanlığı nedeniyle tecrit olmuş durumda bulunan ve muazzam Alman savaş makinesi ile tek başına uğraşamayacak kadar zayıf olan Sovyet Hükümeti'nin kendini elinden geldiğince iyi koruması gerekiyordu. En yakın tehdit de Almanya'ydı.

Yeni Rusya'yı korumak ve gerekli yeniden örgütlenmeyi hayata geçirecek ve Kızıl Ordu'yu yaratacak zamanı kazanmak için Lenin Doğu Cephesi'nde acilen barış imzalanması önerisinde bulundu.

Lenin, Rusya'nın ulaştırma, sanayi ve ordusundaki korkunç koşulları enine boyuna gözden geçirdikten sonra taraftarlarına, "Ne pahasına olursa olsun barış yapmalıyız, "dedi. "Güçlenmemiz gerekiyor ve bunun için de zaman gerekli... Alnanlar ilerlemeye başladığı takdirde, her tür barışı, imzalamak zorunda kalacağız, barış ancak o zaman daha kötü olur."

---

* *en clair*: açıkça, açık olarak. ç.n.

Lenin'in ısrarı üzerine, bir Sovyet barış delegasyonu, Almanya'nın barış şartlarını öğrenmek üzere Alman Doğu Ordusu karargahı Brest-Litovsk'a doğru alelacele yola koyuldu.

23 Aralık 1917'de Brest-Litovsk Barış Konferansı'nın ilk hazırlık oturumunun ertesi günü, Büyük Britanya ve Fransa'nın temsilcileri Paris'te bir araya gelerek Sovyet Rusya'yı parçalamak üzere gizlice bir anlaşma imzaladılar.

Anlaşmanın başlığı *L'Accort Français-Anglais du 23 Décembre, 1917, definissant les zones dáction françaises et anglaises* idi.* Anlaşmanın maddeleri uyarınca İngiltere'ye, Kafkasya'nın petrolü ile Baltık eyaletlerinin denetimini, Fransa'ya ise Donetz Havzası'nın demir ve kömürü ile Kırım'ın denetimini sağlayacak "nüfuz alanları" verilecekti.

İmzalanan gizli İngiliz-Fransız anlaşması, bu iki ulusun gelecek yıllar boyunca Rusya'ya karşı izleyecekleri politikayı kaçınılmaz bir biçimde şekillendiriyordu.

---

* *L'Accord Français-Anglais du 23 Décembre, 1917, définissant les zones d'action françaises et anglaises.* Fransız ve İngiliz etkinlik bölgelerini belirleyen 23 Aralık 1917 Fransız-İngiliz anlaşması. ç.n.

İKİNCİ BÖLÜM
KISASA KISAS

1. İngiliz Ajanı

18 Ocak 1918'in dondurucu gece yarısına doğru, kürklere sarılı, yakışıklı, genç bir İskoç, Finlandiya ile Rusya arasındaki kısmen yıkılmış bir köprüden geçerken yolunu fener ışığı yardımıyla zar zor bulabiliyordu. Finlandiya'da iç savaş kızışmaktaydı ve köprüdeki demiryolu trafiği kesilmişti. Kızıl Fin Hükümeti genç İskoç'a onu ve eşyalarını Sovyet tarafına geçirecek bir muhafız takımı vermişti, orada onu Petrograd'a götürmek üzere bir tren bekliyordu. Yolcu, İngiliz Savaş Kabinesi'nin özel ajanı R.H. Bruce Lockhart'tı.

İngilizlerin ayrıcalıklı "özel okul" sisteminin ürünü olan Bruce Lockhart, diplomatik göreve yirmidört yaşında başlamıştı. Hem yakışıklı hem de zekiydi ve kısa zamanda İngiliz Dışişleri Bakanlığı'ndaki en yetkili ve en gelecek vaat eden gençlerden biri olarak sivrilmişti. Otuzunda Moskova'da İngiliz Konsolos yardımcısı oldu. Rusçası mükemmeldi ve Rus politikası ve entrikalarına ilişkin olarak da aynı ölçüde bilgi sahibiydi. Bolşevik Devriminden tam altı hafta önce Londra'ya çağrılmıştı.

Şimdi ise ülkesine dönmekte olan Albay Thompson'dan Rusya'ya ilişkin öğrendiklerinden iyiden iyiye etkilenmiş bulunan Başbakan Lloyd George'un kişisel isteği üzerine Rusya'ya geri gönderilmekteydi. Robins'in eski şefi Müttefiklerin Sovyet rejimini tanımayı reddetmelerini şiddetle kınamıştı. Albay Thompson'ın Lloyd George'la görüşmesinin ardından, Lockhart, Sovyet rejimi ile -gerçek anlamda tanımaktan uzak- bir tür iş ilişkisi kurmak için Rusya'ya gitmek üzere seçilmişti.

Fakat yakışıklı genç İskoç, aynı zamanda İngiliz diplomatik İstihbarat Servisi"nin de ajanıydı. Gayriresmi görevi, Sovyet Hükümeti içinde ortaya çıkan muhalefet hareketlerinden İngilizler hesabına yararlanmaktı...

Lenin'e karşı muhalefetin başını kendini Lenin'in kaçınılmaz halefi olarak gören, muhteris Sovyet Dışişleri Komiseri Leon Troçki çekiyordu. Troçki on dört yıl boyunca Bolşeviklere şiddetle karşı durmuş, sonra 1917 Ağustos'unda, Bolşevik Devrimi'nden bir kaç ay önce Lenin'in partisine katılmış ve onunla birlikte iktidara gelmişti. Troçki,

Bolşevik Partisi içersinde Lenin'e karşı bir sol muhalefet örgütlemekteydi.

1918 yılı başında Lockhart Petrograd'a vardığında, Dışişleri Komiseri Troçki Sovyet Barış Delegasyonu'nun başkanı olarak Brest-Litovsk'ta bulunuyordu.

Troçki Brest-Litovsk'a, Lenin'in kesin talimatıyla barış imzalamak üzere gönderilmişti. Troçki, Lenin'in talimatlarını izlemek şöyle dursun, Avrupa proletaryasına ayaklanmaları ve hükümetlerini devirmeleri için ateşli çağrılar yapıyordu. Sovyet Hükümeti'nin kapitalist rejimlerle hiçbir şekilde barış yapmayacağını ilan ediyordu. "Ne barış ne savaş!" diye haykırıyordu. Troçki Almanlara Rus Ordusu'nun artık savaşmayacağını, askerlerini terhis etmeye devam edeceğini fakat barış yapmayacağını söylüyordu.

Lenin, Troçki'nin Brest-Litovsk'daki tavrını ve önerilerini -"savaşın sürdürülmemesi, barış imzalanmaması ve ordunun terhisi"- öfkeyle "ahmakça ya da *daha beteri*" olmakla suçladı.

Lockhart'ın daha sonraları *İngiliz Ajanı* adıyla yayınladığı anılarında yazdığı gibi, İngiliz Dışişleri Bakanlığı "Lenin'le Troçki arasındaki bu anlaşmazlıklarla - Hükümetimizin çok şey beklediği anlaşmazlıklar-" oldukça ilgiliydi.[1]

Brest-Litovsk'daki barış görüşmeleri, Troçki'nin tavrı yüzünden

1 Brest-Litovsk'da Troçki, bir "dünya devrimcisi" olarak Almanya'yla barış imzalamaya, Rus Ordusu'nun artık savaşamayacağını kabul etmesine rağmen, böyle bir barışın uluslararası devrime ihanet etmek olacağı gerekçesiyle itiraz etti. Böylece Troçki, Lenin'in barış talimatlarına uymayı reddediyordu. Sonraları Troçki yanlış bir yargıyla hareket etmiş olduğunu iddia etti. Almanlar Sovyet Rusya'ya saldırdıktan ve neredeyse Petrograd'ı ele geçirip Sovyet rejimini yıkmalarına ramak kaldıktan sonra, 3 Ekim 1918'de Bolşevik Partisi'nin bir toplantısında Troçki şu açıklamayı yaptı: "Bu yetkili mecliste, ben dahil çoğumuz, Brest-Litovsk barışını imzalamanın bizim için kabul edilebilir bir şey olduğundan kuşkulu iken, yalnızca Lenin Yoldaş'ın inatla, şaşırtıcı bir öngörü ile ve bizim muhalefetimize rağmen onu kabul etmemizi savunduğunu söylemeyi görev sayıyorum... Ve artık itiraf etmeliyiz ki biz hatalıydık..."
Troçki'nin Brest-Litovsk'daki tavrı tek başına bir olay değildi. Troçki, Brest-Litovsk'da ajitasyon çekerken, Moskova'daki kişisel vekili Nikolay Krestinski Lenin'e açıkça saldırdı ve "Alman emperyalizmine, Rus burjuvazisine ve proletaryanın Lenin'in başını çektiği kesimine karşı devrimci savaş" açmaktan söz etti. Troçki'nin bu muhalefet hareketindeki yardımcısı Buharin, Moskova'da Sol Komünist denen grubun özel kongresinde kabul edilen şu çözümü destekledi: "Şimdi tamamen resmi bir hal almış bulunan Sovyet İktidarı'nın kaybına razı olmayı, uluslararası devrimin çıkarına uygun bulmaktayız." 1923'de Buharin, Brest-Litovsk krizi boyunca perde arkasında, muhalifler içerisinde, Bolşevik Partiyi bölme, Lenin'i devirme ve yeni bir Rus Hükümeti Kurma planının yürürlükte olduğunu açıkladı.

suya düştü. Alman Başkomutanlığı başlangıçta Bolşeviklerle temas kurmayı istememişti. Lenin'e göre Troçki, Almanların ekmeğine yağ sürdü ve "aslında Alman emperyalistlerine *yardım etti.*" Troçki'nin Brest-Litovsk'daki nutuklarından birinin ortasında, Alman Generali Max Hoffmann çizmesini konferans masasına dayadı ve Sovyet delegelerine kapıyı gösterdi.

Troçki Petrograd'a döndü ve Lenin'in sitemlerini şu sözlerle geçiştirdi: "Almanlar ilerlemeye cesaret edemezler!"

Brest-Litovsk barış görüşmelerinin kesilmesinden on gün sonra, Alman Başkomutanlığı Baltık'dan Karadeniz'e doğru bütün Doğu boyunca yoğun bir saldırı başlattı. Güneyde Almanlar güruh halinde Ukrayna Ovası'na üşüştüler. Ortada, saldırı, Polonya yoluyla Moskova'ya uzadı. Kuzeyde ise Narva düştü ve Petrograd aynı tehdit altındaydı. Eski Rus Ordusu'nun kalıntıları, cephe boyunca her yanda parçalandı ve darmadağın oldu.

Yeni Rusya üzerinde felaket kol geziyordu.

Bolşevik önderlerince derhal seferber edilerek şehirlerden akıp gelen silahlı işçiler ve Kızıl Muhafızlar, Almanların ilerlemesini durdurmak için alaylar oluşturdular. Yeni Kızıl Ordu'nun ilk birimleri harekete geçti. 23 Şubat günü Almanlar Pskov'da durduruldu.[2] Petrograd geçici olarak kurtarıldı.

Bu kez Troçki'siz ikinci bir Sovyet Barış Delegasyonu, acilen Brest-Litovsk'a gitti.

Almanlar artık barışın bedeli olarak Ukrayna, Finlandiya, Polonya ve Kafkasya'nın egemenliği ve Rusların tazminat olarak çok miktarda altın, buğday, petrol, kömür ve maden vermesini istiyorlardı.

Bu barış koşulları açıklandığında "Alman emperyalist haydutlarına" karşı bir öfke dalgası Sovyet Rusya'yı kasıp kavurdu. Lenin, Alman Başkomutanlığı'nın bu "haydutlar barışı" ile Sovyet Rusya'yı parçalamayı ve Sovyet rejimini ezmeyi umduğunu açıkladı.

Bruce Lockhart'ın düşüncesine göre, bu durumda Müttefiklerin yapacağı en akıllıca şey, Almanya'ya karşı Rusya'yı desteklemekti. Sovyet Hükümeti, Brest-Litovsk barışını onaylama konusundaki isteksizliğini gizlemek için hiçbir girişimde bulunmuyordu. Lockart'a göre, Bolşeviklerin sorunu şuydu: Müttefikler ne yapacaklardı? Sovyet

2 Rusların Almanları Pskov'da durdurduğu 23 Şubat 1918, Kızıl Ordunun doğduğu gün olarak kutlanmaktadır.

Hükümeti'ni tanıyıp yardımına mı koşacaklardı, yoksa Almanların "haydutlar barışı"nı Rusya'ya dayatmasına göz mü yumacaklardı?

Başlangıçta Lockhart, İngilizlerin Rusya'daki çıkarlarının Lenin'e karşı Troçki'yle çalışmayı zorunlu kıldığına inanma eğilimindeydi. Şimdi Troçki ve taraftarları, Lenin'e onun barış politikasının "Devrime ihanete" götürmüş olduğu gerekçesiyle saldırıyorlardı. Troçki, Müttefiklerinin desteğini kazanmak ve Lenin'i iktidardan inmeye zorlamak amacıyla Bolşevik Parti içerisinde Lockhart'ın deyimiyle bir "kutsal savaş" bloku oluşturmaya çalışıyordu.

Lockhart, *İngiliz Ajanı*'nda anlattığı üzere, Dışişleri Komiseri Brest-Litovsk'dan döner dönmez Troçki'yle kişisel temas kurmuştu. Troçki, Smolni'deki özel ofisinde, onunla iki saatlik bir görüşme yaptı. Aynı gece, Lockhart günlüğüne Troçki'ye ilişkin kişisel izlenimlerini kaydediyordu: "Bana öyle geliyor ki bu adam Rusya için seve seve savaşarak ölür, yeter ki bunu yaparken onu görecek kadar çok sayıda seyirci olsun."

İngiliz ajanıyla Sovyet Dışişleri Komiseri, kısa zamanda sıkı fıkı olmuşlardı. Lockhart, Troçki'ye teklifsizce "Lev Davidoviç"diye hitap ediyor ve sonradan belirttiği gibi "Troçki'yle büyük bir darbe yapma" hayalleri kuruyordu. Fakat Lockhart, Troçki'nin hiç de Lenin'in yerini alacak güce sahip olmadığı sonucuna istemeye istemeye vardı. Lochart, *İngiliz Ajanı*'nda bunu şöyle anlatır:

> Troçki büyük bir örgütçü ve muazzam fiziksel cesarete sahip bir adamdı. Fakat, tıpkı bir pirenin bir filin karşısında dikilemeyeceği gibi o da Lenin'in karşısında duracak kapasitede değildi. Komiserler Konseyi'nde kendini Troçki'ye denk görmeyen bir kişi bile bulamazdınız. Ama Lenin'i kararları tartışmasız kabul edilmesi gereken bir yarı tanrı olarak görmeyen tek bir komiser bile yoktu.

Rusya'da bir şey yapılacaksa, Lenin'le yapılacaktı. Lockhart, bu yargısını Raymond Robins'in de paylaştığını keşfetti.

Robins, "Şahsen Troçki'ye ilişkin olarak kafamda her zaman bir soru işareti olmuştur -ne yapacağı sorusu, belirli zaman ve yerlerde nerede bulunacağı sorusu- bunun nedeni ise onun aşırı egosu ve müsaade ederseniz, egosunun haddini bilmezliğidir," diyordu.

Lockhart, Robins'le Petrograd'a geldikten kısa bir süre sonra

tanışmıştı. Amerikalının Rus sorununa samimiyetle yaklaşmasından hemen etkilendi. Robins Müttefiklerin, tanımaya karşı çeşitli tezlerine hiçbir sempati beslemiyordu. Bolşeviklerin Almanların zafer kazanmasını istediği şeklindeki Çarcı ajanlar tarafından yaratılan saçma teoriye küçümseyerek bakıyordu. Lockhart'a eski Rusya'daki korkunç koşulları ve ezilen milyonların Bolşevikler önderliğindeki muazzam ayaklanmasını çok dokunaklı bir dille tanımladı.

Robins tabloyu tamamlamak amacıyla Lockhart'ı Smolni'ye yeni rejimi iş başında görmeye götürdü. Ağır ağır yağan kar altında arabayla Petrograt'a dönerlerken, Robins, öfkeyle, Müttefik Büyükelçiliklerinin, Sovyet Hükümeti'ne karşı gizli komplolarıyla, "Rusya'da yalnızca Almanların ekmeğine yağ sürdüklerini" söyledi.

Sovyet Hükümeti başta kalmak üzere gelmişti ve Müttefikler gerçeği ne kadar kısa zamanda görürlerse o kadar iyi ederlerdi.

Robins, açık yüreklilikle, Lockhart'ın diğer Müttefik temsilcilerinden ve Rusya'daki gizli servis ajanlarından çok farklı bir hikaye dinleyeceğini ve bu adamların iddialarını desteklemek için her türden belgesel kanıt imal edebileceklerini de ekledi.

"Rusya'da insanlık tarihinde bundan önce olanlardan daha fazla şu ya da bu cinsten sahte evrak var!" dedi Robins. Hatta Robins'in Bolşevik olduğunu ve aynı zamanda da gizlice Wall Street adına Ruslardan ticari imtiyaz elde etmekle ilgilendiğini kanıtlayacak belgeler bile mevcuttu.

İki adam kısa zamanda yakın, neredeyse ayrılmaz iki dost oldular. Her sabah birlikte kahvaltı etmeye ve o gün yapılacak şeylerle ilgili olarak birbirlerine danışmaya başladılar. Ortak amaçları, hükümetlerinin Sovyet Rusya'yı tanımaya ikna etmek ve böylelikle Almanların Doğu Cephesi'nde zafer kazanmasını önlemekti.[3]

---

3 Lochart ve Robins, eskiden başarılı bir avukat ve Paris'te sosyalist milletvekili olan Fransız Subayı Yüzbaşı Jean Sadoul'un şahsında değerli bir müttefik kazandılar. Yüzbaşı Sadoul, Fransız ve Sovyet Hükümetleri arasında gayriresmi irtibat subayı olarak görev yapıyordu. O da, Robins ve Lockhart'la tamı tamına aynı sonuçlara varmıştı. Sadoul Müttefiklerin Rusya'ya karşı tavrını sözünü sakınmadan eleştirmesi yüzünden Robins ve Lochart'ın toptan "Bolşevik" olduğu söylentisini yayan Frasız Büyükelçisi Noulens'in yoğun bir biçimde düşmanlığını kazanmıştı. Siyasi düşüncelerini Fransızların "200 ailesi"nden ve

2. *Saat Sıfır*

1918 baharının başlarında, Sovyet Hükümeti şöyle bir durumla karşı karşıya bulunuyordu: Almanya, Ruslar Brest-Litovsk Barışı'nı onaylamayı reddettikleri takdirde Sovyet Hükümeti'in zor yoluyla devirmeye hazırlanıyor; İngiltere ve Fransa, Archengel, Murmansk ve Don'da toplanan karşı devrimci kuvvetleri gizlice destekliyordu; Japonlar Müttefiklerin onayıyla Vladivostok'u ele geçirmeyi ve Sibirya'yı işgal etmeyi planlıyorlardı...

Lenin, Lockhart'la yaptığı bir görüşmede, İngiliz ajanına, Almanların Petrograd'a saldıracakları korkusuyla Sovyet Hükümeti'nin Moskova'ya nakledileceğini söyledi. Bolşevikler, gerekirse savaşacaklardı. Volga'ya ve Urallar'a çekilmeleri gerekse bile. Fakat onlar kendilerinin belirleyeceği koşullarda savaşacaklardı. "Müttefiklerin oyuncağı olmayacaklar"dı. Lenin , Lockhart'a Müttefikler bunu anladığı takdirde, işbirliği için mükemmel bir fırsat doğacağını söyledi. Sovyet Rusya'nın Almanlara karşı direnebilmek için yardıma müthiş ihtiyacı vardı.

"Aynı zamanda," dedi Lenin öfkeyle, "kesinlikle eminim ki, hükümetiniz meseleleri bu açıdan görmeyecektir. Gerici bir hükümet, Rus karşı devrimcileriyle işbirliği yapacak."

Lochart, bu görüşmenin özetini İngiltere Dışişleri Bakanı'na telgrafla geçti. Bir kaç gün sonra Londra'dan şifreli bir mesaj aldı. Şifreyi alel acele çözüp okudu. Mesaj, bir "askeri uzman"ın, Rusya'da gerekli olan tek şeyin, önderliği kısa süre içinde Bolşevizmin varlığına son verecek olan "sadık Ruslar"a vermek üzere, "İngiliz subaylarından oluşan küçük fakat kararlı bir çekirdek" olduğu şeklindeki görüşünü iletiyordu.

Büyükelçi Francis, 23 Şubat günü oğluna yazdığı bir mektupta şöyle diyordu:

Paris bankalarının tahvil sahiplerinden alan koyu gerici Noulens, Sovyet rejiminden nefret ediyordu. Sadoul'un Fransız hükümetiyle doğrudan haberleşme hakkını elinden aldı ve hatta Sadoul'un kişisel mektup ve mesajlarını bile kestirdi.

Bruce Lockhart, *İngiliz Ajanı*'nda, Büyükelçi Noulens'in, Robins'in Amerikalı Büyükelçi David Francis'i etkilemesini önlemek için Robins'e karşı bir dedikodu kampanyası açtığını kaydeder. Noulens, Francis'in önünde sekreterlerinden birine kasten şu soruyu sordurdu: "Rusya'daki Amerikan Büyükelçisi kim? Francis mi Robins mi?" Bu türden manevralar bir ölçüde başarılı oldu. Büyükelçi Francis, Robins'e güvenmemeye ve Robins'in yerini almaya çalıştığından korkmaya başladı. Robins'in, kendisinin Kaledin'le olan gizli temaslarını Bolşeviklere bildirdiğinden bile kuşkulanıyordu.

Planım Rusya'da elimden geldiğince uzun kalmak. Ayrı bir barış imzalandığı takdirde, ki böyle olacağına inanıyorum, Almanlar tarafından yakalanmam tehlikesi yok. Bununla birlikte ayrı bir barış, Müttefiklere ağır bir darbe olacak ve Rusya'nın herhangi bir bölümü Bolşevik Hükümetin böyle bir barış yapmak konusundaki yetkisini tanımayı reddettiği takdirde, oraya yerleşmeye ve isyanı desteklemeye çalışacağım.

Büyükelçi Francis, bu mektubu *yazdıktan sonra*, Moskova'yla Archangel arasında ufak bir kasaba olan Vologda'da, Fransız Büyükelçisi Noulens ve öteki Müttefik diplomatlarla bir araya gelmişti. Müttefik hükümetlerin Sovyet rejimiyle hiçbir biçimde işbirliği yapmamaya çoktan karar vermiş oldukları açıktı.

Robins, kriz konusunda, Brest-Litovsk'da Lenin'e karşı çıkma "hatasını" açıkça kabullenerek Lenin'in yine gözüne girmeye çalışan Troçki'yle tartıştı.

Troçki, Robins'e, "Brest anlaşmasının onaylanmasını önlemek mi istiyorsunuz?" diye sordu.

"Elbette!" diye yanıtladı Robins. Fakat Lenin onu savunuyor ve açık konuşmak gerekirse Komiser, bu gösteriyi götüren de Lenin."

"Yanlış düşünüyorsunuz," dedi Troçki. "Lenin, Almanların ilerlemesi tehlikesinin ne kadar büyük olduğunu farkediyor ki, Müttefiklerden işbirliği ve destek gördüğü takdirde, Brest Barışı'nı reddedecek, gerekirse Moskova ve Petrograd'dan Ekaterinburg'a çekilecek, cepheyi Urallar'da yeniden kuracak ve Müttefiklerin desteğiyle Almanlara karşı savaşacaktır."

Robins'in acil isteği üzerine, Lenin, Birleşik Devletler Hükümeti'ne resmi bir nota vermeyi kabul etti. Olumlu bir yanıt alabileceğine ilişkin pek ümidi yoktu; fakat bir girişimde bulunmak istiyordu.

Nota, Birleşik Devletler Hükümeti'ne iletilmek üzere usulen Robins'e verildi. Notanın bir kısmı şöyleydi:

(a) Bütün Rusya Sovyetleri Kongresi Almanya'yla barış anlaşmasını onaylamayı reddettiği ya da (b) Alman Hükümeti, barış anlaşmasını bozarak haydutların akınını sürdürmek üzere yeniden saldırıya giriştiği takdirde...

(1) Sovyet Hükümeti, Almanya'ya karşı mücadelesinde Kuzey Amerika Birleşik Devletleri, Büyük Britanya ve Fransa'nın desteğine güvenebilir mi?

(2) En yakın zamanda nasıl bir destek hangi koşullarda sağlanabilir-askeri teçhizat, ulaştırma araçları, yaşamak için gerekli araçlar?

(3) Özel olarak ve özellikle Birleşik Devletler ne tür bir destek verebilir?..

Bütün Rusya Sovyetleri Kongresi 12 Mart günü, Brest-Litovsk Barışı'nın onaylanması konusunu görüşmek üzere toplanacaktı.

Lenin, Robins'in isteği üzerine, Bütün Rusya Kongresi'nin toplantısını 14 Mart'a ertelemeyi kabul ederek, Robins ve Lockhart'a hükümetlerini karar vermeleri konusunda etkileyebilmeleri için iki günlük süre daha tanıdı.

5 Mart 1918'de Lockhart, İngiliz Dışişleri Bakanlığı'na son çektiği telgrafta yalvaran bir dille Sovyet Hükümeti'nin tanınması ricasında bulundu: "Müttefiklerin eline Devrim sonrasında Rusya'da bir fırsat geçmişse, bunu onlara, Ruslara dayattıkları ağır barış koşulları ile Almanlar sağlamıştır... Eğer Majestelerinin Hükümeti, Almanya'yı Rusya'nın hakimi olarak görmek istemiyorsa, bu fırsatı kaçırmamanız için size bütün kalbimle yalvarıyorum."

Londra'dan yanıt gelmedi, yalnızca Lockhart'ın karısı mektubunda onu temkinli olması için zorluyor ve Dışişleri Bakanlığı'nda Lockhart'ın "Kızıl" olduğu söylentisinin yayıldığı konusunda uyarıyordu.

14 Mart günü, Bütün Rusya Sovyetleri Kongresi Moskova'da başladı. İki gece boyunca delegeler Brest-Litovsk Barışı'nın onaylanması sorununu tartıştılar. Troçki"nin muhalefeti son sürat devam ediyor, siyasetin başkentinin sevimsiz Barış Anlaşması'nı dışlaması için uğraşıyordu; fakat Troçki'nin kendisi Robins'in deyimiyle, "Petrograd'da küsmüş oturuyordu ve gelmeyi reddetti."

Kongrenin ikinci gecesi, gece yarısından bir saat önce Lenin, kürsünün altındaki basamakta oturan Robins'e işaret etti.

"Hükümetinizden ne haber geldi?"

"Hiçbir şey gelmedi!"

"Lockhart'mkinden?"

"Hiçbir şey!"

Lenin omuzunu silikti. "Ben kürsüye çıkıyorum," dedi Robins'e. Anlaşmanın onaylanması lehinde konuşacağım. Onaylanacak."

Lenin bir saat konuştu. Barışın, Rusya için felaketten başka bir anlama gelmediğini gizlemeye çalışmadı. Sabırlı bir mantıkla, tecrit

edilmiş ve her taraftan kuşatılmış Sovyet Hükümeti'nin, ne pahasına olursa olsun "nefes almak" için zaman kazanmasının zorunluluğuna işaret etti.

Brest-Litovsk Anlaşması onaylandı.

Kongrenin yaptığı açıklamada şunlar belirtiliyordu:

> Mevcut koşullar altında, Rusya Cumhuriyeti Sovyet Hükümeti, keni kuvvetleriyle sınırlı kaldığından, Alman emperyalizminin silahlı saldırısına karşı koyamayacak durumdadır ve devrimci Rusya'yı kurtarmak uğruna, öne sürülen koşulları kabul etmek zorunda kalmış bulunmaktadır.

3. *Görevin Sonu*

3 Mayıs 1918 günü Büyükelçi Francis, Dışişleri Bakanlığı'na şu telgrafı çekti: "Robins ve muhtemelen de Lockhart Sovyet Hükümeti'nin tanınması taraftarıydılar fakat siz ve bütün Müttefikler her zaman tanımayıp karşı çıktınız ve ben de sürekli olarak böyle bir şeyi tavsiye etmeyi reddettim, bu konuda yanıldığımı da sanmıyorum."

Birkaç hafta sonra Robins, Dışişleri Bakanlığı'ndan, Lansing'den bir telgraf aldı: "Görüşmek için her halükârda yurda dönmenizi arzu ediyorum."

Robins, Vladivostok'ta bir gemiye binmek üzere, Trans-Sibirya demiryoluyla Rusya'yı geçerken, Dışişleri Bakanlığı'ndan üç mesaj aldı. Hepsinde aynı talimat vardı: Kamuoyuna hiçbir açıklama yapmayacaktı.

Washington D.C.'ye dönünce Robins, Bakan Lansing'e bir rapor vererek, Sovyet Rusya'ya karşı her türlü Müttefik müdahelesi düşüncesine şiddetle karşı çıktı. Robins raporuna Rus-Amerikan ticari ilişkilerinin geliştirilmesi için ayrıntılı bir yazılı program iliştirdi. Bu programı Robins'e, Moskova'yı terketmezden önce bizzat Lenin vermişti. Devlet Başkanı Wilson'a verilecekti.

Lenin'in programı Wilson'a asla ulaşmadı.

Robins Başkanı bizzat görmeye çalıştı, ama boşuna. Her seferinde engellendi. Mesajı gazetelere vermeye çalıştı. Basın, onun söylediklerini ya görmezden geldi ya da çarpıttı..

Robins, "Bolşevizm"i ve "Alman Propagandası"nı soruşturan bir senato komisyonu huzurunda kendini savunmak zorunda bırakıldı.

"Doğruyu söyledimse, yalan söylemedimse ve adamlara iftira et-

medimse, onların topunun Alman ajanı , hırsız, katil, cani olduğunu söylemedimse, o halde ben bir Bolşeviğim!" dedi Robins. "Fakat ben Rusya'daki herhangi bir Müttefik temsilcisinden daha iyi bir gözlüğe ya da bakış açısına sahiptim ve gerçekleri kavramaya çalışıyordum. Bu insanlar ve hareketleri hakkında, onlardan farklı da olsam, gerçeği ihtiras ve gücenme duymaksızın dile getirmek isterim.. Rus halkının, bana uygun gelsin gelmesin ya da benim ilkelerime uysun uymasın, istediği türden bir hükümete sahip olmasına tamamen taraftarım. Bence şu anda bizim ve ülkemizin çıkarına olan, Rusya'da gerçekten ne olduğunu bilmek ve buna hırsla, ya da doğru olmayan bir ifade ile değil dürüstçe ve adil bir tarzda yaklaşmaktır.. Düşüncelerin süngülerle bastırılmasını asla istemem... İnsanların daha iyi bir yaşam isteği için yapılması gereken tek şey onları daha iyi yaşatmaktır."

Fakat Robins'in dürüst sesi, yayılan yanlış bilgi ve önyargı dalgasında boğulup gitti.

1918 yazında, Birleşik Devletler Rusya'yla değil Almanya'yla savaşta olmasına rağmen, *New York Times,* Bolşevikleri, çoktandır "en zararlı düşmanlarımız," "yırtıcı av hayvanları" diye tanımlıyordu. Sovyet liderleri, dünyanın her yanında, Amerikan basınınca Almanların "paralı ajanları" olmakla suçlanıyordu. Amerikan gazetelerinin Lenin ve yardımcılarından söz ederken kullandıkları tipik terimlerden bazıları, "kasaplar", "katiller ve çılgınlar", "kan içici caniler" ve "insanlığın baş belası" idi. Kongrede onlar için "o kahrolası hayvanlar" deniyordu...

Büyükelçi Francis, 1918 Temmuzuna kadar Rusya'da kaldı. Periyodik olarak, Rus halkını Sovyet Hükümeti'ni devirmeye çağıran ilan ve açıklamalar yayınlıyordu. Francis, Birleşik Devletler'e gitmek üzere gemiye binmeden önce, yeni Sovyet Dışişleri Komiseri Çiçerin'den Amerikan halkına selamlarını yollayan bir telgraf aldı. Francis, Çiçerin'in mesajını ne yaptığını sonradan açıkladı. Eski Büyükelçi, *Amerikan Elçiliği Penceresinden Rusya* adlı kitabında, "Bu telgraf açıkça Amerikan pasifistlerince kullanılma amacını güdüyordu," diye yazıyordu, "ve Dışişleri Bakanlığı'nca Amerikan halkına açıklanır korkusuyla onu iletmedim."

Bruce Lockhart, Rusya'da kalmaya devam etti. Sonraları "istifa edip ülkeme dönmem gerekirdi," diyordu. Bunun yerine İngiliz ajanı olarak görevinde kaldı.

Sonradan Lockhart, *İngiliz Ajanı*'nda, "Ne yaptığımı farketmez-

den önce," diye itiraf etti, "artık kendimi, başlangıçtaki hedefi ne olursa olsun, Almanya'yla değil Rusya'nın *de Facto* hükümetine yönelecek bir hareketle özdeşleştirmiş bulunuyordum."

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

USTA CASUS

1. Girişte M.Massino

1918 yılında, devrimci Petrograd, dışardan yabancı düşmanlar tarafından kuşatılmış, içerden de karşı devrimci komploların tehdidi altında bulunan dehşet verici bir şehirdi. Yiyecek pek azdı, ısınma ve ulaştırmadansa eser yoktu. Kasvetli, süpürülmemiş caddelerde, paçavralar içindeki kadın ve erkekler, sonu gelmeyen ekmek kuyruklarında titreşip duruyorlardı. Uzun gri geceleri tüfek sesleri bölüyordu. Sovyet rejimine meydan okuyan gangster çeteleri, insanları soyup dehşete düşürerek şehirde dolaşıyorlardı.[1] Silahlı işçilerden oluşan Müfrezeler binadan binaya geziyor, yiyecek spekülatörlerinin gizli stoklarını arıyor, yağmacıları ve teröristleri topluyorlardı.

Sovyet Hükümeti kontrolü henüz tam olarak sağlayamamıştı. Çarlık döneminin lüksüne ait kalıntılarla, kitlelerin yoksulluğu garip bir çelişki arzediyordu. Sovyet aleyhtarı gazeteler çıkmaya devam ediyor, her gün Sovyet rejiminin her an yıkılabileceği kehanetinde bulunuyorlardı. Pahalı otel ve lokantalar halâ açıktı ve modaya uygun giyinmiş çok sayıda kadın ve erkeğe servis yapıyorlardı. Geceleri kabareler tıklım tıklımdı. İçki ve dans vardı, kalabalık masalarda Çarlık subayları, balerinler, ünlü karaborsa spekülatörleriyle metresleri, heyecanlı söylentileri fısıldaşıyorlardı: *Almanlar Moskova'ya yürüyor! - Troçki Lenin'i tuttuklamış! -Lenin çıldırmış!* Vahşi umut ve yalanlar votka misali akıp gidiyordu. Entrikalar almış yürümüştü.

O bahar Petrograd'da M.Massino adında biri ortaya çıkmıştı. Kendisinin "Türkiyeli ve Doğulu bir tüccar" olduğunu söylemişti. Kırk yaşlarında solgun, uzun yüzlü, kasvetli görünüşlü, yüksek, meyilli bir alnı, huzursuz kara gözleri ve şehvetli dudakları olan bir adamdı. Dimdik neredeyse asker gibi ve hızlı, esrarengiz bir biçimde sessiz adımlarla yürüyordu. Zengin gibi duruyordu. Kadınlar onu çekici bu-

1 Raymond Robins ve Bruce Lockhart, ilk elden yaptıkları bir araştırma ile, kimileri kendilerine Anarşist adını veren bu anti-Sovyet gangster şeflerinin çoğunun aslında Rusya'ya Alman müdahalesine bahane yaratmak için düzensizlik ve isyan çıkartmak üzere Alman Askeri İstihbaratı tarafından finanse edildiklerini saptadılar.

lurlardı. Geçici Sovyet başkentinin huzursuz ortamı içerisinde, M.Massino, işlerini alışılagelmedik bir güven duygusuyla yürütüyordu.

M.Massino akşamları Petrograd'daki Sovyet aleyhtarı unsurların gözde uğrak yeri olan küçük, dumanlı Balkov Cafe'nin sadık bir müdavimiydi. Cafe'nin sahibi Serge Balkov, onu hürmetle karşılıyordu. Kahvenin arkasındaki özel bir odada M.Massino kendisiyle fısıltıyla konuşan esrarengiz kadın ve erkeklerle buluşurdu. Bunlardan bazıları ona Rusça, bazıları da Fransızca ya da İngilizce hitap ediyorlardı. M.Massimo pek çok dil bilirdi...

Genç Sovyet Hükümeti kargaşayı düzene dönüştürme çabası içindeydi. Karşı devrimin daima varolan, ölümcül tehdidi, onun muazzam örgütsel görevlerini daha da karmaşıklaştırmaktaydı. Lenin, "Burjuvazi, toprak sahipleri ve tüm zengin sınıflar, devrimi yok etmek için ümitsiz bir işe giriştiler," diye yazıyordu. İç ve dış düşmanlarla uğraşmak için, Lenin'in tavsiyesi üzerine özel bir Sovyet karşı-sabotaj ve karşı-casusluk örgütü kuruldu. Adı Karşı-Devrim ve Sabotajla Savaşmak İçin Olağanüstü Komisyon'du. Rusçasının baş harfleri *Çeka* sözcüğünü meydana getiriyordu...[2]

1918 yazında, Sovyet Hükümeti Alman saldırısından çekilerek Moskova'ya taşınınca, M.Massino da onu takip etti. Fakat Moskova'da tatlı dilli, zengin levanten tüccarı görünümü acaip bir tarzda değişti. Deri ceket giyiyordu ve başında da sivri uçlu bir işçi kasketi vardı. Kremlin'e gitti. Sovyet Hükümeti'ni koruyan seçme kıtanın genç komünist Letonyalı muhafızları tarafından kapıda durdurulduğunda, sabık M.Massino, resmi bir Sovyet belgesi çıkardı. Bu belge onun Petrograd Çeka'sı Cinayet Masası Ajanı Sidney Gerogeviç Relinski, olduğunu belirtiyordu.

Letonyalı muhafız, "Geçiniz Yoldaş Relinski!" dedi.

Moskova'nın bir başka yerinde, ünlü balerin Dagmara'nın lüks dairesinde M.Massino. diğer adıyla Çeka'dan Yoldaş Relinski, İngiliz Gizli Servisi ajanı mösyö konstantine olarak biliniyordu.

İngiliz Büyükelçiliği'nde ise Bruce Lockhart, onun gerçek kimliğini biliyordu: Gizli Servisi'nin esrarengiz adamı ve ... Britanya'nın usta casusu olarak tanınan Sidney Reilly."

2 1922 yılında Çeka lağvedildi ve yerini OGPU (Birleşik Devletler Siyasi İdaresi anlamına gelen Rusça baş harfler) aldı. 1934'de OGPU'nun yerine Sovyet İçişleri Komiserliği yönetimindeki Kamu Güvenliği Departmanı NKVD kuruldu.

2. *Sidney Reilly*

Birinci Dünya Savaşı sırasında Çarlık Rusyasının siyasi yeraltı dünyasından çıkıp Bolşevizme karşı büyük haçlı seferinin başını çekecek olan maceracıların hiçbirisi, İngiliz Gizli Servisi'nin Yüzbaşısı Sidney Reilly'sinden daha renkli ve olağanüstü değildi. Reilly'nin Avrupa tarihinin en tehlikeli ve fantastik girişimlerinden birine bulaştıracağı Bruce Lockhart onun için, "Napolyon kalıbından çıkma bir adam!" diyordu

Reilly'nin İngiliz Gizli Servisi'ne ilk kez nasıl girdiği de, bu oldukça esrarengiz ve güçlü casusluk aygıtını kuşatan pek çok gizden biri olarak kalmaktadır. Sidney Reilly Çarlık Rusya'sında doğmuştu. İrlandalı bir kaptan ile bir Rus kadınının oğlu olarak Karadeniz kıyısındaki Odessa limanında büyüdü. Birinci Dünya Savaşı'ndan önce St. Petersburg'dan Mandroçoviç ve Kont Çuberksi'ye ait büyük Çarlık donanma silahları şirketinde çalışıyordu. O zaman bile, işi oldukça gizli bir niteliğe sahipti. Rus firması ile, bazı Alman sanayi ve finans şirketleri, ki bunlara Hamburg'daki ünlü Bluhm ve Voss tersaneleri de dahildi, arasında bağlantı kuruyordu. Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesinden hemen önce, Londra'daki İngiliz Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'na düzenli olarak, Alman denizaltı ve gemi yapım programına ilişkin değerli bilgiler ulaşmaya başladı. Bu bilginin kaynağı Sidney Reilly idi.

1914'de Reilly, Banque Russo-Asiatique'nin "güvenilir temsilcisi" olarak Japonya'da ortaya çıktı. Japonya'dan Birleşik Devletler'e giderek Amerikan bankerleri ve savaş gereçleri imalatçıları ile görüştü. Bu sırada Sidney Reilly İngiliz Gizli Servisi dosyalarına *1 Esti* kod adıyla geçmişti ve çok cesur ve becerikli bir gizli ajan olarak tanınıyordu.

Yedi dili mükemmel bilen Reilly kısa süre sonra önemli bir iş için Birleşik Devletler'den Avrupa'ya çağrıldı. 1916'da İsviçre sınırından Almanya'ya geçti. Kendisine Alman deniz subayı süsü vererek Alman Deniz Kuvvetleri Komutanlığı"na sızdı. Alman Donanma İstihbaratı resmi şifrelerinin bir kopyasını ele geçirdi ve Londra'ya gönderdi. Bu belki de Birinci Dünya Savaşı'nın en büyük gizli servis darbesi idi.

1918 yılı başlarında Yüzbaşı Reilly, Rusya'daki İngiliz Gizli İstihbarat Operasyonları Şefi olarak bu ülkeye gönderildi. Çok sayıda

kişisel dosta, yaygın iş ilişkilerine sahip olması ve Rus karşı devriminin iç çevrelerinin girdisini çıktısını bilmesi onu bu iş için biçilmiş kaftan yapıyordu. Karşı devrimci amaçlarını açık yüreklilikle ifade ediyordu:

"Almanlar insandır. Onlara yenilmeye dayanabiliriz. Burada, Moskova'da ise insan soyunun baş düşmanı yetişiyor. Eğer uygarlık daha zaman varken erken davranıp canavarı ezmezse, canavar sonunda uygarlığa hakim olacaktır."

Reilly Londra'daki İngiliz Gizli Servisi karargahına yolladığı raporlarda, hemen Almanya'yla barış yapılmasını ve Kayzer'le Bolşevik tehdidine karşı ittifaka gidilmesini tekrar tekrar savundu.

Ne pahasına olursa olsun," diyordu, "Rusya'da doğmuş bulunan bu iğrenç pislik ezilip yok edilmelidir. Almanya'yla barış: Evet, Almanya'yla barış, herkesle barış! Düşman tektir. İnsanlık bu geceyarısı terörüne karşı kutsal bir ittifak halinde birleşmelidir!"

Reilly Rusya'ya vardığında hemen anti-Sovyet komploya girişti. Amacı açıkça Sovyet Hükümeti'ni devirmekti.[3]

3. *Para Ve Cinayet*

1918 yılında Rusya'da sayısal açıdan en güçlü anti-Bolşevik parti, bir tür tarım sosyalizmini savunan Sosyalist Devrimci Parti idi. Başlarında boşa çıkan Kornilov *Putsch*'unda rol oynayan, bir zamanlar Kerenski'nin savaş bakanı olan Boris Savinkov'un bulunduğu militan Sosyalist Devrimciler anti-Bolşevik duyguların saldırı üssü olmuş lardı. Ekstremist yöntem ve propagandalarıyla, Rusya'da kuşaklar boyu süren Çarlık zulmünün yarattığı pek çok anarşist unsur arasında hatırı sayılır bir destek elde etmişlerdi. Sosyalist Devrimciler, terörizmi uzun süre Çar'a karşı bir silah olarak kullanmışlardır. Aynı silahı şimdi de Bolşeviklere çevirmeye hazırlanıyorlardı.

---

3 Bu bölümde ve *Büyük Komplo*'nun diğer yerlerinde, yazarlar Yüzbaşı Sidney Reilly'nın renkli hikayesini, bu dönemde İngiliz tutuculuğu ve Fransız gericiliğinin başını çektiği Batı anti-Sovyet koalisyonunun faaliyetlerinin simgesi olarak kullanmaktadır. Reilly'ye atfedilen düşünce ve eylemler, kendisine ait olmasına rağmen, Reilly'nın politika üretecek pozisyonda bulunmadığı, fakat Rusya dışından yönlendirilen anti-Sovyet komplonun, o dönemde ve daha sonra, yalnızca en kararlı ve cüretkar aleti olduğu açıktır.

Sosyalist Devrimciler, Fransız İstihbarat Servisi'nden mali yardım alıyorlardı. Boris Savinkov, Fransız Büyükelçisi Noulens'in kendisine şahsen teslim ettiği paralarla Moskova'da, Rusya'nın Yeniden Doğuşu İçin Birlik adı altında eski Sosyalist Devrimci terörist merkezi yeniden kurmuştu. Amacı, Lenin'i ve diğer Sovyet önderlerini katletme planlarını yapmaktı. Sidney Reilly'nın tavsiyesi üzerine, teröristlerinin eğitilmesi ve silahlandırılması için Savinkov'u paraca desteklemeye de başladılar.

Fakat, iş Sovyet rejiminin yerine yeni bir Rus Hükümeti'ni geçirmeye geldi mi, ateşli bir Çarcı olan Reilly, Sosyalist Devrimciler'e güvenmiyordu. Reilly, tam anlamıyla güvenilir saydığı Savinkov dışında, Sol Sosyalist Devrimciler'in tehlikeli derecede radikal bir güç oluşturduklarını hissediyordu. Bunlardan bazılarının, Troçki'nin peşindeki muhalif Bolşeviklerle ilişkide oldukları bilinmekteydi. Reilly, bu insanları kendi emelleri için kullanmaya hazırlanıyordu. Fakat Rusya'dan radikalizmi silmeye de kararlıydı. Çarlığın yeniden kuruluşunun ilk adımı olarak askeri bir diktatörlük istiyordu. Buna uygun olarak, İngiliz casusu, bir yandan Sosyalist Devrimci teröristleri ve diğer radikal anti-Sovyet grupları finanse etmeye ve desteklemeye devam ederken, aynı zamanda kendine ait bir komplo aygıtını da titizlikle oluşturuyordu. Reilly, bunun nasıl çalıştığını sonradan anılarında açıklıyordu:

> "Rusya teşkilatımın fazla bir şey bilmemesi ve onun hiçbir parçasının diğerine ihanet edecek bir pozisyonda olmaması çok önemliydi. Buna uygun olarak, şeması da, "Beşler" sistemine göre düzenlenmişti ve katılan herkes de yalnızca öteki dört kişiyi tanıyordu. Piramidin tepesinde bulunan ben, hepsini, şahsen değil, yalnızca ad ve adresleriyle tanıyordum ve daha sonraki bilgilerin elde edilmesi için çok yararlıydım... Böylelikle, bir ihanet söz konusu olduğunda herkes açığa çıkmamış ve açığa çıkma mevzi kalmış olacaktı."

Reilly'nin aygıtı, Çarlık Subaylar Birliği, eski Çarlık gizli polisi uğursuz Okhrana'nın kalıntıları, Savinkov'un teröristleri ve benzeri karşı-devrimci unsurlarla bağ kurarak Moskova ve Petrograd'ın her yanına yayıldı. Reilly'nin Çarlık günlerinden kalma eski dostları ve tanıdıkları ona katıldılar ve oldukça yararlı oldular. Bu dostlar arasında,

bir zamanlar Reilly'yi Alman tersaneleriyle bağlantı işine almış bulunan donanma silahları kralı Kont Çuberski; Çarcı General Yudeniç; Petrograd'da kahve sahibi Serge Balkov, Reilly'nin dairesinde Moskova karargahını kurduğu balerin Dagmara; zengin bir avukat ve eski bir Ohrana ajanı, şimdi de Reilly'nin Sosyalist Devrimci Parti'yle bağlantı sorumlusu olan Grammatikove ve bir yolunu bulup Petrograd'da Çeka subayı olan eski Ohrana ajanı, ki Reilly'e Sovyet Rusya'nın her yanında serbestçe dolaşmasını sağlayan Sidney Georgeviç Relinski adına düzenlenmiş pasaportu sağlayan o idi, Veneslov Orlavski de vardı.

Kremlin'e ve Kızıl Ordu Genelkurmayı'na bile sızmayı başaran bu ve diğer ajanlar, Reilly'i Sovyet Hükümeti'nin her önleminden tümüyle haberdar ediyorlardı. İngiliz casusu, mühürlü Kızıl Ordu emirlerinin "Moskova'da açılmadan önce Londra'da okunuyor olması" ile övünebiliyordu.

Balerin Dagmara'nın Moskova'daki dairesinde Reilly'nin operasyonlarını finanse edecek, milyonlarca rubleye varan çok miktarda para saklanıyordu. Reilly bu paraları toplarken, İngiliz Büyükelçiliği'nin kaynaklarına dayanıyordu. Para, Bruce Lockhart tarafından toplanıyor ve Reilly'e İngiliz Gizli Servisi'nde Yüzbaşı Hicks tarafından getiriliyordu. Reilly'nin işin içine soktuğu Lockhart, paranın nasıl toplandığını *İngiliz Ajanı*'nda sonradan açıklıyordu:

> Gizli ruble stoku olan çok sayıda Rus vardı. Bu rubleleri Londra'daki bir bono karşılığında seve seve verirlerdi. Kuşku duyulmasını önlemek için, rubleleri Moskova'daki bir İngiliz firması aracılığıyla topluyorduk. Onlar, Ruslarla temas kuruyor, döviz kurunu belirliyor ve bonoyu veriyorlardı. Her işlemde İngiliz firmasına bunun Londra'daki miktara uygun olduğuna dair resmi bir garanti veriyorduk. Rubleler Amerikan başkonsolosluğuna getiriliyor ve Hicks'e teslim ediliyor, o da onları gidecekleri yerlere iletiyordu.

Son olarak, İngiliz casusu hiçbir ayrıntıyı ihmal etmeksizin, Sovyet hükümeti devrilir devrilmez iktidarı ele alacak hükümet için ayrıntılı bir plan bile çizdi. Reilly'nin kişisel dostları yeni rejimde önemli bir rol oynayacaklardı:

> Geçici hükümet için tüm düzenlemeler yapılmıştı. Dostum

ve müttefikim Grammatikov İçişleri Bakanı olup tüm polis ve mali işlerini yönetecekti. Eski bir dostum ve iş ortağım olan Çuberski, ki Rusya'nın en büyük ticarethanelerinden birinin başında idi, Ulaştırma Bakanı olacaktı. Yudeniç, Çuberski ve Grammatikov bu tür bir devrimin ardından gelmesi kaçınılmaz olan anarşiyi bastırmak için geçici bir hükümet kuracaklardı.

Anti-Sovyet kampanyanın ilk darbeleri Savinkov'un teröristleri tarafından indirildi.

21 Haziran 1918 günü Sovyet Basın İşleri Komiseri Volodarski, Perrograd'daki Obuçov fabrikasında yapılan bir işçi toplantısından ayrılırken, Sosyalist Devrimci bir terörist tarafından katledildi. Bunu, iki hafta içerisinde, 6 Temmuz günü Alman Büyükelçisi Mirbach'ın öldürülmesi izledi. Sosyalist Devrimciler'in amacı, Bolşeviklerin saflarında dehşet yaratmak ve aynı zamanda da Bolşevizm'in sonu anlamına geldiğine inandıkları bir Alman saldırısını başlatmaktı. [4]

Alman Büyükelçisinin öldürüldüğü gün, Beşinci Bütün Rusya Sovyetleri Kongresi de Moskova'daki Opera Binası'nda oturum halindeydi. Müttefik gözlemciler yaldızlarla süslü bölmelerde Sovyet delegelerin konuşmalarını dinliyorlardı. Tutanaklara ilişkin olarak gergin bir hava esiyordu. Diğer birkaç Müttefik ajan ve diplomatla birlikte bir bölümde oturmakta olan Bruce Lockhart, Sidney Reilly içeri girince bir şeyler olduğunu anladı. İngiliz casusu solgun ve heyecanlı görünüyordu. Olan biteni Lockhart'a alelacele fısıldayarak anlattı.

Mirbach'ı öldüren kurşun, ülkenin her yanındaki muhalif Bolşevik unsurların desteklediği genel bir Sosyalist Devrimci ayaklanma için işaret olacaktı. Silahlı Sosyalist Devrimciler Opera Binası'na saldıracak ve Sovyet delegeleri tutuklayacaklardı. Fakat evdeki hesap çarşıya uymamıştı. Şimdi Opera Binası Kızıl Ordu askerlerince kuşatılmış bulunuyordu. Sokaklarda çatışmalar oluyordu, fakat Sovyet Hükümeti'nin, durumu denetiminde tuttuğu açıktı.

---

4 Mirbach'ın katili Blumkin adında bir Sosyalist Devrimci teröristti. Kendisine, Mirbach'a yaşamına kastedildiği uyarısında bulunmak için gelen Çeka subayı süsü vererek Alman Büyükelçiliği'ne girdi. Alman Büyükelçisi, Blumkin'e suikastçıların nasıl harekete geçmeyi planladıklarını sordu. Blumkin, "işte böyle!" diye bağırdı. Tabancasını çekti ve Büyükelçiyi vurdu. Blumkin pencereden atlayarak kaçtı ve beklemekte olan bir arabaya bindi. Bir süre sonra Blumkin, Leon Troçki'nin kişisel muhafızı oldu. Bakınız sayfa 187.

Reilly bir yandan konuşurken, bir yandan da anlaşma belgelerini bulmak için ceplerini karıştırıyordu. Bir tanesini buldu, küçük parçalar halinde yırttı ve parçaları yuttu. Lockhart'ın yanında oturmakta olan bir Fransız gizli ajanı da aynı şeyi yapmaktaydı.

Birkaç saat sonra, bir konuşmacı sahneye çıktı ve Sovyetler Hükümeti'ni silah zoruyla devirmeyi amaçlayan bir anti-Sovyet *Putsch*'unun Kızıl Ordu ve Çeka tarafından derhal bastırıldığını duyurdu. Darbeciler halk tarafından hiçbir biçimde desteklenmemişlerdi. Bomba, tüfek ve makineli tüfeklerle silahlanmış çok sayıda Sosyalist Devrimci terörist toplanıp tutuklanmıştı. Pek çoğu ise öldürülmüştü. Liderleri ya ölmüştü ya saklanıyorlardı ya da kaçmışlardı.

Opera Binası'ndaki Müttefik temsilcilerine Büyükelçiliklerine artık güvenlik içerisinde dönebilecekleri bildirildi. Sokaklar sakindi.

Sonradan, Yaroslav'da Moskova *Putsch*'u ile aynı zamanda olması tasarlanan bir ayaklanmanın da Kızıl Ordu tarafından bastırıldığı haberi geldi. Yaroslav ayaklanmasına bizzat önderlik etmiş olan Sosyalist Devrimci lider Boris Savinkov, Sovyet askerlerinin eline düşmekten zor kurtulmuştu.

Reilly çok kızgındı ve hayal kırıklığına uğramıştı. Sosyalist Devrimciler karakteristik sabırsızlık ve aptallıkları ile davranmışlardı! Yine de Reilly darbenin, Sovyet önderlerinin çoğunun bir kongre ya da toplantıya katılmışken, toplu olarak bir yerde bulundukları sırada başlatılması şeklinde temel düşüncelerinin yerinde olduğunu söyledi. Tüm Bolşevik şeflerini bir hamlede ele geçirme düşüncesi Reilly'in Napolyonvari hayal gücüne hitap ediyordu...

Bunu gerçekleştirmeyi tasarlama işini ciddi ciddi düşünmeye girişti.

4. Letonyalılar Komplosu

1918 yılının kritik ağustos ayında, Müttefiklerin Rusya'ya müdahale için yaptıkları gizli planlar açığa çıktı. 2 Ağustos'ta İngiliz askerleri, sözde "savaş araçlarının Almanların eline geçmesini" engellemek amacıyla Archangel'e çıktılar. 4 Ağustos günü İngilizler Kafkaslar'daki petrol merkezi Bakü'yü ele geçirdiler. Birkaç gün sonra İngiliz ve Fransız asker grupları Vladivostok'a çıktılar. Onları, 12 Ağustos'ta bir Japon tümeni, 15 ve 16 Ağustos'ta da kısa bir süre önce Filipinler'den sevkedilen iki Amerikan alayı izledi.

Sibirya'nın geniş kesimleri zaten anti-Sovyet kuvvetlerin elinde bulunmaktaydı. Ukrayna'da Almanların destekledikleri Çarcı General Krosnov kanlı bir anti-Sovyet seferberliğe girişmişti. Kisv'de Alman kuklası Hetman Skoropadski Yahudilere ve komünistlere karşı toplu katliamlar başlatmıştı.

Yeni Rusya'nın düşmanları, kuzeyden, güneyden, doğudan ve batıdan Moskova'ya yaklaşmaya hazırlanıyorlardı.

Moskova'da geri kalan birkaç Müttefik temsilcisi, yola çıkma hazırlıklarına başladılar. Gideceklerinden Sovyet hükümetini haberdar etmediler. Bruce Lockhart'ın daha sonraları *İngiliz Ajanı*'nda yazdığı gibi: "Olağanüstü hal vardı. Savaş ilan edilmiş olmamasına rağmen, Dvina'dan Kafkasya'ya kadar uzanan bir cephede çatışmalar sürüyordu." Lockhart şunu da ekliyordu: "Bizim ayrılışımızdan sonra Moskova'da kalmaya karar vermiş olan Reilly ile pek çok kez tartıştım."

Amerikalıların Vladivostok'a çıktığı 15 Ağustos günü Bruce Lockhart'a önemli bir ziyaretçi geldi. Bu sahne daha sonra Lockhart tarafından anılarında tanımlanmıştı. Kapı çalınıp, uşağı, "iki Letonyalı centilmen"in kendisini görmek istediğini bildirdiğinde İngiliz Büyükelçiliği yakınındaki dairesinde öğle yemeği yiyordu. Bunlardan biri Smidhen adında, kısa boylu, solgun yüzlü bir gençti. Keskin hatları, sert çelik gibi gözleri olan, uzun boylu, güçlü kuvvetlisi, kendini Letonyalı Kremlin Muhafız Komutanı "Albay" Berzin olarak tanıttı.

Ziyaretçiler, anti-Sovyet komploda oldukça aktif olan Petrograd'daki İngiliz Donanma Ataşesi Albay Cromie'den bir mektup getirmişlerdi. Lockhart, "her zaman ajan-provokatörlere karşı tetikte olduğundan," diye yazar, "mektubu dikkatle inceledim. Mektubun Cromie'den geldiği kesindi." Lockhart ziyaretçilerden ne istediklerini sordu.

Kendini Kremlin muhafızı olarak tanıtan Albay Berzin, Lockhart'a, Letonyalıların Bolşevik Devrimi'ni desteklemelerine rağmen, kısa süre önce Archangel'e çıkmış bulunan General Poole komutasındaki İngiliz kuvvetleriyle savaşmaya niyetli olmadıklarını bildirdi. İngiliz ajanı ile anlaşma koşullarını konuşmaya hazırladılar.

Lockhart, bir yanıt vermeden önce, konuyu Fransız Başkonsolosu M. Grenard'la görüştü; Grenard da ona, Lockhart'ın kaydettiğine bakılırsa, Albay Berzin ile görüşmesi, ama "hiçbir biçimde kendi durumlarından feragat etmemesi" tavsiyesinde bulundu. Ertesi gün Lock-

hart, Albay Berzin'i tekrar gördü ve ona şunların yazılı olduğu bir mektup verdi: "Mektubu taşıyan kişi, General Poole'a önemli bir haber getirmekte olup İngiliz hatlarına kabulü rica olunur." Lockhart, daha sonra Albay Berzin ile Sidney Reilly arasında bağlantı kurdu. "İki gün sonra," diye yazar Lockhart," Reilly görüşmelerinin pürüzsüz gittiğini ve Letonyalıların Bolşeviklerle birlikte yıkılmak gibi bir niyetlerinin olmadığını bildirdi. Bizim ayrılışımızdan sonra Letonyalıların yardımıyla Moskova'da bir karşı devrim tezgahlayabileceğini öne sürdü."

* * *

1918 yılı Ağustos ayının sonlarına doğru, küçük bir grup Müttefik temsilci gizli bir konferans için Moskova'daki Amerikan Başkonsolosluğu'nun bir odasında toplandılar. Amerikan Başkonsolosluğu'nu seçmelerinin nedeni, diğer bütün yabancı merkezlerin Sovyetlerin sıkı gözetiminde oluşuydu. Amerikalıların Sibirya'ya yaptıkları çıkarmaya rağmen Sovyet Hükümeti, Birleşik Devletler'e karşı dostane tavrını sürdürmekteydi. Moskova'nın her yanında Woodrow Wilson'ın Ondört Prensibi'ni gösteren levhalar gözalıcı bir biçimde sergilenmekteydi. *İzvestia*'daki bir başmakale "Yalnızca Amerikalıların Bolşeviklere karşı nasıl terbiyeli davranacaklarını bildiğini" yazıyordu. Raymond Robins'in yaptığı hizmetle bıraktığı miras tamamen harcanıp gitmiş değildi.

Amerika Başkonsolosluğu'ndaki toplantıya Fransız Başkonsolosu Grenard başkanlık ediyordu. İngilizleri Reilly ve Reilly ile birlikte çalışmak üzere atanmış olan yüzbaşı George Hill temsil ediyordu. Aralarında Paris *Figaro* gazetesinin Moskova muhabiri Fransız gazeteci René Marchand'ın da bulunduğu diğer Müttefik diplomatik ve gizli servis ajanları da toplantıda hazır bulundular.

Aralarındaki anlatımına göre, Reilly, anti-Sovyet operasyonlarının gelişimi üzerine rapor vermek amacıyla toplantı çağrısı yapmıştı. Reilly, Müttefik temsilcilerine "Kremlin Muhafız Komutanı Albay Berzin'i satın aldığını" söyledi. Albayın fiyatı "iki milyon ruble" idi. Reilly, Albay Berzin'e avans olarak 500.000 ruble ödemişti. Meblağın geri kalanı Albay Berzin belirli hizmetlerde bulunduktan ve Archangel'deki İngiliz hatlarına kaçtıktan sonra İngiliz poundu olarak ödenecekti.

"Artık örgütümüz muazzam bir güce sahip" dedi Reilly, "Leton-

yalılar bizim yanımızda, ilk darbe indirildiği anda halk da yanımızda olacak!"

Sonra Reilly 28 Ağustos'ta Moskova'daki Büyük Tiyatro'da Bolşevik Merkez Komitesi'nin özel bir toplantı yapacağını açıkladı. Bu toplantıda Sovyet devletinin yetkili önderleri aynı binada bir arada olacaklardı. Reilly'nin planı cüretkar ama basitti...

Letonyalı muhafızlar olağan nöbetleri sırasında, Bolşevik toplantısı sürerken tiyatronun tüm giriş ve çıkışlarını tutacaklardı. Albay Berzin, bu olay için "davaya tam anlamıyla sadık ve bağlı" adamları seçecekti. İşaret verilince Berzin'in muhafızları kapıları kapatıp silahlı olarak tiyatrodaki herkesin etrafını çevireceklerdi. Sonra da Reilly ve "komplocularının iç çevresinden" oluşan "özel bir müfreze" sahneye fırlayacak ve Bolşevik Partisi Merkez Komitesi'ni tutuklayacaktı!

Lenin ve öteki Sovyet önderleri kurşuna dizileceklerdi. Fakat infazdan önce, "herkesin, Rusya'nın tiranlarının esir olduğunu görmesi" için Moskova sokaklarında dolaştırılacaklardı!.

Lenin ve yardımcıları yoldan çekilince, Sovyet rejimi de iskambil kağıdından bir şato gibi çökecekti. Reilly, Moskova'da, "işaret verilir verilmez seferber olmaya" ve Müttefik kuvvetleri şehir dışından saldırırken içerden darbe "indirecek bir ordu kurmaya hazır 60.000 subay bulunduğunu söylüyordu. Bu gizli anti-Sovyet orduya önderlik edecek kişi de, "ünlü Çarlık subayı General Yudeniç" idi. Kuzey Rusya'da ise "General" Savinkov yönetiminde bir ordu toplanacak ve Bolşeviklerin geri kalanı üsteki ve alttaki değirmen taşları arasında ezilecekti.

Reilly'nin planı buydu. Plan, İngiliz ve Fransız İstihbarat Servislerince destekleniyordu. İngilizler General Yudeniç'le sıkı temas halindeydiler ve ona silah ve donanım veremeye hazırlanıyorlardı. Fransızlar da Savinkov'u destekliyorlardı.

Amerikan Başkonsolosluğu'nda bir araya gelen Müttefik temsilcilere komployа, casusluk, propaganda yoluyla ve Sovyet Hükümeti'ni Kızıl Ordu'nun ülkenin diğer kesimlerinden getirmeye çalışacağı her türlü yardımdan mahrum etmek için Moskova ve Petrograd civarındaki hayati öneme sahip demiryolu köprülerinin havaya uçurulmasını sağlamak suretiyle nasıl yardım yapabilecekleri anlatıldı...

Silahlı darbe günü yaklaştığı sırada, Reilly Albay Berzin'le düzenli olarak görüşüyor, planın son ayrıntılarını dikkatle gözden

geçiriyor ve olası gelişmeler için hazırlık yapıyordu. Bolşevik Merkez Komitesi toplantısının Ağustos'un 28'inden 6 Eylül'e ertelendiğini öğrendiklerinde son planları yapıyorlardı. "Benim için farketmez," dedi Reilly, Berzin'e. "Bu bana son düzenlemeleri yapmak için daha fazla zaman sağlar." Reilly, Petrograd'daki aygıtı, son bir kez denetlemek için oraya gitmeye karar verdi.

Bir kaç gece sonra, kendisini Çeka ajanı Sidney Georgeviç Relinski olarak tanıtan sahte pasaportla birlikte, Reilly, Petrograd'a gitmek üzere trenle Moskova'dan ayrıldı.

5. Çıkışta Sidney Reilly

Reilly Petrograd'da dosdoğru İngiliz Büyükelçiliği'ne giderek İngiliz Donanma Ataşesi Yüzbaşı Cromie'ye rapor verdi. Reilly hemen Moskova'daki durumu ana hatlarıyla anlattı ve ayaklanma planını açıkladı. "Moskova elimizde!" dedi. Cromie memnun olmuştu. Reilly gizlice Londra'ya gönderilmek üzere bütünlüklü bir rapor kaleme almaya söz verdi.

Ertesi sabah Reilly Petrograd aygıtının şefleri ile ilişki kurmaya başladı. Öğleyin eski Okhrana ajanı Grammatikov telefon etti. Grammatikov'un sesi boğuk ve bir tuhaf geliyordu, "Kimsiniz?" diye sordu.

"Benim, Relinski," dedi Reilly.

"Kim?" diye sordu Grammatikov.

Reilly takma adını tekrarladı.

"Yanımda kötü haber getiren biri var" dedi Grammatikov aniden. "Doktorlar ameliyata çok erken başlamış. Hastanın durumu ciddi. Beni görmek istiyorsan hemen gel."

Reilly aceleyle Grammatikov'un evine gitti. Grammatikov'u hararetli haraketli çekmecelerini boşaltır ve kağıtları ocakta yakarken buldu.

"Salaklar çok erken saldırmış!" diye bağırdı Grammatikov, Reilly odaya girer girmez. Uritski ölmüş, bu sabah on birde bürosunda öldürülmüş!"

Grammatikov, konuşurken kağıtları yırtmaya ve parçaları yakmaya devam ediyordu. "Burada kalmamız çok tehlikeli. Ben zaten şüphe altındayım. Bir şey ortaya çıkacaksa, bu her şeyden önce senin ve benim adım olur."

Reilly, İngiliz Büyükelçiliğinden Albay Cromie'yi aradığında,

onun suikastı duymuş olduğunu öğrendi. Petrograd Çeka'sı Başkanı Uritski, Sosyalist Devrimci bir terörist tarafından vurulmuştu. Fakat Cromie'nin orada her şey yolundaydı. Reilly ihtiyatla "her zamanki randevu" yerinde buluşmalarını önerdi. Cromie anladı. "Her zamanki randevu" yeri Balkov Cafe idi.

Reilly aradaki zamanı çeşitli suçlayıcı ve gereksiz belgeleri yokederek ve şifreleri ile diğer kağıtlarını dikkatle saklayarak geçirdi...

Cromie Cafe'de görünmedi. Reilly İngiliz Büyükelçiliği'ne gitme tehlikesini göze almaya karar verdi. Ayrılırken Balkov'u fısıltıyla uyardı. "Bir şeyler kötü gitmiş olmalı. Petrograd'ı, terkedip Finlandiya sınırını geçmeye hazırlan..."

Reilly, Vlademirovski Bulvarı'nda kaçışan kadın ve erkekler gördü. Kapı aralıklarına ve yan sokaklara dalıyorlardı. Sokaktan güçlü motorların uğultusu geliyordu. İçi Kızıl Ordu askerleriyle dolu bir araba, ardından bir başkası ve bir diğeri daha hızla yanından geçti.

Reilly adımlarını hızlandırdı. İngiliz Büyükelçiliği'nin bulunduğu caddenin köşesini döndüğünde neredeyse koşar vaziyetteydi. Aniden durdu. Büyükelçiliğin önünde cesetler vardı. Bunlar öldürülen Sovyet polis memurlarıydı. Büyükelçiliğin karşısında dört araba diziliydi ve caddenin öte yanını Kızıl Ordu askerleri iki koldan çevirmişlerdi. Büyükelçilik kapısının menteşeleri kırılmıştı.

"Eee, Yoldaş Relinski, karnavalımızı görmeye mi geldiniz?"

Reilly başını çevirince, kendini Çeka'dan Yoldaş Relinski olarak bilen, pek çok kez karşılaştığı genç Kızıl Ordu askerinin sırıttığını gördü. "Söyle bana yoldaş ne oldu?" diye sordu Reilly aceleyle.

Asker, "Çeka, Sidney Reilly diye birini arıyor" diye yanıtladı.

Reilly ne olup bittiğini sonradan öğrendi. Uritski'nin öldürülmesinden sonra, Petrograd'daki Sovyet yetkilileri, İngiliz Büyükelçiliği'ni kapatmak için Çeka ajanları göndermişlerdi. Yukarıda Büyükelçilik personeli, Albay Cromie'nin denetiminde suç delillerini yakıyorlardı. Albay Cromie hızla merdivenlerden indi ve Sovyet gizli polisinin gözü önünde kapıdan fırladı. Onlar kapıdan içeri daldılar ve ümitsiz durumdaki İngiliz ajanı iki elinde birer Browning otomatik tabanca ile onlarla merdivenlerde karşılaştı. Cromie ateş etti ve bir komiserle pek çok memuru öldürdü. Çeka ajanları onun ateşine karşılık verdiler. Albay Cromie kafasına yediği bir kurşunla yere serildi...

Reilly o gecenin geri kalan kısmını Serge Dornoski adlı Sosya-

list Devrimci bir teröristin evinde geçirdi. Sabah olunca Dornoski'yi araştırma yapması ve olabildiğince çok şey öğrenmesi için dışarı yolladı. Dornoski, resmi komünist gazetesi *Pravda* ile geri döndü. "Sokaklardan kan akacak" diyordu. "Biri Moskova'da Lenin'i vurmuş. Yazık ki ıskalamış!" gazeteyi Reilly'e verdi. Öfke dolu manşet Lenin'e suikast yapıldığından sözediyordu.

Bir gece önce Lenin, konuşma yaptığı Michelson fabrikasındaki bir toplantıdan çıkarken, Fanya Kaplan adlı Sosyalist Devrimci bir terörist, Sovyet liderine yakından iki el ateş etmişti. Kurşunlar çentilmiş ve zehirliydi. Biri kalbinin üstünden Lenin'in akciğerine girmişti. Diğeri ise boynunda ana arterin yakınına isabet etmişti. Lenin ölmemişti. Fakat yaşamının pamuk ipliğine bağlı olduğu söyleniyordu.

Fanya Kaplan'ın Lenin'e karşı kullandığı silah, bu kadına Reilly'nin suç ortağı Boris Savinkov tarafından verilmişti. Sonradan Savinkov bu gerçeği *Bir Teröristin Anıları* adlı kitabında açıkladı.

Reilly, acil durumda kullanılmak üzere kolunun altına kayışla yerleştirdiği ufak bir otomatik silahla derhal Moskova'ya gitmek üzere trene bindi. Ertesi gün yolda Klin Kavşağı'nda bir gazete aldı. Haber olabileceklerin en kötüsü idi. Lenin'in ve öteki Sovyet önderlerinin öldürülmesi, Moskova ve Petrograd'ın ele geçirilmesi ve Savinkov ve Yudeniç yönetiminde bir askeri diktatörlük kurulması da dahil olmak üzere Reilly'nin bütün komplosu ayrıntılarıyla anlatılıyordu.

Okudukça Reilly'nin ümitsizliği daha da arttı. Amerikan Başkonsolosluğu'ndaki toplantıda bulunan Fransız gazeteci René Marchand, Bolşeviklere orada olup biten her şeyi anlatmıştı.

Fakat bu daha son darbe değildi.

Letonyalı muhafızların komutanı Albay Berzin, kendisine, Sovyet önderleri öldürme planında yer alması için iki milyon ruble rüşvet teklif eden İngiliz ajanı olarak Yüzbaşı Sidney Reilly'nin adını vermişti. Sovyet basını ayrıca Bruce Lockhart'ın Archangel'deki İngiliz hatların-dan geçebilmesi için Berzin'e vermiş olduğu mektubu da yayınla-mışlardı.

Lockhart, Moskova'da Çeka tarafından tutuklanmıştı. Öteki Müttefik subay ve ajanlar da toplanıp tutuklanmaktaydılar.

Moskova'nın her yanına Reilly'nin resimleri yapıştırılmıştı. Kanun kaçağı olduğu açıklamasının yanında, kullandığı çeşitli takma

isimler de -Massino, Constantine, Relinski- yayınlandı.Av sürüyordu.

Tehlikenin belirgin olmasına rağmen, Reilly, Moskova'ya doğru yoluna devam etti. Balerin Dagmara'yı Lenin'in katili olacak olan Fanya Kaplan'ın suç ortağı Vera Petrovna adlı kadının evine yerleştirdi.

Dagmara, Reilly'ye evinin günler önce Çeka tarafından basıldığını söyledi.

Reilly'nin binlik banknotlar halindeki komplo parasının bir bölümü olan iki milyon rubleyi saklamayı başarmıştı. Çeka ajanları onu tutuklamamışlardı, nedenini bilmiyordu. Belki de onun kendilerini Sidney Reilly'e götüreceğine inanıyorlardı.

Fakat elinde Dagmara'nın iki milyon rublesi ile Reilly hiç de kolay lokma değildi. Kâh bir Yunan tüccarı, kâh eski bir Çarlık subayı, kâh bir Sovyet görevlisi, kâh Komünist Partisi üyesi bir işçi kılığında Çeka'yı atlatarak hareket halindeydi.

Bir gün, eskiden Moskova'daki yardımcısı olan, İngiliz Gizli Servisi'nden Yüzbaşı George Hill'e rastladı; Hill de o güne dek Bolşevik ağından kaçmayı başarmıştı. İki ajan isim ve adres listelerini gözden geçirdiler. Reilly, anti-Sovyet aygıtının önemli bir bölümünün hâlâ sağlam olduğunu gördü. Hâlâ bir umut olduğu düşüncesindeydi.

Fakat Reilly'nin aksine Yüzbaşı Hill'e göre oyun bitmişti. Sovyet ve İngiliz hükümetleri arasında mahkum takasının düzenlendiğini duymuştu. Ruslar İngiliz makamlarının İngiltere'de tutukladıkları, aralarında Maksim Litvinov'un da bulunduğu pek çok Sovyet temsilcisinin güvenli bir biçimde ülkelerine dönmeleri karşılığında Lockhart'la ötekileri serbest bırakacaklardı.

"Teslim olacağım" dedi Yüzbaşı Hill. Reilly'ye de aynı şeyi yapmasını önerdi.

Reilly yenilgiyi kabul etmezdi. Yüzbaşı Hill'e, "Ben, Kızılların icazeti olmadan da geri dönerim," dedi. Suç ortağıyla, iki ay sonra Londra'daki Savoy Oteli'nde buluşacakları konusunda bahse girdi.[5]

---

5 Yüzbaşı George Hill, İngiltere'ye döndükten sonra, 1919'da İngiliz Gizli Servisi tarafından, Sovyet Rusya'ya karşı müdahale savaşı sırasında, General Anton Denikin'in Beyaz Rusya Orduları ile bağlantı subayı olarak çalışmakla görevlendirildi. Sonradan Yüzbaşı Hill, Sovyet Rusya'yı yok etme saplantısı olan ve Hitler'in Almanya'da iktidara gelmesinin finanse edilmesine yardım eden ünlü Avrupalı petrol kralı Sir Henri Deterding hesabına özel ajan olarak çalışmaya devam etti. İngiliz Hükümeti George Hill'i daha sonra Doğu Avru-

Reilly, Rusya'da birkaç hafta daha kalarak hâlâ varlığını sürdüren anti-Sovyet unsurlara önerilerde bulundu, onları yüreklendirdi ve casusluk malzemeleri topladı. Bir dizi kılpayı kaçıştan sonra, sahte bir Alman pasaportuyla Norveç'in Bergen kentine gitti. Buradan deniz yoluyla İngiltere'ye ulaştı.

Londra'ya dönünce Yüzbaşı Reilly, İngiliz Gizli Servisi'ndeki üstlerine rapor verdi. Kaçırılan fırsatlardan dolayı pişmanlık doluydu. "Eğer René Marchand hain olmasaydı... Eğer Berzin korkaklık etmeseydi... Eğer keşif kuvveti süratle Vologda'ya doğru yola çıkmış olsaydı... Eğer Savinkov'la birleşebilseydim..."

Fakat bir şeyden emindi Reilly. İngiltere'nin halâ Almanya'yla savaşta olması bir hataydı. Batı Cephesi'nde düşmanlıklara hemen son verilmeli ve Bolşevizme karşı birleşilmeliydi. Yüzbaşı Sidney George Reilly haykırıyordu:

"Barış, ne pahasına olursa olsun barış-ve sonra insanlığın gerçek düşmanlarına karşı birleşik cephe! "

---

pa'daki önemli "diplomatik" görevler için kullandı. 1934'de Londra'da Hill'in Sovyet Rusya'daki casusluk maceralarının bir bölümünü anlatan bir kitabı yayınlandı. Adı *Casusluk Emri, İngiliz Gizli Servisi'nden İ.K.8'in Maceraları* idi.

1945 baharında Churchill Hükümeti, o sırada İngiliz Ordusu'nda Tuğbaylık* rütbesine yükselmiş bulunan George Hill'i Polonya'ya özel görevli olarak girmesi için seçti. Açıklandığına göre, Tuğbay Hill, Polonya'da İngiliz gözlemcisi olarak görev yapacak ve Polonya'daki karışık durum hakkında Londra'ya rapor verecekti. Fakat Varşova Geçici Hükümeti Tuğbay Hill'in Polonya'ya girmesine izin vermeyecekti.

* Albayla Tuğgeneral arasındaki bir rütbe. ç.n.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SİBİRYA MACERASI

1. Hatırlatıcı Not

2 Ağustos 1918'de İngiliz askerlerinin Archangel'e çıkarma yaptıkları gün, Birleşik Devletler Ordusu'nda Kaliforniya, Polo Alto, Camp Fremont'daki 8. Tümen Komutanı Tuğgeneral William S.Graves, Washington D.C'deki Savaş Bakanlığı'ndan şifreli acil bir mesaj aldı. Şifresi çözülen ilk cümlede şöyle deniyordu:

> Bu mesajın içeriğinden ne Kurmay subaylarınıza ne de başka kimseye bahsedin.

Mesajın daha sonraki talimatı Tuğgeneral Graves'ın "San Francisco'dan kalkan ilk ve en hızlı trene atlayıp Kansas City'ye gitmesi, orda Baltimore Otelinde Savaş Bakanını araması" idi.

Generalin bu kadar alelacele Kansas City'ye çağırıldığına dair hiçbir neden ve görevinden ne kadar süreyle ayrı kalacağına ilişkin hiçbir işaret yoktu.

Kıdemli, sert bir asker olan General Graves, istenmeyen sorular sormaya alışkın değildi. Ufak bir valize bir iki eşyasını tıktı. İki saat sonra, San Francisco'dan doğuya gitmekte olan Santa Fe Ekspresi'ndeydi.

General Kansas City'ye vardığında, Savaş Bakanı Newton D. Baker'in kendisini istasyonda beklediğini gördü.

Savaş Bakanı'nın acelesi vardı. Birkaç dakika içinde trene yetişmesi gerektiğini söyledi. General Graves'e çarçabuk onu bu esrarengiz buluşmaya neden çağırdığını açıkladı. Savaş Bakanlığı, Graves'i acilen Sibirya'ya sevkedilmesi gereken Amerikan askerlerine komuta etmek üzere seçmişti.

Sonra Başkan Baker, General Graves'e mühürlü bir zarf verdi ve şöyle dedi: "Bunun içinde izlemeniz gereken Birleşik Devletler'in Rusya politikası var. Adımınızı dikkatli atın; mayın tarlasında yürüyor olacaksınız. Tanrı sizi korusun, hoşçakalın!"

O gece, Kansas City'deki otel odasında yalnız olan General Graves mühürlü zarfı açtı. *Hatırlatıcı Not* başlığını taşıyan yedi sayfalık notu çıkardı. Notun altında imza yoktu. Fakat sonunda şu sözler görülüyordu: *"Dışişleri Bakanlığı, Washington, D.C. 17 Temmuz 1918."*

Hatırlatıcı Not, "Amerikan halkının savaşın kazanılacağına olan içten inancına" ilişkin bir dizi geçmiş genellemelerle başlıyordu. Belgede, Birleşik Devletler'in Almanya'ya karşı Müttefikleriyle birlikte mümkün olan her araca başvurarak "Seve seve işbirliği yapmasının" zorunluluğu dile getiriliyordu. Daha sonra *Hatırlatıcı Not* esas konuya geliyordu:

> Birleşik Devletler Hükümeti, Rusya'nın durumunu bir bütün olarak tekrar tekrar ve çok kapsamlı araştırmalar sonucu gözden geçirerek, net ve kesin bir biçimde, buraya yapılacak bir askeri müdahalenin Rusya'da mevcut bulunan üzücü karışıklığa çözüm getirmekten çok artıracağı, ona yardımcı olmaktan çok zarar vereceği ve Almanya'ya karşı savaşın kazanılması esas hedefimize ulaşılmasına hiçbir yarar sağlamayacağı kanısına varmıştır. Bu yüzden Hükümetimiz böyle bir müdahalede ne yer alabilir ne de bunu ilke olarak onaylayabilir.

Bu, General Graves'in gönülden katıldığı politikanın net ve kesin bir biçimde ifadesiydi. O halde neden Rus topraklarındaki Amerikan askerlerine komuta etmeye gönderiliyordu? Afallayan General okumaya devam etti:

> Birleşik Devletler Hükümeti'nin olayları gördüğü biçimiyle Rusya'da askeri eylem, ancak Çekoslovakların kuvvetlerini pekiştirmesine ve Slav soydaşları ile başarılı bir şekilde işbirliği yapmalarına yardım etmek amacıyla kabul edilebilir.

Çekoslovaklar mı? Rusya'da mı?

General Graves, sonradan *Amerika'nın Sibirya Macerası* adlı kitabında bu olayı anlatırken, "Yattım," diye yazıyordu, "Fakat uyuyamadım ve öteki ulusların orada ne yaptıklarını ve bana Sibirya'da neler olup bittiğine ilişkin neden bilgi verilmediğini düşündüm durdum."

General Graves, kendisini uyutmayan soruların yanıtlarını bilmiş olsaydı, Kansas City'deki o yaz gecesinde çok daha huzursuz olacaktı.

2. Vladivostok'da Entrika

Çarın feodal yönetimi döneminde, geniş ve inanılmaz zenginlikteki Sibirya bölgesi, neredeyse hiç gelişmemiş bir haldeydi. Avrupa'nın sınırlarından Pasifik'e Kuzey Kutbu'ndan Afganistan'a kadar uzanan dev alanın büyük bölümü hemen hemen boştu. Bu demiryolunun ve onun

her iki tarafındaki birkaç millik toprağı her kim kontrol ederse, paha biçilmez bir stratejik önem ve zenginliğe sahip bu bölgeyi, Asyatik Rusya'yı kontrol ediyor demektir."

1918 yazı ortalarında, Raymond Robins Trans-Sibirya demiryoluyla doğuya doğru giderken, yan hatlarda trenler dolusu Çekoslovak askeri görmüştü. Daha önceden Avusturya-Macaristan Ordusu'nun gönülsüz askerleri olan bu Çek'ler Devrimden önce büyük gruplar halinde Rus saflarına geçmişlerdi. Rus İmparatorluk Başkomutanlığı onlardan Avusturya-Alman kuvvetlerine karşı Ruslarla yan yana savaşan bir Çek ordusu oluşturmuştu. Kerenski'nin düşüşünden sonra Sovyet Hükümeti Müttefiklerin isteği üzerine Çek askerlerinin Rusya'yı boydan boya geçip Vladivostok'a sevkedilmelerini kabul etmişti. Onlar bu limandan denize açılarak dünyanın çevresini dolaşacak ve Batı Cephesi'ndeki Müttefik Kuvvetlere katılacaklardı. Kazan'dan Vladivostok'a uzanan 5000 millik demiryolu boyunca 50.000'den fazla Çek askeri yürüyordu.

Çek askerleri Avrupa'ya Çekoslovakya'nın bağımsızlığı için savaşmaya gittiklerini sanıyorlardı; fakat liderleri geçici Çek Generalleri Gayda ve Sirovy'nin başka planları vardı. Bu generaller belli Müttefik devlet adamlarıyla suç ortaklığı içinde, Çek askerlerini Sovyet Hükümeti'ni devirmek için kullanmayı tasarlıyorlardı...

Müttefiklerle Sovyet Hükümeti arasında varılan anlaşma uyarınca, Çek'ler Sovyet topraklarından geçerken silahlarını Sovyet makamlarına teslim edeceklerdi. Fakat 4 Haziran 1918'de büyükelçi David R. Francis, oğluna yazdığı bir mektupta, ona Çek askerlerinin silahsızlandırılması işini "Mümkün olursa önlemeyi planladığını" yazmıştı. Amerikan Büyükelçisi şunları da ekliyordu:

> Dışişleri Bakanlığı'nın ima yollu bir destek ifadesi dışında bana, bu adamları Sovyet Hükümeti'nin emirlerine uymaya teşvik etmek için Washigton'dan hiçbir talimat ya da yetki verilmedi. Yine de şansımı deniyorum.

General Gayda ve Sirovy'nin emirlerine göre hareket eden Çek'ler askeri donanmalarını Sovyet makamlarına teslim etmeyi reddettiler. Trans-Sibirya hattı boyunca her yerde aynı anda isyanlar patlak verdi. İyi eğitilmiş ve bol miktarda teçhizatla donatılmış Çek askerleri, yerleştirildikleri birkaç kasabayı ele geçirdiler, yerel Sovyetleri devir-

diler ve anti-Sovyet yönetimler kurdular.

Temmuz ayının ilk haftasında Rus karşı-devrimcilerinin yardımıyla General Gayda, Vladivostok'da bir darbe düzenledi ve bu kentte anti- Sovyet bir rejim kurdu. Caddelere, Birleşik Devletler Donanması'ndan Amiral Knight, Japon Donanması'ndan Tümamiral Kato, Fransız Misyonu'ndan Albay Pons ve işgal altındaki kentin komutanı olan Çek ordusundan Yüzbaşı Badivra tarafından imzalanmış bir duyuru asıldı. Duyuruda halk, Müttefik kuvvetlerin müdahalesinin "Rus halkına karşı dostluk ve dayanışma ruhu içerisinde" yürütülmekte olduğu açıklanıyordu.

22 Temmuz 1918'de, ABD Dışişleri Bakanlığı'nın, Çek askerlerinin çıkarma yapmalarına yardım amacıyla Amerikan askerlerini Sibirya'ya gönderme zorunluluğunu ifade ettiği *Hatırlatıcı Not*'unu yazmasından beş gün sonra Amerikan Konsolosu De Witt Clinton Poole [1], Omsk'daki Amerikan konsolosuna şifreli bir telgraf çekti:

> Çek-Slovak liderlerine, gizlice Müttefiklerin başka bir uyarıda bulunmaksızın siyasi açıdan, onların mevcut durumlarını korumalarından memnun olacaklarını bildirebilirsiniz. Öte yandan, onların durumun askeri gereklerini yerine getirmeleri de engellenmemelidir. Birinci olarak Fransız-Sibirya demiryolunun dene-timini ellerinde tutmaları, ikinci olarak bu da aynı zamanda gerçekleştirilebiliyorsa, şu anda hakim oldukları toprağın denetimini kazanmaları arzu edilmektedir. Fransız temsilcilerine, Fransız Başkonsolosu'nun da bu talimatlara katıldığını bildiriniz.

1918 yazında Müttefik Kuvvetlerin Sibirya'yı istila etmeleri için gösterdikleri gerekçe, Çekleri, Kızıl Ordu askerleri ve Bolşevikler tarafından silahlandırılan Alman savaş esirlerinin habersiz geliştirebileceği saldırılardan koruyabilmek için geldikleri biçimindeydi. O ilkbahar ve yaz boyunca İngiliz, Fransız ve Amerikan gazeteleri, Bolşeviklerin, Çeklere karşı savaşmak üzere, "Sibirya'daki onbinlerce Alman ve Avusturya esirini "silahlandırdığına ilişkin sansasyonel haberlerle doluydu. *The Newyork Times* yalnızca Tomsk kentinde, 60 bin Alman'ın kızıllar tarafından askeri techizatla donatıldığını yazıyordu.

İngiliz İstihbarat Servisi'nden Yüzbaşı Hicks, Amerikan Kızılhaç

1 De Witt Clinton Poole, sonradan Dışişleri Bakanlığı Rusya İşleri Bölümü Şefi oldu.

Misyonundan Yüzbaşı Webster, Amerika'nın Pekin Askeri Ataşesi Binbaşı Drysdale, Sovyet makamlarının izniyle bu suçlamalar konusunda araştırmalarda bulunmak üzere Sibirya'ya geldiler. Haftalar süren titiz incelemelerden sonra üçü de aynı sonuca vardı: Sibirya'da bir tane bile silahlı Alman ve Avusturya esiri yoktu. Üç subay, suçlamaların, Müttefikleri Sovyet Rusya'ya müdahale işine bulaştırmak için kasten tasarlanmış uydurma propagandadan başka bir şey olmadığını açıkladılar.[2]

3 ağustos 1918'de İngiliz askerleri Vladivostok'a çıkarma yaptılar. 8 Ağustos'ta İngiliz hükümeti Rus halkına yaptığı açıklamada, "Almanların elinde mahvolmaktan ve parçalanmaktan kurtulmanıza yardım etmek için geliyoruz..." diyordu. "Sizi cidden temin etmek isteriz ki, toprağınızın bir karışını bile almayacağız. Rusya'nın kaderini tayin hakkı Rus halkının elindedir. Hükümet biçimlerine karar vermek ve toplumsal sorunlarına çözüm bulmak yalnız ve yalnız onlara kalmıştır."

16 Ağustos'ta ilk Amerikan müfrezeleri karaya çıktılar.

Washington'un açıklaması şöyleydi: "Rusya'da askeri hareket şu anda, yalnızca, silahlı Avusturya ve Alman esirlerinin saldırılarına karşı Çekoslovakları mümkün olduğunca korumak ve onlara yardımcı olmak ve Rusların da yardım almayı isteyebilecekleri özyönetim ve özsavunma çabalarını güçlendirmek için kabul edilebilir bir şeydir".

Yine o ay Japonlar da taze kuvvetler çıkardılar.

Tokyo, açıklamasında şöyle diyordu: "Japon hükümeti bu yolu tutarken, aynı zamanda ebedi dostluk ilişkilerini sürdürmek arzusundadır ve Rusya'nın toprak bütünlüğüne saygı göstermek ve onun iç politikasına her türlü müdahaleden kaçınma politikasını benimser."

Sibirya'daki Japon askerlerine, Japon Başkomutanlığınca düşünceli davranılarak verilen küçük kısa sözcüklere *Barsuk* (Porsuk ya da vahşi hayvan) olarak tanımlanan "Bolşevik" sözcüğünün ardından "yokedilmelidir" ibaresi yer alıyordu.

2 Yüzbaşı Hicks, Yüzbaşı Webster ve Binbaşı Drysdale'nin bulguları, İngiliz ve Amerikan kamuoyundan saklandı. Yüzbaşı Hicks Londraya dönmesi için kısa bir emir aldı ve sonra Yüzbaşı Sidney Reilly'le birlikte çalışmakla görevlendirildi. ABD Dışişleri Bakanlığı Yüzbaşı Webster ve Binbaşı Drysdale'nin raporlarını hasıraltı etti.

3. Doğuda Terör

1 Eylül 1918'de General Graves Sibirya'daki Amerikan keşif kuvvetinin komutasını almak üzere Vladivostok'a vardı. Sonradan, *"Amerika'nın Sibirya Macerası"*nda Sibirya'ya geldiğimde diye yazıyordu, "Neyin yapılıp neyin yapılmayacağına ilişkin herhangi bir öndüşünceye sahip değildim. Rusya'daki hiçbir gruba karşı bir ön yargım yoktu ve ben tüm Müttefik kuvvetleriyle uyum ve işbirliği ruhu içerisinde çalışabileceğimi umuyordum"

General Graves'in talimatları, *Hatırlatıcı Not*'ta yazıldığı üzere, Trans-Sibirya demiryolunun korunması, Çek kuvvetlerin Vladivostok'tan karaya çıkmalarına yardımcı olunması ve Rusya'nın içişlerine karışmaktan kaçınılması idi.

Çek lideri General Gayda ziyaretine geldiğinde, Graves, daha karargahını yeni kurmuştu; Gayda onu Rusya'daki duruma bulaştırmaya çalıştı. Gayda, Rus'un "nezaket ya da ikna yoluyla değil yalnızca kamçı ve süngü ile" yönetilebileceğini söylüyordu. Ülkeyi tam bir kaostan kurtarabilmek için, Bolşevizmi yoketmek ve başa bir askeri diktatör getirmek zorundaydı. Gayda tam bu işin adamı olan birini tanıdığını söyledi: Bu adam Amiral Aleksandr Vasilyeviç Kolçak'tı. Kolçak, Japonya'dan anti-Sovyet bir ordu kurmak üzere gelmiş ve daha şimdiden Sibirya'da hiç de azımsanmayacak bir güç toplamış olan eski bir Çarlık donanma komutanıydı. Bu arada General Graves de Çeklere ve diğer anti-Sovyet ordulara Bolşeviklere karşı savaşmaları için yardım etmeliydi.

Sonra Gayda, General Graves'e hemen Volga'ya yürüme ve Moskova'ya doğudan saldırma planını sundu. Gayda'nın açıkladığına göre bu plan Fransız ve İngiliz danışmanlarca ve Birleşik Devletler Dışişleri Bakanlığı temsilcilerince onaylanmıştı.

General Graves, hükümetinden aldığı emirleri saydı ve bunlara uymayı amaç edindiğini söyledi. Gayda'ya, komuta kendisinde olduğu sürece hiçbir Amerikan askerinin Bolşeviklere karşı kullanılmayacağını ve Rusya'nın içişlerine başka hiçbir biçimde karışmayacağını söyledi...

Gayda oradan öfke içinde ayrıldı. Kısa bir süre sonra, General Graves bir başka önemli ziyaretçi kabul etti. Bu defaki, daha önce Kor-

nilov'u desteklemiş olan ve şimdiden Sibirya'daki İngiliz kuvvetleri komutanı durumundaki General Knox'du .

Knox, General Graves'i, "fakir babası olmak gibi kötü bir ün yapıyorsunuz," diye uyardı. "Bunların domuzdan başka bir şey olmadığını bilmiyor musunuz?"

General Graves, Raymond Robins'in "dışa dönük anlayış" dediği şeye sahipti. Kendi işini kendi gören bir adamdı. Sibirya'daki gerçek durum hakkında ilk elden bilgi edinmeye karar verdi. Kısa bir süre sonra istihbarat subayları kırlarda seyahat ediyor ve gözlemlerine ilişkin kapsamlı ve ayrıntılı raporlar getiriyorlardı. Çok geçmeden General Graves şu sonuca vardı:

> Sibirya'da kullanıldığı biçimiyle "Bolşevik" sözcüğü, Rus halkının büyük bir bölümünü kapsamaktaydı ve Bolşeviklere karşı savaşmak üzere asker kullanmak ya da onlara karşı savaşmaları için beyaz Rusları silahlandırmak, donatmak, beslemek, giydirmek, ya da onlara para vermek, "Rusya'nın içişlerine karışmama" ile tamamen zıttı.

Daha 1918 sonbaharında, Kuzey Sibirya'da 7.000'den fazla İngiliz askeri vardı. Ayrıca 7.000 İngiliz, Fransız subay, teknisyen ve askeri Amiral Kolçak'la birlikteydiler ve ordan beyaz Rus anti-Sovyet ordusunu eğitip donatmasına yardımcı oluyorlardı. İngilizlerle Fransızlara 1500 İtalyan yardım etmekteydi. General Graves'in komutasında aşağı yukarı 8000 Amerikan askeri vardı. Sibirya'daki en büyük kuvvet Sibirya'yı tamamen ellerine geçirme emellerini kuvvetle besleyen Japonlar'a aitti: Japon askerlerin sayısı 70.000'in üzerindeydi...

Kasım ayında Amiral Kolçak, İngiliz ve Fransız destekleyicilerinin yardımıyla, kendini Sibirya diktatörü olarak kabul ettirdi. Bir meslektaşının "hastalıklı bir çocuk... tam bir sinir hastası.... hep bir başkasının etkisi altında," diye tanımladığı, kolay telaşlanan ufak tefek bir adam olan Amiral, Omsk'a karargah kurdu ve kendisine "Rusya'nın Yüksek Hakimi" unvanını verdi. Eski Çarlık bakanı Sazanov Kolçak'ın "Rus Washington'u" olduğunu ilan ederek hemen Kolçak'ın Paris'teki resmi temsilcisi oldu. Londra ve Paris, Amiral için övgü şarkılarıyla çınladı. Sir Samuel Hoare, Kolçak'ın "bir centilmen" olduğu şeklindeki düşüncesini tekrarladı. Winshton Churchill, Kolçak'ı "dürüst", "yozlaşmaz", "zeki" ve "yurtsever" olarak tanımladı. *New*

York Times onun şahsında , "istikrarlı ve şöyle böyle temsili bir hükümete sahip "güçlü ve dürüst bir insan olarak" görüyordu.

Kolçak rejimine, Müttefikler, özellikle İngiltere tarafından cömertce savaş gereç ve silahlarıyla para sağlandı. General Knox, gurla, "Sibirya"ya diye açıklıyordu, "Yüzbinlerce tüfek, yüzmilyonlarca mermi, yüzbinlerce üniforma ve palaska gönderdik. O yıl, Rus askerleri tarafından Bolşeviklere sıkılan her kurşun Büyük Britanya'da, İngiliz işçileri tarafından İngiliz hammadesiyle imal ediliyor ve İngiliz gemileriyle Vladivostok'a gönde-riliyordu."

Zamanın popüler Rus şarkısı şöyleydi:

Üniformalar İngiliz,
Apoletler Fransa'dan ,
Japon tütünü,
Kolçakda savaşı yönetiyor!.

General Graves, Müttefiklerin, Amiral Kolçak'ın yönetiminden duyduğu coşkuyu paylaşmıyordu. İstihbarat subayları, ona her gün Kolçak'ın kurduğu terör saltanatına ilişkin yeni raporlar getiriyorlardı. Amiral'in ordusunda 100.000 kişi vardı ve daha binlerce kişi de kurşuna dizilme cezası tehdidiyle orduya alınıyorlardı. Hapishaneler ve toplama kampları ağzına kadar doluydu. Yeni diktatöre karşı çıkma cesaretini gösteren yüzlerce Rus, Trans-Sibirya demiryolu boyunca telgraf direklerinde ve ağaçlarda sallandırılıyorlardı. Daha pek çoğu toplu mezarlar kazmaya zorlandıktan sonra Kolçak'ın cellatları tarafından makineli tüfeklerle taranıp aşağı atılıyorlardı. Tecavüz, cinayet ve yağma devrin kanunu haline gelmişti.

Kolçak'ın önde gelen yardımcılarından eski Çarlık subayı General Rozarnoff askerlerine aşağıdaki talimatları yayınladı:

1. Daha önce haydutlar (Sovyet Partizanları) tarafından işgal edilmiş köyleri işgal ederken, hareketin liderlerini ele geçirme konusunda ısrarlı olun ve liderleri ele geçiremediğiniz, fakat bu liderlerin varlığına ilişkin yeterli delile sahip olduğunuz yerlerde de halktan her on kişiden birini kurşuna dizin.

2. Askerler bir kasabadan geçerken, halk, onları düşmanın varlığından haberdar etmediği taktirde ayrım yapılmaksızın herkesten, mali bir katkıda bulunması istenecektir.

3. Halkı askerlerimizi silahla karşılayan köyler yakılacak ve yetişkin erkek nüfusun tamamı kurşuna dizilecektir. Mallara ev-

lere, arabalara v.s. Ordunun kullanması için el konulacaktır.

General Knox, bu emirleri veren subayı tanımlarken, General Graves'e şöyle diyordu: "Rozanoff zorbanın teki!"

Kolçak'ın askerlerinin yanı sıra Japonlar tarafından finanse edilen terörist gruplar da köyleri yakıp yıkıyorlardı. Şefleri Ataman Gregori Semyonov ve Kalmikoff'du.

Trans-Baykal kesimindeki Amerikan askerlerinin komutanı Albay Morrow, Semyonov'un askerleri tarafından işgal edilen bir köyde tüm kadın, çocuk ve erkeklerin katledildiğini kaydediyordu. Albay, işgale uğrayanların çoğunun evlerinden çıkarken "tavşanlar gibi" vurulduklarını aktarıyordu. Erkekler diri diri yakılmışlardı.

General Graves'e göre, "Japon askerlerinin korumasındaki Semenov (Semyonov) ve Kalmikoff'un askerleri, ülkeyi vahşi hayvanlar gibi dolaşıyor, halkı öldürüp soyuyorlardı... Bu vahşi cinayetler hakkında soru sorulduğunda, öldürülen insanların Bolşevik olduğu yanıtı veriliyordu ve bu açıklama da görünüşte dünyaya yetiyordu."

General Graves, Sibirya'daki Anti-Sovyet kuvvetler tarafından sürdürülen mezalime karşı duyduğu nefreti açıkca ifade ediyordu. Tavrı, beyaz Rus, İngiliz, Fransız ve Japon liderleri arasında büyük çapta düşmanlık uyandırıyordu.

Sibirya'yı ziyaret etmekte olan Amerika'nın Japonya Büyükelçisi Morris, General Graves'e Dışişleri Bakanlığı'nın kendisine telgrafla Amerika'nın Sibirya politikasının Kolçak'ın desteklenmesini gerektirdiğini bildirdiğini söyledi. "Şimdi general," dedi Morris, "Kolçak'ı desteklemek zorunda kalacaksınız."

Graves Savaş Bakanlığı'ndan Kolçak'ı desteklemesi yönünde hiçbir direktif almadığı yanıtını verdi.

"Bu işleri yöneten Savaş Bakanlığı değil, Dışişleri Bakanlığı," dedi Morris. "Bizi yöneten," diye yanıtladı Graves, "Dışişleri Bakanlığı değil."

Kolçak'ın ajanları, Graves'in itibarını sarsmak ve onun Sibirya'dan geri çağrılmasını sağlamak için bir propaganda kampanyası başlattılar. Ortalıkta yaygın bir biçimde, generalin nasıl "Bolşevik" olduğunu ve askerlerinin de "Kömünistler"e yardım ettiğine ilişkin yalanlar ve söylentiler dolaşıyordu. Propaganda büyük çapta Yahudi aleyhtarıydı. Aşağıdaki tipik parçada şöyle denmekteydi:

Birleşik Devletler askerlerine Bolşevizm bulaşmıştır. Çoğu

New York'un Doğu Yakası'ndan gelme Yahudiler olup sürekli ayaklanma kışkırtıcılığı yapmaktadırlar.

Kolçak'ın siyasi danışmanlığını yapan İngiliz askeri polisinden Albay John Ward, Amerikan Keşif Kuvveti Karargahını ziyaret ettiğinde "altmış irtibat subayı ve tercümandan elliden fazlasının Rus Yahudisi olduğunu" gördüğünü açıkladı!.

General Graves'in kendi vatandaşlarına bir kısmı da aynı propagandanın yayılmasına yardımcı oluyorlardı. General Gravis'in açıklamasına göre, "Amerikan'ın Vladivostok Konsolosu her gün Dışişleri Bakanlığı'na, Vladivostok basınında Amerikan askerleri ile ilgili çıkan iftira niteliğindeki, yalan ve küfür dolu makaleleri yorumsuz olarak telgrafla yolluyordu. Bu makaleler ve Birleşik Devletler'deki Amerikan askerlerine ilişkin eleştiriler Bolşeviklik suçlamasına dayandırılıyordu. Amerikan askerlerinin bu suçlamaya dayanak oluşturacak hiçbir hareketi yoktu.. Fakat Sibirya'da Kolçak'ı desteklemeyen herkese, aralarında Konsolos General Harris'in de bulunduğu Kolçak taraftarlarınca aynı suçlama getiriliyordu."

İftira kampanyası zirvesindeyken, General Graves'in karargahına, Kolçak'ın Doğu Sibirya'daki bütün kuvvetlerinin komutanı General İvanoff-Rinoff'dan özel bir haberci geldi. Haberci, General Graves'e Kolçak'ın ordusuna ayda 20.000 dolar yardımda bulunduğu taktirde, General İvanoff-Rinoff'un Graves'e askerleri hakkındaki propagandanın sona ermesini sağlayacağını bildirdi...

Bu General İvanoff-Rinoff, Kolçak'ın en vahşi ve en sadist komutanlarından biriydi. Askerleri Doğu Sibirya'da, "Bolşevikler"i sakladıklarından kuşkulandıkları köylerin tüm erkek nüfusunu katlediyorlardı. Kadınlara tecavüzü ve dipçikle dövmeyi yaygın bir uygulama haline getirmekle ün yapmışlardı. Yaşlı erkek ve kadınları, çocukları katlediyorlardı.

İvanoff-Rinoff'un yaptığı mezalimi araştırmakla görevli olarak gönderilen genç bir Amerikan subayı gördüklerinden o denli etkilenmişti ki, Graves'e raporunu verdikten sonra "General," diye haykırdı, "allahahaşkına beni bir daha öyle bir keşfe yollamayın! Neredeyse üniformamı çıkarıp atacak, bu yoksul insanlara katılıp onlara elimden geldiğince yardım edecektim!".

General İvanoff-Rinoff bir halk ayaklanması tehlikesiyle karşı karşıya kaldığında İngiliz yüksek Komisyoneri Sir Charles Eliot, he-

men General Graves'e giderek Kolçak'ın komutanının güvenliğinden duyduğu endişeyi dile getirdi.

General Graves, Sir Charles'a sertçe, "Bana kalırsa," dedi, "halk İvanoff-Rinoff'u Amerikan karargahının karşısına getirip onu ölünceye kadar oradaki telefon direğine asabilir-Bir tek Amerikalı bile parmağını dahi kımıldatmayacaktır!"

Sibirya'da ve Sovyet Rusya'nın her yanında yayılmakta olan bu iç savaş ve müdahale sırasında, Avrupa'da şaşırtıcı olaylar yaşanmaktaydı. 9 Kasım 1918'de Alman askerleri Kiel'de isyan ederek subaylarını öldürdüler ve kızıl bayrak çektiler. Almanya'nın her yanında kitleler barış için gösteriler yaptılar. Batı Cephesi'nde Müttefik ve Alman askerleri iki cephe arasındaki bölgede barış yaptılar. Alman Başkomutanlığı ateşkes talebinde bulundu. Kayzer Wilhelm II, Hollanda'ya kaçarak, imparatorluk kılıcını sınırda, şaşkın genç bir Hollandalı sınır muhafızına teslim etti. 11 Kasım'da ateşkes imzalandı...

Birinci Dünya Savaşı bitmişti.

BEŞİNCİ BÖLÜM

BARIŞ VE SAVAŞ

1. Batı'da Barış

Birinci Dünya Savaşı aniden bitmişti. Alman subayı Yüzbaşı Ernst Roehm'in dediği gibi : "Barış patlak verdi." Berlin'de, Hamburg'da, Bavyera'nın her yanında Sovyetler kuruldu. Paris, Londra ve Roma caddelerinde işçiler barış ve demokrasi için gösteriler yaptılar. Devrim Macaristan'ı sardı. Balkanlar köylülerin hoşnutsuzluğu ile kaynıyordu. Dört korkunç savaş yılından sonra insanların dudaklarından tutkulu haykırışlar dökülüyordu: *Artık savaş istemiyoruz. Nie Wieder Krieg! Jamais plus de cuerre! Bir Daha Asla!*

David Lloyd George, 1919 Martında, Paris Barış Konferansı'ndaki gizli muhtırasında "Avrupa'nın her yanı devrim ruhu ile dolu," diyecektir. "İşçiler arasında, savaştan önceki koşullara karşı yalnızca derin bir hoşnutsuzluk duygusu değil aynı zamanda öfke ve isyan da var. Mevcut düzenin siyasal, sosyal ve ekonomik yönleri Avrupa'nın bir ucundan ötekine dek halk kitlelerince sorgulanıyor".

Kitlelerin özlemleri ve azınlığın korkuları iki isim üzerinde toplanıyordu: *Lenin* ve *Wilson.* Doğu'da Leninist devrim Çarlığı yıkmış ve eski Rus İmparatorluğu topraklarında ezilen milyonlar için yeni bir çağ açmıştı. Batıda Woodrow Wilson'ın kuru bir biçimde ifade edilen Ondört Prensibi demokratik umut ve beklenti heyecanı yaratmıştı.

Birleşik Devletler Devlet Başkanı 1918 Aralığında, Avrupa'nın kanla yıkanmış toprağına ayak bastığında sevinçli kalabalıklar, ellerini öpmek ve ayaklarının dibine çiçekler fırlatmak için yarıştılar. Yeni Dünyanın Devlet Başkanı, Eski Dünyanın halkı tarafından, "İnsanlığın Kralı"-"Kurtarıcı "-"Barış Prensi" diye selamlandı. Princeton'lu uzun boylu, zayıf profosörün yeni, büyük bir çağı müjdeleyecek Mesih olduğuna inanıyorlardı.

Savaşta on milyon insan ölmüştü. Yirmi milyonu sakat kalmış ve kötürüm olmuştu. Otuz milyon sivil kıtlık ve salgın sonucu yaşamını yitirmişti; daha milyonlarcası da Avrupanın dumanı tüten harabelerinin ortasında evsiz barksız ve yoksul, dolaşıp duruyorlardı. Fakat artık savaş bitmişti ve dünya barışı konuşuyordu.

"Benim, Milletler Cemiyeti'nden anladığım şudur - O, dünyanın

her yanında insanların örgütlü ahlaki gücü olarak çalışacaktır," diyordu. Woodrow Wilson.[1]

1919 yılı ocak ayı başında dört büyükler —Woodrow Wilson, David Lloyd George, Georges Clemenceau ve Vittorio Orlando— dünya barışı hakkında görüşmek üzere Paris'de Quai D'Orsay'daki bir konferans salonunda masaya oturdular.

Fakat dünyanın altıda biri Barış Konferansı'nda temsil edilmiyordu.

Barıştırıcılar görüşürken dahi, onbinlerce Müttefik askeri, Sovyet Rusya'ya karşı kanlı, ilan edilmemiş bir savaş veriyorlardı. Müttefik askerleri Kolçak ve Denikin yönetimindeki karşı-devrimci Beyaz Ordularla yanyana, genç Kızılorduyla, Kuzey Kutbu'nun soğuk bölgelerinden Karadeniz'e ve Ukrayna'nın buğday tarlalarından Sibirya'nın dağ ve steplerine kadar uzanan dev bir cephede savaşmaktaydılar.

1919 ilkbaharında, Avrupa ve Amerika'yı şiddetli ve gerçeklerden uzak bir anti-Sovyet kampanya kasıp kavuruyordu. Londra *Daily Telegraph* gazetesi, Odesa'da "terör saltanatı" ile "serbest aşk haftası"nın aynı anda yaşandığını haber veriyordu. *New York Sun'ın* manşeti şöyleydi: ABD'li Yaralılar Kızıllar Tarafından Baltalarla Kötürüm Edildi. *"New York Times'in* haberi: "Kızıllar Yönetimindeki Rusya, Dev Bir Timarhane... Kaçabilen Kurbanlar, Manyakların Moskova Caddelerinde Gözüdönmüşcesine Dolaştığını... Leş İçin Köpeklerle Dövüştüğünü Anlatıyorlar." Bütün dünya basını, Müttefekler ve Almanlar aynı biçimde, Rusya'da "Burjuva sınıfından genç kız ve kadınların askeri hizmete mecbur tutularak... Topçu alaylarının ihtiyaçları için kışlalara verildiğini" gösteren sözde "gerçek belgeler" yayınlıyorlardı!

Rusya'daki gerçek koşullara ilişkin olaylara dayalı raporlar, ister gazetecilerden, gizli ajanlardan, diplomatlardan, hatta ister Judson ve Graves gibi generallerden gelsin, hasıraltı ediliyor ya da görmezlikten geliniyordu.

Anti-Sovyet kampanyayı sorgulamaya cesarat edenler otomatikman Bolşeviklikle suçlanıyordulardı.

Ateşkesten sonra daha iki ay geçmeden Müttefik liderler, uğruna

---

1 Woodrow Wilson, Paris Barış Konferansı'nı açış konuşmasının yaparken şunları söyledi: "Bir de, ilke ve amacın bu tanımlarının yapılmasını isteyen bir ses daha var ki, bu bana göre dünyanın huzursuz havasını dolduran pek çok dokunaklı sesten daha etkili ve zorlayıcıdır. Bu ses, Rus halkının sesidir.

büyük savaşın verildiği amacı çoktan unutmuş gibi görünüyorlardı. "Bolşevizm tehlikesi" başka her tür düşünceyi bir kenara itmişti. Paris Barış Konferansı'na hakim olan buydu.

Müttefik orduları Fransız Başkomutanı Mareşal Foch, Barış Konferansı'nın gizli bir oturumunda yaptığı konuşmada, Müttefiklerin birleşik kaynaklarını Sovyet Rusya'ya yöneltebilmeleri için Almanya'yla hemen anlaşmaya varılmasını istedi. Fransız Mareşal, Fransa'nın can düşmanı Almanya davasının ilk elden çözümlenmesini istedi.

Foch'a "Alman hükümetinin bugün içinde bulunduğu zor durumu biliyorsunuz." dedi. "Mannheim, Carlsruhe, Baden ve Dusseldorf'da Sovyet hareketi hızla yayılıyor. Bu nedenle şu anda Almanya, Müttefiklerin isteği her koşulu kabul edecektir. Alman Hükümeti sadece barış istiyor. Halkı tatmin edecek ve hükümetin duruma hakim olmasını sağlayacak tek şey budur."

Alman devrimini durdurmak için, Alman Başkomutanlığının 100.000 subay ve askerden oluşan bir orduyu ve bununla birlikte Almanya'daki en iyi eğitimi görmüş ve en politize edilmiş askerlerinden oluşan "Kara Reichswehr"i elinde tutmasına izin verilmeliydi. Ayrıca, Alman Başkomutanlığı, asi Alman demokratlarını öldürmek işkence etmek ve yıldırmak için milliyetçi yeraltı birliklerine ve terörist derneklere para vermesi konusunda serbest bırakıldı. Tüm bunlar, "Almanya'yı Bolşevizm'den kurtarma" adına yapılıyordu.[2]

Alman Orduları Doğu Cephesi eski Komutanı ve Brest-Litovsk "Kahramanı" General Max Hoffman, dünkü düşmanı Mareşal Foch'a,

2 Müttefik Ordularının 1918'de Berlin'e yürüyememesinin ve Alman militarizminin sürekli olarak silahlandırılmamasının nedeni, Müttefiklerin, Alman politikacıları tarafından ustalıkla kullanılan Bolşevizm korkusu idi. Müttefik Başkomutanı Mareşal Fosch, savaş sonrası anılarında barış görüşmelerinin başlangıcından itibaren Alman sözcülerin Almanya için elverişli barış koşullarını elde etmenin bir aracı olarak "Almanya'nın Bolşevik istilası tehtidi"ni sürekli olarak canlı tuttuklarını açıklıyordu. İngiliz Genelkurmayında General Wilson, ateşkesin imzalanmasından iki gün sonra, 9 Kasım 1918'de *Savaş Günlüğü*'ne şunları yazıyordu: 06.30-08.00 arası kabine toplantısı Lloyd George, Kaplan'dan (Clemenceau) aldığı iki telgrafı okudu: Kaplan, Foch'un Almanlarla görüşmelerini anlatıyor. Almanya'nın çökeceğinden ve Bolşevizmin denetimi ele geçirebileceğinden korkuyordu. Lloyd George bana ateşkes mi yoksa böyle olmasını yeğlediğini sordu. Tereddütsüz yanıtladım "Ateşkes", Bütün kabine benimle aynı fikirdeydi. Bizim için esas tehlike artık Almanlar değil Bolşevizm." İçten bir anında Clemenceau Paris Barış Konferansı'nı Anti-Bol-

Alman ordusu'nun Moskova'ya yürümesini ve Bolşevizmi "evinde" yok etmesini sağlayacak bir planla gitti. Foch, planı onayladı, fakat saldırıya Alman ordusunun değil, Frasız ordusunun öncülük etmesini önerdi. Foch, bütün doğu Avrupa'yı Sovyet Rusya'ya karşı seferber etmek istiyordu.

Foch, Paris Barış Konferansı'nda "şu anda Rusya'da Bolşevizm ve tam bir anarşi hüküm sürüyor", dedi. "Planım, Müttefiklerin Doğu Sorunu'nun Çözümü için elde edilebilen kaynakları kullanmalarını sağlamak amacıyla Batı'nın tüm önemli sorunlarını halletme şeklinde olacak... Polonya askerleri, modern araç ve savaş gereçleri sağlanarak güçlendirildikleri takdirde Ruslar'la karşılaşmaya gerçekten hazır olacaklardır. İhtiyaç duyulan çok sayıda asker, Finliler, Lehler, Çekler, Romenler, Yunanlılar ve yanı sıra Rusya'da hâlâ var olan Müttefik yanlısı unsurları seferber ederek sağlanabilir... Bu yapılırsa, 1919 Bolşevizmin sonu olacaktır."

Woodrow Wilson, Rusya'yla adil bir anlaşma yapılmasını istiyordu. Birleşik Devletler Başkanı, dünyanın altıda birinin barış görüşmelerinin dışında tutulmasının saçmalığının farkındaydı. Wilson Barış Konferansı'nı, barış konusunda anlaşmaya varılabilmesi amacıyla Sovyet heyetlerini gelip Müttefiklerle birlikte masaya oturmaya çağırmaya zorladı. Wilson tekrar tekrar bu düşünceye dönerek, barış görüşmecilerinin kafasında Bolşevizm hayaletlerini kovmaya çalıştı.

Wilson, Paris'teki gizli barış görüşmelerinden birinde Onlar Konseyi'ni şöyle uyarıyordu: "Dünyanın her yanında, dünyayı ekonomik ve siyasi planda etkileyen büyük çıkar çevrelerine karşı bir isyan duygusu mevcuttur. Bana kalırsa bu hakimiyetin çaresini bulmanın yolu, sürekli tartışmaktan ve yavaş yavaş bir reform sürecine girmekten geçiyordu; fakat dünya genelde, gecikmeden dolayı sabırsızlanmaktadır. Birleşik Devletler'de, Bolşevizme sempati duyan, en mükemmel mu-

---

şevizm"in Müttefiklerin kafasını karıştırmak ve Alman militarizmini kurtarmak amacıyla Alman Genelkurmayı tarafından kullanılan bir araç olduğu konusunda uyardı. 1919'da Clemenceau, "Almanlar," diyordu, "Bolşevizmi Müttefikleri korkutmak için bir öcü gibi kullanıyorlar." Bununla birlikte, Fosch, Pétain, Weygand ve ötekilerin etkisiyle Kaplan, kendi uyarısını unuttu ve kısa sürede Müttefik barış görüşmelerinin sakin kafayla düşünmesini ve demokratik bir tarzda hareket etmesini engelleyen anti-Bolşevik isteriğe yenildi.

hakeme gücüne sahip olmasa da çok sabırlı insanlar vardır. Zira Bolşevizm onlara, getirmeyi amaçladıkları bireye fırsat verme rejimini sunacak gibi görünmektedir."

Fakat Woodrow Wilson'ın etrafında ne pahasına olursa olsun *status quo**yu korumaya kararlı insanlar bulunuyordu. Gizli emperyalist anlaşma ve ticari anlaşmalara bağlı olan bu adamlar Wilson'a her adımda üstün gelmeyi, onu sabote edip çabalarını boşa çıkarmayı planlıyorlardı. Gerginliğin hakim olduğu anlarda, Wilson isyan ediyor ve davasını, politikacılarla militaristleri aşıp halka götürme tehdidinde bulunuyordu.

Wilson, Roma'da Büyük Meydan'a bakan Palazzo Venezia'nın balkonundan, sansasyonel bir konuşma yapmayı tasarlamıştı; bu meydanda, iki yıl sonra Benito Mussolini Kara Gömlekliler'ine uzun, ateşli bir söylev verecekti. Wilson'ın konuşmasının Roma halkı üzerinde yapacağı etkiden korkan İtalyan kralcıları, halkın meydanda toplanmasını önlediler ve gösteriyi de "Bolşevikler"den esinlendiği gerekçesiyle dağıttılar. Aynı şey Paris'te de oldu; Wilson bütün bir sabah, Parisli işçilere söz verdiği konuşmayı yapmak için otelinin penceresinde bekledi. Fransız polisinin ve askerlerinin, işçilerin otele ulaşmasına engel olmak için çağrılmış olduğundan habersizdi...

Wilson, Avrupa'da nereye gittiyse etrafını gizlice ajanlar ve propagandacılar aldı; arkasından sonu gelmez dolaplar çevirmeye devam etti.

Müttefik kuvvetlerden her biri Barış Konferansı'nda kullanılmak üzere kendi casusluk örgütünü kurmuştu. Paris'te Place de la Concorde 4 numarada Birleşik Devletler Askeri İstihbaratı'nın kurulduğu özel bir Şifre Salonu'nda, iyi eğitilmiş subaylar ve özenle seçilen sekreterler diğerlerinin gizli mesajlarını engellemek ve çözmek için gece gündüz çalışıyorlardı. Bu salonu yöneten Binbaşı Herbert O. Yardley, sonradan *Amerika'nın Kara Odası* adlı kitabında, Avrupa'daki Amerikan ajanlarının gerçek durumu ifade eden, görgü tanıklığına dayalı raporlarının , Başkan Wilson'dan nasıl kasten saklandığını ve kulaklarının nasıl sürekli dehşet verici ve fantastik anti-Bolşevik propagandayla doldurulduğunu açıklıyordu.

Binbaşı Yardley sık sık Wilson'ın politikalarını baltalamayı amaçlayan planlarla ilgili mesajlar alıp çözüyordu. Bir keresinde daha

* Statüko. ç.n.

da şaşırtıcı ve uğursuz bir mesaj çözdü. Binbaşı Yardley şöyle diyordu:

> ... Okuyucu, Başkan Wilson'a hafif bir zehir uygulamak ya da buz içinde grip bulaştırmak yoluyla suikastı hedefleyen bir Antant planından söz eden bir telgrafı çözdüğümde ne kadar şaşırdığımı kolaylıkla takdir edebilir. Fazlasıyla güvendiğimiz habercimiz, Başkan'ı Allah rızası için uyarsınlar diye yetkililere yalvardı. Bu planın gerçeğe dayanıp dayanmadığını ve dayanıyorsa başarıya ulaşıp ulaşmadığını bilmem mümkün değil. Fakat yadsınmaz gerçekler var: *Başkan Wilson'da ilk hastalık belirtileri Paris'te ortaya çıktı ve kısa bir süre sonra da yavaş yavaş ölecekti.*

2. Barış Konferansı'nda

Başkan Wilson, Paris Barış Konferansı'nın ilk oturumlarında Rusya'yla adil bir anlaşmaya varma çabaları için umulmadık bir Müttefik buldu. Büyük Britanya Başbakanı David Lloyd George, Foch'un ve Fransız Başbakanı Clemenceau'nun anti-Sovyet planlarına karşı bir dizi iğnelemeyle Wilson'un yardımına koştu.

Lloyd George,"Almanlar" diyordu. "Batı Cephesi'ndeki saldırılarını takviye edebilmek için eldeki her adama ihtiyaç duydukları sırada, ülkenin küçük bir parçası olan, Rusya'nın birkaç Rus iline bir milyon asker yerleştirmek zorunda kaldılar ve üstüne üstlük o zaman Bolşevizm zayıf ve örgütsüzdü. Şimdi ise güçlü ve müthiş bir orduya sahip. Batılı Müttefiklerden Rusya'ya bir milyon asker yollamaya hazır olan var mı? Ben bunun için Rusya'ya bin İngiliz askeri daha yollamayı önerseydim, ordu isyan ederdi! Aynı şey Sibirya'daki Amerikan askerleri için de geçerli. Kanadalılar ve Fransızlar için de keza öyle. Bolşevizmi askeri güçle ezme düşüncesi bile tam bir çılgınlık. Bunun yapılmasını kabul ettik diyelim, Rusya'yı kim işgal edecek?"

Wilson'ın aksine, İngiliz Başbakanı'nı yönlendiren idealist düşünceler değildi. Avrupa ve Asya da devrimden korkuyordu. Eski bir politikacı olarak Gal "Tilkisi", İngiltere'de, Rusya'ya müdahalenin gittikçe daha da aleyhinde olan halkın ruh halinin tamamıyla farkındaydı. Mareşal Foch'un planlarına karşı çıkmak için daha kuvvetli bir neden de vardı. İngiliz Kurmaybaşkanı Sir Henry Wilson, savaş kabinesine kısa bir süre önce verdiği gizli raporda, İngiltere için uygulanabilecek tek politika, "askerlerimizi Avrupa ve Rusya'dan çekip tüm güçlükle-

rimizi gelecekteki fırtına merkezlerimizde, İngiltere, İrlanda, Mısır ve Hindistan'da toplamaktır" demişti. Lloyd George, İngiltere başka yerlerle meşgulken Foch ve Clemenceau'nun Rusya'da Fransa'nın hegemonyasını kurmaya çalışacağından korkuyordu.

Ve böylece kurnaz İngiliz Başbakanı, Rusya'yı bir süre rahat bırakarak sonunda istediğini elde edeceği inancıyla Birleşik Devletler Başkanı'nın Bolşeviklerle adil bir anlaşma talebini destekledi. Paris Barış Konferansı'nın gizli oturumlarında Lloyd George dobra dobra konuştu.

"Köylüler Fransız Devrimi'ni neden kabullendilerse, Bolşevizmi de ondan kabul ettiler, yani onlara toprak verdiği için," diyordu Lloyd George. "Bolşevikler *de facto* hükümettedir. Daha önce, tamamen çürümüş bulunduğunu bilmemize rağmen Çar'ın hükümetini tanıdık. Bunun nedeni onun *de facto* hükümet olması idi... Fakat Bolşevikleri tanımayı reddediyoruz! Büyük bir halkın temsilcilerini bizim seçmemiz gerektiğini söylemek, uğruna savaştığımız her ilkeye aykırıdır."

Başkan Wilson, Lloyd George'un söylediklerine insanın nasıl karşı çıkabileceğini anlayamadığını söyledi. Rusya'da barış olasılıklarını araştırmak için Prinkipo'da* ya da "ulaşımı kolay" olan başka bir yerde özel bir konferans çağrısında bulunmayı önerdi. Tarafsızlık açısından, hem Sovyet Hükümeti'nden hem de beyaz anti-Sovyet gruplardan delegeler çağırılmalıydı...

Genelkurmayın ve Çarlık bonolarını ellerinde tutan Fransızların sözcüsü Fransız "Kaplanı" Georges Clemenceau, müdahale taraftarları adına yanıt vermek üzere ayağa kalktı. Clemenceau, Lloyd George'un ince politikasının, militaristlerin ve İstihbarat Servisi'nin şimdiden bir anti-Sovyet savaşa giriştiği İngiliz hakim çevrelerinden destek göreceğini biliyordu. Aynı zamanda Clemencau, Lloyd George'un düşüncelerinin, Bolşevizm tehlikesini kuvvetli bir biçimde ifade ederek çürütülmesinin Wilson'ın çıkarları açısından zorunlu olduğunu hissediyordu.

Clemenceau, "İlke olarak," diye söze başladı, "ben Bolşeviklerle görüşme yanlısı değilim, ama katil oldukları için değil, bizimle görüşmeye girecek değerde olduklarını söyleyerek onları kendi düzeyimize çıkartıyor olacağımız için. Fransız Başbakanına müsade

* Büyükada ç.n.

buyururlarsa, İngiliz Başbakanı ve Birleşik Devletler Başkanı, Bolşevizm sorununa fazlasıyla akademik ve doktriner tarzda yaklaşıyorlardı. Bolşevik tehlikesi şu anda çok büyüktür," diyordu Clemenceau. "Bolşevizm yayılıyor. Baltık Eyaletlerini ve Polonya'yı sarmış bulunuyor ve daha bu sabah Budapeşte ve Viyana'ya da sıçradığına ilişkin çok kötü haberler aldık. İtalya da tehlikede. Buradaki tehlike belki de Fransa'dakinden daha büyük. Bolşevizm Almanya'ya yayıldıktan sonra, Avusturya ve Macaristan'dan geçip İtalya'ya ulaşırsa, Avrupa büyük bir tehlikeyle karşı karşıya kalacaktır. Bu yüzden de Bolşevizme karşı birşeyler yapmak zorunludur!"

Clemenceau, yalnızca kendi hitabet gücüne güvenmiyordu. Bolşevizm konusunda "uzman tanıklar" takdim etmek için izin istedi. Bunlardan birincisi bir zamanlar Petrograd'da Büyükelçi Francis'in dostu ve kordiplomatikteki anti-Sovyet entrikaların elebaşısı olan Büyükelçi Noulens'ti. Noulens, Wilson ve Lloyd George'la tanıştırıldı.

Büyükelçi Noulens, "Yalnızca gerçekleri anlatacağım," dedi ve hemen korkunç bir "Bolşevik mezalimi"ni ezberden okumaya girişti.

"Yalnız erkekler değil kadınlar da kurşuna dizildi," dedi Noulens. "Katliamlar, boğmalar, burun ve dillerin kesilmesi, sakat bırakmalar, diri diri gömmeler, eğlence için kurşunlamalar, tecavüz ve yağma vardı her yerde!"

Noulens, anti-Sovyet kordiplomatik ve Çarcı *émigrés* * hararetli dedikodularını da tekrarladı: "Peter and Poul Kalesi'nde profesyonel işkencecilerden oluşan bir ekip kalıyor... Bolşevik ordusu, ordudan çok bir ayaktakımı!"

"Bir de," diye sözlerine devam etti Noulens, "İngiliz Büyükelçiliğini savunurken öldürülen ve cesedi Büyükelçiliğin penceresinden üç gün boyunca teşhir edilen İngiliz Deniz Ataşesi Albay Cromie meselesi var! Terör, kitle katliamı, yozlaşma, çürüme Müttefikleri tamamen küçük görme-işte, Sovyet rejiminin ayırdedici özellikleri..."

"Son olarak" dedi Büyükelçi Noulens, "Bolşevik Hükümetinin kesinlikle emperyalist olduğunu belirtmek istiyorum. Amacı dünyayı fethetmek ve hiçbir hükümetler barış yapmamak!"

---

* Mülteciler. ç.n.

Fakat Noulens'in bütün çabalarına rağmen, Birleşik Devletler Başkanı pek etkilenmemişti. Daha birkaç gün önce, W.H. Bruckler adlı bir Amerikan özel ajanı, Wilson'ın isteği, üzerine, Sovyet Hükümeti'nden Maksim Litvinov'la gizli bir görüşme yapmıştı. 18 Ocak 1919 tarihli raporunda Bruckler Başkan Wilson'a şunları bildiriyordu:

> Litvinov, Sovyet Hükümeti'nin kalıcı barışın sağlanması için sabırsızlandığını belirtti... Dört yıl süren yok edici savaştan sonra Rusya'nın yapmaya zorlandığı hazırlık ve masraflı seferberliklerden hoşnut değiller, Birleşik Devletler'in ve Müttefikler'in barış isteyip istemediğini anlamak istiyorlar.
>
> Eğer istiyorlarsa barış görüşmeleri kolaylıkla yapılabilir, zira, Litvinov'a göre Sovyet Hükümeti mevcut yabancı şirketlerin korunması, Rusya'da yeni imtiyazlar tanınması ve Rusya'nın dış borcu da dahil olmak üzere her konuda uzlaşmaya hazırdır... Sovyet Hükümeti kesinlikle uzlaşmacı bir yaklaşıma sahip...
>
> ...Milletler Cemiyeti gericiliği teşvik etmeden savaşı önleyebildiği sürece, Sovyet Hükümeti'nin desteğine güvenebilir.

Bruckler, Bolşeviklerin saflarında Sovyet Hükümeti'nin barış politikasına sertçe karşı çıkan bazı unsurların bulunduğunu da ekledi. Bruckler bu muhalif unsurların "Müttefiklerin daha etkin bir biçimde müdahele etmesini beklediklerini" kaydediyor ve "Bu tür müdahalelerin bu aşırı unsurların ekmeğine yağ sürdüğü" uyarısında bulunuyordu. Woodrow Wilson'm Lloyd George tarafından desteklenen barış planı, Clemenceau ve Foch'a rağmen kabul edilecek gibi görünüyordu. Wilson, önerisinin maddelerini ifade eden bir mesaj kaleme aldı ve Sovyet Hükümeti'yle çeşitli Beyaz Rus gruplara gönderdi. Sovyet Hükümeti Wilson'ın planını derhal kabul etti ve Prinkipo'ya delege gönderme hazırlıklarına girişti. Fakat sonradan Winston Churchill'in belirttiği gibi, Rusya'da barış için "zaman uygun değildi." Müttefik liderlerin çoğu Sovyet rejiminin kısa sürede devrileceğine inanmışlardı. Müttefik destekçilerinin gizli tavsiyesi üzerine, beyaz gruplar Sovyet delegelerle Prinkipo'da bir araya gelmeyi reddettiler.

Barış Konferansı'nın havası değişti. Hiçbir yere varamayacağını anlayan Lloyd George, aniden Londra'ya döndü. Yerine genç İngiliz Savaş Bakanı Winston Churchill, anti-Bolşevik aşırı unsurların da-

vasını desteklemek üzere hemen Paris'e geldi. [3]

14 Şubat 1919'da Wilson, dünya işbirliği ve güvenliği sistemini yaratma yolundaki her çabasını sabote eden, Senatör Lodg'un başını çektiği, tecrit politikası yanlısı Kongre bloku ile hesaplaşmak üzere Amerika'ya dönmek zorunda kaldı. Wilson, Avrupada başarısızlığa uğradığını biliyor ve Birleşik Devletler'de de aynı şeyin başına gelebileceğinden korkuyordu. Hayal kırıklığına uğramıştı, yorgundu ve cesareti de epeyce kırılmıştı.

Winston Churchill'i Başkan Wilson'la tanıştıran İngiliz Dışişleri Bakanı A.J. Balfaur, İngiliz Savaş Bakanı'nın Paris'e, İngiliz kabinesinin Rusya sorununa ilişkin görüşlerini açıklamak üzere geldiğini bildirdi. Churchill hemen Wilson'ın Prinkipo Barış Planı'na saldırmaya girişti.

Churchill, "Dün Londra'daki kabine toplantısında" dedi, "Rusya'daki duruma, özellikle de Prinkipo toplantısına ilişkin büyük bir endişenin hakim olduğu görülüyordu... Konferansa sadece Bolşevikler katılacaksa, toplantıdan pek bir yarar sağlanamayacağı düşünülüyor. Meselenin askeri yönü de gözönüne alınmalıdır. Büyük Britanya'nın hâlâ Rusya'da savaşta öldürülen askerleri var."

Wilson, Churchill'e şöyle karşılık verdi: "Bay Churchill Londra'dan, özellikle benim ayrılışımdan önce gelmişlerse, konuyla ilgili

---

3 O sırada ve gelecek yıllarda, İngiliz muhafazakarlarının Sovyet aleyhtarlığının önde gelen sözcüsü Winston Churchill idi. Churchill, Rus devrimci fikirlerinin İngiliz İmparatorluğu'nun doğu bölgelerine yayılmasından korkuyordu. René Kraus, Winston Churcill adlı biyografisinde şöyle yazar: "Paris'teki Beş Büyükler, beyaz Rus karşı-devrimi destekleme kararı almışlardı. Churchill'e de sorumlusu olmadığı bir eylemi yerine getirme görevi verildi. Fakat karar alınır alınmaz, onu yerine getirmek için yanıp tutuştuğu su götürmez... Kurmay Başkanı Sir Henry Wilson'la birlikte çeşitli beyaz orduları yedek savaş stokları ile donatıp silahlandırma, onlara uzman subay ve eğitmenlerle yardımcı olma programı üzerinde çalıştı."

Adolf Hitler Almanya'da iktidara geldikten sonra, Churchill, Nazizmin Avrupa'da ve dünyanın her yanında İngilizlerin çıkarları için esas tehlikeyi oluşturduğunu kabul etti. Churchill Sovyet Rusya'ya karşı tavrını tereddütsüz değiştirdi. Ve Nazi saldırganlarının ilerlemesini durdurmak için Büyük Britanya, Fransa ve Sovyetler Birliği arasında ittifak çağrısında bulundu. 1941'de Nazi Almanya'sı Sovyet Rusya'yı işgal ettiğinde, Rusya'nın savaşının tüm özgür halkların savaşı olduğu ve İngiltere'nin desteğini alacağını ifade ederek dünyaya ilk seslenen Churchill oldu. İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda Churchill, "Bolşevizm tehlikesi" yaygarasına yeniden başladı.

şahsi düşüncelerimi açıklamam gerekir sanıyorum. Rusya'ya ilişkin pekçok belirsizliğin yanısıra, iki konuda net düşüncelere sahibim. Birincisi, Müttefik ve Birleşik Kuvvetlerin askerleri Rusya'da yararlı bir iş yapamıyorlar. Kimin için ve neden savaştıklarını bilmiyorlar. Rusya'da düzeni kurmak için umut verici çabalara yardımcı olmuyorlar. Kendi bölgelerinden dışarı çıkmaya ikna edilmesi mümkün olmayan Kazaklar'ınki gibi yerel hareketlere yardım ediyorlar. Bu yüzden, Müttefik ve Birleşik Kuvvetlerin Rus topraklarının her yanından askerlerini çekmeleri gerektiği sonucuna vardım."

"İkinci nokta," diye devam etti Wilson bezgin bir tavırla, "Prinkipo'yla ilgili... Bizim istediğimiz Bolşeviklerle *uzlaşma* değil, net bilgi. Rusya'daki çeşitli resmi ve gayriresmi kaynaklardan alınan raporlar o kadar çelişkili ki, ülkenin durumuna ilişkin tutarlı bir tablo çizmek olanaksız. Rus temsilcilerle bir araya gelerek durum biraz aydınlatılabilir."

Amerikan Devlet Başkanı sözünü bitirince, Churchill karşılık verdi:-

> "Bütün Müttefik askerlerinin tamamen çekilmesi mantıklı ve net bir politika, fakat bunun sonuçları Rusya'daki tüm Bolşevik olmayan ordular için yıkıcı olabilir. Şu anda bunların sayısı 500.000 kadar ve nitelikleri mükemmel olmasa da sayıları artıyor. Böyle bir politika, bir arabanın dingil çivisini çıkarmaya benzer. Rusya'da artık Bolşeviklere karşı silahlı direniş olmayacaktır ve Rusya'nın bütünü için geride yalnızca sonu gelmez bir şiddet ve sefalet silsilesi kalacaktır."

"Fakat bazı bölgelerde bu kuvvetler, kesinlikle gericileri destekleyeceklerdir," diye itiraz etti Wilson. "Sonuç olarak, Müttefiklere Rusya'da neyi desteklediklerisorulduğunda bilmiyoruz demek zorunda kalacaklardır!"

Churchill kibarca dinliyordu. "Pirinkipo Konferansı başarısızlığa uğrarsa Konseyin Rusya'daki anti-Bolşevik kuvvetlerin silahlanmasını onaylanıp onaylanmayacağını öğrenebilir miyim?" diye sordu.

Canı sıkkın, hasta ve Lloyd George tarafından terkedilmiş olan Wilson, seçtikleri yolda yürümeye kararlı bir grup insan arasında tecrit olduğunun farkındaydı.

"Konseye, tek başıma olsaydım nasıl davranacağımı açıklamıştım," diye konuştu Birleşik Devletler Başkanı. "Bununla birlikte geri

kalanlarla şansımı deneyeceğim."

Wilson, Amerikan gericiliği ile trajik, sonunda yenileceği savaşını vermek üzere Birleşik Devletler'e döndü.[4] Paris Konferansı'ndaki yerini Dışişleri Bakanı Lasing aldı ve tartışmaların tonu gözle görülür derecede değişikliğe uğradı. Müttefik temsilcileri artık kafalarındakini gizleme gereğini duymuyorlardı.

Clemenceau, kuru bir sesle Barış Konferansı'nın, "sorunlarını mümkün olduğunca ve basit bir biçimde çözmesi"ni önerdi. Prinkipo meselesi derhal bir kenara bırakılmalı ve bir daha sözü edilmemeliydi. "Bu Prinkipo işine Müttefikler bulaştı," dedi Clemenceau, "ve şimdi de ondan kurtulmaları gerek!"

İngiliz Dışişleri Bakanı Balfour, Clemenceau'nun yorumlarını genişletti. "Bolşevikleri, yalnızca kamuoyunun değil," dedi, "aynı zamanda Bolşevizmi, içinde pek çok iyi unsurlar bulunduğu, yoldan çıkmış demokrasi olarak görenlerin de gözünde yanlışlığını kanıtlamak için adımlar atmak gerekiyor."

Bunun üzerine konferans, Sovyet Hükümeti'ne karşı beyaz orduları desteklemenin en etkili yolları üzerine uzun bir tartışmaya girişti.

Konferans masasında Llody George'un yerini almış olan Churchill, siyasi, ekonomik ve askeri kesimleri olan bir Rusya İşleri Yüksek

4 Woodrow Wilson, Rusya'yla adil bir anlaşmaya varılması için son bir çabada daha bulundu. Kendi inisiyatifiyle, o zamanlar Paris'teki Amerikan Barış Delegasyonu'na bağlı genç bir Dışişleri Bakanlığı memuru olan William C. Bullit'i Lenin'le temas kurması ve Sovyet önderine gerçekten barış isteyip istemediğini sorması için Moskova'ya gönderdi. Bullit'e seyahatinde eşlik eden Amerikalı gazeteci Lincoln Steffens Sovyet Rusya'dan dört kelimelik bir haberle döndü: *"Geleceği gördüm - Pekala yürüyor!"* Bullit Lenin'in hem Müttefikler hem de beyaz gruplar için barış koşulları ile birlikte geri geldi. Lenin için barış istiyor demek yetmezdi fakat Winston Churchill'in sonradan *Dünya Krizinin Sonrası* adlı eserinde açıklayacağı gibi, Lenin'in önerilerine tepeden bakıldı ve "Bullit'e de kendisini gönderenler tarafından hiç sahip çıkılmadı." Bullit'in Lenin'in barış koşullarına ilişkin, 1919 Eylülünde Senato Dış İlişkiler Komitesi'nde yaptığı açıklamalar dikkate alınmadı. "Kolçak 100 mil kadar ilerledi ve hemen tüm Paris basını konuyla ilgili şamata ve yaygaraya başlayarak Kolçak'ın iki hafta içinde Moskova'da olacağını ilan etti ve bu yüzden Paris'teki herkes, bunu söylemekten üzüntü duyuyorum ama Amerikan Komisyonu üyeleri de dahil, Rusya'da barışa karşı kayıtsızlık duymaya başladı, zira Kolçak'ın Moskova'ya varacağını ve Sovyet Hükümeti'ni silip süpüreceğini düşünüyordular."

Bullit'in daha sonraki Sovyetler Birliği düşmanı kariyeri için, bakınız Bölüm 23.

Müttefik Konseyi'nin acilen kurulması önerisini getirdi. Askeri kısım, geniş bir silahlı müdahale programının ayrıntılarını ortaya koymak üzere "hemen işe girişmeliydi."

3. Galovin'in Görevi

Churchill'in Müttefik anti-Sovyet orduların gayriresmi Başkomutanı olarak kabul edilmesiyle birlikte, sahne, o ilkbahar ve yaz mevsimleri boyunca özel beyaz Rus ajanlarının Whitehall'daki İngiliz hükümet ofislerine doluştuğu Londra'ya kaydı. Bunlar Amiral Kolçak, General Denikin, ve öteki beyaz Rus liderlerinin temsilcisi sıfatıyla, Sovyetlere karşı bütün güçleriyle saldırıya geçmek üzere son düzenlemeler yapmaya gelmişlerdi. Çok gizli görüşmelerin genellikle Winston Churchill ve Sir Samuel Hoare'la yapıyorlardı. Savaş Bakanı olarak Churchill, beyaz Rus ordularını Büyük Britanya'nın yedek savaş malzemeleri ile donatmayı üstlenmişti. Hoare ise karmaşık diplomatik dolapların çevrilmesine nezaret ediyordu.

Beyaz Rus temsilcileri arasında, Ünlü Sosyalist Devrimci Boris Savinkov gibi "demokrat Ruslar"; Çarcı Prens Lvov ve hem Denikin'in hem de Kolçak'ın Paris temsilcisi sıfatını taşıyan eski çarlık Dışişleri Bakanı Sergey Sazonov da vardı. 27 Mayıs 1919'da Londra *Times* şu haberi veriyordu:-

> M. Sazonov dün gece Avam Kamarası'nda bazı parlamento üyeleriyle görüştü. Görüşmeye Sir Samuel Hoare başkanlık etti.... M. Sazonov, Bolşevik rejiminin kısa zamanda devrileceğine ilişkin öngörülerini dile getirdi ve Amiral Kolçak'ın hükümetinin tanınmasının bu olayı yakınlaştıracağını söyledi. Ruslar'ın yalnızca Büyük Britanya'nın kendilerine verdiği maddi destekten değil, aynı zamanda çok sayıda mültecinin kurtarılmasıdaki hizmetlerinden dolayı da İngiliz Donanması'na derin bir şükran duygusu ile dolu olduklarını ifade etti.

İngiliz Savaş Bakanlığı'nda "Beyaz Rus Ordularının Resmi Temsilcisi" Tuğgeneral Golovin'di. O yılın ilkbaharı başında, gelirken, yanında Winston Churchill'e kendisini tanıtan bir not da getirmişti. Golovin, Londra'ya geldikten kısa bir süre sonra, Sir Samuel Hoare'la görüştü. Tartıştıkları konular arasında, Kafkasya sorunu ve özellikle de Grosni ve Bakü'daki büyük petrol yatakları da vardı.

5 Mayıs günü Golovin, Hoare'la birlikte İngiliz Savaş Ba-

kanlığı'na ilk ziyaretini yaptı. Hoare'nin tavsiyesi ile resmi Rus askeri üniformasını giymişti. İngiliz subayları kendisini büyük bir içtenlikle karşıladılar, çeşitli beyaz Rus seferberliklerinin gelişimini anlatırken onu dikkatle dinlediler.

Aynı gün öğleden sonra saat beşbuçukta Golovin, Churchill'i gördü. Savaş Bakanı öfkeyle İngiliz liberalleriyle işçilerinin beyaz anti-Sovyet ordularına yaptığı askeri yardıma muhalefet ettiklerinden sözetti. Churchill bu engele rağmen, kuzey seferberliği için daha 10.000 "gönüllü" yollama umudunu dile getirdi. İngiliz ve Amerikan askerleri arasında kök salan ciddi boyutlardaki moral bozukluğu nedeniyle bu bölgede takviyeye büyük ihtiyaç duyulduğunu biliyordu.

Churchill, General Denikin'e mümkün olduğu kadar çok yardım etme istiğini de vurguladı. Denikin her halükarda, askeri eğitmen ve teknik uzman olarak hizmet için 2500 "gönüllü"nün gelmesini bekleyebilirdi. Acil malzeme yardımına gelince, Churchill Golovin'e, çeşitli anti-Sovyet cephelere 24.000.000 pound (yaklaşık 100.000.000 $) ayrılacağını ve Petrograd'a ilerlemeleri için Yudeniç'in 100.000 askerinin ihtiyacını karşılamaya yetecek donanım ve silah gönderileceğini söyledi. Almanya'da savaş esiri olan 500 Çarlık subayının, masrafları İngilizler tarafından karşılanmak üzere Archangel'e sevki için anlaşmalar yapılacaktı...

Golovin, Rusya'ya döndüğünde üstlerine verdiği raporda, "Görüşmenin sonucu, benim beklentilerimi aşıyordu," diyordu, "Churchill yalnızca bir sempatizan değil, aynı zamanda enerjik ve aktif bir dost da. Mümkün olan en büyük yardım için bize söz verildi. Şimdi İngilizlere sözü eyleme dönüştürmeye hazır olduğumuzu göstermemiz gerekiyor." [5]

5 Sonradan Kızıl Ordu tarafından Murmansk Beyaz Hükümeti'nin gizli arşivlerinde ele geçirilen bu rapor, kısa bir süre sonra Londra'daki *Daily Herald* gazetesinde yayınlandığı zaman, İngiltere'deki anti-Sovyet çevrelerde büyük bir sıkıntı yarattı.

ALTINCI BÖLÜM

MÜDAHALE SAVAŞI

I. Başlangıç

1919 yazında, on dört devletin silahlı kuvvetleri savaş ilan etmeksizin Sovyet Rusya topraklarını istila ettiler. İstila eden ülkeler şunlardı.

Büyük Britanya	Sırbistan
Fransa	Çin
Japonya	Finlandiya
Almanya	Yunanistan
İtalya	Polonya
Birleşik Devletler	Romanya
Çekoslovakya	Türkiye

Rus halkının devirdiği feodal aristokrasiyi yeniden iktidara getirmeyi amaçlayan eski Çarlık generalleri yönetimindeki karşı devrimci beyaz ordular[1] da anti-Sovyet istilacılarla yan yana savaşıyorlardı.

Saldırganların startejisi iddialıydı. Beyaz generallerin orduları, müdahaleci askerlerle bağlantı halinde hareket ederek kuzey, güney, doğu ve batıdan Moskova'ya yaklaşacaklardı.

Kuzeyde ve kuzeybatıda, Archangel, Murmansk ve Baltık devletlerinde, İngiliz kuvvetleri, General Nikolay Yudeniç'in beyaz Rus askerlerinin emrine amade bekliyorlardı.

Güneyde, Kafkasya'daki ve Karadeniz kıyılarındaki üslerde, Ge-

---

1 George Stewart, simgesi Kızıl Bayrak olan devrimcilere karşı muhalefetlerinden dolayı "Beyazlar" adı verilenlerin kimler olduğunu,bunların mücadelesine ilişkin güvenilir kitabı *Rusya'nın Beyaz Orduları*'dan anlatır. Bunlar için, "Çarlık, toplumdaki statülerinin, geçim kaynaklarının, itibarlarının korunmasını, Kutsal Rusya'yı, talihlilere verdiği ödüllerle hoş, ona hizmet ederek hayatını sürdüren asalak gruplar için rahat, ayrıcalık ve güç üzerine inşa edilmiş bir toplumsal düzeni, Rusya'nın kurulduğu uzun yıllar boyunca onaylanmış eski bir sistemi temsil ediyordu" der, Bu kitapta "Beyaz Ruslar" terimi, Rusya'daki bu eski düzeni korumak ya da yeniden kurmak için savaşanları anlatmak amacıyla kullanılıyordu. Bu terim, Belorusya Sovyet Cumhuriyeti'nin, beyaz gömlek, beyaz tozlukla hasır pabuç ve evde dokunmuş beyaz palto şeklindeki özgün yerel giysilerden dolayı beyaz Rus diye çağrılan sakinlerine verilen adla karıştırılmamalıdır.

neral Anton Denikin'in Fransızların bolca gereç sağlayıp takviye ettiği beyaz orduları vardı.

Doğuda, İngiliz askeri danışmanları yönetiminde hareket eden Amiral Aleksandr Kolçak'ın kuvvetleri Ural Dağları boyunca ordugah kurmuşlardı.

Batıda General Pilsudski'nin Fransız subaylar yönetimindeki yeni düzenlenmiş Leh orduları vardı.

Müttefik devlet adamları, askerlerinin Rusya'daki varlığı için çeşitli nedenler öne sürüyorlardı. Askerleri 1918 ilkbaharında ilk defa Murmansk ve Archangel'e çıktığında, Müttefik hükümetleri, askerlerin savaş gereçlerinin Almanların eline geçmesini önlemek için geldiğini açıkladılar. Sonradan askerlerinin, Çekoslovak kuvvetlerinin Rusya'dan çekilmesine yardımcı olmak için Sibirya'da bulunduklarını belirttiler. Müttefik müfrezelerinin varlığı için öne sürülen bir diğer neden ise, sorunlu ülkelerinde "düzeni sağlamak" için Ruslara yardım ettikleri şeklindeydi.

Müttefik devlet adamları, Sovyetlere karşı silahlı müdahale ya da Rusya'nın içişlerine karışmak gibi bir niyetleri olmadığını tekrar tekrar dile getirirler. 1918 Ağustosunda İngiliz Dışişleri Bakanı Arthur Balfour, "Amacımız Rusya'nın iç düzenlemelerine karışmak değil," diyordu. " O kendi işini halletmeli."

Sovyet Rusya'ya karşı Müttefik seferberliğini bizzat denetleyen, alaycı ve hiçbir zaman sözünü sakınmayan Winston Churchill, sonradan *Dünya Krizinin Sonrası* adlı kitabında şunları yazıyordu:-

> Onlar (Müttefikler) Rusya'yla savaşta mıydılar ki? Kesinlikle hayır; fakat önlerine çıkan Sovyet Rusyalıları vuruyorlardı. Rus toprağında istilacı durumundaydılar. Sovyet Hükümeti'nin düşmanlarını silahlandırıyorlardı. Limanları ablukaya alıyor ve gemilerini batırıyorlardı. Onun düşüşünü gönülden istiyor ve planlıyorlardı. Ama savaş -şaşırtıcı müdahale -ne ayıp! Rusların işlerini nasıl hallettiklerinin kendilerini ilgilendirmediğini tekrarlayıp duruyorlardı. Tarafsızdılar- bang!

Genç Sovyet hükümeti bu umutsuz üstünlük karşısında yaşama savaşı veriyordu. Dünya Savaşı ülkeyi yiyip bitirmişti. Milyonlar yoksul ve açtı. Fabrikalar boştu ve toprak işlenmiyordu, ulaşım sistemi ise durmuştu . Bu durumdaki bir ülkenin, büyük, iyi donatılmış or-

dulara, geniş mali kaynaklara, bol giyecek ve diğer araçlara sahip bir düşmanın şiddetli saldırısından kurtulması olanaksız görünüyordu.

Her yandan yabancı istilacılarca kuşatılmış, içte sonu gelmeyen komplolarla varlığı tehikeye girmiş olan Kızıl Ordu, çetin bir savaş vere vere yavaş yavaş kırlara çekildi. Moskova'nın denetimindeki bölge, Rusya"nın toplam yüzölçümünün onaltıda birine düştü. O, anti-Sovyet denizde bir Sovyet adasıydı.

2. Kuzeyde Seferberlik

1918 yılı yaz başlarında İngiliz Gizli Servisi'ne bağlı özel ajanlar Archangel'e gelmişlerdi. Aldıkları emir, bu oldukça stratejik limanda yerel Sovyet yönetimine karşı silahlı bir ayaklanma başlatmaktı. İngiliz Ordusu'nda görevlendirilen eski bir Çarlık subayı olan Albay George Ermolaevich Chaplin'in komutasındaki ve karşı-devrimci Beyaz Rus komplocularının yardım ettiği İngiliz İstihbarat ajanları, isyan için gerekli hazırlıkları yaptılar.

İsyan 2 Ağustos'ta patlak verdi. Ertesi gün; Kuzey Rusya'daki Müttefik kuvvetlerin İngiliz Başkomutanı Tuğgeneral Frederick C. Poole, İngiliz ve Fransız savaş gemilerinin desteklediği bir çıkarma kuvveti ile Archangel'i işgal etti. Aynı anda İngiliz Gizli Servisi'nden Albay Thornhill yönetimindeki Sırp ve beyaz Rus askerleri, Archangel-Vologda hattını kesmek ve geri çekilen Bolşeviklere arkadan saldırmak için Onega'dan karadan ilerlemeye başladılar.

Archangel Sovyeti'ni deviren General Poole, Kuzey Rusya Yüksek İdaresi adlı bir kukla hükümet kurdu; hükümetin yönetiminde yaşlı politikacı Nikolay Çaykovski vardı.

Fakat çok geçmeden, anti-Sovyet yönetim bile General Poole'a ve Çarcı müttefiklerine onları tatmin etmeyecek kadar liberal gelmeye başladı. Hükümet formalitesinden vazgeçip askeri diktatörlük kurma kararı aldılar.

6 Eylül günü, General Poole ve beyaz Rus müttefikleri, planlarını uygulamışlardı. O gün, Archangel'i ziyaret etmekte olan Büyükelçi David R. Francis, Amerikan askerlerinden oluşan bir taburu teftişe çağırılmıştı. Son asker safları resmi geçit yaparken, General Poole Amerikan Büyükelçisine döndü ve kayıtsızca "Dün gece burada bir devrim oldu", dedi.

"Ne diyorsun sen!" diye bağırdı Büyükelçi Francis. "Kim yaptı bu

işi?" "Chaplin," dedi General Poole, Archangel Sovyeti'ne karşı esas darbeyi yöneten donanma subayını işarat ederek.

Francis, Albay Chaplin'e yanına gelmesi için işaret etti.

"Chaplin, dün gece bu devrimi kim yönetti?" diye sordu. Amerikan Büyükelçisi,

"Ben" diye cevap verdi Chaplin kısaca.

Coup d'état b*ir gece önce olmuştu. Albay Chaplin ve birkaç İngiliz subayı gecenin karanlığında Başkan Çaykovski'yi ve Kuzey Bölgesi Yüksek İdaresi'nin öteki üyelerini kaçırmış ve kayıkla yakındaki bir adada bulunan terk edilmiş bir manastıra götürmüşlerdi. Albay Chaplin Rus politikacıları silahlı muhafızlar gözetiminde orada bırakmıştı.

Bu türden amirlik taslayan önlemler, üstüne üstlük komplodan tamamen habersiz bırakılan Büyükelçi Francis için bile biraz fazla kabaydı. Francis, General Poole'a Amerikan Hükümeti'nin *coup d'etat'yı* desteklemeyeceğini bildirdi.

Kukla Bakanlar yirmi dört saat içinde Archangel'e geri getirildi ve "Yüksek İdare"leri yeniden kuruldu. Francis, telgrafla Birleşik Devletler Dışişleri Bakanlığı'na, kendi çabaları sonucu demokrasinin yeniden kurulduğunu bildirdi.

1919 yılı başlarında Archangel ve Murmansk'daki İngiliz kuvvetlerinin sayısı 18.400'ü buluyordu. Onlarla birlikte savaşan 5100 Amerikalı, 1800 Fransız, 1200 İtalyan, 1000 Sırp ve yaklaşık 20.000 beyaz Rus vardı.

Amerikan Keşif Kuvveti'nden Yüzbaşı John Cudahy[2], *Archangel: Amerika'nın Rusya'yla Savaşı* adlı kitabında, bu dönemi daha sonraları şöyle tanımlar: "Herkes subaydı." Cudahy, "parlak, ağır madalyalarından omuzları çöken" sayısız Çarlık subayı bulunduğunu kaydeder; yüksek gri şapkaları, cicili bicili tunikleri ve tıkırdayan süvari çantaları ile Kazak subayları, Eton ve Horrow"lu İngiliz subayları, görkemli sivri başlıkları ve parlak çizmeleri ile Fransız askerleri, Sırp,

---

* Hükümet darbesi-ç.n.

2 Et paketlemesi ile uğraşan Şikagolu zengin bir ailenin üyesi olan merhum John Cudahy, 1957'de Amerika'nın Eire Orta Elçiliği'ne ve sonradan da Belçika Büyükelçiliğine atandı. Sözünü sakınmaz bir Sovyet Rusya düşmanı olan Cudahy sonradan, 1940-41'de Mihver'e karşı savaşan devletlere borç para yardımına itiraz eden tecrit yanlısı Önce Amerika Komitesi'nin önde gelen bir üyesi oldu.

İtalyan ve Fransız subayları...

"Ve elbette," diye yazıyordu Cudahy, "çizmeleri cilalayacak ve mahmuzları parlatacak, her şeyin yerli yerinde olmasını sağlayacak çok sayıda emireri, subaylar kulübünün donanımı ile uğraşacak ve viski-soda servisi yapacak öteki emirerleri vardı."

Bu subayların centilmen yaşam tarzı, savaşma tarzlarıyla tam bir tezat oluşturuyordu.

1919'da Kuzey Rusya'da bulunan bir Y.M.C.A. (Genç Erkekler Hıristiyan Birliği) görevlisi, Ralph Albertson, *Savaşsız Dövüş* adlı kitabında "Bolşeviklere karşı gaz bombası kullandık," diye yazıyordu. "Köyleri boşaltırken aklımıza gelen her şeye bubi tuzağı kurduk. Bir defasında otuzdan fazla esiri kurşuna dizdik... Borok Komiserini yakaladığımızda bir çavuş bana onun cesedini, onaltı süngü yarası ile çırılçıplak sokakta bıraktığını anlattı. Borok'u gafil avladık ve sivil olan Komiser de silahına davranmaya vakit bulamadı... Bir subayın askerlerine hiç esir almamalarını ve silahsız dahi gelseler onları öldürmelerini söylediğini duydum. Hiç sorun çıkarmayan silahsız bir Bolşevik esirin soğukkanlılıkla vurulduğuna tanık oldum... Her gece, idam mangası pek çok kurban alıyordu."

Müttefik askerleri anti-Sovyet seferberliğe karşı hiçbir sempati beslemiyorlardı. Savaş güya bitmişken neden Rusya'da savaşmaları gerektiğini anlayamıyorlardı. Müttefik komutanlar bunu açıklamakta zorluk çekiyorlardı. Cudahy, "Başlangıçta bu gerekli görülmüyordu," diye yazıyordu. "Sonradan Başkomutanlık moral gücün önemini anımsayıp... askeri, suskunluk döneminin sürmesinden daha fazla şaşırtan ve kafasını karıştıran bir bildiri yayınladı."

Kuzey Rusya'daki İngiliz Genel Karargahı'nın yayınladığı ve İngiliz ve Amerikan askerlerine okunan bildirilerden biri şu sözlerle başlıyordu: -

> Burada, askerler arasında, Kuzey Rusya'da ne için savaştığımıza ilişkin belirsizlikler bulunduğu görülmektedir. Bu birkaç sözcükle açıklanabilir. Biz, yalnızca ve tamamen anarşi anlamına gelen Bolşevizme karşıyız. Rusya'nın şu haline bir bakın. İktidar çoğu Yahudi olan bir azınlığın elinde...

Askerlerin sinirleri gitgide daha fazla geriliyordu. İngiliz, Fransız ve Beyaz Rus askerleri arasında gittikçe daha sık kavgalar oluyordu. İsyanlar patlak vermeye başladı. Amerikan 339. Piyade Bölüğü emir-

lere itaati reddedince, Komutan Albay Stewart adamlarını toplayıp onlara isyanın cezasının ölüm olduğunu ifade eden Savaş Nizamnamesi'ni okudu. Etkileyici bir sessizlikten sonra Albay soruları olup olmadığını sordu. Asker saflarından bir ses yükseldi: -

"Efendim biz neden buradayız ve Birleşik Devletler Hükümet'nin amaçları nelerdir?"

Albay soruya yanıt veremedi...

İngiliz Kurmay Başkanı Sir Henry Wilson, 1919 yazında Kuzey Rusya'daki duruma ilişkin olarak İngiliz Mavi kitabındaki raporunda şöyle diyordu: -

7 Temmuz'da Dvina'nın sağ yakasında yedekte bulunan Slav-İngiliz Lejyonu 1'inci Taburu 3. Bölüğü ve 4. Kuzey Tüfek Alayı Makineli Tüfek Bölüğünde ciddi bir isyan çıktı. Üç İngiliz ve dört Rus subayı öldürüldü ve iki İngiliz ve iki Rus subayı yaralandı.

22 Temmuzda Onega'daki Rus alayınının isyan ettiği ve bütün Onega cephesini Bolşeviklere teslim ettiği haberi geldi.

Birleşik Devletler'de halkın, Amerikan askerlerinin Rusya'dan çekilmesi talebi yükseliyordu. Bolşeviklere karşı sürdürülen propaganda bombardımanı, savaşın bitmesine rağmen, kocalarının ve oğullarının, Sibirya'nın ıssız topraklarında ve Murmansk ve Archangel'in zalim, sert soğuğunda neden bir başına sonu belirsiz ve esrarengiz seferberliğe giriştiğini anlamayan eşlerin ve ana babaların seslerini susturamıyordu. 1919 yazı ve kışı boyunca, Birleşik Devletler'in her yanından delegeler, temsilcilerini görmek ve Rusya'daki Amerikan askerlerinin ülkelerine gönderilmelerini talep etmek üzere Washington'a geldiler. Talepleri Kongre'de dile getirildi.

5 Eylül 1919'da Borah Senato'da ayağa kalktı ve şunları söyledi: -

Sayın Başkan, biz Rusya'yla savaşta değiliz; Kongre Rus Hükümeti'ne ya da Rus halkına karşı savaş ilan etmemiştir. Birleşik Devletler halkı Rusya'yla savaşta olmak istemiyor.. Fakat, Rusya'yla savaşta olmamamıza rağmen, Kongre'nin savaş ilan etmemiş olmasına rağmen, Rus halkıyla savaşı sürdürüyoruz. Rusya'da ordumuz var; bu ülkedeki öteki silahlı kuvvetlere cephane ve savaş gereci sağlıyoruz ve sanki anayasal yetki

istenmiş, savaş ilanında bulunulmuş ve ulus bu amaçla silah başına çağırılmışçasına tamamen savaşa girmiş durumdayız... Bu canları feda etmenin hiçbir ahlaki ya da hukuki mazereti yoktur. Bu, özgür hükümetin açık ilkelerinin ihlalidir.

İngiltere ve Fransa halkları da Amerikan halkının, Sovyet Rusya'yla karşı savaştan duyduğu hoşnutsuzluğu paylaşıyorlardı. Buna rağmen Rusya'ya karşı ilan edilmemiş savaş sürüp gidiyordu.

3. Kuzeybatıda Seferberlik

Müttefik ve Mihver devletler arasında 1918 Kasımında imzalanan Ateşkes'in 12'nci maddesinde, Alman askerlerinin, işgal ettikleri Rus topraklarında Müttefiklerin uygun gördüğü sürece kalabileceklerini garanti eden, pek bilinmeyen bir bölüm vardı. Bu askerlerin Bolşeviklere karşı kullanılacağı anlaşılıyordu. Bununla birlikte Baltık eyaletlerinde Kayzer'in ordusu kısa sürede dağıldı. Savaştan bezmiş ve isyan halindeki Alman askerleri grup halinde kaçıyorlardı.

Letonya, Litvanya ve Estonya'da hızla yükselen bir Sovyet hareketi ile karşı karşıya kalan İngiliz Başkomutanlığı destek gücünü, Baltık bölgelerinde faaliyet gösteren beyaz muhafız gruplarında yoğunlaştırmaya karar verdi. Bu gruplara başkanlık etmek ve onları tek bir askeri birimde toplamak üzere, Alman Başkomutanlığı'ndan General Kont Rüdiger Von der Goltz seçildi.

General Von der Goltz, 1918 sonbaharında, Finlandiya Cumhuriyeti Rus devrimi ile bağımsızlığını kazandıktan kısa bir süre sonra bu ülkeye karşı bir Alman keşif kolunu yönetmişti. Van der Goltz, Finlandiya seferberliğine, Finlandiya'daki beyaz kuvvetleri yöneten bir İsveçli aristokrat ve eskiden Çar'ın İmparatorluk Sarayı Muhafızlığının bir subayı olan Baron Karl Gustov von Mannerheim'in açık isteği üzerine girişmişti. [3]

---

3 Von der Goltz'un iyi silahlandırılmış askerlerinin yardımıyla Baron Mannerheim Fin Hükümeti'ni devirdi ve Kayzer Wilhelm'in damadı Prens Friedrich Von Hessen'i Finlandiya tahtına geçmeye davet etti. Fin halkının direnişini ezmek için Von der Goltz ve Mannerheim, terör saltanatı kurdular. Mannerheim'in beyaz muhafızları birkaç hafta içinde 20.000 civarında erkek, kadın ve çocuğu kurşuna dizdiler; daha onbinlercesi toplama kamplarına ve cezaevlerine atılarak çoğu işkence, açlık ve bakımsızlıktan öldü.

Von der Goltz, Baltık bölgesindeki Beyaz Muhafız Ordusu'nun komutanı olarak Letonya ve Litvanya'daki Sovyet hareketini ezmek için bir terör kampanyası başlattı. Askerleri bölgenin geniş kesimlerini yağmaladılar ve sivilleri toplu halde katletmeye giriştiler. Letonya ve Litvanya halkları bu vahşi saldırıya karşı koymak için pek az askeri donanım ve örgütlenmeye sahipti. Çok geçmeden Von der Goltz iki ulusun fiili diktatörü oldu. Herbert Hoover yönetimindeki Amerikan Yardım İdaresi, Alman Generali Von der Goltz'un ordusunun işgali altındaki bölgelere büyük miktarda gıda ve erzak getirdi.

Müttefikler kısa süre içinde bir ikilemle karşı karşıya kaldılar. Von der Goltz onların yardımıyla Baltık bölgesine hakim olmuştu; fakat o halâ bir Alman generaliydi ve sonuç olarak onun etkisi sayesinde Almanya'nın Baltık Devletlerinin denetimini ele geçirme tehlikesi vardı.

1919 Haziranında, İngilizler Von der Goltz'un yerine, kendilerinin daha doğrudan denetiminde bulunan bir generali geçirmeye karar verdiler.

Sidney Reilly'in dostu, ellisekiz yaşındaki eski Çarlık Generali Nikola Yudeniç, yeniden örgütlenen Beyaz Kuvvetlerin Başkomutanlığına atandı. İngilizler Petrogad'a yürümesi için General Yudeniç'e gerekli askeri gereçleri sağlama konusunda anlaştılar. Ulaştırılacağına söz verilen ilk parti malzeme, 10.000 asker için gerekli tam donanımdan, 15.000.000 mermiden, 3.000 otomatik tüfekten ve çok sayıda tank ve uçaktan oluşuyordu. [4]

Herbert Hoover'in Amerikan Yardım İdaresi'nin temsilcileri, Ge-

4 Kuzey seferberliğinde en aktif olan İngiliz Gizli Servisi ajanlarından biri, Yüzbaşı Sidney Reilly'in yakın meslektaşı Paul Dukes'du. Dukes, kendine Kızıl Ordu'da görev edinmeyi başardı ve Yudeniç'le savaşan Kızıl Kuvvetler içerisindeki anti-Sovyet bir casus ve sabotör olarak hizmet etti. Beyaz Ordu Petrograd'a saldırırken, Dukes, Kızıl Ordu'nun geri çekilmesi için hayati öneme sahip olan köprülerin uçurulması işini organize etti ve iletişim araçlarının imhası emrini iptal ederek Yudeniç'i Kızıl Kuvvetlerin her hareketinden haberdar etti. Aynı zamanda şehre girdikleri anda Beyazlara yardım etmek için bekleyen, Petrograd'ın içerisindeki, Reilly'nin örgütünün kalıntısı silahlı teröristlerle de yakın temas halindeydi. Dukes, Londra'ya döndükten sonra kahramanlıklarından ötürü şövalyelikle ödüllendirildi. Sonradan yazdığı *Kızıl Alacakaranlık ve Sabah* adlı kitabında, Rusya'da casusken başından geçen maceraları anlattı. Sidney Reilly ile birlikte çalışarak, propaganda amacıyla Boris Sovinkov'un *Solgun Atı'nı* ve Beyaz Rusya'da anti-Sovyet diğer yazıları tercüme etti.

neral Yudeniç'in askerlerinin işgali altındaki bölgeye yiyecek sağlamaya söz verdiler. Amerikan Yardım İdaresi'nin Baltık Misyonu Estonya Bölge Şefi Binbaşı R.R. Powers, Petrograd'ın General Yudeniç'in Beyaz Rus Ordusu tarafından ele geçirilmesini garantilemek için yiyecek miktarını saptamak üzere dikkatli bir araştırma yapmaya girişti. Yardım İdaresi'nin, Yudeniç'in askerlerinin işgali altındaki topraklarda dağıtılmak üzere gönderdiği malzemeyle dolu gemiler Reval'e varmaya başladı.

Petrograd'a karşı, Yudeniç'in komutasında çok güçlü bir saldıraya girişildi. 1919 yılı Ekim ayının üçüncü haftasında, Yudeniç'in süvarisi şehrin varoşlarındaydı. Müttefik Hükümetleri, Petrograd'ın düşüşünün gün, belki de saat meselesi olduğuna inanmışlardı. *New York Times*'in manşetleri zaferi kazanılmış gibi gösteriyordu: -

18 Ekim ANTİ-KIZIL KUVVETLERİN PETROGRAD'DAKİ SESİ STOCHOLM'DEN DUYULUYOR

20 Ekim PETROGRAD'IN DUŞÜŞÜ HABERİ YİNE GELDİ: MOSKOVA HATTI KESİLDİ

21 Ekim ANTİ-KIZIL KUVVETLER PETROGRAD YAKININDA: ŞEHRİN DÜŞTÜĞÜ HABERİ LONDRA'DA HER AN BEKLENİYOR

Fakat Yudeniç tam Petrograd kapılarında durduruldu. Güçlerini toplayan devrimci şehir, onu geri püskürttü. Yudeniç'in kuvvetleri şiddetli saldırı karşısında sendelediler.

29 Şubat 1920'de *New York Times* şu haberi veriyordu: "Yudeniç Ordusunu Terketti; 100.000.000 Marklık Serveti ile Birlikte Paris'e Doğru Yola Çıktı."

İngiliz bayrağı taşıyan bir arabayla Estonya'dan güneye doğru kaçan Yudeniç, bir zamanların mağrur ordusunu arkasında tam bir enkaz halinde bıraktı. Askerleri, karla kaplı kırlık alanda dağınık gruplar halinde dolaşırkenş açlık, hastalık ve bakımsızlıktan biner biner ölüyorlardı.

4. Güneyde Seferberlik

Kuzeyde Yudeniç'in kuvvetleri Petrograd üzerine yürürken, güneydeki saldırıya General Anton Denikin komuta ediyordu. Denikin, kibar görünüşlü, kırkbeş yaşında, sakalı ve bıyığı ağarmış eski bir

Çarlık subayı idi. General Denikin, Beyaz Ordusunu daha sonraları "Rusya'yı kurtarmaktan başka kutsal, yürekten bir düşüncesi, canlı bir umut ve arzusu yoktu" diye tanımlıyordu. Fakat güney Rusya'da Rus halkı arasında Denik'in ordusu daha çok sadist savaş yöntemleriyle ün salmıştı.

Rus Devrimi'nin başından beri, zengin buğday tarlaları ile Ukrayna, dev kömür ve bakır yatakları ile de Don bölgesi şiddetli bir mücadeleye sahne olmuştu. 1917 Aralık'ında Ukrayna Sovyet Cumhuriyeti'nin kurulmasının ardından, Ukraynalı anti-Sovyet lider General Simon Petlura, Alman Başkomutanlığı'ndan Ukrayna'ya asker yollamalarını ve Sovyet rejimini devirmesinde kendisine yardım etmelerini istedi. Ukrayna'nın geniş gıda kaynaklarıyla ağızları sulanan Almanlar, bu daveti ikiletmediler.

Feldmareşal Hermann Von Eichorn komutasındaki Alman askerleri Ukrayna'ya girdiler. Von Eichorn'un kendisinin de bu seferberlikte önemli kişisel çıkarları vardı: Karısı Kontes Durnova, bir zamanlar Ukrayna'nın en büyük toprak sahiplerinden olan zengin bir Rus soylusu idi. Sovyet Kuvvetleri Kiev ve Harkov'dan atıldı ve Alman İşgal Ordusu denetiminde, başında General Petlura'nın bulunduğu kukla "Bağımsız Ukrayna" kuruldu. Amacının "Nasyonal Sosyalizm"i kurmak olduğunu ilan eden Petlura, Ukrayna'nın her yanında bir dizi kanlı, Yahudi aleyhtarı pogroma girişti. Devrimci Ukrayna işçi ve köylülerini bastırmak için insafsız cezalandırma yöntemleri uyguladı.

Buna rağmen devrimci hareket büyümeye devam etti. Petlura'nın duruma hakim olamadığı sonucuna varan Von Eichhorn, onun hükümetinin yerine askeri bir diktatörlük kurdu. Yeni kukla yönetimin başına, Von Eichhorn'un kayınbiraderi General Pavel Petroviç Skoropadski getirildi. Skoropadski o güne dek adı sanı duyulmamış bir Rus süvarisiydi ve tek kelime Ukraynaca bilmezdi. Skoropadski Ukrayna'nın Hetman'ı (Reisi) unvanını aldı.

Hetman Skoropadski'nin başarısı da Petlura'nınkinden fazla olmadı. 1918'in sonu gelmeden o da Alman eri kılığına girip, Kızıl Ordu ve Ukraynalı partizanlar tarafından yok edilen Alman işgal ordusuyla birlikte Ukrayna'dan kaçtı.

Almanların çekip gitmesi, Bolşeviklerin Ukrayna'daki sorunlarının çözümü değildi. Müttefikler de güney Rusya'daki anti-Sovyet Beyaz Rus hareketlerini desteklemekteydiler. Müttefik yardımı esas

olarak, Don-Kazak bölgesinde, Kaledin, Kornilov, Denikin ve Bolşevik Devrimi'nden sonra güneye kaçmış bulunan öteki eski Çarlık generallerinin yönetiminde örgütlenmiş "Gönüllüler ordusu" adı altındaki karış-devrimci kuvvetlere gitmekteydi.

Başlangıçta Gönüllüler Ordusu'nun seferberliği şiddetli yenilgilerle karşılaştı. İlk Başkomutanları General Kaledin intihar etti. Halef'i General Kornilov Sovyet kuvvetlerince Don bölgesinden atıldı ve sonunda 13 Nisan 1918'de bir çarpışmada öldürüldü. Geri çekilen ve müthiş derecede hırpalanmış durumdaki Gönüllüler Ordusu'nun komutasını General Denikin aldı.

Tam bu sırada, Beyaz Rusların durumu en kötü noktasına gelmiş görünürken, ilk İngiliz ve Fransız askerleri Murmansk ve Archangel'e çıktılar ve daha sonra da Müttefik savaş malzemeleri Beyaz Ordulara yardım amacıyla Rus sınırından akmaya başladı. Çok sıkışmış durumda bulunan Denikin'in ordusu yok edilmekten kurtuldu. 1918 sonbaharında Denikin'in güçlendirilmiş ve takviye edilmiş ordusu, Sovyetlere karşı saldırıyı başlatmaya hazırdı...

22 Kasım 1918'de, Birinci Dünya Savaşı'nı bitiren ateşkesin imzalanmasından tam onbir gün sonra, Denikin'in güneydeki karargahına, telsiz telgrafla, Müttefik donanmasının Novorossisk'e doğru ilerlediği mesajı ulaştı. Ertesi gün Müttefik gemileri Karadeniz'deki bu limana demir attılar, İngiliz ve Fransız ajanları kıyıya çıkıp Denikin'e çok yakın gelecekte Fransa ve Büyük Britanya'dan çok miktarda savaş malzemesinin yardımına yetişeceğini bildirdiler.

1918'in son haftalarında Fransız orduları Odessa ve Sivastopolu işgal ettiler. Bir İngiliz komutanına bölge Genel Valisi unvanı verildi.[5]

Denikin, Fransız Başkomutanlığı gözetiminde ve İngilizlerin verdiği çok miktarda askeri donanımla Moskova üzerine büyük bir saldırıya geçti. Bu saldırıda Denikin'in sağ kolu General Von Wrangel'di. Wrangel vahşeti ve kabalığıyla ün salmış, saçları seyrelmiş,

5 İngiliz Orduları, İngiliz Başkomutanlığı'nın Menşeviklerin ve Sosyalist Devrimciler'in önderliğindeki bir anti-Sovyet ayaklanmaya yardım amacıyla İran'dan Türkistan'a asker yolladığı 1918 Temmuzundan beri Rusya'nın en güney kısmında faaliyet gösteriyorlardı. Karşı devrimci Noi Jordania yönetimindeki "Transkafkasya Yürütme Komitesi" İngilizlere egemen olduğu kukla bir hükümet kurmuştu. Yapılan bir anlaşmayla İngilizler, karşı devrim güçlerine yardımlarına karşılık, bu bölgeden pamuk ve petrol ihracatında özel haklar elde ettiler

soğuk çelik mavisi gözlü, uzun boylu, zayıf bir askerdi. Periyodik olarak, silahsız esirleri yoldaşlarının önünde gruplar halinde kurşuna dizer ve sonra kurşunlamaya tanık olan esirlerinden ordusuna katılma ya da kurşuna dizilme konusunda tercih yapmalarını isterdi. Denikin ve Wrangel'in ordusu ele geçirilen Stavropol şehrine girdiğinde ilk yaptıkları işlerden biri, bir hastaneye dalıp yetmiş yaralı Kızıl Ordu askerini katletmek oldu. Denikin'in ordusunda yağma, resmi bir uygulamaydı. Bizzat Wrangel, askerlerine, savaştan elde edilen ganimetin, aralarında "eşit bir biçimde bölünmesi" emrini veriyordu.

Kuzeye doğru ilerleyen Denikin ve Wrangel'in kuvvetleri, 1919 Haziranında Çaritsin'i (bugünkü Stalingrad) işgal ettiler, Ekimde de Moskova'ya 120 mil uzaklıktaki Tula'ya yaklaşıyorlardı. *New York Times,* "Rusya'daki Bolşevik yapı tamamen çökecek gibi görünüyor," diye yazıyordu. "Bolşevizmin başta gelen merkezi Moskova'nın boşaltılmasına başlandı." *Times* Denikin'i "önündeki her şeyi temizliyor," ve Kızıl Ordu'yu da "vahşi bir panik içerisinde geri çekiliyor" diye tanımlıyordu.

Fakat Kızıl Ordu, Devrimci Askeri Komite Üyesi Stalin'in çizdiği bir saldırı planını kullanarak aniden karşı saldırıya girişti.

Denikin'in kuvvetleri allak bullak oldular. Birkaç hafta içerisinde Güney Beyaz Rus Ordusu apar topar Karadeniz'e doğru geri çekilmeye başladı. Morali bozulan Denikin'in askerleri panik içerisinde başıbozuk bir biçimde kaçıyorlardı. Yollar hastalar ve can çekişenlerle doluydu. Hastane vagonlarında çoğu kez tıbbi malzeme, doktor ya da hemşire bulunmuyordu. Ordu dağılıp güneye doğru akan soyguncu çetelerine dönüştü.

9 Aralık 1919'da General Wrangel, General Denikin'e yolladığı panik dolu mesajda şunları bildiriyordu: -

> İşte acı gerçek. Ordu savaşan bir kuvvet olarak varlığını yitirdi.

1920'nin ilk haftalarında, Denikin'in ordusunun artıkları Karadeniz kıyısındaki Novorossisk limanına vardılar. Şehir Beyaz askerlerden, asker kaçakları ve mültecilerden geçilmiyordu.

27 Mart 1920'de, İngiliz savaş gemisi *Emperor Of India* ve Fransa kruvazörü *Waldeck-Rousseau* kıyıda durup, ilerleyen Kızıl müfrezelere gülleler yağdırırken, Denikin bir Fransız savaş gemisiyle Novorossisk'den ayrılıyordu. Komutanları ve subayları uzaklaşırken,

rıhtımda, Denik'in ordusundan onbinlerce asker duruyor ve onları çaresizlik içinde izliyorlardı.

5. Doğuda Seferberlik

Müdahalecilerin esas planına göre, Denikin güneyden Moskova üzerine ilerlerken, Amiral Kolçak da şehri doğudan kuşatacaktı. Fakat evdeki hesap çarşıya uymadı...

1919 ilkbaharı ve yaz başları boyunca, Paris, Londra ve New York'daki gazetelerde, sık sık, Kızıl Ordu'nun Amiral Kolçak tarafından un ufak edildiğine ilişkin ayrıntılı haberler çıkıyordu. İşte *New York Times*'de çıkan manşetlerden bazıları:

26 Mart KOLÇAK BOZULAN KIZIL ORDUYU KOVALIYOR
20 Nisan KIZILLAR DOĞUDA ÇÖKTÜ
22 Nisan KOLÇAK KAZANIRKEN KIZIL İKTİDAR ÇÖKÜYOR
15 Mayıs KOLÇAK'IN MOSKOVA'YA YÜRÜME PLANI

Fakat 11 Ağustos'ta *The Times*'de Washington'dan gelen şu haber çıktı:

> Bu gece, üst düzey bir hükümet görevlisi, anti-Bolşevik dünyayı, Batı Sibirya'daki Kolçak rejiminin olası bir yenilgisine hazırlama zamanı gelmiştir, dedi.

Yaz ortasında, Amiral Kolçak, Kızıl Ordu'nun ezici saldırıları karşısında umutsuzca kaçacak delik arıyordu. Aynı zamanda, askerleri, hatların arkasında, yaygın, hızla büyüyen bir gerilla hareketinin sürekli saldırısına uğruyordu. Kasım ayında Kolçak, başkent Omsk'u boşalttı. Kolçak'ın askerleri lime lime olmuş üniformaları ve eskimiş çizmeleriyle Omsk'dan geçen yollar boyunca bitkin bir halde yürüyorlardı. Binlercesi bu sonsuz, sefil resmi geçitte düşüp yol kenarındaki karlar üzerinde öldü. Omsk'dan geçen demiryolu hatları, bozuk lokomotiflerle doluydu. Bir gözlemci, "Ölüler," diye yazıyordu, "çürümeleri için yol kenarına atılıyordu."

Kolçak, İrkutsk'a, İngiliz, Amerikan, üç renkli İtalyan ve Fransız bayraklarını ve Japonya'nın Doğan Güneşi'ni taşıyan bir trenle geldi.

24 Aralık 1919'da İrkutsk halkı ayaklanarak bir Sovyet kurdu ve Kolçak'ı, tutukladı. Onunla birlikte özel bir trende taşıdığı büyük bir

hazine de ele geçirildi; 5143 kutu ve 1680 çanta dolusu külçe altın, gümüşler, kıymetli ve yükte hafif pahada ağır şeyler, ki bunların toplam değeri tahminen 1.150.500.000 rubleyi buluyordu.

Amiral Kolçak, Sovyet rejimi tarafından mahkemeye çıkarıldı ve ihanetle suçlandı. Kolçak mahkemede, denizde kalmadığına hayıflanarak, "Bir gemi batarsa, her taraftan batar," dedi. Kriz sırasında kendisini yalnız bırakan "yabancı unsurlar"ın ihanetine uğradığını acı acı iddia etti.

Mahkeme Kolçak'ın kurşuna dizilmesine karar verdi. 7 Şubat 1920 günü Kolçak bir idam mangası tarafından kurşuna dizildi. Kolçak'ın yardımcılarından bir kısmı Japonlara sığındı. İçlerinden biri, General Bakiç, Moğolistan'ın Urga şehrindeki Beyaz Rus Konsolosu'na şu son mesajı yolladı: "Arkamda beni izleyen Yahudi ve komünistler varken sınırı geçtim!.

6. Polonyalılar ve Wrangel

İngiliz-Fransız müdahaleciler, uğradıkları feci yenilgilere rağmen, Sovyet Rusya'nın batısında iki saldırı daha başlattılar.

1920 Nisanında, bütün batı Ukrayna topraklarını ve Rusya'nın Smolensk şehrinin işgalini isteyen Polonyalılar batıdan saldırıya geçtiler. İngilizlerin ve Fransızların cömertçe savaş malzemesi sağladığı ve Birleşik Devletler'in de 50.000.000 $ borç verdiği[6] Polonyalılar, Ukrayna'ya girip Kiev'i işgal ettiler. Burada Kızıl Ordu tarafından durdurulduldular ve geri püskürtüldüler.

Rus askerlerinin nefesini ensesinde hisseden Polonyalılar panik halinde geri çekildiler. Ağustos ayında, Kızıl Ordu Varşova ve Lvov kapılarındaydı.

---

6 Herbert Hoover, Amerikan Yardım İdaresi'nin milyonlarca dolarlık malzemesini Polonyalıların hizmetine sundu. 4 Ocak 1921'de Missouri Senatörü James Reed, Senato'da Kongre yardım fonlarının 40 milyon dolarının "Polonya Ordusu'nun savaşta kalmasını sağlamak için harcandığı" suçlamasını getirdi.

Birleşik Devletler'de Avrupa'ya yardım için toplanan paranın çoğu Sovyetlere karşı müdahaleyi desteklemek için kullanıldı. Bizzat Hoover 1921 yılının Ocak ayında Kongre'ye verdiği raporunda bu konuyu açıklığa kavuşturdu. Kongre başlangıçta yardım için 100 milyon dolar tahsis etmişti. Hoover'in raporu, ayrılan 94.938.417 doların neredeyse hepsinin hemen Rusya'nın yanıbaşındaki topraklarda ya da Rusya'nın, Beyaz Rus ordularının ve Müttefik müdahalecilerin denetimindeki bölgelerinde kullanıldığını gösteriyordu

Müttefik hükümetleri, Polonyalılara alelacele yeni borç ve malzeme yolladılar. Mareşal Foch, Polonya"daki operasyonları yönetmek üzere kendi Kurmaybaşkanı General Maxime Weygand'ı yolladı. Varşova'ya İngiliz tank ve uçakları gönderildi. General Tuhaçevski ve Savaş Komiseri Leon Troçki komutasındaki kızıl askerler, kendi iletişim hatlarını tehlikeli bir biçimde aşmış bulunuyorlardı. Polonya karşı saldırısı onları cephe boyunca geri püskürtünce bunun sonuçlarından zarar gördüler. Sovyet Hükümeti Riga Barışı ile Belorusya ve Ukrayna'nın batı kesimlerini Polonyalılara vermek zorunda kaldı...

Polonya'yla yapılan barıştan sonra Kızıl Ordu, güneyde Başkomutan olarak General Denikin'in yerini alan ve Fransızların desteğine sahip Baron Wrangel'le artık rahat rahat uğraşabilirlerdi. Wrangel, Kırım'dan Ukrayna'ya, kuzeye doğru ilerlemişti. 1920 kışı sonlarında, Wrangel Kırım'a doğru püskürtüldü ve kızıl kuvvetler tarafındandan sıkıştırıldı. Kasım ayında Kızıl Ordu fırtına gibi Perekop'a girdi ve Kırım'a doğru ilerleyerek Wrangel'in ordusunu denize döktü.

7. Son Sağ Kalan

Wrangel'in ordusunun ezilmesi ve batıda müdahalenin sona ermesi ile Rus topraklarında kalan tek yabancı ordu Japon İmparatorluğu'nunkiydi. Tüm zenginlikleriyle Sibirya, tamamen Japonların eline geçmeye mahkum gibi görünüyordu. Savaş Bakanı ve Japon Askeri İstihbarat Şefi General Baron Tanaka, övünüyordu: "Devrim, Rus yurtseverliğini söndürdü. Böylesi bizim için daha iyi. Bundan böyle Sovyet ancak yeterli güce sahip yabancı ordular tarafından ele geçirilebilir."

Japonya'nın Sibirya'da halâ 70.000 askeri ve yüzlerce gizli ajanı, casusu, sabotajcısı ve teröristi vardı.

Rusya'nın Uzakdoğusundaki Beyaz Muhafız Orduları, Japon Başkomutanlığı denetiminde faaliyet göstermeye devam ediyorlardı. Bu anti-Sovyet kuvvetler arasında Japonya'nın Kazak kuklası Ataman Semyonov'un eşkıyalar ordusu başta geliyordu.

Amerika'nın baskısı sonucu Japonya temkinli hareket etmek zorunda kaldı; fakat 8 Haziran 1921'de Japonlar Vladivostok'da Ataman Semyonov'la Sovyetlere karşı yeni ve topyekun bir saldırı amaçlayan gizli bir anlaşma imzaladılar. Anlaşma, Sovyetler ortadan kaldırıl-

dıktan sonra Semyonov'un iktidarı tamamen almasını şart koşuyordu. Bu gizli anlaşmada şunlar da vardı:

> Uzak Doğu'da istikrarlı bir hükümet otoritesi kurulunca Japon vatandaşları avlanma, balıkçılık ve ormancılıkta ayrıcalık-lar elde etme... ve madenlerde ve altın madenlerinin işletilmesinde öncelik hakkı edineceklerdir.

Semyonov'un baş yardımcılarından Baron Ungern-Sternberg'e askeri seferberlik planında önemli bir rol verildi.

Bu, müdahale savaşının son Beyaz seferberliği olacaktı.

Sarışın, kızıl bıyıklı, solgun, kadınsı görünüşlü Baltık aristokratı olan Korgeneral Baron Roman Von Ungern-Sternberg, Çarlık ordusuna gençken girmiş, 1905'de Japonlara karşı savaşmış ve sonradan Sibirya'da bir Kazak polis alayına girmişti. Birinci Dünya Savaşı sırasında Baron Wrangel'in emrinde çalışmış ve güney cephesindeki kahramanca çarpışmaları nedeniyle St. George Haçı ile ödüllen-dirilmişti. Meslektaşı subaylar arasında çılgınca cesareti, canavarca zalimliği ve kontrol edemediği hiddet nöbetleri ile ün salmıştı. Baron Ungern devrimden sonra Sibirya'ya giderek, kırlarda yağma yapan ve yerel Sovyetlerle zaman zaman çatışmaya giren bir Kazak alayının komutasını üstlenmişti. Son olarak ilişkiye geçtiği Japon ajanları, onu Moğolistan'a girmeye ikna ettiler. Emrine de Beyaz Rus subaylarından, anti-Sovyet Çinli askerlerden, Moğol eşkiyalardan ve Japon Gizli Servis ajanlarından oluşan karma karışık bir ordu verdiler.

Urga'daki karargahında feodal eşkiyalık ve mutlakiyetçilik atmosferinde yaşayan Ungern, kendisini kaderin tayin ettiği adam gibi görmeye başladı. Bir Moğol prensesi ile evlendi, Batı tarzı giyinmekten vazgeçerek sırtına sarı ipekten Moğol giysisi geçirdi ve Cengiz Han'ın ruhunun kendisinde yaşadığını ilan etti. Daima etrafında bulunan Japon ajanlarının kışkırtmasıyla kendini, doğadan gelen ve "çökmüş demokrasi ve Yahudi Komünizmi"nin son kalıntılarının da ateş, kılıç ve topla yok ederek Sovyet Rusya'ya ve Avrupa'ya inecek olan Yeni Dünya Düzenin İmparatoru olarak görmeye başladı. Sadist ve yarı deli Ungern, sayısız barbarlıklar yaptı. Bir keresinde küçük bir Sibirya kasabasında güzel bir Yahudi kadın gördü ve kendisine onun başını getirecek kişiye bin ruble vaad etti; baş getirildi ve ödeme hemen yapıldı.

Baron Ungern, "Darağaçlarından Asya'dan Avrupa'ya uzanan bir

yol yapacağım", diyordu.

1921 seferberliğinin başlangıcında, Baron Ungern, Urga'daki karargahından adamlarına yayınladığı bir bildiride şöyle diyordu:

> Moğolistan, Sovyet Sibiryası'nda Kızıl Ordu'ya karşı seferberlik için doğal bir başlangıç noktası haline gelmiştir... Komiserler, komünistler ve Yahudiler aileleri ile birlikte imha edilecektir. Mallarına el konacaktır... Suçlulara karşı, disipline edici ya da idama kadar varan çeşitli mahkumiyet cezaları verilecektir.
>
> Artık "doğruluk ve merhamet"e yer yok. Bundan böyle ancak "doğruluk ve insafsız vahşet" olabilir. İnsan ruhundaki ilahi ilkeyi yoketmek amacıyla toprağı deşen kötülük, kökünden sökülüp atılmalıdır.

Vahşi ve terkedilmiş Rus sınırında, Ungern'in savaşı, arkasında, duman tüten köyler, kadın, erkek ve çocuklara ait sakatlanmış insan vücutları bırakan bir dizi yağmacı eşkiya hareketi şeklinde gelişti. Ungern'in askerleri tarafından alınan kasabalar, tecavüz ve yağmaya terkediliyordu. Yahudiler, komünistler ve demokratik düşüncelere en ufak bir sempatisi olduğundan kuşkulanılan herkes, kurşuna diziliyor, öldüresiye işkence ediliyor ve diri diri yakılıyordu.

1921 Temmuzunda, Kızıl Ordu, Ungern'in ordusunu yok etmek için ilerlemeye başladı. Bir dizi şiddetli, düzensiz çarpışmadan sonra Kızıl Ordu ve Sovyet gerillaları kesin bir zafer kazandılar. Ungern'in adamları, silahlarını, malzeme trenlerini ve yaralıları bırakarak kaçtılar.

Ungern, ağustosta kuşatıldı. Moğol muhafızı onu yaralayıp Sovyet askerlerine teslim etti. Baron, ipekli Moğol elbisesiyle Novo-Nikolayovsk'a (Şimdi Novo-Sibirsk) getirildi ve halk düşmanı olarak Sibirya Sovyet Yüksek Mahkemesi'nde yargılandı.

Olaganüstü bir duruşmaydı...

Mahkeme salonunu yüzlerce işçi, köylü, asker -Ruslar, Sibiryalılar, Moğollar ve Çinliler- doldurmuştu. Dışarıda, sokakta daha binlercesi vardı. Bu insanların çoğu Ungern'in terör saltanatını yaşamışlardı; erkek kardeşleri, çocukları, kadınları ve kocaları kurşunlanmış, işkence görmüş ve lokomotif kazanlarına atılmışlardı.

Baron yerini aldı ve iddianame okundu:

> Sibirya Devrimci Komitesi'nin 12 Eylül 1921 tarihli kararı uyarınca, Asya Süvari Bölüğü eski Komutanı Tuğgeneral Baron

Ungern Von Sternberg Sibirya Devrim Mahkemesi önünde şu iddialarla suçlanmaktadır:

1. Bir Asya devleti kurma ve Transbaykal hükümetini devirme girişimleri ile Japonya'nın ilhak emellerine yardımcı olmak;

2. Sibirya'da monarşiyi yeniden kurmak ve en sonunda da tahta Mihail Romanof'u geçirmek amacıyla Sovyet otoritesini yıkmayı planlamak;

3. Çok sayıda Rus köylüsü ve işçisini ve Çinli devrimcileri vahşice katletmek.

Ungern mezalimini inkar etmeye çalışmadı. İnfazlar, işkenceler, katliamlar evet, hepsi doğruydu bunların. Açıklaması ise basitti: "Savaş bu!" Peki ya Japon kuklalığı? Baron Ungern, "Benim düşüncem," diye açıkladı, "Japonyadan faydalanmaktı." Ungern Japonlarla ihanet kabilinden ya da yakın ilişkisi olduğunu kabul etmedi.

"Sanık," dedi Sovyet Savcısı Yaroslavski, "Japonlarla hiç ilişkisi olmadığını iddia ederken yalan söylüyor. Elimizde bunun aksine ilişkin delil var!"

"Japonlarla ilişki kurdum," diye kabul etti Baron, "tıpkı Çang Tso Lin'le [7] kurduğum gibi... Cengiz Han da krallığını fethetmeden önce Van Han'a kur yaptı!

"Onikinci yüzyılda değiliz," dedi Sovyet Savcısı, "Ve burada da Cengiz Han'ı yargılamak için bulunmuyoruz!"

"Ungernler bin yıldır başkalarına emir vermişlerdir!" diye bağırdı. "Asla kimseden emir almazlar!"

Mağrur bir edayla, mahkeme salonundaki askerlerin, köylü ve işçilerin kürsüye dönük yüzlerine baktı.

"İşçi sınıfının otoritesini tanımayı reddediyorum! Uşağı bile olmayan biri nasıl olur da yönetmekten söz edebilir? Emir memur veremez!"

Savcı Yaroslavski Ungern'in uzun suç listesini bir bir okudu. Yahudiler ve Sovyet yanlısı köylülere karşı cezalandırma seferleri, kol ve bacakların kesilmesi, stepte geceleri cesetleri meşale gibi yakarak at gezintileri yapmak, köylülerin imhası, çocukların insafsızca kılıçtan

7 Ungern'in kötü şöhretli Çinli savaş ağası Çang Tso Lin'le "ilişkisi"ne, Baron'un, Çang'ın kuvvetleri önünde bir "geri çekilme" tezgahlamasına karşılık, Çang'ın Pekin Hükümeti'nden sızdırdığı 10.000.000 doların (Meksika) yüzde onunu alması için yapılan anlaşma da dahildi.

geçirilmeleri...

Ungern soğuk soğuk, "Onlar benim zevkime göre fazla Kızıldılar," diye açıkladı.

"Urga'dan neden ayrıldınız?" diye sordu Savcı.

"Transbaykal'ı istilaya ve köylüleri isyana teşvik etmeye karar verdim. Fakat esir alındım."

"Kim tarafından?"

"Bazı Moğollar bana ihanet etti."

"Hiç kendinize onların neden böyle davrandığını sordunuz mu?"

"İhanete uğradım!"

"Seferberliğinizin sonucunun, işçilerin hakimiyetine karşı daha önce bulunulan girişimlerinkinin aynısı olduğunu kabul ediyor musunuz? Sizinkinin, önünüze koyduğunuz hedeflere varmak için yapılan bu girişimlerin sonuncusu olduğu düşüncesine katılıyor musunuz?"

"Evet," dedi Baron Ungern. "Benimki sonuncu girişimdi. Sanırım son sağ kalan benim!"

1921'in Eylül ayında, Sovyet mahkemesinin hükmü infaz edildi. Beyaz savaş ağalarının "sonuncusu" Baron Roman von Ungern-Sternberg, bir Kızıl Ordu idam mangası tarafından kurşuna dizildi.

Ataman Semyonov ve Japon kukla ordusunun kalıntıları, Sovyet sınırını geçip Moğolistan ve Çin'e kaçtılar.

Sovyet toprağı daha bir yıldan fazla Japonlardan tam olarak kurtulamayacaktı. 19 Ekim 1922'de Kızıl Ordu Vladivostok'u kuşattı. Şehri işgal altında tutan Japonlar teslim oldular ve tüm askeri stoklarını da teslim ettiler. Ertesi gün, son Japon askerlerini taşıyan Japon askeri araçları Vladivostok'dan ayrıldı. Şehre kızıl bayrak çekildi.

Japon Dışişleri Bakanlığı, "Tahliye kararının amacı, Japonya'yı saldırgan olmayan, dünya barışını korumaya çalışan bir devlet olarak tarihe geçirmektir," duyurusunu yaptı.

YEDİNCİ BÖLÜM

BİR MUHASEBE

İki buçuk yıl süren kanlı müdahale ve iç savaş, 7.000.000 kadar Rus erkek, kadın ve çocuğunun çatışma, açlık ya da hastalıktan ölümüne neden olmuştu. Ülkenin maddi kaybı sonradan Sovyet Hükümeti tarafından 60.000.000.000 dolar olarak tahmin ediliyordu ki, bu meblağ Çarlığın Müttefiklere olan borcunun çok çok üzerindeydi. İstilacılar tarafından hiçbir tazminat ödenmedi.

Rusya'ya karşı savaşın Müttefik vergi yükümlülerine ne kadara mal olduğuna ilişkin pek az resmi rakam verildi. 15 Eylül 1919'da Winston Churchill'in yaptığı açıklamaya göre, Büyük Britanya yalnızca Denikin için yaklaşık 100.000.000 Sterlin ve Fransa da 30 ila 40.000.000 Sterlin harcamıştı. Kuzey sahilindeki İngiliz seferberliğinin tutarı 18.000.000 Sterlindi. Japonlar 70.000 askerlerini Sibirya'da tutabilmek için 900.000.000 Yen harcadıklarını kabul ettiler.

Bu beyhude, pahalı, ilan edilmemiş savaşın altındaki güdüler nelerdi?

Beyaz generalller açıkça, kendi Büyük Rusya'larını yeniden kurmak için, toprakları, kârları, sınıf ayrıcalıkları ve apoletleri için savaşıyorlardı. Aralarında bir kaç samimi milliyetçi de vardı, fakat Beyaz Ordulara ağırlıklı olarak egemen olan, daha sonra Orta Avrupa'da ortaya çıkacak faşist subay maceraperestlerin prototipi gericilerdi.

Müttefiklerin Rusya'yla savaşmaktaki amaçları ise daha az belirgindi.

Müdahale, sonunda Müttefik sözcüleri tarafından dünyaya, amaçlarının açıklandığı kadarıyla, Bolşevizme karşı siyasi haçlı seferi olarak lanse edildi.

Aslında, "anti-Bolşevizm," ikincil bir rol oynuyordu. Kuzey Rusya'nın kerestesi, Donetz'in kömürü, Sibirya'nın altını ve Kafkasya'nın petrolü gibi etkenler daha ağırlıklıydı. Daha geniş kapsamlı emperyalist çıkarlar arasında, İngilizlerin, Hindistan'ı Rusya'dan ayırma ve Yakın doğunun petrol yataklarına tek başına hakim olma; Japonların Sibirya'yı fethetme ve sömürgeleştirme; Fransızların Donetz ve Karadeniz bölgelerinin denetimini elde etme ve Almanların Baltık Devletleri'ni ve Ukrayna'yı ele geçirme gibi uzun vadeli ve hırslı planları vardı.

Sovyet Hükümeti'nin iktidarı alır almaz yaptığı işlerden ilki Çarlık İmparatorluğu'nun büyük iktisadi tröstlerini devletleştirmek olmuştu. Rus madenlerinin, imalathanelerinin, fabrikalarının, demiryollarının, petrol kuyularının ve bütün diğer büyük ölçekli sınai girişimlerin, Sovyet halkının devlet mülkiyetinde olduğu ilan edildi. Sovyet Hükümeti ayrıca, kısmi olarak, paraların, Çarlığa, halk devrimini ezmesi için yardım etmenin özel bir aracı olduğu nedenine dayanarak, Çarlık rejiminin dış borçlarını ödemeyi de reddetti. [1]

Çarlık İmparatorluğu, dışarıdan zengin ve güçlü görünmesine rağmen aslında İngiliz, Fransız ve Alman mali çıkar çevrelerinin yarısömürgesiydi. Fransa'nın Çarlığa yatırdığı meblağ 17.591.000.000 frangı buluyordu. İngiliz, Fransız çıkar grupları Rus kömür, demir ve çeliğinin yüzde 72'sini Rus petrolünün yüzde 50'sini denetimleri altında tutuyorlardı. Her yıl Rus işçi ve köylülerinin emeğinden yüzmilyonlarca frank ve poundluk kâr payı, kâr ve faiz Çarlığın Müttefiki çıkar gruplarınca çekilip alınıyordu.

Bolşevik Devrimi'nden sonra, Londra'da çıkan 1919 *Borsa Yıllığı'nda* "Rus Hesapları" başlığı altında şunlar yazılıydı: "*1918'de ödenmesi gereken faiz o zamandan beri ödenmemiştir.*"

Bir İngiliz Parlamento üyesi, Yarbay Cecil L'Estrange Malone, 1920'de Avam Kamarası'ndaki Müttefiklerin Rusya politikasına ilişkin ateşli bir tartışmada şunları söylüyordu: -

> Bu ülkede, Rusya'da para ve hisse sahibi insan grupları ve bireyler var ve Bolşevik rejimini devirmek için çalışan, plan ve entrikalar yapanlar da bu insanlar...
>
> Eski rejimde, Rus işçi ve köylülerinin sömürüsünden yüzde

---

1 1906'da Kara Yüzler'in Çarlık Polisi ile ortaklaşa yaptıkları Yahudi aleyhtarı korkunç pogromlardan sonra, Anatole France, Çar'ın rejimine borç vermeyi sürdüren Fransız bankerlerini şiddetle suçladı. Ünlü Fransız yazarı, "Vatandaşlarımız," diyordu, "onlar için çok kötü günlerin gelebileceği uyarısına kulak versinler; eğer Rus Hükümeti'ne canı istediği gibi kurşunlaması, idam etmei, katliam yapması, yağmalaması ve dev, mutsuz imparatorluğunun her yanında tüm özgürlük ve uygarlığı yoketmesi için tekrar para verirlerse, bu böyle olacaktır. Fransız vatandaşları, yeni vahşet ve aldatmacalar için artık para vermeyin; sayısız insanın şehit edilmesi için artık milyar vermeyin," Fakat Fransız bankerleri Anatole France'in tutkulu çağrısına kulak asmadılar. Çarlığa milyonlar yatırmaya devam ettiler.

on ya da yirmi almak mümkündü, fakat sosyalizmde muhtemelen hiçbir şey almak mümkün olmayacaktır ve bu ülkede hemen her büyük çıkar grubunun Sovyet Rusya'yla şu ya da bu biçimde bağlantılı olduğunu görüyoruz.

1918 *Rusya Yıllığı,* diye devam ediyordu konuşmacı, İngiliz ve Fransızların Rusya'daki yatırımlarının toplamının tahminen 1.600.000.000 sterlin ya da yaklaşık 8.000.000.000 dolar olduğunu yazmıştır.

Yarbay Malone, "Mareşal Foch'dan ve Rusya'yla barışa muhalif Fransızlardan sözettiğimizde..." diyordu, "Fransız demokrasisini, Fransız işçi ve köylülerini değil, Fransız hisse sahiplerini kastediyoruz. Bu konuda açık olalım. Bizim kastettiklerimiz, 1.600.000.000 sterlinlik haksız kazançları Rusya'da batmış olanlardır."

Bunlar arasında, Rusya'da Ural Hazar Petrol Şirketi'nde, Kuzey Kafkasya Petrol Sahası'nda, New Schibareff Petrol Şirketi'nde ve öteki petrol şireketlerinde hissesi bulunan Royal Dutch Shell Oil Company; Fransız Schneider Creusot ve Alman Krupp'la birlikte Çarlık silah sanayii'nin denetimini fiilen elinde tutan büyük İngiliz silah tröstü Metro-Vickers; İngiltere ve Fransa'nın, hepsi de Çarlık rejimine dev meblağlar yatırmış bulunan Hoares, Baring Brothers, Hambors, Crédit Lyonnais, Societé Generale, Rothschilds ve Comptoir National d'Escompte de Paris gibi büyük bankalar vardı...

Yarbay Malone Avam Kamarası'na "Bütün bu büyük çıkar sahipleri," diye bilgi veriyordu, "birbiriyle içiçe geçmiştir. Hepsinin de Rusya'yla savaşı sürdürmekte çıkarı vardır... Bu kamaranın öbür tarafında oturan bu çıkar sahipleri ve bankerlerin arkasında, bu ülkede kamuoyunu oluşturan gazeteler ve diğer nüfuz sahipleri bulunmaktadır."

Bazı Müttefik sözcüleri, Rusya'daki Beyaz Orduları desteklemelerinin nedenini açıklama konusunda oldukça dürüsttürler.

Vickers'in Avrupa yöneticisi ve Rus İngiliz Ticaret Odası Yürütme Komitesi Başkanı Sir Francis Baker, 1919'da önde gelen sanayici ve politikacıların katıldığı, İngiliz-Rusya Kulübü'nün Londra'da düzenlediği bir ziyafette sözlerine şöyle başlıyordu: -

> Amiral Kolçak ve General Denikin'e başarılar diliyoruz ve Amiral Kolçak, General Denikin ve General Yudeniç'in şerefine kadeh kaldırıp sağlıklarına içmekten daha güzel bir şey düşüne-

miyorum!

Rusya büyük bir ülke. İşlerinizde çok sıkı ilişki içinde olduğunuzdan, sınai açıdan olsun, maden zenginliği açısından olsun, hangi açıdan bakılırsa bakılsın, çünkü Rusya'nın her şeyi var, Rusya'nın olanaklarını hepiniz biliyorsunuz...

İngiliz-Fransız asker ve cephaneliği Sibirya'ya akarken, İngiliz sanayicilerinin en güçlü derneği İngiliz Sanayicileri Federasyonu'nun *Bülten'i* şu yazılı açıklamayı yaptı: -

Sibirya, Amerika'nın keşfinden beri uygar dünyaya sunulan en muazzam ödül!..

Müttefik askerleri Kafkasya içlerine ilerler ve Bakü'yü işgal ederken, İngiliz ekonomi gazetesi *The Near East* şunları yazıyordu: -

Bakü petrolünün eşi benzeri yok... Bakü, dünyadaki bütün petrol merkezlerinin en büyüğü. Petrol kralsa, Bakü de onun tahtı!

Müttefik destekli General Denikin'in Beyaz Ordusu Don kömür havzasına üşüştüğü sırada, büyük İngiliz kömür birliği Messrs. R. Martens and Co., Ltd. *Russia* adlı ticari yayınlarında şu açıklamayı yapıyordu.: -

Rusya sahip olduğu kömür rezervleri açısından, Birleşik Devletler'in hemen arkasından ikinci gelmektedir. Uluslararası Jeoloji Kongresi'nin yayınladığı tahminlere göre, Donetz havzasındaki (General Denikin burada faaliyet gösteriyor) antrasit rezervleri, Büyük Britanya'nınkinin üç katından fazla ve Birleşik Devletler'in sahip olduğunun yaklaşık iki katıdır.

Ve nihayet *Japon Salesman* konuyu şöyle toparlıyordu: -

180.000.000 insanı, Orta Avrupa'dan Asya'yı geçip Pasifik kıyılarına ve Kuzey Kutbu'ndan başlayıp Basra Körfezi'ne ve Karadeniz'e uzanan verimli toprağı... en iyimser olanların bile hayal edemeyeceği pazar olanakları ile Rusya... Rusya, potansiyel olarak ve gerçekten-dünyanın tahıl ambarı, balık tarlası, kereste deposu, kömür, altın, gümüş ve platin madeni!

İngiliz, Fransız ve Japon istilacılar, Rusya fatihini bekleyen büyük ödüllerin cazibesine kapılmışlardı. Bununla birlikte Ameri-

ka'nın güdüleri karışıktı. Woodrow Wilson ve Savaş Bakanlığı tarafından ifade edilen geleneksel Amerikan dış politikası, potansiyel Müttefik, Alman ve Japon emperyalizmine karşı denge unsuru olarak Rusya'yla dostluğu gerektiriyordu. Amerika'nın Çarlığa yaptığı yatırımlar azdı. Fakat Dışişleri Bakanlığı'nın tavsiyesi üzerine, sonradan sarsılan Kerenski rejimini desteklemek için yüz milyonlarca Amerikan doları Rusya'ya akıtıldı. Dışişleri Bakanlığı Bolşevik Devrimi'nden yıllar sonra bile Kerenski'yi desteklemeye ve hatta Washington'daki Rus Büyükelçiliği'ne para yardımı yapmaya devam etti. Bazı Dışişleri Bakanlığı görevlileri, Beyaz generallerle ve İngiliz, Fransız ve Japon müdahalecilerle işbirliği yaptılar.

Kendini anti-Sovyet savaşla en fazla özdeşleştiren ünlü Amerikalı, o sırada Amerikan Yardım İdaresi Başkanı olan, Birleşik Devletler'in müstakbel Devlet Başkanı Herbert Hoover'dı.

Birinci Dünya Savaşı öncesinde bir İngiliz şirketinde maden mühendisi olarak çalışan Herbert Hoover, Rus petrol kuyu ve madenlerine yatırımlar yapmıştı. Çürümüş Çarlık rejimi, yabancılardan alacakları rüşvet ya da yağmadan pay karşılığı ülkelerinin servetini ve işgücünü vermeye hazır üst düzey görevliler ve toprak sahibi aristokratlarla doluydu. Hoover, Rus petrolüyle daha 1909'da Maikop'da ilk kuyular açıldığında ilgilenmeye başlamıştı. Bir yıl içerisinde, onbir Rus petrol şirketinde hisse sahibi olmuştu: -

Maikop Neftyanoi Sendikası
Maikop Skirvanski Petrol Şirketi
Maikop Apsheron Petrol Şirketi
Maikop and General Petrol Tröstü
Maikop Petrol ve Petrol Ürünleri
Maikop Alanları Petrol Şirketi
Maikop Vadisi Petrol Şirketi
Maikop Ortak Petrol Şirketi
Maikop Hadijenski Sendikası
Maikop Yem Üreticileri Şirketi
Ortak Makop Petrol Sahaları

1912'de eski maden mühendisi, ünlü İngiliz mülti-milyoneri Leslie Urquhart'la Urallar'da ve Sibirya'daki kereste ve maden imtiyazlarından yararlanmak için kurulan üç şirkette birlikte çalışıyordu. Sonra Urquhart, Russo-Asiatic Anonim Şirketi'nin hisselerini satışa çı-

kardı ve iki Çarlık bankasıyla anlaşma yaparak şirketin bu bölgelerdeki tüm maden tarama işlerini eline geçirdi, Russo-Asiatic hisseleri 1913'de 16.25 dolardan 1914'de 47.50 dolara yükseldi. Aynı yıl şirket Çarlık rejiminden şu yeni kârlı imtiyazları elde etti: -

İçinde geniş kereste alanlarının ve su gücünün bulunduğu 2.500.000 acre (0,404 dönüm) toprak, tahminen 7.262.000 tonluk altın, bakır, gümüş ve çinko rezervi;

12 maden işletmesi; 2 bakır tasfiye fırını, 20 bıçkıhane; 250 millik demiryolu; maden eritme ocakları, haddehaneler, sülfürik asit tesisleri, altın rafinerileri, dev kömür rezervleri.

Bu mülklerin toplam değerinin 1.000.000.000 dolar olduğu tahmin edilmekteydi.

1917'de Hoover, Russo-Asiatic Anonim Şirketi'nden ayrılmış ve Rusya'daki tahvillerini satmış bulunuyordu. Bolşevik Devrimi'nden sonra, Hoover'in daha sonra ortağı olduğu imtiyazlar kaldırıldı ve madenlere Sovyet Hükümeti tarafından el konuldu.

Herbert Hoover, Paris Barış Konferans'ında "Bolşevizm," diyordu, "savaştan daha berbattır!"

Yaşamının geri kalan kısmı boyunca, Sovyet Hükümeti'nin dünyadaki en şiddetli düşmanlarından biri olarak kalacaktı. Onun kişisel nedenleri ne olursa olsun, şu bir gerçektir ki, Amerikan gıda yardımı Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Avrupa'da demokrasinin yükselişini ezmeye girişen en gerici rejimleri, fırtına ordularını beslemiş ve Beyaz Rusları desteklemiştir. Böylelikle Amerikan yardımı, Avrupa'daki halk hareketine karşı bir silah haline gelmişti. [2]

Hoover sonradan 17 Ağustos 1921'de Oswald Garrison Villard'a yazdığı bir mektupta, "Ateşkesin kaldırılması boyunca Amerikan politikası tamamen, Avrupa'nın Bolşevik olmaması ya da onların ordularınca istila edilmemesi için her türlü çabanın gösterilmesinden ibaretti," diyordu. Onun "Bolşevizm" tanımı, Foch, Pétain, Knox, Reilly ve

2 Herbert Hoover'in Gıda Yardım İdaresi Başkanlığı sırasındaki faaliyetleri, Beyaz Ruslara yardım etmeye ve Sovyetleri tüm malzemelerden yoksun bırakmaya yönelikti. Sovyet topraklarında yüzbinlerce insan açtı. Sonunda Hoover kamuoyunun baskısına boyun eğip Sovyetlere bir miktar gıda gönderdiğinde, 1922 Nisanında bir yakın Doğu yardım görevlisinin *New York World'e* yaptığı bir açıklamaya göre -"kıtlıktan kırılan Rusya için para toplanması işlerine burnunu sokuyordu." 1922 Şubatında Hoover Ticaret Bakanı'yken *Neew York Globe'un* başyazısında şu yorum yer alıyordu: Adalet, Dışişleri ve Ticaret Bakanlığı'nda

Tanaka'nınki ile çakışıyordu. Ticaret Bakanı olarak, Birleşik Devletler Başkanı olarak Amerika ve Amerika'nın dünya faşizmine karşı en güçlü müttefiki Sovyet Rusya arasında dostane ticari ve diplomatik ilişkilerin kurulmasını önlemek için elinden geleni ardına koymadı.

Rusya'da silahlı müdahalenin başarısızlığa uğramasının nedeni yalnızca yeni kazanmış oldukları özgürlüklerini savunmak için savaşan Sovyet halklarının beklenmedik dayanışma ve kahramanlığı değil, aynı zamanda dünyanın her yanında demokratik halkların genç Sovyet Cumhuriyeti'ne verdikleri güçlü destekti. Fransa, İngiltere ve Birleşik Devletler'de duyarlı kamuoyu, anti-Sovyet ordulara adam, silah, gıda ve para gönderilmesine kuvvetle karşı çıkmıştı. "Ellerinizi Rusya'dan çekin!" komiteleri kuruldu. Genelkurmayların müdahaleci politikalarına karşı işçiler grev yaptılar. Askerler de isyan ettiler. Sovyet Rusya'ya karşı girişilen ilan edilmemiş ve durup dururken başlatılan saldırıyı, demokratik devlet adamları, gazeteciler, öğretmenler ve pek çok işadamı protesto etti.

İngiliz Kurmaybaşkanı Sir Henry Wilson, Müttefik müdahale politikasına halkın destek vermediğini açık yüreklilikle itiraf etti. Kurmaybaşkanı 1 Aralık 1919'da resmi İngiliz Mavi Kitap'ında şunları yazıyordu: -

> Hiçbir Müttefik memlekette, Bolşeviklere karşı silahlı müdahaleyi gösteren, yeterli ağırlıkta bir kamuoyu kesinlikle olmadığından, aslında Antant bir Rusya politikası formüle etme konusunda karşılaştığı güçleri aşamamış, bunun kaçınılmaz sonucu olarak da askeri operasyonlar bağlılıktan yoksun ve anlamsız kalmıştı.

Kızıl Ordu'nun düşmanları karşısındaki zaferi bu nedenle aynı zamanda bütün ülkelerdeki demokratik halkların enternasyonal zaferini temsil etmekteydi.

Müdahalenin başarısızlığa uğramasının son bir nedeni ise istilacılar arasında birliğin olmayışı idi. Müdahale kışkırtıcıları dünya ge-

---

toplanmış bürokratlar, reklam amacıyla Bolşevik Hükümetle özel bir savaş sürdürüyorlar..., Washington propagandası tehdit edici boyutlara varmıştır... Bay Rugnes, Hoover ve Dougherty, kamuoyundaki huzursuzluk en yüksek noktasına varmadan ellerini temizleseler iyi ederler. Amerikan halkı, kendi sefil amaçları uğruna milyonlarca masum insanın ölümünü isteyen küstah bir bürokrasiye uzun süre tahammül etmeyecektir."

riciliğinin koalisyonunu oluşturmakla birlikte, bu, gerçek bir işbirliğinin bulunmadığı bir koalisyondu. Emperyalist rekabetler, emperyalist koalisyonu parçalıyordu. İngilizler, Fransızların Karadeniz'deki ve Almanların Baltık bölgesindeki emellerinden korkuyorlardı. Amerikalılar, Japonların Sibirya'ya ilişkin isteklerini boşa çıkarmayı zorunlu görüyorlardı. Beyaz Generaller yağma için aralarında kavgalıydılar.

Müdahale savaşı gizlilik içinde ve şerefsizce başladı ve utanç verici bir felaketle son buldu.

Bıraktığı kin ve güvensizlik mirası, yüzyılın gelecek çeyreği boyunca Avrupa'nın havasını kirletecekti.

İKİNCİ KİTAP

Cordon Sanitaire'in Sırları

SEKİZİNCİ BÖLÜM

BEYAZ HAÇLI SEFERİ

1. Sonun Başlangıcı

Sovyetler Birliği'ne karşı savaşın ilk raundu hemen hemen berabere bitmişti. Sovyet Hükümeti kendine ait toprakların büyük bölümünün tartışılmaz sahibiydi; fakat diğer uluslar tarafından tecrit edilmiş, çevresi düşman kukla devletlerce *Cordon Sanitaire*[1] ile çevrilmiş ve dünyanın geri kalan kısmıyla normal siyasi ve ticari ilişki kurması engellenmiş durumdaydı. Dünyanın altıda birini oluşturan Sovyet resmen yoktu -"tanınmıyordu."

İçeride Sovyet Hükümeti yıkık fabrikaların, sel baskınına uğramış madenlerin, harap olmuş tarımın, işlemez haldeki taşımacılığın, hastalık, kıtlık ve hemen hemen genel bir cehaletin oluşturduğu bir ekonomik sorunlar bütünü ile yüzyüzeydi. Feodal Çarlık rejiminin enkaz halindeki mirasına yedi yıl aralıksız süren savaş, devrim, karşı-devrim ve yabancı istilası eklenmişti.

Sovyet sınırlarının dışındaki dünya hâlâ barış arayışı içindeydi. Fakat bulamıyordu. İngiliz devlet adamı Bonar Law, Avam Kamarası'nda, Versailles Barış Anlaşması'nın imzalanmasından dört yıl sonra dünyadaki duruma değinirken, tam yirmi üç yıldır dünyanın çeşitli yerlerinde savaşların sürdüğünü belirtti. Japonya Çin'in bazı bölgelerini işgal etmiş ve Kore bağımsızlık hareketini vahşice bastırmıştı; İrlanda, Afganistan, Mısır ve Hindistan'da İngiliz askerleri halk ayaklanmalarını bastırmakla meşguldüler; Fransızlar, Suriye'de İngiliz Metro-Vickers fabrikalarında yapılan makinalı tüfeklerle silahlanarak Fransa'nın canını sıkan Dürzi aşiretleriyle açık savaşa girişmişlerdi; Weimar Cumhuriyeti'nin aldatıcı görüntüsü altında faaliyet gösteren Alman Genelkurmayı Almanya'daki demokratik unsurları ortadan kaldırma ve emperyalist Almanya'yı diriltme planları yapıyordu.

Avrupa'nın her ülkesi, hepsi de genel bir "anti-Bolşevizm" maskesi altında kendi amaçları için uğraşan faşistlerin, milliyetçilerin, militarist ve kralcıların hararetli entrika ve karşı-entrikaları ile kaynıyordu.

---

1 Güvenlik kuşağı-ç.n.

Savaş sonrası bu ilk yıllarda İngiliz Dışişleri Bakanlığı'nca kaleme alman gizli bir bildirgede, Avrupa'nın durumu şu sözlerle tanımlanıyordu: -

Bugün Avrupa üç ana unsura bölünmüştür, şöyle ki, galipler, mağluplar ve Rusya. Batı Avrupa'yı yiyip bitiren belirsizlik duygusunun kaynağında, Avrupa ittifakında sorumluluk taşıyan Rusya'nın bir güç olarak ortadan silinmesinin yeri azımsanamaz. Belirsizliklerimizin en tehlikelesidir bu.

Son savaştaki düşmanlarımız kaybettiklerinden dolayı kin beslemeye devam etmektedirler; Müttefiklerimizse kazandıklarını kaybetme korkusu içindedirler. Avrupa'nın bir yarısı tehlikeli bir biçimde öfkeli, diğer yarısı ise tehlikeli bir biçimde korku içindedir. Korku, provokasyon, silahlanma, gizli ittifaklar, azınlıklara kötü muameleyi getirmektedir. Bunlar da kinin daha da büyümesine yol açmakta ve intikam arzusu doğururken, korku yoğunlaşmakta ve sonuçları da artmaktadır. Böyle de bir kısır döngü ortaya çıkmaktadır.

Şu anda Almanya'nın saldırgan hareket etme gücünden yoksun olmasına karşın, büyük askeri ve kimyasal potansiyele sahip olduğu zaman er geç güçlü bir askeri etmen olacağı kesindir. Fakat bu güç yeniden kazanıldığında onu gerçekten İngiliz İmparatorluğu'na karşı kullanmak isteyen pek az Alman vardır.

İngiliz Dışişleri Bakanlığı, Almanya'nın yeniden silahlanmasını kayıtsızca izler ve ilgisini "belirsizliklerimizin en tehlikelisi" dediği Rusya'da yoğunlaştırırken, Atlantik'in öteki kıyısında, Wilson sonrası dönemin isteri ve şaşkınlığı içerisindeki Birleşik Devletler "tam tecrit" düşleri kuruyordu. Zamanın büyük Amerikan düşü "normale dönüş" teriminde özetleniyordu. O sıralar *New York World*'e yazmakta olan Walter Lippmann'a göre, "normal" aşağıdaki düşünceleri kapsıyordu: -

Amerika'nın kaderinin hiç de önemli bir biçimde Avrupa'nın kaderiyle bağlantılı olmaması.

Avrupa'nın kendi yağıyla kavrulması gerektiği...

Avrupa'dan bir şey almadan, ona satabilmemiz.

...ve Avrupa'nın bunu beğense de beğenmese de bizim için bir olduğu, ama bize uyum gösterse daha iyi olacağı.

Walter Lippmann şu sonuca varıyordu: -

Korku ve düzensizliğin orta yerinde bir tür isteri doğmuş bulunuyor. Bu, orduları, hesapsız tarifeleri, şirretçe bir diplomasiyi, her türden hastalıklı milliyetçiliği, faşistleri ve Ku-Klux'cileri harekete geçirdi...

Avrupa'da hâlâ hakim olan huzursuzluk, savaş yorgunluğu ve ekonomik anarşiye karşı, Sovyet Rusya'yı istila için, Polonya, Finlandiya, Romanya, Yugoslavya, Fransa ve İngiltere Genelkurmayları tarafından yeni planlar yapılmaya ve üzerinde dikkatle çalışılmaya devam ediliyordu.

Çılgınca anti-Sovyet propaganda sürüyordu.

Bütün savaşların sonu olacak büyük savaştan dört yıl sonra, "anti-Bolşevizm" sloganıyla dünya demokrasisine karşı başlatılacak bir ikinci dünya savaşına girişilmesi için tüm unsurlar mevcuttu.

2. Beyaz Rusların Dönüşü

Kolçak, Yudeniç, Denikin, Wrangel ve Semyonov'un Beyaz Ordularının bozguna uğramasından sonra, eski dev Çarlık aygıtı nihai olarak çökerken, yoğunlukla, vahşet, barbarlık ve gericilikten oluşan, şimdiye dek içinde barındırmış olduğu unsurlar uzaklara dağıldılar. İnsafsız maceraperestler, ayağa düşmüş aristokratlar, profesyonel teröristler, eşkıya askerler, korku veren gizli polis ve Beyaz karşı-devrimi oluşturan bütün öteki feodal ve anti-demokratik güçler, çamurlu, çalkantılı bir akıntı gibi Rusya'dan akıp gittiler. Batıya, doğuya ve güneydoğu Avrupa ve Uzakdoğudan geçip Kuzey ve Güney Amerika'ya akarken, Beyaz Muhafız Generalleri'nin sadizmini, Kara Yüzler'in pogromcu öğretilerini, Çarlığın demokrasiye duyduğu öfkeli küçümsemeyi, eski Rus İmparatorluğu'nun karanlık kin, önyargı ve nevrozlarını da beraberlerinde getiriyorlardı.

Okhrana'nın Yahudi katliamlarına girişmesine fırsat veren Yahudi aleyhtarı sahte *Siyon Tutanakları* ve Kara Yüzler'in dünyanın tüm kötülüklerini ona dayanarak "Uluslararası Yahudi planı" ile açıkladığı İncil, Londra ve New York'da, Paris ve Buenos Aires'te, Şanghay ve Madrid'de de açıktan yayınlanıyordu.

Beyaz *émigrés* gittikleri her yere dünya karşı-devriminin -Faşizmin- tohumunu ekiyorlardı.

1923'de Almanya'da yarım milyon Beyaz Rus yaşıyordu. 400.000'i aşkın Fransa'ya, 90.000'i de Polonya'ya göç etmişti. Diğer onbinlercesi Baltık ve Balkan devletlerine, Çin ve Japonya'ya, Kanada, Birleşik Devletler ve Güney Amerika'ya yerleşmişti. Yalnızca New York City'de üçyüzbin Beyaz Rus subayı ve ailesi oturuyordu.

Rus émigrés'in toplam sayısı, birbuçuk ilâ iki milyon arası diye tahmin ediliyordu. [1]

Merkezi Paris'te bulunan bir Rus askeri birliğinin gözetiminde, Avrupa, Uzakdoğu ve Amerika'nın her yanında silahlı Beyaz Rus birlikleri kuruldu. Sovyet Rusya'yı yeniden istila etmek için hazırlandıklarını açıkça ilan ettiler.

Fransız Hükümeti, Kuzey Afrika'daki Bizerte limanında Beyaz Ruslar için bir donanma eğitim okulu kurdu; buraya Çarlık donanmasından otuz gemi, 6.000 subay ve personeliyle birlikte gönderilmişti. Yugoslavya Hükümeti eski Çarlık ordusu subayları ve oğulları için özel akademiler kurdu. Baron Wrangel'in ordusundan büyük müfrezeler, olduğu gibi Balkanlar'a sevkedildi. Yugoslavya'ya onsekiz bin Kazak ve süvari gönderildi. Onyedi bin Beyaz Rus askeri Bulgaristan'a gitti. Daha binlercesi Yunanistan ve Macaris-tan'a yerleştirildi. Beyaz Muhafız Ruslar anti-Sovyet Baltık ve Balkan Devletleri'nin gizli polis aygıtındaki tüm şubelerin yönetimini ellerine aldılar ve hükümette önemli görevlere getirildiler.

Rus teröristi Boris Savinkov, Mareşal Pilsudski'nin yardımıyla Polonya'da 30.000 kişilik bir Beyaz Ordu kurdu.

Ataman Semyonov, ordusunun artıklarıyla birlikte Japon topraklarına kaçtı. Askerleri, Japon Başkomutanlığı gözetiminde özel bir Beyaz Rus Ordusu içerisinde örgütlendiler.

Baron Wrangel, General Denikin ve katliamcı Simon Petlura Paris'e yerleşerek hemen çeşitli anti-Sovyet planların hazırlığına giriş-

1 Bütün mülteciler karış-devrimci değildi. Anlayamadıkları bir temel ayaklanmadan korkuya kapılmış, şaşırmış, yeriden yurdundan sökülüp atılmış binlerce insan bu akına kitlesel olarak katıldı. Bir ülkeden ötekine geçerek, yeni, tuhaf bir dünyada hayatlarını kazanmak için ümitsiz bir çaba içerisine girdiler. Bazıları taksi şöförü, garson, hizmetçi, gece kulübü şovmeni, aşçı, rehber oldular. Çoğu batı Avrupa şehirlerinde açlıkla yüzyüze gelip dilenci oldu. Harbin, Şanghay ve Pekin genelevleri Beyaz Rus mültecileriyle dolup taşıyordu.

tiler.[2]

Ukrayna'da Kayzer'in ordusu ile işbirliği yapmış olan General Krasnov ve General Hetman Skoropadski, Berlin'de oturmaya başladılar ve Alman Askeri İstihbaratı'nın himayesi altına alındılar.[3]

1920'de, hepsi de Fransa'da ve öteki yabancı ülkelerde dev yatırımlara sahip, oldukça zengin Rus *émigrés*'ten oluşan küçük bir grup Paris'te bir araya gelerek Sovyet Rusya'ya karşı gelecekte girişilecek komplolarda önemli rol oynayacak bir örgüt kurdular. Torgprom, ya da Rus Ticaret, Mali ve Sanayi Komitesi adı verilen örgüt, eski Çarlık bankerlerinden, sanayici ve işadamlarından oluşuyordu. Üyeleri arasında, evvelden Rusya'nın Bakü petrol yataklarından denetleyici düzeyde hisse sahibi olan G.N. Nobel; Rus "Rockefeller"ı Stepan Liazonov; Çarcı tüccarlardan oluşan ünlü ailenin üyesi Vladimir Riabuşinski; dev servetini çelik sanayiide toplamış olan N.C. Denisov ve dünyanın her yanındaki sınai ve mali çevrelerce tanınmış öteki Rus ekonomi kralları vardı.

Rusya'da kaybettikleri yatırımları yeniden ele geçirme ya da Sovyet rejiminin yıkılmasının sonucu olarak yeni ayrıcalıklar elde etme umutlarından hiç vazgeçmeyen İngiliz, Fransız ve Alman çıkar çevreleri de, Torgprom'daki bu adamlarla bağlantı halindeydiler.

Örgütün başkanı Denisov, "Torgprom," diyordu, "amacını, Bolşeviklerle ekonomik cephede her tavır ve biçimde savaşmak olarak belirlemiştir." Nobel'in ifadesine göre, Torgprom üyeleri, "anayurdun

---

2 1945 Aralığı'nda General Anton Denikin, Paris'te A.B.D. Dışişleri Bakanlığı görevlileri tarafından verilen sürekli ikamet vizesi ile Birleşik Devletler'e kabul edildi.

3 Sovyet Rusya'ya karşı yabancı orduların müdahalesine liderlik eden generallerin büyük bölümünün daha sonraki kariyerleri oldukça ilginçtir. Çek generalleri Sirovy ve Gayda Prag'a döndüler, Sirovy Çek ordusunun Başkomutanı, Gayda ise Genelkurmay Başkanı oldu. 1926 da General Gayda, başarısız bir faşist *Coup d'etat*ya katıldı ve daha sonra da öteki faşist komplolarda yer aldı. Genaral Sirovy 1938'de başta gelen Çek askeri Quisling, rolünü oynadı. İngiliz General Knox İngiltere'ye dönerek Parlementoda tutucu bir üye, şiddetli bir anti-Sovyet ajitatör ve Milliyetçi İspanya'nın Dostları'nın kurucusu oldu. Foch, PZtaih, Weygand, Mannerheim, Tanoka, Hoffmann ve öteki müdahaleci generaller savaş sonrası dönemde anti, Sovyet ve faşist hareketlerin liderleri oldular.

* İstilacıların aleti olarak memleketini yöneten vatan haini ç.n.

en kısa zamanda dirilmesi ve yakında anayurtta çalışabilme imkanı" ile yakından ilgiliydiler.

Torgprom'un anti-Sovyet faaliyetleri ekonomik cepheyle sınırlı değildi. Torgprom'un yaptığı resmi bir açıklamada şunlar dile getiriliyordu: -

> Ticaret ve Sanayi Komitesi, Sovyet Hükümeti'ne karşı dişe diş mücadelesini sürdürecek, kültürlü ülkelerin kamuoyunu, Rusya'da olup biten olayların gerçek anlamı konusunda aydınlatmaya ve gelecekte özgürlük ve doğruluk adına ayaklanma için hazırlamaya devam edecektir.

3. Reval'li Bir Centilmen

1921 Haziranında eski Çarlık subaylarından, sanayici ve aristokratlarından oluşan bir grup, Bavyera'daki Reichenhalle'de bir Uluslararası Anti-Sovyet Konferans düzenledi. Avrupa'nın dört bir yanındaki anti-Sovyet örgütlerin temsilcilerinin katıldığı konferansta, Sovyet Rusya'ya karşı dünya çapında ajitasyon kampanyası planları yapıldı.

Konferans, bir "Yüksek Monarşist Konsey" seçti. Bunun görevi, "Rus İmparatorluğu'nun yasalarına uygun olarak, Romanov ailesinin yasal hakimi yönetiminde monarşinin restorasyonu" için çalışmaktı.

Almanya'nın genç Nasyonal Sosyalist Partisi de konferansa bir delege yollamıştı. Adı Alfred Rosenberg'di...

İnce dudaklı, siyah saçlı, bıkkın, düşünceli bir ifadeye sahip, solgun yüzlü bir genç olan Alfred Rosenberg, 1919 yazında Münih birahanelerinin müdavimi olmuştu. Genellikle, Augustinerbrau'da ya da Franziskanerbrau'da, köşedeki masalardan birinde saatlerce otururken bulunabilirdi. Arkadaşları sık sık ona eşlik eder ve o da onları pek sıcak selamlamamakla birlikte, halinde tavrında bir canlanma olur ve alçak, tutkulu bir sesle konuşurken beyaz yüzünde, kara gözlerine renk gelir ve bir pırıltı belirirdi. Almanca ve Rusca'yı aynı mükemmellikte konuşuyordu.

Rosenberg, Çarlık Rusyasındaki Reval limanı yakınında büyük bir malikanesi de olan bir Baltık toprak sahibinin oğluydu. Babası, Ortaçağda Baltık devletlerini istila eden Tötan şövalyelerinin soyundan geldiğini iddia ederdi ve genç Rosenberg de kendisini iftiharla bir Alman olarak görürdü. Rusya'da devrimden önce Moskova'daki Politeknik'te mimari öğrenimini görmüştü. Bolşevikler iktidarı alınca Sov-

yetlerden kaçmış ve Baltık bölgesinde General Kont Rüdiger von der Goltz yönetiminde savaşan Beyaz Muhafız teröristlerin saflarına katılmıştı. Rosenberg, 1919'da Münih'e döndüğünde, kafası Çarcı Kara Yüzler'in anti-demokratik ve Yahudi aleyhtarı öğretileriyle dolup taşıyordu.

Beyaz Muhafız *émigrés* ve mülksüzleştirilmiş Baltık baronlarından oluşan küçük bir grup, Rosenberg'in komünistlere ve Yahudilere karşı şiddetli ve kin dolu söylevlerini dinlemek üzere düzenli olarak Münih'te bir araya gelmeye başladı. Rosenberg'in dinleyicileri arasında genellikle, Rasputin'in eski dostu, General Von der Goltz'un Baltık bölgesindeki en acımasız Beyaz Muhafız komutanı Prens Avalov Bermondt; iki düşük ve insafsız Baltık aristokratı Baron Schneuber-Richter ve Baron Arro von Schickedanz ve Kayzer'in kuklası Hetman Paul Skoropadski'nin yönetimindeki Ukranya Hükümetin'e Ulaştırma Bakanı olan Ukraynalı katliamcı İvan-Poltavetz-Ostrnitza da bulunuyordu. Bu adamlar, Rosenberg'in demokrasinin düşündüğü ve uluslararası Yahudi komplosuna ilişkin Kara Yüzlerin savunduğu görüşlerini paylaşıyorlardı.

Rosenberg'in söylevlerinin değişmez temalarından biri "temelde her Yahudi Bolşeviktir" idi.

Alfred Rosenberg'in karanlık, sapkın zihniyetinden, Yahudilere duyduğu patolojik kinden ve Sovyetlere karşı olan cinnet derecesindeki düşmanlığından, yavaş yavaş, Çarlık Rusyasının fanatik önyargıları ile Almanya'nın emperyalist ihtiraslarının bir bileşimi olan bir dünya karış-devrim felsefesi doğuyordu. Rosenberg, *Yirminci Yüzyıl Miti*'nde, dünyanın "aşağılık Yahudi demokrasisi ve Bolşevizmden" kurtuluşunun, yeni bir Alman Devletinin kurulmasıyla "Almanya'da" başlayacağını yazıyordu. "Yeni devletin kurucusunun görevi," diye ekliyordu, "insanları Tötan Düzeni kuralları uyarınca bir araya getirmektir.

Alman üstün ırkı, dünyayı fethetme görevini yerine getirecekti: "Dünya tarihine anlam veren şey, kuzeyden yayılmış, dünyanın manevi çehresini dalga dalga değiştiren mavi gözlü sarışın bir ırktır."

Rosenberg'in tüm yazılarına hakim olan düşünce, Sovyet Rusya'ya karşı kutsal bir haçlı seferi idi. Yeni "Totan Düzeni"nin dev ordularının Rus sınırını aşıp kötü niyetli Bolşevikleri ezeceği vahiy

gününün özlemini çekiyordu. "İstikamet batıdan doğuya," diyordu, "Ren'den Weichsel'e, 'batıdan doğuya', Moskova'dan Tomsk'a yayılmalı o."

Almanya, savaş sonrası şiddetli kriz, kitlesel işsizlik, eşi benzeri görülmedik enflasyon ve yaygın bir açlık döneminden geçiyordu. Alman işçi ve asker Sovyetlerinin kanla bastırılmasından sonra Alman Başkomutanlığı ile işbirliği içerisinde Weimer Cumhuriyeti'nin sahte demokrasi perdesi ardında, Prusya militaristleri *junkerler*den ve sanayinin devlerinden oluşan entrikacı bir grup, Alman imparatorluğu'nun yeniden doğması ve yayılması için sinsice planlar yapmaktaydı. Dünyanın geri kalan kısmı, Almanya'nın gelecekteki yeniden silahlanma programının, Berlin dışındaki bir ormanda Boris firması tarafından kurulan gizli bir araştırma ve planlama laboratuvarında, Alman Başkomutanlığı'nın gözetiminde, mühendisler, teknik ressamlar ve özel teknisyenler tarafından dikkatle hazırlandığından habersizdi.

Alman Askeri İstihbarat *Bölüm III-B*, savaş sonunda güya dağıtılmıştı. Gerçekte ise, Krupp, Hugenberg ve Theyssen tarafından büyük meblağlar harcanarak yeniden kurulmuştu ve Yahudi aleyhtarı, eski şefi Albay Walther Nicola gözetiminde sıkı bir faaliyet içerisindeydi.

Alman emperyalizmini yeniden canlandırmak için sürdürülen gizli kampanyaya mali yönden en fazla katkıda bulunanlarından biri de Arnold Rechberg adlı tatlı dilli, genç bir sanayici idi. Veliahtın eski şahsi emir subayı ve eski imparatorluk Başkomutanlığı üyelerinin yakın dostu olan Rechberg, Büyük Alman potas tröstünün ortağıydı. Gizli Alman nasyonalist ve Yahudi aleyhtarı birliklerinin başta gelen taraftarlarından biriydi. Alfred Rosenberg'e ilgi duymasını sağlayan da buydu.

Rechberg, Rosengberg'le görüşmeyi planladı. Reval'li karşıdevrimci fanatikten ilk bakışta hoşlanan Rechberg onu, himayesindekilerden biriyle, Adolf Hitler adlı otuz yaşındaki Avusturyalı ayaktakımı kışkırtıcısı ve Reichswehr casusu ile tanıştırdı.

Rechberg, o sırada, Adolf Hitler'in Nazi Partisi için üniforma almak ve öteki çeşitli masraflarını karşılamak amacıyla para topluyordu. Rechberg ve zengin dostları, *Völkischer Beobachter* diye adı sanı du-

yulmamış bir gazeteyi satın alıp Nazi hareketine devrettiler. Yayın, Nazi Partisi'nin resmi organı oldu. Hitler, editörlüğe Alfred Rosenberg'i atadı...

1921 yılbaşında,*Völkischer Beobachter*'in Nazilerin mülkiyetine geçişinden on gün sonra gazete Hitler'in partisinin temel dış politikasını kabaca şöyle ifade ediyordu: -

> "Ve zamanı gelip de fırtına Almanya'nın doğu sınırlarında patlamak üzere olduğunda, orada, yaşamını feda etmeye hazır yüzbin erkek toplamak gündeme gelecekti... Buna cesaret etmek kararlığına sahip olanların hepsinin... Doğu Yahudilerine saldırıldığında acıklı sesler çıkaracak batı Yahudilerinin tavrına hazırlıklı bulunmaları gerekir... Rus ordusunun, ikinci bir Tannenberg'den sonra sınırlarının ta gerisine itileceği kesindir. Bu tamamen Almanya'ya ait bir meseledir ve yeniden kuruluşumuzun gerçek başlangıcıdır."

Başyazı Alfred Rosenberg tarafından kaleme alınmıştı.

Feodal Çarlığın yeni doğmuş 20. yüzyıl Alman emperyalizmiyle birleşmesinden Nazizm şekillenmekteydi...

4. Hoffmann Planı

Alfred Rosenberg, alman Nazi Partisi'nin siyasal ideolojisini kuracaktı. Rechberg'in bir diğer dostu General Max Hoffmann ise askeri stratejiyi hazırlayacaktı.

General Max Hoffmann'ın gençliğinin büyük bir bölümü, Rusya'da Çar'ın sarayında ataşe olarak geçmişti. Rusçayı Almancadan daha iyi konuşur hale gelmişti. 1905 yılında, General von Schlieffen'in kurmay subaylığına yeni atanmış, 35 yaşında bir yüzbaşı olarak, 1904-1905 Rus-Japon Savaşı'nda Japon 1. Ordusu'nda Alman İrtibat Subayı sıfatıyla görev yapmıştı. Hooffmann, Mançurya ovalarında gördüklerini asla unutmadı, ucu bucağı yokmuş gibi görünen bir cephe ve çok büyük miktarda yedeğe sahip ama hantal ve kötü yönetilen, çok daha büyük bir orduya "tereyağından kıl çeker gibi" kesercesine saldıran, yoğun mükemmel eğitilmiş bir güç.

1. Dünya Savaşı'nın başlangıcında, Hoffmann, Rusya'dan beklenen darbeyi karşılamak üzere Doğu Prusya'ya yerleştirilen Alman Sekizinci Ordusu Operasyonlar Şefliği'ne atandı. Çarlığın Tannenberg'de

bozguna uğramasını sağlayan strateji, daha sonra askeri otoritelerce Hindenburg ya da Ludendorff'a değil, Hoffmann'a atfedildi. Tanenberg'den sonra Hoffmann, Doğu cephesindeki Alman kuvvetlerinin komutanı oldu. Rus imparatorluk ordusunun çöküşünü gözlemledi. Brest-Litovsk'da Almanya'nın barış koşullarını Sovyet Heyetine kabul ettirdi.

Hoffmann, Rus ordusunu iki savaşta görmüş ve her iki seferinde de ezilerek bozguna uğrayışına tanık olmuştu. Hoffmann'a göre Kızıl Ordu, eski Rus ordusunun "düzensiz bir kalabalığa dönüşmüş" haliydi.

1919 baharı başında General Max Hoffmann, Paris Barış Konferansı'na Alman Ordusu önderliğinde Moskova'ya yürüyüş için hazırladığı planı sundu. Hoffmann'ın görüşüne göre, planı ikili bir avantaja sahipti: Yalnızca "Avrupa'yı Bolşevizm'den kurtarmak"la kalmayacak, aynı zamanda Alman İmparatorluk Ordusu'nu da kurtaracak ve dağılmasını önleyecekti. Hoffmann'ın planının değişik bir biçimi Mareşal Foch tarafından onaylanmıştı.

22 Kasım 1915'de General Hoffman, *Daily Telegraph'ın* yaptığı bir röportajda şunları söylüyordu: "Son iki yıldır, yavaş yavaş, Bolşevizmin Avrupa'yı yüzyıllardır tehdit eden tehlikelerin en büyüğü olduğu sonucuna vardım..." Hoffmann, anılarının yer aldığı *Kaçan Fırsatlarla Dolu Bir Savaş'ta,* kendisinin, planının esas anlayışına göre Moskova'ya yürüyememesinden dolayı hayıflanıyordu.

1923'de General Hoffmann'ı ziyaretinden sonra İngiliz Büyükelçisi Lord D'Abernon diplomatik günlüğüne şunları kayıt ediyordu: -

> Bütün düşüncelerine, Batı'nın uygar kuvvetleri biraraya gelip Sovyet hükümetini ipte sallandırana dek dünyada hiçbir şeyin doğru düzgün gidemeyeceği şeklindeki genel anlayış hükmediyor... Rusya'ya saldırmak için Fransa, Almanya ve İngiltere arasında bir birlik olasılığı olup olmadığına inanıp inanmadığı sorulduğunda yanıtı şu oldu: "Böyle bir zorunluluğun yerine getirilmesi gerekir!"

Savaş sonrası yıllarda, Sovyet Rusya'ya karşı silahlı müdahalenin başarısızlığa uğramasından sonra Hoffmann, planının yeni bir versiyonunu yaptı ve Avrupa Genelkurmaylarına gizli bir memorandum biçiminde dağıttı. Memorandum, Avrupa'nın büyüyen faşist yanlısı çevrelerinde hemen yoğun bir ilgi yarattı. Her ikisi de Hoffmann'ın

yakın kişisel dostları olan Mareşal Foch ve Kurmay başkanı Pétain, gözden geçirilmiş planı içtenlikle desteklediklerini ifade ettiler. Planı onaylayan öteki kişiler arasında Franz von Papen, General Baron Karl von Mannerheim, Amiral Horthy ve İngiliz Deniz İstihbaratı Müdürü Amiral Sir Barrey Donville de vardı.

Hoffmann planı, açıkça, geleneksel Bismarkçı Alman askeri ve siyasi strateji okulundan radikal bir kopuşu ifade etmesine rağmen, daha sonraki çeşitlemeleriyle Alman Başkomutanlığı'nın büyük ve güçlü bir kesiminin desteğini kazandı. [5]

Yeni Hoffmann planı, Almanya'nın Fransa, İtalya, İngiltere ve Polonya ile Sovyet Rusya'ya karşı ortak bir davaya dayalı ittifakını öngörüyordu. İleri görüşlü Avrupa yorumcusu Ernst Henri'nin *Hitler Yönetimindeki Rusya* adlı kitabındaki sözleriyle, plan, stratejik olarak şunları gerektiriyordu: -

> Vistül ve Dvina'daki yeni orduların Napolyon modeline göre toplanması; geri çekilen Bolşevik güruhu üzerine Almanya komutasında yıldırım harekatı; Leningrad ve Moskova'nın birkaç hafta içinde işgali; Urallar'a kadar bütün ülkenin nihai olarak temizlenmesi -ve böylelikle de bir kıtanın yarısının fethedilmesi suretiyle yorgun bir uygarlığın kurtarılışı.

Bütün Avrupa, Almanya önderliğinde Sovyetler Birliği'ne karşı seferber edilecek ve onun üzerine atılacaktı.

---

5 Başlangıçta, Alman Reichswehr komutanı General Hans von Seeckt, Hoffmann planına karşı çıktı. Seeckt'in hayalinde, Rus hammadde ve insangücünü kullanmayı umduğu, Batı'ya karşı bir *Revanche**Savaşı vardı. Kızıl Ordu ve Sovyet Rusya'daki muhalif unsurlarla anlaşmaya varabileceğine inanıyordu. Sonradan, Seeckt, Hoffmann planını destekledi ve Nazi oldu.

* Rövanş - ç.n.

DOKUZUNCU BÖLÜM

BİR TERÖRİSTİN TUHAF KARİYERİ

1. Sidney Reilly'nin Dönüşü

Berlin, Aralık 1922. Ünlü Adlon Oteli'nin kalabalık salonunda, bir Alman donanma subayı ve bir İngiliz İstihbarat subayı, genç, güzel, modaya uygun giyinmiş bir kadınla sohbet ediyorlardı. Bu kadın başarılı İngiliz oyun yazarı Haddon Chambers'ın dul eşi Bayan Chambers olarak da tanınan, Londralı müzikal komedi yıldızı Pepita Bodalilla idi. Casusluktan söz açıldığında, İngiliz, Bay C. olarak bahsettiği bir İngiliz İstihbarat ajanının Sovyet Rusya'daki olağanüstü kahramanlıklarını anlatmaya başladı. Alman, Bay C.'nin ününü duymuştu. Bay C.'nin müthiş maceralarından anekdotlarla hoşça vakit geçirdiler... Sonunda artık merakını bastıramayan Bayan Chambers, sordu: "Kim bu Bay C. kuzum?"

"Kim değil ki?" diye yanıtladı İngiliz. "Size söylüyorum işte Bayan Chambers, bu Bay C. esrarlı bir adam. Avrupa'nın en esrarengiz adamı. Ayrıca aklıma gelmişken söyleyeyim, dünyada başına en büyük ödül konan adam da odur. Bolşevikler onu ölü veya diri ele geçirmek için bir illerini verirler... Tehlike ile içiçe yaşayan biri. Çoğu kez Rusya'daki gözümüz ve kulağımız olmuştur ve aramızda, Bolşevizmin Batı uygarlığı için şu ankinden daha büyük bir tehlike olmamasının sorumlusu da olur."

Bayan Chambers, esrarengiz Bay C. hakkında daha fazla şey istiyordu. Arkadaşı gülümsedi. "Onu bu öğleden sonra gördüm," dedi İngiliz." Adlon Oteli'nde kalıyor..."

O akşam bayan Chambers, Bay C.'yi ilk kez gördü. Sonradan yazdığına göre, Bay C., zayıf, oldukça sıkıntılı bir yüze," "iyi giyimli ve giysileri üzerine iyi oturan bir vücut yapısına sahip biriydi" ve "alaycı da sayılabilecek, ölümün yüzüne bir değil pek çok kez gülmüş bir erkeğin yüz ifadesi" vardı. Bayan Chambers ona ilk görüşte aşık oldu.

Tanıştırıldılar. Bay C. o akşam Bayan, Chambers'a "Avrupa'nın durumundan, Rusya'dan Çeka'dan" ve hepsinden önemlisi Bolşevizm tehlikesinden bahsetti. Bayan Chambers'a gerçek adını da söyledi.: Yüzbaşı Sidney George Reilly...

Sovyetlere karşı 1918'de düzenlediği komplonun bozguna uğramasından sonra Sidney Reilly, İngiltere Savaş Bakanı Winston Churclill tarafından General Denikin'in casusluk servisini örgütlemesine yardımcı olmak üzere, Rusya'ya geri gönderilmişti. Reilly aynı zamanda Denikin ve onun çeşitli Avrupalı, anti-Sovyet müttefikleri arasında irtibatı sağlıyordu. 1919 ve 1920'de İngiliz casusu, Paris, Varşova ve Prag'da hummalı bir çalışmaya girişerek anti-Sovyet ordular ve casusluk-sabotaj servisleri örgütlemişti. Sonradan aralarında eski dostu ve patronu Kont Çuberski'nin de bulunduğu bazı Çarlık *émigrés* için yarı-resmi ajan olarak görev yaptı. Bu dönemde Reilly'nin başlatılmasına yardımcı olduğu ihtiraslı projelerden biri de Çarlık *émigré* sanayicilerinin ve onların İngiliz-Fransız ve Alman ortaklarının karteli Torgrop'du.

Reilly, mali etkinlikleri sayesinde hatırı sayılır bir servet edinmişti ve daha önce Rusya'daki büyük şirketlerle ortak olan bazı firmaların müdürlüğünü yapmaktaydı. Önemli uluslararası ilişkiler kurmuştu ve Winston Churchill'i General Max Hoffmann'ı ve Fin Kurmaybaşkanı Wallenius'u kişisel dostları arasında saymaktaydı.

İngiliz casusunun Sovyet Rusya'ya karşı duyduğu fanatik kin azalmamıştı. Artık yaşamına hakim olan güdü, Bolşevizmin ortadan kaldırılmasıydı. Rusya'nın sözde fatihi Napolyon'a duyduğu tutkulu ilgi, onu dünyanın en hevesli Napolyon koleksiyoncusu haline getirmişti. Koleksiyonunun değeri binlerce paundu buluyordu. Korsikalı diktatörün kişiliği onu büyülüyordu.

Sidney Reilly, "Bir Korsikalı topçu teğmeni, Fransız Devrimi'nin közlerini ezip geçti," diyordu. Lehinde bu denli çok etmen varken bir İngiliz casusluk ajanı neden Moskova'nın hakimi olamasın?"

18 Mayıs 1923'te Bayan Chambers'la Yüzbaşı Sidney Reilly, Londra'daki Covent Garden, Henrietta Caddesi'ndeki Evlendirme Dairesi'nde evlendiler. Reilly'nin Moskova günlerindeki eski suç ortağı Yüzbaşı George Hill tanıkları oldu.

Kısa bir süre içinde Bayan Chambers, kocasının yaşamının fantastik entrikalarına bulaşmış durumdaydı. Sonradan şunları yazıyordu:

> Yavaş yavaş, Avrupa siyaset sahnesinin gerisinde meydana gelen ilginç işlemlerin içine girdim. Avrupa'daki her başkentte, sürgünlerin, ülkedeki zorbalara karşı nasıl komplo hazırladıklarını öğrendim. Berlin'de, Paris'te, Prag'da, Londra'da küçük sürgün

grupları, planlar, tasarılar yapıyor, komplo hazırlıyorlardı. Helsingfors'ta (Helsinki), açık açık, Avrupa'nın çeşitli hükümetlerince finanse edilen ve desteklenen karşı-devrim kaynıyordu. Sidney, bütün bu hareketlerle yoğun bir biçimde ilgileniyor, zamanın ve parasının çoğunu dava için harcıyordu.

Bir gün Sidney Reilly'nin Londra'daki dairesine esrarengiz bir ziyaretçi geldi. Kendisini "Bay Warner" olarak tanıttı. Yüzünü hemen tamamen gizleyen uzun, siyah bir sakalı, çıkık elmacık kemikleri ve soğuk çelik mavisi gözleri vardı. İri yarı bir adamdı ve uzun, gevşek kolları neredeyse dizlerine kadar uzanıyordu. Evraklarını çıkardı. Bunlar bir İngiliz pasaportundan, Paris'te Sosyalist Devrimci lider Boris Savinkov tarafından yazılıp imzalanmış bir bonservis ve önemli bir İngiliz devlet adamı tarafından yazılmış tanıtma mektubundan oluşmaktaydı.

Ziyaretçi, Reilly'ye, "Dışişleri Bakanınızla görüşmek üzere bir haftalığına Londra'dayım," dedi.

"Bay Warner" sonra kimliğini açıkladı. Esas ismi Drebkov'du ve Reilly'nin 1918'de Rusya'da kurduğu anti-Sovyet komplo aygıtındaki bir "Beşler" grubunun lideriydi. Şimdi de Moskova'daki bir beyaz Rus yeraltı örgütünün başkanıydı.

"Rusya'daki örgütümüz iyiydi, Yüzbaşı Reilly," dedi Drebkov. "İpler yine elimizde! Örgütü yine çalıştırmaya başladık. Eski ajanlarınızın hepsi orada. Balkov'u anımsıyor musunuz? Bizimle beraber... Elbet bir gün Kızılları devireceğiz ve güzel günler yine geri gelecek. Fakat biz Rusları bilirsiniz siz. Biz plan üstüne plan, plan üstüne plan yaparız, harika komplolar hazırlarız, konuyla ilgisi olmayan ayrıntıları aramızda tartışır dururuz ve müthiş fırsatlar birbiri üstüne kaçar, hiçbir şey de yapılmaz. Pöf! Drebkov, ziyaretinin nedenini anlatmaya başladı. "Yüzbaşı Relly, biz Rusya'da *bir adam istiyoruz,*" dedi, "öyle bir adam ki, komuta edebilsin ve iş yaptırsın, emirleri tartışılmasın, İtalya'da Mussolini gibi bir efendi, ya da diyelim ki diktatör olsun, dostlarımızı bölen anlaşmazlıkları demirden eliyle gidersin ve bize Rusya'nın bugünkü zorbalarının kalbine saplayacağımız silahı versin!"

"Savinkov'a ne dersiniz?" diye sordu Sidney Reilly. "O, şimdi Paris'te ve tam aradığımız adam, gerçekten büyük bir adam, büyük bir şahsiyet, doğuştan lider ve örgütçü!"

Bayan Reilly, görüşmeyi anılarında aktarırken, şunları yazıyordu:

Sidney"in sesinin tonundan, bu işi bütün kalbiyle hayranlık duyduğu Rus lideri Savinkov'a devretmekle ne büyük bir fedakarlık yaptığını anlayabiliyordum.

2. "Diğerleri Gibi Bir İş!"

1924'te İngiliz ve Fransız Hükümetlerinin iç politikaya karar veren çevrelerinde ciddi ciddi, Rusya'nın müstakbel diktatörü olarak görülen Boris Savinkov pek çok yönden, Eski Rusya'nın çöküşünün yarattığı kaostan çıkan en dikkate değer adamlardan birisiydi. Çoğu kez redingot ve rugan botu kendine yakıştıran, zayıf, solgun, tatlı dilli, saçları dökük bir adam olan Savinkov, Somerset Maugham'ın bir keresinde dediği gibi, gerçekte olduğu gibi ünlü bir terörist ve insafsız bir karşı-devrimciden çok "bir banka müdürü"ne benziyordu. Çok yönlü yeteneklere sahipti. Savinkov'la, Sidney Reilly tarafından tanıştırılan Winston Churchill, sonradan Rus teröristini *Büyük Çağdaşlar* adlı kitabında," bir devlet adamının bilgeliğini, bir komutanın niteliklerini, bir kahramanın cesaretini ve bir şehidin metanetini" sergileyen biri olarak tanımlıyordu. Churchill, Savinkov'un bütün yaşamının "komployla geçtiğini" de ekler.

Savinkov, gençliğinde Çarlık Rusyasında Sosyalist Devrimci Parti'nin önde gelen bir üyesiydi. Diğer dört önderle birlikte, Çarlık memurlarının öldürülmesini örgütlemekten sorumlu özel bir terörist komite olan partinin Savaş Örgütü'nü yönetiyordu. 1900'lerin başlarında, Savaş Örgütü tarafından öldürülen Çarlık görevlileri arasında, Çarın amcası Grandük Sergey ve İçişleri Bakanı V.K. Plehve vardı. [1]

---

1 Savaş Örgütünün gerçek lideri, tarihteki en olağanüstü *agents provocateur*lerden biri olan Levno Aseff'ti. Çarlık gizli polisinin emrinde çalışan bir casus olan Aseff -devrimcilere ve teröristlere belirli aralıklarla ihanet ederken- aslında Grandük Sergey, Plehve ve öteki Çarlık görevlerine suikast planları yapıyordu. Tek ilgilendiği şey paraydı; bu cinayetlerin örgütlenmesine yardımcı olmasının nedeni bu başarıların kendisinin, Sosyalist Devrimei Partisi'nden daha büyük bir para talep etmesini sağlayacağını bilmesiydi. Elbette Çarlık gizli polisini bu suikastlerde oynadığı rolden haberdar etmiyordu.

Savinkov ve Aseff'le yakın işbirliği içinde çalışan bir diğer Sosyalist Devrimci lider de Viktor Çernov'du. Savinkov gibi Çernov da sonradan antisosyalist faaliyetlerde çok etkin oldu. 1940'da Birleşik Devletler'e giderek anti-Sovyet propagandanın yayılmasında uzmanlaştı. Çernov'un faaliyetlerine ilişkin daha fazla ayrıntı için bakınız Bölüm 23.

Çarlığı ilk devirme girişiminin 1905'te başarısızlığa uğramasından sonra Boris Savinkov, devrimci yaşantısından hayal kırıklığına uğradı. Kendisini edebiyata vermeye başladı. Sansasyonel otobiyografik romanı *Solgun At*'da, Plehve ve Grandük Sergey'in öldürülmesindeki rolünü anlattı. Kendisine İngiliz ajanı süsü verip cebinde bir İngiliz pasaportu ve "masanın altında üç kilo dinamitle" Rusya'nın bir tali yolundaki küçük bir evde Grandük'ün arabasının sokaktan geçmesini nasıl günlerce beklediğini aktardı.

Yıllar sonra, Birinci Dünya Savaşı sırasında, İngiliz romancısı Somerset Maugham İngiliz Gizli Servisi tarafından Savinkov'la temas kurmak için Rusya'ya gönderildiğinde, [2] Rus teröristine bu suikastleri gerçekleştirmek için büyük bir cesaret gerekip gerekmediğini sordu. Savinkov şu karşılığı verdi: -

"Hiç de değil, inan bana. Diğerleri gibi bir iş o da. İnsan alışıyor."

1917 Haziranında profesyonel katil ve romancı Boris Savinkov, Müttefik danışmanlarının tavsiyesi üzerine Kerenski tarafından Galiçya Cephesi 7. Orudusu Siyasi Komiserliği'ne atandı. Bu ordunun askerleri Geçici Hükümete karşı ayaklanıyorlardı ve Savinkov'un Zorbaca medotlarıyla bu durumun altından kalkalabileceğini düşünülüyordu. Savinkov karışıklığı bastırdı. Bir keresinde Bolşevik Askerler Konseyi delegelerini kendi elleriyle vurduğu kaydediliyordu...

Savinkov'un ısrarı üzerine Kerenski, General Kornilov'u Rus Orduları Başkomutanlı'ğına getirdi. Savinkov da Savaş Bakanı Yardımcılığı'na atandı. O sırada Fransız Hükümeti'nin gizli ajanı olarak görev yapmaktaydı ve Kerenski rejimini devirme ve Kornilov yönetiminde bir askeri diktatörlük kurma hazırlıkları içindeydi.

Bolşevik Devrimi'nden sonra Savinkov, Yaroslav'da, Fransızlar tarafından finanse edilen ve zamanlaması Sidney Reilly'nin Moskova'daki *coup d' etat* girişimine denk getirilen bir anti-Sovyet ayaklanmaya önderlik etti. Savinkov'un kuvvetleri Kızıl Ordu tarafından ezildi ve o da canını zor kurtardı. Ülkeden kaçıp, Beyaz Rusların Avrupa'daki

2 *Asherden Ya Da İngiliz Ajanı* adlı kitabının önsözünde, Somerset Maugham, Rusya'daki, esas görevini şöyle anlatır: "1917'de Rusya'ya gittim. Bolşevik Devrimi'ni engellemek ve Rusya'nın savaşta kalmasını sağlamak için gönderilmiştim." Maugham şunu da ekler: "Okuyucunun da bildiği gibi çabalarım başarısızlıkla sonuçlandı."

diplomatik temsilcilerinden biri oldu. Winston Churchill'in *Büyük Çağdaşlar*'da Sovinkov'la ilgili olarak yazdığına göre: "Müttefiklerle ve o sırada batının "Güvenlik Kuşağı"nı oluşturan ve hiç de daha az önemli olmayan Baltık ve sınır devletleri ile ilişkilerden sorumlu olan eski Nihilist, hem komutan hem planlama açısından her tür yeteneğe sahip olduğunu gösteriyordu."

1920'de Savinkov Polonya'ya geçti. Yakın dostu Mareşal Pilsduski'nin yardımıyla 30.000 kadar subay ve adam topladı, onları silahlandırdı ve Sovyet Rusya'ya karşı başka bir saldırıya hazırlamak amacıyla eğitmeye başladı.

Savinkov daha sonra karargahı Prag'a taşıdı. Orada faşist Çek Generali Gayda ile yakın işbirliği içinde çalışarak, Yeşil Muhafızlar diye bilinen ve esas olarak eski Çarlık subayları ve karşı-devrimci teröristlerden oluşan bir örgüt kurdu. Yeşil Muhafızlar, Sovyet sınırlarına bir dizi saldırıya girişerek çiftlikleri soydular, yağmaladılar, yaktılar, işçi ve köylüleri katlettiler, yerel Sovyet görevlilerini öldürdüler. Savinkov bu eylemler sırasında Avrupa'nın çeşitli gizli servis temsilcileriyle sıkı işbirliği içindeydi.

Savinkov'un yardımcılarından olan, Sosyalist Devrimci terörist Fomiçov 1920'de Polonyalılar tarafından alınan, Litvanya'nın eski başkenti Vilna'da Savinkov'un komplo ve terör aygıtının bir kolunu oluşturdu. Fomiçov'un grubu Polonya istihbaratının yardımıyla, casusluk faaliyetlerini sürdürmek ve Polonya'dan gönderilen ve Polonya makamlarınca silahlandırılan, para ve sahte belge verilen terörist gruplara yardımcı olmak amacıyla Sovyet topraklarında gizli hücreler kurmaya başladı.

Sonradan 17 Eylül 1924'de *İzvestia*'ya yazdığı bir mektupta Fomiçov grubu tarafından gerçekleştirilen operasyonları şöyle anlatıyordu:-

> Bu casuslar ve müfrezeler işlemek üzere gönderildikleri cinayetlerden dönünce ben onlarla Polonya makamları arasında aracılık yapıyordum, zira Polonyalılara çalınu belgeleri ve casusluk malzemeleri veren bendim. Sergey Pavlovski, Trubnikov, Moniç, Daniel, İvanov'un müfrezeleri ve öteki küçük müfrezeler Sovyet Rusya'ya işte böyle gönderildi. Bir de, Albay Svezhevski'nin 1922'de Lenin'i öldürme emriyle Rusya'ya nasıl gönderildiğini anımsıyorum...

Savinkov'un insafsız yöntemleri, çekici kişiliği ve olağanüstü örgütçülük yetenekleri, halâ Sovyet Hükümeti'ni devirme hayalleri kuran bir Beyaz Rus *émigrés* ve anti-Sovyet Avrupalı devlet adamlarını fazlasıyla cezbediyordu. Bununla birlikte, zaman zaman Savinkov'un sicili nedeniyle hafif bir mahcubiyete kapıldıkları da oluyordu. 1919'da Paris'te Winston Churchill, eski Çarlık Başbakanı Sozonov'la görüşürken Savinkov sorununa gelindi. Churchill bu olaydan daha sonra *Büyük Çağdaşlar*'da sözetti.

"Savinkov'la aranız nasıl?" diye sordu Churchill.

Çarın eski Başkanı eliyle küçümseme ifade eden bir hareket yaptı. "O bir katil! Onunla birlikte çalışıyor oluşuma şaşıyorum! Fakat ne yapacaksınız. Çok yetenekli, kaynakları olan ve çok azimli bir adam. Onun gibisi yok."

3. Chiquers'da Bir Pazar Günü

1922 yılında Rusya'nın harap olmuş bölgelerinde kıtlık kol geziyordu ve Sovyet Hükümeti'nin yakın bir zamanda çökmesi kaçınılmazmış gibi görünüyordu. Avrupalı devlet adamları, Beyaz Rus *émigrés* ve Sovyet Rusya'daki siyasi muhalifler, gizli paktlar oluşturmakla ve anında göreve başlamaya hazır yeni Rus kabinelerini kurmakla meşguldüler. Rusya'nın muhtemel diktatörünün kim olacağına ilişkin yoğun tartışmalar sürüyordu. Yüzbaşı Sidney Reilly, Savinkov"u Winston Churchill'le tanıştırdı.

Churchill, kendi deyimiyle bu "edebi katil"in kişiliğini uzun süredir merak edip durmaktaydı. Savinkov'un "büyük girişimlerin komutasının emanet edilebileceği" bir adam olduğu konusunda Reilly ile fikir birliğine varan Churchill, onu İngiliz Başbakanı Lloyd George'la tanıştırmaya karar verdi. İngiliz başbakanlarının görev sırasında kırdaki dinlenme yeri olan Chequers'te gizli bir görüşme düzenlendi.

Churchill ve Savinkov, Chequers'a otomobille beraber gittiler. Churchill, *Büyük Çağdaşlar*'da, "Bir pazar günüydü," diye aktarır, "Başbakan, Serbest Kilise'nin* çok sayıda yeni gelen rahibini ağırlıyordu ve çevresinde de şarkılarını sunmak üzere kendi prensliklerden gelmiş bulunan bir Galli şarkıcı grubu vardı. Saatlerce çok güzel bir tarzda Gal ilahileri okudular. Daha sonra görüşmemizi yaptık."

* Devletle ilişkisi olmayan kilise - ç.n.

Fakat Lloyd George'un, İngiliz Hükümeti'nin Boris Savinkov'a destek olması için emrivaki ile karşı karşıya bırakılmaya niyeti yoktu. Lloyd George'a göre, Rusya'da "olabilecek en kötü şey olmuştu." Bolşevik deneyi -ülke sanayilerinin sosyalist kontrolü- elbette ki başarısızlığa uğrayacaktı. Bolşevik önderler "gerçek hükümetin sorumluluklarıyla yüzyüze gelince" ya komünist teorilerinden vazgeçecek ya da "Robespierre veya St. Just (*sic*)* gibi" aralarında çatışıp iktidardan düşeceklerdi.

Churchill ve İngiliz İstihbarat Servisi'ni bu kadar heyecanlandıran "dünya komünist tehlikesi"ne gelince, Lloyd George, hiç de böyle bir şeyin bulunmadığını söyledi...

Lloyd George sözünü betirdiğinde, Boris Savinkov, ciddi, resmi tavrıyla düşüncesini belirtti: "Sayın Başbakan, bana bu şerefi bahşederseniz, Roma İmparatorluğu'nun düşüşünden sonra karanlık çağların geldiğini ifade etmek isterim!"

4. 1924 Moskova Duruşması

Lenin'in 21 Ocak 1924'de ölümü Reilly'nin kafasında yeni ateşli umutların doğmasına neden oldu. Rusya'daki ajanları, ülke içindeki muhalif unsurların, iktidara gelmek için çabalarını oldukça yoğunlaştırdıklarını bildiriyorlardı. Bolşevik Parti içinde bile keskin ayrılıklar kendisini gösteriyordu ve ufukta gerçek bir bölünmeden yararlanma olasılığı gözüküyordu. Reilly'e göre, darbe indirmek için oldukça stratejik bir andı bu.

Reilly, Çarlığın restorasyonu için yaptığı önceki planların eskimiş olduğuna karar verdi. Rusya, Çarlıktan çok uzaklaşmıştı. Reilly, zengin köylülere (Kulaklar), Sovyet Hükümeti'ne düşman ordu ve siyasi güçlere dayalı bir diktatörülüğün kurulması gerektiğine inanıyordu. Boris Savinkov'un Rusya'ya Mussolini'nin İtalya'da önderlik ettiği türden bir rejimi getirecek ideal adam olduğundan emindi. İngiliz casusu, istihbarat servislerini ve genelkurmayları Savinkov'un davasını desteklemeye ikna etmek için Avrupa'nın bir başkentinden ötekine dolaştı durdu.

O zamanlar anti-Sovyet seferberliğe çekilecek en önemli şahsiyetlerden biri de İngiliz İmparatorluğu'nun Hollanda doğumlu

* Aynen alınmıştır anlamında - ç.n.

Şövalyesi ve büyük uluslararası petrol tröstü Royal Dutch Shell'in yöneticisi Sir Henri Wilhelm August Deterding'di. Deterding, anti-Bolşevik davanın dünyadaki en büyük mali destekçisi ve başta gelen sözcüsü olacaktı.

İngiliz petrol kralı, Reilly'nin çabaları sayesinde, Çarlık *émigré* milyonerlerinin örgütü Torgprom'la ilgilendi. Deterding açıkgöz davranıp, Paris'te bulunan Liazonov ve Montaşev'den ve Avrupa'daki öteki Torgprom üyelerinden Sovyet Rusya'daki en önemli petrol yataklarından bazılarının kağıt üzerindeki haklarını satın aldı. 1924 başlarında, Sovyet petrolünün denetimini diplomatik baskıyla ele geçiremeyen İngiliz petrol kralı kendisinin Rus petrolünün "sahibi" olduğunu ilan etti ve Sovyet rejimini kanunsuzlukla ve uygar olmamakla suçladı. Sir Henri Deterding, bütün servet kaynakları, nüfuzu ve sayısız gizli ajanıyla, Sovyet Kafkasya'sındaki zengin petrol kuyularının mülkiyetini ele geçirmek gibi dobra dobra bir niyetle Sovyet Rusya'ya savaş açtı.

Deterding'in müdahalesi, Sidney Reilly'nin seferberliğine yeni bir önem kazandırdı. İngiliz casusu, Sovyet Rusya'ya saldırı için somut bir plan yaptı ve Avrupa genelkurmaylarının ilgili üyelerine verdi. Hoffmann Planı'nın varyasyonu olan plan hem askeri hem siyasal eylemleri içeriyordu.

Reilly'nin planı siyasi açıdan Rusya'da Savinkov"un teröristlerine bağlı olarak, gizli muhalif unsurlar tarafından bir karşı-devrim başlatılmasını öngörüyordu. Karşı-devrim başarıyla ilerlerken, işin askeri safhası başlayacaktı. Londra ve Paris, Sovyet Hükümeti'ni resmen suçlayacak ve Boris Savinkov'u Rusya diktatörü olarak tanıyacaklardı. Yugoslavya ve Romanya'ya konumlandırılmış Beyaz Ordular Sovyet sınırını geçecekti. Polonya Kiev üzerine yürüyecekti. Finlandiya da Leningrad'ı kuşatacaktı. Aynı zamanda Kafkasya'da Gürcü Menşevik Noi Jordania'nın taraftarları yönetiminde bir silahlı ayaklanma başlatılacaktı.[3] Kafkaslar Rusya'nın geri kalan kısmından ayrılarak İngiliz-Fransız denetiminde "bağımsız" bir Transkafkasya Federasyonu kurulacak, petrol kuyuları ve boru hatları eski sahiple-

3 Noi Jordania 1918 Kafkasya'da bir Alman kukla rejimine başkanlık etmişti. 1919'da İngilizler Almanları oradan söküp attılar ve Jordania da İngilizlerin denetimindeki Transkafkasya Federasyonu başkanı oldu. 1924'da Paris'te karargah kurdu. Fransız Hükümeti, emrine 4.000.000 frank verdi.

riyle yabancı ortaklarına geri verilecekti.

Reilly'nin planı, Fransız, Polonya, Fin ve Romen genelkurmaylarının anti-Bolşevik liderlerinin onay ve desteğini kazandı. İngiliz Dışişleri Bakanlığı da Kafkasya'yı Rusya'dan ayırma planıyla kesinlikle ilgiliydi. İtalyan faşist diktatörü Benito Mussolini, Boris Savinkov'u özel bir görüşme için Roma'ya çağırdı. Mussolini, "Rus diktatörü" ile tanışmak istiyordu. Savinkov'un ajanlarının, saldırıya hazırlanırken Rusya'ya giriş çıkışını kolaylaştırmak için onlara İtalyan pasaportu vermeyi teklif etti. İl Duçe ayrıca faşist temsilcilerine ve gizli polisi OVRA'ya Savinkov'a mümkün olan her türlü yardımda bulunmaları talimatını vermeyi kabul etti...

Reilly'nin deyişiyle, "Büyük bir karşı-devrim planı tamamlanmak üzereydi."

10 Ağustos 1924'de, Reilly'le son bir uzun görüşme yaptıktan sonra Boris Savinkov, İtalyan pasaportuyla Rusya'ya gitmek üzere yola çıktı. Yanında bir kaç güvenilir yardımcısı ve Yeşil muhafız teğmenleri vardı. Sovyet sınırını geçer geçmez genel ayaklanma için son hazırlıkları yapacaktı. Savinkov'un kimliğinin açığa çıkmamasını ve güvenliğinin tehlikeye girmemesini sağlamak için her önlem alınmıştı. Sovyet topraklarına varır varmaz Beyaz yeraltı hareketini, sınır kasabalarında Sovyet görevlisi mevkii elde etmiş temsilcileri tarafından karşılanacaktı. Savinkov, gider gitmez özel bir kuryeyle Reilly'ye mesaj yollayacaktı.

Günler geçti, fakat Savinkov'dan ses seda çıkmadı. Reilly, Paris'te, kurye gelmeden harekete geçemeyeceği için artan bir sabırsızlıkla ve endişe içinde bekliyordu. Bir hafta, iki hafta geçti...

28 Ağustos'ta Kafkasya'da planlanan ayaklanma patlak verdi. Şafak vakti; Noi Jordania'nın adamlarından oluşan silahlı bir müfreze, Gürcistan'ın hâlâ uykuda bulunan Çiaturi kasabasına saldırdılar, yerel Sovyet görevlilerini öldürüp kasabayı ele geçirdiler. Kafkasya'nın her yanında terör eylemleri, cinayet ve bombalamalar hüküm sürdü. Petrol yataklarını ele geçirmeye girişildi...

Ertesi gün Reilly, Boris Savinkov'un başına neler geldiğini öğrendi. 29 Ağustos 1924'te Sovyet gazetesi *İzvestia*,"eski terörist ve karşı-devrimci Boris Savinkov'un, Sovyet sınırından gizlice giriş yapmaya çalışırken" Sovyet makamlarınca tutuklandığını duyurdu.

Savinkov ve yardımcıları Polonya sınırını geçmişlerdi. Sovyet

topraklarında, komplo ortakları olduğunu sandıkları bir grup adam tarafından karşılanmış ve Minsk'de bir eve götürülmüşlerdi. Oraya varır varmaz silahlı bir Sovyet subayı ortaya çıkıp evin sarıldığını bildirmişti. Savinkov ve arkadaşları tuzağa düşmüşlerdi.

Kafkasya'daki ayaklanmayı da aynı derecede talihsiz bir son bekliyordu. Karşı-devrimcilerin müttefik saydığı dağlılar, Sovyet rejimini savunmak için ayaklandılar. Petrol işçileriyle birlikte, düzenli Sovyet askerleri gelene dek, demiryollarını, boru hatlarını ve petrol yataklarını tuttular. Çatışmalar aralıklı olarak birkaç hafta sürmekle birlikte, Sovyet yetkililerinin durumu kontrollerinde tuttuğu ta baştan belliydi. 13 Eylül 1924'te *New York Time,* Kafkasya ayaklanmasının, "kuvvetli finansörler" ve "Bakü petrol kuyularının eski sahipleri tarafından" "Paris'ten finanse edildiğini ve yönetildiğini" bildiriyordu. Birkaç gün sonra Jordania'nın karşı -devrimci ordusunun artıkları, Sovyet askerleri tarafından kuşatıldılar ve ele geçirildiler.

Savinkov'un tutuklanması ve Kafkasya ayaklanması bozgunu Sidney Reilly ve dostları için yeterince büyük bir hayal kırıklığı idi; fakat bundan kısa süre sonra Savinkov'un Moskova'da yapılan halk mahkemesi, hepsinin üstüne tuz biber ekti. Boris Savinkov, planına bulaşan pekçok önemli şahsiyeti şaşırtıp dehşete düşürerek, bütün komplonun detaylarını anlatmaya başladı. Sovyet mahkemesine Sovyet sınırını geçerken bir tuzağa doğru gittiğini daha baştan beri bildiğini soğukkanlılıkla bildirdi. Savinkov, kendisini tutuklayan Sovyet subayına, "Beni ağınıza düşürmekle iyi bir iş yaptınız," demişti. "Aslına bakarsanız, bir tuzaktan kuşkulanıyordum. Ama ne olursa olsun Rusya'ya gelmeye karar verdim. Nedenini söyleyeyim... Size karşı mücadaleyi bırakmaya karar vermiştim!"

Savinkov, anti-Sovyet hareketin boşunalığı ve kötülüğü konusunda gözünün nihayet açıldığını söyledi. Mahkeme önünde kendisini arkadaşlarının kişilik ve emellerinden süreç içinde hayal kırıklığına uğramış, samimi ama yanlış yönlendirilmiş bir Rus yurtseveri diye tanımladı.

"Onların, anayurdu, halkı değil," dedi, "yalnızca kendi sınıf çıkarlarını düşündüklerini, gittikçe daha iyi ve dehşetle kavradım."

Savinkov, mahkemede, daha önceden, 1918'de, Fransız Büyükelçisi Noulens'ın kendisinin Rusya'daki gizli terörist örgütünü finanse ettiğini söyledi. Noulens Savinkov'a 1918 Temmuz ayı

başlarında Yaroslav'daki ayaklanmayı başlatmasını emretmiş ve Fransız askeri çıkartacağına dair etkili bir destek sözü vermişti. Ayaklanma planlandığı üzere olmuş, fakat destek gelmemişti.

Mahkeme başkanı, "O zaman parayı nereden buldunuz ve miktarı ne kadardı?" diye sordu.

"O sırada büyük bir umutsuzluk içinde olduğumu anımsıyorum," dedi Savinkov, "Zira nereden para bulacağımı bilmiyordum; o zaman biz istemeden bazı Çekler bize yanaşıp bana 200.000 Kerenski rublesinden fazla bir meblağ verdiler. Bu para o zaman örgütümüzü kurtardı... Dediklerine göre, bu paranın terörist savaş için kullanılmasını arzu ediyorlardı. Gerçeği sakladım, -terörü bir mücadele aracı olarak gördüğümü biliyorlardı ve bize bu parayı bunu bile bile ve paranın esas olarak terörist amaçla kullanılması gerektiğini vurgulayarak verdiler."

Savinkov sözlerine devamla, sonraki yıllarda, bir Rus yurtseveri olarak, dışardaki anti-Sovyet unsurların kendi hareketini onun için değil, Rus petrolünü, kuyularını ve madeni zenginliklerini ele geçirmek amacıyla desteklediklerini kavradığını belirtti. Savinkov, İngiliz danışmanlarına ilişkin olarak, "Buna kuzey ve Transkafkasya'dan oluşan bağımsız bir Güneydoğu Federasyonu'nu kurmak istedeklerinden çok sık ve ısrarla sözettiler." dedi. "Bu federasyonun sadece bir başlangıç olacağını, Azerbaycan ve Gürcistanın da sonradan ona katılacağını söylediler. İnsan bunlardan petrol kokusunu alabiliyordu. Savinkov, Winston Churchill'le temaslarında da bahsetti.

"Churchill bana bir defasında Güney Rusya haritasını gösterdi. Haritada Denikin'in ve sizin ordunuzun mevzileri küçük bayraklarla gösterilmekteydi. Gittiğimde onun Denikin'in bayraklarını işaret edip aniden "İşte benim ordum burada!" dediği zaman ne kadar şaşırdığımı anımsıyorum. Karşılık veremedim, donup kalmıştım. Odadan çıkıp gidecektim, fakat orada rezalet çıkarıp kendi yolumu kendim kapatırsam, Rusya'daki askerlerimizin çizmesiz kalacağını düşündüm."

Mahkeme başkanı, "İngilizlerle Fransızlar size bu çizmeleri, mermi, makineli tüfek vesaireyi neden veriyorlardı?" diye bir soru yöneltti.

Savinkov, "Resmi olarak, amaçları çok soyluydu," diye karşılık verdi. "Biz sadık müttefiklerdik, siz haindiniz vesaire vesaire. Temelde ise şu vardı: Asgari olarak petrol kuyularını çok istiyorlardı. Azami

olarak sa bırakın Ruslar birbirlerini yesin dursunlar, ne kadar azı sağ kalırsa o kadar iyiydi. Rusya daha da zayıflayacaktı."

Savinkov'un sansasyonel ifadesi iki gün sürdü. Komplocu kariyerini baştan sona anlattı. Kendisine yardımcı olan İngiliz, Fransız ve öteki Avrupalı tanınmış devlet adamlarıyla bankerlerin isimlerini verdi. Farkında olmadan onların aleti olduğunu söyledi. "Sanki camdan bir kafeste yaşıyordum. Kendi komplomdan başka hiçbir şeyi gözüm görmüyordu... Halkı tanımıyordum. Onları seviyordum. Hayatımı onlar için feda etmeye hazırdım. Fakat onların çıkarlarına -gerçek arzularına- ilişkin bir şey bilmem mümkün müydü?"

1923'de, Bolşevik Devrimi'nin "dünyadaki büyük önemi"ni sezmeye başlamıştı. "Kendi gözüyle görmek, kendi kulaklarıyla duymak" için Rusya'ya dönmek istedi.

Savinkov, "Belki de yabancı basında okuduklarım hep yalandır diye düşündüm," dedi. "Kimsenin altedemediği insanların, Rus halkı için hiçbir şey yapmamış olmasının mümkün olmadığını düşündüm."

Sovyet Mahkemesi, Boris Savinkov'u vatana ihanetten ölüme mahkum etti, fakat ifadesinin bütünlüğü ve samimiyeti nedeniyle cezası on yıl hapse indirildi. [4]

Savinkov'un tutuklanması haberi ve daha da önemlisi davadan döndüğü bombası Paris'e ulaşır ulaşmaz, Sidney Reilly hemen üstleriyle görüşmek üzere Londra'ya gitti. 8 Eylül 1924'de İngiliz anti-Bolşevik muhafazakar yayın organı *Morning Post*'da Reilly'nin uzun ve olağanüstü bir demeci yer alıyordu.

Reilly, Savinkov'un Moskova'daki halk mahkemesinde gerçekte yargılanmamış olduğunu açıkladı. Savinkov'un aslında Sovyet sınırını geçerken vurulduğunu ve duruşmanın da çok büyük bir sahtekarlık olduğunu kesin bir dille ifade ediyordu: -

4 Savinkov'a cezaevindeyken Sovyet makamları tarafından büyük anlayış gösterildi. Özel ayrıcalıklar tanındı, istediği tüm kitapları okuma izni verildi ve yazması için kolaylık sağlandı. Fakat o özgürlük özlemi çekiyordu. 7 Mayıs 1925'de Çeka başkanı Feliks Derjinski'ye uzun bir dilekçe yazdı. "Ya beni kurşuna dizin ya da çalışmam için fırsat verin," diyordu Savinkov. "Size karşıydım, şimdiyse sizin yanınızdayım. Yalnızca hapiste yatıp, bir hapishane sakini olup, ne sizin yanınızda ne karşınızda olmak gibi yarım yamalak bir varlığa tahammül edemiyorum." Af isteminde bulundu ve Sovyet Hükümeti'nin kendisinden istediği her şeyi yapmayı önerdi. İstemi reddedildi. Savinkov kısa bir süre sonra kendisini cezaevinin dördüncü katından atarak intihar etti.

Savinkov Rus sınırını geçmeye çalışırken öldürüldü ve Moskova'da kapalı kapılar ardında, Çeka, bir ajanın baş aktörlüğünü yaptığı sahte bir duruşma sahneye koydu.[5]

Reilly, Savinkov'un anti-Sovyet komplocu olarak sağlamlığını hararetle savunuyordu:-

Onun en yakın dostlarından ve sadık taraftarlarından biri olma ayrıcalığına sahibim ve onun şerefini korumak gibi kutsal bir görev de bana düşüyor... Onun Sovyet Rusya'ya sızma niyetini bilen az sayıda kişiden biriydim... Sovyet sınırına gitmek üzere yola çıkışına dek her günü Savinkov'la birlikte geçirdim. Ona tamamen güveniyordum ve planlarını da birlikte hazırlamıştık.

Reilly'nin açıklaması, *Morning Post* genel yayın müdürüne yapılan bir çağrıyla son buluyordu: -

Sayın Bay, yayın organının her zaman anti-Bolşevizm ve anti-komünizm taraftarı olduğunu ilan etmiş olan sizden rica ediyorum, Boris Savinkov'un adını ve şerefini korumama yardım ediniz!

Sidney Reilly aynı zamanda Winston Churchill'e de özel, dikkatle ifadelendirilmiş bir mektup gönderdi: -

Sayın Bay Churchill,

Boris Savinkov'un başına gelen felaket bizi çok üzdü. Şimdiye dek ne ben ne de onun yakın arkadaşlarından ve birlikte çalıştığı kimselerden hiçbiri onun akibetine ilişkin güvenilir bir haber aldık. Biz, onun Çeka'nın şimdiye dek giriştiği en alçakça ve en cüretli entrikaya kurban gitmiş olduğu kanısındayız. Düşüncelerimizi bu gün *Morning Post'a* yolladığım mektupta dile getirdik. Her zamanki nazik ilginizi bildiğimden bir

---

5 Bu, devrimden sonraki yıllarda Sovyetler Birliği'nin düşmanları tarafından, yabancı komploculann ve Rus hainlerinin yasal Sovyet mahkemelerinde bulundukları itirafları kuşkulu hale getirmek amacıyla yapılan abartılı "açıklamalar"ın ilkiydi. Bu "açıklamalar" Moskova Duruşmaları (1936-1938) sırasında zirvesine ulaştı. Bakınız III. Kitap.

nüshasını ilişikte yollama cüretinde bulunuyorum.

Sayın Churchill,
Her zaman size sadık olan
SIDNEY REILLY

Bununla birlikte kısa bir süre sonra duruşmanın tartışılmaz gerçeği kabul edildi ve Reilly *Morning Post'a* başka bir mektup göndermek zorunda kaldı. Mektup şöyleydi:-

Savinkov'un duruşmasının basında detaylı ve çoğu kez de stenografik tutanaklarla, güvenilir ve tarafsız görgü tanıklarının ifadeleri ile yer alması, Savinkov'un ihanetini hiçbir kuşkuya yer bırakmaksızın gözler önüne sermiştir. O, yalnız dostlarına, örgütüne ve davasına ihanet etmekle kalmamış, bilinçli olarak ve tamamen eski düşmanlarının safına geçmiştir. Kendisini yakalayanlarla birlikte, anti-Bolşevik harekete mümkün olan en ağır darbeyi indirmek ve onlara hem yurt içinde hem yurt dışında kullanılmak üzere önemli bir siyasi zafer sağlamak amacıyla işbirliği yapmıştır. Savinkov bu davranışıyla adını anti-Sovyet hareketin şeref listesinden ebediyyen silmiş bulunmaktadır.

Eski dostları ve taraftarları onun sefil ve şerefsiz düşüşünden üzüntü duymaktadırlar, fakat onların içinde, insanlığın düşmanı ile her şart altında savaşacak olanlar dehşete düşmemişlerdir. Eski liderlerinin ahlaki intiharı onların saflarını sıklaştırmaları ve "devam etmeleri" için ayrı bir nedendir.

Sizin vb.
SIDNEY REILLY

Reilly çok kısa bir süre sonra Winston Churchill'den öngörülü bir mesaj aldı: -

CHARTWETL MALİKANESİ
WESTERHAM, KENT

15 Eylül 1924

Sayın Bay Reilly:

Mektubunuz çok ilgimi çekti. Olay benim baştan tahmin ettiğim gibi çıktı. Bence Savinkov'u bu kadar sertçe yargılamamalısınız. Korkunç bir durumdaydı ve ancak böyle büyük bir sıkıntıya başarıyla direnmiş olanların eleştirmeye tam olarak hakları vardır. Her halükarda Savinkov'la ilgili düşüncemi değiştirmeden önce hikayenin sonunu bekleyeceğim.

Gerçekten sizin,
W.S. CHURCHILL

Savinkov'un itirafının ve ifadesinin yayınlanması, İngiltere'de davasını desteklemiş olanlar için çok utanç vericiydi. Reilly, skandalın orta yerinde alelacele Birleşik Devletler'e gönderildi. Churchill geçici olarak Kent'deki kırsal ikametgahına çekildi. İngiliz Dışişleri Bakanlığı akıllı bir sessizlik içindeydi.

Sansasyonel son yakındı.

1924 yılı Ekim ayı sonlarına doğru, İngiltere'deki genel seçimlerden birkaç gün önce Lord Rothermere'm *Daily Mail'i* aniden büyük manşetlerle, Scotland Yard'ın, İngiltere'ye karşı uğursuz bir Sovyet planını açığa çıkardığını duyuruyordu. *Daily Mail,* planın belgesel kanıtı olarak, kötü şöhretli "Zinovyev Mektubu"nu yayınladı. Bu mektubun Rus Komüntern lideri Grigori Zinovyev'in, İngiliz komünistlerine yaklaşan seçimlerde muhafazakarlarla nasıl mücadele edeceklerine ilişkin talimatları olduğu bildirildi.

Muhafazakarların Savinkov'un itirafına yanıtı buydu ve etkili de oldu. Muhafazakarlar şiddetli bir anti-Bolşevik platformda seçimi kazandılar.

Yıllar sonra Scotland Yard'dan Sir Wyndham Childs, aslâ Zinov-

yev'in mektubu diye bir şey olmadığını açıkladı. Belge sahteydi ve hazırlanmasına pek çok yabancı ajan yardım etmişti. Şimdi Nazi Partisi'yle yakın işbirliği içinde çalışmakta olan Alman İmparatorluğu Askeri İstihbarat eski başkanı Albay Walther Nikolai'nin Berlin'deki bürosundan çıkmıştı mektup. Daha sonra bir Nazi basın şubesine başkanlık edecek olan Baron Uexkvell adlı bir Baltık Beyaz Muhafızı Nikolai'ın gözetiminde, Almanya'nın başkentinde, sahte anti-Sovyet belgeler düzenlemek ve bu sahte belgenin mümkün olan en geniş çapta dağılması ve en etkili biçimde duyurulması için özel bir büro kurmuştu.

Sahte Zinovyev Mektubu'nu İngiltere Dışişleri Bakanlığı'na ve sonra da *Daily Mail'e* ilk götüren, George Bell adında bir uluslararası gizli ajandı. Bell, İngiliz-Hollanda petrol kralı Sir Henri Deterding'den maaş alıyordu.

ONUNCU BÖLÜM

FİN SINIRINA DOĞRU

1. Broadway'de Anti-Bolşevizm

1924 sonbaharında, Yüzbaşı Sidney Reilly ve eşini Amerika'ya getiren *Nieuw Amsterdam* adlı gemiyi karşılamak üzere bir Beyaz Rus heyeti limanda bekliyordu. "Anti-Bolşevik haçlı seferinin kahramanı" çiçekler, şampanya ve ateşli nutuklarla selamlanıyordu.

Reilly kısa bir süre sonra Birleşik Devletler'de evinde gibiydi. Sovyet Rusya'ya Amerikan mali yardımı geniş çapta tartışılıyordu. Bazı önde gelen Amerikalı işadamları yardımı destekliyordu; Amerika'nın dostuluğunu kazanmak isteyen ve enkaz halindeki ekonomisini yeniden örgütlemek için sermaye ve makinaya fazlasıyla ihtiyacı olan Sovyetler Birliği de yardımı almak için ödün vermeye hazırdı.

Bayan Reilly, sonradan, "Sovyetler'in bu yardımı alma olasılığı güçlüydü" diye yazıyordu. "Sidney ise almaması için uğraşmakta kararlıydı. Amerika'daki çalışmasının büyük bölümü bu yardımın verilmesini önlemeye yönelikti."

Reilly, hemen, önerilen yardıma karşı müdahaleye atıldı. Aşağı Broadway'de açtığı özel büro hemen Birleşik Devletler'deki anti-Sovyet ve Beyaz Rus komplocuların karargahı haline geldi. Kısa bir süre sonra, Reilly'nin bürosundan çok sayıda anti-Sovyet propaganda malzemesi çıkıyor ve Birleşik Devletler'in her yanındaki nüfuzlu genel yayın müdürlerine, köşe yazarlarına, politikacı ve iş adamlarına postalanıyordu. Reilly, halkı "Bolşevizm belası ve onun uygarlık için, dünya ticareti için oluşturduğu tehlike" hakkında bilgilendirmek üzere ülkenin bir ucundan öbür ucuna bir konferans turnesine çıktı. Wall Street'deki küçük, gizli grupla ve Amerika'nın pekçok şehrindeki varlıklı sanayicilerle birçok "gizli görüşme" yaptı.

Bayan Reilly, "Sidney, halk konferansları ve basındaki makaleleri ile," diye yazıyordu, "Bolşeviklere borç verilmesine karşı savaştı. Açıklamaları ile tam bir zafer kazandığını ve Sovyetler'e borcun asla verilmediğini söylemeye bile gerek yok." [1]

Reilly'nin Birleşik Devletler'deki esas faaliyeti Rusya'ya borç verilmesini sabote etmek değildi. Esas görevi Amerikan topraklarında,

---

1 Sidney Reilly, Sovyetler Birliği'ne karşı zaferin bütün şerefinin kendisine ait olduğunu iddia edemezdi. Birleşik Devletler'de borcun verilmesini engellemek için hiç de ondan daha az istekli olmayan ve daha az enerjik bir biçimde çalışmayan başkaları da vardı. Bolşeviklere karşı düşmanlığı azalmayan, za-

Avrupa ve Rusya'da sürdürdüğü ayrı ayrı anti-Sovyet komplolara güçlü bir destek sağlayacak olan Uluslararası Anti-Bolşevik Birliği'nin bir şubesini kurmaktı. O sırada, Berlin, Londra, Paris ve Roma'nın yanısıra Baltık ve Balkan devletlerinden oluşan *Cordan Sanitaire*'in heryanında Reilly'nin birliğinin şubeleri faaliyet gösteriyorlardı. Uzak Doğu'da Birliğin Japonya tarafından finanse edilen bir şubesi, kötü şöhretli Kazak teröristi Ataman Semyonov başkanlığında Mançurya'nın Harbin şehrinde kurulmuş bulunuyordu. Birleşik Devletler'dea ise bu niteliklere sahip hiçbir örgütlü aygıt yoktu. Fakat bunu korumak için mükemmel bir malzeme vardı...

Reilly'nin Beyaz Rus dostları, onu hemen, anti-Sovyet hareketini finanse etmek için büyük miktarlarda katkıda bulunabilecek en nüfuzlu ve varlıklı Amerikalı dostlarıyla tanıştırdılar.

Reilly o yıl Avrupa'daki ajanlarından birine yazdığı gizli mektupta, "Paraya gelince, böyle bir girişimin piyasası buradan başka bir yer olamaz," diyordu, "fakat para bulmak için insanın buraya çok kesin ve akla uygun bir planla ve azınlığın makul bir süre içerisinde işin örgütlenmesine girişip gerçekleştirebileceğine ilişkin çok esaslı bir delille gelmesi gerek."

Reilly'nin şifreli olarak sözettiği "azınlık çıkarı" Rusya'daki anti-Sovyet hareketti. "İşin örgütlenmesi," Sovyet Hükümeti'nin devrilmesi anlamına geliyordu. Reilly ekliyordu: -

> Bunlara dayanarak, burada, ilk olarak kendisine patentlerin geçerli olacağına ilişkin delil gösterildiği (yalnızca konuşmak değil) takdirde patentlerle ilgilenecek en büyük otomobil üreticisine yaklaşmak mümkün olabilir.

Bayan Reilly'nin anılarına göre, eşinin sözettiği Hery Ford'du.

2. Ajan BI

Birleşik Devletler'deki anti-Sovyet Beyaz *émigré* hareketinin lideri eski bir Çarlık subayı olan Teğmen Boris Brasol idi; Brasol eskiden Okhrana ajanıydı ve bir zamanlar St. Petersburg Yüksek Mahkemesi'nde savcı olarak görev yapmıştı. Birleşik Devletler'e 1916'da, Rusya'nın New York'daki Müttefiklerarası Konferans temsilcisi olarak gelmiş ve sonra da özel bir Çarlık ajanı olarak Amerika'da kalmıştı. Alnı meyilli, büyük burunlu ve koyu renk düşünceli gözlere sahip, ufak te-

manın Ticaret Bakanı Herbert Hoover da bunlardan biriydi. Hoover, 31 Mart 1921'de Maksim Litvinov'a "Rusya'yla ticaret meselesi" diyordu, "Rusya Bolşeviklerin yönetiminde olduğu sürece ekonomik olmaktan çok siyasal bir sorundur."

fek, silik, sinirli, kadınsı görünüşlü bir adam olan Brasol, şiddetli ve üretken bir Yahudi aleyhtarı propagandacı olarak ün yapmıştı. 1913'de Çarlık gizli polisinin Kiev'de Yahudi'lerin ayin için cinayet işlediğini ve kanı için bir Hıristiyan gencini öldürdüğünü kanıtlamaya uğraştığı kötü şöhretli Beilis davasında önemli rol oynamıştı.[2]

Brasol, devrimden sonra, Birleşik Devletler'deki ilk Beyaz Rus komplo örgütünü kurmuştu. Örgütün adı, Çarlık Ordusu ve Donanması Subayları Birliği'ydi ve esas olarak Kara Yüz'lerin Amerika'ya göç etmiş olan eski üyelerinden oluşuyordu. 1918'de Brasol'un grubu, Dışişleri Bakanlığı ile yakın temas halindeydi ve Dışişleri Bakanlığı sahte "Sisson Belgeleri"nin doğruluğuna ilişkin düzmece bilgilerin büyük bölümünü onlardan alıyordu.[3] Rusya'ya ilişkin konularda uzman olduğunu iddia eden Brasol, Birleşik Devletler Gizli Servisi'nde bir yer edinmeyi başardı.

Brasol'un ABD ajanı "BI" olarak ilk eylemlerinden biri, eski bir Çarlık generalinin kızı olan Natalie De Bogary'ye *Siyon Bilgeleri Tutanakları'nın* İngilizce çevirisini yaptırmak oldu. Bu adı sanı duyulmamış Yahudi aleyhtarı sahte belge, Rus İmparatorluğu'nda, Yahudilere karşı yaygın pogromlara girişmek amacıyla Çarlık gizli polisi tafından kullanılmıştı ve o sırada *émigré* Alfred Rosenberg tarafından Münih'e dağıtılıyordu.

---

2 Brasol, Birleşik Devletler'e geldikten sonra kendisiyle röportaj yapan bir gazeteciye, "Ben Rusya'daki ikinci büyük ön soruşturmacıydım," demişti. "Hükümetin emriyle Avrupa'nın her yerinde, İsviçre'de, Almanya'da Fransa ve İngiltere'de cinayet araştırması yaptım ve cinayet araştırmasında uzmanlaştım." Amerikalı gazeteci, Brasol'a Yahudilerin ayin için cinayet işlediğini inanıp inanmıdığını sordu.

"Neden inanmayacak mışım?" diye karşılık verdi Brasol.

Sonra Amerikalı gazeteci kendisinin röportaj sırasında hissettiklerini anlattı. "Bu Rus Kara Yüz taraftarıyla karşı karşıya konuşup, ondan yirminci yüzyılda Çar'ın taraftarlarının yaptığı ortaçağ vahşetini dinlerken tüylerim diken diken oldu."

3 Lenin'in ve öteki Sovyet önderlerinin Alman Başkomutanlığı hizmetinde çalıştığını sözde kanıtlayan Sisson Belgeleri, Birleşik Devletler'de, Bolşevik Devrimi'nden sonra Dışişleri Bakanlığı tarafından basılıp dağıtıldı. Başlangıçta Beyaz Ruslar tarafından satışa çıkarılan belgeler basit sahte belgeler diye İngiliz Gizli Servisi tarafından reddedilmişti. Dışişleri Bakanlığı'nda çalışan Edgar Sisson adlı görevli, belgeleri satın alarak Washington, D.C.'ye getirdi. Sonradan belgelerin sahte olduğu kesinlikle kanıtlandı.

Brosol, çevirisi yapılan Tutanaklar'ı "Rus Devrimini açıklayacak" özgün bir doküman olarak A.B.D. Gizli Servis dosyalarına koydu.

Brosol, Beyaz Ruslara destek sağlamak ve Amerikalıları Bolşevik Devrimi'nin, "Uluslararası Yahudi komplosunun" bir parçası olduğuna ikna etmek için *Siyon Tutanakları*'nı Birleşik Devletler'in her tarafında dağıtıma soktu. Sahte Çarlık belgelerine kendi Yahudi aleyhtarı yazılarını ekledi. 1921 yılı başında, Boston'da Brosol'un *Dünya Yol Ayrımında* adlı bir kitabı yayınlandı. Kitap, Rus Devrimi'nin Yahudiler tarafından kışkırtıldığını, finanse edildiğini ve yönetildiğini iddia ediyordu. Brosol, Çarın devrilmesinin ve daha sonraki uluslararası gelişmelerin, "dünya Yahudilerinin ve Mr. Wilson'ın ortağı olduğu uğursuz bir hareketin" bir parçası olduğunu yazıyordu.

1 Temmuz 1921'de Brosol, Birleşik Devletler'deki Tuğgeneral Kont V. Çerep-Spirodoviç adlı bir başka Beyaz *èmigrè*'ye yazdığı bir mektupta şöyle övünebiliyordu:

> Geçen yıl yazdığım üç kitapla Yahudilere, on pogromun verebileceğinden çok zarar verdim.

Aslına bakılırsa, Çerep-Spiridoviç, önde gelen bir Yahudi aleyhtarı propagandistti. Üstelik, ünlü bir Amerikalı sanayiciden mali yardım almaktaydı. Sanayicinin adı ise Henry Ford'tu.

Boris Brosol, Ford Şirketi ajanlarıyla da sıkı temas halindeydi ve *Tutanaklar*'ın kopyaları otomobil devine de verilmişti.[4]

3. Kara Yüzler Detroit'te

Birleşik Devletler'de feodal zihniyetli Çarlık *èmigrès* ile dünyanın en modern üretim yöntemlerini geliştirmiş ünlü Amerikalı sanayici arasında tuhaf ve uğursuz bir ittifak oluşmuştu.

Savaşın sonunda Henry Ford acılı ve hayal kırıklığına uğramış bir adamdı. Ford'un savaş sırasında Avrupa'ya yolladığı donkişotvari Barış Gemisi projesi gülünç bir fiyaskoya dönüşmüş; sonuç olarak otomobil üreticisi geniş çapta alay konusu olmuştu. Üstüne üstlük, işini büyütme düşüncesiyle Wall Street'ten borç almak için çektiği büyük güçlükten dolayı da kırgındı. Teknik olarak ne kadar yetenek-

4 Brosol'un Birleşik Devletler'deki daha sonraki faaliyetlerine ilişkin ayrıntılar için bakınız: Bölüm 23

liyse bir o kadar da cahil olan Ford, Beyaz Ruslar gelip de ona kendi sorunları için esas suçlanması gerekenin Yahudiler olduğunu söylediğinde onlara kulak vermeye hazır durumdaydı. Mücadelelerine kanıt olarak *Siyon Bilgeleri Tutanakları*'nı gösterdiler. *Tutanaklar*'ı dikkatle inceleyen Ford, tüm sorularının yanıtını bunlarda bulduğu sonucuna vardı. Yahudi aleyhtarı sahte belgeleri *Dearborn Independent* adlı gazetesinde yayınlayarak ülke çapında dağıtımını yapmaya karar verdi.

Sonunda Devrimden sonra Birleşik Devletler'e göç eden Yahudi aleyhtarı Rus aristokratları, Beyaz Muhafız teröristler, Kara Yüz pogromları ve Çarlık Gizli Polisi'nin eski ajanları Detroit'teki Ford Motor Fabrika'sında boy gösterdiler. Henry Ford'u Birleşik Devletler Hükümeti'nin de devrimci bir "Yahudi planı" tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğuna ve liberal Amerikan grup ve bireylerinin aslında "Yahudi cepheleri" olduğuna inandırdılar. Onların uzmanca denetimi ve Ford'un mevki ve servetinin desteği ve himayesi sayesinde liberal Amerikalıları izlemek, anti-Sovyet gerici projeler gerçekleştirmek, Yahudi aleyhtarı dedikoduları toplamak ve Birleşik Devletler'de Yahudilere karşı propagandayı yaymak amacıyla dev, karmaşık ve gizli bir örgüt kuruldu.

Bu örgütün merkezi Ford Motor Şirketi'ndeydi. Üyelerinin özel kod numaraları vardı. Ford'un özel sekreteri E. G. Liebold'unki 121X'di. *Dearborn Independent*'ın genel yayın müdürü W. J. Cameron'ınki 122X idi. Boris Brosol'un yardımcısı olarak *Tutanaklar*'ı İngilizceye çeviren Natalie Do Bogary'ın ise 29H idi.

Ford'un örgütü, Amerikan yaşamının her alanına sızdı. Ajanları, önde gelen gazetelerde, ünlü üniversitelerde, tanınmış anonim şirketlerde ve hatta Birleşik Devletler Hükümeti kurumlarında etkindiler. Birleşik Devletler Askeri İstihbaratı'nın eski bir üyesi olan Dr. Harris Houghton, komplo aygıtının özel bir bölümü olan Ford Dedektiflik Servisi'ne başkanlık ediyordu. Dr. Houghton'ın kod numarası 103A'ydı. Dedektiflik Servisi'nin ana görevi, anti-Sovyet ve Yahudi aleyhtarı propaganda amacıyla ünlü Amerikan liberalleriyle ilgili gizli veriler toplamaktı. Dedektiflik Servisi tarafından hakkında araştırma yapılan ve kara listeye alınanlar arasında Woodrow Wilson, Albay Raymond Robins, Papaz John Hayes, Holmes, Helen Keller ve Yargıç Hughes ile Yargıç Brandeis da vardı. Dedektiflik Servisi'nin raporlarına göre bu kişiler ve daha onlar gibi pek çoğu Amerikan Hükümeti'ni de-

virme amaçlı "Yahudi Komplosu"nda kullanılmaktaydılar.

Dedektiflik Servisi'nin bulguları, Ford'un *Dearborn Independent*'ın da yayınlandı, gazete aynı zamanda *Siyon Tutanakları*'nı da yayınlıyordu. İşte Woodrow Wilson'la ilgili tipik bir yorum.

> Bay Wilson Başkanlığı sırasında Yahudilere çok yakındı. Herkesin bildiği gibi yönetiminde, ağırlıklı olarak Yahudiler vardı. Bay Wilson, Presbiteryan Kilisesi'nin mütevelli heyeti üyesi olarak, halka yaptığı açıklamalarda, Hıristiyan düşünce tarzından sık sık uzaklaşıyor ve Yahudi sansürcüleri tarafından sıkı sıkıya denetleniyordu.

Dearborn Independent'da William Howard Taft'la ilgili olarak çıkan hikaye şu paragrafla son buluyordu.

> İşte, William Howard Taft'ın Yahudilere direnmesinin ve onu nasıl bozduklarının öyküsü. Bu gerçeğin ışığında, onun, Yahudilerin kendilerini savunmak için kullandıkları "Musevi olmayan cephelerden" biri haline geldiğini bilmek değer taşımaktadır.

Ford'un örgütünün özel ajanları Yahudilere karşı yeni iftira ve sahte belgeler toplamak üzere denizaşırı ülkelere gönderiliyor ve binlerce mil yol tepiyorlardı. Bu ajanlardan biri olan Rodionoff isimli Beyaz Rus, Japonya'daki Beyaz Rus kolonisinden özel Yahudi aleyhtarı propaganda malzemesi elde etmek için deniz yoluyla oraya gitti. Rodinoff, Birleşik Devletler'den ayrılmadan önce Ford örgütlenmesinin önde gelen üyelerinden Charles W. Smith'e şu telgrafı çekti:

> Şartlarım şunlar: Altı ay boyunca size yalnız üzerinde anlaşılan malzemeyi göndereceğim. Siz Yokohama Bankası'na ödenmek üzere ayda bin beş yüz Amerikan doları yollayacaksınız. Şimdiye dek sağlanan malzeme için de ödeme yapacaksınız.
>
> RODIONOFF

Ünlü Amerikalı gazeteci Norman Hapgood, ki daha sonra Danimarka ortaelçisi oldu, Ford Motor Şirketi'nde gelişen durumu anlatırken şunları yazıyordu:

> Ford'un dedektiflerinin çalıştığı ortamda, bu ülkede gerçekleştirilecek gerçek pogramlardan söz ediliyordu. Kara Yüzler dönemi Rusya'sında varolan şartaların tamamı oluşmaktaydı. Siyasi olarak bu tarihin tekerrürü demekti. Brasol'un bu ülkede,

Romanovları tahta geçirmeye çalışan sürgün Rusların başı olması ise, Ford'un soruşturmasının, olayların mantığı içerisinde yüzyıl'ların haçlı seferiyle birleştiğini, Avrupa'nın despotlarının, kendi emelleri uğruna, karanlıktaki yığınların cahil dini tutkularını tekrar tekrar kurcaladıklarını ifade ediyordu.

İngiltere'deki Henri Deterding ve Almanya'daki Thyssen gibi, Amerikan otomobil kralı Henry Ford da kendini dünya anti-Bolşevizmi ve hızla gelişen faşizm olgusuyla özdeşleştiriyordu. *New York Times*'ın 8 Şubat 1923 tarihli sayısına göre Bavyera Meclisi Başbakanı Aluer şu açıklamayı yapıyordu:

> Bavyera Meclisi uzun bir süredir Hitler hareketinin kısmen Henry Ford isimli Amerikalı Yahudi aleyhtarı bir şef tarafından finanse edildiğinden haberdardı. Mr. Ford'un Bavyera'daki Yahudi aleyhtarı harekete karşı ilgisi, Mr. Ford'un ajanlarından birinin, kötü şöhretli Pan-Alman Dietrich Eichort'la bir yıl önce temas kurmasıyla başladı. Ajan Amerika'ya döner dönmez Mr Ford'un paraları Münih'e gelmeye başladı. Bay Hitler Bay Ford'un desteğiyle açıkça övünüyor ve Mr. Ford'u yalnızca büyük bir bireyci olarak değil, aynı zamanda büyük bir Yahudi aleyhtarı olarak da övüyor.

Adolf Hitler'in karargahı olan Münih, Cornelius Caddesi'ndeki ufak, gösterişsiz bürosunun duvarında tek bir fotoğraf asılıydı. Fotoğraf Henry Ford'a aitti.

4. *Sidney Reilly'nin sonu*

Sidney Reilly, Birleşik Devletlere gelişinden hemen sonra, Ford'un Yahudi aleyhtarı ve anti-Sovyet aygıtının ajanlarıyla yakın işbirliği içinde çalışmaya başlamıştı. Onların yardımıyla, "Amerika'da Bolşevizm davası için gizlice çalışanların tam bir listesini" yaptı. [5]

---

5 Sovyet Rusya lehine herhangi birşey söylemiş olan her ünlü Amerikalı'nın isminin yer aldığı bu liste, gelecekte Amerikan faşistleri ve Nazi ajanları için yararlı bir kaynak görevi görecekti. Yahudi aleyhtarı propagandacı Elizabeth Dilling, kötü şöhretli *Kızıl Şebeke*'sini derlerken bu ve benzer listelerden olabildiğine yararlandı. George Slyvester Viereck, Albay Emerson, Oscar Pfoms ve Birleşik Devletlerde'ki öteki Nazi ajanları ya da beşinci kolcular da propaganda çalışmalarında bu verilerden aynı biçimde faydalandılar.

Reilly'nin çabaları sayesinde, Birleşik Devletler'deki Yahudi aleyhtarı ve anti-demokratik hareketle Uluslararası Anti-Bolşevik Birliği'nin Avrupa ve Asya'daki şubeleri arasında temas kuruldu. Daha 1925 yılı ilkbaharı başlarında, "anti-Bolşevizm" maskesi altında faaliyet gösteren bir uluslararası faşist propaganda ve casusluk merkezinin temel iskeleti oluşturulmuş bulunuyordu....

Reilly aynı zamanda Avrupa'daki ajanlarıyla da sıkı temas halindeydi. Reval, Helsinki, Roma, Berlin ve Anti-Sovyet entrikaların yapıldığı öteki merkezlerden düzenli olarak mektup geliyordu. Bunların çoğu Reilly'nin Broodway'daki bürosuna şifreli olarak ya da zararsız iş mektuplarının arkasına görünmeyen mürekkeple yazılmış olarak gönderiliyordu.

Haberleşme, Avrupa anti-Sovyet hareketindeki her yeni gelişmeye ilişkin ayrıntılı, raporları içeriyordu. Savinkov bozgunu, hareketin geniş kesimlerinin moralini geçici olarak bozmuştu. Yeşil muhafızlar, birbiriyle bağlantısız küçük profesyonel terörist ve eşkıya grupları halinde parçalanmışlardı. Öteki anti-Sovyet grupların örgütsüzlüğünü kıskançlık ve karşılıklı kuşkular da arttırıyordu. Büyük karşı-devrim bir süre için ertelenmek zorundaymış gibi görünüyordu.

Bayan Relly "Sidney, karşı devrimin Rusya'dan başlaması gerektiğini, "diye yazar "-ve dışardaki bütün çalışmalarının ancak Sovyete karşı pasif bir düşmanlık yaratma sonucunu vereceğini haklı olarak görüyordu. Tıpkı Londra'da Drebkov'un ona yaklaştığı gibi, Moskova'daki örgütler adına da yaklaşımlar oldu. Fakat o tedbiri elden bırakmıyordu...."

Reilly o yıl, ilkbahar başlarında, Estonya, Reval damgalı kendisini çok heyecanlandıran bir mektup aldı.Mektup şifreli yazılmıştı ve eski bir dosttan, Dünya Savaşı sırasında Reilly'yle birlikte İngiliz İstihbarat Servisi'ne hizmet etmiş ve şimdi de Baltık ülkelerinden birinde İngiliz Konsolosluğu'na bağlı olarak çalışan Komutan E'den geliyordu. 24 Ocak 1925 tarihli mektup şöyle başlıyordu.

Sevgili Sidney:

Paris'te seni benim tarafımdan gönderilen Kraşnoştanov adlı iki kişi, bir karı koca arayabilir. Sana California'dan haber getirdiklerini söyleyecekler ve Ömer Hayyam'ın *(sic)* senin de hatırlayacağın bir dizesinden oluşan bir not verecekler. Bu işe girmek istersen, onlara kalmalarını söyle. İşle ilgilenmezsen "Çok

teşekkürler. İyi günler "dersin.

Komutan E ve Reelly'nin kullandığı şifrede Kraşnoştanov, Shultz adlı bir anti-Sovyet ajan ve karısı anlamına geliyordu. California, Sovyetler Birliği demekti ve "Ömer Hayyam'dan bir dize" de, gizli şifreyle yazılmış gizli bir mesajdı. Komutan E'nin mektubu şöyle devam ediyordu:-

> Şimdi işlerine gelelim. Bunlar, gelecekte, Avrupa ve Amerika pazarlarında her halükarda büyük etkisi olacak bir şirketin temsilcileri. İşlerinin iki yılda tamamen gelişeceği beklentisini taşımıyorlar, *fakat, yakın gelecekte onlara istenen gücü sağlayacak koşullar doğabilir.* Bu, çok büyük bir iş ve gevezeliğini etmeye gelmez.

Komutan E., devamla bir "Alman Grubu"nun "iş"le yakından ilgilendiğini ve "bir Fransız grubu" ile "bir İngiliz grubu"nun da gayretle işin içinde olduğunu yazıyordu.

Rusya'da faaliyet gösterdiğini belirttiği "şirket"e ilişkin olarak komutan E. bir kez daha şunları belirtiyordu.-

> *Bu teşebbüsün arkasındaki adamın adını şu anda kimseye açıklamak istemiyorlar.* Sana şu kadarını söyleyim. Önde gelen kişilerden bazıları, *muhalefet gruplarının üyesi*, Bundan dolayı gizliliğin gerekliliğini tam olarak anlarsın... Bu plandan sana, üzerinde çalıştığın fakat feci bir biçimde bozguna uğrayan öteki büyük planın yerine koyabilirsin düşüncesiyle sözediyorum.

Sidney Reilly ve eşi 6 Ağustos 1925'te New York'dan ayrıldılar. Ertesi ay Paris'e vardılar ve Reilly, hemen, Komutan E.'nin mektubunda sözedildiği Shultzlarla temasa geçti. Lenin'in ölümünden beri, Leon Troçki'ye bağlı muhalefet gruplarının, Stalin rejimini devirmeye yönelik yaygın bir yeraltı örgütü kurduğu Rusya'daki durumu ana hatlarıyla gözden geçirdiler.

Kısa bir süre sonra Reilly, yeni gelişmelerin öneminin büyüklüğünü kavramış bulunuyordu. Rusya'daki anti-Stalinist hizbin lideriyle mümkün olduğu kadar çabuk kişisel temas kurmak istiyordu. Gizli ajanlar aracılığıyla mesajlar gidip geldi. Sonunda Reilly'nin, Sovyet sınırında, hareketin önemli bir temsilcisiyle görüşmesi ayarlandı. Reilly, eski kişisel dostu ve anti-Bolşevik Birliği üyesi ve kendisini Sovyet sınırından geçirmek için gerekli düzenlemeleri yapacak olan Fin

Ordusu Kurmay Başkanı'nı görmek üzere Helsinki'ye gitti.

Reilly Paris'te kalmış olankarısına, kısa bir süre sonra, "Rusya'da gerçekten tamamen yeni, güçlü ve dişe dokunur bir şeyler oluyor" diye yazıyordu.

Bir hafta sonra, 25 Eylül 1925'te, Reilly, Viborg, Finlandiya'dan karısına acele bir not gönderdi:-

> Kesinlikle üç günlüğüne Petrograd ve Moskova'ya gitmem gerekiyor. Bu gece gidiyorum ve salı sabahı dönmüş olacağım. Mutlaka zorunlu olmasaydı ve bu konuda pratikte hiçbir riskin bulunmadığına kani olmasaydım, bu yolculuğa çıkmayacaktım, bunu bilmeni isterim. Bu mektubu başıma bir talihsizliğin gelmesi gibi olmayacak bir durum için yazıyorum sadece. Böyle bir şey olduğu takdirde, hiçbir girişimde bulunmayacaksın, böyle şeyler ancak Bolşevikleri uyandırmaya ve kimliğimin ortaya çıkmasına yarar, pek faydası da olmaz. Tesadüfen Rusya'da tutuklandığım takdirde, bu ancak küçük ve önemsiz bir suçlama ile olabilir ve yeni dostlarım da kurtulmamı sağlayacak kadar kuvvetli.

İngiliz Gizli İstihbarat Servisi'nden Yüzbaşı Sidney Reilly'nin son yazdığı mektup bu oldu...

Aradan haftalar geçmesine rağmen Bayan Reilly hâlâ kocasından hiç haber alamamıştı. Reilly'nin Paris'teki suç ortağı Marie Shultz'la temasa geçti. Mrs. Reilly görüşmeyi daha sonra anılarında şöyle anlatıyordu:-

> Bayan Shultz, Bayan Reilly'ye, "Kocanız buraya gelince" dedi, "ona örgütümüzle ilgili işlerin durumunu tam olarak açıkladım. Güvenlikleri garanti edildiği takdirde, mevcut rejime son vermek isteği duyan, Moskova'daki ileri gelen Bolşevik görevlilerinden bir kısmı bizim tarafımızı tutuyor.
>
> Bayan Shultz, Yüzbaşı Reilly'nin başlangıçta şüpheci davranma eğiliminde olduğunu söyledi. Reilly, Sovyet Rusya'ya karşı yeni bir girişim için dış yardımın, ancak ülke içindeki komplocu grubun belirli bir gücü varsa toplanabileceğini söylemişti.
>
> Bayan Shultz, "Ona, Rusya'daki örgütümüzün güçlü etkisi ve tek vücut olduğu konusunda güvence verdim" dedi.
>
> Bayan Shultz, devamla Reilly ile Rus komplo aygıtı temsilcileri arasında Viborg, Finlandiya'da gerçekleşecek görüşmenin

nasıl ayarlandığını aktardı. "Yüzbaşı Reilly, onlardan özellikle de görevinin perdesi ardında aslında mevcut rejimin en ateşli düşmanlarından olan, çok yüksek mevkideki bir Bolşevik görevlisi olan liderlerinden çok etkilendi" dedi.

Ertesi gün, Keilly ve Rus komplocular, bu iş için özel olarak görevlendirilmiş Finli devriye muhafızları eşliğinde, sınıra gitmek üzere yola çıktılar. Mrs. Shultz, "Ben kendi adıma", dedi, "onlara Allah yardımcınız olsun demek için sınıra kadar gittim." Akşam karanlığına kadar nehir kıyısındaki küçük bir Fin binasında kaldılar. "Finler endişeyle Kızıl devriyeleri dinlerken biz de uzun süre bekledik, ama her şey çok sakindi. Nihayet Finlilerden biri dikkatli bir biçimde suya girdi ve yarı yüzerek yarı yürüyerek karşıya geçti. Kocanız da onu takip etti..."

Bu bayan Shultz'un Yüzbaşı Reilly'yi son görüşüydü.

Bayan Shultz hikayesini bitirdiğinde Mrs. Reilly'ye Rus gazetesi İzvestia'dan bir kupür verdi. Kupürde şunlar yazılıydı:-

> 28-29 Eylül gecesi, dört kaçakçı Fin sınırını geçme teşebbüsünde bulunmuş, sonuç olarak ikisi öldürülmüş, Finli bir asker olan biri esir alınmış ve dördüncüsü de ağır yaralanıp ölmüştür.

Sonradan ortaya çıktığı üzere, gerçekler bunlardı. Reilly, Sovyet sınırını başarıyla geçmiş ve Rus anti-Stalinist muhalefetin bazı üyeleriyle görüşmüştü. Dönüşte Fin sınırına yaklaşırken o ve korumaları aniden bir Sovyet sınır muhafız birliğiyle karşılaştılar. Reilly ve diğerleri kaçmaya çalıştı. Sınır muhafızları ateş açtı. Reilly alnından yediği kurşunla hemen öldü.

Sovyet makamları öldürdükleri "kaçakçı"nın kimliğini günler sonra bulabildiler. Bulduklarında, İngiliz Gizli İstihbarat Servisi'nden Yüzbaşı Sidney George Reilly'nin olduğunu resmen açıkladılar.

Londra *Times* gazetesinde iki satırlık bir haber çıktı. *Sidney George Reilly, 28 Eylül'de Rusya'nın Allekul köyünde G.P.U. askerleri tarafından öldürüldü.*

ONBİRİNCİ BÖLÜM

SAVAŞ TAMTAMLARIYLA AÇILIŞ

Bin dokuz yüz yirmilerin görünürdeki sükunetinin altında şiddetli bir fırtına patlamak üzereydi. Dünyanın, Rusya Devrimi örneğinden doğan yeni özgürlük umutlarıyla çalkalanan büyük sömürge ve yarı sömürge bölgeleri ulusal kimliğini kazanıyor ve sömürgeci emperyalizmin bütün o hantal yapısını yıkmakla tehdit ediyorlardı...

Fırtına 1926 baharında patlak verdi. Kuomintang ve komünist güçlerden oluşan birleşik cephenin, çürümüş Pekin diktatörlüğünü, Batı emperyalizminin kukla rejimini devirip Özgür Çin'i kurduğu ülkede devrim yayılıverdi.

Bu olay Asya'nın ve Batı dünyasının her yanında, dehşete kapılmış fakat umutsuz bir anti-Sovyet propagandanın yayılmasıyla ilan edildi. Yüz milyonlarca ezilen insanın dış ve iç zulme karşı ayaklanmasını ifade eden devrime, "Moskova planı"nın doğrudan sonucu diye şiddetle saldırıldı.

Japon İmparatoru, hemen Asya'da "Bolşevizme karşı bir siper" olarak hizmet etme isteğini dile getirdi. Batılı güçlerden teşvik gören Japonya, devrimi bastırmak için Çin'e müdahale etmeye hazırlanıyordu. Japon Başbakanı General Tanaka, İmparatora, Japon emperyalizminin nihai hedeflerini belirleyen ünlü gizli memorandumunu sundu:-

> Dünyayı fethetmek için, önce Çin'i fethetmeliyiz; o zaman Güney Denizlerinin bütün öteki Asya ülkeleri bizden korkacak ve bize teslim olacaklardır. Dünya, Doğu Asya'nın bizim olduğunu anlayacaktır... Çin'in tüm kaynakları emrimize girince, Hindistan'ı, takımadaları, küçük Asya'yı Orta Asya'yı ve hatta Avrupa'yı fethetmeye geçeceğiz. Fakat ilk adım, Mançurya ve Moğolistan'da denetimi ele geçirmek olmalıdır... Er geç Sovyet Rusya'ya karşı savaşmak zorunda kalacağız. Gelecekte Çin'in denetimini ele geçirmek istiyorsak, öncelikle Birleşik Devletleri ezmemiz gerekiyor. [1]

1 Sonradan Japonya'nın *Mein Kompf*ı olarak tanınacak olan Tanaka Memorandumu 1927'de kaleme alındı ve ilk kez1929'da, Mançurya'nın Genç Mareşali Çang Hsueh-Liang tarafından bir Japon ajanından satın alındığında ortaya çıktı. Çin Pasifik İlişkileri Enstitüsü konseyi, belgeyi Birleşik Devletler'de yayınladı ve dünyaya teşhir etti.

1927 Mart'ında, Çin savaş ağası ve kötü şöhretli Japon kuklası, Çang Tso-lin, Pekin'deki Sovyet Büyükelçiliği'ne bir baskın düzenledi ve Çin'e karşı bir Bolşevik planına ait kanıtlar bulduğunu ilan etti. Bu, Çin karşı-devriminin harekete geçmesi için bir işaretti. Japonların ve İngilizlerle Fransızların para, silah ve tanıma önerilerinden cesaret alan Çan Kay-Şek aniden Birleşik Cepheyi bozdu ve devrimci müttefiklerine saldırdı. Bunu bir katliam izledi. Şanghay, Pekin ve diğer yerlerde, liberal veya komünist sempatizanı olduğundan kuşkulanılan binlerce Çinli işçi, öğrenci ve köylü yakalandı, kurşuna dizildi ya da toplama kamplarına atılarak öldüresiye işkence edildi. İç savaş Çin'i altüst etti.

Fakat Çin Devrim'i Asya'nın her yanındaki, başlangıç halindeki özgürlük hareketlerini zincirlerinden koparmıştı. Endonezya, Çin Hindi, Burma ve Hindistan kaynıyordu. Ciddi bir endişeye kapılan emperyalistler, kendilerini "Bolşevizm"den kurtarması için Japonya'ya yöneldiler. Aynı zamanda Avrupa'da da Genelkurmaylar eski anti-Bolşevik haçlı seferi ve Moskova'ya genel saldırı planlarını çekmecelerinden çıkarıyorlardı.

1925 -1926 yılları boyunca süren, Locarno'daki uluslararası diplomatik konferansta, İngiliz ve Fransız diplomatları, Sovyet Rusya'ya karşı ortak eylem için Almanya'yla hummalı bir görüş alışverişi içindeydiler.

İngiliz muhafazakar sözcüsü çok saygıdeğer W.C.A. Ormsby-Gore, 23 Ekim 1924'de Manchester'daki konuşmasında Locarno'daki meseleyi açık ve tartışma götürmez bir biçimde ortaya koymuştu:-

> Yalnız bizim ömrümüz boyunca değil, Avrupa tarihi boyunca da ortaya çıkmış bulunan en uğursuz tehlikeyi ortadan kaldırmak için Hıristiyan uygarlığının dayanışmaya girmesi zorunludur.
>
> Locarno'daki mücadeleyi şöyle görüyorum: Almanya, geleceğini büyük Batılı güçlerin kaderine mi bağlamıştır yoksa Batı uygarlığının imhası için Rusya'yla birlikte mi çalışacaktır?
>
> Locarno, fevkalade büyük bir öneme sahiptir. Bunun anlamı, Almanya'nın bugünkü hükümetiyle ilgili olarak, onun Rusya'dan koparılması ve kaderini Batı tarafının kaderiyle paylaşmasıdır.

Fransa'da Başbakan Raymond Paincaré, açıkça Sovyet Rusya'ya

karşı Almanya da dahil olmak üzere Avrupa kuvvetlerinin birleşik bir askeri saldırısını savunuyordu.

Berlin'de Alman emperyalist ve anti-demokratik basını, Bolşevizmi ezme saatinin geldiğini ilan ediyordu. Nazi Partisi'ne yakın Reichswehr generalleri ve sanayicileriyle bir dizi görüşmeden sonra General Max Hoffman, ünlü planını İngiliz Dışişleri Bakanlığına sunmak ve bir grup muhafazakar parlamento üyesi ve asker seçmek üzere alelacele Londra'ya gitti.

5 Ocak 1926 sabahı Londra *Morning Post* gazetesi Sir Henri Deterding imzalı doğanüstü bir mektup yayınladı. Deterding mektubunda, Sovyet Rusya'ya karşı yeni bir müdahale savaşı başlatmak için planların hazırlanmakta olduğunu açıklıyodu. Deterding şöyle diyordu:

> ... bir kaç ay içinde Rusya uygarlığa geri dönecektir, ama Çarlığınkinden daha iyi bir hükümet yönetiminde... Bolşevizm Rusya'da bu yılın sonu gelmeden bitmiş olacaktır ve biter bitmez de Rusya bütün dünyadan kredi alabilir ve kapılarını çalışmak isteyen herkese açabilir. O zaman, para, kredi ve daha da iyisi işgücü Rusya'ya akacaktır.

Ünlü bir sağcı Fransız gazetecisi, Jacqen Bainville, Paris'te şu yorumu yapıyordu: "Royal Dutch Başkanı Sovyet rejiminin sonu için bir tarih vermişse, mutlaka bir sebebi vardır..."

3 Mart 1927'de Viskont Grey İngiliz Lordlar Kamarası'nda şunları söylüyordu: "Sovyet Hükümeti, asla genel anlamda ulusal bir hükümet değildir. O, Fransız Hükümeti'nin Fransız ya da Alman Hükümeti'nin Alman olması anlamında bir Rus Hükümeti değildir."

27 Mayıs 1927'de İngiliz polisi ve gizli servis ajanları, Londra'daki Sovyet ticari örgütü Arcos bürolarını bastılar. Çalışanları tutuklayıp bina müştemilatında arama yapıp, dosyaları ve kasaları karıştırdılar ve "gizli arşivleri" bulmak için yer, tavan ve duvarlarda delikler bile açtılar. Suçlayıcı nitelikte hiçbir belge bulamadı; fakat *Morning Post, Daily Mail* ve öteki anti-Sovyet gazeteler, sözde Arcos baskınında İngiltere'ye karşı Sovyet planlarına ilişkin "deliller" bulunduğuna dair çılgınca hikayeler yayınladılar.

İngiliz Muhafazakar Hükümeti Sovyetler Birliği'yle diplomatik ve ticari ilişkilerini kesti.

O yaz, Berlin ve Paris'teki Sovyet konsolosluklarına ve öteki resmi temsilciliklerine baskınlar yapıldı. Haziran ayında Polonya'daki

Sovyet Büyükelçisi V.I. Voikov, Varşova'da öldürüldü. Leningrad'daki Bolşevik Parti toplantısı bombalandı...[2]

Mareşal Fach, 21 Ağustos 1927'de Londra *Sunday Referee* gazetesinde yayınlanan röportajında Bütün bu şiddetin nereye doğru gittiğini açıkça işaret ediyordu.

"1919 Şubatında, Leninizmin ilk günlerinde, " diyordu Foch, "Paris'teki Büyükelçiler Konferansı toplantısında, Rusya'yı kuşatan ülkelere cephane ve savaş için para ve levazım sağlandığı takdirde, Bolşevik tehlikesini bir defada ve tamamen ortadan kaldırma işini üstleneceğimi söyledim. Savaştan bıkkınlık nedeniyle sözümü geçiremedim fakat sonuçta haklı olduğum ortaya çıktı."

Mareşal Foch Nazi hareketinin Almanya'daki önde gelen destekleyicilerinden Arnold Rechberg'e yazdığı mektupta şöyle diyordu:--

> İnsanın bir kıtanın yarısından fazlasını geniş Asya topraklarını yönetsinler diye bir avuç cani zorbaya bırakabileceğine inanacak kadar aptal değilim. Fakat Fransa ve Almanya birleşmediği sürece hiçbir şey yapılamaz. Anti-Bolşevik askeri ittifakın büyük önderi General Hoffmann'a selamlarımı iletmenizi rica ederim.

Savaş için ortam hazırlanmıştı.

---

2 Tam bu sırada, Troçki'nin Sovyetler Birliği'ndeki muhalefet hareketi de Sovyet Hükümeti'ni devirmeye hazırlanıyordu. 7 Kasım 1927'de Troçkist bir *Putsch* girişimi oldu. Troçki'nin bazı taraftarları tutuklandı ve Troçki de sürgün edildi Bakınız sayfa 198.

ONİKİNCİ BÖLÜM
MİLYONERLER VE SABOTAJCILAR

1. Paris'te Bir Toplantı

1928 sonbaharı sonlarında bir gün, öğleden sonra, muazzam servet sahibi birkaç Rus *émigrés* Paris'teki Grand Boulevard üzerindeki bir lokantanın özel odasında büyük bir gizlilik içerisinde bir araya geldiler. Başkalarının bu işi öğrenmelerini önlemek için her önlem alınmıştı. Toplantı çağrısında bulunan, eski Çarlık milyonerlerinin uluslararası karteli Torgprom liderleri idi. Toplantıya katılanların adları eski Rusya'da efsanevi idi: G.N. Nobel; N.C. Denisov; Vladimir Riabuşinsks ve aynı derecede tanınmış öteki şahsiyetler.

Bu *émigré* milyonerlerin bir araya gelme nedeni, Sovyet Rusya'dan gelen iki tanınmış ziyaretçiyle gizlice görüşmekti.

Ziyatçilerden Profesör Leonid Ramzin, önemli bir Rus bilim adamı, Moskova Termo-Teknik Enstitüsü Müdürü ve Sovyet Yüksek Ekonomik Konseyi üyesiydi. Öteki ziyaretçi Victor Laritçev ise SSCB Devlet Planlama Komisyonu Yakıt Bölüm Başkanı idi.

Profesör Ramzin ve Victor Laritçev görünüşte resmi bir Sovyet işi için Paris'te bulunuyorlardı. Fakat Fransa'nın başkentini ziyaret etmelerinin esas nedeni, Torgprom liderlerine, Sovyetler Birliği'nde başkanlık ettikleri gizli casusluk ve sabotaj örgütünün faaliyetleri hakkında bilgi vermekti.

Ramzin ve Laritçev'in yönettikleri örgütün adı Sanayi Partisi'ydi. Esas olarak Çarlık döneminde ayrıcalıklı ufak bir sınıftan oluşan eski Rus teknik aydın unsurları kapsayan Sanayi Partisi yaklaşık iki bin gizli üyesi olduğunu iddia ediyordu. Bunların çoğu önemli Sovyet teknik mevkilerini ellerinde tutuyorlardı. Torgprom tarafından finanse edilen ve yönetilen Sanayi Partisi üyeleri, Sovyet sanayiini imha ve casusluk faaliyeti yürütüyorlardı.

Paris'teki lokantada yapılan toplantıda ilk konuşan Profesör Ramzin oldu. Dinleyicilerine, Stalin'in, Sovyet Rusya'nın elinde bulunan dünyanın altıda birini sanayileştirmek için yoğun çabalarla başlattığı kapsamlı ve iddialı beş yıllık planı bozmak için mümkün olan her şeyin yapılacağını anlattı. Ramzin, Sanayi Partisi üyelerinin, Sovyet sanayiinin her dalında etkin olduklarını ve dikkatle sistemleştirilmiş bilimsel sabotaj taktiklerini hayata geçirdiklerini söyledi.

Profesör, dinleyicilerine, "Yöntemlerimizden biri," diye açıklamada bulundu, "asgari standardlar yöntemidir, yani, ülkenin ekonomik gelişiminin azami derecede geciktirilmesi ve sanayileşme hızının yavaşlatılmasıdır. İkinci olarak, ulusal ekonominin tek tek dalları arasında ve ayrıca her dalın tek tek bölümleri arasında orantısızlık yaratma yöntemi de vardır. Nihayet 'sermayeyi dondurma', yani sermayenin kesinlikle gereksiz inşaatlara, ertelenebilecek ya da o sırada gerekli olmayan yerlere yatırılması yöntemi bulunmaktadır."

Profesör Ramzin, 'sermayeyi dondurma' yöntemi ile elde edilen sonuçlardan büyük bir memnuniyetle sözetti. "Bu yöntem sanayileşme hızının kesilmesini sağlamıştır." dedi. "Ülkenin ekonomik yaşantısının genel düzeyinde kesin bir düşüş sağlayarak geniş halk kitleleri arasında hoşnutsuzluk yaratmaktadır."

Profesör Ramzin öte yandan daha az gelecek vadeden gelişmelerin de bulunduğuna işaret etti. Şakhti madenleri'nde faaliyet gösteren bir grup Sanayi Partisi üyesi kısa bir süre önce OGPU tarafından tutuklanmıştı. Ulaştırma ve petrol sanayilerinde çalışan daha birçoğu da tutuklanmıştı. Üstelik, Leon Troçki sürgüne gönderildiğinden ve Troçkist Muhalefet hareketi dağıtıldığından beri, içerde daha önceki siyasi mücadele ve kavga büyük ölçüde azalmış, böylelikle de Sanayi Partisi'nin faaliyetleri daha da zorlaşmıştı.

Profesör Ramzin, sonuç olarak, "Sizden daha fazla destek görmeye ihtiyacımız var" dedi. "Fakat Bolşevikler devrilecekse her şeyden fazla silahlı müdahaleye ihtiyacımız var."

Torgprom Başkanı N.C.Denisov söz aldı. O konuşmaya başlayınca küçük gruba saygılı bir sessizlik hakim oldu.

"Bildiğiniz gibi," dedi Denisov, "Mösyö Poincaré ve Mösyö Briand'la görüşmeler yapmaktayız. Mösyö Poincaré bir süre önce, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ne karşı silahlı müdahale örgütleme düşüncesiyle tam bir dayanışma içinde olduğunu ifade etti ve sizin de anımsayacağınız gibi, kendisiyle yaptığımız son görüşmelerden birinde meselenin incelenmek üzere Fransız Genelkurmayına havale edildiğini bildirdi. Şimdi size çok önemli bir ek bilgi vermek gibi bir ayrıcalığa sahibim."

Dinleyiciler gergin bir bekleyiş içindeyken Denisov dramatik bir biçimde sustu.

"Size, Fransız Genelkurmayının, Sovyetler Birliğine saldırıyı or-

ganize etmek için Albay Joinville yönetiminde özel bir komisyon kurduğu haberini getirdim!"[1]

Aniden heyecanlı bir yorumlama uğultusu başladı. Duman dolu odada herkes bir ağızdan konuşuyordu. Denisov'un, Torgprom'un faaliyetlerine ilişkin raporuna devam etmesi için dakikalar geçmesi gerekecekti...

2. Saldırı Planı

Sovyetler Birliği'ne askeri saldırı için tespit edilen tarih, 1929 yazı sonu ya da en geç 1930 yazı idi.

Esas askeri güçler Polonya, Romanya ve Finlandiya'dan sağlanacaktı. Fransız Genelkurmayı askeri eğitmen verecek ve muhtemelen de Fransız Hava Kuvvetleri'nin kullanımını sağlayacaktı. Almanya teknisyen ve gönüllü alayları, İngilizler de donanmalarını vereceklerdi. Saldırı planı Hoffmann Planı'nın bir uyarlaması idi.

İlk hareket, Besarabya sınırında bir olay çıkarılmasının ardından Romanya'dan gelecekti. Polonya ve onun yanısıra Baltık sınır devletleri işin içine girecekti. 100.000 kişiden oluştuğu söylenen Wrangel'in Beyaz Ordusu güneydeki müdahale ordusuna katılmak üzere Romanya'dan geçecekti. İngiliz filosu Karadeniz ve Finlandiya Körfezi'ndeki operasyonlara yardımcı olacaktı. 1921'den beri Balkanlarda yerleşik duran Krasnov Kazak kuvvetleri, Karadeniz kıyısındaki Novorossisk bölgesinden çıkarılacak; Don Kazakları arasında isyan çıkartarak ve Ukrayna'ya darbeler indirerek Don boyunca ilerleyeceklerdi. Bu darbenin amacı Donets kömür yatakları ile Moskova arasındaki iletişimi koparmak suretiyle Sovyet maden ve yakıt arzında krize neden olmaktı. Moskova ve Leningrad'a aynı anda saldırılacak, bu sırada güney ordusu, bir kanadı Dinyeper'in sağ yakasında olmak üzere Ukrayna'nın batı

1 Aynı Albay Joinville, daha önce 1918'de Sibirya'daki Fransız müdahale ordusuna da komuta etmişti. Paris'teki Torgprom toplantısı sırasında Fransız Genelkurmayı şu üyelerden oluşuyordu: Ta 1919'dan beri Rusya'ya karşı silahlı müdahaleyi savunan Mareşal Foch; anti-Sovyet duygularının büyüklüğüne ancak demokrasiden duyduğu korku ve küçük görme duygusu erişebilen Mareşal Pétain; 1920'de Kızıl Orduya karşı Polonya kuvvetlerine komuta etmiş olan ve o zamandan beri anti-Sovyet ve anti-demokratik komplolarda usanmaksızın yer alan General Weyugand-Foch, 1929'da öldü; şahsi emir subayı René L'Hôpital, sonradan, 1935 sonunda Fransa'da Nazi ve anti-Sovyet propagandayı yaymak amacıyla Nazi ajanı Otto Abetz tarafından kurulan kötü şöhretli Comite Franco-Allemand'ın Başkanı oldu.

bölgelerinden geçecekti.

Bütün saldırılar savaş ilan etmeksizin, aniden, beklenmedik bir anda yapılacaktı. Böylesi bir baskı altında kalan Kızıl Ordu'nun hızla çökeceği ve Sovyet rejiminin düşüşünün gün meselesi olduğu sanılıyordu.

Torgprom liderleri tarafından düzenlenen bir konferansta, Fransız Genelkurmayını temsil eden Albay Joinville, Profesör Ramzin'e dışarıdan saldırı sırasında Sovyetler Birliği'ndeki muhalif unsurlardan aktif askeri destek elde etme olanağı bulunup bulunmadığını sordu. Ramzin, muhalif unsurların, Leon Troçki'nin sürülmesinden beri dağınık ve yeraltında olmalarına rağmen yine de işe yarayacak kadar çok sayıda olduğunu söyledi.

Albay Joinville, Sanayi Partisi'ne ve müttefiklerine özel bir "askeri kol" kurmalarını tavsiye etti. Ramzin'e bu tür bir örgütün kurulmasına yardımcı olabilecek Moskova'daki pek çok Fransız ajanının isimlerini verdi...

Profesör Ramzin, Paris'ten, yine görünüşte bir Sovyet işi için, Londra'ya giderek Sir Henri Deterding'in Royal Dutch Shell'inden ve bir zamanlar Çarlık Rusya'sında büyük hisseleri elinde tutan uğursuz Sir Basil Zaharoff tarafından kontrol edilen dev İngiliz cephane tröstü Metro-Vickers'ten temsilciler ile görüştü. Rus profesörüne, Fransa'nın Sovyet Rusya'ya karşı bu müdahale planında önder rolü oynadığı, İngilizlerinse üstlerine düşeni yapacakları bildirildi. İngiliz çıkar çevreleri, mali destek verecek, Sovyetlerin tecrit edilmesi için diplomatik baskı yapmaya devam edecek ve saldırı sırasında İngiliz Donanmasını onların hizmetine sunacaklardı.

Profesör Ramzin, Moskova'ya dönünce komplo ortaklarına, yurtdışına yaptığı gezinin sonuçları hakkında rapor verdi. Sanayi Partisi'nin kendisini, şu iki görevin yerine getirilmesine adaması kararlaştırıldı: Kitlesel hoşnutsuzluk yaratmak ve Sovyet rejimini zayıflatmak için sanayi ve tarımda mümkün olduğu kadar içinden çıkılmaz bir duruma neden olmak; saldıran ordulara, Sovyet hatlarının ardında sabotaj ve terörizm hareketleri ile doğrudan yardımcı olmak için bir aygıt geliştirmek.

Torgprom'dan gönderilerek Moskova'daki Fransız ajanları tarafından yerine nakledilen para, sanayinin çeşitli alanlarındaki sabotaj faaliyetlerinin finansmanına akıtılıyordu. Maden sanayiine 500.000;

yakıt, petrol ve turbo sanayiine 300.000; tekstil sanayiine 200.000; elektrik sanayiine 100.000 ruble ayrılmıştı. Sanayi Partisi üyeleri ve müttefikleri, periyodik olarak, Fransız, İngiliz ve Alman ajanlarının isteği üzerine, Sovyet havacılık sanayii, havaalanı inşaatları, savaş gereçlerindeki ve kimya sanayiindeki gelişmeler ve demiryollarındaki durum hakkında rapor hazırlıyorlardı.

İstila günleri yaklaştıkça *émigré* Çarcı milyonerleri arasındaki beklenti de zirveye çıktı. Torgprom liderlerinden Vladimir Riabuşinski, 7 Temmuz 1930'da Paris'teki Beyaz Rus gazetesi *Vzoroshdenie*'de "Zorunlu Bir Savaş" başlıklı şaşırtıcı bir makale yayınladı.

"Rusya'nın kurtuluşunu sağlamak için Üçüncü Enternasyonal'e karşı verilecek mücadele, kuşkusuz, tarihteki en haklı ve en gerekli savaşlar kategorisinde yer alacaktır," diyordu Riabuşinski. Devamla, Rusya'da daha önceki müdahale girişimlerinden ya bunların sürdürülmesi çok pahalı olduğundan vazgeçildiğini ya da bunların başarısızlığa uğradığını ekliyordu: "Geçmişte, 1920'de ve 1925'e dek, uzmanlar bu operasyonu altı aylık bir süreçte ve 1.000.000 kişilik bir orduyla gerçekleştirmeye hazırlandılar. Masrafların 100.000.000 (İngiliz) poundu bulacağı hesaplandı."

Fakat şimdi ise, diyordu *émigré* Çarcı milyoner, Sovyet rejimini ezmek için gerekli yatırım, Sovyet Rusya'daki iç siyasal ve ekonomik güçlüklerden dolayı hatırı sayılır derecede daha az olacaktır:--

> Bu işi bitirmek için muhtemelen, kabaca, 500.000 asker ve üç ya da dört ay yeterli olacaktır. Kuşkusuz, komünist grupların nihai olarak ezilmesi daha fazla zaman alır, fakat bu askeri operasyonlardan çok polisiye tedbirler niteliğindedir.

Riabuşinski, daha sonra, Rusya'nın istila edilmesiyle doğacak pek çok "iş kurma" olanağını sayarak sözlerine devam ediyordu. Onun iddiasına göre, kendisi gibi insanların denetiminde büyüyen bir Rus ekonomisi, "Avrupa ekonomik sistemine çeşitli tipte mallara talep biçiminde yıllık servet akışını" sağlayacak, sonuçta, pekâlâ, "Avusturya, Almanya ve Büyük Britanya'nın beş milyonluk işsizler ordusu ortadan kalkabilecek"ti.

Anti-Sovyet haçlı seferi, elbette ki, "büyük ve kutsal bir girişim, insanlığın manevi görevi" idi. Fakat Riabuşinski, bütün bunları unutarak ve meseleye "düz, cilasız, ruhsuz ve tamamen iş açısından" bakarak, şunlara işaret ediyordu:--

...şunu kesinlikle ifade edebiliriz ki, dünyada, Rusya'nın kurtuluşunu başarmaktan, iş açısından daha haklı ya da daha kazançlı hiçbir girişim olamaz.

İnsanlık bir milyar ruble harcayarak, en az beş milyar, yani yılda yüzde beşyüz alabilecektir ki, kâr oranının yılda yüzde yüz ila ikiyüz artması da olasıdır.

Bundan daha iyi iş yapabileceğiniz bir yer var mı?

3. Perde Arkasına Bir Bakış

O yıllarda Avrupa'nın büyük iş ve diplomasi çevrelerinde tezgahlanan fantastik anti-demokratik ve anti-Sovyet planlardan bazıları, yirmili yılların sonlarında Almanya'da tesadüfen ortaya çıkarıldı...

Alman polis dedektifleri, Frankfurt şehrindeki olağan aramaları sırasında, tesadüfen büyük paketler halinde bir depoda duran ve Sovyet Rusya'ya taşınmak üzere bekleyen çok sayıda sahte Sovyet banknotu *(chervonetz)* buldular.

Bunun ardından yapılan ve Chervonetz Duruşması diye bilinen duruşma uluslararası sansasyon yarattı. Daha mahkeme sürecinde, Avrupa'daki en tanınmış şahsiyetlerin ismi mahkeme tutanaklarına girdi. Bu şahsiyetler arasında, bir Henri Deterding ve esrarengiz ajanı George Bell; Çarcı petrol kralı Nobel; Bavyeralı Nazi yanlısı sanayici Willi Schmidt ve mahkeme sonuçlanmadan kısa bir süre önce ölen meşhur General Max Hoffmann da vardı.

Mahkemede sahte Sovyet banknotlarını basmakla suçlanan sanıklar, Bell, Schmidt ve daha önce Noi Jordania'yla birlikte çalışmış olan iki Gürcü anti-Sovyet komplocu Karumidze ve Sadathierşvili idi. Dava ilerledikçe, sanıkların amacının, Sovyetler Birliği'nde siyasi gerginlik ve huzursuzluk yaratabilmek için Sovyet Kafkasyası'na sahte banknot sürmek olduğu ortaya çıktı.

Davaya bakan yargıç; "Petrol kuyuları ve madenler gibi ekonomik faktörler, planda ağırlıklı rol oynamış gibi gözükmektedir," dedi.

Kısa bir süre sonra kalpazanlık planının, dev bir komplonun yalnızca küçük bir parçası olduğu kesinleşti. Nazi yanlısı sanayici Willi Schmidt, ifadesinde, esas olarak "Almanya'da komünizmi ezmekle" ilgilendiğini, fakat öncelikle Rusya'daki Sovyet rejimini devirmek gerektiğine inandığını söyledi. General Hoffmann 1926'da, Rusya'ya karşı bir Fransız-Alman-İngiliz ittifak planının bir nüshasını İngiltere

Dışişleri Bakanlığı'na sunmak için Londra'ya gittiğinde, masrafları kendisinin ödediğini itiraf etti. Schmidt mahkemede, "General Hoffmann'a hem kişisel karakteri hem de İngiltere'deki büyük petrol hisselerine ortaklığı nedeniyle çok büyük güveni olduğunu" söyledi.

Gürcü komplocu Karumidze, "büyük petrol hisselerinin", planın esas mali destekçisi Sir Henri Deterding'e ait olduğunu ifade etti.

Diğer ifadelerle, Almanya, Fransa ve İngiltere'deki güçlü mali ve siyasi grupların, Rusya'ya karşı genel bir savaşı başlatmanın ön adımı olarak Kafkasya'yı Sovyet Rusya'dan ayırmak için titiz bir plan hazırladıkları kesinleşti. "Kurtarılmış bölgelerin ekonomik sömürüsü" için sendikalar kurulmuştu. Almanya, asker, teknisyen ve silah verecekti. İngiliz-Fransız grupları, haçlı seferine katılmalarını sağlamak için Romanya ve Polonya üzerinde mali ve diplomatik baskı uygulayacaklardı...

"Herkesçe duyulduğu takdirde Alman devletinin güvenliğini tehlikeye düşürebilecek olan" bir belge *in camera** okundu. Belgenin Alman Yüksek Komutanlığı ile ilgili olduğu söyleniyordu.

Mahkeme tehlikeli olmaya başlamıştı. 23 Kasım 1927'de, *New York Times*, "(Alman) Dışişleri Bakanlığı ve İngiliz Büyükelçiliği kamuoyundan hiçbir şeyin saklanmayacağını ilan etmelerine rağmen" diye yazıyordu, "polisin meseleyi tamamen kapatmak için emir aldığı, herkesçe bilinen bir sırdı."

Chervonetz Duruşması ani ve olağanüstü bir biçimde son buldu. Alman mahkemesi, paralar dağıtılmadan önce polis tarafından ele geçirildiği için hiç dağıtıma girmediğinden sahtekarlık suçunun unsurlarının oluşmadığını savundu. Mahkeme, "Sovyet parasının taklit edildiği kesinlikle kanıtlanmış olmasına" rağmen, kalpazanların ve ortaklarının, "egoistçe olmayan siyasi nedenlerle harekete geçtiklerini ve beraate hak kazandıklarını" ilan etti. Komplo sanıkları, mahkeme salonundan ellerini kollarını sallaya sallaya çıktılar.

Sir Henri Deterding'in kamuoyuna yaptığı bir açıklamadan sonra sansasyonel davaya ilişkin imalar gazetelerde bir daha yer almadı:--

> General Hoffmann'ı tanıdığım doğrudur. Bir asker olarak ve insanlara önder olması yönünden de ona hayrandım. Ve ne acıdır ki, şimdi o vefat etmiştir ve kendini savunamayacaktır. Ama onu

* gizli celsede -ç.n.-

ben savunacağım... General Hoffmann, Bolşevizmin amansız bir düşmanıydı. Yıllarca, Rus tehlikesiyle savaşmak için büyük güçleri birleştirme planı, üzerinde çalıştı... Onun, Moskova'yla bir savaşa ne kadar istekli olduğunu, her savaş sonrası siyaset öğrencisi bilir. Kendisine iftira edenlere tam yanıt verecekken ölmesi çok elem vericidir...

4. Dünyanın Sonu

Sovyetler Birliği'ne yapılması tasarlanan saldırı, 1929'dan 1930 yazına ertelendi. Beyaz Rus çevrelerde bu ertelemenin nedeni olarak "Fransızların hazırlıksızlığı" getiriliyordu; fakat gruplar arasında, "kurtarılmış bölgelerde nüfuz alanları"na ilişkin anlaşmazlıkların patlak verdiği herkesçe bilinmekteydi. İngiliz ve Fransız grupları, Kafkasya ve Don kömür havzalarının denetimi konusunda anlaşamıyorlardı; ayrıca her ikisi de Almanya'nın Ukrayna üzerindeki hak iddialarına karşı çıkıyorlardı. Bununla birlikte, hareketin gerçek önderi Sir Henri Deterding, bu ayrılıkların çözüme ulaştırılabileceği konusunda iyimserdi ve savaşın kesinlikle 1930 yazında başlayacağını bildiriyordu.

15 Haziran 1930'da Deterding, kendisine, aldığı para için teşekkür mektubu yazan bir Beyaz Rus'a yazdığı yanıtta şöyle diyordu:--

> Minnettarlığınızı ifade etmeyi gerçekten istiyorsanız, sizden şunları yapmanızı rica edeceğim: Anavatanınızın en iyi evlatlarından bir olmak için, birkaç ay içinde yeniden doğacak olan yeni Rusya için çalışınız.

Ertesi ay, Sir Henri Deterding, Paris'te Beyaz Rus subay ve aristokratların oğullarının gittiği bir askeri akademi olan Rus Ecole Normale'in kuruluşunun onuncu yıldönümünü kutlamak için yapılan toplantıda baş konuşmacı olarak bulunmaktaydı. Törene, Çarlık *émigré* prens ve prensesleri, piskoposlar, generaller, amiraller ve daha alt rütbedeki subaylar katılmıştı. Fransız Ordusu'nun üst rütbedeki üyeleri de tören üniformalarını giymiş, onlarla yanyana duruyorlardı.

Deterding konuşmasına, orada hazır bulunanların, ona, çalışmaları için yaptığı yardımdan dolayı teşekkür etmelerine gerek olmadığını, zira kendisinin yalnızca Batı uygarlığına karşı görevini yerine getirdiğini söyleyerek başladı. Dinleyiciler arasındaki bir grup genç, üniformalı Beyaz Rus'a hitaben şöyle dedi:--

Kendi gücünüze güvenmelisiniz. Tüm çalışma ve faaliyetlerinizin kendi toprağınızda gerçekleşeceğini unutmamalısınız. Şu anda -ulusal bir felaketin acılarını çeken- Rusya'nın en kısa zamanda kurtarılması umudu, her geçen gün daha da artıyor ve güçleniyor. Büyük anayurdunuzun kurtuluş saati pek yakındır.

Bütün dinleyiciler, ki Fransız subayları Beyaz Ruslardan daha az coşkulu değillerdi, Sir Henri'nin bir sonraki cümlesini alkışladılar:--

Rusya'nın kurtuluşu hepimizin düşündüğünden daha kısa zamanda olacaktır. Ay meselesi bile olabilir!

Bu savaş hazırlıklarının ortasında, beklenmedik ve felaket getirici bir kesinti oldu: Dünya Bunalımı.

18 Aralık 1930'da Benito Mussolini, bu eşi benzeri görülmemiş olayın Avrupa'daki etkilerini şöyle özetliyordu:--

Amerikan pazarının çöküşünün aniden bomba gibi patladığı 1929 sonbaharına dek İtalya'daki durum tatmin edici idi. Bizim gibi yoksul Avrupa köylüleri için, bu, büyük bir sürpriz oldu. Napolyon'un ölümü duyulduğunda bütün dünyada olduğu gibi, donup kaldık... Aniden güzelim sahne çöktü ve bir dizi kötü gün yaşadık. Hisse senetleri yüzde otuz, kırk ve elli oranında değer kaybetti. Bunalım derinleşti... O günden beri biz de yine açık denizlere doğru itildik ve o günden beri denizcilik bizim için oldukça zor bir hal aldı.

Wall Street'den başlayıp Avrupa ve Asya'yı kasırga gibi önüne katan ve Bolşevizme karşı Kutsal İttifakı oluşturmak zorunda kalacak tüm ulusları kapsayan ekonomik çöküntüye, kaçınılmaz olarak işsizlik, açlık, kitlesel olarak ahlakın bozulması ve yoksulluk eşlik ediyordu.

Neredeyse hemen her gün büyük bankalar ve sanayi şirketleri batıyordu; küçük yatırımcılar mahvolmuş; işçiler sokağa atılmıştı. Milyonerler açlık çekerken, tıka basa dolu silolarda buğdaylar çürüyordu; mısır fazlası tekrar sabanla toprağa atılıyor, kahve, ocaklarda kömür yerine kullanılıyordu, balıklar denize geri atılıyordu. Dünya artık aşırı miktarda ürettiği malların bedelini ödeyemeyecek duruma gelmişti. Ekonomik dağıtım sistemi bir bütün olarak çökmüştü.

1931 yılı başlarında İngiltere Merkez Bankası Guvernörü Montagu Norman, Fransa Merkez Bankası Guvernörü M.Moret'e şunları

yazıyordu: "Kurtarmak için ağır ve kesin önlemler alınmadığı takdirde, uygar dünyanın her yanındaki kapitalist sistem bir yıl içinde enkaz haline gelecektir."

Dünya harabeye dönmüştü ve bu dehşete düşürücü enkazın orta yerinde, şaşkın insanlardan oluşan bütün uluslar, hayalet gibi dolaşıyorlardı...

Uzakdoğu'da, Japonya kendisi için doğan fırsatın kokusunu hemen aldı. Tanaka Memorandumu'nun ilk aşaması yürürlüğe girdi.

18 Eylül 1931 gecesi Japon askeri kuvvetleri Mançurya'yı istila ettiler. Hâlâ Çin komünistleriyle iç savaşı sürdürmekte olan Çin Kuomintang orduları şaşkınlığa kapıldılar ve pek az direniş gösterebildiler. Japonya, "Çin'i Bolşevizmden kurtarmak için" Mançurya'yı ezip geçti.

Tam planlandığı gibi olmasa da -İkinci Dünya Savaşı başlamıştı.

ONÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÜÇ DURUŞMA

1. Sanayi Partisi Duruşması

Dünya bunalımından etkilenmeyen tek ülke, 1917'den beri dünya meselelerinden kasten uzak tutulan dünyanın altıda biri, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği idi.

İnsanlığın geri kalan kısmı, bunalımın pençesinde kıvranırken, Sovyetler Birliği, bütün tarihin en büyük ekonomik ve sınai büyümesini başlatıyordu. Stalin'in Birinci Beş Yıllık Planı, Eski Rusya'yı, yaratıcı işgücünün eşi benzeri görülmemiş başarılarına götürüyordu. Verimsiz steplerden mükemmel şehirler yaratılıyor; yeni madenler, imalathane ve fabrikalar dikiliyordu. Milyonlarca köylü, bir gecede, eğitilmiş işçilere, mühendislere, bilim adamlarına, doktor, mimar ve öğretmenlere dönüşüyordu. Birkaç yılda, beş yıllık bir ilerleme kaydedildi ve ataları çok eski zamanlardan beri ilkel tırpan, kazma ve tahta sabanla sırtlarını paralamış olan mujikler şimdi verimlileştirilmiş topraklarının hasadını traktör ve biçerdöğerlerle yapıyor ve ürün zararlılarıyla uçaklardan püskürtülen kimyasal maddelerle savaşıyorlardı. Ve bu dev ulusal ve devrimci çalışmanın ortasından, Çarlık zorbalığının onur kırıcılığını hiç bilmeyen bir Sovyet Kuşağı yetişiyordu...

Aynı zamanda Sovyet Hükümeti içteki düşmanlarına da ağır darbeler indirdi. Ardarda üç duruşma, İngiliz-Fransız emperyalizminin ve Çarcı karşı-devrimin Rusya'daki son önemli girişimini temsil eden Torgprom entrikasını teşhir etti ve ezdi.

28 Ekim 1930'da, Profesör Ramzin, Sanayi Partisi'nin öteki pek çok lider ve üyesiyle birlikte yakalanıp tutuklandı. Sovyetler Birliği'nin her yerinde, OGPU ajanları tarafından aynı anda baskınlar yapıldı ve Sosyalist Devrimci, Menşevik ve Beyaz Muhafız hareketlerinin yanı sıra bazı Polonyalı, Fransız ve Romen gizli servis ajanları tutuklandı.

Sanayi Partisi liderleri duruşması Moskova'daki Sovyet Yüksek Mahkemesi'nde yapıldı ve 25 Kasım - 7 Aralık 1930 tarihleri arasında devam etti. Aralarında Profesör Ramzin ve Victor Laritçev'in de bulunduğu sekiz sanık, Sovyetler Birliği'ne karşı yabancı komploculara

yardım etmek; casusluk ve sabotaj faaliyetleri yürütmek ve Sovyet Hükümetini devirme planları yapmakla suçlandılar. Sanıklar, Sovyet İstihbarat ajanlarının haklarında topladıkları delilleri görünce bir bir teslim olup suçlarını itiraf ettiler. İfadelerinde, kendi casusluk-sabotaj faaliyetlerinin yanı sıra Sir Henri Deterding, Albaj Joinville, Leslie Urquhart, Raymond Poincaré ve Sanayi Partisi'ni ve Torgprom'u desteklemiş olan öteki Avrupalı asker, devlet adamı ve işadamlarından da sözettiler.

Aralarında Profesör Ramzin ve Victor Laritçev'in de bulunduğu beş sanık en yüksek cezaya -vatana ihanetten kurşuna dizilmeye- mahkum edildiler. Öteki üç sanık, emirlere göre hareket eden teknisyenler, on yıl hapis cezasına çarptırıldılar.[1]

2. Menşevikler Duruşması

Sanayi Partisi'nin çökertilmesinden kısa bir süre sonra Sovyet yetkilileri bir darbe daha indirdiler. 1 Mart 1931'de, eski Menşeviklerden oluşan uzun bir sabotaj zincirinin liderleri Moskova'daki Sovyet Yüksek Mahkemesi'ne çıkarıldılar.[2]

Menşevikler Duruşması'ndaki sanıklar arasında, yaşamsal öneme sahip Sovyet idari ve teknik kurumlarındaki bazı üst mevki görevlileri de vardı. Sovyet rejiminin ilk günlerinde bu Menşevikler, Bolşeviklere

1 Duruşmanın bitiminden iki gün sonra, Profesör Ramzin ve ölüm cezasına çarptırılan öteki dört sanık, cezanın tehiri için Sovyet Yüksek Mahkemesi'ne dilekçeyle başvurdular. Mahkeme dilekçeyi kabul etti Ramzin ve meslektaşlarının, Sovyetler Birliği dışındaki gerçek komplocuların aleti olduğu gerekçesiyle ölüm cezasını on yıl hapse indirdi. Duruşmadan sonraki yıllarda, Sovyet yetkilileri tarafından yeni bilimsel çalışmaları için her olanak sağlanan Profesör Ramzin, Sovyet yaşam tarzına tamamen kazanıldı ve SSCB'nin sınai programına değerli katkılarda bulunmaya başladı. 7 Temmuz 1943'te, Profesör Ramzin, dünyada en iyi olduğu söylenen, basitleştirilmiş bir turbo-jeneratör icadı için Lenin Nişanı ve 30.000 $'lık Josef Stalin ödülü ile ödüllendirildi. Kremlin'in çıkardığı bir kararname uyarınca turbo-jeneratör, mucidinin ismini taşımaktadır.

2 Menşevikler, ilk Rus Marksist örgütü olan Rus Sosyal Demokrat Partisi içerisinde bir hizipti. Rus Sosyal Demokrat Partisi'nin 1903'de Londra'da yapılan İkinci Kongresi'nde, örgüt iki rakip gruba ayrıldı. Sonradan bu gruplar ayrı partilere dönüştüler. Lenin'in grubunun adı Bolşeviklerdi (çoğunluk anlamına gelen *bolshinstvo*'dan); Lenin'in hasımları Menşeviklerdi (azınlık anlamına gelen *menshinstvo*'dan). Bolşevikler sonradan Lenin'in önerisiyle Komünist adını aldılar ve Bolşevik Partisi'nin resmi adı da Rusya Kominist Partisi (Bolşevikler) oldu. Menşevikler Avrupa sosyal demokratları ve sosyalistlerine benzeyerek onlarla kişisel ve örgütsel bağlar kurdular.

olan düşmanlıklarından vazgeçmiş gibi görünmüşlerdi. Sanayi Partisi ve öteki gizli anti-Sovyet unsurlarla işbirliği yaparak, çeşitli dolaplar çevirerek yönetimde kilit mevkilere gelmişlerdi. Menşevik komplocu-lardan Groman, Sovyet Sanayii Planlama Bürosu'nda (Gosplan) yüksek bir mevki elde etmiş ve can alıcı sanayilerde eksik tahminler yaparak ve üretim hedeflerini düşürerek birinci Beş Yıllık Plan'ın safhalarını sabote etmeye çalışmıştı.

1928-1930 yılları arasında, gizli Menşevik örgütün Merkez Komitesi olan "Bütün Birlik Bürosu", yabancı kaynaklardan toplam olarak yakl.. 500.000 ruble aldı. En fazla katkıda bulunan Torgprom'du, fakat öteki anti-Sovyet gruplar da komploculara hatırı sayılır bağışlar yaptılar ve onlarla sıkı temas halinde bulundular. Menşevikler, İkinci Enternasyonal-anti-Sovyet Sosyal Demokratlar ve Sosyalistlerin hakim olduğu işçi örgütü-tarafından da kuvvetle desteklenıyorlardı.

Sanıklara göre, yabancı anti-Sovyet çevrelerle esas bağlantılarını sağlayan kişi, Devrimden sonra Almanya'ya kaçmış olan eski Rus Menşevik lideri Rafael Abromoviç'ti. Komplonun elebaşlarından Vasili Şer, ifadesinde şöyle dedi:--

> 1928 yılında, Abromoviç yurtdışından geldi. Biz "Bütün Birlik Bürosu" üyeleri daha önce onun yolculuğundan haberdardık...
>
> Abromoviç, çalışmanın ağırlıklı olarak sorumlu Sovyet işçi gruplarında yoğunlaştırılması gereğine işaret etti. Aynı zamanda bu grupların birleştirilmesi ve daha kesin bir örgütsüzleştirme faaliyetinin başlatılması gerektiğini de söyledi.

Bir başka Menşevik komplocu Lazar Salkind, mahkemede şunları söylüyordu:--

> ...Abromoviç ise Sovyet ekonomik sisteminin çeşitli dallarında aktif sabotaj yöntemleriyle başlamak, işçi sınıfı ve köylü kitlelerinin gözünde Sovyet ekonomik politikasını altüst etmek gerektiği sonucuna vardı. Abromoviç, Sovyet iktidarına karşı mücadelenin ikinci aşamasının askeri müdahale olduğunu söyledi.[3]

---

3 İkinci Enternasyonal, Menşeviklerin yargılanmasını, Stalin'in "bürokratik diktatörlüğü"nün "Siyasi Zulmü" olmakla suçladı. Abromoviç Sovyetler Birliği'ne

9 Mart 1931'de Sovyet Yüksek Mahkemesi kararını verdi. Menşevik sanıklar beş ila on yıl arasında hapis cezalarına çarptırıldılar.

3. Vickers Mühendisleri Duruşması

11 Mart 1933 gecesi saat 9.30 sularında, Sovyet Hükümeti, Torgprom komplosu artıklarına son darbesini indirdi. Moskova'daki OGPU ajanları, hepsi de İngiliz elektrik-mühendislik şirketi Metropolitan-Vickers'ın Moskova bürosunda çalışmakta olan altı İngiliz ve on Rus mühendisi tutukladılar. İngiliz vatandaşları ve Rus ortakları, Sovyetler Birliği'nde İngiliz İstihbarat Servisi hesabına casusluk ve sabotaj yapmakla suçlandılar.

Moskova'daki en önemli Vickers temsilcisi Yüzbaşı C. S. Richards diye biriydi. Tutuklamalardan hemen önce apar topar İngiltere'ye gitmişti. Richards, 1917'den beri Rusya'da İngiliz ajanıydı; 1917'de, İstihbarat Servisi müfrezesi yüzbaşısı olarak, Archangel'de Müttefik müdahalesi öncesindeki anti-Sovyet entrikalarda rol oynamıştı. Metro-Vickers'ın Moskova bürosu, daha sonra Richards'ın yönetiminde, Rusya'daki İngiliz gizli servis operasyonlarının üssü haline gelmiştir.

Moskova'daki Sovyet yetkilileri tarafından tutuklanan İngiliz "teknisyenlerden" biri de, Yüzbaşı Richards'ın Archangel seferi sırasındaki işbirlikçilerinden olan ve şimdi de Richards'ın sağ kolu olarak hizmet eden Alan Monkhouse idi.

Suçlamaları reddeden Monkhouse, Richards'la daha önceleri birlikte çalıştığını kabul etti. İfadesinde şöyle diyordu:--

> Mr. Richards'la 1917'de Moskova'da, sonra da onun İstihbarat Servisi'nde yüzbaşı rütbesiyle bulunduğu, Archangel'de görüştüğümü kabul ederim. Mr. Richards'ın 1918 Nisan ya da Mayıs'ında Moskova'da olduğunu biliyorum. Moskova'ya neden geldiğini bilmiyorum, fakat bana anlattıklarından o zaman Finlandiya sınırını gizlice geçtiğini biliyorum. 1923'de Metropolitan-Vickers Elektrik İhracat Şirketi müdürlüğüne atandı. Aynı yıl

---

gittiğini ve oradaki gizli toplantılara katıldığını inkar eden bir açıklama yayınladı. Bununla birlikte, "Partisinin orada illegal faaliyet gösteren temsilcilerinin ya da tek tek üyelerinin Berlin'deki kendi yurtdışı heyetleri ile mektupla ve örgütsel açıdan iletişim halinde bulunduğunu" kabul etti.

Abromoviç daha sonra Birleşik Devletler'e gitti. Amerika'daki faaliyetleri için bakınız: Yirmi üçüncü Bölüm.

donanım sağlama konusunda görüşmelerde bulunmak üzere Moskova'ya gitti.

Monkhouse 1924'te Vickers'ın "Moskova bürosunda Richards'ın yönetiminde çalışmak üzere tekrar Rusya'ya gönderilmişti.

Tutuklu Vickers çalışanlarından Leslie Charles Thornhton, zengin bir Çarlık tekstil üreticisinin oğluydu ve aslen Rus vatandaşıydı; Moskova'ya Vickers İnşaat Başmühendisi olarak gönderilmişti. Devrimden sonra İngiliz vatandaşı ve İngiliz İstihbarat Servisi ajanı olmuştu. Thornton tutuklandıktan iki gün sonra yazıp imzaladığı ifadesinde şöyle diyordu:-

> SSCB topraklarındaki bütün casusluk faaliyetlerimiz, Metropolitan Vickers Elektrik İhracat Ltd. Şti. Müdürü mevkiinde bulunan ajanları C.S. Richards aracılığıyla İngiliz İstihbarat Servisi tarafından yönetilmektedir.
>
> SSCB topraklarındaki casusluk operasyonlarını, yukarıda adı geçen İngiliz Firmasının temsilcileri ve resmi anlaşmalara göre, türbin ve elektrik donanımı yapımı ve teknik yardım anlaşmasının sağlanması için Sovyet Hükümeti'yle anlaşma imzalayan ben ve Monkhouse yönetmekteyiz. C.S. Richards'ın bu amaçla bana verdiği talimatlar üzerine, İngiliz personel SSCB topraklarına vardıktan sonra yavaş yavaş casusluk, örgüt içine çekilmiş ve istenen bilgilere uygun talimatlar verilmiştir.

Vickers "mühendisi" William Mac Donald da suçlamaları kabul ederek şöyle dedi:--

> SSCB'de Metropolitan-Vickers paravanası altında saklanan araştırma çalışmamızın lideri, Moskova'da inşaat baş mühendisi olarak çalışan Bay Thornton'dı. Temsilciliğin yöneticisi, Bay Thornton'ın bu illegal çalışmasında da yer alan Bay Monkhouse'dı. Bay Thornton'ın seyahatlerdeki yardımcısı ve casusluk faaliyetindeki ortağı, İngiliz ordusu subayı, şimdi de Metropolitan-Vickers firmasında mühendis olan Cushny idi. SSCB'de casusluk faaliyeti yürüten araştırma görevlilere ana grubu bunlardan ibarettir.

Vickers "mühendisleri"nin tutuklanması; İngiltere'de aniden anti-Sovyet protesto fırtınası için uygun bir fırsat oldu. Başbakan Stanley Baldwin, davadaki kanıt ve suçlamaları dahi beklemeksizin, kesin bir

dille, tutuklanan İngiliz vatandaşlarının masum olduklarını açıkladı. Parlamentonun muhafazakar üyeleri bir kez daha Moskova'yla bütün ticari ve diplomatik ilişkilerin kesilmesini istediler. Sir Henri Deterding'in dostu, İngiltere'nin Sovyet Rusya Büyükelçisi Sir Esmond Ovey, fırtına gibi Moskova'daki Sovyet Dışişleri Bakanlığı'na daldı ve Maksim Litvinov'a, "ikili ilişkilerde vahim sonuçlar doğmasını" önlemek için tutukluların yargılanmadan derhal serbest bırakılması gerektiğini söyledi.

Nihayet 12 Nisan'da, Moskova'daki eski Asiller Kulübü'nün Mavi Salonu'nda duruşma başladığında, o günkü *Times,* "savcılarına kölece itaat eden, tıka basa dolu bir mahkeme" diye yazıyordu. 16 Nisan tarihli *Observer,* yargılamayı, "adalet adına yürütülen ama uygarlığın tanıdığı hiçbir yargılama usulüne benzemeyen bir dayanıklılık sınavı" diye tanımlıyordu. 18 Nisan tarihli *Daily Express,* Sovyet Savcısı Vişinski'yi şöyle betimliyordu: Kızıl saçlı, kırmızı suratlı Rus, hakaretler yağdırdı... masayı yumrukladı." O haftaki *Evening Standard* da Sovyet Savunma Danışmanı Braude'den, "insanın her akşam Shaftesbury Caddesi'nde karşılaşabileceği türden bir Yahudi," diye bahsediyordu.

İngiliz kamuoyu, sanıkların gerçek anlamda yargılanmadığını ve İngiliz mühendislerin, suçlarını itiraf etmeleri için en korkunç işkencelere maruz bırakıldıklarını düşünecek şekilde oluşturuluyordu. 20 Mart tarihli *Daily Express* şöyle haykırıyordu: "Vatandaşlarımız bir Rus hapishanesinin dehşetini yaşıyor!" 17 Nisan tarihli *Times* şunları bildiriyordu: "Oturumlar sırasında cezaevinde bulunan Bay MacDonald'a neler olduğu konusunda büyük endişe duyuluyor. Çeka yöntemlerini uzun süredir bilenler, yaşamının tehlikede olduğu kanısındalar." Birkaç ay sonra Sir Oswald Mosley'in İngiliz Faşist Partisi'nin yarı resmi yayın organı olacak olan, Lord Rothermere'ın *Daily Mail*'i okurlarına, OGPU tarafından "kurbanlarının" ifade gücünü yoketmek için kullanılan tuhaf bir "Tibet uyuşturucu ilacından" sözediyordu.

Buna rağmen, daha sonra bütün İngiliz vatandaşları Sovyet makamlarının kendilerine büyük nezaket ve anlayış gösterdiklerini açıkladılar. İçlerinden hiçbiri, hiçbir zorlama, işkence ya da baskıya maruz kalmamıştı. Aksine ilişkin bir yığın kanıt olmasına rağmen, meslektaşlarının ne yaptığına dair hiçbir şey bilmediğini mülayim bir

tavırla iddia etmeye devam eden Alan Monkhouse, 15 Mart'ta Londra *Dispatch*'e yaptığı açıklamada OGPU sorguculari için şunları söyledi:-

> Bana karşı olağanüstü kibar ve sorgulamada aşırı derecede makuldüler. Sorgucularım işini bilen birinci sınıf adamlara benziyorlardı. OGPU cezaevi, yeterlilik açısından mükemmel, her tarafı temiz, düzenli ve iyi örgütlenmiş bir yer. Bu ilk tutuklanışım, ama İngiliz cezaevlerini gezmiştim ve OGPU kışlasının çok daha üstün olduğunu söyleyebilirim... OGPU görevlileri... benim rahat etmem için her türlü ilgiyi gösterdiler.

Buna rağmen, İngiliz Hükümeti, Muhafazakarların baskısıyla Sovyet Rusya'dan yapılan tüm ithalata ambargo koydu. İki ülke arasındaki ticaret kesildi...

15 Nisan'da, Moskova'daki İngiliz temsilcileriyle yaptığı özel bir görüşmeden sonra Leslie Thornton aniden, imzaladığı itirafı geri aldı. Mahkemedeki ifadesinin esas olarak doğru olduğunu söyledi; fakat "casus" sözcüğünün yanlış olduğunu bildirdi. Thornton, ilk seferinde neden bu kelimeyi kullandığını açıklarken, o sırada "heyecanlanmış" olduğunu söyledi. Sovyet Savcı Vişinski'nin mahkemede yaptığı halka açık sorgulamada, itirafları "kendi serbest iradesiyle", "hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın" ve kendi sözcükleriyle yaptığını söyledi:--

> VİŞİNSKİ: Herhangi bir şey tahrif edildi mi?
>
> THORNTON: Hayır, siz hiçbir şeyi değiştirmediniz.
>
> VİŞİNSKİ: Fakat belki de (savcı yardımcısı) Roginski yapmıştır?
>
> THORNTON: Hayır.
>
> VİŞİNSKİ: Belki de OGPU tahrif etmiştir?
>
> THORNTON: Hayır, kendi elimle imzaladım.
>
> VİŞİNSKİ: Ya kafanız? yazarken neler düşünüp aklınızdan geçirdiniz?
>
> THORNTON: (Yanıt yok)
>
> VİŞİNSKİ: Peki şimdi kim sizin yerinize düşünüyor?
>
> THORNTON: Şu anda kendimi daha değişik hissediyorum.

Moskova'da bulunan İngiliz temsilcilerle yaptığı özel bir görüşmeden sonra William MacDonald da aniden başlangıçtaki ifadelerini geri aldı. Daha sonra ise, Sovyet makamlarının topladığı delillerle karşı karşıya gelince MacDonald yeniden fikrini değiştirdi ve

başlangıçtaki itirafına döndü. Mahkemedeki son sözleri şunlardı: "Suçumu itiraf ettim ve ekleyecek bir şeyim yok."

18 Nisan günü, Sovyet Yüksek Mahkemesi kararını verdi. Rus suç ortakları, bir kişi hariç suçlu bulunmuş ve üç ila on yıl arasında değişen hapis cezalarına çarptırılmışlardı. İngiliz vatandaşı Albert Gregory, delil yetersizliğinden beraat etmişti. Diğer beş İngiliz mühendis suçlu bulunmuşlardı. Monkhouse, Nordwall ve Cushny'nin, Sovyetler Birliği'nden sınırdışı edilmelerine karar verildi. Leslie Thornton ve William MacDonald sırasıyla iki ve üç yıl hapis cezasına mahkum edildiler.

Cezalar hafifti ve dava da süratle sonuçlandırılmıştı. Sovyet Hükümeti, Torgprom komplosunun kalıntılarını ve Rusya'daki İngiliz İstihbaratı operasyonlarını yoketme hedefini gerçekleştirmişti. Sovyet ve İngiliz Hükümetleri arasında karşılıklı ödünler verildi. Ticaret yeniden başladı ve aralarında Thornton ve MacDonald'ın da bulunduğu İngiliz sanıklar İngiltere'ye geri gönderildi...

Uluslararası siyasetin ufkunda, Sovyet Rusya'ya karşı İngiliz Muhafazakar düşmanlığından çok daha tehlikeli bir olgu belirmekteydi.

Adolf Hitler, Almanya'da iktidarı tamamen ele geçirmişti.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BİR DEVRİN KAPANIŞI

Nazizmi iktidara getiren propaganda miti, "Bolşevizm tehlikesi" olmuştu. Adolf Hitler, Almanya'yı komünizmden kurtarma bahanesiyle, adı sanı duyulmamış Avusturyalı onbaşılık ve Reichswehr casusluğundan Alman Reich'ı Şansölyeliğine yükselmişti. 27 Şubat 1933'de Hitler üst düzeyde bir provokasyon eylemi sayesinde daha da yükseldi. Alman Reichstag'ının yakılması. Hitler, Naziler tarafından tezgahlanan yangının, Almanya Hükümeti'ne karşı bir komünist ayaklanma işareti olduğunu ilan etti. Naziler bu bahaneyle olağanüstü hal ilan ettiler, önde gelen anti-faşistleri tutukladılar, ya da katlettiler ve sendikaları ezdiler. Reichstag'ın kömür haline gelmiş harabelerinden, Üçüncü Reich'ın Der Fuehrer'i olarak Hitler doğdu.

Üçüncü Reich, dünya gericiliği ve anti-demokrasisinin kalesi olarak Çarlık Beyaz karşı devriminin yerini aldı. Nazizm, karşı devrimin, yeniden dirilen Alman emperyalizminin dev askeri ve sınai kaynaklarıyla tahkim edilen kalesiydi. Siyasal inancı, Çarlığın karanlık nefretinin ve fanatik önyargılarının yeniden hortlatılmasıydı. Yıldırım Tugayları ise, eski Kara Yüzlerin yeniden doğuşu ve düzenli bir askeri aygıt statüsüne yükseltilmiş haliydi. Kitlesel katliamlar ve bütün halkların yokedilmesi, Üçüncü Reich Hükümeti'nin resmi programının bir parçasıydı. Nazi ideolojisini *Siyon Tutanakları* besliyordu. Nazi liderlerinin kendileri de Rusya'daki Beyaz Terörün Baron Wrangellerinin ve Ungernlerinin manevi evlatlarıydılar.

On beş yıl boyunca "anti-Bolşevizm" sloganı altında dünya demokrasisi ve ilericiliğine karşı sürdürülen gizli savaş ve sahte barış, kaçınılmaz ürününü vermişti. Reichstag'ı yakan alevler, kısa sürede yayılacak ve tüm dünyayı tehlikeye sokacak kadar çoğalarak büyüyecekti.

Hitler *Kavgam*'da, "Altı yüz yıl önce bıraktığımız yerden yeniden başlıyoruz," diyordu. "Avrupa'nın Güneyine ve Batısına doğru olan ezeli ve ebedi Germen gücünü tersine çeviriyor ve Doğuya dönüyoruz. Bu şekilde, savaş öncesi dönemin sömürge ve ticaret politikalarına son veriyor ve geleceğin teritoryal politikasına geçiyoruz. Yeni topraklardan söz ederken öncelikle Rusya ve ona tabi sınır devletlerini

gözönüne almalıyız."

"Anti-Bolşevizm", dünya gericiliğinin ve emperyalizminin kuvvetlerini Adolf Hitler'i desteklemeleri için güçlü bir mıknatıs gibi çekiyordu.

Daha önceleri Sovyet Rusya'ya karşı her Beyaz entrika ve komployu desteklemiş olan aynı devlet adamları ve militaristler, şimdi de Nazizmin savunucusu ve taraftarları olarak ortaya çıkmışlardı. Fransa'da, Mareşal Foch ve onun eski yardımcıları Pétain ve Weygand'ın etrafındaki anti-Bolşevik çevreler, bütün anti-Bolşevik hareketlerin bu en yeni ve en güçlüsü ile birleşmek istediklerinden, Nazizmin kendi ülkeleri için oluşturduğu tehlikeyi görmezlikten geliyorlardı. Finlandiya'da Mannerheim, Macaristan'da Horthy, Çekoslovakya'da Sirovy ve gizli anti-Sovyet savaşın Avrupa'daki öteki kuklaları, bir gecede Nazilerin doğuya yönelik saldırganlığının öncülerine dönüştüler.

1933 Mayısında, Hitler Almanya'da iktidarı ele geçirdikten yalnızca birkaç ay sonra, Alfred Rosenberg, Sir Henri Deterding'le görüşmek üzere İngiltere'ye gitti. Nazi "filozofu", petrol kralının Windsor Kalesi yakınındaki Buckhurst Parkında bulunan kır malikanesine konuk oldu. Daha o zamandan, anti-Bolşevik haçlı seferin İngiliz Muhafazakar taraftarları arasında güçlü ve büyüyen bir Nazi yanlısı grup vardı.

28 Kasım 1933'de, Lord Rothermere'in *Daily Mail*'i, kısa bir süre sonra İngiliz dış politikasına hakim olacak anlayışı dile getiriyordu:--

> Almanya'nın azimli genç Nazileri, komünizm tehlikesine karşı Avrupa'nın muhafızlarıdır... Almanya rahatça hareket edebilmelidir... Almanya'nın enerji kaynaklarının ve örgütleme yeteneğinin Bolşevik Rusya'ya yönelmesi, Rus halkına uygar bir hayatı geri verecek ve belki de dünya ticareti dalgasını bir kez daha refaha doğru çevirecektir.

Dünya anti-Bolşevizminin, anti-demokrasisinin ve Beyaz karşı devriminin bütün güçleri, Nazi önderliğinde, Avrupa demokrasisinin ezilmesi, Sovyet Rusya'nın işgali ve sonunda da dünyaya hakim olma girişimi için tek bir uluslararası güç halinde seferber olacaklardı.

Fakat Batı demokrasilerinde, Hitler'in anti-Bolşevizmini, bütün Nazi cinayet ve komplolarının hafifletici sebebi olarak kabul etmeyi reddeden ileri görüşlü devlet adamları da vardı. İngiltere'de ve Birleşik

Devletler'de, ta baştan beri, Almanya'da Nazizmin zaferiyle dünya tarihinde bir devrin sona ermiş olduğunu gören iki önemli lider vardı. Sovyet Rusya'ya karşı onbeş yıllık gizli savaş, Avrupa'nın ortasında bir Frankeştayn, tüm özgür ulusların barış ve güvenliğini tehdit eden militarize bir canavar beslemişti.

Hitler'in Yıldırım Tugayları Almanya caddelerinde sopalarını sallayarak ve *"Bugün Almanya Bizim, Yarın Bütün Dünya!"* şarkısını söylerken, bir İngilizin uyarı ve kehanet dolu korkulu sesi yükseldi. Bu beklenmedik ses, Muhafazakar anti-Bolşevizmin eski lideri Winston Churchill'e aitti.

1933 Aralık'ında, Churchill, Muhafazakar meslektaşlarıyla dramatik bir biçimde ayrı düştü ve Nazizmi İngiliz İmparatorluğu için tehlike oluşturmakla suçladı. Churchill, Lord Rothermere'in "Almanya'nın azimli genç Nazileri, komünizm tehlikesine karşı Avrupa'nın muhafızlarıdır" açıklamasına doğrudan yanıt vererek şöyle dedi:--

> Almanya sokaklarında ve yollarında yürüyen bütün bu azimli Töton genci grupları ...silah peşinde ve silahları olduğunda, inanın bana, kaybettikleri toprak ve sömürgeleri geri isteyecekler ve bu istek yerine getirildiğinde ise her bir ülkeyi sarsmaktan ve muhtemelen yıkmaktan geri kalmayacaklar.

Churchill, Nazi Almanyasına karşı Fransa ve hatta Sovyetler Birliği'yle anlaşma çağrısında bulundu. Daha önce kendisini anti-Bolşevizm davasının kahramanı olarak selamlayanlarca hain ve savaş kışkırtıcısı olmakla suçlandı...

Atlantik'in öteki yakasında, dünya tarihinde bir devrin kapandığını gören biri daha vardı. Kısa bir süre önce seçilen Birleşik Devletler Başkanı Franklin Delano Roosevelt, kendisinden önceki Başkan Herbert Hoover'ın izlemiş olduğu anti-Sovyet politikayı aniden tersine çevirdi. 16 Kasım 1933'de Birleşik Devletler ve Sovyetler Birliği arasında diplomatik ilişkiler yeniden kuruldu. Aynı gün Başkan Roosevelt, Maksim Litvinov'a gönderdiği mektupta şöyle yazıyordu:--

> Halklarımız arasında şu anda kurulmuş bulunan ilişkilerin, ebediyen normal ve dostça kalacağına ve uluslarımızın bundan sonra karşılıklı çıkarları ve dünya barışının korunması için

işbirliği yapabileceklerine inanıyorum.[1]

Nazi Almanyası bir yıl sonra Milletler Cemiyeti'nden çekilmişti. Uluslar ortak konseyindeki yerini Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği almıştı.

Yeni bir devir başlamıştı. Bu, tarihteki en tuhaf ve büyük ihanet devri; terör, cinayet, komplo, *coup d'etat*, tarihte görülmemiş bir sahtekarlık ve hilekarlık devri olacaktı.

Bu devir İkinci Dünya Savaşı'yla en yüksek noktasına varacaktı.

1 Aynı yıl Albay Raymond Robins, Sovyet sosyal ve ekonomik kurumlarını üç aylığına gözlemlemek için Sovyetler Birliği'ni tekrar ziyaret etmişti. Bu yolculuk sırasında Robins sekizbin mil yol katetti ve ülkenin devriminden sonraki ilerlemesine ilişkin değerli veriler topladı. Robins Moskova'dan ayrılmadan önce, Stalin'le uzun bir görüşme yaparak Amerikan-Sovyet ilişkilerini tartıştı. Robins, Birleşik Devletler'e döndüğünde Beyaz Saray'a davet edildi ve Başkan Roosevelt'e şahsen rapor verdi; Roosevelt bundan kısa bir süre sonra Amerika'nın Sovyet rejimini tanıdığını açıkladı.

ÜÇÜNCÜ KİTAP

Rusya'nın Beşinci Kolu

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

İHANETE GİDEN YOL

1. Devrimciler Arasında İsyan

Hitler'in Almanya'da iktidarı ele geçirdiği andan itibaren, uluslararası karşı devrim, Nazilerin dünyayı ele geçirme planının ayrılmaz bir parçası haline geldi. Hitler, her ülkede, onbeş yıldır dünyanın her yanında örgütlenmekte olan karşı devrim güçlerini harekete geçirdi. Bu güçler artık, Nazi Almanyasının Beşinci Koluna, ihanet, casusluk ve terör örgütlerine dönüştürülmüşlerdi. Bu Beşinci Kollar Almanya Wehrmacht'ının gizli öncüleriydi.

Bu Beşinci Kolların en kuvvetli ve en önemlilerinden biri de Sovyetler Birliği'nde faaliyet gösteriyordu. Başında ise tarihin belki de en seçkin siyasi döneği vardı.

Bu adamın adı Leon Troçki'ydi.

Leon Troçki, daha Üçüncü Reich doğarken, Sovyetler Birliği'nde önemli güçlere sahip bir uluslararası anti-Sovyet komplonun lideriydi. Sürgünde bulunan Troçki, Sovyet Hükümeti'nin devrilmesini, kendisinin Rusya'ya dönüşünü ve bir zamanlar neredeyse yakalamak üzere bulunduğu kişisel iktidarını kurmayı planlıyordu.

Winston Churchill, *Büyük Çağdaşlar*'da "Bir zamanlar Troçki, Romanofların boş tahtına çok yakındı," diye yazıyordu.

1919-1920'de dünya basını Troçki'yi "Kızıl Napolyon" diye adlandırıyordu. Troçki, Savaş Komiseri'ydi. Uzun, gösterişli bir askeri palto giymiş, parlak çizmeleri, kalçasında otomatik bir tabancayla Troçki, cepheleri dolaşarak Kızıl Ordu askerlerine ateşli söylevler veriyordu. Zırhlı bir treni kişisel karargahına dönüştürdü ve etrafına özel üniformalı, silahlı bir muhafız aldı. Ordu Komutanlığı'nda, Bolşevik Parti'de ve Sovyet Hükümeti'nde kendi hizbini kurmuştu. Troçki'nin vagonu, Troçki'nin muhafızı, Torçki'nin konuşmaları, Troçki'nin yüz hatları -sık ve kabarık siyah saçları, küçük sivri siyah sakalı ve parlayan kıskaç gözlüklerinin ardındaki fıldır fıldır gözleri- dünyaca meşhurdu. Avrupa'da ve Birleşik Devletler'de, Kızıl Ordu'nun zaferleri, "Troçki'nin önderliğine" bağlanıyordu.

Moskova'daki gösterişli kitle toplantılarından birine hitap etmekte olan Savaş Komiseri Troçki'yi, ünlü Amerikalı dış muhabir Isaac F. Marcosson şöyle tanımlıyordu:--

Troçki, aktörlerin iyi bir giriş adım verdikleri tarzda ortaya çıktı... biraz gecikmeyle ve uygun psikolojik anda, yan tarafta belirdi ve hızlı adımlarla Rusya'daki bütün toplantılarda konuşmacılara sunulan küçük kürsüye doğru yürüdü.

O sahneye çıkmadan önce bile dinleyici kalabalığında bir bekleyiş ürpertisi vardı. "Troçki geliyor," mırıltısını duyabilirdiniz...

Sesi kürsüde gür, derin ve etkili idi. Çekiyor ve itiyordu; hakim oluyor ve despotça hükmediyordu. Arzusu saf ve neredeyse ilkeldi -çok güçlü bir insan motoruydu. Dinleyicilerinin kulaklarını bir sözcük şelalesiyle dolduruyordu, böylesini hiç duymamıştım. Öne çıkan yanı, kibir ve küstahlıktı.

1929'da Sovyetler Birliği'nden dramatik bir biçimde sınırdışı edilişinden sonra, dünyanın her yanındaki anti-Sovyet unsurlar tarafından, Leon Troçki'nin adı ve kişiliği etrafında bir efsane oluşturuldu. Bu efsaneye göre, Troçki, "Rus Devriminin Bolşevik Lideri" ve "Lenin'e ilham veren kişi, onun en yakın çalışma arkadaşı ve mantıki halefi" idi.

Fakat 1917 Şubatında, Çarlığın çöküşünden bir ay önce, Lenin şunları yazıyordu:--

Troçki adı şunları ifade ediyor: Sol söylem ve solun amacına karşı sağla blok.

Lenin, Troçki'ye Rus Devriminin "Yahuda"sı* diyordu.[1]

Hain doğulmaz, hain olunur. Benito Mussolini, Pierre Laval, Paul Joseph Goebbels, Jacques Doriot, Wang Çing-wei ve modern çağların öteki kötü şöhretli maceraperestleri gibi, Leon Troçki de kariyerine,

---

* Hazreti İsa'ya ihanet eden öğrencisinin adı -ç.n-

1 İşte Lenin'in, Troçki'ye ve Rus devrimi içerisindeki faaliyetlerine ilişkin olarak belirli zamanlarda yaptığı öteki yorumlar:--

1911 "1903'te Troçki Menşevikti; 1904'te Menşeviklerden ayrıldı; 1905'te Menşeviklere geri döndü, 1906'da ultra devrimci sözlerle ortalıkta dolaşarak Menşeviklere sırt çevirdi... Troçki, bugün bir fraksiyonun, yarın da bir başkasının düşüncesini kendine maleder ve böylece kendisini her iki fraksiyonun üstünde görür... Troçki'nin yalnızca kendi fraksiyonunu temsil ettiğini belirtmeliyim."

1911 "Şişirme sözler sarfeden Troçki gibi insanlar... bugün çağın hastalığıdırlar... Troçki'nin grubunu destekleyen, yalan ve işçileri aldatma politikasını desteklemektedir... işçilerin gözlerini boyamak, Troçki'nin özel görevidir... Troçki'yle esasa ilişkin meseleleri tartışmak mümkün değildir, çünkü onun hiçbir görüşü yoktur... Onu en kaba tanımıyla bir diplomat olarak

anayurdunun devrimci hareketi içerisinde muhalif, aşırı solcu bir unsur olarak başladı.

Troçki adı takma isimdi. Asıl adı Lev Davidoviç Bronstein'dı ve 1879'da, Güney Rusya'da Kherson yakınında çiftçilikle geçinen ufak bir köy olan Yanovka'da orta sınıftan zengin bir ana babanın oğlu olarak doğmuştu. İlk tutkusu yazar olmaktı.

Troçki, otobiyografisi *Hayatım*'da, "Yazarlar, gazeteciler ve sanatçılar benim gözümde her zaman ötekilerden daha çekici bir dünyayı, seçkin kişilere açık bir dünyayı temsil ediyorlardı," diyordu.

Genç Troçki işe bir oyunla başladı ve Odessa edebiyat salonlarında, yüksek topuklu çizmeleri, mavi sanatçı gömleği, başında yuvarlak bir hasır şapka ve siyah bir baston taşıyarak ortaya çıktı. Öğrenciyken, bir bohem radikaller grubuna katıldı. Onsekizinde sol yayın dağıtmaktan Çarlık polisince tutuklandı ve öteki yözlerce öğrenci ve devrimciyle birlikte Sibirya'ya sürüldü. 1902'de Sibirya'dan kaçtı ve yurtdışına gitti; yaşamının büyük bölümünü burada, Avrupa başkentlerindeki Rus *émigrés* ve kozmopolit sosyalistleri arasında ajitatörlük ve komploculuk yaparak geçirdi.

1903'ün ilk birkaç ayında Troçki, Lenin'in Londra'da sürgünde çıkardığı Marksist *Iskra* gazetesinin yazıkurulu üyesiydi. O yaz Rus Marksist hareketinde gerçekleşen Menşevik-Bolşevik bölünmesinin ardından Troçki, Lenin'in siyasi muhalifleri Menşeviklere katıldı. Troçki'nin edebi yeteneği, parlak hitabeti, etkili kişiliği ve rol yapma hüneri, ona kısa sürede en parlak genç Menşevik ajitatör olma ününü kazandırdı. Brüksel, Paris, Liége, İsviçre ve Almanya'daki radikal Rus öğrenci gruplarını dolaşarak Lenin'e ve Çarlığa karşı mücadeleye

ancak teşhir ederiz."

1912 "Bu blok, ilkesizlik, ikiyüzlülük ve lafazanlıktan oluşmaktadır... Troçki'nin bunları örttüğü devrimci sözler, ona hiçbir şey kaybettirmiyor ve ona hiç bir sorumluluk yüklemiyor."

1914 "Rusya'da Marksist akıma eskiden katılmış olanlar, Troçki'nin kişiliğini iyi bilirler ve onlara bundan sözetmeye değmez. Fakat yeni işçi kuşağı onu tanımaz ve ondan sözetmemiz gerekir... Bu tipler, Rusya'daki kitlesel işçi hareketi'nin henüz durgun olduğu dünün tarihsel yapılarının parçaları olmaları bakımından tipiktirler.

1914 "Troçki Yoldaş, şimdiye dek Marksizme ilişkin tek bir ciddi sorunda dahi asla kesin bir fikre sahip olmamıştır; her zaman şu ya da bu farklılığın yarattığı bölünmeye sokulmuş ve bir taraftan ötekine yalpalayıp durmuştur."

1915 "Troçki... her zaman olduğu gibi, sosyal şovenlerle ilkesel olarak tamamen ayrı görüştedir, fakat pratikte onlarla her şeyde uyuşmaktadır."

önderlik etmek için disiplinli, üst düzeyde örgütlenmiş bir devrimci parti isteyen öteki Bolşeviklere saldırdı. Troçki, 1904'te yayınlanan *Siyasal Görevlerimiz* başlıklı broşürde, Lenin'i Rus radikallerine "kışla rejimini" empoze etmeye çalışmakla suçladı. Genç Troçki, daha sonraları Stalin'e karşı saldırılarında kullanacağı dille şaşırtıcı bir benzerlik taşıyan bir söylem kullanarak, Lenin'e "partimizin gerici kanadının lideri" suçlamasını getirdi.

1905'te, Çarlığın Rus-Japon Savaşı'nda uğradığı bozgunun ardından, işçiler ve köylüler tamamlanamayan "ilk" Rus devriminde ayaklandılar. Troçki alelacele Rusya'ya döndü ve Menşeviklerin denetimindeki St. Petersburg Sovyeti'nin önde gelen üyelerinden biri oldu. Telaşlı entrika, yoğun siyasal çatışma ve yakın iktidar duygusu ortamında Troçki tam havasını bulmuştu. Yirmialtı yaşında bu deneyden, kendisinin kaderinin Rus devriminin lideri olmak olduğu kanısına vararak çıktı. Troçki daha o zaman, "kaderinden" ve "devrimci sezgisinden" söz ediyordu. Yıllar sonra *Hayatım*'da şunları yazıyordu:--

> Rusya'ya 1905 Şubatında geldim; öteki *émigré* liderler ekime, kasıma kadar gelmediler. Rus yoldaşlar arasında, kendilerinden bir şeyler öğrenebileceğim hiç kimse yoktu. Aksine, öğretmen konumunda ben olmalıydım... Ekim ayında, dev girdaba paldır küldür daldım, ki bu, kişisel anlamda, güçlerim için en büyük deney oldu. Kararların ateş altında verilmesi gerekiyordu. Burada bu kararlara çok net bir biçimde vardığımı söylemeden edemeyeceğim... Çıraklık yıllarımın sona ermiş olduğunu fiziki olarak hissediyordum... Sonraki yıllarda bir öğrencinin değil, bir ustanın öğrendiği gibi öğrendim... Sezgi olmadan hiçbir büyük işi yapmak mümkün değildir... 1905 olaylarının bendeki bu devrimci sezgiyi ortaya çıkardığına ve daha sonraki yaşamımda onun güvenilir desteğine dayanmamı sağladığına inanıyorum... Bir bütün olarak siyasal durumu ve devrimci perspektiflerimi değerlendirdiğimde, kendimi, vicdanen, hiçbir ciddi yargısal hata ile suçlayamam.

1905 devriminin yenilgisinden sonra, tekrar yurtdışına çıkan Troçki, Viyana'da kendi siyasal karargahını kurdu ve Lenin'i "diktatör adayı" olmakla suçlayarak, kendi hareketini oluşturmak ve kendisini "devrimci enternasyonalist" olarak tanıtmak için bir propaganda kampanyası başlattı. Troçki, Viyana'dan durup dinlenmeksizin Romanya,

İsviçre, Fransa, Türkiye'ye giderek taraftar kazandı ve Avrupalı sosyalistler ve solcu radikallerle önemli ilişkiler kurdu. Troçki, Rus *émigré* Menşevikler, Sosyalist Devrimciler ve bohem aydınlar arasında, yavaş yavaş ve inatla, kendisini, Rus devrimci hareketinde Lenin'in baş rakibi olarak kabul ettirdi.

Troçki, 23 Şubat 1913'te Rus Menşevik Lideri Tşcidze'ye yazdığı gizli bir mektupta, "Bugün Leninizmin yapısı tamamen yalanlar üzerine kurulmuştur ve kendi parçalanmasının zehirli tohumunu taşımaktadır," diyordu. Troçki, Menşevik dostuna, devamla, kendisine göre Lenin'in, olsa olsa, "Rus işçi hareketindeki her gerilikten profesyonelce yararlanan biri" olduğunu söylüyordu.

1917 Martında Çarlık rejimi yıkıldığında Troçki, New York City'de dostu ve Lenin'in muhalifi bir gözlemcinin "deri ceketli sarışın Makyavelli" diye tanımladığı aşırı solcu Rus *émigré* siyaset adamı Nikolaj Buharin'le birlikte çalışarak *Novy Mir* (Yeni Dünya) adlı bir radikal Rus gazetesi çıkarmaktaydı.[2] Troçki alelacele Rusya'ya gitmek için rezervasyon yaptırdı. Kanada makamları Halifax'ta kendisini tutuklayınca yolculuğu kesintiye uğradı. Bir ay cezaevinde tutulduktan sonra Rus Geçici Hükümeti'nin talebi üzerine serbest bırakıldı ve Petrograd'a gitmek üzere gemiye bindi.

İngiliz Hükümeti Troçki'nin Rusya'ya dönmesine izin verme kararı almıştı. İngiliz ajanı Bruce Lockhart'ın anılarına göre, İngiliz İstihbarat Servisi, "Troçki ile Lenin arasındaki anlaşmazlık"tan yararlanabileceğine inanıyordu.[3]

---

2 Troçki, Birleşik Devletler'e, 1916 sonbaharı sonlarında Fransa'dan sınırdışı edilişinin ardından, Çarın düşüşünden sadece iki ay önce gelmişti. Buharin ise Birleşik Devletler'e, ondan önce, Avusturya'dan gelmişti.

3 Anılarının bulunduğu İngiliz Ajanı'nda Bruce Lockhart, İngiliz Hükümeti'nin başlangıçta Troçki'ye karşı davranışında ciddi bir hata yaptığı şeklindeki düşüncesini ifade eder. Lockhart şöyle yazar: "Troçki'ye karşı akıllıca davranmamıştık. Birinci devrim sırasında o, Amerika'da sürgündeydi. O zamanları ne Menşevik ne de Bolşevikti. Lenin'in Troçkist dediği şeydi -yani bir bireyci ve bir oportünist. Sanatçı mizaçlı ve tartışılmaz bir fiziki cesarete sahip bir devrimci olarak, asla iyi bir parti adamı olmadı ve olamazdı da. Birinci devrimden önceki tavrı, Lenin'in şiddetli suçlamasına hedef olmuştu. 1917 ilkbaharında, Kerenski, İngiliz Hükümeti'nden Troçki'nin Rusya'ya dönüşünü kolaylaştırması talebinde bulundu... Rusya'ya karşı her zaman aldığımız tavırda olduğu gibi, felaket getirici yetersiz -önlemler aldık. Troçki'ye bir cani gibi davranıldı. Halifax'ta ...cezaevine kapatıldı... Sonra şiddetli nefretini uyandırmış olarak, Rusya'ya dönmesine izin verdik."

Troçki, Petrograd'a Mayıs ayında vardı. İlk önce kendine ait bir devrimci parti -eski *émigré* ve farklı radikal partilerdeki aşırı solcu unsurlardan oluşan bir blok- kurmaya çalıştı. Fakat, kısa bir süre sonra Troçki'nin hareketinin geleceğinin olmadığı ortaya çıktı. Bolşevik Parti, devrimci kitlelerin desteğine sahipti.

1917 Ağustosunda Troçki sansasyonel bir siyasi takla attı. Lenin'e ve Bolşeviklere karşı ondört yıllık bir muhalefetten sonra, Troçki Bolşevik Parti'ye üye olmak için başvurdu.

Lenin, Troçki'ye ve onun kişisel ihtiraslarına karşı tekrar tekrar uyarıda bulunmuştu; fakat şimdi bir Sovyet Hükümeti kurmak için verilen canalıcı mücadele içerisinde Lenin'in politikası, tüm devrimci fraksiyon, grup ve partilerin birleşik cephesini gerektiriyordu. Troçki de büyücek bir grubun sözcüsüydü. Rusya dışında onun adı, Lenin hariç öteki Rus devrimcilerinden daha iyi biliniyordu. Üstelik Troçki'nin hatip, ajitatör ve örgütçü olarak emsalsiz yetenekleri Bolşevikler yararına kullanılabilirdi. Troçki'nin Bolşevik Parti'ye üyelik başvurusu kabul edildi.

Troçki'nin, Bolşevik Parti'ye girişi görülmeye değerdi. Partiye kendisiyle birlikte muhalif solculardan oluşan bütün o karmakarışık taraftarlarını da getirdi. Lenin'in şaka yollu söylediği gibi, bu, "büyük güç"le anlaşmaya varmak gibiydi.

Troçki, 1905'te ilk devrimci çıkışını yaptığı Petrograd Sovyeti'nin başkanı oldu. Bu mevkiyi daha sonraki belirleyici günlerde de elinde tuttu. İlk Sovyet Hükümeti, Bolşevik, Sol Sosyalist Devrimci ve eski Menşeviklerin koalisyonu olarak kurulduğunda, Troçki Dışişleri Komiseri oldu. Yabancı dilleri iyi bilmesi ve yabancı ülkelere ilişkin geniş bilgisi onu bu göreve uygun hale getirdi.

2. Sol Muhalefet

Troçki, başlangıçta Dışişleri Komiseri ve sonradan da Savaş Komiseri olarak, Bolşevik Parti içerisindeki sol muhalefetin başta gelen sözcüsüydü.[4]

---

4 Troçki'nin Dışişleri Komiseri olarak Brest-Litovsk Barışı krizi sırasındaki oportünist faaliyetleri için bakınız sayfa 33.
Dışişleri Komiserliği görevinden alınışının ardından Troçki, Brest-Litovsk'da Lenin'e muhalefet etmesinin hata olduğunu açıkça kabullendi ve tekrar Lenin'le koşulsuz birlikte çalışmayı önerdi. Troçki'ye örgütçülük ve hitabet yetenekle-

Muhalifler sayısal olarak az olmalarına rağmen yetenekli konuşmacı ve örgütçüydüler. Yurtdışında ve Rusya'daki Menşevikler ile Sosyalist Devrimciler arasında yaygın bağları vardı. Devrimden sonraki ilk günlerde orduda, kordiplomatikte ve devlet yürütme kurumlarında önemli mevkiler elde ettiler.

---

rine uygun görünen yeni bir görev verildi. Savaş Komiserliği'ne atandı. Kızıl Ordu'nun askeri stratejisi ve pratik önderliği esas olarak Stalin, Frunze, Voroşilov, Kirov, Şors ve Budyenny gibi kişilerin elindeydi. Çevresini alan birkaç eski Çarlık "Uzmanı"nın tavsiyelerine güvenen Savaş Başkanı Troçki, Bolşevik Merkez Komitesinin askeri kararlarına ardı ardına karşı çıktı ve yetkisini belirgin bir biçimde aştı. Pek çok kere, Troçki'nin, cephedeki otokratik tavrına itiraz eden önde gelen Bolşevik askeri temsilcileri kurşuna dizmesini, ancak Merkez Komitesinin doğrudan müdahalesi engelledi.

1919 yazında, Troçki, Kolçak'ın artık doğuda tehlike oluşturmadığını söyleyerek, Kızıl Ordu kuvvetlerini güneyde Denikin'e karşı savaşa kaydırma önerisini getirdi. Stalin, bunun, Kolçak'a çok ihtiyaç duyduğu soluklanma ve ordusunu yeniden organize ve techiz etme ve yeni bir saldırı başlatma fırsatı verebileceğine işaret etti. Stalin, Merkez Komitesi askeri temsilcisi olarak şu açıklamayı yaptı: "Fabrikaları ve demiryolu ağı ile Urallar Kolçak'ın eline bırakılmamalıydı, çünkü orada büyük çiftçileri kolaylıkla etrafında toplayabilir ve Volga'ya doğru ilerleyebilirdi." Troçki'nin planı Merkez Komitesi tarafından *reddedildi* ve o da sonunda Kolçak'ın nihai olarak yenildiği doğudaki savaşta başkaca rol almadı.

1919 sonbaharında Troçki Denikin'e karşı bir savaş planı yaptı. Planı, karşıdevrimci Kazak gruplarıyla dolu, hemen hemen hiç yolu bulunmayan Don stepleri içinden yürüyüşü öngörüyordu. Merkez Komitesi tarafından Güney Cephesi'ne gönderilmiş bulunan Stalin, Troçki'nin planına karşı çıktı ve onun yerine Kızıl Ordu'nun, yoğun bir demiryolu şebekesinin, kömür rezervlerinin ve sempatizan işçi sınıfının bulunduğu Donets Havzası'ndan ilerlemesini önerdi. Stalin'in planı Merkez Komitesi tarafından kabul edildi. Troçki, Güney Cephesi'nden, alındı, güneydeki operasyonlara müdahale etmemesi emredildi ve kendisine Güney Cephesi'nin sınır çizgisini geçmemesi "tavsiye edildi." Denikin, Stalin planı sayesinde yenildi.

Savaş Komiseri Troçki'nin en yakın dostu, Kolçak'a karşı Troçki'yle birlikte başkomutanlık eden eski Çarlık subayı Albay Vatzetis'di. Sovyet yetkilileri, Vatzetis'in Kızıl Ordu Yüksek Komutanlığı'na karşı entrikalara bulaştığını açığa çıkardılar. Vatzetis bu görevden alındı. Troçki, *Hayatım*'da, eski dostu için şu tuhaf mazereti getiriyordu." ...Vatzetis, aklına estikçe Komiserler Sovyeti ve Merkez Yürütme Komitesi yokmuşçasına emirler verirdi... kuşkulu plan ve bağlantılardan dolayı suçlandı ve atılması gerekti, fakat aslında suçlamalar hiç de ciddi değildi. Belki adam yatmadan önce Napolyon'un biyografisini okuyor ve iki üç genç subaya gizlice tutkulu düşlerinden sözediyordu."

Troçki, muhalefet liderliğini öteki iki muhalif radikalle paylaşıyordu; "Sol Komünistler" denen grubun başını çeken ince yapılı, sarışın, kendini "Marksist İdeolog" diye nitelendiren Nikolay Buharin ve Troçki'nin kayınbiraderi Leo Kamenev'le birlikte kendi grubu "Zinovyevistler"e önderlik eden iriyarı, hitabet yeteneğine sahip solcu ajitatör Grigori Zinovyev. Troçki, Buharin ve Zinovyev aralarında sık sık taktik sorunlar üzerine ve kişisel rekabet ve çatışan siyasal hırslar nedeniyle tartışıyorlardı, fakat tayin edici anlarda, Sovyet Hükümeti'nin denetimini elde etmek için ardarda yaptıkları girişimlerde güçlerini birleştiriyorlardı.

Troçki'nin taraftarları arasında şunlar da vardı: Ukraynalı zengin bir ailenin radikal oğlu olan ve Avrupa'da Troçki'nin etkisine giren Yuri Pyatakov; İsviçre'de Lenin'e karşı muhalefet sırasında Troçki'yle ilişki kuran parlak Polonyalı "solcu" gazeteci ve ajitatör Karl Radek; eski bir avukat ve hırslı Bolşevik Duma temsilcisi olan Nikolay Krestinski; Troçki'nin himayesinde Sovyet Dışişlerine giren genç kozmopolit radikal Grigori Sokolnikov; Bulgar asıllı olup, pek çok Avrupa ülkesinde yaşamış, Fransa'da tıp öğrenimi yapmış ve 1918'de Ukrayna'daki Sovyet ayaklanmasının önderlerinden biri olan, eskiden Rumen Sosyalistlerinin mali destekçiliğini yapan zengin Christian Rakovski.

Troçki, ayrıca Savaş Komiseri olarak, sert, kuvvetli askerlerden oluşan "lider"lerine fanatik bir biçimde bağlı özel bir "Troçkist Muhafız" grup kurmuştu. Troçki'nin askeri grubundaki ünlü üyelerden biri de, Moskova Askeri Garnizonu'nun bir sekseniki boyundaki, gözüpek komutanı Nikolay Muralov'du. Troçki'nin kişisel muhafızları İvan Smirnov, Sergey Mraçkovski ve Efraim Dreitzer'di. Kont Mirbach'ın katili eski Sosyalist Devrimci terörist Blumkin, Troçki'nin kişisel muhafızlarının başkanı oldu.[5]

Troçki, aynı zamanda dostça davrandığı ve Bolşevik Partisi'nin sık sık yaptığı uyarılara rağmen önemli askeri mevkilere getirdiği bazı eski Çarlık subaylarıyla da ittifak halindeydi. Troçki'nin Polonya sefer-

5 1937 Nisanında, Troçki, katil Blumkin'le olan bağına ilişkin olarak şunları söylüyordu: "Savaş sırasında benim askeri sekreterliğimin üyesiydi ve benimle şahsen ilişkisi vardı... Geçmişi - çok olağanüstü bir geçmişi vardı. Sol Sosyalist Devrimci Muhalefet üyesi idi ve Bolşeviklere karşı isyana katılmıştı. Alman Büyükelçisi Mirbach'ı öldüren oydu... Onu askeri sekreterliğime aldım ve ne zaman yiğit bir adama ihtiyacım olduysa, Blumkin hep emrimdeydi."

berliği sırasında, 1920'de yakın bağlar kurduğu eski Çarlık subayı Mikhail Nikolayeviç Tuhaçevski, kendine özgü Napolyonvari tutkuları olan bir askeri liderdi.

Birleşik Sol Muhalefet'in amacı, Lenin'in ayağını kaydırıp yerini almak ve Sovyet Rusya'da iktidarı ele geçirmekti.

Beyaz Orduların ve müdahalenin yenilmesinden sonra Rus devrimcileri şu büyük sorunla karşı karşıya kaldılar. Sovyet iktidarı nasıl sürdürülecekti? Troçki, Buharin ve Zinovyev, "geri Rusya'da sosyalizmi inşa etmenin olanaksız olduğunu savunuyorlardı. Sol Muhalefet, Rus devrimini bir "dünya devrimi" kaynağına, diğer ülkelerdeki devrimcileri destekleyecek bir dünya üssüne dönüştürmek istiyordu. Lenin'in ve Stalin'in tekrar tekrar işaret ettiği gibi, üzerindeki "ultra devrimci laf kalabalığı" kazındığında, Sol Muhalefet aslında vahşi bir iktidar mücadelesini, "bohem anarşizmi"ni ve Rusya içinde de Savaş Komiseri Troçki ve taraftarları yönetiminde askeri diktatörlüğü temsil ediyordu.

Sorun, 1920 Aralığındaki Sovyetler Kongresi'nde patlak verdi. 1920, Devrimin en soğuk, en fazla açlık çekilen ve önemli yılıydı. Kongre, Moskova'daki Sütunlu Salon'da toplandı. Şehir kardan mahsur kalmış, her yanı buz tutmuştu, açlık ve hastalık kol geziyordu. Yakıt krizinden dolayı ısıtılmayan büyük salonda Sovyet delegeler, postekilere, battaniye ve kürklere sarınmış, müthiş aralık soğuğunda titriyorlardı.

1918'de yaşamına neredeyse son verecek olan Fanya Kaplan'ın zehirli mermilerinin tali etkilerinden dolayı hâlâ solgun ve sarsılmış durumda olan Lenin, Sol Muhalefet'e yanıt vermek üzere kürsüye çıktı. Rusya'da hakim olan korkunç koşullardan söz etti. Ekonomik ve toplumsal yaşamı yeniden örgütlemenin "inanılmaz güçlükleri" ile başa çıkabilmek için ulusal birlik istedi. Katı "Savaş Komünizmi"ni kaldıran, Rusya'da özel ticaret ve kapitalizmi bir ölçüde yeniden kuran ve yeniden inşaya başlamak için yolu açan Yeni Ekonomik Politika'yı ilan etti. "Daha sonraki bir tarihte iki adım ileri atabilmek için" dedi Lenin, "bir adım geri gidiyoruz!"

Lenin, Yeni Ekonomik Politika'nın "geçici geri çekilmesi"ni ilan ettiğinde Troçki haykırdı: "Guguk kuşu Sovyet Hükümeti'nin sonunu ilan için öttü!"

Fakat Lenin, Sovyet Hükümeti'nin işinin daha yeni başladığına

inanıyordu. Kongreye şöyle dedi:--

> Ne zaman ki ülke elektriğe kavuşur, sanayi, tarım ve ulaştırma modern büyük ölçekli üretimin teknik temeline oturtulur, zaferimiz ancak o zaman tam olur.

Kürsüde büyük bir Rusya haritası vardı. Lenin'in bir işaretiyle şaltere dokunuldu ve harita birden aydınlandı. Harita, Kongreye, Lenin'in ülkesinin geleceğini nasıl tasavvur ettiğini gösteriyordu. Haritanın pek çok noktasında parlayan elektrik ışıkları, donmuş ve aç Sovyet delegelere, geleceğin enerji santrallarını, hidro elektrik barajlarını ve elektrik enerjisi akımlarının bir gün akarak eski Rusya'yı modern, sanayileşmiş bir sosyalist devlete dönüştüreceği öteki kapsamlı projeleri gösteriyordu. Soğuk, kalabalık salonda bir heyecan, alkış ve hayret uğultusu yükseldi.

Troçki'nin arkadaşı Karl Radek geleceğe ilişkin manzarayı kalın gözlüklerinin ardından seyretti, omuzlarını silkti ve fısıldadı: "Electro-fiction!"* Radek'in esprisi, Troçkist bir slogan oldu. Buharin, Lenin'in köylüleri ve işçileri, "Elektrikle ilgili ütopik gevezelikleri" ile aldatmaya çalıştığını söyledi.

Sovyet Rusya'nın dışında, Troçki'nin Sosyalist ve Sol Komünist çevrelerdeki uluslararası dostları ve taraftarları, Lenin'in rejiminin sonunun geldiğine inanıyorlardı. Diğer pek çok gözlemci de Troçki'nin ve Sol Muhalefetin iktidarın eşiğinde olduğu kanısındaydı. Amerikalı dış muhabir Isaac F. Marcosson, Troçki'nin "arkasına genç komünistleri, subayların çoğunu ve Kızıl Ordu askerlerini almış olduğunu" kaydediyordu. Fakat Troçki gibi, dış dünya da, onun gücüne ve popülaritesine ilişkin abartılı tahminlerde bulunuyordu.

Troçki, taraftar toplamak amacıyla ülkeyi gezerek, halka açık toplantılarda dramatik çıkışlar, ateşli konuşmalar yaptı, "Eski Bolşevikler"i "dejenere" olmakla suçladı ve "gençliği" hareketini desteklemeye çağırdı. Fakat müstakbel Beyaz Napolyonlara karşı mücadeleden yeni çıkmış olan Rus asker, işçi ve köylüleri, kendi saflarında çıkan bir "Kızıl Napolyon"a hoşgörü gösterecek ruh hali içinde değillerdi. Sir Bernard Pares'in *Rusya Tarihi*'nde bu dönemde Troçki'ye ilişkin olarak yazdığı gibi:--

* Lenin'in kullandığı "Electrification" (Elektrifikasyon) terimi ile alay etmek için ona çok benzeyen "Electro-fiction" (Elektrik hayali) sözcüğünü kullanmıştır. - ç.n.

Troçki'yi çok yakından gören zeki bir eleştirmen, haklı olarak onun yapısı ve yöntemleri itibariyle devrim öncesi döneme ait olduğunu söylemişti. Demagogların modası geçiyordu...

1921 Martındaki Onuncu Bolşevik Parti Kongresi'nde, Lenin yönetimindeki Merkez Komitesi, Parti içerisindeki tüm "hizipleri", devrimci önderliğin birliği için, tehlike olarak yasaklayan bir kararı kabul etti. Bundan sonra tüm parti önderleri çoğunluk kararlarına ve çoğunluk yönetimine uymadıkları takdirde Partiden atılmakla cezalandırılacaklardı. Merkez Komitesi, "Troçki Yoldaş"ı "hizipçi faaliyetleri" için özel olarak uyardı ve "Devlet düşmanlarının", onun yıkıcı faaliyetlerinin neden olduğu karışıklıktan yararlanarak Partiye sızdıklarını ve kendilerini "Troçkist" diye adlandırdıklarını ifade etti. Bazı önemli Troçkistlerin ve öteki Sol Muhalefetçilerin hiyerarşideki yerleri değiştirildi. Troçki'nin baş askeri yardımcısı Nikolay Muralov, stratejik Moskova Askeri Garnizon komutanlığından alındı ve yerine eski Bolşevik Klementi Voroşilov getirildi.

Ertesi yıl 1922 Martında Jozef Stalin, Parti Genel Sekreterliğine seçildi ve Lenin'in planlarını uygulama sorumluluğu verildi.

Partinin açık uyarısından ve taraftarlarının yerlerinin değiştirilmesinden sonra Troçki'nin taraftar kitlesi erimeye başladı. İtibarı azalmaktaydı. Stalin'in seçilmesi, Troçki'nin Parti aygıtı içerisindeki hizbi için ezici bir darbe oldu.

İktidar Troçki'nin ellerinden kayıp gidiyordu.

3. İhanete Giden Yol

Sol Muhalefet ta baştan beri iki biçimde faaliyet göstermişti. Muhalifler, halka açık kürsülerde, kendi gazetelerinde ve konferans salonlarında, açıkça halka kendi propagandalarını yapıyorlardı. Perde arkasında, muhalefetin bütünlüklü strateji ve taktikleri, Troçki, Buharin, Zinovyev, Radek, Pyatakov ve ötekilerin küçük gizli hizip toplantılarında planlanıyordu.

Troçki, bu muhalefet hareketini temel alarak, Rusya'da, Reily'nin geliştirdiği ve Sosyalist Devrimcilerle ve diğer anti-Sovyet komplocuların kullandıkları "beşler sistemine" dayalı gizli bir komplo örgütü kurdu...

Daha 1923'te Troçki'nin yeraltı aygıtı, güçlü ve yaygın bir örgüt durumundaydı. İllegal haberleşme amacıyla Troçki ve taraftarları özel

kodlar, şifreler ve parolalar tasarlamışlardı. Ülkenin her yanında gizli matbaalar kuruldu. Orduda, kordiplomatikte, Sovyet devletinde ve parti kurumlarında Troçkist hücreler oluşturuldu.

Yıllar sonra, Troçki kendi oğlu Leon Sedov'un da, o sıralar, artık yalnızca Bolşevik Parti içinde bir siyasal muhalefet olmakla kalmayıp, Sovyet rejimine karşı gizli savaşa girme noktasında bulunan Troçkist komploya katıldığını açıkladı.

Troçki, 1938'de *Leon Sedov: Oğul-Dost-Savaşçı* adlı broşürde, "1923'de," diye yazıyordu, "Leon tamamen muhalefet çalışmasına daldı... Böylelikle, onyedisinde tam anlamıyla bilinçli bir devrimcinin yaşamını sürmeye başladı. Komplo çalışması, illegal buluşmalar ve muhalefet belgelerinin gizlice çıkarılıp dağıtımı sanatını çabucak kavradı. Komsomol (Komünist Gençlik Örgütü) kısa sürede kendi muhalefet lider kadrolarını yetiştirdi."

Fakat Troçki Sovyet Rusya içerisinde komplo çalışmasını da aşıp ötesine gitmişti...

1921-1922 kışında, esmer, sinsi bakışlı eski avukat ve önde gelen Troçkist Nikolay Krestinski, Sovyetlerin Almanya Büyükelçisi olmuştu. Krestinski, Berlin'deki görevleri sırasında Reichswehr komutanı General Hans von Seeckt'i ziyaret etti. Seeckt istihbarat raporlarından Krestinski'nin Troçkist olduğunu biliyordu. Alman generali, Krestinski'ye, Reichswehr'in, Savaş Komiseri Troçki önderliğindeki Rus muhalefetinin amaçlarına sempatiyle baktığını hissettirdi.

Birkaç ay sonra, Krestinski, Moskova'da Troçki'ye General Seeckt'in söylediklerini aktardı. Troçki'nin, büyüyen yeraltı örgütünü finanse etmek için paraya müthiş ihtiyacı vardı. Krestinski'ye Rusya'daki muhalefetin yabancı müttefiklere ihtiyacı olduğunu ve dost kuvvetlerle ittifaklar kurmaya hazır olması gerektiğini söyledi. Troçki ayrıca Almanya'nın Rusya'nın düşmanı olmadığını ve aralarında vakitsiz bir çatışma olasılığının da bulunmadığını belirtti; Almanlar batıya yönelmişlerdi ve Fransa ve İngiltere'den intikam alma arzusuyla yanıp tutuşuyorlardı. Sovyet Rusya'daki muhalefet siyasetçileri bu durumdan yararlanmaya hazır olmalıydılar...

Krestinski 1922'de Berlin'e döndüğünde, Troçki'den "resmi görüşmeler sırasında Seeckt'le bir araya gelmesinden yararlanarak, ona, illegal Troçkist faaliyetlerin geliştirilmesi için Troçki'ye düzenli mali destek vermesini önerme" talimatını almış bulunuyordu.

Krestinski, neler olduğunu şöyle anlatıyor:--

Meseleyi Seeckt'e götürdüm ve 250.000 altın marklık bir meblağdan söz ettim. General Seeckt, yardımcısı kurmay başkanına (Haase) danıştıktan sonra ilkè olarak kabul etti ve karşı talep olarak Moskova'da Troçki tarafından ve benim aracılığımla, düzenli olmasa da askeri nitelikte bazı gizli ve önemli bilgilerin kendisine iletilmesini önerdi. Ayrıca, casus olarak Sovyetler Birliği'ne göndereceki bazı kişiler için vize alma konusunda kendisine yardım edilecekti. General Seeckt'in bu karşı talebi kabul edildi ve 1923'de bu anlaşma yürürlüğe girdi.[6]

21 Ocak 1924'de Bolşevik Partisi'nin kurucusu ve lideri Lenin öldü.

Troçki, Kafkasya'da hafif bir grip nöbetinin nekahat evresini geçiriyordu. Lenin'in cenazesi için Moskova'ya dönmeyip, sahil sayfiyesi Sukhum'da kaldı.

Troçki, *Hayatım*'da, "Sukhum'da günlerce denize bakan balkonda yattım," diye yazıyordu. "Ocak ayı olmasına rağmen güneş sıcak ve parlaktı... Deniz havasını içime çekerken, tarihsel haklılığımın verdiği güveni bütün varlığımla özümsüyordum..."

4. İktidar Mücadelesi

Troçki, Lenin'in ölümünden hemen sonra açıkça iktidar talebinde bulundu. 1924 Mayısındaki Parti Kongresi'nde, Stalin'in değil kendisinin Lenin'in halefi olarak kabul edilmesini istedi. Kendi müttefiklerinin tavsiyesine rağmen, sorunun oylanması için zorladı. Kongredeki 748 Bolşevik delege Stalin'in Genel Sekreter olarak kalmasına ve Troçki'nin kişisel iktidar mücadelesinin mahkum edilmesine oybirliğiyle karar verdi. Troçki herkes tarafından o kadar açıkça reddedilmişti ki, Buharin, Zinovyev ve Kamenev bile resmen çoğunlukla birlikte tavır alıp ona karşı oy vermek zorunda kalmışlardı. Troçki, kendisine

---

6 Üçüncü Kitapta, Troçkistlerin Rusya'daki gizli faaliyetlerine ilişkin alıntı ve diyaloglar, aksi metinde belirtilmedikçe, Ağustos 1936, Ocak 1937 ve Mart 1938'de Moskova'da SSCB Yüksek Mahkemesi Askeri Collegium'unda yapılan duruşmalardaki ifadelerden alınmıştır. Troçki ve oğlu Sedov'la doğrudan ilintili diyalog ve olaylar, aksi metinde belirtilmedikçe, bu duruşmalardaki sanıkların ifadelerinden alınmıştır. Bakınız Bibliyografik Notlar.

"ihanet ettikleri" için onlara öfkeyle saldırdı. Fakat birkaç ay sonra Troçki ve Zinovyev yeniden güçlerini birleştirdiler ve "Yeni Muhalefet"i kurdular.

Yeni Muhalefet, kendi türündeki daha önceki hiziplerinden de ileri gitti. Sovyet Rusya'da açıkça "yeni önderlik" çağrısı yaptı ve ülke çapında propaganda ve Sovyet Hükümeti'ne karşı siyasal mücadele ile, her türden hoşnutsuz ve yıkıcı unsuru biraraya getirdi. Troçki'nin sonradan yazdığı gibi:

"Bu öncünün peşinde, her türden tatminsiz, yeteneksiz ve hayal kırıklığına uğramış kariyeristlerden oluşan bir kuyruk geliyordu." Casuslar, Torgprom sabotajcıları, Beyaz karşı-devrimciler, teröristler, Yeni Muhalefetin gizli hücrelerine üşüştüler. Hücreler silah depolamaya başladı. Sovyet topraklarında gerçek bir Troçkist gizli ordu oluşma sürecindeydi.

Troçki, *Hayatım*'da Zinovyev ve Kamenev'e, "Çok ileriyi hedef almalıyız," dediğini kaydeder. "Uzun ve ciddi bir mücadeleye hazır olmalıyız."

Rusya'nın dışında, İngiliz İstihbarat Servisi'nden Yüzbaşı Sidney George Reilly, darbeyi indirme vaktinin geldiğine karar verdi. O yaz, müstakbel Rusya diktatörü ve İngiliz kuklası Boris Savinkov, beklenen karşı-devrimci ayaklanmayı hazırlamak için Rusya'ya geri gönderildi.[7] Bu komploda kendisi de rol oynayan Winston Churchill'e göre, Savinkov, Troçki'yle gizlice haberleşmekteydi. Churchill, *Büyük Çağdaşlar*'da şöyle yazıyordu: "1924 Ocak'ında Kamenev ve Troçki, onu (Savinkov'u) gelmesi için davet ettiler."

Aynı yıl, Troçki'nin teğmeni Christian Rakovski, Sovyetlerin İngiltere Büyükelçisi oldu. 1937'de Troçki'nin "dostum, benim eski, gerçek dostum" diye bahsettiği Rakovski, gelişinden hemen sonra Londra'da iki İngiliz İstihbaratı subayı, Yüzbaşı Armstrong ve Yüzbaşı Lockhart tarafından ziyaret edildi. İngiliz Hükümeti başlangıçta, Londra'da bir Sovyet temsilcisini kabul etmeye karşı çıkmıştı. Rakovski'ye göre, İngiliz subaylar kendisine şu açıklamada bulundular:--

> Agrément'ınızı neden İngiltere'de aldığınızı biliyor musunuz? Bay Eastman'a sizinle ilgili sorular sorduk ve Bay Troçki'nin hizbine bağlı olduğunuzu ve onunla yakın ilişki içinde bulun-

7 Bakınız sayfa133.

duğunuzu öğrendik. Ve İstihbarat Servisi yalnızca bunu gözönüne alarak bu ülkeye Büyükelçi olarak kabulünüzü onayladı.[8]

Rakovski birkaç ay sonra Moskova'ya döndü.

Troçki'ye, Londra'da olanları anlattı. İngiliz İstihbarat Servisi de, Almanlarınki gibi, muhalefetle ilişki kurmak istiyordu.

Troçki, "Bunu bir düşünmek gerek," dedi.

Birkaç gün sonra, Troçki, Rakovski'ye "İngiliz İstihbarat Servisi ile ilişki kurulması gerektiğini" söyledi.[9]

---

8 Rakovski bu ifadeyi, 1938 Martında SSCB Yüksek Mahkemesi Askeri Collegium'unda verdi. Rakovski'nin sözettiği dönemde, 1920'lerde, Amerikan yazarı ve gazetecisi Max Eastman, Troçki'nin yazılarının resmi çevirmeni ve Birleşik Devletler'de Troçkist propagandanın önde gelen yayıncılarındandı. 1923'de Lenin tarafından yazılan özgün bir belge olarak gösterilen ve Eastman'a göre Stalin tarafından "bir kasada kilitli" tutulan sözde "Lenin'in Vasiyeti"ni ilk açıklayan da Max Eastman'dı. Sözde Vasiyet'te, Troçki'nin Bolşevik Parti Genel Sekreteri olmaya Stalin'den daha uygun olduğu yazılıydı. 1928'de Eastman, Troçki'nin *Rusya'daki Gerçek Durum* adlı propaganda yazısını çevirdi. Eastman, bu kitabın çeviri baskısının ekine sözde Vasiyetname metnini de dahil etti ve Troçkist Muhalefete yardım konusunda kendi rolüne ilişkin olarak da şunları yazdı: "...Muhalefet için militan çalışmanın zirvesinde... Vasiyetnamenin tam metninin aşağıdaki çevirisini *N.Y. Times*'da yayınlayarak, gelen parayı Bolşevik (yani Troçkist) düşüncelerin daha sonraki propagandasında kullandım..."

Troçki'nin kendisi de Lenin'in hiçbir vasiyet bırakmadığını başlangıçta kabul etti. 8 Ağustos 1925'te *New York Daily Worker*'a yazdığı bir mektupta Troçki şöyle diyordu:--

"'Vasiyete' gelince, Lenin hiç böyle bir şey bırakmadı ve hem Partiyle olan ilişkilerinin hem de Partinin kendisinin yapısı böyle bir 'vasiyet'i kesinlikle olanaksız kılıyordu.

Émigré, yabancı burjuva ve Menşevik basını, baştan beri 'vasiyet' kisvesi altında, Lenin'in örgütlenme sorunlarına ilişkin birkaç tavsiyesini içeren (tamamen bozulmuş) mektuplarından birinden alıntı yapmaktaydılar.

"Saklanmış ya da bozulmuş bir 'vasiyet'e ilişkin bütün bu konuşmalar, Lenin'in ve onun kurduğu Partinin çıkarlarının gerçek iradesine yönelik zararlı uydurmalardan ibarettir."

Fakat Troçkist propagandacılar bugün hâlâ Lenin'in Vasiyeti'nden, Lenin'in Troçki'yi halefi olarak seçtiği gerçeğini dayandırdıkları özgün bir belge olarak sözetmektedirler.

9 1926'da Rakovski Londra'dan Paris'e atandı. Fransa'ya gitmeden önce Moskova'da Troçki'yi gördü. Troçki ona Rusya'daki durumun kriz noktasına gelmekte olduğunu ve her yabancı yardım kaynağı olasılığından yararlanmak gerektiğini söyledi. Troçki, Rakovski'ye, "Şu sonuca vardım," dedi, "yurtdışındaki müttefiklerimize büyükelçi ve ticari temsilcilerimize, kabul edildikleri kapitalist ülkelerdeki tutucu çevrelerde, Troçkistlerin onların desteğine ne derece güvenebileceği konusunda sondaj yapmaları için talimat vermeliyiz."

Yüzbaşı Reilly, Rusya'daki son darbesini hazırlarken, karısına şunları yazıyordu: "Rusya'da tamamen yepyeni, güçlü ve görülmeye değer şeyler oluyor." Reilly'nin ajanı, İngiliz konsolosluk görevlisi Komutan E., ona Sovyet Rusya'daki muhalefet hareketiyle temaslar yapıldığını bildirmişti...

Fakat o sonbahar, muhalefet liderleriyle gizlice buluşmak için Sovyet Rusya'ya girdikten sonra Reilly bir Sovyet sınır muhafızı tarafından vurularak öldürüldü.

Reilly'nin ölümünden birkaç ay sonra, Troçki, sonradan *Hayatım*'da, "Moskovalı doktorlar"ın açıklamakta çaresiz kaldığı "esrarengiz bir ateş" diye söz ettiği bir şey uydurdu. Troçki, Almanya'ya gitmesi gerektiğine karar verdi. Otobiyografisinde şöyle yazar:--

> Yurtdışına ziyaretim konusu ele alındığında, Politbüro, elindeki bilgiler ve genel siyasal durum açısından yolculuğumu fazlasıyla tehlikeli bulduğunu, fakat son kararı bana bıraktığını ifade etti. Bu açıklamayla birlikte bir de G.P.U.'nun, yolculuğumun olanaksızlığına işaret eden bir referans notu vardı... Politbüro'nun benim, dış muhalefeti güçlendirmek için yurtdışında harekete geçeceğimden endişe ediyor olması da mümkündür. Buna rağmen, dostlarıma danıştıktan sonra, gitmeye karar verdim.

Troçki, kendi öyküsüne göre; Almanya'da, "Berlin'deki özel bir klinikte" kaldı ve burada, Troçki'nin Alman Askeri İstihbaratı ile bağlantısını sürdüren Nikolay Krestinski tarafından ziyaret edildi. Troçki'yle Krestinski klinikte görüşürken, Troçki'ye göre aniden bir

---

Rakovski, Fransa'ya gidince, Troçkist uhalefet adına Fransız gerici çevrelerini yoklamaya başladı. O sıralar Fransa, Torgprom komplosunun merkeziydi ve Foch ve Pétain yönetimindeki Fransız Genelkurmayı da daha o zaman Sovyetler Birliği'ne saldırı planları yapıyordu. Rakovski, sonradan, "Troçki'nin kendisine sürdürme talimatı verdiği görüşmeler"e ilişkin olarak şunları söyledi: "Roye'da milletvekili Nicole'la buluştum. Nicole, kuzeyde çok büyük bir keten dokumacısı, fabrika sahibidir ve Sağ Cumhuriyetçi çevrelere mensuptur. Ona o zaman muhalefet için ne gibi olanak ve olasılıklar olduğunu -SSCB'ye saldırganca yaklaşan Fransız kapitalist çevrelerinden destek sağlanıp sağlanamayacağını- sordum. Yanıtı şu oldu: 'Elbette ve belki de sizin beklediğinizden daha fazla miktarda.' Fakat bunun iki ana koşula bağlı olacağını söyledi. Birinci koşul, muhalefetin gerçek bir güç haline gelmesi, ikinci koşul ise muhalefetin Fransız sermayesine ne dereceye dek ayrıcalık tanımayı kabul edeceği idi. Paris'te ikinci görüşmemi 1927 Eylülünde büyük tahıl tüccarı milletvekili Louis Dreyfus'la yaptım. Her iki konuşmanın ve sonuçlarının, Nicole'la yaptığım konuşma ile benzerlik taşıdığını söylemem gerekir.

Alman "polis müfettişi" geldi ve Alman gizli polisinin Troçki'yi korumak için olağanüstü önlemler aldığını, çünkü onu öldürmek için yapılan bir "komplo"yu ortaya çıkardıklarını bildirdi.

Bu eski ve muteber istihbarat hilesi sayesinde, Troçki ve Krestinski, Alman gizli polisiyle saatlerce bir odaya kapandılar...

O yaz Troçki ile Alman Askeri İstihbaratı arasında yeni bir anlaşmaya varıldı.

Krestinski, bu anlaşmanın koşullarını daha sonra şöyle anlattı:--

> Daha o zamanlar, düzenli olarak sağlam nakit para gelmesine alışmıştık... Bu para, dışarıda çeşitli ülkelerde gelişmekte olan Troçkist çalışmalara, yayınlara vs. gidiyordu... 1928'de, yurtdışındaki Troçkistlerin Partiye karşı mücadelesi, hem Moskova'da hem de kardeş gruplar arasında zirveye ulaşınca ...Seeckt... kendisine düzenli olarak değil zaman zaman iletilmekte olan casusluk bilgilerinin artık daha düzenli bir karakter kazanması ve ayrıca Troçkist örgütün, muhtemel bir yeni dünya savaşı sırasında iktidarı ele geçirdiği takdirde, Alman burjuvazisinin haklı taleplerini gözönüne alacağına, yani esas olarak ayrıcalıklar tanıyacağına ve farklı türden anlaşmalar yapacağına söz vermesi önerisini getirdi.
>
> Troçki'ye danıştıktan sonra... General Seeckt'e olumlu yanıt verdim ve verdiğimiz bilgiler, daha önce olduğu gibi aralıklı değil, daha sistematik bir karakter kazanmaya başladı. Gelecekteki bir savaş sonrası için sözlü anlaşma sağlandı.
>
> ...para almaya devam ettik. 1923'den başlayıp 1930'a kadar yılda altın olarak 250.000 Alman markı... yaklaşık 2.000.000 altın mark aldık.

Troçki, Almanya yolculuğundan sonra Moskova'ya döndüğünde, Sovyet önderliğine karşı topyekün bir kampanya başlattı. Troçki, *Hayatım*'da, "1926'da," diye yazar, "Partideki mücadele artan bir gerginlik içinde yükseliyordu. Sonbaharda muhalefet, Parti yerel organlarının toplantılarında açıkça yarma hareketine bile girişti. "Bu taktikler, Troçkist yıkıcı faaliyetleri öfkeyle suçlayan işçiler arasında yaygın bir kızgınlık uyandırdı ve başarısızlığa uğradı. Troçki, "Muhalefet," diye yazıyordu, "geri çekilmek zorundaydı..."

1927 yazında Rusya'nın tepesinde asılı duran savaş tehlikesi ile

birlikte, Troçki Sovyet Hükümeti'ne karşı saldırılarına yeniden başladı. Moskova'da Troçki şu açıklamayı yaptı:--

> "İyice bilindiği gibi, Almanlar Paris'e 80 kilometre mesafedeyken, Fransız Hükümeti'ne karşı ayaklanan Clemenceau'nun taktiklerini kullanmalıyız!"

Stalin, Troçki'nin açıklamasını haince olmakla suçladı. Stalin, "Chamberlain'den[10] Troçki'ye kadar uzanan birleşik cephe gibi bir şey kuruluyor," diyordu.

Troçki ve muhalefeti konusunda bir kez daha oylama yapıldı. Tüm Bolşevik Parti üyelerini kapsayan genel referandumda, ezici bir çoğunluk 4000'e karşı 740.000 oyla Troçkist Muhalefeti reddetti ve Stalin'in yönetimini desteklediğini açıkladı.[11]

---

10 Sir Austen Chamberlain, o sırada görevde bulunan şiddetli Sovyet aleyhtarı İngiliz Dışişleri Bakanı.

11 Dörtbin oy, muhalefet güçlerinin, bütün ajitasyonları sürecinde alabildikleri en yüksek oydu. Partinin "hizipler"i yasaklamasına ve Sovyet iç politikasının temel taşı olarak "devrimci birlik" üzerinde resmen durulmasına rağmen, Sovyet Hükümeti Troçkist muhaliflere şaşırtıcı derecede tartışma, eleştiri ve toplantı özgürlüğü tanıdı. Özellikle Lenin'in ölümünden sonra, ülke bir iç ve dış kriz döneminden geçerken, Troçki, Sovyet Rusya'da kendi hizbinin arkasında bir kitle hareketi yaratmak için bu durumdan yararlanabilmişti. Muhalefet kamuoyuna yaptığı propaganda da, Sovyet rejimine karşı muhtemel her siyasi delilden yararlandı. Stalin yönetiminin toplumsal ve ekonomik politikaları, "yönetimde ehliyetsizlik", "denetimsiz bürokrasi", "tek adam, tek parti diktatörlüğü", "eski önderliğin dejenerasyonu" vb. sloganlarıyla sürekli eleştiriye maruz kaldı. Troçki'nin ajitasyonuna karşı, kendisinin gerçekte olduğu gibi Sovyet aleyhtarı ve öteki anti-Sovyet güçlerle bağlantılı bulunduğunu açıkça gösterene dek hiçbir bastırma girişiminde bulunulmadı. *Sovyet Komünizmi-Yeni Bir Uygarlık mı?*'da Sidney ve Beatrice Webb'in sözleriyle, 1924'den 1927'ye dek, "SSCB'nin mutlak bir diktatörlük altında inlediğine inananlara şaşırtıcı gelebilecek şeyler, yani üç yıl dur durak bilmeyen açık bir çekişme yaşandı. Bu çekişme farklı biçimler aldı. Bütün Rusya Sovyetleri Kongresi Merkez Yürütme Komitesi ve Komünist Partisi Merkez Komitesi (TSIK) gibi ana karar organlarında ardında tartışmalar oluyordu. Hem yerel sovyetlerde, hem de yerel Parti organlarında ateşli tartışmalar yapılıyordu. (Muhalif) kitap ve broşürlerden oluşan geniş çaplı yayınlar, sansür tarafından engellenmiyor, aslında devlet basımevlerinde basılıyor ve bunları araştıran biri tarafından ifade edildiği gibi tam anlamıyla binlerce sayfayı buluyordu." Webb'ler ayrıca şunu da ekliyorlardı. Sorun "nihai ve yetkili bir biçimde Parti Merkez Komitesi'nin 1926 Nisanındaki Plenumunda halledildi, daha pek çok tartışmadan sonra 1926 Ekimi ve 1927 Kasımındaki Ondördüncü ve Onbeşinci Parti Konferanslarında bir karar onaylandı, "Bu kararlardan sonra Troçki ajitasyonunda ısrar ederek direniş yaratmaya çalıştı ve tavrı açıkça hizipçi bir hal aldı."

Troçki, *Hayatım*'da, genel referandumdaki şaşırtıcı yenilgisinden sonraki telaşlı komplo faaliyetini anlatır. "Moskova ve Leningrad'ın çeşitli kesimlerinde düzenlenen gizli toplantılara, Muhalefetin bir temsilcisini dinlemek için kadınlı erkekli yirmi ila yüz hatta iki yüz kişilik işçi ve öğrenci grupları katılıyordu. Bir gün içinde iki, üç, bazan dört toplantıya gittiğim olurdu... Muhalefet içerden işgal edilmiş bulunan Yüksek Teknik Okul'un salonunda dev bir toplantıyı ustalıkla hazırladı... Yönetimin toplantıya son verdirme çabaları yetersiz kaldı. Kamenev'le ben yaklaşık iki saat kadar konuştuk."

Troçki yakında kartlarını açmak üzere ateşli bir hazırlığın içerisindeydi. Ekim sonunda planlarını tamamlamış bulunuyordu. 7 Kasım 1927'de, Bolşevik devrimin onuncu yıldönümünde bir ayaklanma başlayacaktı. Ayaklanmanın başını Troçki'nin en kararlı taraftarları olan Kızıl Ordu Muhafızı'nın eski üyeleri çekecekti. Ülkenin her yanındaki stratejik noktaları ele geçirmek üzere müfrezelere görev verildi. Ayaklanmanın işareti, 7 Kasım sabahı Moskova'da kitle yürüyüşü sırasında Sovyet Hükümeti'ne karşı yapılacak siyasi bir gösteri olacaktı. Troçki, sonradan *Hayatım*'da şunları belirtiyordu:--

> Muhalefetin önder grubu, bu finali dört gözle bekliyordu. Çok net bir biçimde kavrıyorduk ki, bizim düşüncelerimiz, diplomasi ve kaçamaklar yoluyla değil, ancak, pratik sonuçların hiçbirinden kaçınmayan açıktan mücadele ile genç kuşağa malolabilirdi. Buna rağmen kaçınılmaz *çöküşü* düşüncelerimizin daha uzak bir gelecekte zafer kazanmasının koşullarını hazırladığımıza inanarak göğüslemek üzere yola çıktık.

Troçki'nin ayaklanmasının başlamasıyla bitmesi bir oldu. 7 Kasım sabahı, işçiler Moskova caddelerinde yürürken, yüksek binalardan üzerlerine "yeni önderliğin" doğuşunu duyuran Troçkist propaganda bildirileri atıldı. Caddelerde aniden bayrak ve afişler sallayan küçük Troçkist gruplar beliriverdi. Bunlar öfkeli işçiler tarafından safdışı edildiler.

Sovyet yetkilileri hemen harekete geçti. Muralov, Smirnov, Mraçkovski, Dreitzer ve Troçki'nin askeri muhafız grubunun öteki üyeleri derhal yakalandılar. Kamenev'le Pyatakov Moskova'da tutuklandı. Hükümet ajanları gizli Troçkist matbaalarına ve silah depolarına baskın yaptılar. Zinovyev ve Radek, eşzamanlı bir *Putsch* örgütlemeye gittikleri Leningrad'da tutuklandılar. Troçki'nin taraftarlarından, Japon-

ya'ya Büyükelçi olan diplomat Joffe intihar etti. Bazı yerlerde, Troçkistler, eski Beyaz subaylar, Sosyalist Devrimci teröristler ve yabancı ajanlarla birlikte tutuklandılar.

Troçki Bolşevik Parti'den atıldı ve sürgüne gönderildi.

5. Alma Ata

Troçki, Çin sınırı yakınına, Sibirya'daki Kazak Sovyet Cumhuriyeti'nin başkenti Alma Ata'ya sürüldü. Kendisi, eşi Natalie ve oğlu Sedov'un kalması için bir ev verildi. Komplosunun gerçek boyutları ve öneminden hâlâ habersiz olan Sovyet Hükümeti, Troçki'ye yumuşak davrandı. Eski Kızıl Ordu subayı Efraim Dreitzer de dahil olmak üzere kişisel muhafızlarından bazılarını yanında bulundurmasına izin verildi. Mektup alıp gönderme, kütüphane ve gizli "arşiv"e sahip olma ve zaman zaman dostları ve hayranları tarafından ziyaret edilme özgürlüğüne sahipti.

Fakat Troçki'nin sürgün edilmesi hiç de onun komplocu faaliyetlerine son vermedi...

27 Kasım 1927'de bütün Troçkist stratejistlerin en kurnazı olan Alman ajanı ve diplomat Nikolay Krestinski, Troçki'ye, gelecek yıllarda Troçkist komplocuların izleyeceği kesin stratejiyi ortaya koyan gizli bir mektup yazmıştı. Krestinski, Troçkist Muhalefet'in, Sovyet Hükümeti'ne karşı açık ajitasyona devam etmeye çalışması saçmadır, diye yazıyordu. Bunun yerine, Troçkistler Partiye dönmeye çalışmalı, Sovyet Hükümeti'nde kilit noktaları ele geçirmeli ve iktidar mücadelesine *hükümet aygıtının içinden* devam etmeliydiler. Krestinski, Troçkistler, "yavaş yavaş, adım adım, Parti ve Sovyet aygıtı içerisinde sürekli çalışma ile, kitlelerin güvenini ve kitleler üzerinde etkiyi yeniden sağlamaya ve kazanmaya çalışmalıdır" diyordu...

Krestinski'nin kurnaz stratejisi Troçki'nin aklına yattı. Krestinski'nin daha sonra açıkladığı gibi, tutuklu ve sürgün taraftarlarına "hile yoluyla Partiye geri dönme", "faaliyetleri gizlice sürdürme" ve "az çok bağımsız sorumlu mevkiler elde etme" talimatını verdi. Pyatakov, Radek, Zinovyev, Kamenev ve öteki sürgün muhalifler Troçki'yi suçlamaya başlayıp, geçmişteki muhalefetlerinin "trajik bir hata" olduğunu ilan ettiler ve Bolşevik Parti'ye yeniden kabul edilmelerini istediler.

Troçki'nin Alma Ata'daki evi, yoğun anti-Sovyet entrikaların merkeziydi. Troçki, daha sonraları *Leon Sadov: Oğul-Dost-Savaşçı* adlı broşürde, "O sıralar muhalefetin ideolojik yaşantısı kazan gibi kaynıyordu," diye yazıyordu. Troçki, Alma Ata'dan Sovyet rejimine karşı ülke çapında gizli propaganda ve yıkıcı bir kampanya yönetiyordu.[12]

---

12 Troçki'nin yokluğunda, muhalefetin geri kalan güçlerini yönetme sorumluluğu geçici olarak Nikolay Buharin'e düşmüştü. Buharin, Troçki'nin önderliğini kabul etmemiş ve felaket getirici *Putsch* girişiminde açıkça yer almaktan kurnazca kaçınmıştı. Buharin, muhalefetin gerçek önderi ve teorisyeni olarak Troçki'yi değil kendisini görmeye başlamıştı. Moskova'da yönettiği özel "Marksist Okul"da, çevresine genç öğrencilerden toplama, kendi deyimiyle bir grup "kadro" oluşturmuştu. Buharin bu öğrencilerden bazılarını komplo tekniği konusunda eğitti. Aynı zamanda Sanayi Partisi'ne katılmış bulunan teknik aydınlarla da yakın temas halindeydi. Buharin, daha önceleri kendisini "Sol Komünist" olarak adlandırıyordu, şimdiyse Troçki'nin yenilgisinden sonra, kısa bir süre sonra kamuoyu tarafından Sağ Muhalefet diye bilinecek ilkeleri formüle etmeye başladı.

Buharin, Troçki'nin aceleci davrandığı ve başarısızlığının da büyük ölçüde, ülke içerisinde faaliyet gösteren öteki anti-Sovyet güçlerle uyum içerisinde hareket etmemiş olmasından ileri geldiği kanısındaydı. Şimdi Buharin bunu kendi Sağ Muhalefeti ile düzeltmeye girişti. Troçkistlerin kanun dışı ilan edilmesinden sonra, birinci Beş Yıllık Plan, her alanda yürürlüğe girmek üzereydi. Ülke, yeni zorluk, güçlük ve gerginliklerle karşı karşıya idi. Buharin, hükümet görevlisi Aleksey Rikov ve sendika görevlisi M.Tomski ile birlikte, Bolşevik Parti içerisinde Sağ Muhalefeti örgütlerken, Torgprom ajanları ve Menşeviklerle de gizli bir işbirliği içindeydi. Sağ Muhalefet Beş Yıllık Plana açık muhalefete dayanıyordu. Perde arkasında da, Buharin, Troçki'nin temsilcileriyle ve öteki yeraltı örgütlerinin ajanlarıyla gizli toplantılarda Sağ Muhalefetin gerçek programını formüle ediyordu.

Buharin sonradan, "Programının pratik olarak formüle edilmesi gerekiyorsa," dedi, "bu, ekonomik alanda, devlet kapitalizminde, zengin mujiğin yaratılmasında, kolektif çiftliklerin azaltılmasında, yabancılara ödün, dış ticaret tekeli verilmesinde ve sonuç olarak - ülkede kapitalizmin restorasyonunda olacaktı... Ülke içerisinde esas programımız, Menşevikler, Sosyalist Devrimciler ve benzerleri ile *blok* (idi)... Siyasi anlamda ise, içinde Sezarizm idaresinin unsurları... Faşizmin unsurları bulunan yollara... sapmadır."

Buharin'in yeni siyasi çizgisi, Sovyet Rusya'da, Beş Yıllık Plan'ın başarısına hiç inancı olmayan kariyerist üst düzey görevliler arasında taraftar buldu. Kırda kolektifleştirmeye şiddetle direnen kulak örgütlerinin liderleri, Buharin'in Sağ Muhalefetine, Troçki'nin daha önce boşuna aradığı kitle temelinin unsurlarını sağladılar. Başlangıçta Troçki, Buharin'in, kendi başlattığı

Troçki'nin oğlu Leon Sedov, Troçki'nin kendi taraftarları ve ülkenin her yanındaki öteki muhaliflerle temasını sağlayan gizli haberleşme sisteminin sorumluluğuna getirildi. Yirmili yaşlarının başlarında bulunan, çok sağlam sinirlere sahip olan ve daha o zamanlar uzman komplocu olarak yetiştirilmiş bulunan Sedov, Muhalefetin hedeflerine ateşli bağlılıkla, babasının bencilce, diktatörce davranışına karşı duyduğu sürekli ve acı dolu öfkeyi birleştiriyordu. Troçki, *Leon Sedov: Oğul-Dost-Savaşçı*'da, Sedov'un gizli haberleşme sistemini Alma Ata'dan yönetmede oynadığı önemli rolü açıklıyordu. Troçki, şöyle yazıyordu:--

> 1927 kışında... Leon yirmiikisini bitirmişti. O yıl Alma Ata'daki çalışması eşsizdi. Ona Dışişleri, Polis ve Haberleşme Bakanımız diyorduk. Ve tüm bu işlevleri yerine getirirken, illegal bir aygıta dayanması gerekiyordu.

Sedov, Alma Ata'ya mesaj getiren ve dönüşte Troçki'nin "direktiflerini" götüren gizli kuryelerle irtibat kurma işini yapıyordu:--

> Bazen Moskova'dan da özel kuryeler gelirdi. Onlarla buluşmak ufak iş değildi... Dış bağlantıları tamamen Leon yürütüyordu. Yağmurlu bir gecede ya da yoğun kar yağışı altında veya casusları atlatarak evden çıkar, bütün gün kütüphanede saklanıp kuryeyle hamamda ya da kantin varoşlarındaki sık yabani otlar arasında veya Kırgızların atları, eşekleri ve satılacak mallarıyla doldurdukları Doğuya özgü pazar yerinde buluşurdu. Her seferinde, mutlu, gözlerinde muzaffer bir parıltı ve giysisinin altındaki değerli ganimetle birlikte geri dönerdi.

Sedov'un elinden gizli nitelikte hemen hemen "haftada 100 kalem iş" geçiyordu. Ayrıca Troçki Alma Ata'dan çok miktarda propaganda malzemesi ve şahsi mektup gönderiyordu. Mektuplardan çoğu, anti-Sovyet propagandanın yanısıra, taraftarları için "direktifler"i içeriyordu. Troçki, "Nisan'la Ekim (1928) ayları arasında," diye övünüyordu,

---

hareketlerin önderliğini ele geçirmesine kızdı; fakat kısa bir rekabet hatta çatışma döneminden sonra, ayrılıklar giderildi. Sağ Muhalefetin açık ve "legal" dönem'i, 1929 Kasımında Bolşevik Parti Merkez Komitesi'nin bir oturumunun, sağcıların- düşüncelerinin propagandasının Parti üyeliği ile bağdaşmadığını ilan etmesine dek sürdü. Buharin, Rakov ve Tomski, yüksek mevkilerinden alındılar.

"yaklaşık 1000 siyasi mektup ve belge ve takriben 700 telgraf aldık. Aynı dönemde, 500 telgraf ve 800'den az olmamak üzere siyasi mektup gönderdik..."

1928 Aralık'ında, Troçki'yi Alma Ata'da ziyaret etmek üzere Sovyet Hükümeti'nin bir temsilcisi gönderildi. *Hayatım*'a göre, o, Troçki'ye şunları söyledi: "Ülkenin her yanındaki siyasal sempatizanlarınızın çalışmaları, son zamanlarda kesinlikle karşı-devrimci bir karakter kazandı; Alma Ata'da içinde bulunduğunuz koşullar, bu çalışmayı yönetmeniz için size tam anlamıyla fırsat veriyor..." Sovyet Hükümeti, Troçki'den kışkırtıcı faaliyetine son vereceğine dair söz almak istiyordu. Bu olmadığı takdirde, Hükümet, ona karşı hain olarak sert önlemler almak zorunda kalacaktı. Troçki uyarıyı dikkate almayı reddetti. Davası, Moskova'da OGPU özel collegiumunda görüldü. 18 Ocak 1929 tarihli OGPU tutanaklarından bir bölümde şöyle denmektedir:--

> *Gereği Düşünüldü:* Yurttaş Lev Davidoviç Troçki'nin, Ceza Kanununun 5810. maddesine göre, faaliyetleri son zamanlarda anti-Sovyet eylemler kışkırtmaya ve Sovyet iktidarına karşı silahlı ayaklanma hazırlığına yönelen bir illegal anti-Sovyet partinin örgütlenmesinde ifadesini bulan karşı-devrimci faaliyetle suçlandığı davada,
>
> *Karar:* Yurttaş Lev Davidoviç Troçki'nin SSCB topraklarından sınırdışı edilmesine karar verilmiştir.

22 Ocak 1929 Sabahı Troçki Sovyetler Birliği'nden resmen sınırdışı edildi.

Bu, Leon Troçki'nin kariyerinin en olağanüstü safhasının başlangıcıydı.

Isaac F. Marcosson, sonradan *Çalkantılı Yıllar*'da, "Sürgün genellikle yok olma anlamına gelir. Troçki olayında tam tersi olmuştur," diye yazacaktı: "Sovyet sınırları içerisinde insan kılığında bir eşek arısıyken, binlerce mil uzakta iğnesi hiç de daha az etkili değildi. Uzaktan kumanda uygulayıp Rusya'nın bir numaralı halk düşmanı oldu. Napolyon'un, Avrupa'nın baş belası olarak kariyerine son veren bir tek St. Helena'sı olmuştu. Troçki'nin ise beş St. Helena'sı. Her biri de bir entrika yuvası idi. Propaganda ustası Troçki, E. Phillips Oppenheim'ın esrarengiz öyküsündeki bir karakter gibi fantastik bir ulusal ve uluslararası komplo atmosferinde yaşamıştır.

ONALTINCI BÖLÜM

BEŞİNCİ KOLUN DOĞUŞU

1. Troçki Elbe'de

13 Şubat 1929'da Leon Troçki İstanbul'a geldi. Gelişi itibardan düşmüş bir siyasi sürgün gibi olmadı. Ziyarete gelmiş bir hükümdar gibiydi. Varışı dünya basınının manşetlerine girdi. Yabancı muhabirler, onu rıhtıma getiren özel motorbotu karşılamak için bekleştiler. Troçki, onları bir kenara iterek, şoförlüğünü kişisel muhafızlarından birinin yaptığı, beklemekte olan bir otomobile doğru yürüdü ve hızla, şehir içinde, gelişinden önce hazırlanmış olan kişisel konutuna götürüldü.

Türkiye'de siyasi fırtına patlak verdi. Sovyet yanlısı sözcüler Troçki'nin sınırdışı edilmesini istediler; Sovyet aleyhtarı sözcüler ise onu Sovyet rejiminin düşmanı olarak selamladılar. Türk Hükümeti kararsız görünüyordu. Troçki'nin Türkiye'de, Sovyet sınırının yakınında bir yerlerde bulundurulması için diplomatik baskı yapıldığı söylentileri vardı. Sonunda uzlaşmaya varıldı. Türkiye'de kalacak ama Türkiye'nin içinde olmayacaktı. Sürgün "Kızıl Napolyon"a Türkiye'nin adası Prinkipo'da bir sığınak verilecekti. Birkaç hafta sonra, Troçki, karısı, oğlu ve birkaç kişisel muhafızı oraya taşındılar...

Woodrow Wilson'ın bir müttefik-Sovyet barış konferansını yapmayı düşlediği güzel Marmara adası Prinkipo'da, Troçki, başyardımcısı ve ikinci komutanı olan oğlu Leon Sedov'la birlikte yeni siyasi karargahını kurdu. Troçki, sonraları, "Prinkipo'da bulunduğum sırada, değişik ülkelere mensup genç meslektaşlardan oluşan bir grup, oğlumla yakın işbirliği içine girdi," diye yazıyordu. Troçki'nin yaşadığı küçük evi tuhaf, telaşlı bir gizem ve entrika havası sarmıştı. Ev, dışardaki polis köpekleri ve silahlı muhafızlar tarafından korunuyordu. Evin içi, Troçki'ye Prinkipo'da katılmış olan, Rusya'dan, Almanya'dan, İspanya ve öteki ülkelerden gelme radikal maceraperestlerle dolup taşıyordu. Troçki onları "sekreterlerim" diye çağırıyordu. Bunlar, Troçki'nin yeni muhafız grubunu oluşturuyorlardı. Eve sürekli bir ziyaretçi akını vardı; anti-Sovyet propagandacılar, politikacılar, gazeteciler, sürgüne ilah gibi tapanlar ve müstakbel "dünya devrimcileri." Troçki uluslararası komünist ve sosyalist hareketlerin dönekleri ile

özel toplantılar yaparken, muhafızları da kütüphanenin kapısının önünde duruyorlardı. Zaman zaman istihbarat servislerinin ajanları ve öteki esrarengiz kişiler Troçki'yle görüşmek için gizli ziyaretler yapıyorlardı.

Önceleri, Troçki'nin Prinkipo'daki silahlı muhafızlarının başı, Troçki'yi ta bindokuzyüz yirmilerin başından beri köpeksi bir sadakatla izlemiş olan Sosyalist Devrimci katil Blumkin'di. 1930 sonlarında Troçki onu özel bir görevle Sovyet Rusya'ya gönderdi. Blumkin Sovyet polisi tarafından yakalandı, mahkemeye çıkarıldı. SSCB'ye silah kaçırmak ve anti-Sovyet propaganda yapmaktan suçlu bulundu ve kurşuna dizildi. Sonradan, Troçki'nin muhafızlığına bir Fransız, Raymond Molinier ve bir Amerikalı, Sheldon Harte başkanlık etti.

Troçki, geçici olarak sürgünde bulunan "büyük devrimci" ününü korumaya titizlikle dikkat gösterdi. Elli yaşındaydı. Tıknaz, hafif kambur vücudu, şişman ve gevşek bir hal alıyordu. Ünlü fırça gibi siyah saçları ve küçük, sivri sakalı kırlaşmıştı. Fakat hareketleri hâlâ hızlı ve sabırsızdı. Sivri burnunun üzerinde parlayan her zamanki kıskaç gözlüğünün ardındaki kara gözleri, karanlık, değişken yüz hatlarına, tuhaf bir hainlik ifadesi veriyordu. "Mefistovari" fizyonomisi pek çok gözlemciyi itiyordu. Ötekilerse Troçki'nin sesinde ve gözlerinde neredeyse ipnotize edici bir çekicilik buluyorlardı.

Troçki, ününü Sovyet Rusya dışında sürdürme işinde hiçbir şeyi şansa bırakmıyordu. Fransız anarşisti Proudhon'un sözlerinden alıntı yapmaktan hoşlanırdı: "Kader-gülerim ben ona ve insanlara gelince, onlar da canımı sıkamayacak kadar cahil, bir o kadar köleleşmiş durumdalar." Fakat önemli ziyaretçilerle görüşmeyi kabul etmeden önce, Troçki, rolünü dikkatle prova ediyor ve hatta yatak odasındaki bir aynanın önünde uygun mimikler üzerine çalışıyordu. Prinkipo'yu ziyaret eden gazeteciler, makalelerini yayınlanmadan önce Troçki'ye gözden geçirmesi için vermek zorundaydılar. Troçki, konuşmalarında sonu gelmez bir dogmatik iddia ve anti-Sovyet hareketler döküp saçar, bir kitle hatibinin teatral yoğunlaşması ile her cümle ve mimiği vurgulardı.

Liberal Alman yazarı, Emil Ludwig, Troçki'yle, Prinkipo'ya yerleşmesinden hemen sonra bir görüşme yaptı. Troçki iyimser bir ruh hali içerisindeydi. Ludwig'e, Rusya'nın bunalımla karşı karşıya bulunduğunu; Beş Yıllık Planın başarısız olduğunu, işsizlik, ekonomik ve sınai felaket yaşanacağını, tarımdaki kolektifleştirme programının so-

nunun geldiğini, Stalin'in ülkeyi felakete sürüklediğini, muhalefetin gelişti̇ği̇ni anlattı...

Ludwig, "Rusya'da ne kadar taraftarınız var?" diye sordu.

Troçki aniden tedbirli bir havaya büründü. Tombul, beyaz, manikürlü elini salladı "Tahmin etmek zor-" Ludvig'e taraftarlarının, "dağınık" durumda bulunduğunu, yeraltında çalıştıklarını söyledi.

"Tekrar ne zaman legale çıkmayı düşünüyorsunuz?"

Troçki buna biraz düşündükten sonra şu karşılığı verdi: "Dışarıdan bir fırsat sunulduğunda. Belki bir savaş ya da Avrupa'nın yeni bir müdahalesi- hükümetin zayıflığı itici güç görevi görünce!"

Dünya anti-Sovyet kampanyasının her aşamasıyla hâlâ tutkuyla ilgilenmekte olan Winston Churchill, Prinkipo'daki sürgünle ilgili özel bir inceleme yaptı. 1944'te Churchill, "Troçki'den hiç hoşlanmadım," diyordu. Fakat Troçki'nin komploculuk cüreti, hitabet yeteneği ve şeytani enerjisi, Churchill'in maceracı mizacına hitap ediyordu. Churchill, *Büyük Çağdaşlar*'da, Troçki'nin Sovyet topraklarından ayrıldığı andan itibaren başlayan uluslararası komplosunun tüm amacını özetleyerek şunları yazıyordu:--

> Troçki... Avrupa'nın yeraltı dünyasını Rus Ordusunu devirmek için bir araya getirmeye çalışıyor.

Ayrıca, bu sıralarda, Amerikalı dış muhabir John Gunther, Troçki'nin Prinkipo'daki karargahını ziyaret etti. Troçki'yle ve Troçki'nin bazı Rus ve Avrupalı dostlarıyla görüştü. Gunther'in beklediğinin aksine, Troçki mağlup bir sürgün gibi davranmıyordu. Daha çok, iktidardaki bir kral ya da diktatör gibi hareket ediyordu. Gunther, Elbe'deki -dramatik dönüşünden ve Yüz Gün'den hemen öncekiNapolyon'u düşündü. Gunther, şöyle yazıyordu:--

> Avrupa'nın hemen her yanında Troçkist bir hareket gelişmektedir. Her ülkede Troçkist ajitatörlerden oluşan bir çekirdek vardır. Emirleri doğrudan Prinkipo'dan alıyorlar. Çeşitli gruplar arasında, yayınları ve bildirileri, ama en çok özel mektupları yoluyla bir tür haberleşme vardır. Ayrı ayrı merkez komiteler, Berlin'deki uluslararası karargaha bağlıdırlar.

Gunther, Troçki'nin ağzından Dördüncü Enternasyonal ve onun tam olarak neleri savunduğu ve yaptığı konusunda laf almaya çalıştı. Troçki'nin bu konuda ağzı sıkıydı. Coşkulu bir anında, Gunther'e, giz-

li belgelerin içine saklanıp taşındığı bazı "boş kitaplar"ı gösterdi. Andreas Nin'in İspanya'daki faaliyetlerini övdü.[1] Birleşik Devletler'de de taraftarları ve nüfuzlu sempatizanları vardı. Fransa, Norveç ve Çekoslovakya'da kurulmakta olan Troçkist hücrelerden sözetti. Gunther'e bunların faaliyetlerinin "yarı legal" olduğunu söyledi...

Gunther, Troçki, "Rusya'yı en azından bir süre için kaybetmiştir. Ona on ya da yirmi yıl içinde tekrar kazanamayacağını kimse söyleyemez," diye yazdı. Troçki'nin baş hedefi, "dayanmak, Rusya'da Stalin'in düşüşünü beklemek ve bu sırada da, yurtdışındaki anti-komünist örgütünü durmaksızın mükemmelleştirmek için en ufak enerjiyi dahi kendi yoluna çekmek"ti.

Gunther sonuç olarak, Troçki'yi "hemen Rusya'ya döndürecek" ancak "bir tek şey" olduğu kanısına varıyordu.

Bu tek şey "Stalin'in ölümü" idi.

Troçki 1930-1931'de Prinkipo'dan, kısa sürede her ülkeye nüfuz eden olağanüstü bir anti-Sovyet propaganda başlattı. Bu, tamamıyla yeni türden, geçmişte anti-Bolşevik haçlılar tarafından tasarlanmış olan her şeyden son derece daha ince ve kafa karıştırıcı bir anti-Sovyet propa-gandaydı.

Zaman değişmişti. Büyük krizden sonra, bütün dünya, bu denli sefalet ve acı getirmiş olan geçmişin yöntemlerine artık dönmek istememesi anlamında devrimci bir kafaya sahipti. İtalya'da ilk faşist karşı-devrim, eski Sosyalist Parti kurucusu Benito Mussolini tarafından "İtalyan Devrimi" diye lanse edilmişti. Almanya'da Naziler, hem anti-Bolşevik gericiliği saflarına alarak hem de Alman işçi ve köylüleri arasında "Nasyonal Sosyalistler" kisvesine bürünerek kitle tabanı kazanıyorlardı. Troçki, daha 1903'te, Lenin'in "ona hiçbir sorumluluk yüklemeyen ultra devrimci sloganlar" dediği propaganda aracında ustalaşmıştı.

Şimdi ise, Troçki, dünya ölçeğinde, başlangıçta Lenin'e ve Bolşevik Parti'ye karşı kullandığı propaganda tekniğini geliştirmeye devam ediyordu. Troçki, sayısız aşırı solcu ve aşırı radikal söylemli makaleler, kitaplar, broşür ve konuşmalarda, Sovyet rejimine saldırmaya ve onun şiddet yoluyla devrilmesi çağrısında bulunmaya

1 Nin'in İspanya'daki Faşist Beşinci Kolla daha sonraki ilişkileri için bakınız sayfa 268'deki dipnot.

başladı-devrimci olduğu için değil; onun sözcükleriyle "karşı-devrimci" ve "gerici" olduğu için.

Eski anti-Bolşevik haçlıların çoğu, eski Çarlık yanlısı ve açık karşı devrimci propaganda çizgilerini aniden terkettiler ve Rus devrimine "Soldan" saldırma şeklindeki yeni, elverişli Troçkist aracı benimsediler. Sonraki yıllarda, Jozef Stalin'i "devrime ihanet"le suçlamak, bir Lord Rthermere ya da bir William Randolph Hearst için kabul edilir bir şey haline geldi...

Troçki'nin uluslararası karşı-devrime bu yeni anti-Sovyet çizgiyi tanıtmak için ilk önemli propaganda çalışması, melodramvari, yarı uydurma otobiyografisi *Hayatım*'dı. Önce Avrupa ve Amerikan gazetelerinde Troçki'nin yazdığı bir dizi anti-Sovyet makale şeklinde yayınlanan kitabın amacı, Stalin'i ve Sovyetler Birliği'ni kötülemek, Troçkist hareketin prestijini arttırmak ve Troçki'nin "dünya devrimcisi" mitini desteklemekti. Troçki, kendini, *Hayatım*'da Rus devriminin gerçek ilham vericisi ve örgütçüsü, Rus lideri olarak haklı yerinden "hilekar", "bayağı" ve "Asyalı" muhalifleri tarafından her nasılsa uzaklaştırılmış biri olarak tanımlıyordu.

Anti-Sovyet ajanlar ve yayıncılar, Troçki'nin kitabını tantanalı bir biçimde hemen, Rus devriminin "içyüzünün hikayesi"ni anlattığı söylenen dünya çapında bir sansasyonel best-seller haline getirdiler.

Adolf Hitler, Troçki'nin otobiyografisini çıkar çıkmaz okudu. Hitler'in biyograficisi Konrad Heiden, *Der Fuehrer* adlı kitabında, Nazi liderinin 1930'da bir grup arkadaşını, Troçki'nin kitabını kendinden geçerek övmeye başlayıp nasıl şaşırttığını anlatır. Hitler, Troçki'nin *Hayatım*'ını taraftarlarına doğru sallayarak, "Harika!" diye bağırdı. "Ondan çok şey öğrendim, siz de öğrenebilirsiniz!"

Troçki'nin kitabı, hemen anti-Sovyet İstihbarat Servisi'nin ders kitabı oldu. Sovyet rejimine karşı temel propaganda kılavuzu olarak kabul edildi. Japon gizli polisi, tutuklu Japon ve Çin komünistlerinin moralini bozmak ve onları Sovyet Rusya'nın Çin devrimine ve uğrunda savaştıkları davaya ihanet ettiğine inandırmak için, bu kitabı okumalarını zorunlu tutuyordu. Gestapo da kitaptan aynı şekilde yararlanıyordu...

Hayatım, Troçki'nin büyük anti-Sovyet propaganda kampanyasında ancak ilk darbe idi. Onu takip eden *İhanete Uğrayan Devrim, Sovyet Ekonomisi Tehlikede, Beş-Yıllık Planın İflası, Stalin ve Çin Devrimi,*

Stalin Sahtekarlık Okulu ve öteki sayısız anti-Sovyet kitap, broşür ve makale, önce Avrupa ve Amerika'daki gerici gazetelerin gösterişli manşetlerine çıktılar. Troçki'nin "Büro"su, anti-Sovyet dünya basını için Rusya'yla ilgili sürekli, akın halinde "ifşaatlar", "teşhirler" ve "içyüzünün hikayesi" sağlıyordu.

Troçki, Sovyetler Birliği'nde dağıtılmak üzere resmi *Muhalefet Bülteni*'ni çıkarıyordu. Yurtdışında, önce Türkiye'de, sonra Almanya, Fransa, Norveç ve diğer ülkelerde basılan ve gizli Troçkist kuryelerce Rusya'ya kaçak sokulan *Bülten*, Sovyet kitlelerine ulaşmayı amaçlamıyordu. Bir zamanlar Troçki'yi izlemiş veya onun etkisine girmesi mümkün görülen diplomatlara, devlet memurlarına, ordu mensuplarına ve aydınlara yönelikti. *Bülten*'de ayrıca, Rusya içindeki ve yurtdışındaki Troçkistlerin propaganda çalışmaları için direktifler de yer alıyordu. *Bülten* sürekli olarak Sovyet rejiminin yaklaşan felaketine ilişkin korkunç tablolar çizerek, sınai krizler, yeni bir iç savaş ve Kızıl Ordu'nun ilk yabancı saldırısında çökeceği kehanetinde bulunuyordu. *Bülten*, inşa döneminin aşırı gerginlik ve zorluklarının, istikrarsız, hayal kırıklığına uğramış ve hoşnutsuz unsurların kafasında uyandırdığı tüm kuşku ve endişelerden ustalıkla yararlanıyordu. *Bülten,* bu unsurları, açıkça, Sovyet Hükümeti'ni zayıflatmaya ve ona karşı şiddet eylemlerinde bulunmaya çağırıyordu.

İşte, Troçki'nin SSCB'den sınırdışı edilişinden sonraki yıllarda dünyanın her yanına yaydığı, Sovyet rejiminin şiddet yoluyla yıkılması çağrılarının ve anti-Sovyet propagandanın tipik bazı örnekleri:--

> Mevcut önderliğin, Stalin'in küçük grubunun politikası, ülkeyi son hızla tehlikeli krizlere ve çöküntüye götürüyor. *Sovyetler Birliği Komünist Partisi Üyelerine Mektup,* Mart 1930.
>
> Sovyet ekonomisinin yaklaşan krizi, kaçınılmaz olarak ve pek yakın gelecekte, (sosyalizmin tek ülkede inşa edilebileceği) tatlı efsanesini yok edecek ve kuşkumuz yok ki, pek çok can kaybına neden olacaktır... (Sovyet) ekonomisi maddi rezervlere sahip olmaksızın ve hesapsız kitapsız işlemektedir... denetimsiz bürokrasi, prestijini daha sonraki hataların birikimine bağlamıştır... (Sovyetler Birliği'nde) yaklaşan krizin, işletmelerin zorunlu olarak kapatılması ve işsizlik gibi bir dizi sonucu olacaktır. - *Sovyet Ekonomisi Tehlikede,* 1932.

(Sovyetler Birliği'ndeki) aç işçiler, partinin politikalarından hoşnutsuzdurlar. Parti, önderlikten hoşnutsuzdur. Köylülük, sanayileşmeden, kolektifleştirmeden, şehirden hoşnutsuzdur. -*Militant*'daki (A.B.D) makale, 4 Şubat 1933.

İç ya da dış ilk sosyal şok, atomize Sovyet toplumunu iç savaşa sokabilir. -*Sovyetler Birliği ve Dördüncü Enternasyonal,* 1933.

Stalin bürokrasisinin, bir Parti ya da Sovyet kongresiyle değiştirilebileceğini düşünmek çocukluk olacaktır. Hakim kliğin görevden alınabilmesi için normal, anayasal yollar artık yoktur... İktidarı proleter öncüye devretmeye ancak ZOR yoluyla zorlanabilirler. -*Muhalefet Bülteni,* Ekim 1933.

Siyasi krizler, yaklaşmakta olan genel krize doğru gitmektedir. -*Kirov Suikasti,* 1935.

Parti içinde, Stalin kendisini bütün eleştirilerin ve devletin üzerinde tutmaktadır. Onu, suikast dışında bir yolla düşürmek olanaksızdır. Her muhalif *ipsofacto** bir terörist olmaktadır. - William Randolph Hearst'ün *New York Evening Journal*'ındaki röportajdaki açıklama, 26 Ocak 1937.

Sovyetler Birliği'nin gelecek büyük savaştan yenilgisiz çıkacağını tahmin edebilir miyiz? Bu dürüstçe konulmuş soruya, aynı dürüstlükle yanıt vereceğiz: Savaş sadece savaş olarak kaldığı takdirde Sovyetler Birliği'nin yenilgisi kaçınılmaz olacaktır. Emperyalizm, teknik, ekonomik ve askeri anlamda, karşılaştırılamayacak kadar güçlüdür. Batıda Devrim tarafından felce uğratılmadığı takdirde, emperyalizm mevcut rejimi silip süpürecektir. - *American Mercury*'deki makale, Mart 1937.

Yeni savaş yeni bir devrime neden olmadığı takdirde, Sovyetler Birliği'nin yenilgisi kaçınılmazdır... Teorik olarak devrimsiz bir savaş düşünürsek, Sovyetler Birliği'nin yenilgisi kaçınılmazdır. -*Meksika'daki Duruşmada İfade,* Nisan 1937.

2. Berlin'de Randevu

Troçki'nin Sovyet topraklarını terkettiği andan itibaren, yabancı istihbarat servisi ajanları, onunla görüşmek ve onun uluslararası anti-Sovyet örgütünden yararlanmaya çalışmışlardı. Polonya *Defensiva*'sı,

* fiilen -ç.n.

İtalyan Faşist *Ovra*'sı, Fin Askeri İstihbaratı, Romanya, Yugoslavya ve Macaristan'daki anti-Sovyet gizli servisleri yöneten Beyaz Rus *émigrés* ve İngiliz İstihbarat Servisi ve Fransız *Deuxiéme Bureau*'daki gerici unsurların hepsi, kendi amaçları için, "Rusya'nın Bir Numaralı Halk Düşmanı" ile temas kurmaya hazırdılar. Para, yardımcılar, bir casusluk ağı ve kurye servisleri, uluslararası anti-Sovyet propaganda faaliyetlerinin sürdürülmesi ve yaygınlaştırılması ve Sovyet Rusya içerisindeki komplo aygıtının desteklenmesi ve yeniden örgütlenmesi için Troçki'nin emrine amadeydi.

Hepsinden önemlisi de, Troçki'nin, Albay Walther Nicolai'ın komutasında zaten Heinrich Himmler'in gelişen Gestapo'su ile işbirliği yapmakta olan Alman Askeri İstihbaratı (*Section 111B*) ile artan yakınlığıdır...

1930'a dek Troçki'nin ajanı Krestinski, Troçkistler tarafından Alman Askeri İstihbaratı'na verilen casusluk bilgileri karşılığında, Sovyet Rusya'daki Troçkist faaliyetleri finanse etmek üzere Alman Reichswehrs'inden yaklaşık 2.000.000 altın mark almıştı. Krestinski sonradan açıkladı:--

> 1923'den başlayarak 1930'a dek yılda altın olarak 250.000 Alman markı, yaklaşık 2.000.000 altın mark aldık. 1927 yılı sonuna dek bu anlaşmanın koşulları esas olarak Moskova'da yerine getirildi. Bundan sonra, 1927 sonundan hemen hemen 1928 sonuna dek, yaklaşık 10 aylık bir süreç boyunca, parada kesinti oldu, çünkü Troçkizm ezildikten sonra ben tecrit olmuş durumdaydım. Troçki'nin planlarını bilmiyordum, ondan hiç bilgi ya da talimat almadım... Bu, 1928 Ekiminde, o sırada Alma Ata'da sürgünde bulunan Troçki'den bir mektup almama dek sürdü... Mektupta, Troçki'nin, Almanlardan alacağım parayı onun önerisine göre Maslov'a ya da Troçki'nin Fransız dostlarına yani Roemer, Madeline Paz ve ötekilere vermeme ilişkin talimatları vardı. General Seeckt'le temasa geçtim. O sırada istifa etmişti ve hiçbir görevde bulunmuyordu. Konuyu Hammerstein'la görüşmeyi ve parayı almayı teklif etti. Parayı aldı. Hammerstein o zaman Reichswehr Genelkurmay Başkanıydı ve 1930'da Reichswehr Başkomutanı oldu.

1930'da Krestinski, Dışişleri Komiser Yardımcılığına atandı ve Berlin'den Moskova'ya gönderildi. Almanya'dan alınması, o sırada Na-

zizmin iktidara gelişinin sonucu olarak Reichswehr içerisinde devam eden iç krizle birleşince, Alman parasının Troçki'ye akışı geçici olarak yine durdu. Fakat Troçki zaten Alman Askeri İstihbaratı ile yeni, daha kapsamlı bir anlaşmaya girmek üzereydi.

1931 Şubatında Troçki'nin oğlu Leon Sedov, Berlin'de bir daire kiraladı. Pasaportuna göre Sedov Almanya'da "öğrenci" olarak bulunuyordu; görünüşte Berlin'e de bir "Alman bilim enstitüsü"ne girmek üzere gelmişti. Fakat Sedov'un o yıl Alman başkentinde bulunmasının daha acil nedenleri vardı...

Birkaç ay önce Troçki, *Almanya: Uluslararası Durumun Anahtarı* başlıklı bir broşür yazmıştı. Reichstag'a yüzyetmiş Nazi milletvekili seçilmişti. Nazi Partisi 6.400.000 oy almıştı. Sedov Berlin'e geldiğinde, Alman başkentinin üzerinde hummalı bir beklenti ve gerilim havası hakimdi. Kahverengi yıldırım tugayları "Horst Wessel"i söyleyip Berlin caddelerinde resmi geçit yapıyor, Yahudilerin dükkanlarını yıkıyor, liberallerin, işçilerin ev ve kulüplerini basıyorlardı. Naziler kendilerinden emindi. Adolf Hitler, *Völkischer Beobachter*'in sayfalarında, "Hayatımda hiçbir zaman o günlerdeki kadar iyi ve ruhen hoşnut olmamıştım," diye yazıyordu.

Almanya, resmi olarak hâlâ bir demokrasiydi. Almanya'yla Sovyet Rusya arasındaki ticaret en üst noktasındaydı. Sovyet Hükümeti Alman firmalarından makine alıyordu. Alman teknisyenleri, Sovyet madencilik ve elektrifikasyon projelerinde büyük işler alıyorlardı. Sovyet mühendisler Almanya'yı ziyaret ediyorlardı. Sovyet ticari temsilcileri, müşteri ve ticari ajanları, Beş Yıllık Planla bağıntılı görevlerle Moskova ile Berlin arasında mekik dokuyorlardı. Bu Sovyet vatandaşlarından bazıları, Troçki'nin izleyicileri ya da eski taraftarları idi.

Sedov, Berlin'de babasının temsilcisi olarak komplocu görevler amacıyla bulunuyordu.

Troçki, sonradan, *Leon Sedov: Oğul-Dost-Savaşçı* adlı broşüründe, "Leon, her zaman tetikte," diye yazıyordu, "Rusya'yla bağlantı yolu bulmak için hırsla uğraşıyor, dönen turistlerin, yurtdışına gönderilmiş Sovyet öğrencilerin, ya da yabancı temsilciliklerdeki sempatizan memurların peşine düşüyordu." Sedov'un Berlin'deki ana görevi, muhalefetin eski üyeleriyle temas kurmak, Troçki'nin talimatlarını onlara iletmek ve önemli mesajları onlardan alıp babasına vermekti. Troçki, "Habercisini tehlikeye atmaktan

kaçınmak" ve "GPU casuslarını atlatmak" için, diye yazıyordu, "Sedov, saatlerce Berlin sokaklarında koşturuyordu."

Bazı önemli Troçkistler, Sovyet Dış Ticaret Komisyonu'nda mevki elde etmeyi başarmışlardı. Bunlardan biri de, bir zamanların Kızıl Ordu Subayı ve Troçki'nin muhafızlarının eskiden önde gelen üyelerinden olan İvan N. Smirnov'du. Smirnov, sürgünde geçirdiği kısa bir dönemden sonra, öteki Troçkistlerin stratejisini izlemiş, Troçki'yi suçlamış ve Bolşevik Parti'ye yeniden kabulünü talep etmişti. Mesleği mühendislik olan Smirnov, kısa sürede ulaştırma sanayiinde önemsiz bir görev elde etti. 1931 başında Smirnov, Berlin'e gitmekte olan bir ticaret komisyonunda danışman mühendisliğe atandı.

Ivan Smirnov'la, Berlin'e gelişinden hemen sonra Leon Sedov tarafından temas kuruldu. Sedov'un dairesindeki ve sapa banliyö birahane ve cafelerindeki gizli toplantılarda Smirnov, Troçki'nin, Alman Askeri İstihbaratı'nın ajanlarıyla işbirliği içinde gizli muhalefetin yeniden örgütlenmesi planlarını öğrendi.

Sedov, Smirnov'a, bundan böyle Sovyet rejimine karşı mücadelenin, topyekun saldırı niteliğini kazanacağını söyledi. Troçkistlerle, Buharinciler, Zinovyevciler, Menşevikler, Sosyalist Devrimciler ve bütün öteki anti-Sovyet grup ve hizipler arasındaki eski düşmanlıklar ve siyasi ayrılıkların unutulması gerekiyordu. Birleşik bir muhalefet oluşturulmalıydı. İkinci olarak mücadele bundan sonra militan bir karaktere bürünmeliydi. Sovyet rejimine karşı ülke çapında bir terörizm ve sabotaj kampanyasına girişilmeliydi. Bunun, bütün ayrıntılarıyla tasarlanması gerekiyordu. muhalefet, yaygın ve dikkatle eşzamanlı bir biçimde indirilecek darbelerle, Sovyet Hükümetini umutsuz bir kargaşa ve moral bozukluğu içerisine düşürebilirdi. O zaman muhalefet iktidarı alırdı.

Smirnov'un acil görevi, Troçki'nin yeraltı çalışmasının yeniden örgütlenmesine, terörizm ve sabotaj hazırlıklarına ilişkin talimatlarını, muhalefetin Moskova'daki en güvenilir üyelerine iletmekti. Ayrıca, düzenli "enformasyon bilgileri"nin Berlin'e gönderimi için düzenlemeler yapacaktı -bunlar da Troçkist kuryeler tarafından Sedov'a, onun tarafından da babasına iletilecekti. Kuryeler birbirlerini şu parola ile tanıyacaklardı: *Galya'dan selam getirdim.*

Sedov, Smirnov'dan hazır Berlin'deyken bir şey daha yapmasını istedi. Kısa bir süre önce Belin'e gelmiş olan Sovyet Ticari Misyonu

başkanı ile temasa geçecek ve ona, Sedov'un şehirde bulunduğunu ve çok önemli bir konuda kendisiyle görüşmek istediğini bildirecekti.

Berlin'e henüz gelmiş olan bu Sovyet Ticari Misyonu'nun başkanı, Troçki'nin eski taraftarı ve en sadık hayranı Yuri Leonodoviç Pyatakov'du.

Uzun boylu, zayıf, iyi giyimli, eğimli yüksek alınlı, solgun renkli vedüzgün, kızılımsı keçi sakallı Pyatakov, kıdemli bir komplocudan çok, dahi bir profesöre benziyordu. 1927'de *Putsch* girişiminden sonra, Troçki'den ilk kopan ve Bolşevik Parti'ye yeniden kabulünü ilk isteyen önde gelenTroçkist o olmuştu. İş idaresi ve örgütlenmesinde dikkat çekici bir yeteneğe sahip olan Pyatokov, daha Sibirya'da sürgündeyken, hızla gelişen Sovyet sanayilerinde pek çok iyi iş elde etti. 1929 sonunda, denenme şartı ile Bolşevik Parti'ye yeniden kabul edildi. Ulaştırma ve kimya sanayii planlama projelerinde ardarda yönetim kurulu başkanlıklarına getirildi. 1931'de Sovyet ana planlama kurumu Yüksek Ekonomik Konsey üyesi oldu; aynı yıl, Sovyet Hükümeti adına Alman sınai ekipmanları satın almak üzere, özel bir ticaret komisyonunun başkanı olarak Berlin'e gönderildi.

İvan Smirnov, Sedov'un talimatlarını izleyerek Pyatakov'u Berlin'deki bürosundan aradı. Smirnov, Pyatakov'a, Leon Sedov'un Berlin'de olduğunu ve Troçki'den ona özel bir mesaj getirdiğini söyledi. Birkaç gün sonra Pyatakov, Sedov'la buluştu. Pyatakov'un ağzından buluşma şöyle oldu:--

> Meydandaki hayvanat bahçelerinden pek uzak olmayan, "Am Zoo" diye bilinen bir cafe vardır. Oraya gittim ve Lev Sedov'un ufak bir masada oturduğunu gördüm. Birbirimizi geçmişte çok iyi tanırdık. Bana kendi adına değil, babası adına -Troçki adınakonuştuğunu ve Troçki'nin, benim Berlin'de olduğumu öğrenince, beni araması, benimle bizzat görüşmesi ve konuşması için kesin emir verdiğini söyledi. Sedov, Troçki'nin, Stalin'in önderliğine karşı savaşı tekrar başlatma düşüncesini bir an bile terketmediğini ve kısmen Troçki'nin bir ülkeden ötekine ardarda gitmesinden ötürü geçici bir kesinti olduğunu, bu mücadelenin, Troçki'nin bu vesileyle bana bildirdiği gibi, başlatılacağını anlattı... Bundan sonra Sedov bana açıkça sordu:"Troçki soruyor, siz Pyatakov, bu savaşta yer almak istiyor musunuz?" Onayladığımı bildirdim.

Sedov, sonra Pyatakov'a, Troçki'nin muhalefeti yeniden örgütlemek için önerdiği çizgiden sözetmeye başladı:--

...Sedov, mücadelenin yeni yöntemlerinin niteliğini ana hatlarıyla anlatmaya devam etti; hiçbir biçimde bir kitle mücadelesi oluşturma, bir kitle hareketi örgütleme gibi bir sorun olamazdı, herhangi bir türden kitle çalışmasına giriştiğimiz takdirde, hemen belamızı bulurduk; Troçki, kesinlikle, Stalin önderliğinin terörist ve yıkıcı yöntemlerle zor yoluyla devrilmesinden yanaydı. Sedov devamla, Troçki'nin, tek ülkeyle sınırlı bir mücadelenin, saçma olacağı ve uluslararası sorunun muhtemelen atlanmaması gerektiği gerçeğine dikkat çektiğini söyledi. Bu mücadelede, uluslararası soruna, daha doğrusu devletler arası sorunlara da çözüm getirmemiz gerekiyordu.

Sedov, Troçki'nin sözlerini aktararak, bu sorunları bir kenara itmeye kalkışmanın, kendi *testimonium pauperatis**'ini imzalamış olacağını söyledi.

Bunu, kısa bir süre sonra, Sedov'la Pyatakov arasındaki ikinci buluşma izledi. Bu kez Sedov ona şöyle dedi: "Bilirsiniz Yuri Leonodoviç, savaşın içine ne kadar girilirse o kadar da para gerekir. Siz savaş için gerekli parayı bulabilirsiniz." Sedov, Pyatakov'a bunun nasıl yapılabileceğini anlattı. Pyatakov, Sovyet Hükümeti'nin Almanya'daki ticari temsilcisi resmi sıfatıyla, Borsig ve Demag adlı iki Alman şirketine mümkün olduğunca fazla sipariş verecekti. Pyatakov, bu şirketlerle temas kurarken, "fiyat konusunda özellikle titizlik göstermeyecek"ti. Troçki'nin Borsig ve Demag'la anlaşması vardı. Sedov, "Daha yüksek fiyat ödemek zorunda kalacaksınız," dedi, "fakat bu para çalışmamıza gidecek."[2]

1931'de Berlin'de Sedov'un yeni Troçkist aygıt çalışmasına soktuğu iki gizli muhalif daha vardı. Bunlar, Pyatakov'un ticari misyo-

---

* Vasiyetname -ç.n.

2 Borsig ve Demag şirketleri, Alman Askeri İstihbaratı'nın "paravan şirketleri" idi. Pyatakov bu şirketlerle iş yaparak, Troçki'nin emrine hatırı sayılır bir meblağ verebiliyordu. Bağımsız bir tanık, Amerikalı mühendis John D. Littlepage, Pyatakov'un bu Alman firmalarıyla olan ilişkilerini bizzat gözlemledi. Littlepage, Sovyet Hükümeti tarafından, altın ve bakır madencilik sanayilerinde uzman sıfatıyla işe alınmıştı. Littlepage, 1938 Ocakında *Saturday Evening Post*'da yayınlanan, Sovyet Rusya'daki deneyimleriyle ilgili bir dizi makalede şunları yazıyordu:--

nunda mühendis olan Aleksey Sestov ve SSCB Berlin Ticari Temsilciliği üyesi Sergey Bessonov'du.

Eski bir Sosyalist Devrimci olan Bessonov, kırk yaşlarının ortalarında, şişman ve bodur, nazik görünüşlü, esmer bir adamdı. Bessonov'un üyesi olduğu Berlin Ticari Temsilciliği, Avrupa'daki en merke-

---

"1938 ilkbaharında, Pyatakov yönetimindeki kalabalık bir satınalma komisyonu ile birlikte Berlin'e gittim; görevim, madencilik makinelerine ilişkin teknik tavsiyelerde bulunmaktı...

"Berlin'deki komisyon, başka şeylerle birlikte 100 ila 1000 beygir gücü arasında değişen düzinelerce maden asansörü alıyordu... Komisyon, kilogram başına pfenning olarak cari fiyat istedi... Biraz tartıştıktan sonra Alman şirketleri (Borsig ve Demag) ...fiyatlarında kilogram başına 5 ila 6 pfennig arasında indirim yaptılar. Bu önerileri incelediğimde, firmaların, şartnamede belirtilen hafif çelik yerine tonlarca ağırlıkta pik demir kaideler koymak suretiyle kilogram başına üretim maliyetlerini düşürdüklerini fakat ağırlığı arttırarak müşteriye daha fazlaya malettiklerini gördüm.

Doğal olarak bu keşfi yapmaktan dolayı sevindim ve zafer duygusu içinde komisyon üyelerine bildirdim... Pyatakov, çok miktarda değersiz pik demir için para ödemişti ama aynı zamanda, iş öyle ayarlanmıştı ki, Almanların kendisine çok önemli bir indirim yapmasını sağlamış olduklarını gösterecekti... Bunu farkettiğimi belirtmeme rağmen, öteki bazı madenlerde de aynı numarayı kuşku uyandırmadan yapmayı başardı.

Littlepage, sonraları, Kabakov adlı bir Troçkist mühendisin çalışması sonucu, bazı madenlerdeki üretimin kasten düşük tutulduğu Urallarda pek çok sınai sabotaj örnekleriyle karşılaştı. Littlepage, 1937'de, Kabakov "sınai sabotaj suçlamasıyla tutuklandı..." diye belirtir. "Tutuklandığını duyunca hiç şaşırmadım." Yine 1937'de Littlepage, Sovyet sanayiinde bizzat Pyatakov tarafından yönetilen başka sabotajlara ait kanıtlar da buldu. Amerikalı mühendis, güney Kazakistan'da bazı değerli madenleri yeniden organize etmiş ve Sovyet işçilerinin azami üretim sağlamaları için gerekli ayrıntılı talimatları yazılı olarak bırakmıştı. Littlepage, "Evet," diye yazar, "1937'de Rusya'daki son görevlerimden biri de, bu madenlere geri dönmem için acil bir çağrı idi... Binlerce tonluk zengin cevher sanki buhar olup uçmuştu ve birkaç hafta daha bir şey yapılmamış olsaydı; bütün yatak elden gidebilirdi. Pyatakov'un karargahından bir komisyonun... gelmiş olduğunu ortaya çıkardım... Talimatlarım çöpe atılmıştı ve bu madenlere, birkaç ay içerisinde cevher miktarının büyük bölümünün kesinlikle kaybına yolaçacak olan bir madencilik sistemi getirilmişti." Littlepage, "kasti sabotaja dair bariz örnekler" buldu. Onun Rusya'dan ayrılmasından hemen önce ve Sovyet yetkililerine bulgularına ilişkin tam bir yazılı rapor vermesinden sonra, Troçkist sabotaj şebekesinin pekçok üyesi yakalandı. Littlepage, sabotajcıların, verdiği talimatları, bunların tam aksini yapmak suretiyle "tesisi kasten tahrip etmede temel olarak" kullandıklarını keşfetti. Littlepage *Saturday Evening Post*'da "bu kişilerin, onları, Stalin'i ve meslektaşlarını devirecek ve iktidarı kendi ellerine geçirecek kadar güçlü olduklarına inandıran muhalif komünistler tarafından Stalin rejimine karşı bir komplonun içerisine çekildiklerini" belirtiyordu.

zi Sovyet ticaret acentesi idi ve on ayrı ülke ile ticari görüşmeler yürütüyordu; Bessonov'un kendisi de sürekli olarak Berlin'de bulunuyordu. Bu nedenle, Rus Troçkistleri ve sürgündeki liderleri arasında ideal bir "irtibat noktası" olacak konumdaydı. Rusya'dan gönderilecek gizli Troçkist mektupların Berlin'de Bessonov'a gönderilmesine ve onun da bunları Sedov'a ya da Troçki'ye iletmesine karar verildi.

Aleksey Şestov ise, daha farklı bir kişi idi ve görevi de mizacına uygun olmalıydı. Doğu ve Sibirya Kömür Tröstü Yönetim Kurulu üyesi olarak bulunduğu Sibirya'da, Alman-Troçkist casusluk ve sabotaj hücrelerinin başta gelen örgütçülerinden biri olacaktı. Şestov, otuzlarının başlarındaydı. 1923'de daha Moskova Madencilik Enstitüsü'nde öğrenciyken, Şestov Troçkist muhalefete katılmıştı ve 1927'de Moskova'daki gizli matbaalardan birini yönetiyordu. Uzun boylu, zayıf, donuk bakışlı, asabi, sert mizaçlı bir genç olan Şestov, Troçki'yi fanatik bir sadakatle izliyordu. "Troçki'yi defalarca bizzat gördüm," deyip övünmekten hoşlanırdı. Şestov'a göre Troçki "Lider"di ve ondan hemen her zaman böyle söz ederdi.

Berlin'de buluştuklarında Sedov, Şestov'a, "Oturup işlerin düzelmesini beklemenin hiçbir yararı yok," dedi. "Elimizdeki tüm güç ve araçlarla, Stalin'in önderliğinin ve politikasının saygınlığını sarsmak için aktif politika yürütmeliyiz." Troçki diyordu ki, "tek doğru yol, zor ama emin olan yol, Stalin'i ve Hükümet liderlerini terörizm aracılığıyla zorla indirmektir."

Şestov, seve seve onayladı: "Gerçekten çıkmaz sokağa girmiş durumdayız. Ya silahsızlanmalı-ya da yeni bir mücadele yolu çizmeli!"

Sedov, Şestov'a, "Herr Dehlmann" diye bir Alman sanayicisini tanıyıp tanımadığını sordu. Şestov, onu ismen tanıdığını söyledi. Dehlmann, Frölich-Klûpfel-Dehlmann firmasının müdürü idi. Firmanın pekçok mühendisi, Şestov'un da çalıştığı Batı Sibirya madenlerinde görev yapmaktaydı.

Sedov daha sonra Şestov'a, Sovyet Rusya'ya dönmeden "Dehlmann'la temas kurmasını" söyledi. Sedov, Dehlmann firmasının Troçkist örgüte, Sibirya'da "Sovyet ekonomisine zarar verme" konusunda çok yararlı olabileceğini belirtti. Bay Dehlmann, zaten Sovyet Rusya'ya Troçkist propaganda ve ajanların kaçak yollardan sokulmasına yardım ediyordu. Şestov da karşılığında, Bay Dehlmann'a, Alman müdürün özellikle ilgilendiği yeni Sibirya madenleri ve sanayile-

rine ilişkin bazı bilgileri verebilirdi...

"Sen bana resmen casusluk teklif ediyorsun!" diye haykırdı Şestov.

Troçki'nin oğlu, "Bunun nesi o kadar korkunç ki?" diye karşılık verdi. "Eğer onlar bize ufak bir yardımda bulunuyorlarsa, niye biz de onlara yardım etmeyelim ve bazı bilgiler vermeyelim?"

"Bana resmen casus olmayı teklif ediyorsun!" diye bağırdı Şestov.

Sedov omzunu silkti. "Bu tip sözcükler kullanmak saçma," dedi. "Savaşta bu kadar titiz olmak anlamsız. Terörizmi kabul ediyorsan, sanayide yıkıcı faaliyetlerde bulunmayı kabul ediyorsan, bunu niye kabul etmediğini kesinlikle anlayamıyorum."

Birkaç gün sonra Şestov, Smirnov'u gördü ve ona Troçki'nin oğlunun kendisine söylediklerini anlattı.

"Sedov bana Frölich-Klüpfel-Dehlmann firmasıyla ilişki kurmamı emretti," dedi. "Bana, açıkça, Kuzbas'ta casusluk ve sabotajla uğraşan bir firmayla ilişki kurmamı söyledi. O zaman ben casus ve sabotajcı olurum."

"'Casus' ve 'sabotajcı' gibi büyük laflar etmeyi bırak!" diye bağırdı Smirnov, zaman ilerliyor ve harekete geçmek gerek... Stalin önderliğini Kuzbas'taki tüm karşı devrimci kuvvetleri seferber ederek devirmenin mümkün olduğunu düşünmemizde sana şaşırtıcı gelen ne var? Bu işe Alman ajanları da sokmamızda o kadar korkunç olan ne?.. Başka yolu yok. Kabul etmek zorundayız."

Şestov sessiz kaldı. Smirnov, ona, "Eee, havan nasıl?" dedi.

"Benim kişisel havam falan yok," dedi Şestov. "Ben liderimiz Troçki'nin bize öğrettiğini yaparım-hazırolda emir beklerim!"

Şestov, Berlin'den ayrılmadan önce Troçki'yi finanse eden Alman firmasının müdürü Herr Dehlmann'la görüştü. Şestov, "Alyoşa" kod adıyla Alman Askeri İstihbarat Servisi'ne kaydedildi. Sonradan Şestov şunları söyledi:--

> Bu firmanın müdürü Dehlmann ve yardımcısı Koch'la görüştüm. Frölich Klüpfel-Dehlmann firmasının yöneticileriyle olan konuşmanın özü şöyleydi: Öncelikle, Kuznetsk Havzası'nda faaliyet gösteren bu firmanın temsilcileri aracılığıyla gizli bilgilerin verilmesi ve Troçkistlerle birlikte yıkıcı ve bölücü çalışmaların örgütlenmesi. Ayrıca firmanın da bize yardım edeceği ve

örgütümüzün isteği üzerine daha fazla adam gönderebileceği söylendi... Troçkistlerin iktidara gelmesine her yoldan yardımcı olacaklardı.[3]

Şestov, Sovyet Rusya'ya döndüğünde, Sedov'un Moskova'ya dönmüş bulunan Pyatakov'a vermek üzere kendisine verdiği bir mektup getirdi. Şestov mektubu ayakkabılarından birinin tabanına sakladı. Ağır Sanayi Komiserliği'nde Pyatakov'a verdi. Mektup Troçki'dendi, Prinkipo'dan yazılmıştı. Sovyet Rusya'da muhalefetin karşı karşıya bulunduğu "acil görevler"i genel olarak belirtiyordu.

İlk görev, "Stalin'i ve meslektaşlarını devirmek için mümkün olan her aracı kullanmak"tı. Bu, terörizm demekti.

İkinci görev, "bütün Stalin aleyhtarı güçleri birleştirmek"ti. Bu, Alman Askeri İstihbaratı ve Muhalefetle birlikte çalışacak diğer tüm

---

3 Almanlar, özellikle, Stalin'in uzak Batı Sibirya'da ve Urallar'da kurduğu yeni sınai tesisle ilgileniyorlardı. Bu tesis, bombardıman uçaklarının menzilinin dışındaydı ve savaş halinde Sovyetler için önemli bir faktör olabilirdi. Almanlar casus ve sabotajcılarla bu tesise sızmak istiyorlardı. Sovyet Hükemeti ile kontratları olan Borsig, Demag ve Frölich-Klüpfel-Dehlmann, Beş Yıllık Plan için makine ve teknik yardım sağlamaları sayesinde Alman Askeri İstihbaratı tarafından "paravan şirketler"olarak kullanılıyorlardı. Rusya'ya kendilerine "mühendis" ve "uzman" süsü veren Alman casus ve sabotajcıları gönderiliyordu.

Alman Askeri İstihbaratı, Almanya'da bulunan, şantaj ve rüşvetten kolaylıkla etkilenebilen Sovyet mühendisleri arasından da ajan buluyordu. 1930 Aralıkmda Berlin'de Alman casusu olarak işe başlayan ve daha sonra Sibirya'daki Troçkist örgüte alman Mikhail Stroilov, 1937'de tutuklanmasından sonra Sovyet mahkemesinde şunları söyledi:

"Bu iş, (Alman casusu) von Berg'le tanışmamla beraber yavaş yavaş başladı.. Devrimden15-20 yıl evvel Rusya'da St. Petersburg'da yaşadığından Rusçayı mükemmel konuşuyordu. Bu adam Teknik Büroyu defalarca ziyaret etti ve benimle iş konularında, özellikle de Walram firmasınca üretilen sert alaşımla ilgili olarak görüştü... Berg bana Troçki'nin *Hayatım*'ını okumamı tavsiye etti... Novosibirsk'de Alman uzmanları anlaştığımız parolayla bana gelmeye başladılar. 1934 sonuna dek beni görmeye altı kişi geldi: Sommeregger, Wurm, Baumgarten, Maas, Houer ve Flessa (Alman firması Frölich-Klüpfel-Dehlmann da çalışan mühendisler)... 1932 Ocağında mühendis Flessa aracılığıyla ilettiğim ilk raporum, ki Kuznetsk Havzası'ndaki yaygın kalkınma planından söz ediliyordu, aslında casusluktu... Kesinlikle yıkıcı ve zarar verici eylemlere girmem... talimatını aldım... yıkıcı ve zarar verici çalışma planı... Batı Sibirya Troçkist örgütü tarafından yapılıyordu.

anti-Sovyet geçlerle işbirliği demekti.

Üçüncü görev, "Sovyet Hükümeti'nin ve Partinin tüm önlemlerini, özellikle ekonomik alanda etkisiz hale getirmek"ti. Bu sabotaj demekti.

Pyatakov, Troçki'nin, Sovyet Rusya içerisindeki casusluk aygıtının baş sorumlusu olacaktı.

3. Üç Tabaka

1932 yılı boyunca, Rusya'nın gelecekteki Beşinci Kolu, muhalefetin yeraltı dünyasında somut bir biçim almaya başladı. Komplo üyeleri ufak gizli toplantılarda ve gizli konferanslarda yeni çizgiden haberdar ediliyorlardı ve yeni görevlerini öğreniyorlardı. Sovyet Rusya'da terörist hücrelerden, sabotaj hücrelerinden ve kurye sistemlerinden oluşan bir şebeke oluşturuluyordu. Troçkist örgütçüler Moskova ve Leningrad'da, Kafkasya ve Sibirya'da, Vonbas ve Urallar'da, Sovyet rejiminin yenik düşmanlarını -Sosyalist Devrimcileri, Menşevikleri, solcuları, sağcıları, milliyetçileri, anarşistleri, Beyaz Rus faşistlerini ve monarşistleri- karma gizli toplantılara çağırıyorlardı. Troçki'nin mesajı, muhaliflerin, casusların ve gizli ajanların kaynayan dünyasına yayılıyordu. Sovyet rejimine karşı yeni bir saldırı yakındı.

Troçki'nin terör eylemlerinin hazırlanması kesin talebi, başlangıçta bazı yaşlı Troçkist aydınları teleşlandırdı. Gazeteci Karl Radek, Pyatakov kendisine yeni çizgiyi bildirdiğinde panik alametleri gösterdi. 1932 Şubatında Radek, Troçki'den gizli nitelikteki bütün Troçkist mektuplar gibi gizli kurye tarafından iletilen özel bir mektup aldı.

Troçki, yalpalayan taraftarı Radek'e, "Geçmiş dönemin deneyimini unutmamaksız" diye yazıyordu, "ve senin için artık geçmişe dönüş olamayacağını ve mücadelenin yeni bir aşamaya girdiğini ve bu aşamada yeni özelliğin ya Sovyetler Birliği ile birlikte yokolmamız ya da önderliği devirme sorununu ortaya atmamız olduğunu kavramalasın.»

Troçki'nin mektubu, Pyatokov'un ısrarıyla birlikte sonunda Radek'i ikna etti. Yeni çizgiyi -terörizm, sabatoj ve "dış güçler"le işbirliği- kabul etmeye razı oldu.

Artık Sovyetler Birliği'nin her yanında kurulmakta olan terörist hücrelerin en aktif örgütleyicileri arasında İvan Smirnov ve Troçki'nin

muhafızlarından eski yoldaşları Serge Mraçkovski ve Efraim Dreitzer de vardı.

Mraçkovski ve Dreitzer, Smirnov'un yönetiminde profesyonel silahlı adamlardan ve şiddet yöntemlerine hazır iç savaş günlerindeki eski Troçkist dostlarından küçük gruplar oluşturmaya başladılar.

Mraçkovski, 1932'de Moskova'daki bu terörist gruplardan birine, "Parti politikasının çöküşüne bağladığımız umutlar," dışında, "yıkılmış sayılmalıdır. Şimdiye dek kullanılan mücadele yöntemleri hiçbir olumlu sonuç vermedi. Geriye tek bir mücadele yolu kalıyor, bu da Parti önderliğinin şiddet yoluyla devrilmesi. Stalin ve öteki liderler düşürülmeli. Birinci görev budur!"

Bu sırada Pyatakov, kilit sanayide, özellikle de savaş sanayii ve ulaştırmada komplocu aramakla ve Troçki'nin Sovyet ekonomisine karşı başlamak istediği topyekün sabotaj kampanyası için görev dağıtımı ile meşguldü.

1932 yazında, Troçki'nin Rusya'daki vekili Pyatakov'la sağ muhalefetin lideri Buharin arasında, geçmiş düşmanlık ve ayrılıkları askıya alma ve Troçki'nin başkomutanlığında birlikte çalışma anlaşması tartışılmaktaydı. Kıdemli muhaliflerden Zinovyev ve Kamenev'in başını çektiği daha ufak olan grup, faaliyetlerini Troçki'nin otoritesine tabi kılmağı kabul etti.

Buharın, sonradan, o sırada komplocular arasında sürmekte olan ateşli görüşmeleri anlatırken şöyle diyordu:-

> Ben Pyatakov, Tomski ve Rikov'la görüştüm. Rikov, Kamenev'le ve Zinoyev de Pyatakov'la görüştü. 1932 yazında Pyatakov'la Ağır Sanayi Halk Komiserliği'nde bir ikinci görüşmem daha oldu. O zaman bu benim için çok basit bir işti, zira Pyatakov'un yönetiminde çalışıyordum. O zaman o benim patronumdu. İş için onun özel ofisine girmem gerekiyordu ve bunu kuşku uyandırmadan yapabiliyordum.
>
> 1932 yazında gerçekleşen bu görüşmede Pyatakov bana, Sedov'la olan, Troçki'nin terörizm politikasına ilişkin görüşmesinden söz etti... çok kısa zamanda ortak bir dil bulacağımıza ve Sovyet iktidarına karşı mücadalemizde farklılıklarımızın aşılacağına karar verdik.

Nihai görüşmeler o sonbahar mevsiminde, Moskova'nın banliyölerindeki terkedilmiş bir *dacha* da, yazlık evde yapılan gizli bir to-

plantıda sonuçlandırıldı. Beklenmedik bir sürprizle karşılaşmamak ve kesin gizliliği sağlayabilmek için komplocular tarafından evin civarına ve eve çıkan bütün yollar boyunca nöbetçiler yerleştirildi. Bu toplantıda Sovyetler Birliği çapındaki gelecek terör ve sabotaj kampanyalarını yönetmek üzere birleşik muhalefetin bu Yüksek Komutanlığı'na, "Sağcılar ve Troçkistler Bloku" adı verildi. Blok, üç ayrı düzen ya da tabaka üzerine inşa edildi. Birinci tabaka açığa çıkarılırsa, ötekiler işe devam edecekti.

Zinovyev yönetimindeki, birinci tabaka, *Troçkist-Zinoyevci Terörist Merkez,* terörizmin örgütlenmesinden ve yönetiminden sorumluydu.

Pyatakov yönetimindeki ikinci tabaka, *Troçkist Paralel Merkez* sabotajın örgütlenmesinden ve yönetiminden sorumluydu.

Buharın ve Krestinski yönetimindeki üçüncü ve en önemli tabaka, gerçek *Sağcılar ve Troçkistler Bloku,* birleşik muhalefet güçlerinin liderlerinin ve üst düzey üyelerinin çoğunluğundan oluşmaktaydı.

Bütün aygıt, birkaç bin üyeden ve orduda, Dışişleri Bakanlığı'nda, gizli serviste, sanayi, sendikacılar, Parti ve kuruluşlarında yetkili mevkilerde bulunan yirmi otuz kadar liderden ibaretti.

Sağcılar ve Troçkistler Bloku'na ta baştan beri yabancı istihbarat servislerinin, özellikle de Alman Askeri İstihbaratı'nın paralı ajanları sızmıştı ve bunların yönlendiriciliğindeydi. Yeni komplo blokunun önde gelen üyelerinden olan yabancı ajanlarından bazıları şunlardır:-

Nikolay Krestinski, Troçkist ve Dışişleri Komiser Yardımcısı, General Hans ve Sieeckt'ten aldığı ilk casusluk görevlerini üstlendiği 1923'den beri Alman Askeri İstihbaratı ajanı.

Arkady Rosengolte, Troçkist ve Dış Ticaret Halk Komiseri, 1923'den beri Alman Yüksek Komutanlığı hesabına casusluk görevlerini yerine getirmektedir. Rosengolte daha sonra, "Benim casusluk faaliyetimin başlangıcı 1923'e dek uzanır," diye açıkladı, "o zamanlar Troçki'nin talimatı üzerine, Rechswehr Başkomutanı Sieeckt'e ve Alman Genelkurmay Başkanı Hasse'ye çeşitli gizli bilgiler verdim." 1926 da Rosengolte Almanya'yla ilişkilerini sürdürürken, İngiliz İstihbarat Servisi hesabına da çalışmaya başladı.

Christian Rakovski, Troçkist, eski Büyük Britanya ve Fransa Büyükelçisi, 1924'den beri İngiliz İstihbarat Servisi ajanı. Rakovski'nin ağzından dinleyelim: "1924'de İngiliz İstihbarat Servisi ile suç teşkil eden ilişkiler kurdum." 1934'de Rakovski, Japon İstihbarat Servisi'nin de ajanı oldu.

Stanislav Raaçak, Troçkist ve Kimya Sanayi Merkezi Yönetimi Başkanı, Alman Askeri İstihbaratı ajanı. Devrimden hemen sonra Almanlar tarafından Sovyet Rusya'ya gönderilmiştir. Sovyet Hükümeti tarafından Urallar'da kurulmakta olan sanayilerde casusluk, sabotaj faaliyetleri yürüttü.

İvan Hraşe, Troçkist, Sovyet kimya sanayiinde yönetici. 1919'da Çekoslovak İstahbarat Servisi hesabına, casus olarak kendine ülkesine dönen bir Rus savaş esiri süsü vererek Sovyet Rusya'ya girdi. Hraşe Alman İstihbaratı ajanı oldu.

Aleksey Şestov, Troçkist ve Doğu ve Sibirya Kömür Tröstü Yönetim Kurulu üyesi, 1931'de Alman İstihbarat ajanı olup Alman Firması Frölich-Klüpfel-Dehlmann aracılığıyla onun hesabına çalıştı ve Sibirya'da casusluk ve sabotaj faaliyetleri yürüttü.

Gavrill Puşin, Troçkist ve Gorlovka Kimya Fabrikaları'nda idareci, 1935'de Alman Askeri İstihbarat ajanı oldu. Sonradan, Sovyet yetkililerine yaptığı itirafa göre, Almanlara şu bilgileri verdi. "(1) Bütün Sovyet kimyasal işletmelerinin 1934 yılı üretim miktarları; (2) 1935 için bütün Sovyet kimyasal işletmelerinin çalışma programı; (3) İnşaat çalışması 1938'e dek süren nitrojen fabrikalarının inşaat planı."

Yakov Livşitz, Troçkist ve Sovyet Uzakdoğu Demiryolu Komisyonu görevlisi, Japon Askeri İstihbaratı ajanıydı ve Japonlara, Sovyet demiryollarına ilişkin gizli bilgileri düzenli olarak iletti.

İvan Knyazev, Troçkist ve Urallar Demiryolu Sistemi'nde yönetici, Japon İstihbarat Servisi ajanı. Japonların yönetiminde, Urallar'da sabotaj faaliyetleri yürüttü ve Japon Yüksek Komutanlığı'na Sovyet ulaştırma sistemine ilişkin bilgiler verdi...

Yasif Turok, Troçkist ve Perm-Urallar demiryolundaki Seyrüsefer Bölümü Yönetici Yardımcısı, Japon İstihbarat Servisi

ajanı 1935'te Turok, Urallar'da yürüttüğü casusluk ve sabotaj faaliyetlerine karşılık Japonlardan 35.000 ruble aldı.

Mikhail Çernov, Sağcıların üyesi ve SSCB Tarım Halk Komiseri; 1928'den beri Alman Askeri İstihbarat ajanı. Çernov, Almanlar yönetiminde, Urallar'da casusluk faaliyetlerinin yanısıra yaygın sabotaj eylemleri yürüttü.

Vasily Şarangoviç, Sağcıların üyesi ve Belorusya Komünist Partisi Merkez Komitesi Sekreteri, 1921'de Polonya casusu olarak Sovyet Rusya'ya gönderildi. Daha sonraki yıllarda Polonya İstihbarat Servisi yönetiminde çalışmaya devam ederek, casusluk bilgileri verdi ve Belorusya'da sabotaj faaliyetleri yürüttü.

Grigori Grinko, Sağcıların üyesi ve Maliye Halk Komiserliği'nde memur, 1932'den beri Alman ve Polonya İstihbarat Servisleri ajanı. Faşist Ukrayna milliyetçi hareketinin lideriydi. Sovyetler Birliği'ne kaçak silah ve cephane sokulmasına yardım etti. Almanlar ve Polonyalılar hesabına casusluk ve sabotaj faaliyetleri yürüttü.

Troçkistlerin, Sağcıların ve Zinovyevcilerin komplo aygıtı, aslında Mihverin Sovyet Rusya'daki Beşinci Kolu idi.

ONYEDİNCİ BÖLÜM

İHANET VE TERÖR

1. *İhanet Diplomasisi*

1933-1934 yıllarında, esrarengiz bir hastalık Avrupa uluslarını pençesine almış gibiydi. Ülkeler ardı ardına ani *coups dêtat, Putschlar,* sabotajlar, suikastler, şaşırtıcı entrika ve komplo açıklamalarıyla sarsılıyorlardı. Ay geçmiyordu ki, yeni bir ihanet ve terör eylemi olmasın. Avrupa'nın her yanında bir ihanet ve terör salgını kol geziyordu.

Enfeksiyonun merkezi Nazi Almanyası idi. 11 Ocak 1934'te United Press telgrafla Londra'dan bildiriyordu: "Yeni faşist hareketlerin merkezi olan Nazi Almanyası ile birlikte, eski hükümet biçiminin sonunun geldiğine inananların ajitasyon ve şiddet eylemleri kıtanın her yanına yayılmıştır."

"Beşinci Kol" terimi daha bilinmiyordu. Fakat Alman Yüksek Komutanlığı'nm gizli liderleri, Avrupa uluslarına karşı saldırılarını başlatmışlardı. Fransız *Cagoulards* ve *Croix de Feu;* İngiliz *Union of Fascists;* Belçika *Rexists;* Polonya *POW;* Çekoslovak *Henleinists* ve *Hlinka Guards;* Norveç *Quislingites;* Rumen *Iron Guards;* Bulgar *IMRO;* Fin *Lappo;* Litvonya *Iron Wolf;* Letonya *Fiery Cross* ve diğer pek çok yeni kurulmuş gizli Nazi dernek ya da yeniden örgütlenmiş karşı-devrimci birlik, şimdiden iş başında, Alman Wehrmacht'ının zaferinin ve kıtanın köleleştirilmesinin yolunu açıyor ve Sovyetler Birliği'ne saldırmaya hazırlanıyorlardı.

İşte, Nazi-faşist terörizminin, Hitler'in iktidara gelmesinden hemen sonraki en önemli eylemlerinin kısmi bir listesi.

Ekim 1933 : Polonya'nın Lvov kentinde Sovyet Büyükelçiliği Sekreteri Aleks Mailov'un, Nazilerin finanse ettiği Ukrayna milliyetçilerinin terörist örgütü OUN ajanları tarafından öldürülmesi.

Aralık 1933 : Romanya Başbakanı İon Duca'nun Nazi-Romen teröristleri Demir Muhafızlar tarafından öldürülmesi.

Şubat 1934 : Paris'te Nazilerin etkisindeki, Fransız faşist

örgütü Croix de Feu'nün ayaklanması.

Mart 1934 : Estonya'da Nazilerin finanse ettiği Özgürlük Savaşçıları'nın *coup d'état.*

Mayıs 1934 : Bulgaristan'da faşist *coup d'état*

Mayıs 1934 : Letonya'da Nazilerin denetimideki Baltık Kardeşliği'nin *Putsch* girişimi.

Haziran 1934 : Polonya İçişleri Bakanı General Bronislav, Pieracki'nin, Nazilerin finanse ettiği Ukrayna milliyetçilerin terörist örgütü OUN ajanları tarafından öldürülmesi.

Haziran 1934 : Polonya'da Katolik Eylem Örgütü Başkanı İvan Babiy'in OUN ajanları tarafından öldürülmesi.

Haziran 1934 : Litvanya'da Nazi Demir Kurt örgütü tarafından kitlesel ayaklanma girişimi.

Temmuz 1934 : Avusturya'da sonuçsuz Nazi Putsch'u ve Şansölye Engelbert Dollfuss'un Nazilerin denetimindeki Hırvat faşist örgütü Ustachi ajanları tarafından öldürülmesi.

Ekim 1934 : Yugoslavya Kralı Alexander'ın ve Fransız Dışişleri Bakanı Barthou'nun Nazilerin denetimindeki Hırvat faşist örgütü Ustahci ajanları tarafından öldürülmesi.

Kısa sürede Avrupa'nın çok ötelerine uzanarak, Birleşik Devletler, Latin Amerika, Afrika'ya sızan ve Uzakdoğunun her yanında Japon İstihbarat Servisi'yle bağlantısı olan bu Nazi Beşinci Kol faaliyetlerinin örgütlenmesinden ve yönetiminden esas olarak iki adam sorumluydu. Bu iki adam, Alfred Rosenberg ve Rudolph Hess'ti. Rosenberg, görevi, doğu Avrupa ve Sovyet Rusya'da özel yoğunlaşma noktaları olmak üzere binlerce Nazi casusluk, sabotaj ve propaganda acentesini yönetmek olan *Aussenpolitisches Amt der NSDAP*'a (Nazi Partisi Dış Politika Bürosu) başkanlık ediyordu. Rudolph Hess de, Hitler'in vekili sıfatıyla, Nazi Hükümeti adına tüm gizli dış görüşmelerden sorumluydu.

Leon Troçki'yle gizli resmi Nazi ilişkilerini ilk kuran bir zamanların Revalli Çarcı *émigré* Alfred Rosenberg oldu. Bu ilişkileri güçlendiren de Hitler'in vekili Rudolph Hess'ti.

1933 Eylülünde, Adolf Hitler'in Almanya diktatörü oluşundan sekiz ay sonra Troçkist diplomat ve Alman ajanı Nikolay Krestinski, Kissingen'deki bir sanatoryuma yıllık "dinlenme kürü" için giderken birkaç günlüğüne Berlin'de konakladı. Krestinski o sırada Sovyet Dışişlerinde Komiser Yardımcılığı görevinde bulunuyordu.

Krestinski, Berlin'de Sovyet Büyükelçiliği'ndeki Troçkist irtibat ajanı Sergey Bessanov'u gördü. Krestinski, büyük bir heyecanla Bessanov'a, "Almanya Nasyonal Sosyalist Partisi Dışişleri Bölüm Başkanı Alfred Rosenberg'in," "kendi çevrelerinde Almanya'daki Nasyonal Sosyalistlerle Rus Troçkistleri arasında olası bir gizli ittifak sorununa ilişkin araştırma yapmakta" olduğunu bildirdi.

Krestinski, Bessonav'a Troçki'yi görmesi gerektiğini söyledi. Ne pahasına olursa olsun bir buluşma ayarlanmalıydı. Krestinski, eylül sonuna dek Kissingen sanatoryumunda olacak, sonra da İtalyan Trolündeki Merano'ya gidecekti. Troçki gerekli önlemleri alarak iki yerden birinde kendisiyle temas kurabilirdi.

Buluşma ayarlandı. 1938 Ekiminin ikinci haftasında Leon Troçki, oğlu Sedov'la birlikte, sahte pasaportla Fransız-İtalyan sınırını geçti ve Krestinski'yle Merano'daki Bavaria Oteli'nde buluştu.. [1]

---

1 Troçki o sırada Fransa'nın güneyinde Pirenelerin eteğindeki küçük St. Palais köyünde yaşıyordu. Temmuz ayında Prinkipo'dan ayrılmıştı. (Kısa bir süre sonra da muhafızlardan ve "sekreterler"den oluşan maiyetiyle birlikte Paris yakınında iyi korunan bir villaya taşındı.)

Troçki Paris'e geldiğinde, Fransız gericileri ve faşistleri, önerilen Fransız-Sovyet kolektif güvenlik ittifakını önlemek için umutsuz bir çaba içerisindeydiler.

O dönemde, Troçki'ye Fransa'ya girme ve bu ülkede anti-Sovyet karargahını kurma izni veren Fransız Hükümeti'nin başında, Münih'te icra edilen ödün verme politikaları, Fransa'ya ve Avrupa'nın öteki anti-faşist uluslarına, Naziler yararına ihanet edilmesinde çok önemli bir rol oynayacak olan Edouard Daladier bulunuyordu. Fransız Radikal Milletvekili Henri Guernot, Troçki'nin Fransa'ya kabul edilme isteklerini bizzat destekledi. Gerekli düzenlemeler, faşist Cagoulard komplosu soruşturmasının kaldırılmasına yardımcı olan ve daha sonra da birinci Pétain Kabinesinde Başbakan Yardımcılığına getirilen karanlık politikacı, İçişleri Bakanı Camile Chautemps tarafından yapıldı. İçişleri Bakanı Chautemps, Milletvekili Guernot'ya, "Siz , sağlık nedeniyle Güney Bölgesi'nde yaşamasına izin verilmesini rica eden Rus asıllı sürgün Bay Leon Troçki'ye dikkatimi çekme nezaketini de gösterdiniz...," diye yazıyordu, "Size bildirmekten onur duyuyorum ki... ilgili kişi, istediği zaman güçlük çekmeksizin Fransa için pasaport vizesi alacaktır."

Troçki'nin Fransa'daki öteki pek çok nüfuzlu dostu ve sempatizanları arasında şunlar da vardı: Dönek Fransız komünisti ve Nazi ajanı Jacques Doriot; bir zamanların sosyalist profesörü, Nazi ajanı ve Fransa'nın düşüşünden

Bundan sonraki toplantı, Sovyet Rusya içerisindeki komplonun gelecekteki gelişimine ilişkin bütün ana meseleleri kapsıyordu. Troçki açıkça "Rusya'da iktidarın ele geçirilmesinin ancak zor yoluyla gerçekleştirilebileceğini" belirterek söze başladı. Fakat komplo aygıtı, başarılı bir darbe gerçekleştirmek ve dış yardım olmaksızın iktidarda kalabilmek için yeterince güçlü değildi. Bu nedenle, kendi amaçları için Sovyet Hükümeti'ne karşı Troçkistlere yardım etmekle ilgilenen yabancı devletlerle somut bir anlaşmaya varmak zorunluydu.

Troçki, Krestinski'ye, "Böyle bir anlaşmanın embriyosu," dedi, "Reichswehr'le olan anlaşmamızdı; fakat bu anlaşma iki nedenden ötürü Troçkistleri de Alman tarafını da hiçbir biçimde tatmin etmedi: Birincisi, bu anlaşmanın öteki tarafı bir bütün olarak Alman Hükümeti değil, yalnızca Reichswehr'di... İkincisi, Reichswehr'le olan anlaşmamızın özü neydi? Biz az miktarda para alıyorduk ve onlar da silahlı bir saldırı sırasında ihtiyaç duyacakları istihbari bilgileri elde ediyorlardı. Alman Hükümeti, özellikle de Hitler, yalnız istihbari bilgi değil, sömürgeler, toprak istiyor. Ve o, uğruna İngiltere, Amerika ve Fransa ile savaşacağı sömürgeler yerine Sovyet topraklarıyla yetinmeye hazır. Bize gelince bizim 250.000 altın marka ihtiyacımız yok. Yardımları ile iktidara gelmek için bizim Alman silahlı kuvvetlerine ihtiyacımız var. Ve çalışma da bu amaç doğrultusunda sürdürülmeli."

Troçki, ilk işin Alman Hükümeti'yle anlaşmaya varmak olduğunu söyledi. "Fakat Japonlarla da, anlaşmamız gerekiyor," diye ekledi Troçki. Rus Troçkistlerinin, Moskova'daki Japon temsilcileri bir "yoklaması" gerekecekti. Troçki, Krestinski'ye "Bu bağlamda," diye talimat verdi, "Dışişleri Halk Komiserliği'nde Doğu Meselelerinden sorumlu olarak çalışan Sokolnikov'dan yararlanın..."

Troçki, Krestinski'ye Rus komplo aygıtının iç örgütlenmesine ilişkin talimatlar vermeye devam etti.

"Sovyetler Birliği'ne, diyelim ki Almanya tarafından saldırılsa bile," dedi Troçki, "belirli iç güçler hazırlanmadığı takdirde bu da ikti-

---

sonra da önde gelen işbirlikçilerden Marcel Déat.

Troçki'nin Fransa'da bulunması, Fransız İstihbarat Servisi ve gizli polisindeki anti-Sovyet unsurlar tarafından da onaylanıyordu. Troçki, 1937 Nisanında Meksika'daki Duruşmalarda şu açıklamayı yaptı: "...Mösyö Thome ve Mösyö Cado, polis genel sekreteri ve Charente Inférieure Bölgesi valisi - polisin tepe noktalarındaki herkes durumumu çok iyi biliyordu. Attığım her adım, polisin gizli ajanına bildiriliyordu."

dar mekanizmasının ele geçirilmesini mümkün kılmaz... Şehirlerde ve kırlarda küçük burjuvazi ve kulaklar arasında kalelere sahip olmak gerekir ve bunlarla bağlantısı olan da sağcılar. Son olarak, birleşik çabamızla gerekli anda en hayati yerleri ele geçirmek ve iktidara gelmek, tutuklanması gereken mevcut hükümetin yerine önceden hazırlanmış olan kendi hükümetimizi geçirmek için Kızıl Ordu'da, komutanlar arasında bir müstahkem mevkiye, örgüte sahip olmak zorunludur."

Krestinski Rusya'ya dönünce, Kızıl Ordu Kurmay Başkan Yardımcısı General Tuhaçevski ile -Troçki'nin Krestinski'ye dediği gibi, "Bonapartist tipte bir adam, maceraperest ve hırslı, yalnız askeri değil askeri-siyasal rol peşinde koşan ve bizim davamızı mutlaka paylaşacak bir adam"- temas kuracaktı.

Troçki'nin Rusya'daki taraftarları, General Tuhaçevski'ye her yardımda bulunurken, aynı zamanda stratejik mevkilere kendi adamlarını yerleştirmeye de özen göstereceklerdi, böylelikle *coup d'état* olduğu zaman hırslı Tuhaçevski, yeni hükümeti Troçki'nin yardımı olmaksızın denetleyemeyecekti.

Toplantı bitmeden önce Troçki, Krestinski'ye Pyatakov için, Sovyet Rusya'da terörizm ve sabotaj kampanyalarının yürütülmesine ilişkin özel emirler verdi. Bundan söz ederkenTroçki, "şaşırtmaca eylemlerinin ve terör eylemlerinin" iki açıdan değerlendirilmesi gerektiğini ifade etti. Birincisi, "bunları savaş zamanında Kızıl Ordu'nun savunma kapasitesini altüst etmek için, *coup d'état* sırasında da hükümetin düzenini bozmak amacıyla uygulamak için". Ama, ikinci olarak, dedi Troçki, bu eylemlerin kendi pozisyonunu "güçlendireceği" ve ona "yabancı hükümetlerle görüşmelerinde daha fazla güven" sağlayacağı, zira "Sovyetler Birliği'ndeki taraftarlarının hem yeterince güçlü hem de yeterince aktif olduğu gerçeğine değinebileceği" kavranmalıydı.

Krestinski Moskova'ya döndüğünde Rus Troçkistlerinin gizli bir toplantısında Troçki'yle olan görüşmesine ilişkin tam bir rapor verdi. Komploculardan birkaç tanesi, özellikle de Troçki'nin "Dışişleri Bakanı" olacağı varsayılan Karl Radek, Troçki'nin kendilerine danışmadan önce bu kadar önemli görüşmelere girmiş olmasından dolayı kızgındı.

Radek, Krestinski'nin raporunu dinledikten sonra, Troçki'ye özel bir mesaj göndererek "dış politika sorunu üzerine daha fazla açıklama" istedi.

Troçki'nin Fransa'dan yanıtı, bir kaç hafta sonra Radek'e, Troçkistlere kuryelik yapan, Sovyet haber ajansı Tass'ın genç dış muhabiri Vladimir Romm tarafından iletildi. Romm mektubu Troçki'den Paris'te almış ve popüler Sovyet romanı *Tsusima*'nın kapağına saklayarak gizlice Rusya'ya sokmuştu.[2] Radek bu mektubun içeriğini daha sonra şöyle açıkladı:--

> Troçki sorunu şöyle koyuyordu: Almanya'da faşizmin iktidara gelişi bütün durumu temelden değiştirmişti. Bu, yakın gelecekte savaş, kaçınılmaz savaş demekti, bunun da ötesinde, aynı zamanda Uzakdoğudaki durumun da gerginleşmesi demekti. Bu savaşın Sovyetler Birliği'nin yenilgisiyle sonuçlanacağından Troçki'nin kuşkusu yoktu. Bu yenilgi, diye yazıyordu, *blok*'un iktidara gelmesi için elverişli koşulları yaratacaktır... Troçki, bir Uzakdoğu devleti ve bir Orta Avrupa devleti ile ilişki kurmuş olduğunu ve bu devletlerin yarı-resmi çevrelerine, *blok*'un onlarla pazarlıktan yana ekonomik ve teritoryal nitelikte önemli ödünler vermeye hazır olduğunu açıkça bildirdiğini ifade ediyordu.

Troçki, aynı mektupta Radek'e diplomatik görevlerde çalışan Rus Troçkistlerine yakın gelecekte bazı yabancı temsilcilerin yaklaşacağını ve bu gerçekleştiğinde de Troçkist diplomatların Troçki'ye sadakatlerini göstermek ve yabancı temsilcilere her açıdan Troçki'yi desteklediklerine ilişkin güvence vermek zorunda olduklarını bildirdi...

Troçkist Doğu Meseleleri Komiser Yardımcısı Grigori Sokolnikov, kısa bir süre sonra Radek'in *İzvestia*'daki ofisine daldı: "Düşün bir kere," diye patladı Sokolnikov öfkeyle kapı kapandığında.

---

2 Vladimir Romm, Tokyo, Cenevre ve Paris'de Tass muhabirliği yapmıştı. Troçki'yle 1933'te Paris'te özel bir randevu ile Bois de Boulogne'daki bir cafede buluştu. Troçki, Romm'a, komploculanın amaçlarına ulaşmasını sadece "aşırı önlemler"in sağlayabileceğini söyledikten sora bir Latin atasözünü aktardı: *"İlacın tedavi edemediğini demir, demirin tedavi edemediğini ateş tedavi eder."* 1934'de Romm, Birleşik Devletler'e Tass muhabiri olarak atandı. Romm, Amerika'ya gitmek üzere yola çıkmadan önce Paris'te Sedov'u gördü. Romm daha sonraları şunları anlattı: "Sedov bana, Troçki'nin Amerika'ya gidişime ilişkin olarak, Sovyet-Amerikan ilişkileri alanında ilginç bir şey olursa haberdar edilmek istediğini bildirdi. Bunun neden o kadar ilginç olduğunu sorunca, Sedov bana şöyle dedi: "Bu Troçki'nin SSCB'nin yenilmesine ilişkin çizgisi ile ilgili. Madem ki Almanya ve Japonya'nın savaş tarihi, bir ölçüde Sovyet-Amerikan ilişkilerinin durumuna bağlı, Troçki bununla ilgilenmeden edemez."

"Dışişleri Halk Komiserliği'nde görüşmeler yürütüyorum. Görüşme sona eriyor. Tercümanlar odadan çıkmış. Japon elçisi aniden bana dönüyor ve soruyor: Troçki'nin Hükümetine yaptığı tekliflerden haberim var mıymış?"

Sokolnikov olaydan dolayı bayağı altüst olmuştu. "Troçki buna ne diyor?" diye sordu Radek'e. "Halk Komiseri Yardımcısı olarak ben böylesi görüşmeleri nasıl yürütürüm? Bu kesinlikle olanaksız bir durum!"

Radek, heyecanlı arkadaşını yatıştırmaya çalıştı. "Telaşlanma," dedi. "Troçki buradaki durumu kesinlikle anlayamıyor." Radek devamla Sokolnikov'a bunun bir daha olmayacağını garanti etti. Troçki'ye zaten mektup yazıp Rus Troçkistlerinin -"OGPU'nun gözü önünde"- Alman ve Japon ajanlarıyla görüşmeler yapmasının olanaksız olduğunu bildirmişti. Rus Troçkistleri, dedi Radek, ancak Troçki onları kendi gelişiminden haberdar ettiği sürece, onun görüşmeleri kendi başına yürütmesi için "açık çek vereceklerdir."

Kısa bir süre sonra Radek Moskova'da diplomatik bir törene katıldığı sırada bir Alman diplomatı yanına oturdu ve yavaşça şöyle dedi: "Liderlerimiz Bay Troçki'nin Almanya ile *uzlaşma* için uğraştığını biliyorlar. Liderimiz, Bay Troçki'nin bu düşüncesinin ne anlama geldiğini öğrenmek istiyor. Belki de bu düşünce uykusuzluk çeken bir *émigré*'nin düşüncesidir? Bu düşüncelerin arkasında ne yatıyor?"

Radek, sonradan bu beklenmedik, Nazi yaklaşımına tepkisini anlatırken şöyle dedi:--

> Tabii ki, benimle konuşması ancak bir iki dakika sürdü; diplomatik resepsiyon ortamı uzun konuşmalar için elverişli değildir. Gerçekten bir saniyede kararımı verip onu yanıtlamak zorundaydım... Ona SSCB'deki gerçekçi politikacıların bir Alman-Sovyet *uzlaşmasının* önemini kavradıklarını ve bu *uzlaşmaya* varmak için gerekli ödünleri vermeye hazır olduklarını söyledim.

30 Haziran 1934 gecesi, Hitler kendi hareketi içerisindeki muhalif unsurları tasfiye edince Almanya'da Nazi terörü kendi saflarına indi. Yirmi dört saat içerisinde, Hitler'in Yıldırım Tugayları Kurmay Başkanı Yüzbaşı Ernst Roehm; Doğu Almanya'daki Yüksek Grup Lideri Edmund Heines; Berlin Yıldırım Tugayları şefi Karl Ernst ve çok sayıda arkadaş ve meslektaşları, Münih ve Berlin'de Hitler'in silahlı

adamlarının kurşunlarıyla öldüler. Bütün Nazi hareketini yoğun bir endişe ve korku sardı.

Troçki, Paris'ten derhal Berlin'deki Troçkist irtibat elemanı Sergey Bessonov'la temas kurmak üzere, güvenilir "sekreterlerinden" birini, Karl Reich'ı, namı diğer Johnson adlı bir uluslararası casusu gönderdi. Bessonov, Almanya'nın durumu üzerine Troçki'ye ayrıntılı bir rapor vermek üzere Paris'e çağrıldı.

Bessonov, hemen Paris'e gelemedi; fakat Temmuz sonunda Berlin'den ayrılmayı başardı. Paris'teki bir otelde Troçki'yle buluştuktan ve Almanya'daki duruma ilişkin raporunu verdikten sonra aynı akşam Berlin'e döndü. Bessonov, Troçki'nin büyük bir heyecan içerisinde olduğunu gördü. Almanya'daki olaylar, Roehm'in başını çektiği "radikal Naziler"in ortadan kaldırılması plânlarına engel olabilirdi. Bessonov, Troçki'ye Hitler, Himmler, Hess, Rosenberg, Goering ve Goebbels'in iktidarı hâlâ sıkı sıkıya ellerinde tuttukları konusunda güvence verdi.

"Elimize düşecekler!" diye bağırdı Troçki. Daha sonra Bessonov'a, yakın gelecekte ona Berlin'de yerine getirmek üzere önemli görevler vereceğini söyledi. "Bu meselede titizlik göstermemeliyiz," dedi Troçki. "Hess ve Rosenberg'den gerçek ve önemli yardımlar alabilmek için, toprak kunusunda büyük ödünler vermeye razı olup orada durmamalıyız. Ukrayna'yı vermeye razı olmalıyız. Çalışmalarında ve Almanlarla olan görüşmelerinde bunu aklından çıkarma, bununla ilgili olarak ben de Pyatakov ve Krestinski'ye yazacağım."

Sovyet Kordiplomatiğinin çeşitli ofislerinde zaten bir ihanet ağı örülmekteydi. Yalnız Avrupa'da değil, Uzakdoğuda da büyükelçiler, sekreterler, ataşeler ve konsolosluktaki küçük memurlar komplo şebekesine girmiş bulunuyorlardı...

Sovyetlerin Japonya Büyükelçisi de komploda rol oynuyordu. Adı Yurenev idi. 1926'dan beri gizli bir Troçkistti. Troçki'nin talimatları üzerine Japon İstihbarat Servisi ile ilişki kurmuştu. Yurenev'e Japonya'yla ilişkilerinde, Troçki'nin eski dostu, bir zamanlar Fransa ve İngiltere'de Büyükelçilik yapan Christian Rakovski yardım ediyordu. Rakovski'nin artık Sovyet Dışişlerinde hiçbir önemli görevi yoktu. Çeşitli kamu sağlığı komisyonlarında görevli olarak çalışıyordu. Fakat yeraltı komplosunda hâlâ önemli bir yeri vardı.

1934 Eylülünde Rakovski, bir Sovyet heyetiyle birlikte, ekim ayında Tokyo'da yapılacak olan Kızılhaç dernekleri uluslararası konfe-

ransına katılmak üzere Japonya'ya gitti. Japonya yolculuğuna çıkmadan önce Rakovski Moskova'daki Ağır Sanayi Komiserliği'nden bir mektup aldı. Mektup Pyatakov'dandı ve içinde Rakovski'nin Tokyo'da Büyükelçi Yurenev'e vereceği bir mektup vardı. Görünüşte mektupta olağan resmi ticari bilgiler isteniyordu. Mektubun arkasına, Yurenev'e görünmez mürekkeple yazılmış, Rakovski'den Japonlarla görüşmelerde "yararlanılacağı"nı bildiren bir mesaj vardı.

Rakovski'nin Tokyo'ya gelişinin ertesi günü bir Japon ajanı onunla temas kurdu. Karşılama, Tokyo'daki Japon Kızılhaç binasının koridorunda gerçekleşti. Rakovski'ye Rus Troçkist hareketinin amaçlarının, Japon hükümetininkilerle "tam anlamıyla çakıştığı" bildirildi. Japon ajanı, Rakovski'nin Tokyo'ya Sovyet Rusya içerisindeki "durum"a ilişkin değerli bilgiler verebileceğinden emin olduğunu da ekledi.

Aynı akşam Rakovski, Yurenev'e Japon ajanıyla konuşmasını aktardı. "Düşünceleri, beni Japon hükümetinin muhbiri, bir casus olarak kaydetmek," dedi Rakovski.

"Tereddüt etmeye gerek yok," dedi Troçkist Büyükelçi, "ok yaydan çıktı."

Birkaç gün sonra Rakovski, randevu üzerine Japon İstihbarat Servisi'nin yetkili bir subayı ile yemek yedi. Japon subayı konuşmaya açık yüreklilikle başladı. "Bay Troçki'nin çok yakın dostu ve taraftarı olduğunuzu biliyoruz;" dedi Rakovski'ye. "Sizden ona hükümetimizin Çin sorununa ilişkin makalelerinden ve Çinli Troçkistlerin tavırlarından hoşnutsuz olduğunu yazmanızı istemem gerekiyor. Bay Troçki'den farklı bir tavır beklemek hakkımız. Bay Troçki gerekenin ne olduğunu anlamalı. Ayrıntılara girmeye hiç gerek yok, fakat Çin'de provoke edilen bir olayın, Çin'e müdahale için beklenen bahane olacağı da açıktır."

Japon subayı daha sonra Rakovski'ye Japon Hükümeti'nin Rus Troçkistlerinden ne tür gizli bilgileri almakta ilgileneceğini anlattı. Özellikle SSCB'nin doğu kesimlerindeki kolektif çiftliklerdeki, demiryolu, madenler ve sanayilerdeki duruma ilişkin bilgiler. Rakovski'ye bu bilgileri verirken kullanması için çeşitli şifreler ve casus adları verildi. Kızılhaç heyetinde sekreter olan Dr. Naida'nın Rakovski ile Japon İstihbarat Servisi arasında irtibat görevlisi olması kararlaştırıldı...

Rakovski Tokyo'dan ayrılmadan Yurenev'le son bir kez daha

konuştu. Troçkist Büyükelçinin canı sıkılmıştı. Ümitsizce, "Öyle karışık bir işin içine girdik ki, insan bazen nasıl davranacağını bilmiyor" dedi. "İnsan ortaklarımızdan birini hoşnut ederken ötekini gücendirmekten korkuyor. Örneğin şu anda burada, Çin meselesine ilişkin olarak Büyük Britanya ile Japonya arasında uzlaşmaz çelişkiler doğarken biz hem İngiliz hem Japon İstihbarat Servisleriyle ilişkileri sürdürmek zorundayız... Ve burada da ben bütün bunların içinde destek bulmak zorundayım!"

Rakovski karşılık verdi: "Biz Troçkistler şu anda üç kart birden oynamak zorundayız. Alman, Japon ve İngiliz... Şu anda yaptığımız her şey, her şey için her şeyi riske atmak; ama eğer tehlikeli bir girişim başarıyla sonuçlanırsa, maceracılara büyük devlet adamı deniyor!"[3]

2. Terör Diplomasisi

Rus komploculari Almanya ve Japonya'nın temsilcileriyle ihanet ilişkilerini güçlendirirken, Sovyet Hükümeti'ne karşı gizli saldırının bir başka safhası da yaklaşıyordu, ihanet, terörle tamamlanacaktı...

1934 Nisanında, Boyarşinov adlı bir Rus mühendisi, Sibirya'daki hayati öneme sahip Kuznetsk kömür madenlerindeki inşaat şefinin ofisine girerek kendi bölümünde işlerin yolunda gitmediğini bildirdi. Çok fazla sayıda kaza, yeraltı yangını ve mekanik arıza oluyordu. Boyarşinov sabotajdan kuşkulanıyordu.

İnşaat şefi verdiği bilgi için Boyarşinov'a teşekkür etti. "Ben gerekli kişilere haber veririm," dedi. "Bu arada siz kimseye bundan söz etmeyin."

İnşaat Şefi, Alman casusu ve Sibirya'ya Troçkist sabotajın baş

3 20 Şubat 1937'de Tokyo gazetesi *Miyako*'da Japon Hükümetinin "Planlama ve Bütçe Komisyonu"nun gizli bir oturumuna ilişkin bir haber yeralıyordu. Bu toplantıda Milletvikili Yashida, Savaş Bakanı General Sugiyama'ya, kendisinin ya da ordunun, Sovyet Sibirya Demiryolunun taşıma kapasitesine ilişkin bilgisi olup olmadığını sordu. Savaş Bakanı olumlu yanıt vererek, stratejik Sovyet demiryolunun taşıma kapasitesinin Japon Yüksek Komutanlığı tarafından bütün ayrıntılarıyla bilindiğini söyledi. General Sugiyama devamla şöyle dedi: "Rusya'da mevcut hükümete muhalif unsurlar var ve bunu da kesinlikle onlardan öğrendik." Bu açıklamanın *Miyako* gazetesinde yayınlanması Tokyo basın çevrelerinde şiddetli bir skandal yarattı. Hükümet gizli bilgileri ifşa ettiği için gazeteye ağır para cezası verdi ve baş haber editörü Yaguchi Gilei Savaş Bakanlığının isteği üzerine istifa etmek zorunda kaldı.

örgütçüsü Aleksey Şestov'du.

Birkaç gün sonra Boyarşinov bir hendekte ölü bulundu. İşten eve dönerken, tenha, dar bir kır yolunda sürat yapan bir kamyon çarpmıştı ona. Kamyonun şoförü Çerepukhin adında profesyonel bir teröristti. Şestov ona Boyarşinov'u öldürme görevini vermiş ve bu işi için 15.000 ruble ödemişti.[4]

1934 Eylülünde SSCB Halk Komiserleri Konseyi Başkanı M. Molotov, madencilik ve sanayi bölgelerini inceleme gezisi, dolayısıyla Sibirya'ya geldi. Molotov, Kuznetsk kömür havasındaki madenlerden birini ziyaretten dönerken arabası aniden yoldan çıktı, bir hendekten aşağı doğru hızla indi ve tam uçurumun başında durdu. Şiddetle sarsılan ve yaralanan fakat başka bir zarar görmeyen Molotov ve arkadaşları tepetaklak olmuş arabadan tırmanarak çıktılar. Ölümden kılpayı kurtulmuşlardı...

Arabanın şoförü, yerel garajın sorumlusu Valentine Arnold'du. Arnold, Troçkist terör aygıtının üyesiydi. Şestov ona Molotov'u öldürme talimatı vermişti; Arnold, kendini de Molotov'la birlikte öldürmek amacıyla arabayı kasten yoldan çıkarmıştı. Girişim, yalnızca Arnold'un "kaza"nın gerçekleşmesinin planlandığı uçuruma yaklaştığı sırada cesaretini kaybetmesi ve yavaşlaması sonucu başarısızlığa uğradı...

1934 sonbaharında, Troçkist ve sağcı terörist gruplar, Sovyetler Birliği'nin her yanında faaliyet gösteriyorlardı. Terörist grupların üyeleri arasında eski Sosyalist Devrimciler, bir zamanların Menşevikleri, profesyonel gangsterler ve Çarlık Ohrana'sının eski ajanları da vardı. Ukrayna ve Belorusya'da, Gürcistan ve Ermenistan'da, Özbekistan, Azerbeycan ve Uzakdoğunun Kı[illegible] bölgesinde anti-Sovyet milliyetçiler ve faşistler terörist aygıta alınıyordu. Pek çok yerde, Nazi ve Japon ajanları bu grupların operasyonlarını doğrudan yönetiyordu.

Öldürülecek Sovyet liderlerinin bir listesi yapılmıştı. Listenin başında Jozef Stalin'in adı vardı. Diğer adlar arasında Klementi Voroşilov, V.M. Molotov, Sergey Kirov, Lazar Kaganoviç, Andrey Zhdanov, Vyaçeslav Menzhinski, Maksim Gorki ve Valerian Kuibişev

4 Şestov tarafından Boyarşinov'un katiline ödenen para, Şestov'un talimatıyla faaliyet gösteren Troçkist gangsterlerin Anzherka Devlet Bankası'ndan çaldıkları 164.000 rublelik gizli fonun bir parçasıydı. Fon, Sibirya'daki sabotaj ve terörist faaliyetlerin finanse edilmesine yardımcı olmak için kurulmuştu.

bulunuyordu.

Teröristler, Leon Troçki'den Sovyet liderlerini ortadan kaldırmanın aciliyetini vurgulayan periyodik mesajlar alıyorlardı. Bu mesajlardan biri 1934 Ekiminde Troçki'nin eski muhafızı Efraim Dreitzer'e ulaştı. Troçki bunu, bir Alman sinema dergisinin sayfalarının kenarlarına görünmez mürekkeple yazmıştı. Dreitzer'e, mesaj, Troçkist bir kuryenin Varşova'da dergiyi verdiği kızkardeşi tarafından getirilmişti. Troçki'nin Dreitzer'e yazdığı mesaj şöyleydi:--

Sevgili dostum. Bugün önümüzdeki şu ana görevlerin bulunduğunu iletin:

1) *Stalin* ve *Voroşilov*'u ortadan kaldırmak.

2) Orduda çekirdekler yaratmak için çalışmaları geliştirmek.

3) Savaş halinde, her tür aksilik ve kargaşadan önderliği ele geçirmek için yararlanmak.

Mesajda imza olarak Troçki'nin kod imzası *Starik* ("İhtiyar") vardı.

Bir keresinde komplocular uzun gözlemlerden sonra Savunma Bakanı Voroşilov'un Moskova'da arabayla genellikle geçtiği yolu tespit ettiler. Silahlı bu terörist birkaç gün boyunca, Voroşilov'un arabasının geçtiği caddelerden biri olan Frunze Caddesi'ne yerleştirildi. Fakat araba hep hızlı gidiyordu ve teröristler, içlerinden birinin daha sonra bildirdiği gibi, "hızla giden bir araca ateş etmenin faydasız olduğu"na karar verdiler.

Stalin'i öldürmek için yapılan pek çok plan da başarısızlığa uğradı. Moskova'daki önemli bir Parti toplantısında Stalin'i vurmakla görevlendirilen Troçkist bir terörist, toplantıya girmeyi başardı fakat Sovyet liderine silahını kullanacak kadar yaklaşamadı. Başka bir seferinde, teröristler, Stalin'e, Karadeniz kıyısından deniz motoru ile geçerken uzun menzilli tüfeklerle ateş ettiler, fakat kurşunlar isabet etmedi. Terörist İvan Bakayev Stalin'i öldürme planlarından birinin başarısızlığa uğradığını bildirdiğinde Leo Kamenev, "yazık," dedi. "Gelecek sefer daha başarılı olacağımızı ümit edelim."[5]

Troçki, gitgide daha fazla sabırsızlanıyordu. Rusya'daki taraftar-

---

5 Troçkist-Zinovyevci terörist merkezin iç atmosferi, "siyasi" görünümüne rağmen, New York'un Cinayet A.Ş. ve benzer şebekelerini anımsatıyordu. Eskiden Petrograd Sovyetinde Zinovyev'in siyasi yardımcısı olan Bakayev,

larına yazdığı mektupların tonu, ani bir değişikliğe uğruyordu. Onları, "her zaman örgütsel hazırlık ve konuşmalarla uğraştıkları" ve "somut hiçbir şey" başaramadıkları için öfkeyle azarlıyordu. Troçki, terörist eylemlerin örgütlenmesine yardım etmek ve bunları hızlandırmak için Sovyetler Birliği'ne kendi özel ajanlarını göndermeye başladı. Rus *émigrés* ya da Alman Troçkisti olan bu ajanlar, Sovyet diplomatik servisindeki komplocular veya Alman Askeri İstihbaratı ya da Gestapo tarafından verilen sahte pasaportlarla seyahat ediyorlardı.

Bu özel ajanların ilki Nathan Lurye adında bir Alman Troçkisti idi. Onu Troçki'nin iki adamı daha izledi. Konon Berman-Yurin ve Fritz David, nami diğer İlya-David Kruglyanski. 1933 Martında Troçki dördüncü ve beşinci ajanları gönderdi: Valentine Olberg ve Moissei Lurye, namı diğer Alexander Emel (Moissei Lurye'nin Nathan Lurye ile akrabalığı yoktu).

Nathan Lurye Berlin'den ayrılmadan önce ona Moskova'da o sırada Sovyetler Birliği tarafından işe alınmış bulunan Franz Weitz adlı bir Alman mimar ve mühendisinin yönetiminde çalışacağı talimatı verildi. Franz Weitz, Leon Troçki'nin taraftarlarından değildi. Weitz, Almanya Nasyonal Sosyalist Partisi üyesiydi. Nazi Gestaposu yöneticisi Heinrich Himmler'in gizli ajanı olarak Sovyetler Birliği'ne gönderilmişti. Himmler, Weitz'i Sovyetler Birliği'nde Troçkist-Zinovyevci terörist

---

terörist merkez gangsterlerinin disiplinini sağlamaktan sorumluydu. Zinovyev ona, örgüte ihanet edebilecek kişileri susturma görevi vermişti. 1934 ortalarında Stalin'i öldürme girişimi, görevlendirilen katil Bogdan'ın cesaretini belirleyici anda kaybetmesinden ötürü başarısızlığa uğrayınca, Bakayev, Bogdan'ı susturmayı üzerine aldı. Bogdan'ı dairesinde ziyaret etti ve geceyi onunla geçirdi. Sabahleyin, Bakayev ayrıldığında, Bogdan kafasında bir kurşun ve cesedinin yanında bir tabancayla oturma odasında ölü olarak yatıyordu. Odada, Bakayev'in onu yazmaya zorladığı bir mektup bulundu. Mektupta, Bogdan'ın, Troçki-Zinovyev muhalefetine Sovyet Hükümeti tarafından "zulmedilmesi" nedeniyle intihar ettiği yazılıydı.

Troçkist-Zinovyevci terörist merkez üyelerinden İsak Reingold sonradan, "hem Zinovyev hem de Kamenev"in iktidarı aldıklarında Bakayev'i OGPU'da kilit bir göreve getirmeyi kararlaştırdıklarını açıkladı. Reingold, "OGPU mekanizmasından yararlanarak," diye ifade verdi, "izlerin örtülmesine, yalnız komployla bağlantısı olabilecek OGPU, İçişleri Halk Komiserliği çalışanlarını değil, Stalin'e ve en yakın yardımcılarına karşı yapılan terörist eylemlerin doğrudan faillerinin de ortadan kaldırılmasına, öldürülmelerine yardımcı olacaktı. Troçkist-Zinovyevci örgüt, Bakayev'in eliyle bu meseleye bulaşmış kendi faaliyetlerini, kendi öz gangsterlerini ortadan kaldıracaktı."

merkezle birlikte terörist ve casusluk operasyonları örgütlemekle görevlendirmişti.

Zinovyev'in taraftarlarından biri, bir Nazi ajanıyla bu doğrudan bağlantıyı sorguladığında, Zinovyev şu karşılığı verdi: "Bu seni neden rahatsız ediyor ki? Sen bir tarihçisin. Lasalle ve Bismarck olayını, Lasalle'in Bismarck'ı devrimin çıkarlarına kullanmak istediğini bilirsin. peki bugün biz niye Himmler'den yararlanmayalım?"

Troçki'nin ajanları Konon Berman-Yurin ve Fritz David, Rusya'ya gittikten çok kısa bir süre sonra Troçki'yle özel toplantılara çağrıldılar. Toplantılar, 1932 Kasımı sonunda Kopenhag'da yapıldı. Konon Berman-Yurin sonradan şunları söyledi:--

> Onunla (Troçki) iki kez görüştüm. Önce beni geçmişteki çalışmalarım için övmeye başladı. Sonra Troçki Sovyet meselelerine geçti. Troçki dedi ki: "Esas sorun, Stalin sorunudur. Stalin fiziksel olarak yok edilmelidir." Öteki mücadele yöntemlerinin artık etkili olmadığını söyledi. Bu amaçla her şeye cesaret edebilecek, onun deyimiyle bu tarihsel görev için kendilerini feda etmeyi kabullenecek insanlara ihtiyaç olduğunu belirtti.
>
> Konuşmamıza akşam devam ettik. Ona bireysel terörizmin, Marksizmle nasıl bağdaşabileceğini sordum. Troçki buna şöyle karşılık verdi: Sorunlar dogmatik bir tarzda ele alınamaz. Sovyetler Birliği'nde Marx'ın öngöremeyeceği bir durumun doğduğunu ve Stalin'in yanısıra Kaganoviç ve Voroşilov'u da öldürmek gerektiğini söyledi...
>
> Konuşma sırasında odayı sinirli bir şekilde bir aşağı bir yukarı adımlıyor ve Stalin'den özel bir kinle söz ediyordu...
>
> Stalin'e atılan kurşunun büyük bir meclisi çınlatması için, terör eyleminin eğer mümkünse Komintern'in bir plenumunda ya da kongresinde gerçekleşecek şekilde zamanlanması gerektiğini söyledi. Bunun Sovyetler Birliği'nin sınırlarının çok ötesinde dev yankıları olacaktı... Bu, dünya çapında öneme sahip tarihsel bir siyasal olay olacaktı.

Troçki, öteki ajanı Fritz David'e şöyle dedi: "Stalin'e karşı terör. Devrimci görev budur. Devrimci olanın eli titremez." Troçki Sovyetler Birliği'nde "artan hoşnutsuzluk"tan söz etti. David sordu, "Bu hoşnutsuzluğun Sovyetler Briliği ile Japonlar arasındaki bir savaş durumunda ortadan kalkacağını düşünüyor musunuz?" Troçki yanıtladı,

"Hayır, aksine, bu koşullarda, rejime düşman güçler birleşmeye ve bu hoşnutsuz kitlelerin önderliğini ele almaya, onları silahlandırmaya ve hakim bürokratlara karşı yöneltmeye çalışacaklardır."

Troçki-Zinovyevci terörist merkez, komplonun ilk önemli darbesini Sovyet Hükümeti'ne indirecekti. İlk darbe, Leningrad Parti Sekreteri ve Stalin'in Sovyet Hükümeti'ndeki en yakın çalışma arkadaşlarından biri olan Sergey Kirov'un öldürülmesiydi...

1934 Kasım başlarında Moskova'da bulunan Zinovyev, taraftarı Bakayev'i Leningrad'daki terörist hücrelerin örgütlenmesini denetlemeye gönderdi.

Kirov'a defalarca yaklaşma girişiminde bulunan Leningradlı teröristler, Zinovyev'in elçisini karşılamaktan pek hoşnut olmadılar. Gangsterlerden biri Bakayev'e, "Demek Grigori Eveseyeviç (Zinovyev) bize güvenmiyor," dedi. "Ruh halimizi ve çalışmamızı denetlemek için buraya adamlar yolluyor. Eh, pek gururlandık sayılmaz!"

Bakayev, yedi teröristin katıldığı Leningrad terörist hücreler toplantısında son gelişmeleri öğrendi. Bakayev'e Kirov'un evinden Smolni Enstitüsü'ne giderken geçtiği yol boyunca sürekli bir gözcü konduğu bildirildi. Bakayev, esas suikasti gerçekleştirmek üzere seçilen kişiyle tanıştırıldı, bu adam, hesaplarındaki düzensizlik nedeniyle görevden alınan ve genel olarak güvenilmez oluşundan dolayı da Konsomol'dan (Komünist gençlik örgütü) atılan solgun, ince, uzun, otuz yaşındaki muhasebeci Leonid Nikolayev'di.

Nikolayev, Bakayev'e, Kirov'u ya evinin yakınında ya da Smolni Enstitüsü'nde varmayı planladığını söyledi. Daha önce Kirov'dan randevu almaya çalıştığı fakat şimdiye dek başarılı olamadığını da ekledi.

Bakayev, Zinovyev'in Moskova'da kendisine verdiği talimatları tekrarladı: -

> Temel görev, terörist çalışmayı bizim varlığımızın herhangi bir biçimde tehlikeye girmesini önleyecek tarzda örgütlemektir...
>
> Sorgu sırasında esas olan, örgütle herhangi bir bağlantıyı ısrarla reddetmektir. Terörist faaliyetlerle suçlandığımız takdirde, bunu kesinlikle inkar etmeli ve terörün, Bolşeviklerin düşünceleriyle bağdaşmadığını savunmalısınız...

Zinovyev, Leningrad'daki gelişmelerden tatmin olmuştu. O da, Kamenev de, Kirov suikastinin yakında gerçekleşeceğinden emindiler. Bu eylemin Sovyet Hükümeti'ni kargaşaya sürükleyeceğine ve ülkenin

her yanında Sovyet liderlerine karşı benzer eylemlerin yapılması için işaret olacağına inanıyorlardı. Kamenev, "Kafaların," diyordu, "yeniden büyümemek gibi bir özelliği vardır..."

1 Aralık 1934 günü, öğleden sonra saat 4.27'de Sergey Kirov, Smolni Enstitüsü'ndeki ofisinden ayrıldı. Merkez Komitesi'nin ekmek vesikası sistemini kaldıran kararı hakkında rapor vereceği odaya giden uzun mermer yollu koridorlardan aşağı doğru yürüdü. Kirov, yürürken koridordan bir adam fırladı, Kirov'un başının arkasına bir tabanca dayadı ve ateş etti.

Öğleden sonra saat 4.30'da Sergey Kirov öldü.

Katil Leonid Nikolayev'di. Kaçmaya ve sonra da tabancayı kendisine çevirmeye çalıştı fakat ikisini de yapamadan yakalandı.

28 Aralık 1934'te Leonid Nikolayev, SSCB Yüksek Mahkemesi Askeri Collegium'unda duruşmaya çıkarıldı. Nikolayev ifadesinde, "Kirov'u vururken," dedi, "şöyle düşünmüyordum: Kurşunumuz ülke içerisinde Sovyetler Birliği Komünist Partisi'ne ve Sovyet Hükümeti'ne karşı bir patlamanın, bir isyanın işareti olmalıydı."

Askeri Collegium Nikolayev'i kurşuna dizilmeye mahkum etti. [6]

Nikolayev, Zinovyev, Kamenev ve Troçkist-Zinovyevci terörist merkezin öteki liderlerinin, Kirov'u öldürme planına doğrudan doğruya bulaşmış olduklarını açıklamadı.

Fakat Sovyet Hükümeti için, suikastin arkasındaki dikkatli planlama ve hazırlığın, Nikolayev'in terörist grubununkinden çok daha ayrıntılı ve tehlikeli bir örgütün varlığını gerektirdiği açıktı. Bolşevik Partisi Leningrad olayını araştırmak için özel bir müfettiş atadı. Bu kişi, Parti Merkez Komitesi Üyesi ve Denetim Komisyonu Başkanı N.I. Yezhov'du.

Nikolayev'in yargılanmasından iki hafta sonra, Grigori Zinovyev. Leo Kamenev ve aralarında Bakayev'in de bulunduğu meşhur ortak-

---

6 Kirov'un öldürülmesi, sağcılar ve Troçkistlerin yanısıra Rus faşistleri tarafından da coşkuyla karşılandı. Eski Çarlık subayı ve Birleşik Devletler'de Japon ajanı "Kont" Anastase Vonsiatski, 1935 Martında, Thompson, Connecticut, ABD'de yayınlanan *Faşist* adlı gazetesinde şunları yazıyordu: "Kirov'un işi bitti. *İkinci kurşun Stalin'e yönelmeli - ayaklanmanın işareti*... Kardeşimiz Nikolayev'in kurşunlanmasının sesi yüksek değildi ama dünyanın her yanında yankılandı... Rus halkı, Nikolayev'in mezarı önünde şapkanı çıkar... Yaşasın ölümsüz kahraman Nikolayev!" Vonsiatski ve Beyaz Rus faşizmine ilişkin daha fazla ayrıntı için bakınız Yirmi üçüncü Bölüm.

larından pek çoğu, Kirov'un öldürülmesine suç ortaklığı iddiasıyla Leningrad mahkemesinin karşısına çıktılar. Zinovyev ve Kamenev, mahkeme boyunca, önceden planlanmış bir rota izlediler. Sovyet Hükümeti'nin kendi soruşturmasıyla bulamadığı hiçbir şeyi kabul etmeyip, yoğun bir pişmanlık gösterisi yaptılar ve içinde bulundukları siyasal muhalefet faaliyetlerinin, "anti-Sovyet faaliyetler"e yol açacak "bir ortam yaratmış olduğunu" itiraf ettiler. Siyasal muhalefetin "Moskova Merkezi" liderleri olduklarını söylediler ve suçun kaynaklandığı kışkırtıcı siyasal hareketin başında oldukları için Kirov'un öldürülmesinin "manevi sorumluluğu"nu kabul ettiler. Fakat, Kirov'u öldürme planına ilişkin önceden bilgi sahibi olduklarını hararetle inkar ettiler.

"Ben lider olduğumu hissetmeye alışkınım," dedi Zinovyev, "ve bundan da, söylemeye gerek kalmaksızın benim her şeyi bilmem gerektiği sonucu çıkıyor... Bu insafsız cinayet bütün geçmiş o Parti aleyhtarı mücadele üzerine öylesine uğursuz bir ışık tutuyor ki, Partinin, işlenen cinayette eski Parti aleyhtarı Zinovyev grubunun siyasi sorumluluğundan söz etmekte kesinlikle haklı olduğunu kabul ediyorum."

Kamenev de aynı rolü oynadı. "Dönek tabiatlı olmadığımı söylemeliyim, ama hiçbir zaman silahlı mücadeleye itibar etmedim" dedi. "Hep, Merkez Komitesi'nin bizimle pazarlık yapmak zorunda kalacağı bir durumun doğmasını, kımıldayıp bize de yer açmasını beklemişimdir..."

Hile başarılı oldu. Duruşmada, Zinovyev ve Kamenev'in Kirov'u öldürme planına doğrudan katıldıkları kanıtlanamadı. Bunun yerine, yalnızca anti-Sovyet kışkırtıcı faaliyetler yürütmekten suçlu bulundular. Mahkeme kararında şöyle deniyordu: -

> Mahkeme, Moskova merkezi üyelerinin eylemlerini, Yoldaş S.M. Kirov'un 1 Aralık 1934 tarihinde öldürülmesi ile bağlantılı olarak değerlendirmek için gerekli delilleri ortaya çıkaramamakla birlikte, yargılama sonucunda karşı-devrimci Moskova merkezi üyelerinin Leningrad grubunun terörist duygularından haberdar olduğunu ve bu duyguları alevlendirdiğini kesinlikle kanıtlamıştır.

Komplocu faaliyetleri nedeniyle Zinovyev on yıl, Kamenev beş yıl hapse mahkum edildi.

Mahkeme ancak komplonun cilasını kazıyabilmişti.

Leningrad duruşmasının aydınlatamadığı pek çok gerçek arasında belki de en tuhafları şunlardı:-

Zinovyev'le Kamenev tutuklandığı zaman, onları NKVD merkezine Sovyet Gizli Polisi'nin dört ajanı getirmişti.[7] Bu ajanlar, NKVD Gizli Polis Dairesi Şefi Molçanov, Operasyonlar Dairesi Şefi Pauker; Operasyonlar Dairesi Şef Yardımcısı Voloviç ve NKVD Başkan Yardımcısı Bulanov'du.

Dört NKVD ajanı, Zinovyev'le Kamenev'i tutuklarken, alışılmamış bir tarzda hareket ettiler. Sanıkların dairelerinde suç unsuru malzeme için arama yapmamakla kalmadılar; aslında Zinovyev ve Kamenev'e bazı suç unsuru belgeleri yok etmeleri için izin verdiler...

Bu dört NKVD ajanının sicilleri daha da ilginçti.

Molçanov ve Bulanov, Troçkist-Sağcı komplo aygıtının gizli üyeleriydiler.

Pauker ve Voloviç Alman ajanıydı.

Bu adamlar, tutuklamaları yapmaları için NKVD Başkanı Henri G.Yagoda tarafından özel olarak seçilmişlerdi.

7 1934 yılı sonunda, SSCB'deki iç güvenlik sorunlarından sorumlu acente olarak OGPU'nun yerini NKVD (Kamu Güvenliği Bölümü) aldı.

ONSEKİZİNCİ BÖLÜM

KREMLİN'DE CİNAYET

1. *Yagoda*

1934 yılı mayıs ayında, Sergey Kirov'un öldürülmesinden altı ay önce, OGPU'nun uzun süredir hasta olan Başkanı Vyaçeslav R. Menzhinski, bir kalp krizi sonucu öldü. Yerine, kırküç yaşındaki OGPU Başkan Yardımcısı, kısa boylu, sessiz, becerikli görünüşlü, uzun çeneli ve biçimli, küçük bir bıyığı olan Henri G. Yagoda geçirildi.

Henri Yagoda, sağcılar ve Troçkistler Bloku'nun gizli bir üyesiydi. 1929'da komploya sağ muhalefetin üyesi olarak katılmasının nedeni, Buharin ya da Troçki'nin programına inanması değil, muhaliflerin Rusya'da mutlaka iktidara geleceklerini düşünmesiydi. Yagoda kazanan tarafta yer almak istiyordu. Kendi ağzından:--

> Önceden, bu mücadeleden zaferle çıkan tarafa katılacağıma karar verip mücadele sürecini büyük bir dikkatle izledim... Troçkistlere karşı baskı tedbirleri alınmaya başlandığında, kimin kazanacağı meselesi Troçkistler ya da Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi - daha nihai olarak halledilmiş değildi. Her halükarda benim de düşündüğüm buydu. Bundan dolayı, ben OGPU Başkan yardımcısı olarak, cezalandırma politikasını uygularken, bunu Troçkistlerin bana karşı öfkesini uyandırmayacak şekilde yaptım. Troçkistleri sürgüne gönderirken, sürgün yerlerinde faaliyetlerini sürdürecekleri koşulları yarattım.

Yagoda'nın komplodaki rolü başlangıçta sağcıların üç üst düzey lideri tarafından biliniyordu. Buharin, Rikov ve Tomski, 1932'de, Sağcılar ve Troçkistler Bloku kurulunca Yagoda'nın rolünü Pyatakov ve Krestinski de öğrendi.

Yagoda, OGPU Başkan Yardımcısı olarak, komploculari açığa çıkmaktan ve tutuklanmaktan koruyabiliyordu. Sonradan, "Yıllarca örgütü, özellikle de merkezini, açığa çıkmaktan korumak için," dedi, "bütün önlemleri aldım." Yagoda, Sağcılar ve Troçkistler Bloku üyelerini OGPU'ya özel ajan olarak atıyordu. Bu şekilde, yabancı istihbarat servislerinin çok sayıda ajanı, Sovyet gizli polisine sızabiliyor ve Yagoda'nın koruması altında kendi hükümetleri hesabına casusluk faaliyetleri yürütebiliyorlardı. Yagoda'nın Zinovyev ve Kamenev'i tu-

tuklamaya gönderdiği Alman ajanları Pauker ve Voloviç, OGPU'daki mevkilerine bizzat Yagoda tarafından atanmışlardı. Yagoda, sonradan yabancı casuslardan sözederken, "Onları," diyordu, "komplo planlarının gerçekleştirilmesinde, özellikle de yabancı İstihbarat Servisleriyle ilişkileri sürdürme çizgisi içerisinde, değerli bir güç olarak görüyordum."

1933'de Troçkist-Zinovyevci terörist merkezin önde gelen örgütçüsü İvan Smirnov, Sovyet Hükümeti ajanları tarafından beklenmedik bir biçimde tutuklandı. Yagoda tutuklamayı önleyemedi. Yagoda, tutukluyu sorgulama bahanesiyle Smirnov'u hücresinde ziyaret etti ve ona sorguda nasıl davranılması gerektiği konusunda "antrenörlük" yaptı.

1934'de, Kirov'un öldürülmesinden önce, terörist Leonid Nikolayev, Leningrad'da OGPU ajanları tarafından yakalandı. Üzerinde bir tabanca ve Kirov'un her gün geçtiği yolu gösteren bir plan buldular. Nikolayev'in tutuklandığı Yagoda'ya bildirildiğinde, Leningrad OGPU Şef yardımcısı Zaporozhetz'e teröristi daha fazla sorgulamaksızın serbest bırakılması talimatını verdi. Zaporozhetz, Yagoda'nın adamlarındandı. Kendisine söyleneni yaptı.

Birkaç hafta sonra Nikolayev, Kirov'u öldürdü.

Fakat Kirov'un öldürülmesi, Sağcılar ve Troçkistler Bloku'nun Henri Yagoda'nın doğrudan yardımıyla işlediği cinayetlerden sadece biriydi...

Sakin, becerikli dış görünüşünün altında Yagoda aşırı ihtiras, vahşet ve kurnazlığını gizliyordu. Sağcılar ve Troçkistler Bloku'nun gizli operasyonlarının gitgide onun korumasına bağlı olması sonucu, OGPU Başkan Yardımcısı, kendini bütün komplonun merkezi ve ağır basan şahsiyeti olarak görmeye başladı. Yagoda'nın düşlerinde Rusya'nın Hitler'i olmak vardı. *Mein Kampf*'ı okudu. Sadık taraftarı ve sekreteri Pavel Bulanov'a gizlice "Değerli bir kitap bu," diyordu. Bulanov'a, özellikle Hitler'in "başçavuşluktan bugünkü yerine gelmiş olmasından" etkilendiğini söyledi. Yagoda da kariyerine Kızıl Ordu'da başçavuş olarak başlamıştı.

Yagoda'nın, Stalin devrildiktensonra kurulacak hükümet biçimine ilişkin kendine özgü düşünceleri vardı. Bulanov'a bunun Nazi Almanyasınınkine göre şekillendirilmesi gerektiğini söyledi. Yagoda lider olacak; Rikov yeniden örgütlenen Parti'nin sekreteri olarak Stalin'in

yerine geçecek; Tomski, Nazi emek kıtaları gibi sıkı askeri denetimi altında tutulacak sendikaların başında olacaktı; "filozof" Buharin de, Yagoda'nın deyimiyle "Dr. Goebbels" olacaktı.

Troçki'ye gelince, Yagoda, Troçki'nin Rusya'ya dönmesine izin verip vermeyeceğinden emin değildi. Bu, koşullara bağlı olacaktı. Fakat bu arada Yagoda, Troçki'nin Almanya ve Japonya ile olan pazarlıklarından faydalanmaya hazırdı. *Coup d'état* diyordu Yagoda, Sovyetler Birliği'ne karşı savaşın patlak vermesiyle aynı ana gelecek şekilde zamanlanmalıdır.

Yagoda, Bulanov'a, "Bu *coup*'u başarmak için tüm araçlara gerek duyulacaktır - silahlı eylem, provokasyon ve hatta zehir," diyordu. "Öyle zamanlar vardır ki, insanın yavaş yavaş ve aşırı temkinli davranması gerekir, öyle zamanlar vardır ki, insan hızlı ve ani hareket etmek zorundadır."

Sağcılar ve Troçkistler Bloku'nun Sovyet rejimine karşı terörizmi silah olarak kullanma kararı, Yagoda'nın da onayını almıştı. Karar ona, sağcıların terörizm baş sorumlusu, eski asker ve Kremlin sekretaryası görevlisi Y.S. Yenukidze tarafından iletildi. Yagoda'nın bir tek şeye itirazı vardı. Komplocuların uyguladığı terörist yöntemler, ona çok ilkel ve tehlikeli geliyordu. Yagoda, geleneksel suikastçinin bomba, bıçak ve kurşunlarından daha ince siyasal cinayet araçları tasarlamaya girişti.

Yagoda, başlangıçta zehiri denedi. Gizli bir laboratuvar kurdu ve pek çok kimyageri çalıştırmaya başladı. Amacı, açığa çıkması olanaksız bir cinayet yöntemi icat etmekti. Yagoda buna "garantili cinayet" diyordu.

Fakat zehirler bile fazlasıyla kabaydı. Çok geçmeden Yagoda kendi özel cinayet tekniğini geliştirdi. Bunu, Sağcılar ve Troçkistler Bloku liderlerine mükemmel bir silah olarak salık verdi. "Çok basit," diyordu Yagoda, "Bir insan doğal olarak hastalanır ya da bir süredir hastadır. Çevresindekiler de doğal olarak hastanın ya öleceği ya da iyileşeceği düşüncesine alışırlar. Hastayı tedavi eden doktor hastanın iyileşmesini ya da ölmesini sağlayacak güce sahiptir... Eee? Gerisi tamamen teknik bir meseledir."

İnsanın yalnızca bu işe uygun doktorları bulması gerekiyordu.

2. *Menzhinski'nin Öldürülmesi*

Yagoda'nın bu eşi görülmedik cinayet planına bulaştırdığı ilk doktor, şişman, orta yaşlı, siyasi meselelerle ilgilenmesiyle övünen, dalkavuk bir adam olan Dr. Leo Levin'di. Dr. Levin, Yagoda'nın kendi doktoruydu. Yagoda için daha önemlisi ise Dr. Levin'in Kremlin Tıbbi Personeli'nin ünlü bir üyesi oluşu idi. Düzenli hastaları arasında Yagoda'nın üstü, OGPU Başkanı Vyaçeslov Menzhinski de dahil olmak üzere pek çok ünlü Sovyet önderi vardı.

Yagoda Dr. Levin'e hediyeler yağdırmaya başladı. Ona ithal şaraplar, karısı için çiçekler ve daha pek çok hediye gönderdi. Bir kır evini ücretsiz olarak doktorun emrine verdi. Dr. Levin yurtdışına gittiği zaman, Yagoda onun yabancı malları gümrüksüz getirmesine izin veriyordu. Doktor, nüfuzlu hastasının bu alışılmadık ilgisinden dolayı gururlanmış ve bir parça da şaşırmıştı.

Kısa bir süre sonra Yagoda'nın dalavereleri sonucu hiçbir şeyden şüphelenmeyen Dr. Levin, rüşvet niteliğinde bazı şeyleri kabul etmiş ve Sovyet yasalarını ihlal ederek bazı önemsiz suçlar işlemiş bulunuyordu. O zaman Yagoda, açıkça sadede geldi. Dr. Levin'e kendisinin de liderlerinden biri olduğu gizli bir muhalefet hareketinin Sovyetler Birliği'nde iktidara gelmesinin yakın olduğunu anlattı. Komplocular, dedi Yagoda, Dr. Levin'in hizmetlerinden yararlanabilirlerdi. Aralarında Dr. Levin'in bazı hastalarının da bulunduğu kimi Sovyet liderlerinin ortadan kaldırılması gerekiyordu.

Yagoda, dehşete düşen doktora, "Unutma ki," dedi, "bana ancak itaat edebilirsin, benden kaçamazsın. Mademki ben sana bu işle ilgili olarak güvendim, bunu takdir etmeli ve yapmalısın. Bundan kimseye sözedemezsin. Sana kimse inanmaz. Sana değil bana inanırlar." Yagoda ekledi: "Şimdilik bu konuşmayı keselim; sen evde tekrar düşün, ben seni birkaç gün içerisinde çağıracağım."

Dr. Levin, Yagoda'nın söylediklerine olan tepkisini sonradan açıkladı. Şöyle dedi:--

> Psikolojik tepkiyi, bunu duymanın benim için ne kadar korkunç olduğunu anlatmama gerek yok. Sanırım bu yeterince anlaşıldı. Ve sonra bitmek tükenmek bilmeyen zihinsel acı... O şöyle dedi. "Kiminle konuştuğunun, hangi kurumun başkanıyla konuştuğunun farkındasın değil mi!" Bu işi yapmayı reddetmemin ben ve ailem için yıkım demek olacağını tekrarladı. Başka çıkış

yolum olmadığına, ona teslim olmam gerektiğine inandım.

Dr. Levin, Yagoda'nın, yine Menzhinski'yi sık sık tedavi eden başka bir doktorun hizmetlerinden yararlanmasına yardımcı oldu. İgnaty N. Kazakov adlı bu doktorun, oldukça gelenek dışı tedavi yöntemleri, 1930'ların başlarında Sovyet tıp çevrelerinde ateşli tartışmalara neden olmuştu.

Dr. Kazakov, bir dizi hastalık için, "lisatoterapi" adını verdiği özel bir teknik sayesinde hemen hemen şaşmaz bir tedavi bulduğunu iddia ediyordu. Anjina pektoris* ve bronşiyal astımdan mustarip OGPU Başkanı Menzhinski, Kazakov'un tedavisine çok güveniyor ve düzenli olarak yararlanıyordu.[1]

Yagoda'nın talimatı üzerine Dr. Levin, Dr. Kazakov'u görmeye gitti. Dr. Levin ona şöyle dedi: "Menzhinski, yaşayan bir ölü. Gerçekten zamanını harcıyorsun."

Dr. Kazakov meslektaşına hayretle baktı.

"Seninle özel olarak konuşmalıyım," dedi Dr. Levin.

"Neyle ilgili?" diye sordu Dr. Kazakov.

"Menzhinski'nin sağlığıyla ilgili..."

Sonra Dr. Levin sadede geldi. "Daha zeki olduğunu sanırdım se-

---

* Ağır bir kalp hastalığı -ç.n.

1 23 Aralık 1943'te John Hopkins Üniversitesi Tıp Tarihi Profesörü ve tıp tarihi üzerine tanınmış bir Amerikalı otorite olan Dr. Henry E. Sigerist, bu kitabın yazarlarına Dr. Ignaty N. Kazakov'a ilişkin olarak şunları yazıyordu:--

"1935'te bütün bir günü Profesör Ignaty N. Kazakov'la birlikte kliniğinde geçirdim. Bilim adamından çok sanatçıya benzeyen ve bana bir opera sanatçısını anımsatan vahşi bir yelesi olan dev bir adamdı. Konuşurken size ya dahi ya da sahtekar olduğu izlenimini veriyordu. Lisatoterapi adını verdiği yeni bir tedavi yöntemi bulmuş olduğunu iddia ediyor, fakat çok çeşitli hastaları tedavi ettiği lisatları nasıl hazırladığını açıklamayı reddediyordu. Reddedişi, yöntem tamamen denenmeden önce başkaları tarafından dikkatsizce ya da değerlendirmeden kullanıldığı takdirde itibarının azalacağı savından ileri geliyordu. Sovyet sağlık yetkilileri çok liberal bir tavır aldılar ve ona yöntemini denemesi ve geliştirmesi için mümkün olan tüm klinik ve laboratuvar olanaklarını sağla-dılar."

"Profesör Kazakov geldiğim gün ziyaretimi bekliyordu. Bana göstermek üzere çok sayıda eski hastasını davet etmişti... Bu, bayağı bir sirk numarasıydı ve verdiği izlenim de çok kötüydü. Başka ülkelerde şarlatan hekimler tarafından yapılan mucize tedaviler görmüştüm... Birkaç yıl sonra, yönteminin hiçbir yararı olmadığı ve yalnız sahtekar değil cani de olduğu ortaya çıktı."

nin. Beni hâlâ anlamadın," dedi Kazakov'a. "Menzhinski'nin tedavisini bu kadar şevkle yürütmene ve hatta sağlık durumunu iyileştirmene şaşırıyorum. Onun görevine dönmesine asla izin vermemen gerekirdi."

Daha sonra, Dr. Levin sözleriyle Dr. Kazakov'un şaşkınlık ve dehşetini artırarak konuşmasını sürdürdü:--

"Menzhinski'nin gerçek bir ceset olduğunu ve onu iyileştirerek, görevine dönmesini sağlayıp Yagoda'yı öfkelendirdiğini bilmelisin. Menzhinski, Yagoda'nın yolunun üstünde ve Yagoda ondan mümkün olduğu kadar çabuk kurtulmaya çalışıyor. Yagoda hiçbir şeyden yılmayan bir adam."

Dr. Levin ekledi:--

"Bundan Menzhinski'ye tek kelime etmek yok! Seni uyarıyorum, Menzhinski'ye bundan bahsedersen, Yagoda seni mahveder. Nereye saklanırsan saklan ondan kaçamazsın. Yeraltına bile girsen o seni bulur."

6 Kasım 1933 günü öğleden sonra, Dr. Kazakov, Menzhinski'nin evinden acil olarak çağrıldı. Dr. Kazakov OGPU Başkanının evine vardığında ağır, boğucu bir neftyağı ve boya kokusuyla karşılaştı. Birkaç dakika içerisinde nefes nefese kaldı. Menzhinski'nin sekreterlerinden biri ona, evin yeni boyandığını ve "boyanın daha çabuk kuruması" için boyaya "özel bir madde"nin katıldığını söyledi. Bu keskin, ağır kokuya neden olan da o "özel madde"ydi.

Dr. Kazakov merdivenleri çıktı. Menzhinski'yi büyük bir ıstırap içinde buldu. Bronşlarının durumu, buhardan çok kötü bir şekilde ağırlaşmıştı. Kasılmış, biçimsiz bir halde oturuyordu, yüzü ve vücudu şişmişti, güçlükle fısıldayabiliyordu. Dr. Kazakov nefesini dinledi. Ciddi bir bronşiyal astım nöbetinin karakteristik özelliği olarak, zorla, hırlayarak nefes alıyor, çok uzun sürede verebiliyordu. Dr. Kazakov, Menzhinski'ye durumunu rahatlatmak için derhal bir iğne yaptı. Sonra odanın bütün pencerelerini açtı ve Menzhinski'nin sekreterine evin her tarafındaki bütün kapı ve pencereleri açmasını emretti. Koku yavaş yavaş dağıldı. Dr. Kazakov, Menzhinski kendini daha iyi hissedene dek hastasıyla birlikte kaldı. Nöbet geçince Dr. Kazakov evine gitti.

Daha eve yeni girmişti ki telefon çaldı. OGPU merkezinden aranıyordu. Dr. Kazakov'a Henri Yagoda'nın kendisini hemen görmek istediği bildirildi. Dr. Kazakov'u alıp Yagoda'nın ofisine götürmek

üzere bir araba yola çıkmıştı...

Yagoda ile Dr. Kazakov ofiste yalnız kalır kalmaz Yagoda'nın ilk söylediği "Eee, Menzhinski'nin sağlığını nasıl buluyorsunuz?" oldu. Kısa boylu, düzgün görünüşlü esmer OGPU Başkan Yardımcısı masasında otururken Dr. Kazakov'un yüz ifadesini soğuk bir şekilde izliyordu.

Dr. Kazakov yanıt olarak, astım nöbetlerinin aniden yeniden gelmesi nedeniyle Menzhinski'nin durumunun ciddi olduğunu söyledi.

Yagoda bir an sustu.

"Levin'le konuştunuz mu?"

"Evet, konuştum," diye karşılık verdi. Dr. Kazakov.

Yagoda aniden koltuğundan kalktı ve masasının önünde ileri geri yürümeye başladı. Birdenbire, hızla Dr. Kazakov'a dönerek öfkeyle bağırdı, "O halde niye oyalanıp duruyorsunuz? Neden harekete geçmiyorsunuz? Başkasının işlerine burnunuzu sokmanızı size kim söyledi?"

"Benden ne istiyorsunuz" diye sordu Dr. Kazakov.

"Menzhinski'ye tıbbi yardım yapmanızı kim istedi?" diye sordu Yagoda. "Onun için boş yere uğraşıyorsunuz. Onun hayatından kimseye fayda yok. Varlığıyla herkese engel oluyor. Levin'le birlikte Menzhinski'nin yaşamını çabucak sona erdirebilecek bir tedavi yöntemi geliştirmenizi emrediyorum size." Yagoda bir an durakladıktan sonra şunları ekledi: "Sizi uyarıyorum Kazakov, bana karşı gelmek için herhangi bir girişimde bulunduğunuz takdirde, sizden kurtulmanın yollarını bulurum! Benden asla kaçamazsınız..."

Bundan sonraki günler Dr. Kazakov için dehşet, korku ve kabuslarla doluydu. İşinin başına şaşkın bir halde döndü. Bildiklerini Sovyet yetkililerine anlatmalı mı anlatmamalı mıydı? Kiminle konuşabilirdi? Yagoda'nın casuslarından biriyle konuşmadığından nasıl emin olacaktı?

Bu dönemde Dr. Kazakov'la sık sık görüşen Dr. Levin, ona Sovyet Hükümeti'ne karşı geniş bir gizli komplonun varlığından söz etti. Komplonun içerisinde Yagoda, Rikov ve Pyatakov gibi ünlü, güçlü devlet görevlileri vardı; Karl Radek ve Buharin gibi parlak yazar ve filozoflar katılmıştı; ordudaki adamlar da gizlice onu destekliyorlardı. Eğer o, Dr. Kazakov, şimdi Yagoda için değerli bir hizmette bulunursa Yagoda da iktidara gelince bunu anımsardı. Sovyetler Birliği'nde gizli bir savaş sürüyordu ve doktorların da öteki insanlar gibi taraflarını

seçmesi gerekiyordu.

Dr. Kazakov dayanamadı. Dr. Levin'e Yagoda'nın emirlerini yerine getireceğini söyledi.

İşte, Dr. Kazakov'un kendi ağzından, onun ve Dr. Levin'in OGPU Başkanı Vyaçeslov Menzhinski'nin öldürülmesi için kullandıkları teknik:--

> Levin'le buluştum ve onunla birlikte aşağıdakilerden oluşan bir yöntem geliştirdik. Albümin ve albüminil ürünlerin iki ana özelliğinden yararlandık. Birincisi: Albüminin hidrolitik ayrışmasının ürünleri, ilaçların etkilerini hızlandırma özelliğine sahiptir. İkincisi lisatlar organizmanın duyarlılığını artırır. Bu iki özellikten yararlanıldı. Üçüncü olarak da, Menzhinski'nin organizmasının özelliklerinden, bronşiyal astım ve anjina pektorisin birleşmesinden faydalanıldı. Bronşiyal astım vakasında otonom sinir sisteminin parasempatik bölümünün harekete geçtiği bilinen bir gerçektir. Bundan dolayı bronşiyal astım vakasında denk düşen bölümü yani sempatik, tiroid bezini harekete geçiren maddeden verilir. Böyle bir hazırlık, böbreküstü bezlerin çıkardığı ilik dokusunun özüdür. Anjina pektoris vakalarında, sempatik kesim tam da uyarılan sempatik lenf bezinin alt sinir ağından başlar. İşte bu ince noktadan yararlanıldı...
>
> Yavaş yavaş bir grup ilaç verilirken, ötekinden vazgeçildi... Kalbin faaliyetini artıran bazı kalp uyarıcıları -digitalis, adonis, atrphontus- kullanmak gerekti: Bu ilaçlar şu sırayla uygulandı. Önce lisatlar uygulandı; sonra lisat tedavisine ara verildi; sonra kalp uyarıcıları kullanıldı. Bu tür bir tedavinin sonucunda tamamen güçten düşme gerçekleşti...

Menzhinski, 10 Mayıs 1934 gecesi öldü.

OGPU başkanı olarak yerini alan Henri Yagoda oldu.

Yagoda, sonradan, "Menzhinski'nin ölümüne neden olurken, kişisel nitelikte güdülerle hareket ettiğimi reddediyorum," dedi, "OGPU başkanlığı görevini kişisel itibar için değil, komplo örgütümüzün çıkarları için istiyordum."

3. *Garantili Cinayet*

Sağcılar ve Troçkistler Bloku'nun ölüm listesinde şu Sovyet liderleri vardı: Stalin, Voroşilov, Kriov, Menzhinski, Molotov, Kui-

byşev, Kaganoviç, Gorki ve Zhdanov. Bu kişiler iyi korunuyordu. Sovyet Hükümeti teröristlerle uzun, şiddetli bir mücadele deneyimine sahipti ve iş şansa bırakılmıyordu. Yagoda bunu çok iyi biliyordu. Sağcı terörist örgütçü Yenukidze ona Troçkist-Zinovyevci Terörist Merkez'in Sergey Kirov'un herkesin önünde öldürülmesi kararını açıkladığında Yagoda başlangıçta karşı çıktı. Yagoda'nın dediği gibi:--

> Doğrudan bir terörist eylemin yalnız beni değil bütün örgütü açığa çıkarabileceği konusundaki endişemi ifade ettim. Yenukidze'ye daha az tehlikeli bir yöntemin varlığından söz ettim ve ona, Menzhinski'nin doktorların yardımıyla nasıl öldürüldüğünü anımsattım. Yenukidze karşılık olarak Kirov suikastinin planlandığı gibi gerçekleştirilmesi gerektiğini, Troçkistlerin ve Zinovyevcilerin bu cinayetin işlenmesini üstlendiklerini ve bizim işimizin de buna engel olmamak olduğunu söyledi. Doktorların yardımıyla emin bir şekilde ölüme sebebiyet verme yöntemine ilişkin olarak Yenukidze merkezin yakın gelecekte, Parti ve Hükümetin kesinlikle hangi önderlerinin önce bu yöntemle öldürüleceği sorununu tartışacağını söyledi.

1934 yılı Ağustos ayı ortalarına doğru bir gün sağ muhalefetin genç bir gizli üyesi Yenukidze'nin Kremlin'deki ofisine çağrıldı. Adı Venyamin A. Maksimov'du. Maksimov, 1928'de öğrenciyken, Buharin'in o sırada Moskova'da yönettiği özel "Marksist Okul"a katılmıştı. Onu komployа Buharin almıştı. Zeki, ilkesiz bir genç olan Maksimov, sağcı liderler tarafından özenle eğitilmiş ve mezuniyetinden sonra da çeşitli sekreterlik görevlerine getirilmişti. Maksimov, Yenukidze'nin ofisine çağrıldığında, Ulusal Ekonomi Yüksek Konseyi Başkanı, Komünist Partisi Siyasi Bürosu üyesi ve Stalin'in yakın dostu ve çalışma arkadaşı Valerian V. Kuibyşev'in özel sekreteriydi.

Yenukidze, Maksimov'a, "evvelce sağcıların Sovyet Hükümeti'nin halkın daha fazla anti-Sovyet zihniyetli tabakalarını, özellikle de kulakları örgütleyerek devrilebileceğini düşündüklerini, oysa artık durumun değiştiğini... ve iktidar olmak için daha aktif yöntemlere girişmenin zorunlu olduğunu" bildirdi. Yenukidze, komplonun yeni taktiklerini tanımladı. Troçkistlerle anlaşarak, dedi, sağcılar siyasal düşmanlarının bazılarını terörist araçlarla ortadan kaldırma kararı almışlardı. Bu, "liderlerin sağlığını tahrip ederek" yapılacaktı. Bu yöntem, dedi Yenukidze, "en elverişlisiydi, zira yüzeysel olarak has-

talık şeklinde talihsiz bir durum niteliğinde görünecek ve böylelikle sağcıların terörist faaliyetinin kamufle edilmesini mümkün kılacaktır."

"Bunun hazırlıkları epeydir başlamış durumda," diye ekledi Yenukidze. Maksimov'a, bütün bunların arkasında Yagoda'nın bulunduğunu ve komplocuların onun tarafından korunduğunu anlattı. Maksimov'dan da Kuibyşev'in sekreteri olarak, Ulusal Ekonomi Yüksek Konseyi Başkanının öldürülmesiyle bağlantılı olarak yararlanılacaktı. Kuibyşev'in kalbinin durumu ciddiydi ve komplocular bundan faydalanmayı planlıyorlardı.

Bu görevden ürken Maksimov, bazı tereddüt belirtileri gösterdi.

Birkaç gün sonra Maksimov tekrar Yenukidze'nin ofisine çağrıldı. Bu defasında Kuibyşev cinayeti daha ayrıntılı olarak tartışılırken, odanın bir köşesinde üçüncü bir adam oturuyordu. Bütün konuşma boyunca tek kelime etmedi, fakat Maksimov onun varlığının ne ima ettiğini yakaladı. Bu adam Henri Yagoda idi...

Yenukidze, Maksimov'a, "Senden istenen," dedi, "birinci olarak onlara (Yagoda'nın doktorlarına) engellenmeksizin çalışma fırsatı vermen, böylelikle onlar hastaya sık sık gidebilecek ve sözde hasta ziyaretlerinde hiçbir pürüz olmayacak, ikinci olarak da ani hastalık, her tür nöbet halinde doktoru çağırma konusunda acele etmemen ve gerekiyorsa da yalnızca onu tedavi eden doktorları çağırman."

1934 sonbaharına doğru Kuibyşev'in sağlığı aniden kötüye gitmeye başladı. Şiddetli bir acı çekiyor ve pek az çalışabiliyordu.

Dr. Levin, Yagoda'nın talimatları üzerine, Kuibyşev'in hastalığını ilerletmek için uyguladıkları tekniği daha sonra şöyle tanımladı:--

> Organizmasındaki hassas nokta kalbi idi ve biz de oraya darbe indirdik. Kalbinin durumunun epeydir zayıf olduğunu biliyorduk. Kalp damar hastalığı emyovarditisten mustaripti ve hafif anjina pektoris krizleri geçiriyordu. Bu tip vakalarda, kalbi korumak, güçlü kalp uyarıcılarından kaçınmak gerekir, bunlar kalbin faaliyetini aşırı hızlandırır ve yavaş yavaş daha da zayıf düşmesine neden olurlar... Kuibyşev vakasında, o Orta Asya yolculuğuna çıktığı zamana dek, uzun bir dönem boyunca, aralıksız olarak kalp uyarıcıları kullandık. 1934 Ağustosundan başlayarak Eylül ya da Ekime kadar aralıksız olarak kendisine özel iç salgı bezi özü ve öteki kalp uyarıcılarından enjekte edildi. Bu yoğunlaştı ve daha sık anjina pektoris krizlerine neden oldu.

25 Ocak 1935 günü öğleden sonra saat ikide Kuibyşev, Moskova'daki Halk Komiserleri Konseyi'ndeki ofisinde ağır bir kalp krizi geçirdi. Dr. Levin, sırada Kuibyşev'le birlikte olan Maksimov'a, daha önceden, böyle bir kriz halinde Kuibyşev için uygun olanın yatmak ve kesinlikle sakin olmak olduğunu anlatmıştı. Maksimov'a, yapacağı şeyin, Kuibyşev'in bunun tam aksini yapmasını sağlamak olduğu anlatılmıştı. Umutsuz derecede hasta olan adamı eve yürümesi konusunda ikna etti.

Kuibyşev, ofisinden ölü gibi solgun ve büyük bir güçlükle hareket ederek ayrıldı. Maksimov derhal Yenukidze'yi aradı ve ona olanları aktardı. Sağcı lider, Maksimov'a sakin olmasını ve doktor çağırmamasını öğütledi.

Kuibyşev acı içinde Halk Komiserleri Konseyi binasından evine kadar yürüdü. Yavaş yavaş ve çekişerek üçüncü kattaki dairesine çıkan merdivenleri tırmandı. Hizmetçisi onu kapıda karşıladı, yüzüne bakar bakmaz derhal ofisini telefonla arayarak acilen tıbbi yardıma ihtiyacı olduğunu bildirdi.

Doktorlar eve vardığında Valerian Kuibyşev ölmüştü.

4. *"Tarihsel Zorunluluk"*

Yagoda'nın gözetiminde işlenen cinayetlerin en vahşice olanı Maksim Gorki ve oğlu Peşkov'un öldürülmesi idi.

Gorki öldürüldüğünde altmışsekiz yaşındaydı. Dünyanın her yanında yalnız Rusya'nın yaşayan en büyük yazarı olarak değil, aynı zamanda dünyanın önde gelen hümanistlerinden biri olarak tanınıyor ve sayılıyordu. Veremi vardı ve kalbinin durumu kötüydü. Oğlu Peşkov'a da ondan solunum yolları enfeksiyonlarına aşırı hassasiyet geçmişti. Gorki de oğlu da Dr. Levin'in hastasıydılar.

Gorki ve oğlu Peşkov'un öldürülmesi, sağcılar ve Troçkistler Bloku'nun üst düzey liderlerinin oybirliğiyle aldığı kararın ardından Yagoda tarafından yerine getirildi. 1934'te Yagoda, bu kararı Dr. Levin'e iletti ve uygulamasını emretti.

Yagoda Dr. Levin'e, "Gorki, üst düzey önderliğe çok yakın bir adam," dedi, "ülkede uygulanmakta olan politikaya, çok bağlı bir adam, Stalin'e kişisel olarak çok bağlı ve hiçbir zaman bizim yakınımıza girmeyecek biri. Sonra yine Gorki'nin söylediklerinin ülkemizde ve onun sınırlarının ta ötesinde ne denli büyük bir otoriteye sahip olduğunu biliyorsun. Sahip olduğu etkinin ve harekete sözleriyle

ne denli zarar verebileceğinin bilincindesin. Bunu üstlenmeyi kabul etmelisin ve yeni hükümet iktidara gelince bunun semeresini göreceksin."

Dr. Levin bu talimatlardan huzursuzluk duyduğunu gösterince Yagoda devam etti: "Bu kadar bozulmana gerek yok, bunun kaçınılmaz olduğunu, bunun tarihi bir an olduğunu, tarihsel bir zorunluluk, devrimin geçmemiz gereken bir aşaması olduğunu anlamalısın, sen de bizimle birlikte oradan geçeceksin, onun tanığı olacaksın ve elindeki araçlarla bize yardım etmek zorundasın."[2]

Peşkov babasından önce öldürüldü. Dr. Levin daha sonradan şöyle dedi:--

> Organizmasında çok kolay yararlanılabilecek üç sistem vardı; bunlar aşırı uyarılan kardiyovasküller sistemi, solunum organları, ki bunları tüberküloz olma anlamında değil ama zayıflık anlamında babasından almıştı ve nihayet otonom sinir sistemi. Az miktarda şarap dahi organizmasını etkiliyor, oysa o buna rağmen

---

2 Troçkistler yaşına rağmen Gorki'den nefret ediyor ve korkuyorlardı. Troçkist kurye Sergey Bessonov, Leon Troçki'nin daha 1934 Temmuzunda kendisine şöyle dediğini aktarıyordu: "Gorki Stalin'e çok yakın. Dünya demokratik kamuoyunda ve özellikle Batı Avrupa'da SSCB'ye sempati kazandırmada müstesna bir rol oynuyor... Aydınlar içerisindeki eski taraftarlarımız bizden, büyük ölçüde Gorki'nin etkisinde kalıp ayrılıyorlar. Bundan Gorki'nin yolumuzun üstünden atılması gerektiği sonucunu çıkarıyorum. Bunu en kesin biçimde Pyatakov'a ilet; Gorki ne pahasına olursa olsun fiziksel olarak yok edilmelidir.

Nazilerle birlikte çalışan faşist Rus *émigrés* ve teröristleri de, Gorki'yi, öldürmeyi düşündükleri Sovyet liderleri listesine dahil etmişlerdi. 1 Kasım 1934'te Belgrad, Yugoslavya'da yayınlanan faşist, Rus Ulusal Yeniden Doğuş Birliği'nin yayın organı *Za Rossiyu* şunları ilan ediyordu: "Leningrad'da Kirov öldürülmelidir. Güney Rusya'da da Kossior ve Postyşev'in işini bitirmeliyiz. Kardeşler, faşistler, Stalin'e ulaşamazsanız Gorki'yi öldürün, şair Demyan Bieni'yi öldürün, Kaganoviç'i öldürün..."

Yagoda'nın Gorki'nin oğlu Peşkov'u öldürmesinin nedeni yalnızca siyasal değildi. Yagoda, cinayetten önce komplocularından birine, Peşkov'un ölümünün Gorki'ye "ağır bir darbe" olacağını ve onu "zararsız bir ihtiyar"a çevireceğini söyledi. Fakat 1938'deki yargılaması sırasında Yagoda, mahkemeden, Peşkov'u öldürtmesinin nedenlerini herkesin önünde açıklamamak için izin istedi. Yagoda ifadesini bir *in camera* da vermesine izin verilmesini talep etti. Mahkeme isteğini kabul etti. Büyükelçi Davies *Moskova Görevi* adlı kitabında Peşkov'un öldürülmesinin şu muhtemel açıklamalarından birini yapar: "Bunun altında Yagoda'nın... genç Gorki'nin güzel karısına tutulduğu hikayesinin yattığı anlatılıyor..."

çok fazla şarap içiyordu...

Dr. Levin, Peşkov'un "organizması"ndaki zayıflıklar üzerine sistemli bir biçimde çalıştı.

1934 Nisanı ortalarında Peşkov ağır bir soğuk algınlığına tutuldu. Krup zatürreesi başladı.

Peşkov'un iyileşebileceği ortaya çıkınca Yagoda hiddetlendi: "Hepsine lanet olsun," diye bağırdı, "tedavileriyle sağlam insanları öldürebiliyorlar ama burada hasta bir adama aynı numarayı yapamıyorlar!"

Fakat sonunda Dr. Levin'in çabalarıyla arzu edilen sonuca varıldı. Kendisinin daha sonra anlattığı gibi:--

> Hasta çok fazla zayıf düşmüştü; kalbi çok kötü durumdaydı; bildiğimiz gibi sinir sistemi enfeksiyon hastalıklarında büyük rol oynar. O tamamen aşırı heyecanlı, tamamen güçten düşmüş haldeydi ve hastalık olağanüstü derecede vahim bir yönelim almıştı.
>
> ...Hastalığın seyri, kalbe büyük yarar sağlayabilecek ilaçların elimine edilmesi, aksine kalbi zayıflatanların kullanılması nedeniyle ağırlaştı. Ve sonunda... 11 Mayıs'ta zatürreeden öldü.

Maksim Gorki de benzer yöntemlerle öldürüldü. 1935 yılında Gorki'nin, Moskova dışına sık sık, kendisini Dr. Levin'in elinden kurtaran gezilere çıkması, yaşamını geçici olarak uzattı. Sonra 1936 başında Dr. Levin'in beklediği fırsat çıktı. Gorki Moskova'da ciddi bir gribe yakalandı. Dr. Levin, Gorki'nin durumunu kasten ağırlaştırdı ve Peşkov vakasında olduğu gibi krup zatürreesi başladı. Dr. Levin bir hastasını daha öldürdü:--

> Aleksey Maksimoviç Gorki konusuna gelince, şöyle bir çizgi izlenecekti, genelde verilen, hiçbir kuşku ve güvensizlik uyandırmayacak ve kalbin faaliyetini hızlandırmak için kullanılabilecek ilaçları uygulamak. Bu tip ilaçlar arasında kafuru, kafein, cardiosol ve digalen de vardı. Bir grup kalp hastalığında bu ilaçları uygulamaya hakkımız var. Fakat onun durumunda bunlar çok yüksek dozlarda uygulandı. Yani, örneğin, ...yirmidört saatte... kırk kadar kafuru iğnesi oldu... Bu onun için çok ağır bir dozdu... Artı iki digalen iğnesi... Artı dört kafein iğnesi... Artı iki striknin iğnesi.

18 Haziran 1936'da büyük Sovyet yazarı öldü.

ONDOKUZUNCU BÖLÜM

KARAR GÜNLERİ

1. *Savaş Batıya Geldi*

1935'de Sovyetler Birliği'ne Alman-Japon ortak saldırı planları epeyce ilerlemiş durumdaydı. Mançurya'daki Japon orduları, Sovyet doğu sınırına ardarda "sondaj" akınları ve yarma hareketleri düzenliyorlardı. Alman Yüksek Komutanlığı, anti-Sovyet askeri ittifak için faşist Polonya askeri çevreleri ile gizli görüşmeler yürütüyordu. Baltık ve Balkan ülkelerinde, Avusturya ve Çekoslovakya'daki Nazi Beşinci Kolları teyakkuz durumuna geçiriliyordu. Gerici İngiliz ve Fransız diplomatları Hitler'in vaadedilen *Drang nach osten*'ini yaratmaya çalışıyorlardı.

3 Şubat'ta, Fransız Başbakanı Pierre Laval ve İngiliz Dışişleri Bakanı Sir John Simon arasındaki tartışmalardan sonra İngiliz ve Fransız Hükümetleri, Nazi Almanyasını Versailles Anlaşması'nın silahsızlanmaya ilişkin bazı maddelerinden kurtarmak için ortak bir görüşe vardıklarını ilan ettiler.

17 Şubatta *Observer* şu yorumu yapıyordu: -

> Şu anda Tokyo diplomasisi Varşova ve Berlin'de neyle uğraşıyor?... Yanıtı Moskova veriyor... Almanya, Polonya ve Japonya arasındaki ilişkiler günden güne yakınlaşıyor. Acil bir durumda bu bir anti-Sovyet ittifaka dönüşebilir.

Nazi Almanyasının silahlanma programı, silahların Sovyet Rusya'ya karşı kullanılacağı beklentisine sahip Büyük Polonya ve Fransa'daki anti-Sovyet devlet adamları tarafından mümkün olan her yoldan destekleniyordu...

1 Mart'ta, bölge sakinleri içerisindeki yoğun Nazi terör ve propaganda kampanyasının ardından, hayati öneme sahip kömür madenleri bulunan Saar, Fransa'dan Nazi Almanyasına devredildi.

16 Mart'ta Üçüncü Reich Hükümeti Versailles Anlaşmasını tanımadığını resmen ilan etti ve Berlin'deki Fransız, İngiliz, Polonyalı ve İtalyan Büyükelçilerine, Almanya'da "genel askerlik hizmeti"ni ilan eden bir Nazi kararnamesi olduğunu bildirdi.

13 Nisan'da Berlin, ağır bombardıman uçaklarından oluşan bir hava filosu kurmak istediğini ilan etti.

18 Haziran'da, muhafazakar Stanley Baldwin'in İngiliz Başbakanı oluşundan onbir gün sonra, İngiliz-Alman donanma anlaşması ilan edildi. Nazi Almanyasına, yeni bir ordu inşa etme ve "İngiliz Uluslar Topluluğu Üyelerinin sahip olduğu toplam denizaltı tonajına eşit denizaltı tonajına sahip olma" hakkı verildi. Anlaşmaya Nazi Dışişleri Bakanı Sir Samuel Hoare arasındaki mektuplaşmadan sonra varıldı.

3 Kasım günü *L' Echo de Paris'te* Nazi banker Dr. Hjalmar Schach, İngiltere Merkez Bankası Guvernörü Sir Mantogu Norman ve Fransız Merkez Bankası Başkanı M. Tannery arasında yapılan bir toplantıdan söz ediliyordu. Fransız gazetesine göre, Dr. Schacht toplantıda şunları söyledi.

> Batı sınırlarımızı değiştirmeye hiç niyetimiz yok. Almanya ile Polonya Ukrayna'yı er geç paylaşacaklardır, fakat şu an için Baltık eyaletlerinde gücümüzü hissettirmekle yetineceğiz.

11 Kasım'da *New York Herald Tribune* şu gözlemi yapıyordu: -

> Aynı zamanda Dışişleri Bakanı da olan Başbakan Laval, Fransız Üçüncü Cumhuriyeti ve Nazi Üçüncü Reich'ı arasında yapılan anlaşmanın sıkı bir taraftarıdır ve kaydedildiğine göre, imzalanmış olan fakat Fransız Parlamentosunca onaylanmayan Fransız-Sovyet paktını, Hitler rejimiyle yapılacak anlaşmanın, onlara Memel bölgesinde ve Ukrayna'da tam bir hareket serbestisine karşılık Fransa'nın doğu sınırını güvence altına alması nedeniyle bir kenara atmaya hazırdır.

Sovyet hükümeti, artan savaş tehdidi karşısında, faşist saldırganlar tarafından tehdit edilen tüm ülkelerin ortak davranmaları çağrısını yapıyordu. Sovyet Dışişleri Komiseri Maksim Litvinov, Milletler Cemiyeti'nde ve Avrupa başkentlerinde saldırgan olmayan uluslar arasında kolektif güvenlik ve ittifak için tekrar tekrar ısrar etti. 12 Mayıs 1935'de Sovyet Hükümeti Fransız Hükümeti ile Karşılıklı Yardım Anlaşması ve 16 Mayısta da Çekoslovakya Hükümeti ile benzer bir anlaşma imzaladı.

Litvinov, Milletler Cemiyeti'nde "Herkes savaşı yakın gelecekteki tehdit olarak görmelidir," dedi. "Şimdiye dek uğruna pek az şey yapılmış olan barış örgütü, savaşın aşırı etkin örgütüne karşı kurulmak zorundadır."

1935 Ekiminde Mussolini'nin İtalyan Faşist orduları, Pierre La-

val ve Sir Samuel Hoare'ın diplomatik onayları ile Etyopya'yı istila ettiler...

1931 Japonya'nın Mançurya'ya saldırması ile başlayan İkinci Dünya Savaşı Batıya doğru geliyordu. [1]

Gizli faşist öncü, Sovyet topraklarında, çoktandır Kızıl Ordu'nun savaş gücüne karşı önemli bir saldırıya girişmiş bulunuyordu. Sağcılar ve Troçkistler Bloku, Alman ve Japon ajanları ile ittifak halinde, Sovyet sanayii, ulaştırma ve tarımına karşı dikkatle planlanmış, sistematik kampanyalarını başlatmışlardı. Hedef, yaklaşan savaşa hazırlanan Sovyet savunma sistemini yıkmaktı.

Topyekün sabotaj kampanyası, Ağır Sanayi Komiser Yardımcısı Troçkist Pyatakov'un uzmanca gözetiminde yürütülüyordu.

Pyatakov, Sağcılar ve Troçkistlerin Moskova'daki bir gizli toplantısında, "Terör, ağır ve kesin bir yöntemdir," diyordu, "ama yeterli olmaktan uzaktır. Sovyet iktidarının kazandığı başarıları yok etmek, Stalin önderliğinin prestijini ortadan kaldırmak ve ekonomik hayatın örgütlülüğünü parçalamak gerekir... Faaliyetler en enerjik tarzda geliştirilmelidir. Enerjik ve ısrarlı bir biçimde çalışmalı ve hiçbir

---

1 Troçki, Rusya içerisindeki taraftarlarına Sovyet Hükümeti'nin kolektif güvenlik sağlama girişimlerini engellemek için her türlü çabayı göstermeleri talimatını verdi. 1935 başlarında, daha önce Londra ve Paris'te Sovyet Büyükelçisi olan Troçkist ve Japon ajanı Christian Rakovski, Moskova'da Troçki'den "Sovyetler Birliği'ni uluslararası planda tecrit etme" zorunluluğunu vurgulayan bir mektup aldı. Yabancı ülkelerle ilişki kurarken, diye yazıyordu Troçki, Rus komlocuları, çeşitli siyasal unsurları hesaba katmak zorundadır. "Yurt dışındaki solcu unsurlar"meselesinde, "onların pasifist duygularından" yararlanmak gerekliydi. "Yurt dışındaki sağcı unsurlar"a gelince, o zaman mesele daha basitti: "Onların Sovyetler Birliği'ne karşı duyguları oldukça net ve kesin," diyordu Troçki. "Onlarla açıkça konuşabiliriz."

1935 Mayısında bir Fransız heyeti Fransız-Sovyet Paktı hakkında görüşmeler yapmak üzere Moskova'yı ziyaret etti. Geziye nüfuzlu sağcı Paris gazetesi *L'Ordre'in* editörü Emil Buré'de katılmıştı; Rakovski Fransa'da büyükelçiyken onunla dost olmuştu. Rakovski Moskova'daki Metropol Oteli'nde Buré'yi görmeye gitti. Buré'ye Fransız-Sovyet Paktının çok tehlikeli olduğunu ve kolaylıkla "Almanya tarafından önleyici bir savaşa" yol açabileceğini söyledi. Ayrıca bunun yalnız kendisinin değil, Sovyetler Birliği'ndeki çok sayıda üst düzey diplomat ve öteki görevlilerin görüşü olduğunu ekledi.

Fakat ne yazık ki Buré'ler Fransız dış politikasını tamamen kontrol etmiyorlardı. Moskova'daki Fransız misyonunun başında Pierre Laval vardı...

şeyden yılmamalıyız. Her araç yararlı ve uygundur. Troçki'nin direktifi budur, Troçkist Merkez de bunu onaylıyor!"

1935 sonbaharıyla birlikte, Sovyetler Birliği çapındaki stratejik bölgelerdeki sabotaj birimlerinin faaliyeti topyekün bir çalışma biçimine sıçramıştı. Pyatakov yönetimindeki Troçkist sabotörler, Urallar'daki yeni ağır sanayilerde, Donbas ve Kuzbas'taki kömür madenlerinde, demiryollarında, enerji santrallarında ve inşaat çalışmalarında, Sovyet üretiminin en hayati kollarına eşzamanlı ve güçlü darbeler indiriyorlardı. Benzer yıkıcı faaliyetler, kolektif çiftliklerde, kooperatiflerde ve hükümetin ticari maliye acentelerinde Buharin ve öteki sağcı liderler gözetiminde ilerlemekteydi. Sabotaj kampanyasının pek çok aşamasını Alman ve Japon istihbarat ajanları yönetiyorlardı.

Alman ve Japon ajanlarının, sağcıların ve Troçkistlerin; daha sonra sabotajcıların kendileri tarafından anlatılan sabotaj operasyonlarından bazıları şunlardı:

İvan Knyazev, Troçkist ve Japon ajanı, Urallar demiryolu sisteminde yönetici: -

Ben, demiryollarında bölücü ve yıkıcı faaliyetlere ve trenlerin tahribatına ilişkin talimatları tamamen uyguladım, zira bu meselede Japon Askeri İstihbarat Servisi'nin talimatları, Troçkist örgütten bir süre önce almış olduğum talimatlarla tamamen çakışıyordu...

27 Ekim'de... Shumikha'da bir tren kazası oldu... bir askeri tren... bu bizim örgütümüzün işiydi... Saatte yaklaşık 40-50 kilometre hızla giden tren, üzerinde bir maden cevheri yük treninin bulunduğu sekizinci yoldan aşağı gitti. Yirmi dokuz Kızıl Ordu askeri öldürüldü ve yirmi dokuzu da yaralandı... Doğrudan bizim tarafımızdan düzenlenen onüç ile onbeş kaza oldu...

Japon İstihbarat Servisi, askeri trenlere kantinlere ve ordu sıhhiye merkezlerine çok tehlikeli basiller bulaştırmak amacıyla, savaş sırasında bakteriyolojik araçlar kullanma zorunluluğunu kuvvetle vurguluyordu...

Leohid Serebryakov, Troçkist, Demiryolu İdaresi Şef Yardımcısı:

Önümüze çok somut ve net bir görev koyduk: Yük trafiğine engel almak, boş araba akışını artırarak, arabalar ve motorlar için düşük olan akış değerleri artırmaktan kaçınarak ve lokomotif

gücü, motor kapasitesi vs.'den tam olarak yararlanmak suretiyle günlük yükleme miktarlarını azaltmak.

Pyatakov'un önerisi üzerine Livşitz (Troçkist ve Japon ajanı), Merkez Yol Motor Ulaştırma İdaresi'nde beni görmeye geldi. O, Güney Demiryolu Şefi idi... Bana Güney Demiryolu'nda, bu faaliyeti geliştirebilecek Zorin adlı bir yardımcısı olduğunu söyledi... Livşitz'le meseleyi tartıştık, merkezde ve taşrada demiryollarında kargaşa, kaos etkisi yapabilecek eylemlerin örgütlenmesine ek olarak seferberliğin ilk günlerinde en önemli demiryolu kavşaklarında ulaştırma sisteminin bozulmasına demiryolu kavşaklarının kapasitesinin düşmesine neden olacak trafik sıkışıklıkları yaratarak oraları da bloke etme olasılığını yaratmak gerektiği sonucuna vardık.

Aleksey Şestov, Troçkist ve Nazi ajanı, Doğu ve Sibirya Kömür Tröstü Yönetim Kurulu Üyesi: -

Prokopyevek Madenleri'nde oda ve sütun sistemi, tasarlanan oyuğu doldurmadan uygulanıyordu. Bu sistem sonucunda her zamanki yüzde 15-20 kömür kaybı yerine yüzde 50'den fazla kaybımız oluyordu. İkinci olarak, bunun sonucunda 1935 sonuna dek Prokopyevek Madenleri'nde altmış kadar yeraltı yangınımız oldu.

...Özellikle Molotov Ocağı'nda maden kuyularının derinleştirilmesine yanlış zamanda başlandı; "Koksovaya" Ocağı'nın yüz metrelik düzeyi 1933'den itibaren işlenmeden bırakıldı ve "Meneikha" Ocağı'nın derinleştirilmesine de uygun zamanda başlanmadı... donanımın yerleştirilmesinde ve yeraltı enerji santralı ve öteki makinelerin tesisinde, büyük çapta yıkıcı çalışma yapıldı...

Stanislav Rataiçak, Troçkist ve Nazi ajanı, Kimya Sanayii Merkez İdaresi şefi: -

Benim talimatlarım uyarınca... üç arıza düzenlendi, Gorlovka Fabrikalarında bir yıkıcı eylem ve iki arıza daha, biri Nevski Fabrikalarında ve öteki de Voskressensk Kombine Kimya Fabrikalarında...

Yakov Drobnis, Kemerovo Fabrikalarında Şef Yardımcısı: -

1934 Temmuz sonundan itibaren Kuzbas'ın her yanındaki yıkıcı ve bölücü faaliyetlerin sorumluluğuna getirildim... 1933'de Orta Asya'da yaşıyordum, 1934 Mayısında oradan ayrıldım, zira Troçkist merkez beni Batı Sibirya'ya göndermeye karar verdi. Pyatakov, beni sanayide bir görevden ötekine atayacak bir mevkide olduğundan, bu sorun kolaylıkla çözülebildi...

Plandaki yıkıcı görevlerden biri de ikincil derecede öneme sahip önlemler için para akıtmaktı. Bir diğeri, inşaat çalışmalarını, önemli kısımların hükümeti belirlediği günlerde başlatılmasını önleyecek tarzda geciktirmekti...

Bölge enerji santralı öyle bir duruma getirilmişti ki, yıkıcı amaçlarla gerekli görülürse, emir verildiğinde madeni sel basabilirdi. Ayrıca yakıt için teknik olarak uygun olmayan kömür alınmıştı ve bu da patlamalara neden oluyordu. Bu tamamen kasten yapıldı... çok sayıda işçi ciddi bir biçimde yaralandı.

Mikhail Çernov, Sağcıların üyesi, Alman Askeri İstihbarat ajanı, SSCB Tarım Komiseri: -

Alman İstihbarat Servisi, Kızıl Ordu'ya at sağlanmaması... için at yetiştiriciliği alanında yıkıcı faaliyetlerin örgütlenmesine özel bir önem veriyordu. Tohum konusunda, programımıza, tohum işlerini karıştırmayı, çeşitli tohumları karıştırmayı ve böylelikle ülkedeki rekolteyi düşürmeyi aldık...

Çiftlik hayvanları yetiştiriciliğine gelince, amaç soylu damızlık hayvanları öldürmek ve hayvan yemi kaynaklarının artmasını önlemek ve sığırlara çeşitli bakteri türleri bulaştırarak ölüm düzeyini yükseltmek için çaba harcamaktı...

Doğu Sibirya'da çok sayıda sığır ölümlerine neden olmak için Sağcılar örgütüne mensup Veteriner Bölümü Şefi Ginsburg'a... Doğu Sibirya'ya Şarbon aşısı göndermemesi talimatını verdim... 1936'da orada Şarbon hastalığı çıktığında hiç aşı yoktu, sonuçta tam olarak kaç tane olduğunu söyleyemeyeceğim, ama her halûkarda 25.000'den fazla at telef oldu...

Vasili Şarangoviç, Sağcıların üyesi; Polonya gizli ajanı, Belorusya Komünist Partisi Merkez Komitesi Sekreteri: -

Ben özellikle tarım alanında yıkıcı faaliyetlerle uğraştım. 1932'de biz ve bizzat ben, bu alanda yaygın yıkıcı çalışmalar yaptık. Öncelikle de kolektifleştirme hızını düşürmek suretiyle...

Bunun ötesinde tahıl toplama planlarının bozulmasını sağladık... domuzlar arasında taun hastalığının yayılmasını sağlamak için yaptığımız çalışmalar sonucu çok sayıda domuz öldü; bu, domuzların tauna karşı yanlış bir tarzda aşılanmasıyla yapıldı.

...1936'da Belorusya'daki atlar arasında kansızlığın yaygın şekilde patlak vermesine neden olduk. Bu kasten yapıldı, zira Belorusya'da atlar savunma için aşırı derecede önemlidir. Savaşa ilişkin olarak ihtiyaç duyulabilir diye bu güçlü temeli yıkmaya çalıştık.

Bu önlemden dolayı, hatırlayabildiğim kadarıyla 30.000 at telef oldu.

2. Troçki'den Mektup

Savaşın gitgide yaklaştığının belli olduğu 1935 yılı sonunda Moskova'da bulunan Karl Radek'e, Troçki'nin uzun süredir beklenen mektubu özel kurye tarafından teslim edildi. Mektup Norveç'den geliyordu.[2] Radek büyük bir önsezi ile mektubu açtı ve okumaya başladı. Troçki, sekiz kaliteli İngiliz mektup kağıdında, Almanya ve Japon hükümetleri sonunda varmayı başardığı gizli anlaşmanın detaylarının ana hatlarını yazıyordu.

"Alman faşizminin zaferini" ve "uluslararası savaş"ın yakın olduğunu vurgulayan bir başlangıçtan sonra mektup ana konuya geliyordu: -

---

2 1935 Haziranında Fransa Halk Cephesi Hükümeti, Leon Troçki'yi Fransız topraklarından sınırdışı etti. Troçki Noveç'e giderek, Oslo'nun banliyölerinde uzak, iyi korunan büyük ve güzel bir evde sürgündeki üçüncü karargahını kurdu. Komüntern'den ayrılma yanlısı bir grup olan Norveç İşçi Partisi, o sırada Norveç'te önemli bir siyasal faktördü ve Troçki'nin girişini kolaylaştırdı. Troçki'nin Norveç'teki taraftarları da yoğun bir anti-Sovyet kampanya yürütüyorlardı. O sırada Norveç siyaseti'nin aşırı sağında bulunan, eski Savaş Bakanı Binbaşı Vidkun Quisling başkanlığındaki anti-Komünist *Nasyonal Samling* (Ulusal Birlik Partisi) de benzer, şiddetli anti-Sovyet ajistasyon yapıyordu.

Binbaşı Vidkun Quisling bir zamanlar Leningrad'da Norveç Askeri Ataşesi olarak görev yapmıştı. 1922-1923'de Ukrayna ve Kırım'a "diplomatik" görevlerle gönderildi. Bir Beyaz Rusla evlendi. 1927'de İngiliz Hükümeti Sovyet Rusya'yla ilişkileri kesince, o sırada Moskova'daki Norveç Elçilik Heyeti sekreteri olan Binbaşı Quisling, Rusya'da İngiliz çıkarlarının sorumluluğuna getirildi. Quisling o dönemdeki hizmetleri için sonradan Britanya İmparatorluğu Şeref Komutanı yapıldı.

İktidara gelmemiz için iki olası yol var. Birinci yol savaştan önce iktidara gelmemiz olasılığı, ikinci yol ise savaş sırasında...

Kabul etmek gerekir ki, iktidar sorunu, Blok için ancak SSCB'nin savaşta yenilmesinin sonucu olarak pratik bir sorun haline gelecektir. Bunun için Blok enerjik hazırlıklarda bulunmalıdır...

Bundan böyle diye yazıyordu Troçki; "Troçkistlerin savaş sanayilerindeki bölücü eylemleri," "Alman ve Japon Yüksek Komutanlıklarının" doğrudan "gözetimi" altında yürütülmek zorundadır. Troçkistler öncelikle Alman ve Japon müttefiklerinin onayını almaksızın hiçbir "pratik faaliyet"e girişmemeliydiler.

Sağcılar ve Troçkisteler Bloku "iktidara gelebileceklerini düşünmeleri saçma olduğu için onlara hatırı sayılır ödünler vermeye hazırlanmalıydılar. Troçki bu ödünleri şöyle sıralıyordu: -

Almanya'nın hammaddeye, gıda maddelerine ve pazarlara ihtiyacı var. Onun, maden cevheri, manganez, altın, petrol, apatitesten yararlanmasına izin vermek ve ona belirli bir süre gıda maddeleri ve yağları dünya fiyatlarından daha ucuza vermeyi taahhüt etmek zorundayız.

Japonya'ya Sakhalin petrolünü vermek ve Amerika'yla savaş durumunda ona petrol sağlamayı garanti etmek zorunda kalacağız. Altın yataklarından yararlanmasına da izin vermek zorundayız.

Almanya'nın Tuna kıyısındaki ülkeleri ve Balkanları almasına karşı çıkmama talebine ve Japonya'nın Çin'i almasını engellememeye razı olmak zorunda kalacağız. Toprak konusunda

---

1930'da Sovyet Hükümeti, Sovyet topraklarında yıkıcı faaliyetler yürüttüğü gerekçesiyle Quisling'in Sovyet Rusya'ya yeniden girmesine izin vermedi.

Quisling, Sovyetler Birliği'ndeki "diplomatik" faaliyetlerine son verildikten sonra, Norveç'te sözde radikal bir grup örgütlemeye başladı, bu grup kısa bir süre sonra açıktan faşist oldu. Çok geçmeden Quisling de Alman Askeri İstihbaratı'nın gizli ajanı ve önemli unsurları arasında Troçkistlerin de bulunduğu Norveç Beşinci Kolunun lideri oldu.

Troçkist hücrelerin örgütlendiği öteki ülkelerde olduğu gibi Norveç'te de Troçkist üyelerin çoğu, Troçkist önderlikle Mihver İstihbarat Servisleri arasındaki gizli bağlantılardan habersizdi. Troçki, sonuna dek, kendisinin dürüstlüğüne inanan çok sayıda "dünya devrimcisi"ni biraraya getirmeyi başardı. Bu kişiler Troçki için hem anti-Sovyet propagandacı ve örgütçü hem de Troçkist davanın savunucuları olarak çok faydalıydılar.

ödün vermemiz de, kaçınılmaz olacak. Kıyı Eyaletini ve Amur bölgesini Japonya'ya ve Ukrayna'yı da Almanya'ya vermek zorunda kalacağız.

Troçki'nin mektubunda daha sonra Sovyet Hükümeti'nin devrilmesinden sonra kurulacak Rus rejiminin ana hatları çiziliyordu: -

SSCB sosyal yapısını belirli bir ölçüde kapitalist ülkelerinkiyle aynı hizaya getirmekdikçe *blok* hükümetinin iktidarda kalamayacağı kavranmaladır..."

SSCB'nin sömürüsü için Alman ve Japon sermayesinin kabulü Sovyet topraklarına önemli bir kapitalist çıkara neden olacaktır. Köylerde kapitalist psikolojiyi yaşamamış, bulunan ve kolektif çiftliklerden hoşnutsuz olan tabakalar onlara doğru çekileceklerdir. Almanlar ve Japonlar kırlık bölgelerdeki ortamı rahatlatmamızı isteyeceklerdir, bu nedenle bizim de ödün vermemiz ve kolektif çiftliklerin dağılmasına ve kolektif çiftliklerden ayrılmaya izin vermemiz gerekecektir.

Yeni Rusya'da toprak ve ekonomi yönünden olduğu gibi siyasal yönden de ağır ve kesin değişiklikler olacaktı: -

Demokrasinin hiçbir türünden söz edilemeyecektir. İşçi sınıfı, onsekiz yıl boyunca devrimi yaşamıştır ve geniş istekleri vardır; bu işçi sınıfının, kısmen özel mülkiyetteki fabrikalara ve en zor koşullarda yabancı sermaye ile rekabet etmek zorunda olacak olan devlet mülkiyetindeki fabrikalara geri gönderilmesi gerekecektir. Bu demektir ki, işçi sınıfının yaşam standartları kesin olarak düşünülecektir. Kırda yoksulların ve orta sınıf köylülerin kulaklara karşı mücadelesi yeniden başlayacaktır. Ve sonra, iktidarı elde tutmak için, üstündeki örtünün biçimi nasıl olursa olsun güçlü bir hükümete ihtiyacımız olacaktır.

Troçki'nin mektubu şöyle bitiyordu: -

Her şeyi kabul etmek zorundayız ama sağ ve iktidarda kalırsak, o zaman, bu iki ülkenin zaferi (Almanya ve Japonya) sayesinde, yağma ve kârlarının sonucu olarak, onlarla ötekiler arasında bir çatışma çıkacaktır ve bu da bizim gelişmemize, "Rövanş"ı almamıza yol açacaktır.

Radek, Troçki'nin mektubunu karmakarışık duygularla okudu.

Sonradan, "Bu direktifleri okuduktan sonra," dedi, "geceleyin onlar üzerinde tekrar düşündüm... direktifler daha önce varolan bütün unsurları içermesine rağmen, bunların... Troçki'nin önerdiğinin artık sınır tanımaz bir şekilde olgunlaştığını anlamıştım. Artık kendi eylemlerimizin efendisi olmaktan çıkmıştık."

Ertesi sabah Radek Troçki'nin mektubunu Pyatakov'a gösterdi. Pyatakov, "Ne olursa olsun Troçki'yi görmek gerekiyor," dedi. Kendisi resmi bir iş nedeniyle Sovyetler Birliği'nden ayrılacak ve birkaç günlüğüne Berlin'de olacaktı. Radek, Troçki'ye Pyatakov'un yolculuğunu bildiren ve Troçki'den onunla Berlin'de mümkün olduğu kadar çabuk temasa geçmesini isteyen acil bir mesaj yollamalıydı.

3. Oslo'ya Uçuş

Pyatakov, Berlin'e 10 Aralık 1935'te vardı. Radek'in Troçki'ye mesajı ondan önce gelmişti ve Nazi başkentine gelir gelmez Pyatakov'la temasa geçmek için onu bir kurye bekliyordu. Kurye, *İzvestia'nın* Berlin muhabiri Troçkist Dmitri Bukhartsev idi. Bukhartsev, Pyatakov'a Stirner adında bir adamın Troçki'den haber getirdiğini söyledi. Kurye, Stirner'in, "Troçki'nin Berlin'deki adamı" olduğunu açıkladı.[3]

Pyatakov, Bukhartsev'le birlikte Tiergarten'daki dar sokaklardan birine girdi. Bir adam onları bekliyordu. Bu, Stirner"dı. Pyatakov'a Troçki'den bir not verdi. Notta şunlar yazılı idi. "Y.L. (Pyatakov'un baş harfleri), bu notu getiren kişiye *tam anlamıyla* güvenebilirsin."

Stirner, verdiği not kadar kısa ve özlü bir tutum içerisinde, Troçki'nin Pyatakov'u görmeyi çok istediğini ve kendisine gerekli düzenlemeleri yapması için talimat vermiş olduğunu belirtti. Pyatakov uçakla Oslo, Norveç'e seyahat eder miydi?

Pyatakov, böyle bir gezinin içerdiği deşifre olma riskinin tamamen bilincindeydi. Bununla birlikte, ne pahasına olursa olsun Troçki'yi görmeye karar vermişti. Gitmek istediğini söyledi. Stirner, Pyatakov'dan ertesi sabah Tempelhof Havaalanı'nda olmasını istedi.

Pyatakov pasaport isteyince Stirner karşılığında şöyle dedi: "Endişelenme. Ben meseleyi hallederim. Berlin'de ilişkilerim var."

Pyatakov ertesi sabah belirlenen saatte Tempelhof Havaalanı'na

3 "Stirner," Troçki'nin "sekreteri," uluslararası casus Karl Reich, nam diğer Johanson'un takma adlarından sadece bir diğeri idi.

gitti. Stirner girişte bekliyordu. Pyatakov'a kendisini izlemesi için işaret etti. Piste doğru yürürlerken Stirner Pyatakov'a, onun için hazırlanmış olan pasaportu gösterdi. Pasaport, Nazi Almanyası Hükümeti tarafından verilmişti.

Pistte kalkışa hazır bir uçak bekliyordu...-

O öğleden sonra uçak Norveç'in Oslo şehri yakınında bir piste indi. Pyatakov ve Stirner'i bir otomobil bekliyordu. Arabayla yarım saat giderek Oslo'nun banliyölerinde bir kır sayfiyesine vardılar. Araba küçük bir evin önünde durdu.

Evde Troçki eski dostunu kaşılamak üzere bekliyordu.

Acı sürgün yılları, Pyatakov'un lideri olarak gördüğü adamı değiştirmişti. Troçki elli küsur yaşındaydı. fakat daha yaşlı gösteriyordu. Saçı sakalı ağarmıştı. Kamburlaşmıştı. Gözleri, kıskaç gözlüğünün ardında neredeyse manyakça bir keskinlikle parıldıyordu.

Merhabalaşma birkaç sözcükle geçiştirildi. Troçki'nin emri üzerine, o ve Pyatakov evde yalnız bırakıldılar. Daha sonraki konuşma iki saat sürdü.

Pyatakov söze Rusya içerisindeki işlerin durumu üzerine rapor vererek başladı. Troçki, keskin, iğneleyici yorumlarla onun sözünü sık sık kesiyordu.

"Stalin'in göbek kordonundan kopamıyorsunuz" diye bağırdı. "Sosyalist inşa için Stalin'den talimat alıyorsunuz!"

Troçki, Pyatakov'u ve öteki Rus taraftarlarını çok konuşup az iş yaptıkları için azarladı. "Tabii," dedi Troçki öfkeyle, "siz orada uluslararası sorunları tartışmakla çok fazla zaman harcıyorsunuz, kendinizi bu kadar kötü giden kendi işlerinize verseniz daha iyi olur! Uluslararası sorunlara gelince, ben bu işlerle ilgili sizden çok fazla şey biliyorum!"

Troçki, Stalin'in devletinin yıkılmasının kaçınılmaz olduğu kanısını tekrarladı. Faşizm, Sovyet iktidarının gelişmesine daha fazla tahammül etmeyecekti.

Rusya'daki Troçkistler şu seçimle karşı karşıyaydılar ya "Stalin devletinin kalıntıları içinde yokolacak"lardı ya da Stalin rejimini devirmek için topyekün mücadele yolunda tüm enerjilerini derhal harekete geçireceklerdi. Bu can alıcı mücadelede Alman ve Japon Yüksek Komutanlıklarının rehberlik ve yardımlarını kabul etme konusunda hiçbir tereddüt olmamalıydı.

Troçki, ayrıca Sovyetler Birliği ile faşist güçler arasında askeri

bir çatışmanın uzak bir gelecekte değil ama yakında, çok yakında, kaçınılmaz olacağını söyledi. "Savaşın patlak verme tarihi çoktan belirlendi," dedi Troçki. "1937'de olacak."

Troçki'nin bu bilgiyi uydurmadığı Pyatokov için açıktı. Troçki, artık Pyatakov'a belli bir süreden beri kendisinin "Alman Nasyonal Sosyalist Partisi Başkan Yardımcısı ile Hess uzun boylu görüşmelere girmiş bulunduğunu" açıkladı.

Troçki, Adolf Hitler'in vekili ile olan bu görüşmelerin sonucunda Üçüncü Reich Hükümeti ile bir anlaşmaya, "kesinlikle belirli bir anlaşmaya" varmıştı. Naziler, Sovyetler Birliği'nde iktidara gelmeleri için Troçkistlere yardım etmeye hazırdılar.

"Söylemeye gerek yok ki," dedi Troçki Pyatakov'a, "böylesine lehte bir tavır, Troçkistlerin kara kaşı kara gözü için değil. Yalnızca faşistlerin gerçek çıkarlarından ve bizim, iktidara geldiğimiz zaman onlar için yapmaya söz verdiğimiz şeylerden ileri geliyor."

Troçki'nin Nazilerle girdiği anlaşma somut olarak beş noktadan oluşuyordu. Almanya'nın Rusya'da Troçkistlerin iktidara gelmesine yardımı karşılığında Troçki, şunları kabul etmişti: -

1- Alman hükümetine karşı genel olarak lehte bir tavır alacağını ve onunla, uluslararası nitelikteki en önemli sorunlarda zorunlu işbirliğini garanti etmek;

2- Toprak konusunda ödün vermeyi kabul etmek (Ukrayna);

3- Alman sanayicilerinin, ayrıcalıklar biçiminde (ya da başka bir biçimde), SSCB'deki Alman ekonomisini tamamlayıcı işletmelerden (demir cevheri, manganez, petrol, altın, kereste, v.s.) yararlanmasına izin vermek;

4- SSCB'de Alman özel girişiminin faaliyetleri için elverişli koşulları yaratmak;

5- Savaş sırasında, savaş sanayii işletmelerinde ve cephede yaygın oyalama faaliyetleri geliştirmek. Bu oyalama faaliyetleri Alman Genelkurmayı ile anlaşıldığı üzere Troçki'nin talimatları ile yürütülecektir.

Pyatakov, Troçki'nin Rusya sorumlusu olarak, Nazizmle içli dışlılığını "Sağcılar ve Troçkistler Bloku'nun sıradan üyelerine açıklamasının zor olabileceğinden endişeliydi.

"Program sorunları Blok sıradan üyelerinin önüne bütün yönleriyle konulmamalıdır," dedi Troçki sabırsızlıkla. "Bu onları ürkütür."

Örgüt bir bölüm olarak, faşist güçlerle varılmış olan ayrıntılı anlaşmaya ilişkin hiçbir şey bilmemeliydi. Troçki, "Bunu açıklamak," dedi, "hatta çok Troçkiste bildirmek ne mümkün ne de uygun olur. Şu anda bundan ancak çok küçük, sınırlı bir grup haberdar edilebilir."

Troçki zaman faktörünün aciliyetini vurgulamaya devam etti.

"Bu nispeten kısa bir dönem meselesi," diye ısrar etti. "Eğer bu fırsatı kaçırırsak, bir yandan Troçkizmin ülke içinde tamamen tasfiyesi, öte yandan da bu canavarlığın, Stalin ve bu devleti doğru kabul eden, onu sosyalist Sovyet devleti olarak gören -başka bir devlet düşünüp hayal edemeyen- yeni genç kadroların desteği sayesinde on yıllar boyunca varolması tehlikesi doğacaktır. Bizim görevimiz kendimizi o devletin karşısına koymaktır."

"Bak," dedi Troçki, Pyatakov'un ayrılış saati yaklaşırken, "bir zamanlar biz bütün Sosyal Demokratlar kapitalizmin gelişmesini ilerici, olumlu bir olgu olarak görürdük... Fakat bizim kapitalizme karşı mücadeleyi örgütlemek, onun mezar kazıcılarını yetiştirmek gibi farklı görevlerimiz vardı. Ve böylece şimdi de biz Stalin devletinin hizmetine girmeliyiz, ama o devleti inşa etmek için değil, onun mezar kazıcısı olmak için -görevimiz işte burada yatıyor!"

İki saat dolduğunda, Pyatakov Troçki'yi Oslo'nun varoşlarındaki küçük evde bıraktı ve geldiği gibi Berlin'e döndü- özel olarak kiralanmış bir uçak ve Nazi pasaportuyla.

4. Saat Sıfır

Troçki'nin Sovyet Rusya'yı 1937'de vuracağını tahmin ettiği İkinci Dünya Savaşı, Avrupa'ya çoktan ulaşmıştı. Mussolini'nin Etyopya'yı işgalinin ardından olaylar hızla hareketlenmişti. 1936 Haziranında Hitler Rhineland'ı yeniden silahlandırdı. Temmuz ayında İspanya'da faşistler, Cumhuriyetçi Hükümete karşı, İspanyol subaylarının *Putsch'u* ile darbe indirdiler. Alman ve İtalyan askerleri "Bolşevizm'le savaşmak" ve "Komünist devrim"i bastırmak bahanesiyle subayların isyanına yardım etmek için İspanya'ya çıktılar. İspanyol faşist lideri Generalissimo Francisco Franco, Madrid üzerine yürüdü. Ayyaş faşist General Quiepo de Llano, "Dört kol Madrid üstüne yürüyor," diye övünüyordu. "Beşinci kol da şehrin içinde bizi karşılamak için bekliyor!" Dünya belirleyici "Beşinci Kol" ifadesini

ilk kez duyuyordu.[4]

Adolf Hitler 12 Eylül günü Nurimberg Nazi Partisi Kongresi'nde binlerce askere hihap ederken, Sovyetler Birliği'ni işgal etme niyetini açıkça ilan etti.

"Her an hazırız" diye bağırdı Hitler. "Kapımın dibinde yıkılmış devletlere izin veremem!... Haddi hesabı olmayan hammadde yatağı hazineleri ile Ural Dağları, geniş ormanlarıyla Sibirya ve büyük buğday tarlalarıyla Ukrayna elimde olsaydı, Almanya ve Nasyonal Sosyalist önderlik bolluk içinde yüzerdi."

25 Kasım 1936'da Nazi Dışişleri Bakanı Ribbentrop ile Japonya'nın Almanya Büyükelçisi M. Mushakoji, Berlin'de Anti-Komintern Anlaşması'nı imzalayarak güçlerini, "Dünya Bolşevizmi"ne karşı ortak bir saldırı için birleştirmeyi kararlaştırdılar.

Sovyet Hükümeti yakın bir savaş tehlikesinin bilincine vararak,

---

4 İsyanya'da Mihver desteğindeki Franco ayaklanması sırasında, 1936-1938'de, andreas Nin, *Partido Obrero de Unificacion Marxista* ya da P.O.U.M., denen aşırı solcu, Trocki yanlısı bir İspanyol örgütünün başını çekiyordu. P.O.U.M., Troçki'nin Dördüncü Enternasyonali'ne resmen bağlı değildi. Buna rağmen saflarına Troçkistler sızmıştı; Sovyetler Birliği'ne ve Halk Cephesi'ne karşı tavır gibi önemli sorunlarda P.O.U.M. Leon Troçki'nin politikalarına sıkı sıkı uyuyordu.

Franco isyanı sırasında, Troçki'nin dostu Nin, Katalonya'da Adalet Bakanı idi. Nin'in P.O.U.M'u anti-faşist davaya sözde bağlı olmasına rağmen, İspanya'daki çatışmalar sırasında İspanyol Cumhuriyeti Hükümeti'ne karşı sürekli propaganda ve ajitasyon yürütüyordu. Başlangıçta Nin'in muhalif faaliyetlerinin tamamıyla "siyasi" nitelikte olduğuna inanılıyordu, zira P.O.U.M. üyeleri İspanyol Hükümeti'ne karşı muhalefetleri için "devrimci" açıklamalarda bulunuyorlardı. Fakat 1937'in belirleyici yazında P.O.U.M., Barselona'da Kralcı safların ardında sonuçsuz bir isyan tezgahlayınca ve "Hükümeti devirmek için kararlı eylem" çağrısında bulununca, Nin ve öteki P.O.U.M. liderlerinin gerçekte Franco'yla işbirliği yapan faşist ajanlar oldukları ve İspanyol Hükümeti'ne karşı sistematik bir sabotaj, casusluk ve terörizm kampanyası yürüttükleri ortaya çıkarıldı.

23 Ekim 1937'de Barselona Polis Müdürü Yarbay Burillo, kamuoyuna Katalonya'da açığa çıkarılan P.O.U.M. Komplosu'nun ayrıntılarını açıkladı. Barselona polisi tarafından ele geçirilen gizli belgeler P.O.U.M. üyelerinin faşistler hesabına yaygın casusluk yaptıklarını malzemelerin İspanyol Cumhuriyetçi Ordusu'na ulaştırılmasına engel olduklarını ve cephede askeri operasyonları sabote ettiklerini kanıtlıyordu. Yarbay Burillo raporunda devamla, "Halk Ordusu'nun önde gelen kişilerinin yaşamına kastettikleri de düşünülmektedir," diyordu:

kendi sınırları içerisindeki düşmana karşı ani bir karşı saldırı başlattı. 1936 yılı bahar ve yazında Sovyet yetkilileri ülke çapında bir dizi ani baskınla Nazi casuslarını, gizli Troçkist ve sağcı örgütçülerin, terörist ve sabotajcıları üstüne yürüdüler. Sibirya'da Emil Stiekling adında bir Nazi ajanı tutuklandı ve Kemerovo madenlerinde Aleksey Şestov ve öteki Troçkistlerle işbirliği içinde sabotaj faaliyetleri yönettiği ortaya çıkarıldı. Leningrad'da bir başka Nazi ajanı, Valentine Olberg, yakalandı. Olberg yalnız Nazi ajanı değildi, Troçki'nin özel ajanlarından biriydi aynı zamanda. Fritz Davit, Nathan Lurye, Konon Berman-Yupin ve öteki teröristlerle ilişkisi vardı. Komplonun birinci "tabaka"sının liderleri birbiri ardına izlenip bulunuyordu.

İvan Smirnov'un cezaevinden gizlice komplo ortaklarına gönderdiği şifreli bir mesaj Sovyet yetkilileri tarafından yakalandı. Troçkist teröristler Efraim Dreitzer ve Sergey Mraçkovski tutuklandı.

Rus komplocularını yoğun bir endişe sardı. Şimdi her şey dışarıdan gelecek saldırıya bağlıydı.

Yargoda'nın resmi soruşturmayı engelleme çabaları gitgide daha pervasızlaşıyordu. Yagoda, sekreteri Bolanov'a öfkeyle, "Yzhov Leningrad işinin köküne inecek gibi görünüyor!" diyordu.

Yagoda'nın adamlarından NKVD ajanı Borisov aniden, sorgulama için Leningrad'daki Smolni Enstitüsü özel araştırma merkezine çağrıldı. Borisov, Kirov cinayetinin ön hazırlıklarında önde gelen bir rol oynamıştı. Yagoda umutsuz hareket ediyordu. Borisov, Smolni Enstitüsü'ne doğru arabasını sürerken bir "araba kazası"nda öldürüldü...

Fakat tek bir tanığın ortadan kaldırılması yeterli değildi. Resmi soruşturma devam etti. Her gün yeni tutuklama haberleri geliyordu. Sovyet yetkilileri casusluk, ihanet ve cinayetten oluşan karmaşık yapboz bulmacasını parça parça bir araya getiriyorlardı. Ağustos ayında Troçkist-Zinovyevci terörist merkezin hemen tüm önde gelen üyeleri tutuklanmıştı. Sovyet Hükümeti, Kirov cinayeti ile ilgili özel araştırma sonucunda çarpıcı yeni kanıtların ortaya çıkarıldığını açıkladı. Kamenev ve Zinovyev yeniden mahkemeye çıkarılacaklardı.

Duruşmaya 19 Ağustos 1936'da, Moskova'daki Sendikalar Evi Ekim Salonu'nda, SSCB Yüksek Mahkemesi Askeri Collegium'u huzurunda başlandı. Daha önceki hükümlerinden dolayı hâlâ cezalarını çekmekte oldukları cezaevinden getirilen Zinovyev ve Kamenev de, on dört eski ortaklarıyla birlikte ihanet suçlamasıyla mahkemeye

çıkarıldılar. Öteki sanıklar arasında bir zamanlar Troçki'nin Muhafızlarının sorumlusu olan İvon Smirnov, Sergey Mraçkovski ve Efraim Dreitzer, Zinovyev'in sekreteri Grigori Evdokimov ve yardımcısı İvan Bakayev ve Troçki'nin özel terörist ajanlarından beşi Fritz David, Nathan Lurye, Moissei Lurye, Konon Berman-Yurin ve Valentine Olberg vardı.

Duruşma- "Moskova Duruşmalar"nın ilki- komplo aygıtının ilk tabakası terörist merkezi teşhir etti ve ezdi. Aynı zamanda Sovyet rejimine karşı planın çok daha ileri gittiğini ve duruşmadaki Troçkist-Zinovyevci teröristlerden çok daha önemli güçleri kapsadığını kanıtladı.

Duruşma ilerledikçe, kamuoyu Leon Troçki ve Nazi Almanya'nın liderleri arasında gelişmiş bulunan yakın ilişkiyi ilk kez gördü. Sovyetler Birliği'ne Troçki tarafından gönderilen Alman Troçkisti Valentine Olberg'in Sovyet Savcısı A.Y. Vişinski tarafından yapılan sorgusu bazı şaşırtıcı gerçeklere ışık tuttu: -

VİŞİNSKİ. Friedmann'la ilgili ne biliyorsunuz?

OLBERG. Friedmann, Berlin Troçkist örgütünün, Sovyetler Birliği'ne gönderilen bir diğer üyesiydi.

VİŞİNSKİ. Friedmann'ın Alman gizli polisine bağlı olduğunu biliyor musunuz?

OLBERG. Bunu duymuştum.

VİŞİNSKİ. Alman Troçkistleri ve Alman polisi arasında ilişkiler- bu sistematik miydi?

OLBERG. Evet, sistematik ve Troçki'nin onayıyla yapılıyordu.

VİŞİNSKİ. Bunun Troçki'nin bilgisi ve onayıyla yapıldığını nereden biliyorsunuz?

OLBERG. İlişkilerden birini ben sağlıyordum. Benim ilişkim Troçki'nin direktifi ile kurulmuştu.

VİŞİNSKİ. Sizin kiminle kişisel ilişkiniz vardı?

OLBERG. Faşist gizli polisle.

VİŞİNSKİ. O halde Gestapo'yla ilişkinizi kabul ettiğiniz söylenebilir mi?

OLBERG. Ben bunu inkar etmiyorum. 1933'de Alman Troçkistleri ve Alman faşist polisi arasında sistemli ilişki kuruldu.

Olberg mahkemeye Sovyetler Birliği'ne girdiği sahte Güney Amerika pasaportunu nasıl elde ettiğini anlattı. Onu, "Alman gizli polisinin Prag'daki ajanı Tukalevski [5]" aracılığıyla elde ettiğini söyledi. Olberg ayrıca pasaportunu alırken kardeşi Paul Olberg'den de yardım gördüğünü ekledi.

"Kardeşinizin Gestapo'yla ilişkisi var mıydı?" diye sordu Vişinski.

"Tukalevski'nin ajanıydı."

"Peki ya faşist polisin de ajanı mıydı?"

"Evet," dedi Olberg.

Troçki'nin ajanı Lurye mahkemeye Almanya'dan ayrılmadan önce, Sovyetler Birliği'ne vardığı zaman Alman mimar-mühendis, Franz Weitz'la birlikte çalışmasına ilişkin talimatları nasıl aldığını anlattı.

"Franz Weitz kimdir?" diye sordu Vişinski.

"Franz Weitz; Almanya Nasyonal Sosyalist Partisi üyesiydi" dedi Lurye. "SSCB'ye, o sırada SS şefi, sonradan Gestapo şefi olan Himmler'in talimatı üzerine geldi."

"Franz Weitz onun temsilcisi miydi?"

"Franz Weitz, SSCB'ye Himmler'in talimatı üzerine terörist eylemlerde bulunmak amacıyla geldi."

Fakat Sağcılar ve Troçkistler Bloku önderleri, Kamenev ifade verene dek durumlarının ümitsiz olduğunu kavrayamadılar. Kamenev komplo aygıtının öteki "tabakaları"nın varlığını ifşa etti.

"Açığa çıkartılabileceğimizi bildiğimiz için" dedi Kamenev mahkemede "terörist faaliyetlerimizi sürdürmek için küçük bir grup seçtik. Bu amaçla Sokolnikov'u atadık. Troçkistler tarafında bu rol Serebryakov ve Radek tarafından başarıyla oynanır gibi geliyordu bize... 1932-1933 ve 1934'de ben, Tomski ve Buharin'le şahsen ilişki kurdum ve siyasi duygularını yokladım. Bize sempati besliyorlardı. Tomski'ye Rikov'un zihniyetini sorduğumda şöyle yanıtladı: 'Rikov da senin gibi düşünüyor.' Buharin'in ne düşündüğüne ilişkin soruma karşılık şöyle dedi: 'Buharin de benim gibi düşünüyor ama bir ölçüde farklı taktikler izliyor. Partinin çizgisini benimsemiyor, fakat sürekli Partiye kök salma ve önderliğin kişisel güvenini kazanma taktiği izliyor' "

---

5 General Tuhaçevski ile karıştırılmamalıdır

Sanıklardan bazıları merhamet diledi. Ötekiler kaderlerine razı olmuş gibiydiler. "Herbirimizin siyasal önemi ve geçmişi farklıdır," dedi Troçki'nin muhafızlarının eski sorumlusu Efraim Dreitzer. "Fakat katiller olarak burada hepimiz eşitiz. Ben, ne pahasına olursa olsun, merhamet beklememesi ya da dilememesi gerekenlerden biriyim."

Terörist Fritz David son sözlerinde haykırdı: " Troçki'ye lanet ediyorum! Hayatımı mahveden ve beni iğrenç bir cinayete iten o adamı lanetliyorum!"

23 Ağustos akşamı Sovyet Yüksek mahkemesi Askeri Collegeum'u hükmünü verdi. Zinovyev, Kamenev, Smirnov ve Troçkist-Zinovyevci Terörist Blok'un öteki on üç üyesi terörist ve haince faaliyetlerinden ötürü kurşuna dizilmeye mahkum edildiler.

Bir hafta sonra, Pyatakov, Radek, Sokolnikov ve Serebryakov tutuklandı. 27 Eylül günü, Henri Yagoda NKVD Başkanlığı görevinden alındı. Yerini Bolşevik Partisi Merkezi Denetim Komisyonu Özel Araştırma Komitesi Başkanı N.I. Yezhov aldı. NKVD bürolarından alınmadan bir gün önce Yagoda halefi Yezhov'u zehirlemek için son bir çılgınca girişimde bulundu. Girişimi başarısızlıkla sonuçlandı.

Rus kompoculer için saat sıfırdı. Sağcı liderler. Buharin, Rikov ve Tomski, her gün tutuklanmayı bekliyorlardı. Savaşı beklemeksizin acilen eylem istiyorlardı. Paniğe kapılan sağcı sendika başkanı Tomski Kremlin'e ani bir silahlı saldırı önerisi getirdi. Çok riskli olduğundan öneri reddedildi. Güçleri, bu denli açık bir girişim için hazır değildi.

Pyatakov ve Radek cezaevine girmeden hemen önce Sağcılar ve Troçkistler Bloku şeflerinin son toplantısında silahlı bir *coup d'état* hazırlanması kararlaştırıldı. Bu darbenin örgütlenmesi ve bütün komplo aygıtının yönetimi Dışişleri Komiser Yardımcısı Nikolay Krestinski'nin eline teslim edildi. Krestinski kendisini ötekiler gibi deşifre etmemişti, ondan kuşkulanılması pek mümkün değildi ve Troçki ve Almanlarla yakın ilişkiler surdürüyordu. Buharin, Rikov ve Tomski tutuklansa bile o devam edebilirdi.

Krestinski vekili ve ikinci komutanı olarak, uzun yıllardır Sovyet Dış Ticaret Komisyonu'na başkanlık ettiği Berlin'den Moskova'ya yeni dönmüş bulunan Arkady Rosengoltz'u seçti. Sovyet yönetiminde önemli görevlerde bulunmuş olan uzun boylu hoş, atletik görünüşlü bir adam olan Rosengoltz, Troçkistlerle olan bağlılığını bir sır olarak özenle saklamıştı. Rosengoltz'un Troçkist ve 1923'den beri Alman

Askeri İstihbaratı'mn paralı ajanı olarak rolünü sadece Troçki ve Krestinski biliyordu...[6]

Bu andan itibaren, Sağcılar ve Troçkistler Bloku'nun doğrudan denetimi, ikisi de Alman ajanı olan iki Troçkistin ellerindeydi. Krestinski ve Rosengoltz. Etraflı bir tartışmadan sonra ikisi de Rusya'nın Beşinci Kolunun son kozunu oynamasının zamanının geldiğine karar verdiler.

Son koz askeri *Putsch*'du. Silahlı ayaklanmayı yönetmek üzere seçilen adam da SSCB Savunma Komiser Yardımcısı Mareşal Tuhaçevski'ydi.

6 Rosengoltz müdahale savaşı sırasında Kızıl Ordu'da komutan olarak görev yapmıştı. Savaştan sonra Sovyet Büyükelçiliğinin ticari temsilcisi olarak Berlin'e gönderilmişti. 1923'de Troçki onu Alman Askeri İstihbaratı ile ilişkiye geçirdi. Rosengoltz, illegal Troçkist çalışmaları finanse etmekte kullanılan para karşılığında, Almanlara, o sırada Savaş Komiseri olarak Troçki'nin ulaşabildiği Sovyet hava kuvvetlerine ilişkin istihbarat veriyordu. Rosengoltz, Troçkist muhalefette hiç açıkça rol oynamadı. 1934'te Bessonov ona Troçki'den daha açık davranma ve "dış ticaret alanında aktif yıkıcı çalışmalara" başlama zamanı geldiğini bildiren bir mesaj getirdi. Rasengoltz, Berlin'deki Sovyet Ticaret Komisyonu'nda Dış Ticaret Komiseriydi. Kısa bir süre Sovyet ticaretini Nazi Almanyası ve sonra da Japonya için yararlı kanallara yönlendirebildi. 1936 başlarında, Rosengoltz yeniden Moskova'ya çağrıldı.

YİRMİNCİ BÖLÜM

İZİN UCU

1. *Tuhaçevski*

Korsikalının hayaleti yine Rusya üzerinde geziniyordu. Rolün yeni adayı, Kızıl Ordu önderlerinden biri olan eski Çarlık subayı ve soylu bir toprak sahibinin oğlu, iri yapılı, karamsar Kızıl Ordu Mareşali Mikhail Nikolayeviç Tuhaçevski'ydi.

Tuhaçevski gençken, özel Aleksandrovski Askeri Akademisi'nden mezun olduğunda şu kehanette bulundu: "Ya otuzumda general olurum ya da intihar ederim!" Birinci Dünya Savaşı'nda Çar'ın ordusunda subay olarak savaştı. 1915'de Almanlar tarafından esir alındı. Tuhaçevski ile birlikte esir alınan bir Fransız subayı, Teğmen Fervaque, Rus subayını sonradan pervasız ve hırslı biri olarak tanımlıyordu. Kafası Nietzsche felsefesi ile doluydu. "Rusya'ya Hıristiyanlığı getirip onu Batı uygarlığına teslim eden Aziz Vladimir'den nefret ediyorum!" diye haykırıyordu Tuhaçevski. "Kaba dinsizliğimizi, barbarlığımızı korumalıydık. Fakat bunlar geri gelecek; bundan eminim!" Tuhaçevski Rusya'da devrimden söz ederken şöyle diyordu: "Çoğu insan bunu istiyor. Biz ağırkanlı ama çok yıkıcı bir halkız. Devrim olduğu takdirde nerede biteceğini Allah bilir. Bence anayasal bir rejim Rusya'nın sonu demektir. Bize bir despot gerek!"

Bolşevik Devrimi'nin arifesinde Tuhaçevski Alman esir kampından kaçtı ve Rusya'ya döndü. Bolşeviklere karşı Beyaz ordular örgütleyen, Çarlık Ordusu'ndan meslektaşı subaylara katıldı. Sonra aniden saf değiştirdi. Tuhaçevski, bir dostuna, Beyaz Yüzbaşı Dmitri Golum-Bek'e Beyaz davayı terketme kararını gizlice açıkladı. "Ona ne yapacağını sordum," diye anlattı sonradan Golum-Bek. "Öyle dedi: 'Açıkçası, Bolşeviklerle gidiyorum. Beyaz Ordu hiçbir şey yapamaz. Önderimiz yok.' Birkaç dakika çevreyi adımlayıp durdu ve sonra bağırdı: 'İstemiyorsan benimle gelme, ama ben doğru olanı yaptığımı düşünüyorum. Rusya değişme yolunda!'"

1918'de Tuhaçevski Bolşevik Parti'ye girdi. Kısa süre içerisinde Savaş Komiseri Troçki'nin etrafındaki askeri maceracılar arasında yerini buldu; fakat Troçki'nin siyasi entrikalarına çok fazla bulaşmayacak kadar dikkatliydi. Eğitimli ve deneyimli bir asker olan Tuhaçevski, de-

neyimsiz Kızıl Ordu'nun safları arasında hızla yükseldi. Wrangel Cephesi'ndeki Birinci ve Beşinci Ordulara komuta etti, Troçki'yle birlikte Denikin'e karşı başarılı saldırıya katıldı, istilacı Polonyalılara karşı başarısız karşı-saldırıya önderlik etti. 1922'de, Kızıl Ordu Askeri Akademisi Başkanı oldu. O yıl yapılan Rapallo Anlaşması'nın ardından Alman Weimar Cumhuriyeti ile başlatılan askeri görüşmelere katılan, önde gelen Rus subaylarından biri idi.

Daha sonraki yıllarda, Tuhaçevski, Kızıl Ordu Genelkurmayı'nda eski Bolşevik gerillalar Mareşal Budyenny ve Mareşal Voroşilov'un önderliğinden hoşnut olmayan küçük bir grup profesyonel militarist ve eski Çarlık subayının başını çekti. Tuhaçevski'nin grubunda, Kızıl Ordu generalleri, Yakir, Kork, Uboreviç ve Alman militarizmine neredeyse kölece bir hayranlık besleyen Feldman vardı. Tuhaçevski'nin en yakın meslektaşları, Berlin, Londra ve Tokyo'da askeri ataşe olan Troçkist subay V. I. Putna ve Reichswehr Generalleri Seeckt ve Hammerstein'in kişisel dostları olan General Jan B. Gamarnik'di.

Tuhaçevski, Putna ve Gamarnik ile birlikte kısa bir süre içerisinde Kızıl Ordu Genelkurmayı'nda Alman yanlısı küçük, etkili bir klik oluşturdu. Tuhaçevski ve ortakları, Troçki'nin Reichswehr'le olan ilişkisinden haberdardılar, fakat bunu "siyasal" bir anlaşma olarak görüyorlardı. Bunun, Tuhaçevski'nin Askeri Grubu ve Alman Başkomutanlığı arasında bir askeri ittifakla dengelenmesi gerekliydi. Hitler'in iktidara gelmesi, Tuhaçevski ve Alman askeri liderleri arasındaki gizli anlaşmayı hiçbir biçimde değiştirmedi. Hitler de Troçki gibi bir "politikacı" idi. Askerlerin kendilerine ait düşünceleri vardı...

Sağcılar ve Troçkistler Bloku'nun örgütlenmesinden bu yana Troçki, Tuhaçevski'yi bütün komplonun son stratejik anında oynanacak son kozu olarak görmüştü. Troçki, Tuhaçevski'yle ilişkilerini esas olarak Krestinski ve Troçkist askeri ataşe Putna aracılığıyla sürdürdü. Sonradan Buharin, Tomski'yi Askeri Gruba kişisel irtibat görevlisi olarak atadı. Troçki de Buharin de Tuhaçevski'nin "politikacılar"a ve "ideologlar"a duyduğu küçümsemenin tamamen bilincindeydiler ve onun askeri ihtiraslarından korkuyorlardı. Buharin, Tomski'yle Askeri Grubu eyleme çağırma olasılığını tartışırken şöyle diyordu:--

> "Bu askeri bir darbe olacak. İşlerin mantığı gereği, komploculuların Askeri Grubu olağanüstü bir etkiye sahip olacak... böylelikle tuhaf bir Bonapartist tehlike doğabilir. Ve Bonapartist-

ler -özellikle de Tuhaçevski'yi düşünüyorum- işe, müttefiklerine ve sözde ilham aldıkları kişilere Napolyonvari bir tarzda tövbe etmeleri için çok kısa süreli fırsat tanıyarak başlayacaklar. Tuhaçevski de potansiyel bir küçük Napolyon -ve Napolyon'un sözde ideologlarla nasıl uğraştığını bilirsin!"

Buharin Tomski'ye sordu:--

"Tuhaçevski nasıl bir darbe mekanizması tasarlıyor?"

"Bu askeri örgütün işi," diye yanıtladı Tomski. Ayrıca Askeri Grubun, Naziler Sovyet Rusya'ya saldırdığı anda "cepheyi Almanlara açmayı" -yani Alman Başkomutanlığına teslim olmayı- planladığını ekledi. Bu plan, Tuhaçevski, Putna, Gamarnik ve Almanlar tarafından yapılmış ve üzerinde anlaşılmıştı.

"O zaman," dedi Buharin düşünceli bir tavırla, "beni dehşete düşüren Bonapartist tehlikeden kurtulabiliriz."

Tomski anlamadı. Buharin açıklamaya devam etti: Thaçevski askeri bir diktatörlük kurmaya çalışacaktı; komplonun siyasi önderlerini günah keçisi haline getirerek halkın desteğini sağlamaya bile çalışabilirdi. Fakat iktidara gelince, politikacılar durumu Askeri Grubun aleyhine çevirebilirlerdi. Buharin Tomski'ye şöyle dedi: "Cephedeki 'bozgun'dan sorumlu olanları yargılamak gerekebilir. Bu, yurtsever sloganlardan yararlanarak kitleleri kazanmamızı sağlayacaktır..."

1936 başında Tuhaçevski, İngiltere Kralı V. George'un cenaze töreninde Sovyet askeri temsilcisi olarak bulunmak üzere Londra'ya gitti. Dönmeden önce Sovyetler Birliği Mareşali yüksek unvanını aldı. Sovyet rejiminin devrileceği ve Almanya ve Japonya'yla ittifak halindeki yeni Rusya'nın dünya hakimiyeti için darbe indireceği saatin yakın olduğuna çoktandır inanmıştı.

Tuhaçevski Londra'ya giderken, Varşova ve Berlin'de kısa bir süre konaklayarak Polonyalı "albaylar" ve Alman generalleriyle görüşmeler yaptı. Kendinden o kadar emindi ki, Alman militaristlerine olan hayranlığını gizlemek için pek az çaba gösterdi.

Paris'te, Londra'dan döndükten sonra, Sovyet Büyükelçiliği'ndeki resmi bir akşam yemeğinde Tuhaçevski, Sovyet Hükümeti'nin Batı demokrasileriyle kolektif güvenlik sağlama çabalarına açıkça saldırarak Avrupalı diplomatları hayrete düşürdü. Romanya Dışişleri Bakanı Nic-

holas Titulescu ile aynı masada oturan Tuhaçevski, Romen diplomata şöyle dedi:--

"Monsieur le Ministre, kariyerinizi ve ülkenizin kaderini Büyük Britanya ve Fransa gibi eski ve 'tükenmiş' ülkelere bağlamakla hata ediyorsunuz. Yönelmemiz gereken yer, yeni Almanya'dır. En azından belli bir süre için Avrupa kıtasının önderliğini yapacak olan ülke Almanya'dır. Hitler'in hepimizin kurtulmasına yardım edeceğinden eminim."

Tuhaçevski'nin sözleri, Romen diplomat ve Sovyet Büyükelçiliği'ndeki resmi ziyafete katılan, Paris'teki Romanya Büyükelçiliği Basın Servisi Şefi E. Schachanan Esseze tarafından kaydedildi. Bir diğer konuk, ünlü Fransız siyasi muhabiri Geneviève Tabouis sonradan, *Benim Adım Cassandra* adlı kitabında şöyle yazıyordu:--

Kral V. George'un cenaze töreninin ertesi günü, Tuhaçevski'yi son görüşümmüş. Rus generali, Sovyet Büyükelçiliği'ndeki akşam yemeğinde Politis, Titulescu, Herriot, Boncour ile pek sıkı fıkıydı... Almanya gezisinden henüz dönmüştü ve Nazilere ateşli övgüler yağdırıyordu. Sağımda oturmuş, büyük güçler ve Hitler'in ülkesi arasındaki bir hava anlaşmasından sözederken defalarca şöyle dedi: "Onlar zaten mağlup olmaz, Madam Tabouis!"

Nasıl o kadar emin konuşabiliyordu? Bunun nedeni, eski Rus okulundan olan bu adamla konuşmayı kolay bulan Alman diplomatları arasında bulduğu hüsnü kabulden ötürü kafasının değişmiş olması mıydı? Ne olursa olsun, onun o akşamki coşku gösterisinden dehşete düşen yalnızca ben değildim. Konuklardan biri -önemli bir diplomat- Büyükelçilikten çıktığımız sırada kulağıma homurdandı:

"Eh, umarım bütün Ruslar aynı hisleri paylaşmıyordur."

1936 Ağustos'undaki Troçkist-Zinovyevci Terörist Blok duruşmasında sansasyonel ifşaatlar ve sonradan da Pyatakov ve Radek'in tutuklanmaları, Tuhaçevski'yi cidden dehşete düşürdü. Krestinski'yle temas kurdu ve ona komplocuların planlarının kesinlikle değiştirilmesi gerektiğini söyledi. Aslında Askeri Grup, Sovyetler Birliği'ne dışarıdan saldırılana dek harekete geçmeyecekti. Fakat uluslara-

rası gelişmeler - Fransız-Sovyet Paktı, Madrid'in beklenmedik bir biçimde savunulması- dışarıdan eylemin sürekli ertelenmesine neden oluyordu. Rusya'nın içindeki komplocular, dedi Tuhaçevski, *coup d'état*'yı zamanından önce gerçekleştirerek işleri çabuklaştırmalıydılar. Almanlar Rus müttefiklerinin yardımına hemen koşarlardı.

Krestinski, Troçki'ye, harekete geçişi hızlandırma zorunluluğunu bildiren bir mesajı derhal ileteceğini söyledi.

Krestinski'nin Ekim ayında Troçki'ye gönderdiği mesajda şunlar yazılıydı:--

> "Biz, çok sayıda Troçkist tutuklanmış olmasına rağmen Blok'un ana güçlerinin şimdiye dek bundan etkilenmediği düşüncesindeyiz, eyleme girişilebilir; fakat bu amaçla, merkez için dışarıdan eylemin hızlandırılması zorunludur."

Krestinski "dışarıdan eylem" ile, Sovyet Rusya'ya Nazi saldırısını kastediyordu.

Mesaj gönderildikten kısa bir süre sonra, Tuhaçevski 1936 Kasım'ındaki Sekizinci Olağanüstü Sovyetler Kongresi'nde Krestinski'nin yanına geldi. Thuçevski heyecanla tutuklamaların devam ettiğini ve komplo aygıtının alt tabakalarında kalacağına inanmak için hiçbir neden bulunmadığını söyledi. Troçkist askeri irtibat görevlisi Putna çoktan tutuklanmıştı. Stalin açıkça, yaygın bir komplonun varlığından kuşkulanıyor ve kesin önlemler almaya hazırlanıyordu. Pyatakov ve diğerlerini mahkum etmek için elinde yeterince delil vardı. Putna'nın tutuklanması ve Yagoda'nın NKVD Başkanlığından alınması, Sovyet yetkililerin komplonun köküne ulaşmak üzere oldukları anlamına geliyordu. İzin nereye götüreceğine ilişkin hiçbir belirti yoktu. Bütün girişim pamuk ipliğine bağlıydı.

Tuhaçevski derhal eylemden yanaydı. Blok daha fazla gecikmeksizin bu konuda bir karara varmalı ve askeri darbeyi desteklemek için tüm güçleri hazırlamalıydı...

Krestinski, meseleyi Rosengoltz'la tartıştı. İki Troçkist Alman ajanı Tuhaçevski'nin haklı olduğunu kabul ettiler. Troçki'ye bir mesaj daha gönderildi. Mesajda Krestinski, Troçki'ye Tuhaçevski'nin savaşı beklemeksizin ilerleme kararlılığından söz etmenin yanı sıra, siyasal stratejiye ilişkin bazı önemli sorunları da gündeme getiriyordu. Şöyle yazıyordu:--

Coup'un gerçek amaçlarını gizlememiz gerekecek. Halka, orduya, yabancı devletlere bir açıklama yapmak zorunda kalacağız... Birincisi, halka yapacağımız açıklamada *coup*'muzun mevcut Sosyalist düzeni devirmek için tasarlandığından söz etmemek uygun olacaktır... Sovyet isyancılar kisvesine (bürünmeliyiz); kötü bir Sovyet hükümetini devireceğiz ve iyi bir Sovyet hükümeti kuracağız... Her halükarda bu meselede çok fazla açık sözlü olmamalıyız.

Troçki'nin yanıtı Krestinski'ye Aralık sonunda ulaştı. Sürgündeki lider, Krestinski'yle tamamen hemfikirdi. Aslına bakılırsa, Pyatakov'un tutuklanmasından sonra Troçki, Askeri Grubun daha fazla gecikmeksizin eyleme geçirilmesi gerektiği sonucuna kendi başına varmıştı. Krestinski'nin ona yazdığı mektup daha yoldayken, Rosengoltz'a yazıp derhal askeri eylem düşüncesini savunmuştu...

Krestinski sonradan, "Bu yanıtı aldıktan sonra," diye belirtiyordu, "*coup* için daha doğrudan hazırlıklar yapmaya başladık. Tuhaçevski'ye istediği gibi davranma serbestisi verildi, işi doğrudan onun yürütmesi için *carte blanche** verildi."

2. Troçkist Paralel Merkez Duruşması

Sovyet Hükümeti de boş durmuyordu. Zinovyev-Kamenev Duruşması'ndaki ifşaatlar, ülkedeki komplonun gizli "sol" muhalefetin çok çok ötesine geçtiğini kuşku götürmez bir biçimde kanıtlamıştı. Komplonun asıl merkezleri hiç de Rusya'da değildi; Berlin ve Tokyo'daydı. Soruşturma sürdükçe, Mihverin Beşinci Kolu'nun gerçek biçim ve niteliği, Sovyet Hükümeti açısından daha da netleşiyordu.

23 Ocak 1937'de, Pyatakov, Radek, Sokolnikov, Şestov, Muralov ve aralarında Alman ve Japon İstihbarat Servisleri'nin kilit ajanlarının da bulunduğu on iki komplo ortağı, ihanetten yargılanmak üzere Moskova'da, SSCB Yüksek Mahkemesi Askeri Collegium'u önüne çıktılar.

Troçkist Merkez'in önde gelen üyeleri, kendilerine karşı getirilen suçlamaları aylardır reddetmişlerdi. Fakat aleyhlerindeki deliller bütünlüklü ve eziciydi. Sabotaj ve terörist faaliyetler yönettiklerini ve

---

* *carte blanche:* kayıtsız şartsız yetki -ç.n.

Troçki'nin talimatları üzerine Alman ve Japon Hükümetleri ile ilişkide bulunduklarını birer birer itiraf ettiler. Fakat mahkemede olduğu gibi ön sorguda da tablonun bütününe ilişkin her şeyi açıklamadılar. Askeri Grup'un varlığına dair hiçbir şey söylemediler; Krestinski ya da Rosengoltz'dan sözetmediler; kendileri sıkı sıkı sorgulanırken bile iktidarı ele geçirmek için hummalı bir hazırlık içerisinde bulunan, komplonun son ve en güçlü "tabaka"sı Sağcılar ve Troçkistler Bloku konusunda sessiz kaldılar.

Doğu İşleri'nden sorumlu eski Komiser Yardımcısı Sokolnikov, cezaevinde, komplonun siyasal yönlerini; Hess'le olan pazarlığı, SSCB'nin parçalanması, Sovyet rejiminin yıkılmasından sonra bir faşist diktatörlük kurma planını açıklamıştı. Sokolnikov mahkemede şöyle dedi:--

> Faşizmin, kapitalizmin en örgütlü biçimi olduğunu, Avrupa'ya karşı zafer kazanacağını, onu ele geçireceğini ve bizi boğacağını düşünüyorduk. İşte bu yüzden onunla uzlaşmak daha uygun olacaktı... Bütün bunlar şu tezle açıklanıyordu: Her şeyi kaybetmektense, çok ciddi de olsa belli fedakarlıklarda bulunmak iyidir... politikacılar gibi mantık yürüttük... bazı şeyleri göze almamız gerektiğini düşündük.

Pyatakov, kendisinin Troçkist Merkez'in lideri olduğunu itiraf etti. Ulusal Ekonomik Yüksek Konsey'in eski üyesi, kelimelerini özenle seçip yumuşak, telaşsız bir sesle verdiği ifadesinde, tutuklandığı ana dek yönetmekte olduğu sabotaj ve terörist faaliyetlerine ilişkin gerçekleri anlattı. Amerikan Büyükelçisi Joseph E. Davies'e göre, sanıklara ayrılmış olan yerde dururken, uzun ince solgun, tümüyle ifadesiz yüzüyle, "ders veren bir profesöre benziyordu."

Vişinski, Pyatakov'a, Troçkistlerle Alman ve Japon ajanlarının nasıl tanıştıklarını açıklatmaya çalıştı. Pyatakov sorulara kaçamak yanıtlar verdi:--

> VİŞİNSKİ. Alman ajanı Rataichak size açılmak için ne gibi nedenler öne sürdü?
>
> PYATAKOV. Benimle iki kişi konuşmuştu...
>
> VİŞİNSKİ. O mu size, yoksa siz mi ona açıldınız?
>
> PYATAKOV. Bu işler karşılıklı olur.
>
> VİŞİNSKİ. Önce siz mi ona açıldınız?

PYATAKOV. Önce kim mi, o mu ben mi -tavuk ya da yumurta meselesi gibi- bilmiyorum.

John Gunther'in sonradan *Dahili Avrupa*'da kaydettiğine göre:--

Sanıkların hepsinin aynı hikayeyi anlattığı, sefil ve yaltakçı oldukları, celladın ağılındaki koyunlar gibi davrandıkları şeklinde yurtdışında hakim olan izlenim hiç de doğru değildir. Savcıyla inatla tartıştılar; çoğu, sadece söylemek zorunda kaldıkları şeyleri söyledi...

Duruşma ilerledikçe ve sanıklar kılları bile kıpırdamadan birbiri ardına Pyatakov'a dair soğukkanlı ve hesapçı bir siyasal suikastçi diye ifade verdikçe, onun şimdiye kadarki sakin ve dengeli sesi tereddütlü ve tükenmiş bir tona bürünmeye başladı. Yetkililerin bildiği bazı gerçekler, üzerinde kesin bir şok etkisi yaptı. Pyatakov'un tavrı değişti. Tutuklanmazdan önce bile Troçki'nin önderliğini sorgulamaya başlamış olduğunu iddia etti. Hess'le olan ilişkiyi onaylamadığını söyledi. Pyatakov mahkemeye hitaben, "Biz bir çıkmazdaydık," dedi, "Bir çıkış yolu arıyordum ben..."

Mahkemedeki son sözlerinde Pyatakov şöyle haykırdı:--

Evet, ben yıllardır Troçkisttim! Troçkistlerle elele çalıştım... Yargıç Yurttaşlar... sanmayın ki Troçkizm'in boğucu yeraltı dünyasında geçen yıllar boyunca, ülkede olup bitenleri göremedim! Sanmayın ki sanayide neler yapıldığını anlayamadım. Size samimiyetle söylüyorum: Arada sırada, Troçkist yeraltı dünyasından çıkıp da öteki pratik işlerimle uğraştığım zamanlarda, bazen bir ferahlık hissediyordum ve kuşkusuz, bir insan olarak bu ikilik yalnızca dışadönük davranışa ilişkin bir şey değildi, içimde de bir ikilik vardı... Birkaç saat içerisinde kararınızı vereceksiniz... Benden bir tek şunu esirgemeyin Yargıç Yurttaşlar. Geç de olsa sizin gözünüzde de, suçlu geçmişimle bağımı kesme gücünü kendimde bulduğumu hissetme hakkını benden esirgemeyin!

Fakat, son ana dek Pyatakov'un ağzından, komplonun geri kalan "tabaka"sının varlığına ilişkin tek söz çıkmadı...

1932'den beri Şestov ve Alman "teknisyenler"le birlikte Uraller'daki Troçkist hücreleri yönetmiş olan, bir zamanların Moskova Askeri Garnizon Komunatı ve eski Troçkist Muhafızlar'ın önde gelen

üyesi Nicolai Muralov, mahkemeden, "samimi ifadesi"nin gözönüne alınmasını isteyerek merhamet diledi. Sakallı ve kır saçlı upuzun boylu bir adam olan Muralov ifade verirken hazırol vaziyetinde gibiydi. Tutuklanmasından sonra ve uzun bir mücadelenin ardından "her şeyi ortaya sermeye" karar verdiğini söyledi. Walter Duranty ve öteki gözlemcilere göre, sanık sandalyesinde sarfettiği sözleri gerçek bir dürüstlük numunesiydi:--

> Avukatı ve kendimi savunmayı reddettim, zira kendimi iyi silahlarla savunmaya ve saldırmaya alışkınım. Şimdiyse kendimi savunacak iyi silahlarım yok... Beni Troçkist örgüte çektiler diye birilerini suçlamak yakışmaz bana. Kimseyi bunun için suçlamaya cesaret edemem. Suçlanması gereken benim. Bu benim suçum. Bu benim talihsizliğim... On yıldan fazladır Troçki'nin sadık bir neferiydim...

Karl Radek, kalabalık duruşma salonuna kalın gözlüklerinin ardından bakarken, Savcı Vişinski'nin sorgulaması sırasında kah mütevazi, kah yaltakçı, kah küstah ve kibirliydi. Pyatakov gibi, hatta daha da ileri giderek, haince faaliyetlerini kabul etti. Radek ayrıca tutuklanmasından önce ve Troçki'nin Nazi ve Japon Hükümetleri'yle ilişkinin anahatlarını çizen mektubunu alır almaz, Troçki'yi reddetmeye ve komployu açığa çıkarmaya karar vermiş olduğunu iddia etti. Haftalarca ne yapması gerektiğini düşünmüş durmuştu.

VİŞİNSKİ. Neye karar verdiniz?

RADEK. Yapılacak ilk iş Parti Merkez Komitesi'ne gitmek, ifade vermek, hepsinin adını açıklamak olacaktı. Bunu yapmadım. Ben G.P.U.'ya gitmedim. G.P.U bana geldi.

VİŞİNSKİ. Dokunaklı bir yanıt!

RADEK. Hazin bir yanıt.

Radek son sözlerinde kendisini tereddütlerin yıprattığı Sovyet rejimine sadakatle, devrimin ilk günlerinden beri üyesi olduğu Sol Muhalefet'e bağlılık arasında sürekli gidip gelen bir adam olarak tanıttı. Sovyet rejiminin dışarıdan gelen düşmanca baskılara asla dayanamayacağı kanısında olduğunu söyledi. Mahkemeye, "Asıl sorundan, Beş Yıllık Plan için savaşı sürdürme sorunundan uzaklaştım. Troçki, benim derin huzursuzluğumu kavradı," dedi. Radek, kendi anlatımına göre komplonun içteki halkalarına doğru çekilmişti. Sonra, İstihbarat

Servisleri ile bağlantılara ve sonunda Troçki'nin Alfred Rosenberg ve Rudolph Hess'le pazarlıklarına sıra geldi. "Troçki," dedi Radek, "kendi anlaşmasını yapıp bizi bir oldu bittiyle karşı karşıya bıraktı..."

Radek, sonunda suçluluğunu kabul etme ve komployа ilişkin bildiği tüm gerçekleri itiraf etme noktasına nasıl geldiğini açıklarken şöyle dedi:--

> Kendimi İçişleri Halk Komiserliği'nde bulduğumda, sorgulama şefi... bana dedi ki: "Bebek değilsiniz. Burada aleyhinizde ifade veren on beş kişi var. Bu işten sıyrılamazsınız ve makul bir insan olarak böyle bir şey yapmayı düşünemezsiniz de..."
>
> İki buçuk ay boyunca sorgucumun canına okudum. Burada sorgu sırasında bize işkence yapılıp yapılmadığı sorusu ortaya atıldı. Söylemeliyim ki, ben işkence görmedim ama sorgulama görevlilerine işkence ettim ve onları bir sürü faydasız iş yapmaya ittim. İki buçuk ay boyunca sorgulama görevlisini, beni sorgulayarak ve diğer sanıkların ifadeleriyle yüzleştirerek bütün kartlarını açmaya zorladım, böylelikle kim itirafta bulunmuş, kim bulunmamış ve herbiri ne söylemiş öğrenebilecektim... Ve bir gün sorgulama şefi bana gelip şöyle dedi: "İşin sonuna geldiniz. Neden zaman harcayıp kaçamak yapıyorsunuz? Söylemeniz gerekeni neden söylemiyorsunuz?" Ben de şu karşılığı verdim: "Tamam, yarın ifade vermeye başlayacağım."

Karar 30 Ocak 1937'de açıklandı. Sanıklar, vatana ihanetten "casusluk, ayrılıkçı ve yıkıcı faaliyetleri için Alman ve Japon faşist güçlerinin ajanı" olmaktan ve "yabancı saldırganlara SSCB topraklarını ele geçirmeleri için" yardımcı olma planları yapmaktan- suçlu bulundular.

Sovyet Yüksek Mahkemesi Askeri Collegium'u Pyatakov, Muralov, Şestov ve daha on kişiyi kurşuna dizilmeye mahkum etti. Radek, Sokolnikov ve iki önemsiz ajan ağır hapis cezalarına çarptırıldılar.

Devlet Savcısı Vişinski, 28 Ocak 1937'deki karar konuşmasında şöyle dedi:--

> Troçki ve Pyatakov yönetiminde Alman ve Japon İstihbarat Servisleri'yle ilişki kuran insanlar, casusluk faaliyetleriyle, yalnız devletimizin değil, bizimle birlikte, barış isteyen ve barış için savaşan bazı devletlerin de çıkarlarına ağır zararlar verebilecek

sonuçlar elde etmeye çalıştılar... Biz, barış isteyen ve barış için savaşan her ülkenin hükümetinin, savaşa hazırlanan, barış davasını ve nihayet, bütün ilericilerin, bütün ilerici insanlığın davasını yıkmaya hazırlanan barış düşmanları, demokrasi düşmanları, karanlık faşist güçler tarafından organize edilen suç niteliğindeki casusluk, yıkıcı, terörist faaliyetlere girişmesine dur demek için en kararlı önlemlerin alınmasından yanayız.

Vişinski'nin sözleri Sovyet Rusya dışında pek az kamuoyu yarattı; fakat bazı diplomat ve gazeteciler tarafından duyuldu ve unutulmadı.

Amerika'nın Moskova Büyükelçisi Joseph E. Davies, duruşmadan alabildiğine etkilenmişti. Her gün orada hazır bulundu ve bir çevirmenin yardımıyla davayı izledi. Eskiden şirket avukatı olan Büyükelçi Davies, o günlerde anti-Sovyet, propagandacılar tarafından "zalim Engizisyoncu" diye tanımlanan Sovyet Savcı Vişinski'nin, "tıpkı Homer Cummings gibi sakin, tarafsız, aydın, yetenekli ve zeki" olması nedeniyle kendisini etkilediğini belirtti. "İhanet davasını sürdürüş tarzı ile bir avukat olarak saygı ve hayranlığımı kazandı," dedi.

17 Şubat 1937'de Büyükelçi Davies, Dışişleri Bakanı Cordell Hull'a çektiği gizli bir telgrafta, Moskova'daki hemen tüm yabancı diplomatların, kendisinin hükmün adilliği şeklindeki düşüncesini paylaştıklarını bildiriyordu. Büyükelçi Davies şöyle yazıyordu:--

> Hepsiyle değilse bile, kordiplomatiğin galiba biri hariç pek çok üyesiyle konuştum, hepsi de duruşmalarda hükümeti devirme amaçlı bir siyasal hazırlık ve komplonun varlığının net bir şekilde kanıtlandığı düşüncesindeler.

Fakat bu gerçekler kamuoyuna açıklanmadı. Büyük güçler, Sovyet Rusya'daki Beşinci Kola ilişkin gerçekleri gizlemek için elbirliğiyle çalıştılar. 11 Mart 1937'de Büyükelçi Davies, Moskova günlüğüne şunları yazıyordu:--

> Başka bir diplomat, Bakan... dün bana çok aydınlatıcı bir açıklamada bulundu. Duruşma hakkında tartışılırken, sanıkların kesinlikle suçlu olduklarını; fakat dış dünyanın, basın açıklamalarından, duruşmanın oldu bittiye (onun deyimiyle vitrin)

getirilmiş bir iş olduğunu düşünür gibi göründüğünde; onun bunun böyle olmadığını bilmesine rağmen, dış dünyanın böyle düşünmesinin ise bir o kadar doğal olduğunu söyledi.[1]

3. Mayıs'ta Eylem

Komplo hâlâ ezilmiş değildi. Pyatakov gibi Radek de, ifadesinin dolu görünmesine rağmen, önemli bilgileri Sovyet yetkililerden sakladı. Fakat duruşmanın ikinci gününde Radek tehlikeli bir hata yaptı.

---

1 Troçki'nin Avrupa ve Amerika'daki taraftar ve hayranları, ortalığı, Moskova duruşmalarını "Stalin'in Troçki'den intikamı" ve "Stalin'in Doğulu kinciliği"nin ürünü olarak tanımlayan sonu gelmez açıklama, broşür, kitapçık ve makaleler yağmuruna tuttular. Birleşik Devletler'de, *Foreign Affairs Quarterly, Reader's Digest, Saturday Evening Post, American Mercury, New York Times* ve diğer ünlü ve yüksek tirajlı gazete ve dergilerde demeç ve makaleleri çıktı. Duruşmalara ilişkin yorumları Amerikan basın ve radyosunda önemli bir yer tutan Leon Troçki'nin dost, taraftar ve hayranları arasında şunlar da vardı: Troçki'nin Amerika'daki eski temsilcisi ve resmi çevirmeni Max Eastman; bir zamanlar Sovyet Dışişleri Bakanlığı'nda çalışmış olan Sovyet döneği Alexander Barmine; 1941'de Federal Mahkeme tarafından ABD silahlı kuvvetlerine karşı ayaklanma planı yapmaktan suçlu bulunan Troçki'nin avukatı Albert Goldman; geçmişte OGPU'da yetkili bir mevkide bulunan ve sonradan, haraketini "büyük günahları"nın kefareti olarak açıklayan bir not bırakarak intihar eden Rus maceraperesti ve Dies tanığı "General" Krivitski; kıdemli bir Sovyet aleyhtarı propagandacı ve Hearst basınının baş roldeki yazarı Isaac Don Levine ve duruşmaları ilişkin görüşleri, Tokyo propaganda yayın organı *Contemporary Japan*'da "Rusya'da Kanlı Temizlik" başlığı altında çıkan Hearst'ün kalburüstü yazarı William Henry Chamberlin.

Sonradan çok tutan *Yönetimde Devrim*'in yazarı ünlü Amerikan Troçkisti James Burnham, Moskova Duruşmaları'nı, Mihver'e karşı "kutsal savaşta" Fransa, İngiltere ve Birleşik Devletler'in yardımını elde etmek ve "devrimci bozgunculuk politikasını savunan ... herkese (yani Troçkistlere)" uluslararası planda zulmedilmesini sağlamak amacıyla Stalin tarafından gerçekleştirilen sinsice bir girişim olarak lanse etti. 15 Nisan 1937'de, Pyatakov-Radek duruşması üzerine bir Troçkist broşürün önsözünde Burnham şöyle yazıyordu: "Evet: Duruşmalar, Stalinizm'in yaklaşan savaş için yaptığı hazırlıkların en önemli ve ayrılmaz parçasıdır. Stalinizm, Stalin'in, Almanya ve Japonya'nın Sovyetler Birliği'ne saldırısıyla başlayacağını beklediği kutsal savaşta Fransa, Büyük Britanya ve Birleşik Devletler'in halk kitlelerini kendi emperyalist hükümetlerinin ordularına katmayı hedeflemektedir. Stalinizm, duruşmalar sayesinde, dünya çapında faaliyet göstererek bu sosyal-yurtsever ihanete karşı her tür olası direniş merkezini ortadan kaldırmaya çalışıyor."

Çenesinin düşüklüğü ona ihanet etti. Vişinski'nin araştırıcı sorularını savuşturmaya çalışırken, Tuhaçevski'nin adını ağzından kaçırdı. "Vitali Putna," dedi Radek, "Tuhaçevski'nin bir ricasını iletmek için beni görmeye geldi." Hızla devam etti ve Tuhaçevski'nin adını bir daha ağzına almadı.

Ertesi gün, Vişinski, Radek'in Bir önceki oturumdaki ifadesini yüksek sesle okudu: "Tuhaçevski'nin adına hangi bağlamda değindiğinizi öğrenmek istiyorum," dedi.

Kısa bir sessizlik oldu. Sonra Radek'in dümdüz, tereddütsüz yanıtı geldi. Tuhaçevski'nin, Radek'in *Izvestia* bürolarında bulunan "hükümet çalışmalarına ilişkin bazı materyalleri" istediğini belirtti. Askeri komutan, onu alması için Putna'yı göndermişti. Hepsi bu kadardı. "Tabii ki," diye ekledi Radek "Tuhaçevski benim rolüme ilişkin hiçbir şey bilmiyordu... Tuhaçevski'nin kendisini tamamen Partiye ve Hükümete adamış bir insan olarak eğilimini bilirim!"

Duruşmada Tuhaçevski'ye dair başka bir şey söylenmedi. Fakat geri kalan komplocular son darbenin daha fazla ertelenmesinin intihar demek olacağından emindiler.

Krestinski, Rosengoltz, Tuhaçevski ve Gamarnik bir dizi acil gizli toplantı yaptılar. Tuhaçevski, herbiri saldırı anında özel görevleri yerine getirecek olan Askeri Grup'taki subaylara özel "komutlar" vermeye başladı.

1937 Mart'ının sonunda, askeri darbe hazırlıkları son aşamasına gelmişti. Tuhaçevski, Rosengoltz'un Moskova'daki dairesinde, o ve Krestinski ile yaptığı toplantıda, Askeri Grup'un altı hafta içinde eyleme hazır olacağını açıkladı. Eylem tarihi, Mayıs başı, herhalde Mayısın 15'inden önce olarak saptanabilirdi. Askeri Grup içinde iktidarın ele geçirilmesi için asli araçlara ilişkin "kimi seçenekler"in tartışılmakta olduğunu söyledi.

Rosengoltz sonradan Tuhaçevski'nin "en çok güvendiği" planın, "kendi taraftarlarından oluşan bir grup askerin, bir bahaneyle onun dairesinde toplanıp Kremlin'e yürümesi, Kremlin telefon santralını ele geçirerek Parti ve Hükümet liderlerini öldürmesi" olduğunu söyledi. Bu plana göre, aynı anda Gamarnik ve birimleri de "İçişleri Halk Komiserliği binasını ele geçireceklerdi."

Öteki seçenekler de tartışıldı; fakat Krestinski ve Rosengoltz, bu planın, içlerinde en cesuru ve başarıya en yakın olanı olduğu konusun-

da fikir birliğine vardılar...

Rosengoltz'un dairesindeki toplantı iyimser bir havayla sona erdi. Tuhaçevski'nin çizdiği darbe planının başarı şansı yüksekti. Pyatakov ve diğerlerinin kaybına karşın, komploculuların uzun süredir bekledikleri ve hazırlandıkları gün gelmiş gibi görünüyordu.

Nisan ayı, darbe için son dakika hazırlıklarının telaşıyla göz açıp kaparcasına geçti.

Krestinski, "darbe patlak verdiğinde Moskova'da tutuklanacak ve görevlerinden alınacak insanlar ve onlardan boş kalan yerlere atanabilecek kişilere ilişkin" koca koca listeler düzenlemeye başladı. Gamarnik komutasındaki silahlı kişiler, Molotov ve Voroşilov'u öldürmekle görevlendirildiler. Dış Ticaret Komiserliği mevkiindeki Rosengoltsz, darbe arifesinde Stalin'den randevu alıp Sovyet liderini Kremlin'deki karargahında öldürüleceğini söyledi...

1937 Mayıs'ının ikinci haftasıydı.

Tam bu sırada Sovyet Hükümeti, ani ve yıkıcı bir darbe indirdi. Mayısın onbirinde, Mareşal Tuhaçevski'nin Savaş Komiser Yardımcılığı rütbesi indirilerek, Volga bölgesinde önemsiz bir göreve atandı. Gamarnik Savaş Komiser Yardımcılığı görevinden alındı. Tuhaçevski ve Gamarnik'le birlikte komploya katılan Generaller Yakir ve Uboreviç'in de rütbeleri indirildi. Öteki iki general, Kork ve Eideman tutuklandılar ve Nazi Almanyası ile gizli ilişkiler kurmakla suçlandılar.

Krestinski sonradan "Kendimi tutuklanmaya hazırlamaya başladım," diyordu. "Meseleler üzerine Rosengoltz'la konuştum. Rosengoltz, felaketin geleceğini beklemiyordu ve Troçki'yle ilişkiyi sürdürmeyi üstlendi... Birkaç gün sonra da ben tutuklandım."

Resmi bir bildiriyle, sıkı gözetim ve soruşturmaya tabi tutulmuş olan Buharin, Rikov ve Tomski'nin şimdi ihanetle suçlandıkları açıklandı. Buharin ve Rikov tutuklanmışlardı. Tomski, intihar ederek tutuklanmaktan kurtulmuştu. 31 Mayıs'ta General Gamarnik, Tomski örneğini izledi ve kendini vurdu. Tuhaçevski ve diğer bazı yüksek rütbeli subayların NKVD tarafından tutuklandıkları bildirildi. Kısa bir süre sonra da Rosengoltz tutuklandı. Beşinci Kol sanıkları ülkenin her yanında yakalanıyorlardı.

11 Haziran 1937 sabahı saat onbirde Mareşal M. N. Tuhaçevski ve öteki yedi Kızıl Ordu generali Sovyet Yüksek Mahkemesi'nin özel bir Askeri Heyeti önüne çıktılar. Alınacak ifadelerin gizli askeri nite-

liğinden ötürü, duruşma gizli yapıldı. Bu bir askeri mahkemeydi. Sanıklar, Sovyetler Birliği'ne karşı düşman kuvvetlerle birlikte komplo hazırlamakla suçlanıyorlardı. Mahkeme salonunda -Mareşaller Voroşilov, Budyenny, Şoposnikov ve diğer Kızıl Ordu önderlerinin karşısında- Tuhaçevski'yle birlikte yedi general vardı:--

Eski Londra, Tokyo ve Berlin askeri ataşesi General V.I. Putna

Leningrad Askeri Garnizonu eski Komutanı General I.E. Yakir

Kızılordu Belorusya eski Komutanı General I.P. Uboreviç

Osoavikhim (gönüllü askeri savunma örgütü) eski başkanı General R. P. Eideman

Frunze Askeri Akademisi eski başkanı General A.I. Kork

Genelkurmay Personel Dairesi eski Şefi General B.M. Feldman

Harkov Askeri Garnizonu eski Komutanı General V.M. Primakov

Resmi bir bildiride şöyle deniliyordu:--

Araştırmalar, sanıklarla birlikte General Jan Gamarnik'in de, SSCB'ye karşı dostça olmayan bir politika izleyen yabancı ülkelerden birinin önde gelen askeri çevreleriyle devlet aleyhtarı ilişkilere katıldıklarını kanıtladı.

Sanıklar bu ülkenin askeri istihbaratının hizmetindeydiler.

Sanıklar Kızıl Ordu'nun durumu hakkındaki gizli bilgileri sistematik olarak bu ülkenin askeri çevrelerine verdiler.

Sovyetler Birliği'ne karşı saldırı halinde Kızıl Ordu'nun bozguna uğramasını sağlamak için onu zayıflatmak amacıyla yıkıcı faaliyetler yürüttüler...

12 Haziran günü Askeri Mahkeme kararını verdi. Sanıklar suçlu bulundular ve bir Kızıl Ordu idam mangası tarafından hain sıfatıyla kurşuna dizilmeye mahkum edildiler. Hüküm yirmi dört saat içinde infaz edildi.

Bir kez daha, vahşi anti-Sovyet söylenti ve propaganda, dünyanın geri kalan kısmına yayıldı. Kızıl Ordu'nun tümünün Sovyet Hükümeti'ne karşı isyan diye kaynadığı; Voroşilov'un Stalin karşıtı bir ordunun başında "Moskova'ya yürüdüğü"; Sovyet Rusya'nın her

yanında "kitle katliamları"nın sürdüğü; Kızıl Ordu'nun "en iyi generalleri"ni kaybettiği için, bundan böyle "uluslararası durumda ciddi bir etmen olmaktan çıktığı" söylenip duruyordu.

Pek çok dürüst gözlemci, Sovyet Rusya'daki olaylardan derinden etkilendi. Beşinci Kolun niteliği ve teknikleri hala genel olarak bilinmiyordu. 4 Temmuz 1937'de Amerika'nın Moskova Büyükelçisi Joseph E. Davies, Sovyet Dışişleri Bakanı Maksim Litvinov'la bir görüşme yaptı. Litvinov'a açık yüreklilikle, generallerin idamına ve Troçkistlerin yargılanmasına karşı Birleşik Devletler ve Avrupa'da duyulan tepkinin olumsuz olduğunu söyledi.

"Bana kalırsa," dedi Amerikan Büyükelçisi, Sovyet Dışişleri Bakanı'na, "bu, Fransa ve İngiltere'nin, SSCB'nin Hitler'e karşı gücüne olan güvenini sarsmıştır."

Litvinov da aynı derecede açık yürekli davrandı. Büyükelçi Davies'e, Sovyet Hükümeti'nin, bu duruşma ve infazlarla, kaçınılmaz savaş patlak verdiği zaman Berlin ya da Tokyo ile işbirliği yapacak tek bir hain bulunmayacağından "emin olmak" zorunda olduğunu söyledi.

"Bir gün," dedi Litvinov, "dünya, hükümetimizi ihanet tehlikesinden korumak için neler yaptığımızı anlayacak... Biz, kendimizi Hitler belasına ve Nazilerin dünya egemenliğine karşı koruyarak ve böylelikle Sovyetler Birliği'ni Nazi tehdidine karşı güçlü bir siper olarak savunarak bütün dünyaya hizmet ediyoruz."

28 Temmuz 1937'de, Sovyet Rusya'daki gerçek duruma ilişkin bizzat araştırma yürüttükten sonra Büyükelçi Davies, Dışişleri Bakanı Cordell Hull'a "457 Nolu Çok Gizli Telgraf"ını gönderdi. Büyükelçi, telgrafta, son olayları irdeliyor ve kitlesel hoşnutsuzluğa ve Sovyet Hükümeti'nin yakında çökeceğine ilişkin çılgınca söylentileri yalanlıyordu. "Kazakların Kremlin yakınında kamp kurduğuna ya da Kızıl Meydan'da dolaştıklarına ilişkin (her gazetenin anlattığı hikayeler) hiçbir belirti yok," diye yazıyordu. Büyükelçi Davies, Tuhaçevski davasına ilişkin tahlilini şöyle özetliyordu:--

> Suikast ya da dışarıyla bir savaş olmadığı takdirde, bu hükümetin ve mevcut rejimin durumu şu an için ve muhtemelen gelecek günlerde de sarsılmaz gibi görünüyor. Korsikalı tehlikesi şu an için ortadan kaldırılmıştır.

4. Final

Üç ünlü Moskova Duruşması'ndan sonuncusu, 2 Mart 1938'de Sendikalar Evi'nde, SSCB Yüksek Mahkemesi Askeri Collegiumu huzurunda başladı. Sabah, öğleden sonra ve akşam oturumları ile askeri sırlara ilişkin ifadelerin alındığı *in camera* oturumlar da dahil olmak üzere mahkeme yedi gün sürdü.

Sanık sayısı yirmi birdi. Bunlar, eski OGPU şefi Henri Yagoda ve sekreteri Pavel Bulanov; Sağcı liderler Nikolay Buharin ve Aleksey Rikov; Troçkist lider ve Alman ajanları Nikolay Krestinski ve Arkady Rosentgoltz; Troçkist ve Japon ajanı Christian Rakovski; Sağcı lider ve Alman ajanları Mikhail Çernov ve Grigori Grinko; Polonya ajanı Vasily Şarangoviç ve aralarında Troçkist irtibat görevlisi Sergey Bessanov ve katil doktorlar Levin, Pletnev ve Kozakov'un da bulunduğu öteki onbir komplocu, Blok üyesi, sabotajcı, terörist ve yabancı ajanıydı.

Duruşmaya katılan Amerikalı muhabir Walter Duranty *Kremlin ve Halk* adlı kitabında şöyle yazıyordu:--

> Bu aslında "Tüm duruşmalara son verecek duruşma" idi, zira bu defa sonuçlar ortadaydı, İddia Makamı olayları sıralamış ve içte ve dıştaki düşmanları tanımayı öğrenmişti. Önceki kuşku ve tereddütler giderilmişti, çünkü birbiri ardına davalar, özellikle de sanırım "Generaller" davası, Kirov cinayeti sırasında son derece belirsiz ve eksik olan tabloyu yavaş yavaş tamamlamıştı...

Sovyet Hükümeti, davasını özenle hazırlamıştı. İddianamenin çerçevesi aylar süren ön soruşturma, daha önceki duruşmalardaki kanıtlarla ifadelerin karşılaştırılması, tanıklarla sanıkların yüzleştirilmeleri ve tutuklu komplocuların sıkı bir biçimde sorgulanması sayesinde çizilmişti. Sovyet Hükümeti şu suçlamaları getiriyordu:--

> (1) 1932-33 yıllarında, bu davanın sanıkları tarafından, SSCB'ye düşman yabancı devletlerin istihbarat servislerinin talimatı üzerine, yabancı devletler hesabına casusluk yapmak, yıkıcı, bölücü ve terörist faaliyetlerde bulunmak, SSCB'nin askeri gücünü zayıflatmak, bu devletlerin SSCB'ye askeri saldırıya girişmesine önayak olmak, SSCB'nin yenilmesi için çalışmak, SSCB'yi parçalamak amacıyla "Sağcılar ve Troçkistler Bloku" adlı bir komplo grubu kurulmuştur...
>
> (2) "Sağcılar ve Troçkistler Bloku," suç teşkil eden ta-

sarılarını gerçekleştirmek amacıyla, bazı yabancı devletlerden silahlı yardım almak için bu devletlerle ilişki kurmuş;

(3) "Sağcılar ve Troçkistler Bloku" bu devletler hesabına sistematik olarak casusluk faaliyetine girişerek yabancı istihbarat servislerine çok önemli gizli belgeler vermiş;

(4) "Sağcılar ve Troçkistler Bloku" Sosyalist inşanın çeşitli dallarında (sanayi, tarım, demiryolları, maliye, belediyelerdeki gelişme v.s.) sistematik olarak yıkıcı ve bölücü eylemler gerçekleştirmiştir;

(5) "Sağcılar ve Troçkistler Bloku" SBKP (Sovyetler Birliği Komünist Partisi) ve Sovyet Hükümeti önderlerine karşı bir dizi terörist eylem örgütlemiş ve S.M. Kirov, V.R. Menzhinski, V.V. Kuibyşev ve A.M. Gorki'ye karşı terörist eylemlerde bulunmuştur.

Sağcılar ve Troçkistler Bloku duruşması, Mihver'in Beşinci Kolunun çalışmalarını tarihte ilk kez açığa çıkardı. Mihver'in gizli fetih yönteminin tüm teknikleri -propaganda, casusluk, terör, yüksek mevkilerde ihanet, Quislinglerin dolapları, içerden vuran gizli bir ordunun taktikleri- ve Nazilerin o dönemde İspanya, Avusturya, Çekoslovakya, Norveç, Belçika, Fransa, Avrupa ve Amerika'nın öteki devletlerinin zayıflamalarını sağlayan Beşinci Kol stratejisinin bütün yönleri tamamen açığa çıkarıldı. "Buharinler ve Rikovlar, Yagodalar ve Bulanovlar, Krestinskiler ve Rosengoltzlar..." diyordu 11 Mart 1938'deki özetleyici konuşmasında Sovyet Savcı Vişinski, "Beşinci Kol'un ta kendisidir."

Duruşmalara katılan Büyükelçi Joseph E. Davies, yargılamayı yasal, insani ve siyasal bir dram olarak "dehşet verici" buldu. 8 Mart günü kızına yazdığı bir mektupta şöyle diyordu:--

> Duruşmalarda insan doğasının bütün o temel zaaf ve kusurları -had safhaya varmış kişisel hırslar- gözler önüne seriliyor. Bu hükümeti alaşağı etme konusunda başarıya çok yaklaşan bir komplonun anahtarlarını sergiliyorlar.

Sanıklardan bazıları, canını kurtarmak için yalvararak, suçlarının bütün sorumluluğundan sıyrılmaya, suçu ötekilerin üstüne atmaya, samimi, yoldan çıkarılmış politikacı pozları takınmaya çalıştılar. Ötekiler, duygularını belli etmeksizin ve ölüm cezasından kurtulabilecekleri umuduna kapılmadan, işledikleri "siyasi" cinayetleri ve Alman ve Japon Askeri İstihbarat Servisleri'nin yönetiminde yürüttükleri ca-

susluk ve sabotaj operasyonlarını en iğrenç detaylarına varana dek anlattılar.

Mahkemede kendisini komplonun "ideolog"u olarak tanımlayan Buharin, duruşmadaki son sözlerinde, hain olan ve Sovyetler Birliği'ne karşı Troçki'yle beraber Nazi Almanyası ve Japonya ile birlikte komplo hazırlayan bir zamanların radikallerinin çoğunun, tutuklanmalarından sonra girdikleri iç gerilim ve tereddütlerin canlı bir tablosunu çizdi. Buharin şöyle dedi:--

> Duruşma sırasında esas ifademi verirken, biz karşı-devrimci komploculan, bu duruşmada bütün çıplaklığıyla gözler önüne serilen bu kokuşmuş yeraltı yaşamına sürükleyen şeyin, mücadelenin yalın mantığı olmadığını söyledim. Mücadelenin yalın mantığına, düşüncelerin, psikolojinin, kendimizin, insanların yozlaşması eşlik ediyordu. Bu tür yozlaşmanın iyi bilinen örnekleri vardır. Yalnızca Briand, Mussolini ve ötekilerden söz etmek yeter. Nitekim biz de yozlaştık...
>
> Şimdi de, kendimden, pişmanlığımın nedenlerinden söz edeceğim. Kuşkusuz, suç delillerinin çok önemli bir rol oynadığını kabul etmek gerekir. Üç ay boyunca bir şey söylemeyi reddettim. Sonra ifade vermeye başladım. Niçin? Çünkü cezaevindeyken bütün geçmişimi yeniden değerlendirdim. Çünkü kendi kendinize: "Ölmen gerekiyorsa, ne uğruna öleceksin?" sorusunu sorduğunuz zaman -önünüzde aniden bütün o şaşırtıcı canlılığıyla kapkara bir boşluk beliriveriyor. Pişman olmadan ölmek istediğinizde, uğruna ölecek hiçbir şey yok... Ve kendinize: "Pekala farzet ki ölmedin, farzet ki bir mucize oldu ve sağ kaldın, yine ne için? Herkesten tecrit edilmiş, bir halk düşmanı olarak, insanlıktan uzak bir durumda, yaşamın özünü oluşturan her şeyden *tecrit edilmiş bir halde...*" diye *sorduğunuz zaman*, aniden aynı yanıt geliverir. Ve bu gibi anlarda Yargıç Yurttaşlar, kişisel olan her şey, bütün kişisel cilalar, bütün hırs, gurur ve öteki pek çok şey zayıflar, kaybolur gider...
>
> ...Belki de yaşamımın son konuşmasını yapıyorum... Troçki ve öteki suç ortaklarımın yanısıra İkinci Enternasyonal'in de... bizi ve özellikle de beni savunmaya çalışacakları sonucuna önceden varabiliyorum. Bu savunmayı reddediyorum... Kararı bekliyorum.

Karar 13 Mart 1938 sabahı açıklandı. Sanıkların tümü suçlu bulundu. Üçü, Pletnev, Bessonov ve Rakovski hapis cazasına çarptırıldılar. Ötekiler kurşuna dizilmeye mahkum oldu.

* * *

Üç yıl sonra, 1941 yazında, SSCB'nin Naziler tarafından işgal edilmesinden sonra, Amerika'nın eski Sovyetler Birliği Büyükelçisi Joseph E. Davies şöyle yazıyordu:--

Rusya'da Alman Başkomutanlığı ile işbirliği yapan "içeriden saldırı" diye birşey bulunmuyordu. Hitler'in 1939'da Prag üzerine yürüyüşüne Çekoslovakya'da Henlein'ın örgütlerinin aktif desteği eşlik ediyordu. Aynı şey, Hitler'in Norveç'i işgali için de geçerliydi. Rusya'nın tablosunda Südet Henlein'ları, Slovak Tiso'ları, Belçikalı De Grell'ler, Norveç Quisling'leri yoktu...

Hikaye, benim de katılıp dinlediğim, ihanet ya da temizlik diye bilinen 1937 ve 1938 duruşmalarında anlatılmıştı. Bu davaların tutanaklarını ve o zamanlar kendi yazmış olduklarımı yeniden incelediğimde... bugün bildiğimiz Beşinci Kolcu Alman faaliyetinin hemen hemen her aracının bu duruşmalarda itiraflarda bulunan Rus "Quislingler"inden alınan ikrar ve ifadelerle açığa çıkarıldığını ve ortaya konduğunu gördüm.

O sıralar çok vahşice görünen ve dünyayı şoke eden bütün bu duruşma, temizlik ve tasfiyelerin, Stalin hükümetinin kendini içeriden gelecek bir devrimden değil, dışarıdan gelecek bir saldırıdan korumayı amaçlayan etkin ve kararlı çabalarının bir parçası olduğu artık gün gibi açıktır. Onlar, ülke içerisindeki tüm hain unsurları yenmek ve temizlemek için adamakıllı uğraştılar. Bütün kuşkular hükümet lehine giderildi.

1941'de Rusya'da tek bir Beşinci Kolcu yoktu -onları kurşuna dizmişlerdi. Temizlik ülkeyi tertemiz etmiş ve ihanetten kurtarmıştı.

Sovyet Rusya'daki Mihver Beşinci Kolu ezilmişti.

YİRMİ BİRİNCİ BÖLÜM

MEKSİKA'DA CİNAYET

Her üç Moskova Duruşması'nın da ana sanığı olan kişi, beş bin mil uzaktaydı.

1936 Aralık'ında, Zinovyev-Kamenev Duruşması'ndan ve Pyatakov, Radek ve Troçkist Merkez'in öteki önde gelen üyelerinin tutuklanmalarından sonra, Troçki, Norveç'ten ayrılmak zorunda kaldı. Atlantik'i geçti ve 13 Ocak 1937'de Meksika'ya geldi. Burada, zengin Meksikalı sanatçı Diego Rivera'nın evinde kısa bir süre kaldıktan sonra Troçki, Mexico City'nin banliyölerinden Coyoacan'daki bir villada yeni karargahını kurdu. Troçki daha sonraki aylar boyunca, Rusya'daki karmaşık ve güçlü Beşinci Kolun, Sovyet Hükümeti'nin çekiç darbeleri altında parça parça oluşunu Coyoacan'dan çaresizlik içinde izledi...

26 Ocak 1937'de, Troçki, Birleşik Devletler'deki Hearst basınına, Pyatakov ve Radek duruşmasına ilişkin imzalı bir açıklama verdi. Troçki, duruşmadaki ifadeler üzerine yaptığı yorumda, "Stalin, Parti içerisinde kendini tüm eleştirilerin ve devletin üzerine koymuştur." diye yazıyordu. "Onu suikast dışında bir yolla yerinden etmek olanaksızdır."

New York City'de, Troçki'nin Birleşik Devletler'deki taraftarları tarafından yönetilen fakat ismen anti-Sovyet sosyalistler, gazeteci ve öğretmenlerin başını çektiği Leon Troçki'nin Savunulması İçin Amerikan Komitesi kuruldu. Komitede aslında meşhur liberaller de vardı. İçlerinden *Baltimore Sun*'ın yazarı ve editör yardımcısı Maaritz Hallgren, Komite'nin gerçek amacının bir anti-Sovyet propaganda ajansı faaliyeti sürdürmek olduğunu anladığında Komite'den çekildi. 27 Ocak 1937'de Hallgren, Komite'ye yaptığı yazılı açıklamanın bir bölümünde şöyle diyordu:--

> Leon Troçki'nin Savunulması İçin Amerikan Komitesi'nin, belki de istemeye istemeye, Troçkistler'in Sovyetler Birliği'ne karşı siyasi müdahalesinin bir aracı haline gelmiş olduğu... kanısındayım, ki bu şartlar altında böyle olması kaçınılmazdır... İşte bu yüzden, adımı, komite üyeliğinden silin.

Leon Troçki'nin Savunulması Komitesi, Troçki'yi "Rus Devrimi'nin mazlum kahramanı" ve Moskova Duruşmaları'nı da "Stalin'in

iftiraları" olarak tanımlayan yoğun bir propaganda kampanyasına girişti. Komite'nin ilk yaptığı işlerden biri, "Ağustos 1936 ve Ocak 1937 Moskova Duruşmaları'nda Leon Troçki'ye yöneltilen suçlamaları araştırmak" için bir "Ön Soruşturma Komisyonu" kurmak oldu. Komisyon üyeleri, yaşlı filozof ve eğitimci John Dewey; yazar Carleton Beals; Alman Reichstag'ı eski sosyalist üyesi Otto Ruehle; eski Amerikan radikali ve anti-Sovyet gazeteci Benjamin Stolberg ve ateşli Troçki yanlısı gazeteci Suzanne La Follette idi.

Soruşturma Komisyonu, oturumlarına büyük tantana ve reklamlarla 10 Nisan'da, Meksika, Coyoacan'da başladı. Tanık olarak sadece Leon Troçki ve ilk defa 1930'da Prinkipo'da Troçki'nin özel koruması olan, sekreteri Jan Frankel vardı. Troçki'nin hukuki danışmanlığını Amerikalı avukat Albert Goldman yapıyordu.[1]

Oturumlar yedi gün sürdü. Troçki'nin, Amerikan ve Avrupa basınında geniş çapta yeralan "ifadesi", esas olarak Stalin ve Sovyet Hükümeti'ne karşı şiddetli suçlamalardan ve kendisinin Rus Devrimi'ndeki rolünün göklere çıkarılmasından ibaretti. Moskova Duruşmaları'nda Troçki'ye karşı getirilen ayrıntılı deliller, Soruşturma Komisyonu'nca genellikle tamamen görmezlikten gelindi. 17 Nisan'da Carleton Beals, Komisyon'dan çekildi. Beals, kamuoyuna yaptığı yazılı açıklamanın bir bölümünde şöyle diyordu:--

> ...Komite'nin öteki üyelerinin, oturumlar boyunca Bay Troçki'ye karşı suskunluk dolu aşırı hayranlıkları, dürüst araştırma ruhunu tamamen ortadan kaldırmaktadır... Daha ilk günden bana sorularımın uygunsuz olduğu söylendi. Son sorgu, gerçeğin aranmasını önleyen bir şekle sokuldu. Troçki'yi arşivi hakkında sorguya çektiğim için azarlandım... Sorgulama, Troçki'ye attığı nutuklarla ve dokunaklı ve çılgınca suçlamalarla, kendi iddialarını kanıtlamasını sağlayacak nadide çabalarla dolu propagandif ithamlarda bulunma serbestisi vermekten ibaretti... Komisyon, eğer isterse, beni kamuoyuna kötüleyebilir, fakat ben, adımın bu türden bir çocukluk için daha fazla kullanılmasına izin vermeyeceğim.

---

1 1 Aralık 1941'de, Albert Goldman, Minneapolis, Minnesota Federal Mahkemesi'nde Birleşik Devletler Ordu ve Donanması'nın maneviyatını bozmak için komplocu faaliyetlerde bulunmaktan mahkum oldu.

Troçki'yi Birleşik Devletler'e getirmek amacıyla, Leon Troçki'yi Savunmak için Amerikan Komitesi himayesinde, bir kampanya başlatıldı. Birleşik Devletler'in her yanında Troçki'nin kitapları, makale ve demeçleri yaygın bir biçimde dağıtılırken, Moskova Duruşmaları'na ilişkin gerçek, Dışişleri Bakanlığı dosyalarına ya da Walter Duranty'nin sonradan yazdığı gibi, "Amerikalı okurların Rusya'yla ilgili kötü şeyler dışında hiçbir şey duymak istemediğine" inanan Moskova muhabirlerinin belleklerine tıkılıp kaldı.[2]

Troçki, Türkiye, Fransa, Norveç ve yaşadığı öteki yerlerde olduğu gibi, Meksika'da da çevresinde çabucak müritlerden, maceracılardan ve silahlı muhafızlardan oluşan bir grup topladı. O, yine fantastik bir entrika atmosferinde yaşıyordu.

Troçki'nin Meksika karargahını kurduğu Coyoacan'daki villa, kelimenin tam anlamıyla bir kaleydi. Etrafında yirmi ayak yüksekliğinde bir duvar vardı. Dört köşesindeki kulelerde, gece gündüz ellerinde

2 Troçki, eski yakın dostlarının, temsilcilerinin ve müttefiklerinin duruşmalardaki itiraflarına ilişkin çeşitli "açıklamalar"da bulundu. Başlangıçta, Zinovyev ve Kamenev duruşmasını açıklarken, Sovyet Hükümeti'nin sanıkların kendisine karşı sahte suçlamalar getirmesi şartıyla hayatlarını bağışlayacağını vaad ettiğini söylemişti. "Bu, GPU'nun vazgeçemeyeceği asgari koşuldur," diye yazmıştı Troçki, "O, bu asgari koşulu elde etmesi şartıyla kurbanlarına yaşama şansı verecektir." Zinovyev ve Kamenev ile onların Troçkist Zinovyevci Terörist Merkez'deki suç ortakları kurşuna dizildikten sonra Troçki, onların kazıklanmış olduklarını açıkladı. Fakat Pyatakov, Radek ve ikinci Moskova Duruşması'ndaki öteki sanıklar da suçluluklarını kabul edip daha da zarar verici itiraflarda bulununca bu açıklama da yetersiz kaldı. Troçki bu kez sanıkların ifadelerinin, zalimane işkencelerin ve esrarengiz, etkili "uyuşturucular"ın ürünü olduğunu iddia etti. Şöyle yazıyordu: "GPU duruşmaları baştan sona engizisyonvari bir karaktere sahiptir: İtirafların tek sırrı da budur!.. Bu dünyada belki de kendilerine, karılarına, çocuklarına yapılan fiziksel ya da manevi, her türden işkenceye dayanabilecek pekçok kahraman vardır. Bilmiyorum..."

Troçki, bir makalede, duruşmalardaki sanıkları, Stalin'in "devrime ihanetinden" dolayı muhalefet yolunu tutmuş ve bundan ötürü Stalin tarafından tasfiye edilmiş "soylu karaktere" sahip, ateşli ve samimi kişiler olarak tanımlayacaktı. Bir diğer makalede ise Troçki, Pyatakov, Radek, Buharin ve ötekileri "kişiliksiz", "zayıf iradeli adamlar" ve "Stalin'in kuklaları" diye suçlayacaktı.

Nihayet, Troçki, 1937 Meksika Duruşması'nda eski devrimcilerin eğer suçlu değillerse neden böylesi itiraflarda bulundukları ve tek bir sanığın bile, açık mahkemeden kamuoyuna masumiyetini ilan etmek için neden yararlanmadığı şeklindeki bir soruya karşılık şunları söyledi: "Davanın tabiatından. Bu soruları yanıtlamak zorunda değilim!"

İngiliz askerlerinin kullandığı tüfeklerden bulunan nöbetçiler duruyordu. Özel olarak villanın dışında nöbet tutmak için ayrılmış Meksika polis biriminin yanısıra, Troçki'nin silahlı korumaları da karargahın çevresinde sürekli devriye geziyorlardı. Bütün ziyaretçiler, hudut devriyelerininki kadar dehşetli sorgulardan geçerek kendilerini tanıtmak zorundaydılar. Geçiş belgelerinin imzalanması ve onaylanıp bir daha imzalanması gerekiyordu. Yüksek duvarların arasındaki kapılardan kabul edildikten sonra, villanın içine girerken de gizlenmiş silahları var mı diye üstleri aranırdı.

İçeride gergin bir hareketlilik ortamı vardı. Liderden talimat alan ve görevleri yerine getiren çok sayıda personel çalışıyordu. Özel sekreterler, anti-Sovyet propaganda malzemelerini, Troçki'nin açıklamalarını, makale, kitap ve gizli mektuplarını Rusça, Almanca, Fransızca, İspanyolca ve İngilizce olarak hazırlıyorlardı. Prinkipo, Paris ve Oslo'da olduğu gibi, Troçki'nin pekçok "sekreteri"nin belinde silahı vardı ve anti-Sovyet komplocunun çevresini aynı fantastik entrika ve esrar havası sarmıştı.

Dünyanın her yanından Meksika'daki karargaha kabarık posta paketleri geliyordu. Asıl mesajlar zararsız görünümlü satırlar arasına görünmeyen mürekkeple yazıldığından, mektupların sık sık kimyasal işleme tabi tutulması gerekiyordu. Avrupa, Asya ve Birleşik Devletler'le sürekli telgraf ve telefon bağlantısı vardı. Anti-Sovyet hareketin "devrimci" lideriyle görüşmek ya da ona danışmak üzere akın akın gazeteciler, ünlüler, politikacı ve kılık değiştirmiş esrarengiz kişiler geliyorlardı. Sık sık yabancı Troçkistler'den -Fransız Troçkistleri, Amerikan Troçkistleri, Hintli Troçkistler, Çinli Troçkistler, İspanyol P.O.U.M.'unun ajanları- oluşan heyetler geliyordu.

Troçki, konuklarını iktidardaki bir despot havasıyla karşılıyordu. Meksika'da *Life* dergisi adına Troçki'yle röportaj yapan ve fotoğraflarını çeken Amerikalı gazeteci Betty Kirk, onun teatral ve diktatörce tavırlarını şöyle tamamlıyordu:--

> Troçki saatine baktı ve otokratik bir havayla bize tam sekiz dakika ayıracağını söyledi. Rus sekreterine, dikte ettirirken çekilecek resmi için oturmasını emrederken, ona yavaş hareket ettiği için bağırdı. Kuzey Amerikalı sekreteri Bernard Wolfe'a da oturmasını emretti ve Wolfe odanın öteki yanına geçerken, Troçki, masanın kenarına kalemiyle vurarak "Çabuk, vakit geçirme!" diye bağırdı.

Troçki, Coyoacan'daki tahkim edilmiş villasından dünya çapındaki anti-Sovyet örgütü Dördüncü Enternasyonal'i yönetiyordu.

Avrupa, Asya, Kuzey ve Güney Amerika'nın her yanında, Dördüncü Enternasyonal ile Mihver Beşinci Kol şebekesi arasında sıkı bağlar vardı:--

Çekoslovakya'da: Troçkistler Nazi ajanı Konrad Henlein ve *Sudeten Deutsche Partei* (Alman Südet Partisi) ile işbirliği halinde çalışıyorlardı. Berlin'deki Sovyet Büyükelçiliği'nde danışmanlık yapmış olan Sergey Bessonov, 1938'de yargılandığında, ifadesinde, 1935 yazında Prag'da Konrad Henlein'la ilişki kurmuş olduğunu söyledi. Bessonov, Henlein'm grubu ile Leon Troçki arasında bizzat aracılık yaptığını belirtti.

Fransa'da: Nazi ajanı ve faşist Halk Partisi'nin kurucusu Jacques Doriot, dönek bir komünist ve Troçkist'ti. Doriot da, öteki Nazi ajanları ve Fransız faşistleri gibi Troçkist Dördüncü Enternasyonal'in Fransa Seksiyonu ile sıkı bağlantı içerisinde çalışıyordu.

İspanya'da: Troçkistler, Franco'nın faşist ayaklanmasına yardım eden Beşinci Kol örgütü P.O.U.M.'un saflarına sızdılar. P.O.U.M.'un lideri, Troçki'nin kadim dostu ve müttefiki Andreas Nin'di.

Çin'de: Troçkistler, Japon Askeri İstihbaratı'nın doğrudan denetimi altında faaliyet gösteriyorlardı. Japon İstihbaratı'mn önde gelen subayları, onların çalışmalarına büyük değer veriyorlardı. Peiping'deki Japon casusluk servisinin şefi 1937'de şöyle diyordu: "Troçkist grubu desteklemeli ve başarı kazanmalarını sağlamaya çalışmalıyız ki, imparatorluk onların Çin'in çeşitli kesimlerindeki faaliyetlerinden yararlansın, zira bu Çinliler ülkenin birliği için zararlıdırlar. Dikkate değer bir ustalık ve beceriklilikle çalışıyorlar."

Japonya'da: Troçkistler'e "servisin danışmanları" deniyordu. Japon gizli ajanlarına, özel okullarda, Sovyet Rusya'daki Komünist Partisi'ne sızma ve Çin ve Japonya'daki anti-faşist faaliyetlerde mücadele teknikleri konusunda ders veriyorlardı.

İsveç'te: Önde gelen Troçkist'lerden Nils Hyg, Nazi yanlısı maliyeci ve dolandırıcı Ivar Kreuger'den mali yardım almıştı. Kreuger'in Troçkist hareketi mali yönden desteklediğine ilişkin gerçekler, Kreuger'in intiharından sonra, hesap kontrolörleri kağıtları arasında, içlerinde Adolf Hitler'in de bulunduğu her türden siyasi maceraperestten alınmış makbuzları bulunca ortaya çıktı.

Troçkistler, dünyanın her yerinde, Mihver istihbarat servislerinin kendi amaçları için liberal, radikal ve işçi hareketlerine sızmaya çalıştıkları aletleri olmuşlardı.[3]

Moskova'daki Sağcılar ve Troçkistler Bloku Duruşmaları'nda Rus Beşinci Kolu'nun aldığı son yenilgi, Troçki için sersemletici bir darbe

3 Dördüncü Enternasyonal, Troçki'nin ölümünden sonra bile Beşinci Kol faaliyetlerini yürütmeye devam etti.

1944 Nisan'ında, Büyük Britanya'da, Scotland Yard ve polis memurları, Troçkistler'in İngilizler'in savaş çabalarını (war efforts) baltalamak amacıyla ülke çapında grev kaşkırtıcılığı yaptıklarını ortaya çıkardıktan sonra, Londra, Glasgow, Wallsend, Nottingham'daki Troçkist karargahlara baskın yaptılar.

1 Aralık 1941'de Birleşik Devletler'de önde gelen onsekiz Amerikan Troçkist'i, Minneapolis Federal Bölge Mahkemesi'nde Amerikan asker ve denizcilerinin sadakat ve disiplinini bozmak amacıyla komplo kurmaktan suçlu bulundular.

Troçki'nin avukatı Albert Goldman'la birlikte, Sosyalist İşçi Partisi (Troçkist hareket Birleşik Devletler'de bu ad altında faaliyet gösteriyordu) ulusal sekreteri James P. Cannon; Troçkist *Militant* gazetesinin editörü Felix Morrow; Troçki'nin Meksika'daki eski korumalarından Jake Cooper ve Amerikan Troçkist hareketinin öteki önde gelen ondört üyesi de mahkum oldu. Bir yıl bir günle, onaltı ay arasında değişen hapis cezalarına çarptırıldılar.

Federal iddianamede adı geçen, Amerikan işçi hareketindeki önemli Troçkist'lerden Grant Dunne, duruşmanın başlamasından üç hafta önce intihar etti.

1943 yılının Mart ayında, Troçkist yaym organı *Militant* "savaşı başarılı bir şekilde sonuçlandırma çabası içerisindeki hükümeti sıkıntıya sokmak ve bozguna uğratmak" amacını güttüğü gerekçesiyle A.B.D.'de yasaklandı. Adalet Bakanlığı, *Militant*'ı inceledikten sonra yaptığı açıklamanın bir bölümünde şöyle diyordu: "7 Aralık 1941'den beri, bu yayın organı, halk kitlelerinin savaşa katılmasını açıkça engellemeye çalışmaktadır... Bu yayının satırları arasında, demokrasinin alaya alınması... ve savaş çabasına muhalefet yaratması ve ayrıca silahlı kuvvetlerin moralini bozması için yazıldığı hesaplanmış gibi görünen... diğer materyaller bulunmaktadır."

Chicago Daily News'un Amerikalı dış muhabiri Paul Ghali, 28 Eylül 1944'de, İsviçre'den Gestapo şefi Heinrich Himmler'in, Naziler'in savaş sonrası sabotaj ve entrika için yeraltı planının bir parçası olarak Avrupa Troçkist'lerinden yararlandığı haberini veriyordu. Ghali, faşist gençlik örgütlerinin, Troçkist "Marksizm" eğilimi gördüklerini, onlara sahte evrak ve silah sağlandığını ve kurtarılmış bölgelerdeki Komünist Partilere sızma emriyle Müttefik hatlarının gerisine bırakıldıklarını bildiriyordu. Ghali, Fransa'da, Joseph Darnand'ın faşist milislerinin, terörizm ve savaş sonrası Beşinci Kol faaliyetleri için Naziler tarafından silahlandırılmakta olduğunu açıkladı. Ghali, haberinde ayrıca, "Fransız halkının bu tortusu," diyordu, "şimdi, Heinrich Himmler'in kişisel emri altında, Troçki'nin Enternasyonal'i geleneğiyle Bolşevik faaliyet için eğitilmektedir. İşleri güçleri, müttefik haberleşme hatlarına sabotaj yapmak ve De Gaulle'cü Fransız politikacılarına suikast düzenlemektir."

oldu. Yazılarında umutsuzluk ve isteri belirtileri hakim olmaya başladı. Sovyetler Birliği'ne karşı propagandası, gitgide daha pervasız, inkarcı ve abartılı bir hal alıyordu. Sürekli olarak kendisinin "tarihsel haklılığı"ndan sözediyordu. Josef Stalin'e karşı saldırıları, her tür mantıki görünümünü kaybetti. Sovyet liderinin çocukların yüzlerine "sigara üflemek"ten sadistçe bir zevk aldığını iddia eden makaleler yazdı. Üstüne üstlük Stalin'e karşı duyduğu, onu yiyip bitiren kişisel nefret, Troçki'nin yaşamına hükmeden güç haline geldi. Sekreterlerini, ağır ve küfürlerle dolu *Stalin'in Hayatı* adlı kitap için işe koştu.[4]

1939'da Troçki, Texas Milletvekili Martin Dies yönetimindeki Kongre Komitesi ile ilişkideydi. Amerikan aleyhtarı etkinlikleri araştırmak için kurulan Komite, anti-Sovyet propagandanın forumu haline gelmişti. Dies Komitesi'nin ajanları Troçki'ye yaklaştılar ve Moskova'nın tehdidi üzerine "uzman tanık" olarak ifade vermeye çağırdılar. 8 Aralık 1939'da *New York Times*'da, Troçki'nin Dies Komitesi önünde tanıklık yapmayı kendisi için siyasal görev saydığını belirten sözlerinden alıntı yapıldı. Troçki'nin Birleşik Devletler'e gelişi için planlar tartışıldı. Fakat proje suya düştü...

1939 Eylül'ünde, Frank Jacson adıyla seyahat eden Avrupalı bir Troçkist ajan, *Ile de France* adlı Fransız şilebiyle Birleşik Devletler'e geldi.[5] Jacson, Troçkist harekete, Paris'te Sorbonne'da öğrenciyken, Amerikalı Troçkist Sylvia Ageloff tarafından sokulmuştu. 1939'da, Paris'te, gizli "Dördüncü Enternasyonal Bürosu"nun bir temsilcisi tarafından kendisiyle temasa geçildi ve Troçki'nin "sekreterler"inden biri olarak hizmet etmek üzere Meksika'ya gitmesi gerektiği bildirildi. Kendisine, İspanya'da faşistler tarafından öldürülmüş olan İspanyol Cumhuriyetçisi Ordusu üyesi, Kanada vatandaşı Tony Babich'in pasa-

4 Troçki'nin Birleşik Devletler'deki dostları bu kitabı New York'da Harper Brothers'a yayınlatmak için düzenlemeler yaptılar. Kitabın dizgisinin bitmesine karşın, Harper son dakikada kitabı dağıtmaktan vazgeçti ve dağıtılmış olan birkaç kopya dağıtımdan çekildi. Kitabın bölümleri, daha önce Troçki tarafından makaleler halinde yayınlanmıştı. Ölümünden önce yayınlanan son makalesi, 1940 Ağustos'unda *Liberty* dergisinde çıktı; makalenin başlığı, "Stalin Lenin'i Zehirledi mi?" idi. 1946 Nisanında, Birleşik Devletler'de anti-Sovyet propagandanın yeni bir kabarma döneminde, Harper Brothers ilk kararlarını iptal ettiler ve Troçki'nin Stalin'e karşı tiradını yayınladılar.

5 Frank Jacson'ın gerçek adı Jacques Momard van den Dresche idi. Diğer takma isimleri arasında Leon Jacome ve Leon Haikys de vardı.

portu verildi. Troçkistler, Babich'in pasaportunu ele geçirmiş, fotoğrafını çıkarıp yerine Jacson'ınkini koymuşlardı.

Jacson, New York City'e vardığında Sylvia Ageloff ve öteki Troçkistler tarafından karşılandı ve Troçki'nin emrinde çalışacağı Coyoacan'a götürüldü. Daha sonra Jacson, Meksika polisine şunları söyledi:--

> Troçki, SSCB'deki işleri yeniden örgütlemek amacıyla beni Rusya'ya gönderecekti. Çin bandıralı bir gemiyle Şanghay'a giderek bazı gemilerdeki öteki ajanlarla buluşmamı ve birlikte Mançuko'yu geçip Rusya'ya gitmemi söyledi bana. Görevimiz, Kızıl Ordu'ya moral bozukluğu aşılamak, silah fabrikalarında ve öteki fabrikalarda çeşitli sabotaj eylemleri gerçekleştirmekti.

Jacson, bu teröristlik görevi için Sovyetler Birliği'ne hiç gitmedi. 20 Ağustos 1940 günü akşamüstü, Jacson, Coyoacan'daki iyice tahkim edilmiş villada, lideri Leon Troçki'yi, kafasına bir dağcı çekiciyle vurarak öldürdü.

Meksika polisince tutuklanan Jacson, kendisinin Sylvia Ageloff'la evlenmek istediğini ve Troçki'nin bu evliliği yasakladığını söyledi. İki erkek arasında kızla ilgili şiddetli bir tartışma patlak verdi. "Onun selameti uğruna," dedi Jacson, "kendimi tamamen feda etmeye karar verdim."

Jacson, daha sonraki açıklamalarında şöyle dedi:--

> ... işçi sınıfının kurtuluşu için mücadeleyi yöneten politik bir liderle karşı karşıya geleceğime, karşımda, kendi ihtiyaçlarını ve intikam kin ve arzularını tatmin etmek başka birşey istemeyen ve işçi sınıfının mücadelesini yalnızca kendi değersiz ve alçakça hesapları için kullanan bir adam buldum.
>
> ... tam bir kaleye dönüştürüldüğünü söylediği bu eve gelince, kendi kendime sık sık böyle bir çalışma için nereden para geldiğini sorardım... Onu sık sık ziyaret eden büyük bir yabancı devletin konsolosu belki bize bu sorunun yanıtını verebilir...
>
> Troçki benim kişiliğimi, geleceğimi ve tüm sevgilerimi yok etti. Beni isimsiz, vatansız bir adama, Troçki'nin bir aletine çevirdi. Çıkmaz bir sokaktaydım... Troçki beni elinde kağıt gibi buruşturdu...

Leon Troçki'nin ölümü, Rusya'da Napolyon rolünü oynamaya aday, yaşayan tek bir kişi bıraktı: Adolf Hitler.

DÖRDÜNCÜ KİTAP

Münih'ten San Francisco'ya

YİRMİ İKİNCİ BÖLÜM

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI

1. *Münih*

ABD Dışişleri Bakanlığı, *Barış ve Savaş: Birleşik Devletler'in Dış Politikası* adlı resmi yayınında, "1931-1941 arasındaki belirleyici on yıl" diyordu, "Japonlar'ın şiddet hareketleriyle başladı ve bitti. Ona damgasını vuran, Japonya, Almanya ve İtalya'nın dünya hakimiyeti amaçlı kararlı politikalarının insafsızca uygulanması oldu."

İkinci Dünya Savaşı, 1931'de, Japonya'nın Asya'yı komünizmden kurtarma bahanesiyle Mançurya'yı istilasıyla başladı. İki yıl sonra Hitler, Almanya'yı komünizmden kurtarma bahanesiyle Alman Cumhuriyetini alaşağı etti. 1935'te İtalya, "Bolşevizm ve barbarlıktan" kurtulmak için Etyopya'yı istila etti. 1936'da Hitler Renanya eyaletini yeniden silahlandırdı; Almanya ve Japonya, Anti-Komintern Anlaşmasını imzaladılar, Alman ve İtalyan askerleri, komünizmden kurtarma bahanesiyle İspanya'yı istila ettiler.

1937'de İtalya, Almanya ve Japonya'nın Anti-Komintern Anlaşması'na katıldı; Japonya Çin'e yeniden saldırarak Peiping, Tientsin ve Şanghay'ı ele geçirdi. Ertesi yıl, Almanya, Avusturya'ya girdi. "Dünyayı komünizmden kurtarmak için" Berlin-Roma-Tokyo-Mihveri kuruldu...

Sovyet Dışişleri Bakanı Maksim Litvinov, 1937 Eylül'ünde Milletler Cemiyeti Meclisi'ne hitaben şöyle diyordu:-

> Son yıllarda diğer devletlere saldırmakta olan üç devlet biliyoruz. Saldırının amacının maddi ve kültürel düzeyleri, ideolojiler, rejimler arasındaki tüm farklılıklara rağmen; bu üç devlet de saldırılarını tek ve aynı güdüyle haklı çıkarmaktadır: Komünizme karşı mücadele. Bu devletlerin yöneticileri, "anti-komünizm" sözcüğünü kullanmalarının yeterli olacağını ve tüm uluslararası suç ve cinayetlerinin affedileceğini düşünüyorlar safça, ya da daha doğrusu öyle düşünüyormuş gibi görünüyorlar.

Anti-Komintern Anlaşma kisvesi altında Almanya, Japonya ve İtalya, Avrupa ve Asya'nın ele geçirilmesi, köleleştirilmesi yolunda yürüyorlardı.

Dünya iki seçenekle karşı karşıyaydı: Nazi, faşist ve Japon

saldırganlara karşı tüm ulusların birliği ve çok geç olmadan Mihver'in yarattığı savaş tehdidinin önüne geçilmesi; ya da parçalanma, saldırıya karşı parça parça teslim olma ve kaçınılmaz faşist zafer. Mihver Propaganda Bakanları, Leon Troçki'nin ajanları, Fransız, İngiliz ve Amerikan gericileri kolektif güvenliğe karşı uluslararası faşist kampanya içinde birleştiler. Saldırıya karşı birlik olanağına "Komünist propaganda" diye saldırıldı; "ütopik bir düş" sayılıp bir kenara itildi; "savaş kışkırtıcılığı" damgası vuruldu. Yerine, taviz politikası, kaçınılmaz savaşın Sovyet Rusya'ya karşı birleşik saldırıya dönüştürülmesi planı önerildi. Nazi Almanyası bu politikadan alabildiğine yararlandı.

İngiliz Başbakanı, taviz politikasının şampiyonu Neville Chamberlain kolektif güvenliğin Avrupa'yı "silahlanmış iki kampa" böleceğini söyledi.

Nazi gazetesi *Nachtausgabe* 1938 Şubat'ında şöyle yazıyordu:-

> Şimdi biliyoruz ki, bizim gibi İngiltere Başbakanı da, Kolektif güvenliğin saçmalıktan başka bir şey olmadığını kabul ediyor.

10 Mayıs 1938'de, Manchester'deki bir konuşmasında, Winston Churchill şu karşılığı verdi:-

> Avrupa'yı silahlanmış iki kampa ayırmamamız gerektiği söylendi. Bundan sonra silahlı sadece bir tek kamp mı olmalı? Diktatörlerin silahlı kampı ve onun eteklerinde dolaşan önce hangilerinin alınacağını ve fethedileceklerini mi yoksa yalnızca sömürüleceklerini mi merak eden sınır dışındaki halk yığınları.

1938 Eylül'ünde, taviz politikası doruğuna ulaştı. Nazi Almanyası, faşist İtalya, Büyük Britanya ve Fransa Hükümetleri, Münih Paktı'nı dünya gericiliğinin 1928'den beri hayalini kurmuş olduğu Sovyet düşmanı Kutsal İttifak'ı imzaladılar.

Pakt Sovyet Rusya'yı müttefiksiz bırakıyordu. Avrupa kolektif güvenliğinin temel taşı, Fransız-Sovyet Anlaşması mezara gömüldü. Çek Südet bölgesi Nazi Almanyasının bir parçası haline geldi. Doğunun kapıları Wehrmacht'a * ardına kadar açıldı. [1]

---

* *Wehrmacht:* 1935-1945 yılları arasında tüm Alman ordularına (kara, hava, deniz) verilen ad. -çn-

1- 24 Eylül 1938'de Naziler Çekoslovakya üzerine yürürken, New York'taki

Walter Duranty, *Kremlin ve Halk*'ta, "Münih Anlaşması, Sovyetler Birliği'nin Brest-Litovsk Anlaşması'ndan beri katlanmış olduğu en büyük utancı ifade eder görünüyordu." diye yazdı.

Dünya, Nazi-Sovyet Savaşını bekliyordu.

Neville Chamberlain İngiltere'ye döndüğünde, üzerinde Hitler'in imzası bulunan küçük bir kâğıt parçasını sallayarak:-

"Bu, günümüzde barış demektir!" diye haykırdı.

20 yıl önce, İngiliz casusu Yüzbaşı Sidney George Reilly: "Her ne pahasına olursa olsun, Rusya'da doğmuş olan bu rezalet ezilmeli-

---

Troçkist gazete *Socialist Appeal'ın* başmakalesinde şöyle deniliyordu: "Çekoslovakya, adı kötüye çıkmış Versay Konferansı'nın çabalarıyla yaratılmış en müthiş ulusal başarısızlıklardan biridir... Çekoslovakya demokrasisi gelişmiş kapitalist sömürü için asla zavallı bir paravanadan başka bir şey olmadı... Bu perspektif zorunlu olarak her koşul altında Çekoslovakya burjuva devletine sert bir devrimci muhalefeti gerekli kılar.

Troçkistler böylesi sahte devrimci sloganlar altında, Avrupa ve Amerika'nın her yanında, küçük ulusların Mihver saldırganlığından korunmasına ve kolektif güvenliğe karşı ardı arkası kesilmeyen bir kampanya sürdürdüler . Habeşistan, İspanya, Kuzey ve Orta Çin, Avusturya ve Çekoslovakya birbiri ardından Almanya, İtalya ve Japonya tarafından istila edilirken, Troçki'nin Dördüncü Enternasyonal üyeleri, dünyanın her yerinde kolektif güvenliğin bir "savaş kışkırtıcılığı" olduğunun propagandasını yapıyorlardı. Troçki "ulusal Devlet'in savunulma"nın gerçekte "gerici bir hizmet" olduğunu öne sürdü. Troçkistlerin kolektif güvenliğe karşı mücadelelerinde temel propaganda malzemesi olarak kullanılan *Dördüncü Enternasyonal ve Savaş'ta* Troçki şöyle yazıyordu:-

"Öncelikle Balkanlaştırılmış ulusal Devlet'in savunulması kelimenin tam anlamıyla gerici bir iştir. Geleneklerin korunması için sınırları, pasaportları, para sistemi, gümrükleri ve ordusuyla ulusal Devlet, insanlığın ekonomik ve kültürel gelişmesinin önünde korkunç bir engel haline gelmiştir. Proletaryanın görevi ulusal Devlet'in savunulması değil, onun tümüyle ve nihai olarak yıkılmasıdır."

Troçki'nin bizzat kendisi, Mihver'in saldırgan olmayan uluslar tarafından yenilmesinin içerdiği "tehlikeler"e karşı durmaksızın "uyarıda bulundu." Troçki, 1937 Nisan'ında Meksika'daki duruşmalarda, "Almanya ve Japonya üzerindeki Fransa'nın, İngiltere'nin ve Sovyetler Birliği'nin bir burjuva devlete ve Fransa'nın faşist bir devlete dönüşmesi anlamına gelebilir, çünkü Hitler'e zafer kazanmak için muazzam bir askeri aygıt gereklidir... Bu zafer Almanya'daki faşizmin yıkılması ve faşizmin Fransa'da kurulması demek olabilir." dedi.

Bu yolla Troçki ve propaganda ortakları, Avrupa halkını kolektif güvenliğin savaş kışkırtıcılığı anlamına geldiğine ve bunu gerçekleştirmeye çalışanların "Stalinist" aletler olduğuna ikna etmek için Mihver Propaganda Bakanları ve taviz yanlılarıyla elele çalıştılar.

dir... Almanya'yla barış! Evet, herkesle barış!... Barış, her şart altında barış ve sonra insanlığın gerçek düşmanlarına karşı birleşik cephe!" diye haykırmıştı.

11 Haziran 1938'de Chamberlain'in Avam Kamarası'ndaki destekçisi Sir Arnold Wilson şöyle diyordu:-

> Birlik zorunludur ve bugün dünya için gerçek tehlike Almanya ve İtalya'dan değil... Rusya'dan geliyor...

Fakat, anti-Sovyet Münih Paktı'nın ilk kurbanları Sovyet halkları olmadı. İlk kurbanlar, demokratik Avrupa halkları oldu. Bir kez daha anti-Sovyet görünüm, demokrasinin ihanetini örtüyordu.

1939 Şubat'ında, İngiliz ve Fransız Hükümetleri, Genaralissimo Franco'nun faşist diktatörlüğünü İspanya'nın yasal hükümeti olarak tanıdılar. Ezici üstünlüğe karşı destansı, acı dolu 2,5 yıllık mücadeleden sonra Mart'ın son günlerinde İspanya Cumhuriyeti faşist bir eyalet oldu.

15 Mart'ta, Çekoslovakya artık bağımsız bir devlet değildi. Nazi *Panzer* tümenleri Prag'a girdiler. Faşist İtalya'nınkinden üç kez daha büyük bir silah sanayiini kapsayan Skoda levazım malzemeleri tesisi ve diğer 23 silah fabrikası Hitler'in oldu. Bir zamanlar Sovyet Sibiryası'ndaki Çek müdahale orduların liderlerinden olan faşizm yanlısı General Jan Sirovy, dayanaklı binaları, bin uçağı ve birinci sınıf askeri donanımın tümünü teslim etti.

20 Mart'ta Litvanya, tek limanı Memel'i Almanlar'a teslim etti.

Nisan'ın 7'sinde, Paskalya Yortusu'ndan önceki cuma günü, Mussolini Adriyatik'i geçti ve Arnavutluk'u işgal etti. Beş gün sonra, Kral Victor Emmanuel Arnavutluk hükümdarlığını kabul etti.

Hitler Çekoslovakya'ya ilerlerken bile, Stalin, Sovyet aleyhtarı politikalarının onlar için bir felaketle sonuçlanacağını söyleyerek İngiltere ve Fransa'nın taviz yanlısı politikacılarını Moskova'dan uyardı. Stalin 10 Mart 1939'da Moskova'da, Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin XVIII. Kongresi'nde konuştu.

Stalin, Avrupa ve Asya'da, Komintern karşıtı Pakt maskesi altında Mihver güçlerinin sürdürdükleri ilan edilmemiş savaşın sadece Rusya'nın değil, şimdi gerçekten ilk olarak İngiltere'nin, Fransanın ve Birleşik Devletler'in çıkarlarına da yöneldiğini söyledi.

"Saldırgan devletler, öncelikle İngiltere, Fransa ve ABD gibi saldırgan olmayan devletlerin çıkarlarına her yoldan müdahale ederek

savaşı sürdürürken, saldırgan olmayan devletler, geri adım atıp geri çekilerek, en küçük bir direniş girişiminde bulunmaksızın ve hatta bir ölçüde de suç ortaklığı yaparak... taviz üstüne taviz vermektedirler. İnanılır gibi değil ama doğru," dedi Stalin.

Özellikle İngiltere ve Fransa'da, Batı demokrasilerindeki gerici politikacılar, kolektif güvenlik politikasına karşı çıkmışlardı. Bunun yerine, hâlâ "taviz" ve "müdahale etmeme" gibi diplomatik deyimlerle gizlenen Sovyet aleyhtarı koalisyonun düşünü kuruyorlar, dedi. Fakat bu politika çoktan suya düşmüştür, dedi Stalin ve ekledi: "... 'Sovyet Ukrayna'sı üzerine yürüme' beklerken sabrını yitiren bir kısım Avrupalı ve Amerikalı politikacı ve gazeteci, müdahale etmeme politikasının gerçekten arkasında neler olduğunu göstermeye önayak oldular. Almanlar'ın kendilerini insafsızca 'hayal kırıklığına uğrattıklarını', çünkü daha doğuya, Sovyetler Birliği'ne karşı yürümek yerine, gördüğünüz gibi batıya döndüklerini ve sömürgeler istediklerini bütün çıplaklığıyla yazarak büyük bir açıklıkla dile getiriyorlar. Çekoslovakya'nın bazı bölgelerinin Almanya'ya, Sovyetler Birliği'ne savaş açmayı üstlenmenin bedeli olarak verildiği düşünülebilir ve şimdi Almanlar faturalarını ödemeyi reddediyorlar..."

Stalin, "Müdahale etmeme politikasının ahlaki yönlerini açıklamak, hainlik, ihanet v.b'den sözetmek benden uzak olsun. Hiçbir insani değer tanımayan insanlara ahlaki öğütler vermek safdillik olacaktır. Kaşarlanmış burjuva diplomatlarının dediği gibi, politika, politikadır. Yine de, müdahaleci olmayan politikanın destekçileri tarafından başlatılan büyük ve tehlikeli oyunun, kendileri için ciddi bir fiyaskoyla sonuçlanabileceği ifade edilebilir." dedi.

Sovyetler Birliği hâlâ, saldırganlara karşı uluslararası işbirliği ve gerçekçi bir kolektif güvenlik politikası istiyordu; fakat Stalin böylesi bir işbirliğinin gerçek ve içten olması gerektiğini açıkça belirtti. Kızıl Ordu'nun, İngiltere ve Fransa'nın tavizci politikalarının aleti olmaya hiç niyeti yoktu. Durum en kötü şekle girerse, Kızıl Ordu kendi gücüne güveniyordu ve Sovyet halkının birlik ve sadakatinden emindi. Stalin bunu şöyle ortaya koydu:-

> "... savaş durumunda, ordumuzun cephe ve cephe gerisi, diğer ülkelerinkinden daha güçlü olacaktır, askeri çatışmalardan hoşlanan sınırlarımızın ötesindeki insanlar bu gerçeği hatırlasalar iyi ederler."

Fakat Stalin'in açık, önemli uyarısı anlamazlıktan gelindi.

1939 Nisan'ında, bir İngiliz kamuoyu araştırması, İngiliz halkının % 87'sinin Nazi Almanyası'na karşı bir İngiliz-Sovyet ittifakından yana olduğunu gösterdi. Churchill, İngiliz-Sovyet *rapprochement*'ını * "bir ölüm kalım meselesi" olarak görüyordu. 27 Mayıs'ta yaptığı bir konuşmada Churchill kesin bir dille şunları söyledi:-

> Majestelerinin Hükümeti, savunmamızı ihmal ederek, askeri güç açısından ifade ettiği şeye rağmen Çekoslovakya'dan vazgeçerek, bizi Polonya ve Romanya'yı savunmaya mahkum ederek, Rusya'nın elzem olan yardımını reddeder ve bir kenara atar ve böylelikle en kötü bir biçimde savaşların en kötüsüne neden olursa, vatandaşlarının göstermiş olduğu cömertliği haketmemiş olacaktır.

29 Temmuz'da Davit Llyod George, Churchill'in ricasını şu sözlerle destekledi.

> Bay Chamberlain doğrudan Hitler'le görüştü. Almanya'ya onu görmeye gitti. O ve Lord Halifax Roma'yı ziyaret ettiler. Roma'ya gittüler ve Mussolini'nin sağlığına kadeh kaldırdılar ve ona ne hoş bir insan olduğunu söylediler. Peki Rusya'ya gönderdikleri kimdi? Kabinenin en alt düzeydeki bakanını dahi göndermediler; Dışişleri Bakanlığı'ndaki bir memuru gönderdiler. Bu bir hakarettir... Dünya büyük bir uçurumun eşiğinde, onlar durumun boyutlarının ve ciddiyetinin anlamını kavramıyorlar.

İngiliz halkının, Churchill ve Lloyd George gibi devlet adamlarının sesleri duymazlıktan gelindi.

Londra Times gazetesi, "Rusya'yla sıkı ve ivedi bir ittifak diğer görüşmelere engel olacaktır." gözleminde bulunuyordu... [2]

---

* *rapprochement:* uzlaşma -ç.n.

2 Nazi Ordusu'nun Prag'a girdiği gün, İngiliz Sanayi Federasyonu'ndan bir delegasyon, Düsseldorf'da büyük Alman işletmeleriyle yapılacak kapsamlı anlaşmanın son detaylarını çiziyordu.

Temmuz ayında İngiliz basınında, Ticaret Heyeti'nin Parlamenter Sekreteri Ro-bert S. Hudson'un, Hitler'in ekonomik danışmanı Dr. Helmuth Wohlthat ile, İngilizlerin Almanya'ya 51.000.000 poundluk borç vermesi olasılığını tartışmakta oldukları yolunda sansasyonal bir açıklama yer alıyordu.

Bütün büyük İngiliz işadamlarının Naziler'e karşı sürdürülen taviz politikasını

1939 yazı biter ve Avrupa'da savaş tehlikesi daha da yakınlaşırken, Chamberlain'ın Moskova'ya göndermiş olduğu Dışişleri Bakanhğı'nın küçük bir memuru, William Strang, Sovyetler Birliği ile doğrudan görüşmeleri sürdüren tek İngiliz temsilcisiydi. Kamuoyunun baskısı Chamberlain'ı Rusya'yla bir görüşme şovu daha yapmaya zorladı. 11 Ağustos'ta, bir İngiliz askeri heyeti, birleşik kurmay görüşmelerini sürdürmek için Moskova'ya geldi. İngiliz heyeti, en yavaş ulaşım araçlarıyla, saatte 13 mil yapan bir gemiyle Londra'dan yola çıkmıştı. Heyet geldiğinde, Ruslar, Sovyet Hükümeti'yle herhangi bir anlaşma imzalamak için Strang'dan daha yetkili kimsenin olmadığını öğrendiler...

Sovyet Rusya, Avrupa'nın Münih kafalı hükümetleri tarafından aktif olarak değilse de pasif bir biçimde desteklenen bir Nazi Almanyası ile karşı karşıya gelmek üzere tecrit edildi ve yalnız bırakıldı.

Joseph E, Davies daha sonraları, Sovyet Hükümeti'nin yapmak zorunda bırakıldığı seçimi açıkladı. 18 Temmuz 1941'de, Sovyetler Birliği'ndeki eski Büyükelçi, Başkan Roosevelt'in danışmanı Harry Hopkins'e şöyle yazıyordu:-

> 1936'dan bu yana edindiğim izlenim ve bağlantılardan, Hitler'in barışa yönelik tehdidini ve saldırgan olmayan uluslar arasında kolektif güvenlik ve ittifakların gerekliliğini, Birleşik Devletler Başkanı dışında dünyadaki hiçbir Hükümetin Sovyet Hükümeti kadar net bir şekilde görmediğine inanıyorum. Onlar Çekoslovakya için savaşmaya hazırdılar. Polonya'yla saldırmazlık paktlarını Münih'ten önce iptal ettiler, çünkü anlaşma yükümlülüklerini yerine getirmeleri gerekirse Çekoslovakya'ya yardım göndermek üzere askerlerinin Polonya'dan geçişi için yolu açmak istiyorlardı. Münih'ten sonra bile ve 1939 baharı sonlarında kadar, Sovyet Hükümeti, Almanya, Polonya ve Roman-

---

destekledikleri söylenemezdi. 8 Haziran'da, banker ve kömür kralı Lord Davies, Lordlar Kamarası'nda; "Rus Hükümeti, bu ülkenin belirli çevrelerinde, Alman Kartalları'nın, Hitler *Kavgam'ı* yazdığı zaman açıkça hedeflendiği gibi batıya değil doğuya uçacağı umudunun pusuya yattığını çok iyi biliyor..." dedi. Chamberlain'ın Sovyet Hükümeti'yle görüşmeleri hakkında Lord Davies, "Bazen, Kabine'nin gerçekten içtenlikli mi davrandığını yoksa bu görüşmelerin yalnızca kamuoyu için bir sus payı mı olduğunu merak eder dururum." dedi.

ya'ya saldıracak olursa İngiltere ve Fransa ile anlaşma düşüncesindeydi, fakat objektif ve gerçekçi bir biçimde herbirinin neler yapabileceklerini belirlemek ve sonra Hitler'e kendi birleşik direnişlerini ilan etmek için saldırgan olmayan devletler arasında bir uluslararası konferans toplanması konusunda ısrarlıydı... Öneri Polonya ve Romanya'nın Rusya'ya itirazı nedeniyle Chamberlain tarafından reddedildi...

Tüm 1939 baharı boyunca Sovyetler Hitler'i durdurmak için eylem birliği ve askeri planların koordinasyonunu gerçekleştirecek kesin bir anlaşmaya varmak için çalıştı.

İngiltere... Rusya'nın, Belçika ve Hollanda'ya saldırılması durumunda İngiltere ve Fransa'ya verdiği güvenceleri Baltık Devletleri sözkonusu olduğunda Rusya'ya vermeyi reddetti. Sovyetler, hatırı sayılır nedenlerle, Fransa ve İngiltere'yle işe yarar, doğrudan ve pratik hiçbir genel anlaşma yapılamayacağına emin oldu. Hitler'le saldırmazlık paktı imzalamaya zorlandı.

Brest-Litovsk'tan yirmi yıl sonra, Avrupa'nın Sovyet karşıtı politikacıları bir kez daha Sovyet Rusya'yı Almanya'yla arzu edilmeyen, öz savunma anlaşmasına zorlamışlardı.

24 Ağustos 1939'da Sovyetler Birliği Nazi Almanyası'yla bir Saldırmazlık Paktı imzaladı.

2. İkinci Dünya Savaşı

1 Eylül 1939'da Nazi mekanize tümenleri yedi noktadan Polonya'ya girdi. İki gün sonra Büyük Britanya ve Fransa Almanya'ya savaş ilan ettiler. İki hafta içinde, Nazizm'le birleşen Sovyet karşıtı "Albaylar Kliği"nin etkisi altındaki Polonya rejimi, Sovyet yardımını geri çevirdi ve kolektif güvenliğe karşı çıktı, parçalandı ve Naziler eski müttefiklerinin ortalığa dağılmış artıklarını temizliyorlardı.

17 Eylül'de Nazi birlikleri Polonya'yı bir baştan bir başa geçer ve Polonya Hükümeti panik içinde kaçışırken, Kızıl Ordu Polonya'nın savaş öncesi doğu sınırını geçti ve Belorusya'yı, Ukrayna'nın batısını ve Galiçya'yı, Nazi panzerleri buraları ele geçirmeden önce işgal etti. Kızılordu hızla batıya doğru ilerleyerek, Polonya'nın Sovyet Rusya'dan 1920'de ilhak ettiği tüm toprakları aldı.

Winston Churchill 1 Ekim'de radyoda yayınlanan bir konuşmasında, "Rus ordularının, Nazi tehdidine karşı Rusya'nın güvenliği için

bu hatta kalmalarının zorunlu olduğu açıktır..." dedi. "Nazi Almanyası'nın saldırmaya cesaret etmeyeceği bir doğu cephesi yaratılmaktadır. Herr von Ribbentrop geçen hafta Moskova'ya çağırıldığında, Naziler'in Baltık devletleri ve Ukrayna'ya ilişkin planlarına son verilmesi gerektiğini öğrenecek ve kabul etmek zorunda kalacaktı." dedi.

Kızıl Ordu'nun batıya doğru ilerleyişi, Sovyetler Birliği'nin Nazizm'in yayılışını dengeleyen ve III. Reich'la kaçınılmaz bir kartların açılışına hazırlık için Sovyet savunmasını güçlendirmeye amaçlayan bir dizi hareketin ilkiydi...

Eylül'ün son haftası boyunca ve Ekimin ilk günlerinde Sovyet Hükümeti Estonya, Letonya ve Litvanya ile karşılıklı yardım anlaşmaları imzaladı. Bu anlaşmalar, Baltık devletlerinde Kızıl Ordu garnizonlarının, Sovyet havaalanlarının ve deniz üslerinin kurulmasını öngörüyordu.

Fakat kuzeyde Finlandiya III. Reich'in potansiyel bir askeri müttefiği olarak kaldı.

Fin askeri lideri, Baron Karl Gustav von Mannerheim, Alman Başkomutanlığıyla çok yakın ve devamlı iletişim içindeydi. Sık sık kurmaylar düzeyinde ortak görüşmeler olur ve Alman subayları düzenli bir biçimde Fin ordu manevralarını denetlerlerdi. Fin Kurmay Başkanı General Karl Oesch, Birinci Dünya Savaşı boyunca Alman ordusunda hizmet veren yardımcısı General Hugo Ostermann gibi, askeri öğrenimini Almanya'da yapmıştı.

Finlandiya ve Nazi Almanyası arasındaki politik ilişkiler de çok sıcaktı. Hitler'i bir "dahi" olarak gören Sosyalist Başbakan Risto Ryti; Alman Gümüş Haç nişanıyla ödüllendirilmiş olan Alman yanlısı kodaman Per Svinhufrud, Fin siyasetinde perde arkasındaki en güçlü kişiliklerdi.

Alman subay ve mühendislerinin yardımıyla Finlandiya Sovyetler Birliği'nin istilası için bir üs olarak hizmet edecek şekilde güçlü bir kaleye dönüştürülmüştü. Finlandiya topraklarında Finlandiya Hava Kuvvetleri'ninkinin on misli uçak barındıracak kapasitede yirmi üç askeri havaalanı kurulmuş bulunmaktaydı. Nazi teknisyenleri Sovyet sınırı boyunca birkaç mil derinliğinde uzanan ve bir noktasından Leningrad'a sadece yirmibir mil uzaktaki ağır silahlarla donatılan, mükemmel şekilde techiz edilmiş bir dizi karmaşık istihkamın bulunduğu Mannerheim Hattı'nın kuruluşunu denetlemişlerdi. Maginot

Hattı'ndan farklı olarak Mannerheim Hattı sadece savunma amacıyla değil, asıl saldırı kuvvetlerini de konumlandıracak şekilde planlanmıştı. 1939 yazı sonunda Mannerheim Hattı'nın bitmesi yaklaşırken, Hitler'in Genelkurmay Başkanı General Halder Almanya'dan ayrıldı ve muazzam istihkamı son kez teftiş etti...

Sovyet Hükümeti Finlandiya'ya karşılıklı yardım paktı önerdi. Moskova orta Karelia üzerindeki Sovyet topraklarının birkaç bin millik bölümü karşılığında, Leningrad yakınındaki kimi stratejik Fin adalarını, Karelia kıstağının bir kesimini ve Hango limanını Sovyet deniz üssü kurmak için otuz yıllığına kiralama önerisinde bulundu. Sovyet önderleri Kronstad'daki Kızıl deniz üssünün ve Leningrad'ın savunulması için bu bölgelerin önemli olduğunu düşünüyorlardı.

Kasım ortalarında Finlandiya Hükümeti'ne hakim olan Nazi yanlısı klik görüşmeleri aniden kesti.

Kasım sonunda Sovyetler Birliği ve Finlandiya savaş halindeydiler.

İngiltere ve Fransa'daki Sovyet karşıtı unsurlar uzun zamandır beklenen kutsal savaşın yakın olduğuna inanıyorlardı. Batıda Nazi Almanyası'na karşı şaşılacak kadar pasif geçen savaş, "yanlış bir savaş"tı. Gerçek savaş doğudaydı. İngiltere, Fransa ve Birleşik Devletler'de "Finlandiya'ya yardım" sloganı altında yoğun bir Sovyet karşıtı propaganda başladı.

Daha sonra kısa bir süre önce ülkesinin Naziler'le savaşmak için yeterli silahlardan yoksun olduğunu iddia etmiş olan Başbakan Chamberlain Finlandiya'ya göndermek üzere hemen 144 İngiliz uçağı, 114 ağır silah, 185.000 mermi, 50.000 elbombası, 15.700 havadan atılan bomba, 100.000 palto ve 48 ambulans hazır etti. Fransız ordusu kaçınılmaz Nazi saldırılarını önlemek için en küçük bir askeri donanıma müthiş ihtiyaç duyduğu bir sırada Fransız Hükümeti Finlandiya ordusuna 179 uçak, 472 tüfek, 795.000 mermi, 5.100 makinalı tüfek ve 200.000 elbombası verdi.

Batı Cephesi'nde sükunet hüküm sürerken General Ironside gibi Sovyet karşıtı militaristlerin hâlâ egemenliğinde bulunan İngiliz Başkomutanlığı 100.000 askeri İskandinavya üzerinden Finlandiya'ya göndermek için planlar yaptı ve Fransız Başkomutanlığı Yakın Doğu'daki Fransız bombardıman uçaklarının Bakü petrol yataklarını havaya uçurmaya hazır olduklarını açıkça belirten General Weygand

önderliğinde Kafkasya'ya eşzamanlı bir saldırı için hazırlıklarını yaptı.

İngiliz, Fransız ve Birleşik Amerika gazeteleri her gün ezici Fin zaferlerini ve feci Sovyet bozgununu manşet yapıyorlardı. Fakat savaşın başlamasından üç ay sonra olağanüstü güç arazide ve sıcaklığın sık sık sıfırın altında altmış yetmiş dereceye düştüğü inanılmaz derecede ağır hava şartlarında Kızıl Ordu "zaptedilmesi olanaksız" Mannerheim Hattı'nı parçaladı ve Fin ordusunu bozguna uğrattı. [3]

29 Mart 1940'da Molotov SSCB Yüksek Sovyeti'ne hitaben şöyle dedi:-

> Fin Ordusu'nu bozguna uğratan ve Finlandiya'nın tümünü işgal etme olanağına sahip olan Sovyetler Birliği bunu yapmadı ve başka bir devletin davranacağı şekilde savaştaki harcamaları için herhangi bir tazminat talep etmedi, aksine isteklerini en azla sınırladı... Barış anlaşmasında Leningrad, Murmansk ve Murmansk demiryolunun güvenliğinin korunmasından başka bir amaç gözetmedik...
>
> Nazi Almanyasmm Sovyet Rusya'ya karşı ilan edilmemiş savaşı sürüyordu...

Fin-Sovyet çatışmalarının bittiği gün, General Mannerheim Fin Ordusu'na yayınladığı bir bildiride, "ordunun kutsal misyonu Batı medeniyetinin doğudaki ileri karakolu olmaktır." dedi. Hemen sonra, Fin Hükümeti yeniden düzenlenen sınır boyunca yeni istihkamlar inşa etmeye başladı. Almanya'ya büyük silah siparişleri verildi. Çok sayıda Alman askeri Finlandiya'ya gelmeye başladı. Fin ve Alman komutanlar ortak karargahlar oluşturdular ve ortak tatbikatlar düzenlediler. Helsinki'deki Alman Büyükelçiliği'nin ve ülke çapındaki onbir konsolosluğun kadrosuna çok sayıda Alman ajanı alındı...

Batıdaki suskunluk 1940 baharında aniden sona erdi. 9 Nisan'da Alman birlikleri Danimarka ve Norveç'i istila ettiler. Danimarka, hiçbir direniş göstermeden bir günde ele geçirildi. Ay sonunda Naziler örgütlü Norveç direnişini ezmiş bulunuyor ve Norveçlilere yardım etmek üzere gelmiş olan İngiliz askerleri kendileri için rizikosuz, az sayıdaki yeri terkediyorlardı. Oslo'da Binbaşı Vidkun Quisling yönetiminde bir kukla Nazi rejimi kuruldu.

---

3 1940 Haziran'ında New York'taki Propaganda Tahlili Enstitüsü: "Amerikan basını Fin savaşına ilişkin, son zamanlardaki çatışmalarla ilgili olarak yazdığından daha fazla yalan ve saçmalık uydurdu." diyordu.

10 Mayıs'ta Chamberlain, ülkesini uzun tarihi boyunca belki de en umutsuz duruma sürüklemiş olarak Başbakanlıktan istifa etti. Aynı gün Kral, Winston Churchill'den yeni kabineyi kurmasını istediğinde, Alman Ordusu Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'u istila etti. 21 Mayıs'ta Almanlar, muhalefeti ezerek yollarını açmış, kanala ulaşmış ve Flanders'ta müttefiklerin önünü kesmişti.

Panik Fransa'yı kasıp kavuruyordu. Her yerde beşinci kol faaliyetteydi. Fransız askerleri subayları tarafından terkedildiler. Tümenlerin hepsi askeri teçhizatsız kaldı. Paul Reynaud Senato'da Fransız Ordusu'nun komutanlarının "inanılmaz hatalar" işlemiş olduklarını söyledi. "Hainleri, bozguncuları ve alçakları" mahkum etti. Düzinelerce yüksek rütbeli Fransız subayı derhal tutuklandı. Fakat tutuklamalar için çok geçti. Fransa şimdiden Beşinci Kol'un denetimindeydi.

Eski Fransız Havacılık Bakanı Pierre Cot, *İhanetin Zaferi*'nde şöyle yazıyordu:--

> ...Faşistlerin ülke içinde ve genellikle ordu içinde kendi aletleri vardı. Anti-komünist ajitasyon arkasında Fransa'yı felç edecek ve Hitler'in işini kolaylaştıracak büyük siyasi komplonun hazırlandığı bir sis perdesiydi... Beşinci Kol'un en becerikli aletleri... Weygand, Pétain ve Laval'di. 12 Haziran 1940'da, Tours yakınlarındaki Cangé'de toplanan Bakanlar Kurulu'nda General Weygand, hükümeti savaşa son vermesi için zorladı. Başlıca tezi, Paris'te komünist bir devrimin patlak vermiş olduğuydu. Komünist Parti Genel Sekreteri Maurice Thorez'in şimdiden Başkanlık Sarayı'na yerleştirildiğini açıkladı. İçişleri Bakanı Georges Mandel, Paris Polis Şefi'ne derhal telefon ettiğinde, o, Weygand'm açıklamalarını yalanladı; şehirde hiçbir terslik yoktu, halk sakindi... Çöküntünün karmaşası içinde iktidarı ele geçirir geçirmez, Petain ve Weygand, Laval ve Darlan'ın yardımıyla, hızlı politik özgürlükleri bastırmaya, halkı susturmaya ve faşist bir düzen kurmaya giriştiler.

Fransız askerleri umutsuzca dövüşürken, karmaşa saat saat tırmandı, çözülme büyüdü, ve dünya bir ulusun daha önce emsali görülmemiş derecedeki ihanetini izledi...

29 Mayıs'tan 4 Haziran'a dek İngiliz Ordusu 335.000 kişiyi kahramanca kurtararak askerlerini Dunkirk'ten çekti.

10 Haziran'da faşist İtalya Fransa ve İngiltere'ye savaş ilan etti.

14 Haziran'da Paris düştü ve Pétain, Weygand, Laval ve Troçkist Doriot Fransa'nın Nazi kuklası yöneticileri oldular.

22 Haziran'da, Compiègne Ormanı'nda 22 yıl önce Mareşal Foch'un bozguna uğrayan Almanlar'a teslim şartlarını dikte ettirdiği aynı yolcu vagonunun benzerinde Almanya ile Fransa arasında ateşkes imzalandı.

* * *

Fransa parçalanırken, Kızıl Ordu Sovyetler Birliği'nin savunmasını güçlendirmek için yeniden hızla harekete geçti.

Haziran ortalarında, Sovyet zırhlı birlikleri Estonya, Letonya ve Litvanya'yı işgal ederek, Baltık Devletleri'nde yaklaşan bir Nazi Putsch'unun önüne geçtiler.

27 Haziran'da Kızıl Ordu, Romanya'nın devriminden sonra Ruslardan kopardığı Besarabya ve kuzey Bukovina'ya girdi.

Artık Sovyetler Birliği ve Nazi Almanyası, gelecekteki savaş hatlarında karşı karşıya gelmiş bulunuyorlardı.

Temmuz sonuna doğru, Naziler Londra ve diğer İngiliz kentlerine yoğun hava saldırıları düzenleyerek, sivil halkın üzerine tonlarca patlayıcı madde yağdırdılar. Bir sonraki ay boyunca vahşice artan hava akınlarının amacı, tüm ulusu dehşete düşürmek, onları felç etmek ve İngiltere'yi derhal dizleri üstünde çökecek şekilde güçsüz bırakmaktı.

Fakat Büyük Britanya'da köklü değişiklikler oluyordu. Chamberlain önderliğinden kaynaklanan karmaşa ve bölünme kararlılık ve ulusal birliğin güçlenmesi yolunu açmıştı. İngiliz halkı Beşinci Kol'un dar Kanal'ın öte yakasındaki faaliyetlerini görüyordu. Churchill Hükümeti süratle ve kararlılıkla hareket etti. Scotland Yard ve İngiliz İstihbaratı, Nazi ajanları, İngiliz faşistleri ve gizli Beşinci Kol entrikalarının liderlerinin üzerine çullandı. İngiliz Faşistler Birliği'nin Londra'daki karargahına ani bir baskında, yetkililer önemli belgeler ele geçirdiler ve birçok Beşinci Kolcuyu tutukladılar. İngiliz Faşist Partisi'nin lideri Sir Oswald Mosley, kendi dairesinde yakalandı. Bundan daha sansasyonal tutuklamalar da oldu. Parlamento'nun eski üyesi ve Sovyet karşıtı, Nazi yanlısı Halk Partisi'nin kurucusu John Beckett; Peebles Parlamentosu'nun muhafazakar üyesi Yüzbaşı A.H. Ramsay; Sağlık Bakanlığı'nda görevli Edward Dudley Elan ve karısı, Bayan Dacre Fox ve diğer ünlü Nazi yanlıları ve faşistler tutuklandılar. Hainlere ölüm cezası verilmesini öngören bir kanun tasarısı kabul edildi.

Fransa'nın ve Moskova Duruşmaları'nın derslerinden çok şey öğrendiğini gösteren İngiliz Hükümeti, 1940 Temmuz'unda, Donanma İstihbaratı'nın eski yöneticisi Amiral Sir Barry Domville'in tutuklandığını duyurdu. Alfred Rosenberg ve merhum General Max Hoffmann'ın dostu olan Domville, 1918'den beri Sovyet karşıtı komploların çoğunun içindeydi. Tutuklandığında Domville, İngiltere'de Gestapo Şefi Heinrich Himmler'in yardımıyla örgütlenen *Halka* adlı Nazi yanlısı gizli derneğin başında bulunuyordu...

İçindeki ihanete karşı güvence altına alınan İngiliz halkı, Nazi hava saldırıları sınavından korkusuzca geçti ve kendisini savundu. Sadece 17 Eylül 1940'da, RAF* İngiltere üzerindeki 185 Alman uçağını düşürdü.

Böylesine şiddetli ve beklenmedik direnişle karşılaşan ve doğu sınırında da Kızılordu'nun bulunduğunu dikkate alan Hitler Manş'ta durdu. İngiliz Adaları'nı istila etmedi...

Yıl 1941. Sovyet Rusya ve Nazi Almanyası gibi dünyanın iki büyük askeri gücü savaşa tutuşmaya hazırlanırken, bütün Avrupa'yı gergin bir bekleyiş havası kaplamıştı.

1 Mart'ta Almanlar Sofya'ya girdiler ve Bulgaristan bir Nazi üssü haline geldi.

6 Nisan'da, Kral Naibi Prens Paul'un Yugoslav rejiminin bir halk ayaklanmasıyla devrilmesinden ve Nazi casuslarının ülkeden kaçmak zorunda kalmalarından sonra, Sovyet Hükümeti yeni Yugoslav Hükümeti'yle bir Saldırmazlık Paktı imzaladı. Aynı gün Nazi Almanyası Yugoslavya'ya savaş açtı ve Yugoslavya'yı istila etti.

5 Mayıs'ta Stalin SSCB'nin Başbakanı oldu.[4]

22 Haziran 1941 sabah saat 04.00'de, hiçbir savaş ilanı olmaksızın, Hitler'in tankları, hava kuvvetleri, seyyar topları, mekanize

---

* RAF: İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri -ç.n.

4 10 Mayıs 1941'de Cumartesi gecesi saat 10.30'da bir Alman Messerchmitt'i İskoçya Lanarkshire üzerinde toprağa dikine çakıldı ve burnu, genç Hamilton Dükü'nün arazisindeki Dungavel Kalesi yanındaki bir tarlaya gömüldü. Dükün malikanesindeki emektar bir hizmetli düşen uçağın alevlerini ve sonra düşen paraşütün hafif beyaz silüetini gördü. Elinde bir tırmıkla koştuğunda, ayak bileği kırılmış bir adamın yerde yattığını gördü. Adam, Adolf Hitler'in Vekili Rudolph Hess'ti.

"Beni Hamilton Dükü'ne götürün." dedi Hess İngilizce konuşarak. "İnsanlığı kurtarmaya geldim!"

birlikleri ve piyadeleri Baltık'tan Karadeniz'e kadar uzanan çok geniş bir cephe boyunca Sovyetler Birliği sınırını aştı.

O sabahın ilerlemiş saatlerinde Goebbles, Hitler'in savaş ilanını radyodan duyurdu. İlanın bir kısmı şöyleydi:--

> Alman halkı! Şu an, kapsamı açısından, dünyanın şimdiye dek görmediği büyüklükte bir yürüyüş başlamaktadır. Narvik zaferinin savaşçıları Fin yoldaşlarıyla birlikte Kuzey Kutbundalar. Norveç fatihleri tarafından kumanda edilen Alman birlikleri, Mareşallerinin yönetiminde Fin özgürlüğünün kahramanları ile işbirliği içinde fin topraklarını koruyorlar. Almanya'nın doğu cephesi Doğu Prusya'dan Karpatlar'a kadar uzanıyor. Alman ve Romen askerleri Tuna'nın daha alçak menzili boyunca Pruth yamaçlarından Karadeniz kıyılarına kadar Devlet Başkanı Antonescu'nun önderliğinde örgütlendiler. Dolayısıyla bu cephenin görevi tek tek ülkeleri korumak değil, Avrupa'yı savunmak ve bu yolla tümünü kurtarmaktır.

İtalya, Romanya, Macaristan ve Finlandiya Naziler'in Sovyet Rusya'ya karşı savaşına katıldılar. Fransa ve İspanya'da özel faşist asker grupları oluşturuldu. Karşı-devrimci Avrupa'nın birleşik orduları Sovyetler'e karşı bir kutsal savaş açmışlardı. General Max Hoffmann'ın planı eylem içinde deneniyordu...

7 Aralık 1941'de Japon savaş uçakları ve gemileri Amerika

Hess, Hamilton ve arkadaşları aracılığıyla Sovyet Rusya'ya karşı Nazi saldırısı için İngiliz muhafazakarlarının desteğini kazanmayı umuyordu. İskoçya-Glasgow İnzibat Amiri Sir Patrick Dollan 11 Haziran 1941'de: "Hess, İskoçya'da iki gün kalabileceği, belli bir grupla barış önerilerini tartışabileceği ve onu Almanya'ya götürecek yakıt ve haritaların sağlanacağı ve Almanya'da görüşmelerinin sonuçlarını anlatabileceği inancıyla... buraya geldi." dedi.

6 Kasım 1941'de yaptığı bir konuşmada Hess'in yolculuğuna değinen Stalin: "Almanlar tek tek devletlerdeki sınıflar arasındaki ve bu devletlerle Sovyetler Birliği arasındaki çelişkilerden yararlanma politikalarının, yöneticileri devrim hayaletinden gözü korkmuş, direnmeyi reddetmiş ve anavatanlarını dehşete düşmüş bir biçimde Hitler'e teslim etmiş Fransa'da çoktandır sonuç vermiş olduğunu biliyorlardı."

Faşist Alman stratejistleri Büyük Britanya ve Amerika Birleşik Devletleri'nde de aynı şeylerin olacağını düşündüler. Kötü ünlü Hess Alman Faşistleri tarafından tam da bu amaçla, SSCB'ne karşı genel kampanyada birleşmek üzere İngiliz politikacıları ikna etmek için İngiltere'ye gönderildi. Fakat evdeki hesap çarşıya uymadı. Rudolph Hess İngiliz Hükümeti'nce tutuklandı." dedi.

Birleşik Devletleri'ne, herhangi bir uyarıda bulunmaksızın saldırdılar. Nazi Almanyası faşist İtalya ve Birleşik Devletler'e savaş ilan etti...

9 Aralık'ta Amerikan halkına hitap eden Başkan Roosevelt şöyle dedi:–

Japonlar'ın son on yıl içinde Asya'da izlemekte oldukları rota, Hitler ve Mussolini'nin Avrupa ve Afrika'da izledikleriyle paralellik taşımaktadır. Bugün ise onlar çakışmıştır. Bu öyle inceden inceye hesaplanmış bir işbirliğidir ki, dünyanın tüm kıtaları ve tüm okyanusları Mihver'in stratejistleri tarafından devasa bir savaş alanı gibi düşünülmektedir.

1931'de, Japonya Mançuko'yu istila etti -uyarmaksızın.

1935'te, İtalya Etyopyayı istila etti -uyarmaksızın.

1938'de, Hitler Avusturya'yı işgal etti -uyarmaksızın.

1939'da, Hitler Çakoslovakya'yı istila etti -uyarmaksızın.

Yine 1939'da, daha sonra Hitler Polonya'yı istila etti - uyarmaksızın.

1940'da, Hitler Norveç, Danimarka, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'u istila etti -uyarmaksızın.

1940'da, İtalya Fransa'ya ve sonra Yunanistan'a saldırdı - uyarmaksızın.

1941'de, Hitler Rusya'yı istila etti -uyarmaksızın.

Ve şimdi Japonya Malaya ve Tayland'a -ve Birleşik Devletler'e- saldırmıştır -uyarmaksızın.

Bunların tümü tek bir planın parçalarıdır.

Maskeler Düştü. Mihver'in Sovyet Rusya'ya karşı gizli anti-Komintern savaşı, tüm özgür halkalara karşı bir dünya savaşıyla içiçe geçmişti.

15 Aralık 1941'de, Kongre'deki konuşmasında Başkan Roosevelt şöyle dedi:--

1936'da Japon Hükümeti anti-Komintern Pakt'a girerek kendisini açıkça Almanya'yla birleştirdi. Hepimizin bildiği gibi bu pakt, ismen Sovyetler Birliği'ne karşı yöneltilmiştir; fakat gerçek amacı, hür dünyaya, özellikle de Büyük Britanya, Fransa ve Birleşik Devletler'e karşı faşizmin ittifakını oluşturmaktadır.

İkinci Dünya Savaşı uluslararası faşizmin ve ilerici insanlığın birleşik ordularının güçleri arasındaki evrensel çatışma olarak belirleyici son aşamasına girmişti.

YİRMİ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AMERİKA'NIN ANTİ-KOMİNTERNİ

1. Kara Yüzler'in Mirası

22 Haziran 1941'den sonra Mihver gizli diplomasisinin asıl amacı, Amerika'nın Nazi Almanyası'na karşı İngiliz-Sovyet İttifakı'na katılmasını ne pahasına olursa olsun önlemekti. Amerika'nın tecrit edilmesi, Alman ve Japon Başkomutanlıkları'nın master planına göre hayati önemdeydi.

Amerika, Mihver'in Sovyet karşıtı propaganda ve entrikalarının odak noktası haline geldi.

Ta 1918'den beri, Amerikan halkı Sovyetler Birliği hakkında sürekli bir sahte propaganda akınına maruz bırakılmıştı. Rus Devrimi, "katiller, caniler ve soysuzlar" tarafından kışkırtılan "vahşi, azılı ayaktakımı"nın işi; Kızıl Ordu "disiplinsiz bir güruh"; Sovyet ekonomisi "işlemez"; Sovyet sanayi ve tarımı "tam bir anarşi halinde"; Sovyet halkı "Moskova'daki insafsız patronlar"ına karşı ihtilal yapmak için yalnızca savaşı bekleyen insanlar olarak tanımlanıyordu.

Nazi Almanyası Sovyet Rusya'ya saldırdığı an, Birleşik Devletler'den yükselen koro, SSCB'nin yakında çökeceği kehanetinde bulundu. Aşağıda Sovyet Rusya'nın istilasının ardından Amerikalılar tarafından yapılan kimi tipik açıklamalar bulunmaktadır:--

> Hitler otuz gün içinde Rusya'yı kontrol altına alacaktır. - Kongre üyesi Martin Dies, 24 Haziran 1941.
>
> Kızılları çok kısa bir zamanda nihai bozgundan kurtarmak, İncil yazıldığından beri görülmüş en büyük mucize olacaktır. - Fletcher Pratt, *New York Post,* 27 Haziran 1941.
>
> Rusya'nın işi bitik, Amerika ve Büyük Britanya Nazi Ordusu'nun yıldırım saldırısından önce onun hızla çöküşünü önleyecek güçte değiller. -Hearst'ün *New York Journal-American*'ı, 27 Haziran 1941.
>
> ... kurmay subayların çalışması, önderlik, eğitim ve techizatta Almanlar'la rekabet etmek, onların (Ruslar) harcı değildir; Timoşenko, Budnenny ve Stern, Keitel ve Brauchitch'in çapında değiller. Tasfiyeler ve siyaset Kızıl Ordu'ya zarar vermiştir. - Hanson W. Baldwin, *New York Times,* 29 Haziran 1941.

Yetersizlik, despotizm, idari kapasite yoksunluğu, inisiyatif eksikliği, korku ve tasfiye ile yönetmenin, devi umutsuz ve yetersiz durumda bırakması dışında hiçbir bahane ve açıklama olamaz. Sovyet Rusya yüzyılın dörtte birinde dünyaya blöf yapmıştır ve blöfü görülmüştür... Sovyet Rusya'nın savaştan tamamen elimine edilmesinin şokuna hepimiz kendimizi hazırlamalıyız. -George E. Sokolsky, 26 Haziran 1941.

20 Kasım 1941'de *Houston Post*'ta "Rusya'nın Cehaleti" başlıklı bir başyazı yeraldı. Birçok Amerikalının kafasında ilk akla gelen soruyu ortaya koyuyordu. Başyazı şöyle diyordu:--

Yeterince açıklanmamış olan şey, Birleşik Devletler halkının Sovyet Rusya'nın maddi gelişmesi hakkında neden son yirmi yıldır büyük ölçüde cahil bırakıldığıdır.

Hitler Rusya'ya saldırdığında, bu ülkedeki neredeyse ittifak halindeki düşünce, Stalin'in uzun süre dayanamayacağıydı. Bizim "büyüklerimiz"in Rusya'dan hiç umudu yoktu. Onlar ülkenin Naziler tarafından çabucak fethedileceğini bekliyorlardı... Birçok Amerikalı Naziler ilerlerken Rusya'nın çökeceğini umuyordu...

Bu bilgi Amerikan halkından nasıl ve neden bunca uzun zaman saklandı?

Amerikan ve Sovyet Rusya halkları arasında 1918'den beri bir duvar çekilmişti. Amerika'da gerici politikacılar, işadamları, Beyaz Rus *émigrés,* karşı-devimci ajanlar ve nihayet, Mihver Propaganda Bakanları ve İstihbarat Servisleri'nin temsilcileri tarafından Sovyet Rusya hakkında yapay bir nefret ve korku havası yaratıldı.

Rus Devrimi'nden hemen sonra, Beyaz Rus *émigrés* Amerika'yı anti-Sovyet sahtekarlıklarla doldurmaya, Sovyet Rusya'ya karşı kuşku ve düşmanlık yaratmaya başladılar. Başından beri, Birleşik Devletler'deki Çarcı mültecilerin Sovyet karşıtı kampanyası bizzat Amerika'nın kendisine karşı gizli bir faşist savaşla birleşti.

Birleşik Devletler'de ilk Nazi hücreleri 1924 yılında kuruldu. Chicago'daki Nazi Teton Derneği başkanı Fritz Gissibl yönetiminde faaliyet gösteriyorlardı. Aynı yıl Yüzbaşı Sidney George Reilly ve Beyaz Rus arkadaşları, Birleşik Devletler'de Bolşevizme karşı Uluslararası Birlik'in bir şubesini kurdular. 1920'ler boyunca Fritz Gissibl ve Heinz Spanknoebel gibi Nazi ajanları, Rudolph Hess ve Alfred Rosenberg'in

direktifleri altında çalışarak Amerika'da Sovyet karşıtı Beyaz Ruslar'la yakın işbirliği içinde anti-demokratik ve anti-Sovyet faaliyetlerini sürdürdüler.

Beyaz Rus Peter Afanassieff, namı diğer Prens Peter Kushubue, namı diğer Peter Armstrong, 1922'de San Francisco'ya geldi, *Siyon Tutanakları*'nın Amerika'da dağıtımına yardım etti ve eski Çarcı subay Yüzbaşı Victor de Kayville ile işbirliği içinde, *Musevi Olmayan Amerikalı* adlı Nazi yanlısı ve siyonist bir propaganda gazetesi çıkarmaya başladı. Bu işte Afanassieff, Nazi ajanları Fritz Gissibl ve Oscar Pfaus ile birlikte çalıştı.

Eskiden Ataman Grigori Semyonov'un, Japonlar'ın denetimindeki Beyaz Rus Ordusu'nda Albay olan Nicolai Rybakoff, 1920'lerin başlarında Birleşik Devletler'e geldi ve Sovyet karşıtı ve Yahudi aleyhtarı propaganda yürüttü. 1933'te Almanya'da Hitler iktidara geldiğinde, Rybakoff New York'ta çıkan Nazi yanlısı Rusça gazeteyi, *Rossiya*'yı kurdu. Japon ajanı Semyonov ve baş yardımcısı Rodzaevsky, Japonya tarafından finanse edilen bir Beyaz Rus ordusuna kumanda ettikleri Mançuko'dan Rybakoff ile bağlantıyı sürdürdüler. Mançuko çıkışlı Japon propagandası, Nazi propagandası ile birlikte düzenli olarak *Rossiya*'da yeraldı. 1941'de Hitler'in Rusya'ya saldırmasından sonra, Rybakoff'un New York gazetesi Nazi Wehrmacht'ını, "adilce cezalandıran Tanrı'nın ateşten kılıcı, Hitler'in Hıristiyan, yurtsever, anti-Bolşevik beyaz muzaffer orduları" olarak tanımladı.[1]

---

1 Rus Devrimi'nden kısa bir süre sonra Birleşik Devletler'de ilk anti-Sovyet Beyaz Rus örgütünü kurmuş ve Amerika'da *Siyon Tutanakları*'nın yaygın dağıtımını gerçekleştirmiş olan eski Ohrana ajanı ve Yahudi aleyhtarı propagandacı Boris Brasol, *Rossiya*'ya Rybakoff'la birlikte katkıda bulunuyordu. Brasol Rusya'da Çarlık günlerinin geri geleceğine dair umudunu hiç yitirmemişti. 1920'li ve 30'lu yıllar boyunca, Birleşik Devletler'de, Beyaz Rusları anti-Sovyet derneklerde örgütleyerek, Sovyet Rusya'ya saldıran makaleler ve kitaplar yazarak ve ABD Hükümet kuruluşlarına Sovyet aleyhtarı sahte belgeler sağlayarak, Sovyetler Birliği'ne karşı yorulmaksızın kampanya yürüttü. 15 Kasım 1935'te Sovyet karşıtı Beyaz Rus örgütlerinin önde gelen temsilcilerinin New York'taki küçük gizli bir toplantısında Brasol, Birleşik Devletler'e geldiği 1916'dan beri yürüttüğü "Sovyet karşıtı faaliyeti" hakkında bir saatten fazla rapor verdi; bu toplantıda, Birleşik Devletler'in 1933'den önce Sovyetler Birliği'ni tanımasını engellemeye yardımcı olma konusundaki "kendi mütevazi çalışması"ndan özel bir gururla sözetti.

Kendisini Rus Hukuku konusunda otorite mertebesine çıkaran Brasol, New

Birleşik Devletler'de Naziler ve Beyaz Ruslar arasındaki ilişkiyi sağlayan asıl kişi, Alman-Amerikan Birliği'nin ulusal sekreteri James Wheeler-Hill'di. Wheeler-Hill Bakü'de doğmuş bir Beyaz Rus'tu. Rusya'da Beyaz Rus orduların bozguna uğramasından sonra Almanya'ya gitmiş ve sonra Birleşik Devletler'e gelmişti. 1939'da, Wheeler-Hill FBI tarafından Nazi casusu olmaktan tutuklandı.

Amerika'daki Beyaz Ruslar arasındaki en önemli Alman ve Japon ajanı, "Kont" Anastase A. Vonsiatsky idi . 25 Eylül 1933'de Nazi ajanı Paul A. von Lilienfeld-Toal, Nazi yanlısı Amerikan Gümüş Gömlekliler'in şefi William Dudley Pelley'e yazdığı mektupta şöyle diyordu:--

> Bu, size benim Beyaz Ruslar'la olan ilişkilerim hakkında bilgi verecektir... "Rus faşistlerinin Genelkurmayı"yla ilişkideyim. (Posta Kutusu 631, Putnam, Conn.) Liderleri Bay A. A. Vonsiatsky şimdi yurtdışında, fakat yardımcısı Bay D. I. Kunle, bana güzel bir mektup yazdı ve gazeteleri *Fascist*'in birçok sayısını gönderdi.

Connecticut, Thompsonlu "Kont" Vonsiatsky Denikin'in Beyaz Ordusu'nda dövüşmüş eski bir Çarlık subayıdır. Denikin'in yenilgisinden sonra Vonsiatsky, Kırım'da Rus vatandaşlarını kaçıran, fidye için

---

York'un Coudert Brothers adlı hukuk firmasının hukuk danışmanı oldu. ABD Hükümet kuruluşları tarafından Sovyet Rusya'ya ilişkin meselelerde "bilirkişi" olarak işe alındı. Rus edebiyatı ve benzeri konularda Columbia Üniversitesi ve diğer ünlü Amerikan Eğitim Enstitülerinde ders verdi. Brasol, Sovyet Rusya'ya karşı kuşku ve düşmanlığı arttırmak için pekçok nüfuzlu dostundan her vesileyle yararlandı.

1940 güzünde, tecrit yanlısı ve Sovyet karşıtı Once Amerika Komitesi kurulduğunda, Brasol derhal en aktif destekçilerinden biri oldu. O, Komite tarafından dağıtılmak üzere çok miktarda Sovyet aleyhtarı belge hazırladı ve makaleleri Önce Amerika yayınlarından çıktı. Önce Amerika Komitesi'ne Brasol tarafından sağlanan ve bu örgütçe geniş biçimde dağıtılan propaganda materyali içinde, Amerika'nın Rusya'ya borç vermesini protesto etmek için SSCB'nin Nazilerce istilasından sonra yayınlanmış bir broşür vardı. Broşür, hepsi de Japon Hükümeti'nin denetimi altında çalışan Uzak Doğu'daki yirmi bir beyaz muhafız örgütü tarafından imzalanan "Şanghay'daki Rus Mülteci Kolonisinin Deklarasyonu"nu içeriyordu. Listedeki örgütler içinde Ataman Grigori Semyonov'un baş yardımcısı Konstantin Rodzaevesky'nin başında bulunduğu Rus Faşist Birliği de vardı.

onları alıkoyan, para gelmezse işkenceyle öldüren terörist Beyaz bir çeteyi yönetti. Vonsiatsky Birleşik Devletler'e 1920'lerin başlarında geldi ve kendisinden 22 yaş büyük multi milyoner bir Amerikalı'yla, Bayan Marion Buckingham Ream Stephens ile evlendi. Vonsiatsky Amerikan vatandaşı oldu ve Connecticut, Thompson'da lüks Ream malikanesine yerleşti.

Karısının serveti emrine amade olan Vonsiatsky, başında kendisinin bulunduğu, Moskova'ya yürüyecek Sovyet karşıtı ordunun kurulmasının muhteşem hayalini kurmaya başladı. Avrupa, Asya ve Güney Amerika'da bol bol seyahat etmeye, Bolşevizm'e karşı Uluslararası Birlik, Torgprom ve diğer Sovyet karşıtı ajansların temsilcileri ile toplantılar yapmaya başladı.

1933 Ağustos'unda, Vonsiatsky Birleşik Devletler'de "Rus Faşist Nasyonal Devrimci Partisi"ni kurdu. Partinin resmi amblemi gamalı haçtı. Merkezi, Vonsiatsky'nin tüfekler, makinalı silahlar ve diğer askeri donanımlı özel techizat deposunu kurduğu ve gamalı haçlı üniformalı müfrezelerin talim yaptıkları Thompson'daki Ream malikanesindeydi.

1934 Mayıs'ında Vonsiatsky, Tokyo, Harbin ve diğer Uzakdoğu merkezlerini ziyaret etti ve Japon Başkomutanlığının üyeleri ve aralarında Ataman Semyonov'un da bulunduğu faşist Beyaz Ruslar'la görüştü. Vonsiatsky, Japonya'dan Almanya'ya giderek, Alfred Rosenberg, Dr. Goebbels ve Alman Askeri İstihbarat'ının temsilcileriyle görüşmelerde bulundu. Vonsiatsky, Birleşik Devletler'den edindiği casusluk verilerini düzenli olarak Almanya ve Japonya'ya aktarmayı üzerine aldı.

Vonsiatsky'nin partisinin şubeleri New York, San Francisco, Los Angeles, Brezilya-Sao Paulo ve Mançuko-Harbin'de kuruldu. Bu şubeler Alman ve Japon Askeri İstihbarat Servisleri'nin doğrudan denetimi altında çalışıyorlardı.

Birleşik Devletler'deki casusluk faaliyetlerine ek olarak, Vonsiatsky tarafından finanse edilen ve yönetilen örgüt, Sovyetler Birliği'ne karşı sabotaj ve terör kampanyasını sürdürdü. 1934 Şubat'ında Vonsiatsky'nin Connecticut-Thompson'da yayınlanan *The Fascist* dergisi şöyle yazıyordu:--

> -- 7 Ekim'de A-5 Nolu Faşist Üçlü, askeri bir trenin kaza geçirmesine neden oldu. Buraya ulaşan bilgiye göre 100 kişi öldü.

Starobinsk bölgesinde, "kardeşler"in çalışmaları sayesinde, tohum ekimi kampanyası tümüyle sabote edildi. Ekim kampanyasında yöneticilik yapan pekçok komünist esrarengiz bir şekilde kayboldu!

3 Eylül'de Ozera Kmiaz bölgesinde kolektif bir çiftliğin komünist başkanı, 167 ve 168 Nolu "kardeşler" tarafından öldürüldü.

1934 Nisan'ında *The Fascist,* "Boris Koverda cezaevinden tahliye edildiği zaman kendisine verilmek üzere gönderilen 1500 Zloti'nin bürolarına geldiğini" açıkladı. "Bu para Bay Vonsiatsky'den bir armağandı." O sırada Boris Koverda Varşova'daki Sovyet Büyükelçisi Voikov'u öldürmekten Polonya'da hapis cezasını çekiyordu.

Rus Faşist Nasyonal Devrimci Parti'nin resmi programında şöyle deniliyordu:--

Sovyet askeri eğitmenlere, askeri muhabirlere, siyasi komutanlara, ve önde gelen komünistlere suikastler düzenle... Her şeyden önce parti sekreterlerini öldür...

Kızıl yetkililerin tüm emirlerini sabote et... Kızıl gücün haberleşmesine engel ol... Telefon direklerini devir, telleri kes, tüm telefon bağlantılarını engelle, tahrip et...

Şunu aklınızdan çıkarmayın faşist kardeşler: Yıkıyorduk, yıkıyoruz ve gelecekte de yıkmaya devam edeceğiz![2]

Japonlar'ın Pearl Harbour'a saldırısından hemen sonra "Kont" Anastase Vonsiatsky FBI tarafından tutuklandı. Casusluk Kanunu'nu ihlalden yargılandı, Birleşik Devletler'in askeri bilgilerini Alman ve Japon Hükümetleri'ne bildirmekten suçlu bulundu ve beş yıl hapis cezasına mahkum oldu.[3]

---

2 1940 Haziran'ında, Vonsiatsky, *Hour* adlı gazeteden bir muhabire, kendisi ve Troçki'nin Sovyet rejimine karşı mücadelelerinde "ortak çıkarlar"a sahip olduklarını söyledi.

3 Faşist Beyaz Ruslar, Amerika'da anti-Sovyet ajitasyonu sürdüren tek Rus *émigrés* değildi. Birçok eski Rus Menşevik'i, Sosyalist Devrimci'si ve diğer Sovyet karşıtı politik unsurlar Amerika'ya gelmiş ve Sovyet Rusya'ya yönelik olarak süren entrika ve propaganda faaliyetleri için Birleşik Devletler'i üs haline getirmişlerdi. Bu *émigrés*'in en tipik örnekleri, Victor Chernov, Raphael Abramovitch, Nikifor Grigorieff ve Nathan Chanin'di.

Çarlık Rusyası döneminde Victor Chernov, Sosyalist Devrimci hareketin li-

derlerinden biriydi. Bu sıfatla, diğer iki Sosyalist Devrimci liderle de yakın ilişkisi vardı: Çarcı olağanüstü *agent provocateur* ve suikastçi, Ievno Aseff; ve Sovyet karşıtı komplocu ve suikastçi Boris Savinkov. *Bir Teröristin Anıları* adlı kitabında Savinkov, Çarcı İçişleri Bakanı Von Plehve'nin öldürülmesi için planlarına ilişkin olarak Chernov'la görüşmek üzere 1903'de Cenevre'ye nasıl gittiğini anlatır. Kendisi ve Aseff'in, 1906'da Başbakan Stolypin'e suikast yapma görevini üstlerinden alması için Sosyalist Devrimci Terörist Tugayı Merkez Komitesi'ne gittiklerinden sözeder. "Merkez Komitesi" diye yazar Savinkov, "isteğimizi kabul etmeye yanaşmadı ve bize Stolypin'e karşı faaliyetimizi sürdürmemizi emretti... Aseff ve benim dışımda Chernov, Natanson, Sletov, Kraft ve Pankratov vardı." Çarlığın yıkılmasından sonra, Chernov ilk Kurucu Hükümet'te Tarım Bakanı oldu. Lenin ve Bolşevikler'e karşı şiddetli bir savaş yürüttü. Sovyet Hükümeti'nin kurulmasından sonra, Sovyet rejimine karşı Sosyalist Devrimci komploların örgütlenmesine yardım etti. 1920'lerin başlarında Rusya'dan ayrılarak, Rus *émigrés* arasında en etkin Sovyet karşıtı propagandacılardan ve Prag, Berlin, Paris ve Avrupa'nın diğer başkentlerindeki anti-Sovyet faaliyetin liderlerinden biri oldu. İkinci Dünya Savaşı'nın başlarında, Fransa'dan Birleşik Devletler'e geldi. Amerika'da Sovyet karşıtı propaganda ve örgütsel faaliyetlerini sürdürdü. Amerika işçi hareketi içindeki Sovyet karşıtı sosyalist unsurlarla yakın işbirliği içinde çalıştı. 30 Mart 1943'de Uluslararası Kadın Konfeksiyon İşçileri Sendikası'nın Başkanı David Dubinsky, Chernov'u Sovyet Yüksek Mahkemesi Askeri Collegiumu, Kızıl Ordu'da yıkıcı propaganda yapmak ve Sovyet askerlerini Almanlarla barış yapmaya teşvik etmekten suçlu bulunan Henry Erlich ve Victor Alter adlı iki Polonyalı sosyalistin Sovyet yetkililer tarafından kurşuna dizilmelerini protesto etmek için New York'ta yapılan toplantıda onur konuğu olarak takdim etti.

Amerika'daki Sovyet karşıtı faaliyetinde Victor Chernov'un çalışma arkadaşı, 1931 Mart'ındaki Menşevikler Duruşması'nda verilen ifadelere göre Sovyet Hükümeti'ni devirmek için komplo hazırlayan casusluk-sabotaj şebekesinin önde gelen üyesi, eski Rus Menşevik lideri Raphael Abramovitch'di.

Berlin ve Londra'da Sovyet karşıtı faaliyetler sürdürdükten sonra, Abramovitch Amerika'ya geldi, New York'a yerleşti ve tıpkı Chernov gibi David Dubinsky ve diğer anti-Sovyet sosyalist işçi önderleriyle yakın iş ilişkileri kurdu. Sovyet Rusya'ya şiddetli saldırıları *New Leader, New York Forward* ve diğer anti-Sovyet yayınlarda yeraldı.

Sovyet karşıtı Ukraynalı *émigré* ve Ukrayna Sosyalist Devrimci Partisi'nin önde gelen üyelerinden Nikifor Grigorieff, 1939 yılında Birleşik Devletler'e geldi. Avrupa'daki emigre çevrelerde ünlü bir anti-Sovyet propagandacı olan Grigorieff, Victor Chernov'la sıkı işbirliği içinde çalışmıştı. Grigorieff, Prag'da, "Sovyet Rusya'nın ve Sovyet Ukraynası'nın Yahudilerin ellerinde olduğunu" iddia eden ve "Ukrayna, Beyaz Rusya, Litvanya ve Polonya topraklarında... büyük bir Yahudi aleyhtarı mücadele" verilmesini savunan propagandanın yeraldığı *Suspilstvo* (Toplum) adlı derginin editörüydü. Birleşik Devletler'e geldikten sonra Grigorieff, Sovyet karşıtı propagandasını sürdürdü. Naziler'in Sovyetler Birliği'ni istilasının ardından Grigorieff ve Chernov, New

2. *Amerika'yı Komünizm'den Kurtarmak*

1931'de Birleşik Devletler'de "Kızıl Tehlikeyle Savaşmak İçin Uluslararası Harekat Planı" Milli Yurttaşlık Federasyonu adlı örgüt tarafından finanse edildi. Bu örgütün kurucusu ve yöneticisi, antikomünist ve emek düşmanı ajitasyonda uzmanlaşmış, Chicagolu eski gazeteci Ralph M. Easley'di. 1927'de Norman Hapgood, Easley'in "profesyonel yurtseverliği"nin içyüzünü şöyle açıklıyordu:--

> Sovyet Rusya, kuşkusuz Bay Easley'in baş çelişkisidir. Baş danışmanı Bay Boris'le birlikte Çarlık yanlılarının davalarını elini kolunu sallaya sallaya desteklemektedir.

Easley'in Milli Yurttaşlık Federasyonu'nun üyeleri arasında, New Yorklu Temsilciler Meclisi üyesi Hamilton Fish; Chicagolu eski sanayi casusu ve Yahudi aleyhtarı propagandacı Harry Augustus Jung; Kayzer'in sabık ajanı ve geleceğin Nazi ajanı George Sylvester Viereck; Amerika İşçi Federasyonu'nun gerici başkan yardımcısı ve Sovyet Rusya'yı alenen "Bu Kızıl Canavar -Bu Deli" diye niteleyen ve Milli Yurttaşlık Federasyonu başkan vekili Matthew Woll ve anti-Bolşevik haçlı seferine girişmiş diğer bir dizi ünlü Amerikalı vardı.

1933'ün başlarında, Easley, Dünya Komünizm Tehdidine Karşı Uluslararası Komite'nin Amerika Bölümü adlı bir örgütün başkanı oldu. Bu örgütün uluslararası merkezi Berlin'de Europe House'daydı.

York'ta, Ukrayna ve öteki Sovyet Cumhuriyetleri'nin SSCB'den "kurtuluşu"nu savunan, "Demokrasiyi Geliştirme Komitesi"nin kurulmasına yardım ettiler. Grigorieff tarafından Birleşik Devletler'de dağıtılan propaganda malzemeleri arasında, Sovyet Ukraynası'nda Yahudiler'in sanayi, sermaye ve siyasete "hakim olduklarını" gösteren "istatistikler" içeren, *Bağımsız Ukrayna Politik Hareketinin Temel İlkeleri* adlı bir broşür vardı. Aynı broşürde Grigorieff, "kendilerine zulmedenler için hayatlarını tehlikeye atmaları gerektiği"ni ileri sürerek Kızıl Ordu askerlerinin firarlarını savunuyordu.

Birleşik Devletler'deki Sovyet karşıtı "sol kanat" Rus *émigrés* arasında göze çarpanlardan biri de, İşçi Çevresi'nin Eğitim Müdürü ve anti-Sovyet *Forward*'ın düzenli dağıtıcısı Nathan Chanin'di. 1930'ların başlarında Chanin "hâlâ Rusya'da çalışmakta olan gizli Sosyal Demokrat hücreler" ve "yoldaşlarının Bolşevizm'e karşı sürdürdükleri zor mücadeleyi" finanse etmek amacıyla bağış yapılması için propaganda yaptı. Chanin 1942 Ocak'ında şöyle yazıyordu: "Son kurşun henüz atılmadı... Ve son kurşun özgür Amerika'da atılacak -ve bu kurşunla Stalin rejimi de parça parça olacak..."

Milli Yurttaşlık Federasyonu'nun pekçok üyesi yeni örgütte Easley'e katıldılar.[4]

Dünyada Komünizm Tehdidiyle Savaşma Uluslararası Komitesi Amerika Bölümü, Birleşik Devletler'de dağıtıma sokulacak ilk resmi Nazi propaganda belgesini finanse etti. *Almanya'da Komünizm* başlıklı Sovyet karşıtı kitap İngilizce olarak yayınlandı. Kitap Almanya'da Eckhart- Verlag firması tarafından basıldı. Binlerce nüshası dağıtılmak üzere Atlantik'i aşıp Amerika'ya götürüldü. Çok sayıda kitap yaygın biçimde postalandı. New York, Los Angeles, Chicago ve diğer kentlerdeki "yurtsever" mitinglerde bedava dağıtıldı. Birleşik Devletler'de kitabın tutması için makaleler, konferanslar, toplantılar ve hazır mektuplardan oluşan ülke çapında kampanyalar düzenlendi. Kitabın önsözü şu alıntıyla başlıyordu:--

> Bu yılın başında öyle haftalar geçirdik ki, Bolşevik kaosa girmemize ramak kaldı.
>
> *Şansölye Adolf Hitler,*
> *1 Eylül 1933'teki Bildirisinden*

Kitabın ikinci sayfasında şu açıklama yer alıyordu:--

> AMERİKALILAR NİÇİN BU KİTABI OKUMALIDIR?
>
> Birleşik Devletler Hükümeti'nin Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ni tanıması sorunu gözönüne alındığında, komünist propaganda ve faaliyetler meselesi Amerikan halkı açısından acil önem taşımaktadır.
>
> Bu kitap meydan okuyor. Onu her düşünceli vatandaş okumalıdır, çünkü kitap Almanya'nın komünizme karşı vermekte

4 1933'de, Uluslararası Sovyet aleyhtarı ajitasyonu yürütmek için merkezi bir ajans, Berlin'de Alfred Rosenberg tarafından kuruldu. Anti-Komintern'in ilk biçimi olan bu örgütün adı, Bolşevizm Tehdidiyle Savaşma Uluslararası Komitesi idi. Buna bağlı örgütler şunlardı:--
Alman Anti-Komünist Dernekleri Genel Birliği
Güney Amerika Anti-Komünist Bloku
Kuzey Çin Eyaleti Anti-Komünist Birliği
Avrupa Anti-Komünist Birliği
Dünyada Komünizm Tehdidiyle Savaşma Uluslararası Komitesi Amerika Bölümü.

olduğu ölümkalım savaşının tarihini sunuyor. Kitap, komünistlerin Almanya'daki yıkıcı yöntemlerinin, ulusların düşmanları tarafından Birleşik Devletler'de uygulananların aynısı olduğunu gözler önüne seriyor...

Komitemizi bu Alman kitabını Birleşik Devletler kamuoyuna sunmaya yönelten, onun diğer ülkeler açısından bir ibret belgesi niteliği taşımasıdır.

Bu açıklamanın hemen altında, Dünyada Komünizm Tehdidiyle Savaşma Uluslararası Komitesi'nin Amerika Bölümü'nün önde gelen üyelerinin bir listesi bulunmaktaydı:--

Walter C. Cole (Milli Savunma Konseyi ve Detroit Ticaret Heyeti başkanı)

John Ross Delafield (Dünya Savaşı Askeri Düzeni örgütünün başkan yardımcısı)

Ralp M. Easley (Milli Yurttaşlık Federasyonu başkanı)

Hamilton Fish (Birleşik Devletler Kongre üyesi)

Elon Huntington Hooker (Amerika Savunma Derneği başkanı)

F.O. Johnson (Üstün Amerika Federasyonu başkanı)

Orvel Johnson (Yarbay, Birleşik Devletler R.O.T.C. Derneği)

Harry Jung (Amerika Asayiş İstihbarat Derneği Şefi)

Samuel McRoberts (banker)

C.G. Norman (İnşaat İşverenleri Derneği başkanı)

Ellis Searle (*United Mine Worker*'ın editörü)

Walter S. Steele (*National Republic*'in editörü)

John B. Trevor (Amerika Koalisyonu başkanı)

Archibald E. Stevenson (Birleşik Devletler Askeri İstihbaratı eski üyesi)

Dünya Komünizm Tehdidiyle Savaşma Uluslararası Komitesi Amerika Bölümü

Aşağıda, Almanya'da Komünizm adlı Nazi propaganda kitabının Amerikalı finansörlerinden bazılarının sicilleri bulunmaktadır:--

Harry Augustus Jung, Eski sanayi casusu, Amerika Asayiş

İstihbarat Federasyonu adındaki anti-demokratik Chicago örgütüne başkanlık etti. Örgütün yayın organı *Vigilant,* resmi Nazi propaganda ajansı *World Service* tarafından okunması tavsiye edilenler listesindeydi. Jung'un anti-Sovyet faaliyetlerdeki ilk dostları arasında, Birleşik Devletler çapında "fazla miktarda" dağıtımı için Jung'a *Tutanaklar*'ın çevirisini sağlayan Beyaz Rus Peter Afanassieff de vardı. Jung, sonradan şiddetli bir Sovyet aleyhtarı ve tecrit yanlısı *Chicago Tribune*'ün yayıncısı Albay Robert R. McCormick tarafından yardım gördü ve Chicago-Tribune Tower'da bürolar kurdu.

Walter S. Steele, National Republic'in editörü, Steele *Siyon Tutanakları*'nın dağıtımında Jung ile işbirliği yaptı.

James B. Trevor, 1924'de Adalet Bakanlığı'nın bir iddianamesinde, Birleşik Devletler silahlı kuvvetlerinin maneviyatını bozma amaçlı bir komploda kullanılmış bir ajans olduğu belirtilen Amerikan Koalisyonu adlı bir örgütün başkanı. Trevor, Sovyet karşıtı Beyaz Ruslar'la yakın ilişki içindeydi ve örgütü, sürekli olarak anti-Sovyet propaganda yaptı.

Archibald E. Stevenson, Birleşik Devletler Ordusu Askeri İstihbarat Bölümü'nün eski bir üyesi. İkinci Dünya Savaşı'ndan önceki dönem boyunca Birleşik Devletler'de anti-Sovyet ajitasyonun önde gelen kışkırtıcılarından biriydi. Ralph M. Easley ile yakın ilişki içinde bulunan Stevenson, sonradan İspanya'nın faşist diktatörü, Generalissimo Franko'nun dile düşmüş propagandacısı Merwin K. Hart'ın başkanı olduğu işçi düşmanı ve anti-demokratik New York Devlet Ekonomik Konseyi halkla ilişkiler danışmanı oldu.

Hamilton Fish, Temsilciler Meclisi'nin New Yorklu üyesi. Hamilton Fish ve Ortakları İthalat ve İhracat Şirketi'nin başındayken, 1923'de Sovyet Rusya'yı ziyaret etti. Birleşik Devletler'e döndükten sonra, Kongre'ye Sovyet Rusya'yla ticari ilişkiler kurulmasını isteyen bir öneri sundu. Sonradan Birleşik Devletler'deki Sovyet karşıtı propagandacıların en ateşlilerinden biri oldu. 1930'ların başlarında Kongre'nin "Amerikan komünizmi"ni araştırmak için kurduğu komitenin başkanı olan Fish, Birleşik Devletler'deki Sovyet karşıtı Beyaz Rus *émigrés* ve Sovyet Rusya'nın diğer müzmin düşmanlarının başta gelen

sözcüsüydü. Fish komitesine malzeme sağlayan "uzmanlar" arasında eski Ohrana ajanı Boris Brasol ve Alman propagandacısı George Sylvester Viereck de vardı. Hitler'in Almanya'da iktidara gelmesinden sonra, Fish Nazi liderini, Almanya'yı komünizmden kurtaran insan olarak selamladı. Tecrit ve taviz politikasının en önemli temsilcilerinden birisi olan Fish, Nazi yanlısı dile düşmüş Amerikalılar'la aynı platformda yer aldı ve onların propagandalarını *Kongre Tutanakları*'na geçirtti. 1939 sonbaharında Fish, Nazi Almanyası'nda, Nazi Dışişleri Bakanı Joachim von Ribbentrop; İtalya Dışişleri Bakanı Kont Galeazzo Ciano; ve diğer Mihver liderleriyle görüştü. Fish, bir Alman uçağıyla Avrupa'yı dolaşarak ikinci bir Münih önerdi ve "Almanya'nın iddiaları"nın yerinde olduğunu savundu. 1942 Şubat'ında Nazi ajanı Viereck'in yargılanması sırasında, Fish'in Washington bürosunun, Nazi propaganda şebekesinin karargahı olarak kullanılmış olduğu ve Fish'in sekreteri George Hill'in, Birleşik Devletler'deki Alman propaganda ağının kilit adamlarından biri olduğu açıklandı.

Amerika İkinci Dünya Savaşı'na girdiği sırada, kendilerini "anti-komünist olarak tanımlayan pek çok faşist Amerikan örgütü Birleşik Devletler'in dört bir yanında faaliyetteydi. Bu örgütlerin birçoğu, Berlin ve Tokyo'dan talimat ve maddi destek almışlardı. Örgütlerin pek çoğunu Nazi Almanyası'nın paralı ajanları kurmuşlardı. Alman-Amerikan Birliği ve Kyffhauser Birliği gibi bazı örgütler, dış bağlantılarını gizlemek için pek bir şey yapmadılar; Gümüş Gömlekliler, Hıristiyan Cephesi, Amerikan Muhafızları, Amerikan Milli Konfederasyonu ve Amerika'ya Bağlılık Yolunda Haçlılar gibi diğerleri, "Amerika'yı komünizm tehdidinden koruyan" yurtsever topluluklar kisvesine büründüler.

1939 yılında, Birleşik Devletler'de 750'den fazla faşist örgüt kurulmuştu ve bunlar, ülkeyi Mihver yanlısı, Yahudi aleyhtarı ve anti-Sovyet bültenler, magazinler, dergiler ve gazetelerle dolduruyorlardı. Bu örgütler ve yayın organları, Amerika'yı komünizmden kurtarma adına Birleşik Devletler'deki hükümetin yıkılmasını, Amerika'da faşist bir rejimin kurulmasını ve Sovyet Rusya'ya karşı Mihver'le ittifak yapılmasını istiyorlardı.

18 Kasım 1936'da Nazi yanlısı Gümüş Gömlekliler'in şefi William Dudley Pelley şöyle diyordu:--

Şunu iyice anlamalıyız ki, bu ülkede ikinci bir iç savaş olursa, bu savaş, Amerikan hükümetini devirme savaşı değil, Amerikan hükümetini ele geçiren ve kendilerini Moskova'nın bir kolu haline getirmeyi düşünen Yahudi-Komünist gaspçıları devirme savaşı olacaktır...

Sovyetler Birliği'nin Nazi'lerce istilasından sonra, Nazi yanlısı Hıristiyan Cephe'nin lideri Peder Charles E. Coughlin, 7 Temmuz 1941'de, propaganda organı *Social Justice*'de şöyle diyordu:--

Almanya'nın Rusya'ya açtığı savaş, Hıristiyanlık için bir cihattır... Tanrıtanımaz komünizmin, Rusya'da asıl tanrısız Yahudiler vasıtasıyla tasarlandığını ve ortaya çıkarıldığını hatırlamalıyız.

Aynı propaganda Birleşik Devletler'in her yanında, Kansas Wichita'da Gerald B. Winrod'un *Defender*'ı; California, Atascadero'da William Kullgren'in *Beacon Light*'ı; Muncie, Indianifda Court Asher'in *X-ray*'i; Kansas, Wichita'da E.J. Garner'ın *Publicity*'si; Nebraska, Omaha'da Charles B. Hudson'un *America in Danger!*'ı ve pek çok benzer Mihver yanlısı, anti-Sovyet yayınlarıyla yapılıyordu.

Pearl Harbour'dan sonra, bu kişilerin birçoğu Adalet Bakanlığı tarafından, haince propaganda yazmak ve Nazi ajanlarıyla birlikte Birleşik Devletler Hükümeti'ni devirmek üzere komplo düzenlemek suçundan sorguya çekildiler. Yine de savaş boyunca onlar, Mihver Devletleri'nin "kutsal bir savaş" verdikleri ve Birleşik Devletler'in, "Washington, Londra ve Moskova'daki Yahudi-Komünist komplocuların" suç ortaklığı yüzünden kandırılarak çatışmanın içine itildiği propagandasını yaymayı sürdürdüler.

3. *Paul Scheffer: Bir Dava Tarihi*

Japonlar'ın Pearl Harbour'a saldırmalarından birkaç gün sonra, Birleşik Devletler Federal Soruşturma Bürosu ajanları, New York City'de modaya uygun tarzda döşenmiş bir dairede yaşayan şık, orta yaşlı bir Alman gazetecisini tutukladılar. Gazetecinin adı Paul Scheffer'dı. Dışişleri Bakanlığı dosyalarında, Nazi Propaganda Bakanlığı'nın resmi yayını *Das Reich*'ın Amerika muhabiri olarak geçiyordu.

Paul Scheffer'ın meslek hayatı, Nazi ajanlarının Birleşik Devletler'de anti-Sovyetizm maskesi altında nasıl çalıştıklarını gösteren çarpıcı bir örnektir...[5]

Bir zamanlar Paul Scheffer uluslararası alanda ünlü bir gazeteciydi. 1922'den 1929'a kadar *Berliner Tageblatt*'ın Moskova muhabiri olan Scheffer, "Sovyet Rusya hakkında en yetkin bilgilere sahip kişi" sıfatını kazandı. Sovyetler Birliği'nden çektiği canlı bir dille yazılmış telgraflar bir düzine dilde basıldı. Dostları ve hayranları arasında Avrupa ve Amerika'nın önemli devlet adamları, ünlü edebi şahsiyetler ve önde gelen sanayici ve bankerler vardı.

1929 sonbaharında, Scheffer'ın Moskova muhabirliği, hiç beklenmedik bir şekilde, aniden kesintiye uğradı. Almanya'ya yaptığı periyodik ziyaretlerden birinde, Sovyet makamları SSCB'ye dönüşünü yasakladılar. Scheffer'ın pekçok ünlü dostundan hiddetli protestolar yükseldi. Onlar, Sovyet Hükümeti açısından böylesi bir hareketin nasıl olabildiğine ilişkin makul bir açıklama istediler. Bu sorunun cevabı Sovyet gizli polisinin dosyalarında kilitli kaldı.

Bazı gerçekler, 8 yıl sonra, 2 Mart 1938'de Sağcı komplocu ve Sovyetler Birliği'nin eski Tarım Komiseri Mikhail Chernov, SSCB Yüksek Mahkemesi'nin Askeri Collegium'unda ifade verdiğinde ortaya çıkarıldı. Chernov, Rusya'nın askeri ve ticari sırlarını verme ve boyutlu sabotajlar düzenleme karşılığında Alman Askeri İstihbaratı'ndan 4.000 ruble almış olduğunu itiraf etti. Kendisine ilk casusluk-sabotaj görevini verip denetleyen Alman ajanın adını açıkladı. "Alman ajanı," dedi Chernov, "*Berliner Tageblatt*'ın muhabiri Paul Scheffer"dır.

13 Mart 1938'de, bir Sovyet idam mangası Mikhail Chernov'u kurşuna dizdi. İnfazdan sadece birkaç gün önce, Paul Scheffer *Berliner*

---

5 Birleşik Devletler'de anti-Sovyet propaganda yaymada Japon ajanları da aktifti. Uluslararası Telefon Şirketi'nin personel müdürü yardımcısı ve New York City Yüksek Okulu ve Brooklyn'deki St. Francis Yüksek Okulu'nda eski tarih eğitmeni John C. Le Clair'ın durumu bunun tipik bir örneğiydi. Uzakdoğu hakkında bir otorite olarak kabul edilen Le Clair, ünlü Amerikan dergilerinde Japonya'yı öven ve Birleşik Devletler için ana tehdidin Sovyetler olduğunu açıklayan bir dizi makale yazdı. Benzer propaganda içeren ve ülke çapında 200 gazeteye ve dergiye dağıtılan "Yorumlar ve Varsayımlar" adlı bir köşeyi de düzenliyordu. Le Clair'ın karakteristik makalelerinden biri 1940 Eylül'ünde *America* adlı derginin bir sayısında "Birleşik Devletler'le SSCB Arasında Dostluk İstemiyoruz" başlığı altında yeraldı. 1943 sonbaharında FBI ajanları tarafından tutuklanan Le Clair, 8 Eylül'de New York Federal Mahkemesi tarafından, Pearl Harbour'dan birkaç ay öncesine kadar geçen üç yıllık dönemde Japon Hükümeti'nin gizli, paralı propaganda ajanı olarak çalışmaktan suçlu bulundu.

Tageblatt'ın Amerika muhabiri olarak Birleşik Devletler'e gitti...

1929'da Sovyetler Birliği'ne girişi yasaklandıktan sonra, Scheffer Avrupa'nın en üretken ve en pahalı anti-Sovyet propagandacılarından biri olmuştu. Hafta geçmiyordu ki, Sovyet Hükümeti'ne azgınca saldıran ve onun yaklaşan felaketiyle ilgili kehanette bulunan makalelerinden bir Avrupa'nın ve Amerika'nın önemli dergilerinde yer almasın.

Eski bir Rus kontesiyle evlenmiş olan Scheffer, 1931'de Sovyet Hükümeti'nin Amerika tarafından tanınması aleyhinde kampanya yürütmek için Birleşik Devletler'i ziyaret etti. Scheffer, *Reader's Digest*'da yayınlanan *Foreign Affairs*'deki makalesinde, "Eğer Amerika tanıma kararı verirse, onun 1931'de burjuva Avrupa ve Sovyetler arasında bilinçli seçimini yaptığı söylenebilir... Amerika tarafından tanınmak, yalnızca Komünist Rusya'nın daha da saldırganlaşmasına ve burjuva Avrupa ülkelerine saldırılarını daha da arttırmasına neden olur" diye ciddi biçimde uyardı.

Hitler iktidara geldiğinde, Scheffer, *Berliner Tageblatt*'ın Londra muhabiriydi. Derhal Almanya'ya döndü ve artık Nazi Propaganda Bakanlığı'nın denetimine girmiş bulunan gazetenin baş editörlüğüne atandı.[6]

1937 kışında, Scheffer Birleşik Devletler'e yerleşmekle görevlendirildi. Scheffer, kısa bir süre sonra, New York City'den *Berliner Tageblatt*'a Alman askeri otoritelerinin çıkarına olabilecek anti-Amerikan propaganda ve bilginin başarılı bir karışımını içeren telgraflar çekmeye başladı. Çok geçmeden Scheffer Nazi Propaganda Bakanlığı'nın resmi organı *Das Reich* için Amerika muhabirliği pozisyonuna yükseltildi. Bu sıfatla Scheffer, Dr. Goebbels'in Birleşik Devlet-

---

6 Scheffer, onun hâlâ liberal bir gazeteci olduğunu düşünen ve Almanya'ya dönüşüne çok şaşıran yurtdışındaki nüfuzlu dostlarına, Üçüncü Reich'da Nazi karşıtı esrarengiz bir görev üstlendiğini gizlice açıkladı. Scheffer, gelecekteki işini hesaba katarak, yabancı çevrelerdeki işe yarar bağlantılarını sürdürmek istiyordu. İşin tuhafı, pekçok arkadaşı hikayesine inandı.

Scheffer'ın, Nazi karşıtı duygular beslediğine inandırmayı başaramadığı kişilerden biri de, Almanya'daki Amerikan Büyükelçisi anti-faşist William E. Dodd'du. 15 Kasım 1936'da, Dr. Dodd anılarında, Scheffer hakkında aşağıdaki yorumda bulundu: "Birkaç yıl önce Sosyal Demokrat olan bu Scheffer'ı tetikte izlemekteydim, Scheffer Alman basını için muhabir olarak Birleşik Devletler'de bulundu ve şimdi iyi bir Nazi."

ler'deki özel temsilcisi oldu. Asıl görevlerinden biri, Birleşik Devletler'de Sovyet Rusya karşıtı duygular uyandırmaktı. "Rusya uzmanı" Scheffer'ın anti-Sovyet makaleleri Amerika'nın ünlü dergi ve gazetelerinde düzenli olarak yer aldı. Scheffer'ın gözde konularından biri Moskova Duruşmaları'ydı. Scheffer, bizzat kendisinin de Alman ajanı olarak teşhir edilmiş olduğu Duruşmalar'ı, sayısız Amerikan okuru için "çok büyük iftiralar" şeklinde yorumladı. Buharin, Pyatakov, Radek ve diğer Rus beşinci kolcularını, "gerçek Bolşevik liderler" olarak tanımladı. Fakat en abartılı övgüsünü Leon Troçki'ye ayırmıştı.

Üç ayda bir yayınlanan meşhur Amerikan dergisi *Foreign Affairs*'ın 1938 Nisan'ındaki sayısında, "Lenin'den Stalin'e" adlı tipik bir makalede Scheffer, Stalin'in, hırs, kıskançlık ve iktidar aşkı motivasyonuyla hareket eden bir "Şark kurnazı" olduğunu ve Troçkistler'i, yalnızca kendi kişisel ihtiraslarının yoluna çıktıkları için idam ettirdiğini açıkladı.

Scheffer'ın Birleşik Devletler'deki propaganda çalışması Pearl Harbour'dan sonra tutuklanmasıyla bitmedi. 13 Eylül 1943'de, New York *Times*'ın pazar günkü baskısında, magazin kısmının ön sayfasında Almanya hakkında "Conrad Long" imzalı bir makale çıktı. Editörün notunda, yazar "sürmekte olan savaşta Almanya meselelerini yakından bilen bir uzman" olarak tanımlandı. Makale, "Ukrayna'nın rekoltesinin bu yaz Alman yöntemleriyle sözde iki misline çıkarılmış" olduğu haberini içeriyordu.

Gerçekte "Conrad Long" diye birisi yoktu. Bu, takma bir isimdi. *Times*'daki makalenin yazarı Paul Scheffer'dı.

Scheffer'ın tutuklanmasından sonra, nüfuzlu bazı Amerikalı dostları onu tahliye ettirmeyi başardılar. *Times*'a yazması için sahte bir imza ayarladılar. Scheffer'a ayrıca ABD Stratejik Servisler Bürosu'nda Alman meseleri konusunda uzman danışman olarak iş bile buldular.

1944 baharında Scheffer Adalet Bakanlığı'nın ajanları tarafından yeniden tutuklandı. Anlaşılan, Dr. Goebbels'in eski özel temsilcisi bu kez, savaş boyunca hapiste kalacaktı.

4. Dies Komitesi

1938 Ağustos'unda, Münih Paktı'nın imzalanmasından hemen önce Birleşik Devletler'de Amerikan aleyhtarı etkinlikleri araştırmak için Kongre bünyesinde Özel bir Komite kuruldu. Bu Komite'nin

başkanı Temsilciler Meclisi'nin Teksaslı üyesi Martin Dies'dı.

Dies Komitesi kurulduğunda, onun Birleşik Devletler'deki Mihver entrikalarıyla savaşacağı düşünülüyordu. Aksine, Kongre üyesi Dies tarafından sürdürülen "araştırma" tek bir konuda yoğunlaştı: Amerikan halkını onların asıl ve en büyük can düşmanlarının Sovyet Rusya olduğuna ikna etmek.

Dies Komitesi tarafından atanan ilk Araştırma Şefi, Edward F. Sullivan, adı sanı duyulmamış eski bir sanayi casusu ve anti-Sovyet propagandacıydı. Dies için çalışmaya başlamadan önce Sullivan, emirleri Hetman Skoropadski ve Berlin'deki diğer Beyaz Ukraynalı *émigrés*'ten alan Sovyet karşıtı Ukrayna milliyetçi hareketine bağlıydı: Sullivan, Boston'da genç meteliksiz bir gazeteciyken, Ukraynalı Amerikalılar arasında anti-Sovyet duygular yaratmaya yardım etmek üzere satın alınmıştı. Tek kelime Ukraynaca bilmemesine rağmen, Sullivan "bağımsız Ukrayna" propagandası yapmaya başladı.

Martin Dies'ın gelecekteki Araştırma Şefi, faşist Ukraynalı, Amerikalılar hareketi arasında kısa zamanda önemli bir şahsiyet oldu. Hareketin sözcüsü olarak, Nazi ajan ve propagandacılarıyla yakın ilişkiye geçti, işbirliği yaptı ve hatta kendini onların davasıyla açıkça özdeşleştirdi. 5 Haziran 1934'de Sullivan, New York City Thornholl Lexington Avenue 85. Caddede Alman-Amerikan Birliği üyeleri ve üniformalı Fırtına Alayları'nın bir mitinginde konuştu. Sullivan haykırarak, "Bitli Yahudiler'i Atlas Okyanusu'na dökün!" dedi.

1936 Ağustos'unda, Kuzey Carolina, Asheville'de Amerikalı antisemitik ve Nazi yanlısı propagandacılarının yöneticileri tarafından düzenlenen milli bir konferansın asıl konuşmacısı olarak baş rolü oynadı. Kanferons'taki diğer konuşmacılar, Gümüş Gömlekliler'in şefi William Dudley Pelley; Sullivan'la birlikte faşist bir bülten yayınlayan James True; Birlik üyesi ve Nazi ajanı Ernest F. Elmhurst, namı diğer E.F. Fleischkopf idi. Konuşmacılar Sovyet Rusya'ya azgınca saldırdılar ve Roosevelt yönetimini "Yahudi Komünist bir komplo"nun bir parçası olmakla suçladılar.

Asheville basını, Sullivan'ın konuşmasını "Hitler'in söyleyeceklerini o söylemiş bulunmaktadır." diye verdi.[7]

Amerika'nın liberal örgütleri Sullivan'ın nahoş sicili hakkındaki

7 Dies Komitesi için Amerikan aleyhtarı Etkinlikleri Araştırma Şefiyken Sullivan'ın maaşını ödeyen Amerikalı vergi mükellefleri için Sullivanın polis kayıtları ilginç olabilir:-

bazı gerçekleri gözönüne serince, Kongre üyesi Dies, Araştırma Şefi Sullivan'a gönülsüzce yol verdi. "Ekonomik nedenler yüzünden" dedi Dies. Sullivan daha sonra faşist Ukraynalılar hareketine katıldı ve Pennsylvania, Pittsburgh'da Ukraynalı-Amerikalılar Eğitim Enstitüsünü kurdu. Bir milyon Ukraynalı-Amarikalı içerisinde anti-Sovyet ajitasyon yapmakta uzmanlaşmış olan bu örgüt, Washington'daki Alman Elçiliği ile bağlantıdaydı. Sullivan, ülke çapında Nazi yanlısı ve anti-Sovyet propagandacılarla işbirliğini sürdürdü. Coughlin, kendisinin ve Sullivan'ın birlikte düzenledikleri bir işe ilişkin olarak "4 Temmuz partiniz için şerefli bir gün olalcaktır." diye telgraf çekti.

Dies Komitesi'nden resmen ayrılmasına rağmen, Sullivan, "Komitenin ilişkide bulunduğu anti-Komünist uzmanlar"dan biri olarak kaldı. 27 Temmuz 1939'da, Sullivan, Chicago'daki anti-Sovyet, antisemitik propagandacı dostu Harry Jung'dan bir mektup aldı. Jung şöyle yazıyordu:--

> Komite araştırmacılarından biri kısa bir süre için burada, zamanının bir kısmını bizimle birlikte geçiriyor ve kafasını bir yığın şaşırtıcı bilgiyle doldurduk.
>
> Ofislerimiz arasındaki işbirliğinin mükemmel, doyurucu ve karşılıklı olacağını umarım...

Suç	*Suç Yeri*	*Tarih*	*Sonuç*
Sarhoşluk	Charlestown, Mass	7/9/20	Salıverildi
Tehlikeli şekilde araba kullanmak	Roxbury	18/12/23	25 dolar para cezası
Ehliyetsiz şekilde araba kullanmak	Suffolk	11/12/24	25 dolar para cezası
Tehlikeli şekilde araba kullanmak	Suffolk	27/6/24	Dosyaya konuldu
Hırsızlık	Malden	4/2/32	Islahevinde 6 ay; temyiz edildi.
Hırsızlık	Middlesex Yüksek Mahkemesi	12/4/32	Takipsizlik kararı verildi.
İptal edilen ehliyeti kullanmak	Lowell	11/2/32	Evrak dosyaya konuldu.
Ceza Yasasının 690. maddesini ihlal etmek (Homoseksüellik)	New York City	20/12/33	Beraat etti.
Kendisine FBI memuru süsü vermek iddiasıyla tutuklandı	Pittsburgh	11/12/39	Dava düştü

Sullivan'ın, Amerikan aleyhtarı etkinlikleri araştırmak için Dies Komitesi'ndeki şef yardımcılığı ve danışmanlık mevkii, Amerikan radikal hareketinin döneklerinden, J.B. Matthews tarafından doldurulduğu. Matthews'un yazıları, önde gelen Amerikan faşistleri ve Mihver ajanları tarafından yaygın biçimde yayınlandı ve dağıtıldı. Nazi Propaganda Bakanlığı, onun yazılarını tavsiye ediyordu. Matthews'un makaleleri, Alfred Rosenberg'in *Aussenpolitisched Amt*'ının bir organı olan *Contra-Comintern*'de yeraldı.

Haftalarca, Washington'daki eski Hükümet Meclisi Binası'nın mermer sütunlu parti meclisi toplantılarının yapıldığı odada eski sabıkalılar, sanayi casusları, yabancı ajanlar ve şantajcıların uğursuz alayı, Moskova ajanlarının Birleşik Devletler hükümetini devirmek için darbe tezgahladıklarını kanıtlamak için "uzman tanıklar" olarak Dies Komitesi'nin huzurunda gösterişli bir resmi geçit düzenlediler. "Anti-Komünist" tanıklardan bazıları şunlardı:--

Alvin Halpern: Tanıklığının ikinci gününde, Washington Bölge Mahkemesi onu hırsızlık suçundan iki yıl hapse mahkum etti; ifadesi yine de Dies Komitesi'nin tutanaklarına geçti.

Peter J. Innes: Sendika kasasından 500 dolar çaldığı için Ulusal Denizcilik Sendikası'ndan kovulan bir sanayi casusu; sonradan, küçük bir çocuğa tecavüze yeltenmek suçundan 8 yıl hapse mahkum oldu.

William C. McCuiston: Sendikacılara saldıran bir çetenin örgütleyicisi; New Orleans'ta kurşunlanan ve sopayla dövülerek öldürülen işçi önderi Philip Carey cinayetiyle suçlandığı sırada Dies Komitesi huzurunda tanıklık yaptı; sonradan cinayet suçundan beraat etti.

William Nowell: Faşist lider, 3223 Nolu eski Gümüş Gömlekli Gerald L.K. Smith'in güvenilir danışmanı, sanayi casusu.

Richard Krebs, namı diğer Jan Valtin: Sabıkalı ve itirafçı Gestapo ajanı.[8]

"General" Walter G. Krivitsky, namı diğer Samuel Gins-

8 1941 Ocak'ında Alman Başkumandanlığı Sovyetler Birliği'ne saldırı için son hazırlıklarını yaparken, Birleşik Devletler'de *Gecenin Ötesinde* adlı sansasyonal bir Sovyet karşıtı kitap yayınlandı. Yazarın adı Jan Valtin olarak geçiyordu.

Jan Valtin, eski Gestapo ajanı Richard Krebs'in birçok sahte isminden biriydi. Diğer adları, Richard Anderson, Richard Peterson, Richard Williams, Rudolf Heller ve Otto Melchior'du.

Krebs'in kitabı *Gecenin Ötesinde*, Moskova hesabına uğursuz görevleri yerine getirerek dünyayı dolaşmış bir komünistin, "Jan Valtin"in itiraflarını sergiliyordu. Yazar, dünya demokrasisine karşı sözde "Bolşevik ajanlar" tarafından düzenlenmiş olan caniyane komploları en korkunç detaylarıyla tanımlıyordu. Yazar 1926'da California'daki cinayet girişimi de içinde olmak üzere, "Komintem İçin" on yıllık kriminal hizmetinden sonra "komünist partinin çekiciliği ve amacı hakkında" nasıl "kuşkuya" düşmeye başladığını anlatıyordu. Sonunda hikayesine göre, Moskova'yla ilgisini tamamen kesmeye ve her şeyi anlatmaya karar vermişti...

Krebs 1938 Şubat'ında Birleşik Devletler'e vardı. Nazi Almanyası'nda hala dağıtılmakta olan anti-Sovyet bir propaganda kitabıyla şaşırtıcı bir benzerlik taşıyan *Gecenin Ötesinde*'nin el yazmalarını Avrupa'dan yanında getirmişti. Krebs, kitabı Birleşik Devletler'de baskıya hazırlarken, tecrübeli anti-Sovyet propagandacı ve Hearst basınının düzenli yazarı Amerikalı gazeteci Isaac Don Levine'den yardım gördü.

Eşi benzeri görülmemiş bir reklam kampanyasıyla desteklenen *Gecenin Ötesinde*, sansasyonel bir best-seller oldu. Ayın Kitabı Kulübü 165.000'lik satış yaptı. *Reader's Digest*, otobiyografinin "yayıncılar tarafından dikkatle gözden geçirilmiş" olduğu yorumuyla uzun bir özet yayınladı. *Life* dergisinin ardarda iki sayısında kitabın bölümlerinden kapsamlı alıntılar yapıldı. *Gecenin Ötesinde*'de olduğu kadar tantanalı bir destek ve bu kadar fazla reklam harcaması, Amerikan yayıncılık tarihinde pek az kitaba nasip oldu.

Bir dizi eleştirmen kitap hakkında açıktan açağa şüpheci yaklaşırken, Sovyet karşıtı duygularıyla ünlü diğerleri, resb'in eseri övgüler yağdırdılar. *Saturday Review of Literature*'da yazan anti-Sovyet kadın gazeteci Freda Utley, kitabı şu sözlerle tanımladı: "İktidarı kazanmadan önce Stalin'in Hitler'e yaptığı ve bugün de yapmak zorunda olduğu yardımı başka hiçbir kitap bu kadar açıklıkla ortaya koyamaz. Troçki hayranı Sidney Hook, sözde Sosyal Demokrat Federasyon'un yayın organı *New Leader*'da şöyle diyordu: "Tam anlamıyla bir hikaye olarak, nefes kesen akışıyla öyle zorlayıcı ki, bir masal olarak kabul edilemez, çünkü hayali sınırların tüm ölçütlerini yıkmaktadır." Moskova Duruşmaları'nın Sovyet karşıtı yorumu Tokyo propaganda organı *Contemporary Japan*'da yer almış olan William Henry Chamberlin, *New York Sunday Times Book Supplement*'te, "Valtin'in casusluk, sabotaj ve diğer yasadışı dış- kaynaklı faaliyetlerle savaşmakla uğraşan Birleşik Devletler kuruluşlarının değerli bir yardımcısı" olduğunu ileri sürdü. Max Eastman, Eugene Lyons ve Amerika'daki anti-Sovyet, Troçki yanlısı edebiyatçı kliğin diğer unsurları eski Gestapo ajanı tarafından yapılan "tarihi açıklama"yı coşkuyla selamladılar.

"Jan Valtin" milli bir şahsiyet oldu. Bir anti-Sovyet uzman olarak Dies Komitesi huzurunda ifade vermek üzere davet edildi.

28 Mart 1941'de, Krebs'e, sakıncalı ve sınırdışı edilmesi gereken yabancı uyruklu bir kişi olarak tutuklama bildiriminde bulunuldu.Bundan sonraki Federal

berg: Kendisini Yagoda'nın emrinde çalışan bir "GPU ajanı" olarak tanıttı. Birleşik Devletler'e kaçarak dehşet verici anti-Sovyet bir otobiyografi yayınladı.[9]

Martin Dies dosyaları, sözde tehlikeli "Bolşevikler"le hızla dolup taştı. Teksaslı Kongre üyesi, Moskova'nın talimatları doğrultusunda faaliyet gösteren ulus çapında yaygın bir Beşinci Kol'un açığa çıkarılmış olduğunu sık aralıklarla çarpıcı bir biçimde ilan ediyordu.

1940'da Kongre üyesi Dies, Komite'sinin "bulgular"ını kamuoyuna açıklamak için bir kitap yayınladı. Dies'ın, *"Amerika'daki Truva Atı: Ulusa Rapor"* adlı kitabı asıl olarak Sovyet karşıtı propagandaya adandı. Alman-Amerika Birlikçileri, Hıristiyan Cepheciler, Nazi Beşinci Kolu'nun öncüleri olarak Amerika kentlerinde Nazi yanlısı kitle gösterileri düzenlerken, Kongre üyesi Dies Stalin'i, "Üniformalı 150

mahkeme yargılamalarında, Krebs'in 1926'da California'da bir cinayet girişiminde bulunmaktan suçlu olduğu ve San Quentin'de 39 ay hapisle cezalandırıldığı kanıtlandı. Los Angeles'taki mahkeme tutanakları, Krebs'in *Gecenin Ötesinde*'de Komintern'in verdiği bir görevle ilgili diye anlattığı bu cinayete, Krebs'in küçük bir tüccara borçlandığı bir fatura hakkında çıkan tartışmanın yolaçtığını gösterdi. Mahkemede tüccarı neden öldürmeye çalıştığını açıklarken Krebs, "Yahudi beni çılgına çevirdi" dedi.

Federal mahkeme oturumlarında, Krebs'in 1929 Aralık'ında Birleşik Devletler'den sınırdışı edildiği ve 1938'de, 1926'da olduğu gibi Birleşik Devletler'e yasadışı yollardan girdiği ortaya çıkarıldı. Bundan başka, duruşmalar 1934'de Krebs'in ihanetten yargılanan bir denizci vatandaşına karşı Nazi Hükümeti adına tanıklık yaptığını kanıtladı. Kovulmuş olduğu Alman Komünist Partisi'yle ilişkilerine gelince, Krebs, "örgüte sızmış olduğu"nu itiraf etti.

ABD Göçmen Mahkemesi, bulgularını açıkladı: "Sanığın beş yıldır Nazi Almanyası'nın bir casusu olduğu düşünülmektedir. Önümüzdeki siciline göre, tümüyle güvenilmez ve ahlaksız olduğu ortaya çıkmaktadır."

Eski bir Nazi ajanı ve cinayet hükümlüsü olarak Krebs'in teşhiri, dar bir kesimle sınırlı kaldı. Daha sonra, nüfuzlu anti-Sovyet Amerikalı dostları ona kefil oldular. ABD Göçmen Bürosu yetkilileri tarafından sabıkasız bir kişi gibi temiz kağıdı verildi ve Amerikan vatandaşlığı belgeleri sağlandı. *Gecenin Ötesinde* tüm ülkedeki halk kütüphanelerinin raflarında kaldı ve onbinlerce Amerikalı'ya Sovyet karşıtı mesajını yaymaya devam etti.

9 Krivitsky'nin Amerikalı avukatı Louis Wladman'a göre, "Krivitsky'nin Birleşik Devletler'e girişi, Amerika'nın Fransa Büyükelçisi William C. Bullitt tarafından sağlandı." Bullitt'in Sovyet karşıtı faaliyetleri hakkında bilgi için yirmi üçüncü bölüme bakınız.

10 Birleşik Devletler'deki Mihver yanlısı ve Sovyet karşıtı unsurlar, Kongre

tümenden oluşan Sovyet askerinin başında Birleşik Devletler'i istila ediyor" diye tanımlıyordu.

Dies, "Moskova ajanlarını, Sovyetler'in Birleşik Devletler'i istilasına gerçekte çoktan başlamış olduklarını" açıkladı.[10]

Naziler'in Sovyetler Birliği'ne saldırmalarından iki gün sonra, Dies "Hitler'in Rusya'yı otuz gün içinde kontrolu altına alacağı" kehanetinde bulundu. Kongre üyesi, Kızıl Ordu'ya yardım gönderme fikrine sertçe karşı çıktı. "Rusya'ya Amerikan yardımı aptalcadır, çünkü Almanlar hangi şartlar altında olursa olsun teçhizatı ele geçirirler." dedi. "Hükümetimizin Rusya'ya yardım etmekle, Stalin için, tam da burada, Amerika'nın başkentinde yeni bir Batı Cephesi açması çok büyük bir tehlike yaratacaktır." uyarısında bulundu.

üyesi Martin Dies'ın çalışmalarını şevkle desteklediler. 8 Ekim 1939'da İspanya'da Generalissimo Franco'nun faşist rejiminin önde gelen sözcüsü Merwin K. Hart, New York City'de, Dies'ın onur konuğu olduğu bir ziyafet verdi. Bu ziyafete katılanlar arasında, John B. Trevor, Archibald E. Stevenson ve Alman-Amerikan Birliği'nin başı Fritz Kuhn vardı. Gazeteciler Fritz Kuhn'a Dies Komitesi hakında ne düşündüğünü sorduklarında, "Yeniden faaliyete geçmesinden hoşnutum ve paraca daha fazla desteklenmelerini arzu ederim." diye cevapladı.

Aşağıda, Dies Komitesi'nin çalışmaları hakkında diğer bazı Sovyet karşıtı kışkırtıcıların yorumları yer almaktadır:--

Dies Komitesi'ne büyük bir saygı duyuyorum ve programını benimsiyorum - George Sylvester Viereck, Nazi ajanı, 21 Şubat 1942'de iki yıl sekiz ay hasip cezasına çarptırıldı.

1933'de Gümüş Lejyon'u... Bay Dies ve Komitesi'nin şimdi tam da geliştirmeye çalıştıkları aynı ilkelerin propagandasını yapmak için kurdum - William Duddley Pelley, Nazi yanlısı Gümüş Gömlekliler'in lideri, 13 Ağustos 1942'de isyana teşvik suçundan onbeş yıl hapse mahkum oldu; 1944'de Amerika'ya karşı bir Nazi komplosuna katılmaktan yeniden yargılandı.

Dies'ın başardığı işleri övmek mi istiyorsunuz, boş zamanlarımızda ona teşvik edici bir mektup yazın. Gerçekte, masasına gelen bir milyon mektup, onu ve temsil ettiği yasama organını ortadan kaldırma heveslilerine bir cevap olacaktır -Peder Charles E. Coughin, Nazi yanlısı propagandacı, Hıristiyan Cephesi ve 1942'de haince yayınları nedeniyle yasaklanan *Social Justice*'ın kurucusu.

Bizzat Berlin, Dies Komitesi'nin Birleşik Devletlerdeki anti-Sovyet faaliyetlerini coşkuyla desteklediğini açıkça ifade etti. Federal Haberleşme Komisyonu'nun kısa dalga yayını, 1941 kışında Mihver'in Batı Yarımküre'ye yayın yapan kısa dalga radyo programında Temsilciler Meclisi üyesi Martin Dies'ın "adı en sık geçen ve en fazla onaylanan" Amerikalı olduğunu bildirdi.

Başkan'ın, Sovyetler Birliği'nin savunulmasının Amerika'nın savunulması açısından hayati bir önem taşıdığını ifade etmesinden kısa bir süre sonra, 2 Ekim 1941'de Başkan Roosevelt'e yazdığı bir mektupta, Dies, anti-Sovyet propaganda kampanyasını sürdürme niyetini belirtti. Dies şöyle yazdı: "Sayın Başkan, Stalin ve Hitler arasındaki benzerliklerin, farklılıklarından çok daha çarpıcı olduğunu Amerikan halkının öğrenmesi için her olanaktan yararlanmaya niyetliyim. "Birleşik Devletler ve Sovyetler Birliği'nin askeri müttefik olmalarından sonra dahi Martin Dies Sovyet karşıtı kampanyasını sürdürdü. 29 Mart 1942'de, Birleşik Devletler Başkan Yardımcısı Henry Wallace şu açıklamayı yaptı:--

> Eğer barışta olsaydık bu taktikler bir sivri zekalının düşünceleri diye dikkate alınmayabilirdi. Fakat barışta değiliz. Savaştayız ve Bay Dies'ın bu ve benzeri açıklamalarla, kamuoyunda tahrik etmeye yöneldiği kuşkular ve öfke, pratik sonuçları gözönüne alındığında bizzat Goebbels'ten dahi kaynaklanmış olabilir. İşin doğrusu, eğer Bay Dies Hitler'e satılmış olsaydı, moralimiz daha az bozulacaktı... Biz Amerikalılar, bu çirkin gerçeğin imasıyla yüzyüze gelmek zorundayız.

5. Yalnız Kartal

1940 sonlarında, Hitler Avrupa'nın köleleştirilmesini tamamlar ve Kızıl Ordu'yla yaklaşan hesaplaşması için hazırlanırken, Amerikan politika sahnesinde ilginç bir olgu ortaya çıktı. Bunun adı, Önce Amerika Komitesi'ydi. Ertesi yıl, ulus çapında, basın, radyo, kitle toplantıları, sokak gösterileri v.b. tanıtım araçları vasıtasıyla Önce Amerika Komitesi, anti-Sovyet, anti-İngiliz ve tecrit yanlısı propagandayı Amerikan halkı arasında enerjik bir biçimde yaymaya başladı.

Önce Amerika Komitesi'nin ilk liderleri arasında, General Robert E. Wood; Henry Ford; Albay Robert R. McCormick; Senatörler, Burton K. Wheeler, Gerald P. Nye ve Robert Rice Reynolds; Temsilciler Meclisi üyeleri Hamilton Fish, Clare E. Hoffman ve Stephan Day; ve John L. Lewis'in kızı Katherina Lewis vardı.

Komite'nin önde gelen kadın sözcüsü, eski pilot ve sosyalist Laura Inglass'tı; sonradan Nazi Hükümeti'nin paralı ajanı olmaktan mahkum oldu. Sahnenin gerisinde, diğer bir Nazi ajanı George Sylvester Viereck Önce Amerika halkla ilişkiler uzmanlarının yaydıkları çok

miktardaki propaganda malzemesini yayına hazırlıyordu. Sonradan Japon ajanı olmak suçundan mahkum edilen Ralph Townsend, Önce Amerika Komitesi'nin Batı Kıyısı kolunun başındaydı ve Komite'nin propaganda organları *Scribner's Commentator* ve *Herald*'ın yazı kurulu üyelerindendi.[11] Sonradan Alman Başkumandanlığı'yla ortaklaşa Birleşik Devletler'den elmas kaçırmaktan mahkum olan Werner C. von Clemm, Önce Amerika Komitesi New York şubesinin perde arkasındaki stratejisti ve mali destekçisi olarak hizmet etti. Sonradan, Birleşik Devletler'deki yasadışı propaganda hizmetleri için Nazi Hükümeti'nden 10.000 dolar almaktan mahkum olan Frank B. Burch, Komite'nin Ohio, Akron şubesinin kurucularındandı.

1942 Temmuz'unda, Adalet Bakanlığı'nın bir iddianamesinde Önce Amerika Komitesi, Birleşik Devletler silahlı kuvvetlerinin moralini bozmak için komplo tezgahlamış bir kuruluş olarak tanımlanıyordu.

Önce Amerika Komitesi'nin gelmiş geçmiş en seçkin lideri ve sözcüsü, Avrupa ve Amerika'da Nazi yanlısı ve anti-Sovyet ajitatör olarak şimdiden sivrilmiş olan ünlü Amerikalı pilot Charles A. Lindbergh'di.

Lindbergh, Almanya'yı ilk kez 1936 yazında ziyaret etti. Nazi Hükümeti'nin konuğuydu. Naziler Lindbergh'in şerefine şaşaalı törenler düzenlediler ve bir yığın özel jestte bulundular. Yüksek rütbeli Nazi subayları, Alman silah fabrikalarına ve hava üslerine yaptığı özel "gözlem gezileri"nde ona bizzat refakat ettiler. Lindbergh Nazi Almanyası'ndan derinden etkilendi.

Feld Mareşal Herman Goering ve diğer Nazi kodamanları tarafından kendisi için düzenlenen sayısız partide Lindbergh, Alman Hava Kuvvetleri'nin yenilmez olduğu şeklindeki inancını ifade etti.

---

11 *Herald*'ın yazarları, gece gündüz Hitler denetimindeki Avrupa'nın ve Japonya'nın yayın yaptığı istasyonlara ayarlanmış kısa dalga alıcılar kullanıyorlardı. Bu yolla alınan, resmi Mihver propagandası *Herald* ve *Scribner's Commentator* yazılarına yerleştiriliyordu.

Herald ve Scribner's Commentator, Birleşik Devletler'in her yerinde, Önce Amerika Komitesi'nin toplantılarında ve Charles E. Lindberg, Hamilton Fish, Charles E. Coughlin, Senatör Burton K. Wheeler ve Nazi ajanları, Frank Burch, George Sylvester Viereck ve diğerleri tarafından özel olarak hazırlanmış Önce Amerika postalama listeleriyle geniş çapta bedava dağıtılıyordu.

Luftwaffe'ın tecrübeli pilotu General Ernst Udet'e: "Alman havacılığı, herhangi bir ülkeninkinden çok üstün. Onu yenmek olanaksız." dedi.

Alman Hava Kuvvetleri Komutanı General Bruno Loerzer, siyasi muhabir Bella Fromm'a "Bu Amerikalıyla neden bu kadar ilgilendiğimizi mi merak ediyorsun?" dedi. "O, *Luftwaffe*'ın yenilmesinin olanaksızlığından sözederek, Yankee'lerin dudaklarını uçuklatacak. Bizim çocuklar da bunu yapmasını istiyor zaten."

Nazi Savaş Bakanı'nın oğlu Axel von Blomberg, 1936'da Lindbergh şerefine verilen bir partiye katıldıktan sonra, "O, para yatırabileceğimiz en iyi reklam kampanyası olacak." dedi.

İki yıl sonra, Münih Paktı'ndan önceki tayin edici günlerde Lindbergh Sovyetler Birliği'ni ziyaret etti, orada sadece birkaç gün kaldı. Dönüşünde derhal, Kızıl Ordu'nun iflah olmayacak derecede kötü donatılmış, kötü eğitilmiş olduğu ve berbat bir biçimde kumanda edildiği söylentisini yaymaya başladı. Sovyet Rusya'nın, Nazi Almanyası'na karşı herhangi bir askeri ittifakın ortağı olarak işe yaramayacağını iddia etti. Lindbergh, Naziler'e karşı olmak değil, onlarla işbirliği yapmak gerektiği düşüncesinde olduklarını açıkladı.

Üçüncü Reich ile politik ve ekonomik ittifaklar kurulması gerektiğini savunarak bir ülkeden diğerine uçan Lindbergh'in siyah ve turuncu renkli uçağı, Avrupa'nın huzursuz başkentlerinin havalimanlarının tanıdık bir siması haline geldi.

Münih görüşmeleri sürerken, Sovyet karşıtı İngiliz işadamları, aristokratlar ve politikacılardan oluşan küçük seçme gruplar Lindbergh'in Avrupa'nın durumu hakkındaki görüşlerini dinlemek üzere Lady Astor'un Cliveden'deki malikanesinde biraraya geldiler. Lindbergh Almanya'nın büyük hava gücünden, hızla gelişen savaş sanayii ve parlak askeri önderliğinden sözetti. Naziler'in yenilmez olduklarını defalarca yineledi. Fransa ve İngiltere'nin Hitler'le uzlaşmasını ve "Almanya'nın savaş ilan etmeksizin Rusya içlerine kadar doğuya doğru yayılmasına izin vermesini" önerdi.[12]

---

12 30 Ekim 1941'de, Birleşik Devletler'de Önce Amerika Komitesi'nin bir mitinginde, bu süreçteki faaliyetlerini tanımlarken Lindbergh şöyle dedi: "Bir yanda Almanya diğer yanda Fransa ve İngiltere arasında bir savaş çıkarsa, bunun ya Almanya'nın zaferiyle ya da diz çökmüş ve mahvolmuş bir Avrupayla sonuçlanacağı kanısına daha 1938'de varmıştım. Fransa ve İngiltere'nin Almanya'ya savaş ilan etmeksizin Rusya içlerine kadar doğuya doğru yayılmasına izin vermelerini bu nedenle savundum."

Lindbergh için İngiliz Parlamentosu'nun üyeleri ve çeşitli yetkili kişiler ile bir dizi özel toplantı düzenlendi. Bunlar arasında bulunan David Lloyd George, bu Amerikalı pilot hakkında sonradan şunları söyledi:--

> Rusya'da sanırım bir hafta kadar kaldı. Rusya'nın büyük önderlerinden hiçbirisini görmemişti, hava kuvvetleri hakkında fazla birşey görmüş olamazdı, döndü ve bize Rus ordusunun işe yaramaz, Rus fabrikalarının korkunç bir karışıklık içinde olduğunu söyledi. Pekçok insan buna inandı -Hitler hariç.

Lloyd George'un Lindbergh ile konuşması, kendisinin de belirttiği gibi, eski Başbakanı, Amerikalı pilotun "ajan olduğu ve kendisinden daha kurnaz ve uğursuz adamların aleti olduğu" sonucuna vardırdı.

Aynı suçlama daha kesin bir dille Sovyetler Birliği'nden geldi. Bir grup tanınmış Sovyet pilotu, Almanya'nın İngiltere, Fransa, Rusya ve Çekoslovakya'nın birleşik hava filosunu yenecek kadar güçlü bir hava gücüne sahip olduğu "kuyruklu yalanını" yayan Lindbergh'i suçladıkları bir açıklamayı Moskova'da yayınladılar. Sovyet havacılara devamlı şöyle dediler:--

> Lindbergh, Alman faşistlerinin ve onların İngiliz aristokrat hamilerinin aptal bir yalancısı, uşağı ve dalkavuğu rolünü oynuyor. O, gerici İngiliz çevrelerinden Sovyet havacılığının zayıflığını kanıtlama ve Chamberlain'e Münih'te, Çekoslovakya meselesinde teslim olması için bir tartışma zemini sağlama emri aldı.

Münih Paktı'nın imzalanmasından üç hafta sonra, Üçüncü Reich Hükümeti, Lindbergh'in Nazi Almanyasına vermiş olduğu hizmetleri resmen takdir ettiğini gösterdi. 18 Ekim 1938 akşamı Berlin'de Lindbergh onuruna verilen bir yemekte, Feld Mareşal Goering, Almanya'nın en değerli madalyalarından birini, Alman Kartalı Şeref Madalyası'nı Amerikalı pilota taktı...

Yurtdışında üçbuçuk yıl yaşadıktan sonra, Lindbergh, 1939'da savaşın patlak vermesinden kısa bir süre önce Birleşik Devletler'e döndü.

Naziler Polonya'yı istila edip İngiltere ve Fransa Almanya'ya savaş açar açmaz Lindbergh derhal bir beyanname yayınladı: Almanya'ya karşı savaş haksız bir savaştı; haklı savaş doğuya karşı olandı.

Reader's Digest'in Kasım sayısındaki "Havacılık, Coğrafya ve Irk" başlıklı bir makalede, Lindbergh, Alfred Rosenberg'inkini şaşılacak kadar anımsatan bir dille şunları yazıyordu:--

> Avrupa kültürünün mirasçıları olan bizler, uluslar ailesinin kendi içindeki bir savaşın, beyaz ırkın gücünü tüketecek ve zenginliğini yok edecek yıkıcı bir savaşın eşiğindeyiz... Asya Rus sınırından bize doğru ilerliyor, bütün yabancı ırklar amansızca harekete geçiyorlar... En değerli servetimiz olan Avrupalılık mirasımızı korumak için kenetlendiğimiz sürece, yabancı orduların saldırısına, yabancı ırkların kanımızı bozmasına karşı kendimizi koruduğumuz sürece barış ve güvenliğe sahip olabiliriz.

1940 yılı boyunca, Lindbergh, o sıralar Amerikan sahnesinde mantar gibi biten tecrit yanlısı, Sovyet karşıtı ve çoğu kez de Mihver yanlısı hareketlerle kendisini gitgide daha fazla özdeşleştirdi. Tecrit yanlısı Dış Savaşlara Hayır Komitesi'nin önde gelen sözcüsü ve Birleşik Devletler Beşinci Kolu'nun sembolü oldu.[13]

O sonbahar Lindbergh Yale Üniversitesi'nde küçük bir öğrenci grubuna hitap etti. "Barışımızı Avrupa'daki yeni güçlerle kurmak zorundayız," dedi onlara Lindbergh. Yale Üniversitesi'ndeki toplantı Quaker Oats servetinin mirasçısı R. Douglas Stuart, Jr. adlı zengin bir öğrenci tarafından düzenlenmişti. Kısa bir süre sonra, Stuart'ın grubu Illinois, Chicago'da Önce Amerika Komitesine katıldı...

Lindbergh Önce Amerika Komitesi tarafından ülke çapında düzenlenen muazzam mitinglerde konuşarak ve sahilden sahile radyo yayınlarıyla, Amerikan halkına gerçek düşmanlarının Nazi Almanyası değil, Sovyet Rusya olduğunu söyledi. "Bir yanda Almanya ve öte yanda İngiltere ve Fransa arasındaki" savaş diye uyardı Lindbergh, sadece "ya Almanya'nın zaferi, ya da diz çökmüş ve mahvolmuş bir Avrupa'yla" sonuçlanabilirdi. Savaş, Sovyetler Birliği'ne karşı birleşik

---

13 1937'de *Chicago Daily Times*'ın muhabiri ve sonra Federal casus olan John C. Metcalfe, Alman-Amerikan Birliği'nin Long Island Astoria'daki biriminin lideri Hermann Schwarzmann tarafından kendisine yapılan aşağıdaki açıklamayı yayınlamıştı: "Büyük siyasi partimizin Führer'inin kim olabileceğini biliyor musunuz? Lindbergh! Evet bunu tahmin etmek zor değil. Halkı kolayca arkasından sürükleyebildiğini biliyorsunuz. Amerikalılar ondan hoşlanıyor... Evet, şu anda hakkında hiçbir şey bilmediği pekçok şey planlanmakta."

saldırıya dönüştürülmeliydi.[14]

Önce Amerika propaganda aygıtının tümü, Sovyetler Birliği'ne gönderilen karşılıksız yardıma karşı ulus çapında bir protesto kampanyası için seferber oldu. Charles E. Lindbergh, Meclis üyesi Hamilton Fish, Senatörler Burton K. Wheeler ve Gerald P. Nye ve Önce Amerika Komitesi'nin Kogre'deki diğer sözcüleri, Kızıl Ordu'ya yardıma karşı çıktılar ve Sovyet Rusya'nın kaderinin Birleşik Devletler'i hiç ilgilendirmediğini açıkladılar. Herbert Hoover kampanyaya katıldı. 5 Ağustos'ta John L. Lewis, Hanford MacNider ve diğer on üç önde gelen tecrit yanlısıyla birlikte, eski Başkan, "Rusya'ya ve ... savaşan diğer taraflara resmi olmayan yardım vaadi"ni protesto eden bir kamuoyu açıklaması yayınladı. Açıklama şöyleydi:--

> Son olaylar, bu savaşın kesinlikle özgürlük ve demokrasi uğruna olduğu konusunda şüpheler doğurdu. Bu, sadece zorbalık ve özgürlük arasındaki bir dünya savaşı değildir. İngiliz-Rus ittifakı bu hayali sildi.[15]

Japonlar Pearl Harbour'a saldırınca Önce Amerika Komitesi resmen dağıtıldı. Başkanı General Wood, Önce Amerika üyelerinin

---

14 Sovyet Rusya'nın Nazilerce istilası, Önce Amerika Komitesi tarafından coşkuyla selamlandı. Önce Amerika sözcüsü *Herald* şu başlığı taşıyordu:--

Avrupa, Rus Komünistlerle Çarpışmak İçin Birleşiyor.

Onyedi Ulus SSCB'ye Karşı Kutsal Haçlı Seferinde Alman Reich'ına Katılıyor.

Sovyet Rusya'nın Nazi Almanyası tarafından yenilmesi Birleşik Devletler'in çıkarına diye gösteriliyordu. 1 Ağustos 1941'de *Önce Amerika Araştırma Bürosu Bülteni*'nde şöyle yazıyordu:--

"Nazi Almanyası Komünist Rusya'yı zaptetse bile, büyüyen Alman ekonomisinin güçleneceğine zayıflayabileceğini biliyor muydunuz?"

15 30 Ekim 1941'de, Naziler Moskova yakınlarındayken, Archangel'deki Amerikan müdahale ordusunun eski yüzbaşısı, sonradan Belçika'daki Amerikan Elçisi, Alman yanlısı tavır aldığı için görevinden azledilen *John Judahy*, New York City'deki Madison Square Garden'da Önce Amerika Mitingi'nde konuştu. Cudahy Birleşik Devletler Hükümeti'nin, Nazi Almanyasını da kapsayacak uluslararası bir "barış konferansı" toplamasını istedi. Cudahy, "Nazi Hükümeti'nin yetkili mercilerinde bulunanların Amerika'nın savaş potansiyelinin oluşturduğu büyük tehdidi kavradıklarını" söyledi. "Bunu bana, beş ay önce Berlin'de görüştüğüm von Ribbentrop söyledi." dedi. Cudahy, bunun Naziler'le "barış görüşmeleri"nde iyi bir pazarlık unsuru olabileceğini ekledi. "Onlar Hitler'le barış yapılamayacağını söylüyorlar. Oysa Hitler sadece geçici bir safhadır..." dedi Cudahy. Bu memlekette Herbert Hoover gibi en saf yurtsever duygularla

Birleşik Devletler'in Almanya ve Japonya'ya karşı savaşını destekleyeceğine söz verdi. Lindbergh Amerika sahnesinden çekildi ve Ford Motor Şirketi'nin teknik danışmanı olarak Henry Ford'un yanında işe başladı.

Fakat, Sovyet karşıtı Önce Amerika propagandası sürdü...

Kızıl Ordu, Rusya'daki büyük karşı saldırılarına başlayınca, çok kısa bir süre önce Rusya'nın ezildiğini bildiren Önce Amerika'nın eski sözcüsü, şimdi Moskova ve onun "Komintern ajanları"nın Avrupa'nın tümünü "komünistleştirmek" üzere olduklarını açıkladı.[16] Kızıl Ordu batı sınırına yaklaştığında, Önce Amerikacılar, Sovyet askerlerinin sınırı geçmek yerine İngiltere ve Birleşik Devletler'i yalnız başlarına

---

hareket eden büyük bir Avrupa uzmanımız var... Haydi, Bay Hoover'ı kalıcı bir barışın yerleşmesi için üstünde çalışacağı bir girişimin başına getirelim. Cudahy'nin konuştuğu Önce Amerika mitinginin duası, Muhterem George Albert Simons tarafından yapılmıştı. Rus Devrimi'nden önce, bu Muhterem Simons St. Petersburg'daki Protestan Misyoner Kilisesi'nde papazdı. Simons burada, *Sion Tutanakları*'nın dağıtımında en büyük rolü oynayan anti-semitik propagandacı Boris Brasol ile yakın arkadaş olmuştu. 1919 Şubatında Bay Simons "Bolşevizmi" soruşturan Senato Komitesi huzurunda ifade verdi. Aşağıda Bay Simons'ın ifadesinden bir bölüm yer alıyor: "Sözümona Bolşevik hareketteki ajitatörlerin yarıdan fazlası Yahudidir. Bu (Rus Devrimi) Yahudilerin işidir ve üslerinden biri de New York'un Doğu Yakası'nda bulunmaktadır." Bay Simons *Sion Tutanakları*'nı devrim hakkındaki en değerli bilgi kaynağı olarak saltık verdi. "... o, bu gizli Yahudi toplumunun dünyayı zaptetmek için... ve sonunda tüm dünyayı pençesine almak için neler yapmakta olduklarını, gösteriyor; ve şimdi, bu kitapta Bolşevik rejime tıpatıp uyan programları ve yöntemleri hususunda pekçok şey söylenmektedir.

16 22 Mayıs 1943'de, Komintern veya Komünist Enternasyonal resmen lağvedildi. United Press için hazırlanan özel bir makalede, Amerika'nın eski Sovyetler Birliği Büyükelçisi Joseph E. Davies, Komintern'in lağvedilişini şöyle yorumladı: "Dünya Dışişleri Bakanlıklarındaki iyi haber alan kaynaklara göre bu gelişme sürpriz olmadı. Bu, Sovyet dış politikasının gelişiminde bir sayfanın kapanması ve işin tüm yönleriyle bitirilmesinden ibarettir. Bu, Komintern'e ilişkin tarihsel olgulara kısaca göz atmakla, daha iyi anlaşılabilir... Komintern 1919'da, yeni devrimci hükümet her taraftan saldırıya uğradığı bir sırada kuruldu... Fakat Stalin döneminde, diğer ülkelerin işçi sınıfı hareketi için bilgi ve deney değişimi yapılan bir yer oldu. Demokratik ülkelerdeki bu (Komünist) partilere yasal statü için çalışmaları ve etkinliklerini barışçıl ve anayasal yöntemler aracılığıyla sürdürmeleri tavsiyesinde bulunuldu. Bu ülkelerde onlar genellikle gürültücü fakat şiddete başvurmayan azınlıklar haline geldiler. Komintern'in hükümetlere karşı devrimci sınıf

savaşmaları için bırakarak, Nazi Almanyası'yla "ayrı bir barış" yapacağı kehanetinde bulundular. Kızıl Ordu kendi sınırlarını aşınca, Önce Amerikacılar, Avrupa "Moskova'nın egemenliği altına giriyor" yaygarasına yeniden başladılar...

Önceleri Önce Amerika Komitesi'ni desteklemiş olan, Birleşik Devletler'deki en etkili üç gazetenin sahipleri, Birleşik Devletler ve Sovyet Rusya'nın Nazi Almanyası'na karşı savaşta müttefik olmalarından sonra daha şiddetli anti-Sovyet propagandayı yaymayı sürdürdüler. Bu üç gazete sahibi-William Randolph Hearst, Yüzbaşı Joseph M. Patterson ve Albay Robert R. McCormick- sayıları milyonları bulan okurlarına Amerika'nın müttefiği, Sovyetler Birliği'ne karşı kuşku ve düşmanlık yaratmak için düzenlenmiş ardı arkası gelmeyen makaleler ve başyazılar yayınladılar.

Aşağıda, savaş boyunca gazetelerinde çıkan yazılardan bazı tipik pasajlar bulunmaktadır:--

> Rusya'dan fazla bir şey beklemediğimizi biliyorsunuz. İnsan gibi yürüyen ayı, her zaman insan gibi düşünmez. Rus'un zihniyetinde, kendisinin sembolü olan bu vahşi hayvanın kaba benciliği ve kesin güvenilmezliği her zaman vardır. -Hearst'ün *New York Journal-American* gazetesi, 30 Mart 1942.

Çeşitli savaş cephelerini gözden geçirirken, Rusya'da meselelerin -RUSYA lehine- gelişmekte olduğu görünüyor. Kuşkusuz

---

savaşımına ve içteki yıkıcı saldırılara aktif destek sağlaması, yalnızca saldırgan ve düşman devletler sözkonusu olduğunda mümkündür... Düşman - Naziler, Faşistler ve Japonlar- bizi Batı medeniyetimize yönelik komünist tehdit heyulasıyla korkutmak için elinden geleni yapmaktadır. Bu, dünyanın geri kalan kısmı gibi bizi de fethetmek için yaptıkları komplolarda, 1936, 1937, 1939 ve 1940'da topladıkları sözümona anti-Komintern Pakt kisvesi altında yapıldı... 22 Mayıs'ta (1943), Stalin ve arkadaşları Hitler'in oyununu Moskova'da bir hamlede bozdular... Komintern'i feshederek, Hitler'in son büyük propagandasının önünü kestiler... Dahası, Komintern'in feshi, savaşı ve barışı kazanmak üzere işbirliğine söz verdikleri komşularıyla birlikte hareket etme ve onlara zorluk çıkarmama şeklinde ifade edilen amaçlarını teyit ettikleri kesin bir tavırdı... Komintern'in feshi, savaşan müttefikler arasındaki güvenin pekişmesine yardım eder. O, şu dünyayı iyi komşular olarak işbirliği içinde ve birlikte çalışarak yeniden kurmayı gerçekten isteyen uluslar topluluğundan oluşan iyi bir dünyanın inşa edilmesinde, savaş sonrası düzenlemelere de katkıda bulunacaktır."

Rusya, Birleşik Devletler'in tam bir ortağı değildir. O, Mihver'in yarı ortağıdır. -Hearst'ün *New York Journal-American* gazetesi, 30 Mart 1942.

Bununla Stalin nereye varmak istiyor? O, Almanya'yla ayrı bir barış yapmanın iyi bir politika olduğunu düşündüğü an bunu gerçekleştirmek için hazırlanıyor. Müttefikleri, anlaşmalarına uymamakla suçlayarak bunun zeminini hazırlıyor. Böylelikle, ne yaparsa yapsın temize çıkacaktır. Onun bu mazerete ihtiyacı olmayabilir. Mazeret zaten hazır. O, zemini hazırlamış durumda. - McCormick'in *Chicago Tribune* gazetesi, 10 Ağustos 1943.

Eğer Stalin, daha az çaba göstererek Almanya'dan, sonradan onun sözümona müttefiklerinden daha fazlasını elde edebilecekse, sadakatsizliği doğal bir alışkanlık sayan müthiş bencil bir adam hangisini tercih edecektir? Kremlin'in Gürcü kiracısının tüm meslek hayatı, yapısal açgözlülük kaynaklarından arzulanan hedeflere doğru acımasızca akan bencilliğin çalkantılı ırmağıdır. - *McCormick'in Chicago* Tribune gazetesi, 24 Ağustos 1943.

Hangisi daha güzel kokar -Rus Avrupası mı, Alman Avrupası mı?- Patterson'un *Daily News* gazetesi, 27 Ağustos 1943.

Barışı Rusya'nın yardımıyla korumak için plan yapmak gülünçtür. Rusya, zavallı Finlandiya ve Polonya'yı işgal etti ve İngiltere'nin onayıyla, yalnızca Hitler ona (İngiltere -ç.n.) darbe indirdi diye, Almanya'ya saldırmaya hazırdır. -Patterson'un *New York Daily News* gazetesinde, düzenli olarak yayınlanan benzer mektuplar dizisinin 2 Kasım 1943 tarihli olanı.

Başkan Roosevelt, 28 Nisan 1942'de, savaş çabalarının "Tokyo ve Berlin'deki propagandacıların duygularını yansıtmak için basının kutsal özgürlüğünü kullanan bir kısım sahte yurtseverler tarafından engellenmemesi gerektiği" uyarısında bulundu.

8 Kasım 1943'de, Madison Square Garden'da ABD-Sovyet diplomatik ilişkilerinin 10. yılını kutlamak için yapılan toplantıda, İçişleri Bakanı Harold L. Ickes, Hearst, Patterson ve McCormick tarafından kesintisiz bir şekilde halen sürdürülmekte olan anti-Sovyet propaganda kampanyasını suçlayan sert bir konuşma yaptı. Sözünü sakınmayan İçişleri Bakanı şöyle dedi:--

Maalesef bu ülkede Rusya'ya karşı kin besleyen kuvvetli ve etkin güçler vardır... Hearst basınına ve Patterson-McCormick or-

tak gazetesine ve özellikle de bu ikincisine, yalnızca bir örnek olarak değinmeme izin verin... Bu gazete sahipleri Rusya'dan ve Büyük Britanya'dan nefret ediyorlarsa, kendi ülkelerine ilişkin nefretleri, ahlaksızlığın da ötesindedir.

Eğer Hitler'i yenmek zorundaysak, yardımlarını almamız gereken bu iki ulus hakkında düşmanlık yaratmaya kasıtlı olarak niyetleniyorlarsa, onlar kendi ülkelerinden de nefret ediyor ve kurumlarını küçümsüyor olmalılar..."

1944 sonbaharında, Birleşik Devletler, Büyük Britanya ve Sovyetler Birliği ordularının birleşik saldırıları sonucunda Nazi Almanyası bozgunla yüzyüze gelince, Birleşik Devletler'de, Sovyet Rusya'ya karşı silah başına çığlığı yeniden duyuldu.

Amerika'nın eski Moskova ve Paris Büyükelçisi William C. Bullitt, kısa bir süre önce kurtarılan İtalya'nın başkenti Roma'dan, Batı medeniyetini "Sovyet emperyalizmi" tehdidinden korumak için yeni bir anti-Sovyet ittifak çağrısında bulundu.

William C. Bullitt'ın mesleki hayatı bilinen yolları izlemiştir...

1919'da Bullitt, Woodrow Wilson'ın Sovyetler Birliği'ndeki özel temsilcilerinden biriydi. 15 yıl sonra, 1934'de, Amerika'nın ilk Sovyet Rusya Büyükelçisi oldu. Varlıklı, hırslı, diplomatik entrikalarda yetenekli Bullitt, bir dizi Rus Troçkistiyle dostça ilişkiler kurdu. Sovyet Rusya için, Vladivostok'un Japonya'ya bırakılmasının ve Batı'da Nazi Almanyası'yla uzlaşmalar yapılmasının gerekliliğinden sözetmeye başladı. 1935'de Bullitt Berlin'i ziyaret etti. O sırada Amerika'nın Almanya Büyükelçisi olan William E. Dodd, diplomatik günlüğünde şöyle yazıyordu:--

O (Bullitt) 1935 baharı ya da yazında Berlin'e gelerek, bana, altı hafta içinde Japonya'nın Rusya'nın doğusuna saldıracağından emin olduğunu ve Rusya'nın, Uzak Doğu'daki ucunun tümünü alacağını umduğunu söyledi.

Bullitt, Rusya'nın Vladivostok'da Japon denizine uzanan yarımadayı elde tutmak için boşuna uğraştığını söyledi. Buralar kısa bir süre sonra Japonlar tarafından alınacaktı. "Almanlar 160.000.000' luk Rusya içlerine girdikleri takdirde, onların Pasifik'e geçmelerinin engellenebileceğini ve Baltık'tan uzak tutulabileceklerini mi sanıyorsun?" diye sordum. O da, "Oh, hiç farketmez." dedi... Sorumlu bir diplomatın böyle konuşması beni

şaşırtmıştı.

Fransız Büyükelçisiyle öğle yemeğinde, düşmanca tavrını tekrarladı ve Fransızla, o sırada görüşmeleri sürmekte olan Fransız-Sovyet barış paktının başarısızlığa uğrayacağı konusunda uzun uzadıya tartıştı; İngiliz Büyükelçisi bana, bu paktın Avrupa barışı için en iyi garanti olacağını söyledi... Az sonra, ya da o sırada, yeni İtalyan Büyükelçisi doğrudan Moskova'dan geldiğinde bize Bullitt'in Moskova'dan ayrılmadan önce faşizmin etkisine girdiğini söyledi.

27 Ocak 1937'de Büyükelçi Dodd şöyle yazıyordu:--

Son günlerde bana, Amerikan bankalarının, savaş aygıtları halen dünya barışını tehdit edebilecek kadar büyük olan İtalya ve Almanya'ya külliyetli miktarda yeni krediler ve borçlar vermeyi düşündükleri yolunda raporlar geldi. İnanılmaz görünmesine rağmen, Bay Bullitt'in bu planları desteklediğini de duydum.

1940'da Fransa'nın düşmesinden sonra, Bullitt Fransa'dan Birleşik Devletler'e döndüğünde, Mareşal Pétain'in Nazizm'e teslim olmak suretiyle ülkesini Komünizm'den korumuş bir "yurtsever" olduğunu açıkladı.

Dört yıl sonra, İkinci Dünya Savaşı sonuna yaklaşırken, Bullit, *Life* dergisinin "muhabir"i olarak Avrupa kıtasında yeniden boy gösterdi. Roma'dan *Life*'a, bu derginin 4 Eylül 1944 tarihli sayısında yayınlanan sansasyonal bir mektup gönderdi. Bullitt bazı isimsiz "Romalılar"ın düşüncelerini belirterek, yirmi yıldır dünyanın fethi için uluslararası faşizm tarafından kullanılmış olan Sovyet karşıtı propagandayı tekrarladı.

Bullitt şöyle yazıyordu:--

Romalılar, Sovyetler Birliği'nin Finlandiya, Estonya, Letonya, Litvanya, Polonya, Romanya, Bulgaristan, Macaristan ve Çekoslovakya'yı egemenliği altına alacağını düşünüyorlar!.. Onlar, Rusların doğu Polonya dışında Köningsber de dahil Doğu Prusya'yı ilhak edeceği kanısındalar... Roma'da, onların ("Romalılar") hislerine tercüman olan hazin bir fıkra dolaşıyor: İyimser kime denir? Sovyetler Birliği'yle, Büyük Britanya ve ABD tarafından desteklenen batı Avrupa arasında 15 yıl içinde üçüncü dünya savaşının çıkacağına inanana. Kötümser kime de-

nir? Batı Avrupa, Büyük Britanya ve ABD'nin savaşmaya cesaret edemeyeceklerine inanana.

Bullitt, Batı medeniyetinin ona karşı örgütlenmeleri gereken tehdidin, Moskova ve onun "Komünist ajanlar"ından geldiğini iddia etti.

Bu, çeyrek yüzyıl önce, Birinci Dünya Savaşı yaklaşırken, Yüzbaşı Sidney George Reilly'nin tüm dünyada karşı-devrimi birleştirmek için yükselttiği çığlığın aynısıydı.[17]

Fakat, dünyada köklü değişiklikler olmuştu.

William C. Bullitt'ın Sovyet Rusya'ya karşı bir haçlı seferi çağrısı yaparken bile, Büyük Britanya, Birleşik Devletler ve Sovyetler

17 Nazi Almanyasının İngiliz-Amerikan-Sovyet koalisyonu tarafından nihai olarak bozguna uğratılmasından sonra dahi, *Times, Life* ve *Fortune* dergilerinin sahibinin karısı, Kongre üyesi Clare Luce, 1945 başında Avrupa gezisinden dönüp Amerikalılara, Kızıl Ordu'nun Nazi Almanyasını bozguna uğratması nedeniyle Bolşevizm'in Avrupa'nın tümünü yutmakla tehdit ettiğini açıkladığında aynı çağlık yeniden duyuldu. Bayan Luce, Birleşik Devletler'i Avrupa'daki Sovyet karşıtı tüm güçlere destek vermeye çağırdı. Kuşkusuz, bu, Naziler'in asıl umudu ve Nazi Propaganda Bakanı, Dr. Goebbels'in kuşatılmış Berlin'den son radyo konuşması sırasında işlediği ana tema olmuştu.

Bir grup Amerikalı Senatör'ün 1945 baharında Roma'yı ziyaretleri sırasında, bir grup Amerikan askerine, Sovyet Rusya'ya karşı savaşı sürdürmeye ve "işi bitirmeye" gönüllü olup olmadıklarını sormaları söylendiğinde, aynı çığlık tekrar yükseldi. Askerler Senatörün anti-Bolşevik haçlı seferini onaylamadıklarını kesin bir dille belirttiler.

O sırada, Sovyet karşıtı propaganda, biçim ve içerik olarak Jan Valtin'in *Gecenin Ötesinde*'sine benzer bir dizi kitap aracılığıyla Birleşik Devletler'de yayılmaya devam etti. 1945-46'da yayınlanan bu kitapların en çok satanları arasında, William L. White'ın *Ruslar Hakkında Rapor,* Alexander Barmine'in *Sağ Kalan* ve Victor Kravchenko'nun *Özgürlüğü Seçtim* adlı kitapları vardı.

Amerikalı gazeteci William L. White *Ruslar Hakkında Rapor*'unu, Sovyetler Birliğine yaptığı alelacele altı-haftalık gezisinden sonra yazdı. *Reader's Digest*'da özetlenmiş hali yeralan White'ın kitabı, başından sonuna Sovyet halkına, önderlerine ve hatta onların savaş çabalarına karşı bir tirattı. Sosyal-Demokrat *New Leader* gibi kimi Sovyet karşıtı gazeteler tarafından "nesnellik yönünden zengin bir rapor" olarak alkışlanan ve Patterson-McCormick ve Hearst basını tarafından şevkle alıntılar yapılan White'ın kitabı, Amerikan basınının Birleşmiş Milletler içerisinde iyi ilişkilerin sürdürülmesinden yana olan bazı kesimleri tarafından şiddetle lanetlendi. Savaş sırasında Sovyetler Birliği'nde çalışmış olan John Hersey, Richard Lauterbach, Ralph Parker ve Edgar Snow da dahil olmak üzere bir grup tanınmış Amerikalı muhabir, White'ın kitabını, "bu savaştaki fedakarlıkları bizi hesapsız kan

dökülmesinden ve sıkıntılardan kurtaran büyük müttefikimize karşı eski mitleri ve önyargıları sürdürmek için tasarlanmış çok fazla peşin hükümlü ve saptırıcı bir rapor" olarak sert bir dille suçladıkları bir kamuoyu açıklaması yayınladılar. Dış muhabirlerin açıklaması, "White'ın (Rusya'nın) yalnızca dili konusunda değil, anlaşılan tarihi ve kültürü konusunda da cahil olduğuna", White'ın kitabının "temel sahtekarlığının, ön ve arka planda ayrıntıların olmamasında yattığına" ve "kitapla, burada ve Avrupa'da Müttefikler arasında güvensizlik ve kuşkuyu tırmandırmaya çalışan cahil ve düşman gruplar arasında bağlantı kurmak gerektiğine" işaret ediyordu. Yine de, yoğun bir reklam kampanyasıyla propagandası yapılan *Ruslar Hakkında Rapor*, onbinlerce Amerikan okuruna ulaşmaya devam etti.

Alexander Barmine'ın kitabı *Sağ Kalan*, eski bir "Sovyet diplomatı" ve Sovyetler konusunda bir "uzman" tarafından Sovyet politikasının ve önderliğinin "içyüzü"nün hikayesini anlatıyordu. *Ruslar Hakkında Rapor* gibi, Barmine'ın kitabı da, Sovyetler Birliği'ne ilişkin her şeye kinle saldırarak, Stalin'in "gerici bir diktatörlüğe" dönüşmüş olan "muzaffer bir karşı-devrim"in lideri olduğunu ilan ediyordu. Rus beşinci kolu açığa çıkartılıp tasfiye edildiği zaman Alexander Barmine, Sovyetlerin, Atina *chargé d'affaires*'i* olarak görev yapıyordu. Barmine derhal görevinden ayrıldı ve Sovyetler Birliğine dönmeyi reddetti. *Sağ Kalan*'da Barmine, idam edilen pekçok Sovyet komplocusunun, kendisinin yakın "arkadaşlar"ı ve "dostlar"ı arasında bulunduklarını anlatır. Alman Genelkurmayıyla birlikte Sovyetler Birliği'ne karşı komplo hazırlamaktan suçlu bulunan General Tuhaçevski hakkında Barmine, "Moskova'dayken onunla sıkı bir işbirliği içinde çalışmıştım," der ve Rus Generalinin" son yıllarda kendisinin yakın dostu olduğunu" ekler. Barmine, 1938'de, Alman Askeri İstihbaratı'nın paralı ajanı olduğunu kabul eden Arkady Rosengoltz'un talimatıyla "birkaç önemsiz iş yaptığını"; kendisinin Paris'te "keskin zekalı" Leon Sedov Troçki tarafından ziyaret edilmiş olduğunu da belirtir. *Sağ Kalan* adlı kitapta, Max Eastman'ın övücü bir önsözü bulunuyordu ve Birleşik Devletler'deki diğer Sovyet karşıtı kişiler tarafından hararetle göklere çıkarıldı. William L. White'ın kitabı gibi, Barmine'in *Sağ Kalan*'ı da, yazarları arasında Nazi Propaganda Bakanlığı'nın resmi ajansları tarafından Sovyet karşıtı yazılarından düzenli bir biçimde alıntılar yapılan Eugene Lyons; Sovyet karşıtı makaleleri Hearst basınında yer alan ve Moskova Duruşmaları'na ilişkin yorumları Japon propaganda organı, *Contemporary Japan*'da çıkan William Henry Chamberlain; Troçki'nin eski taraftarı Sidney Hook; Mexico'daki Troçki duruşmalarında "Soruşturma Komisyonu"nun eski başkanı John Dewey ve Troçki'nin eski işbirlikçisi, dostu ve çevirmeni Maw Eastman'ın da bulunduğu *New Leader* tarafmdan övüldü ve hararetle reklamı yapıldı.

Avrupa'da hem W. L. White'ın, hem de Alexander Barmine'in yazıları Sovyetler Birliği'ne karşı propaganda kampanyalarında Naziler tarafından kullanıldı. White'ın *Ruslar Hakkında Rapor*'unun yayınlanması, Nazi Reichswher'in resmi yayın organı, *Der Westkaempfer* (Batı Cephesi Savaşçıları)'in 30 Ocak 1945 tarihli sayısında hararetli bir başmakaleyle selamlandı; makale, White'ın ki-tabının, Birleşmiş Milletler saflarındaki bölünme ihtimalini

Birliği orduları, doğudan, batıdan, kuzeyden ve güneyden karşı-devrimin kalesine -Berlin'e- doğru yaklaşıyorlardı.

Faşist kölelik tehdidine ve dünyanın daha önce görmüş olduğu gelmiş geçmiş en gerici güce karşı, Batı Damokrasileri, Rus Devrimi'nden doğmuş olan devlette en güçlü müttefiklerini bulmuşlardı. İttifak rastlantısal değildi. Çeyrek yüzyıllık trajik yanlış anlamalar ve yapay bir biçimde kışkırtılan düşmanlıklardan sonra, olayların acımasız mantığı, dünyanın özgürlük aşığı halklarını kaçınılmaz bir biçimde biraraya getirmiş ve onları mücadeleye sokmuştur. İkinci Dünya Savaşı'nda dökülen kanlardan ve eşi görülmemiş acılardan Birleşmiş Milletler doğdu.

---

doğruladığını iddia ediyordu. 1945 Mart'ında, İtalya'daki Amerikan askerleri, Naziler tarafından daha önce Barmine'in *Reader's Digest*'da "Yeni Komünist Komplo" başlığıyla yayınlanmış olan bir makalesinin yeni basılmış broşürleriyle bombardıman edildiler.

1946 başlarında yayınlanan Victor Kravchenko'nun *Özgürlüğü Seçtim*'i, Sovyet Hükümeti'ne ve onun iç ve dış politikasına karşı sert bir eleştiriydi. 1944 Mart'ında, savaşın ortasında görevinden ayrılmış olan Kravchenko, Sovyet Satmalma Komisyonu'nun Washington DC bölgesindeki eski üyesiydi. Kravchenko'nun kitabındaki tipik "ifşaatlar", Beş Yıllık Planlar ve çiftliklerin kolektifleştirilmesinin Rusya'yı Çarlık günlerini mumla aratturacak yoksulluğa ve ulus çapında sıkıntılara sokmuş olduğu; Kızıl Ordu'nun "tek gözlü, topallayan, veremli, kalp ağrıları ve mide ülserinden muzdarip, elli yaşlarında, sakallı, vazife malulü, bu yüzden kendilerini bile zar-zor taşıyan, haklarında cepheye gidebilir hükmü verilmiş" insanların oluşturduğu öndersiz bir yığından başka bir şey olmadığı iddialarıydı. Kravchenko'ya göre, "Almanlar o günlerde, ciddi bir mücadele olmaksızın Moskova'yı alabilirlerdi... Geriye dönmelerinin nedeni, yalnızca Almanlar'ın tarih adına çözebilecekleri bir gizdir." Sovyet Rusya'ya karşı yeni bir haçlı seferi öneren Kravchenko, "dünya güvenliğine doğru atılacak bir sonraki adım, bir dünya örgütünde değil... Rus kitlelerinin tiranlarından kurtarılmasındadır." diyordu. Kravchenko'nun kitabı *Özgürlüğü Seçtim*, W. H. Chamberlain ve Dorothy Thompson gibi kimi eleştirmenlerce, "önemli ve açıklayıcı bir rapor" ve "Amerikan-Sovyet ilişkileri hakkında canlı bir kaynak" olarak hararetle alkışlandı. *Özgürlüğü Seçtim* çıktıktan kısa bir süre sonra, Hearst basını kitabı tefrika olarak yayınladı.

İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminde, Avrupa'da anti-Bolşevik haçlıların sesleri 1918 sonrasından daha tiz, fakat Woodrow Wilson'un ölümünden beri çok şey öğrenmiş olan Amerikalılar ve diğer halklar üzerindeki etkileri çok daha azdı.

* *chargé d'affaires:* Maslahatgüzar -ç.n.

YİRMİ DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ONALTILAR DAVASI

İkinci Dünya Savaşı'nın son aylarında, Büyük Britanya ve Birleşik Devletler'deki Sovyet karşıtı ajitasyonun asıl propaganda odağı, Polonya sorunuydu. Kızıl Ordu, Polonya sınırını geçerek ve Polonya'nın pekçok bölgesini, Nazi istilacılardan kurtararak batıya doğru ilerlerken, İngiliz muhafazakarları ve Amerikan tecrit yanlıları, "Polonyalıların özgürlüğü"nün şimdi de Sovyetler Birliği'nce tehlikeye atıldığı suçlamasını getirdiler. Birleşik Devletler'de Hearst ve Patterson-McCormick basını, haftalarca, Polonya'yı "Bolşevizm"den kurtarmak için Sovyet karşıtı eylem çağrısında bulundu. Birleşik Devletler Kongresi ve İngiliz Parlamentosu'nda, konuşmacılar, "Polonya'daki Kızıl Emperyalist emeller"i mahkum etmek ve Sovyet Hükümeti'ni Birleşmiş Milletler'in ilkelerine ihanetle suçlamak için birbiri ardına kürsüye çıktılar. Bu anti-Sovyet propagandanın çoğu, Londra'da sürgündeki Polonya Hükümeti ve onun Washington DC'deki temsilcilerinin yaptığı açıklama ve materyallere dayandırılıyordu. Londra'da sürgündeki Polonya Hükümeti, Polonyalı militaristlerden, feodal toprak sahiplerinin sözcülerinden, bazı Polonyalı faşistlerden, 1939'da, Polonya'nın düşüşünden sonra İngiltere'ye sığınan birkaç sosyalist ve köylü önderinden oluşuyordu.[1]

O sıralarda, gerçekte iki Polonya Hükümeti vardı. Londra'daki *émigré* rejiminden başka, bizzat Polonya içinde, sözde Varşova rejimi denen Geçici Polonya Hükümeti. Polonya'daki anti-faşist partilerin ittifakına dayanan Varşova Hükümeti, Londra Polonyalılarının desteklediği, faşist 1935 Pilsudski anayasasını tanımıyordu. Varşova Hükümeti, Polonya'da kapsamlı ekonomik ve politik reformlardan, fe-

1 Londra'da sürgündeki Polonya Hükümeti, kendisini, geleneksel politikası Sovyet Rusya'ya muhalefete dayanan Pilsudski rejiminin meşru mirasçısı olarak görüyordu. Raymond Leslie Buell'in, *Polonya: Avrupa'nın Anahtarı* adlı kitabında yazdığı gibi: "Pilsudski, Polonya'nın geniş topraklara sahip olmasının zorunluluğuna inanıyordu. Tarihsel nedenler yüzünden, bu temeli Rusya aleyhine ele geçirmek, Almanya'dan almaktan daha kolaydı." Savaş öncesinde Polonya diplomasisi, eski anti-Sovyet İstihbarat subayı Albay Josef Beck'in yönetiminde, Nazi Almanyasına değil, Sovyet Rusya'ya karşı yönlendirildi.

odal mülklerin ilgasından ve Sovyetler Birliği'yle dostça ilişkilerden yanaydı.

1945 Şubat'ında, Yalta Konferansı'nda, Roosevelt, Churchill ve Stalin Polonya'nın geleceği sorununu ayrıntılarıyla tartıştılar ve Varşova rejiminin, "Polonya içinden ve yurtdışındaki Polonyalılardan demokratik liderlerin katılımıyla daha geniş demokratik temellerde yeniden örgütlendirilmesi" gerektiği ve ondan sonra ülkenin meşru Geçici Hükümeti olarak tanınması kararına vardılar.

Dünyadaki herhangi bir ordudan daha geniş oranda süvari sınıfına sahip olan Polonya Ordusu, Ukrayna ovasında operasyonlar yapacak şekilde örgütlendi. Polonya fabrikaları Alman sınırında, Polonya askeri istihkamları Sovyet sınırında yoğunlaştırıldı. Militaristler ve feodal toprak beylerince tahakküm altında tutulan Polonya, oluşumundan beri Sovyet karşıtı *cordon sanitaire*'in temel taşı ve Sovyet Hükümeti'nin devrilmesi için komplolar düzenleyen uluslararası ajanlar için bir randevu yeriydi. Boris Savinkov, Rusya'dan kaçtıktan sonra karargahını Polonya'ya kurdu ve Pilsudski'nin doğrudan yardımıyla Sovyet Rusya'ya karşı kullanmak üzere Polonya'da 30.000 kişilik bir Beyaz Ordu oluşturdu. 1920'lerin sonlarında, Torgprom komploculari, Polonya Başkomutanlığıyla Sovyet Rusya'ya karşı hazırlığını yaptıkları yeni bir müdahale savaşmda, Polonya'nın temel üslerden biri olması gerektiği konusunda fikir birliğine vardılar. Polonya İstihbarat Servisi, Troçkist-Buharinci yeraltı örgütü de dahil olmak üzere, tüm Sovyet karşıtı güçlerle yakın iş ilişkileri kurdu. 1938'de, Münih Paktı Polonya yöneticilerinin anti-Sovyet karakterini açık bir biçimde gözler önüne serdi. Naziler Çekoslovakya'ya ultimatom verdiklerinde ve Çekler direnmek için hazırlanırken, Polonya Hükümeti ordusunu harekete geçirdi ve Çekler'e Sovyetler Birliği'nden gelebilecek herhangi bir yardımı engelleyecek biçimde yerleştirdi. Çekoslovakya'nın paylaşılması sırasında Hitler, bir ödül olarak, Çekler'den alınan Teschen bölgesini Polonyalıların almasına izin verdi. 1939'da, Polonya'ya Nazi saldırısının arifesinde, Polonya militaristleri, intihar kabilindeki Sovyet karşıtı politikalarını değiştirmeye hâlâ yanaşmıyor; Sovyet Rusya'yla önerilen bir askeri anlaşmayı reddediyorlardı ve Kızıl Ordu'nun Nazi Wehrmachtı'yla karşılaşmak üzere Polonya sınırını geçmesi için izin vermeyeceklerdi. Bu politikanın sonuçları Polonya için yıkıcı oldu ve Nazi istilasının hemen ardından Polonya Hükümeti, altın rezervlerini de alarak yurtdışına kapağı attı. Önce Fransa'da, daha sonra İngiltere'de, kendilerini Sürgündeki Polonya Hükümeti olarak adlandıran Polonya Hükümeti'nin temsilcileri, uluslarını yıkıma götürmüş olan anti-Sovyet entrikalarını sürdürdüler. Onlar, bu entrikalarında Sovyet Rusya'nın Nazi Almanyasma karşı savaşta zafer kazanmasını kendi çıkarları için bir tehdit olarak gören uluslararası ekonomik, politik ve dinci çevrelerdeki etkin unsurlarca destekleniyorlardı.

Yalta Anlaşması, Londra'daki *émigré* Polonyalılardan ve onların Amerikalı ve İngiliz müttefiklerinin hararetli muhalefetiyle karşılaştı. Anlaşma "Polonya'ya ihanet" olarak mahkum edildi. Yalta kararının uygulanmasını önlemek için diplomatik entrikalar devreye sokuldu.

1945 Mayıs'ında, Sovyet Hükümeti, Londra'daki sürgündeki hükümetin on altı Polonya ajanını Sovyet karşıtı komplo suçundan tutukladığını açıklayınca, Polonya sorunundaki entrikalar ve anti-Sovyet ajitasyon ayyuka çıktı. Londra'daki *émigré* Polonyalılar, Sovyet Hükümeti'nin bu hareketini, Moskova'nın "Polonya demokrasi"sini boğma ve Polonya halkı üzerinde "Kızıl bir diktatörlük" kurma programının en uç örneği olarak değerlendirdiler.

Sovyet Hükümeti'nce tutuklanan on altı Polonyalı içindeki en ünlü isim, sürgündeki Polonya ordusunun eski Genelkurmay Başkanı General Leopold Bronislaw Okulicki'ydi. Bu ordu, Polonyalı *émigrés*'in Sovyet karşıtı kampanyasında kilit bir rol oynamıştı.

Polonya ordusu aslında, Almanlar'a karşı Kızıl Ordu'yla yanyana savaşmak için Polonya-Sovyet ortak anlaşması ile 1941'de Sovyet topraklarında kuruldu. Pilsudski diktatörlüğü döneminde Polonya'ya egemen olan "albaylar kliği"nin eski üyelerinden General Wladislaw Anders tarafından yönetiliyordu. Anders'in ordusunu eğitmek ve donatmak için Sovyet Hükümeti 300.000.000 ruble faizsiz borç verdi ve asker kaydetmeleri ve ordugah kurmaları için ordusunun imkanlarını sundu. Fakat General Anders, Okulicki ve diğer Polonyalı militaristler Kızıl Ordu'yla ittifaka el altından karşı çıktılar. Onlar, Sovyet Rusya'nın Nazi Almanyası tarafından hızla bozguna uğratılacağına inanıyorlardı ve buna uygun davrandılar.

Sonraları Varşova rejiminin silahlı kuvvetlerinin yöneticisi olan, Yarbay Berling'in bir raporu, ilk Polonya birliklerinin Sovyet toprağında oluşturulmasından kısa bir süre sonra 1941'de General Anders'in subaylarıyla yaptığı bir toplantıda şunları söylediğini ortaya koydu:--

> Kızıl Ordu Alman darbeleriyle çöktüğünde, ki bu birkaç aydan fazla sürmez, biz Hazar Denizi'nden geçerek İran'a girebileceğiz. Bu bölgede tek silahlı güç olacağımızdan, her istediğimizi yapabilecek bir konumda olacağız.

General Anders'in beklentilerinin tersine, Kızıl Ordu Nazi yıldırım saldırısı karşısında yıkılmayınca, Polonyalı kumandan subay-

larına, Nazi Almanyası'na karşı birlikte savaşmak için Polonya-Sovyet askeri anlaşmasının şartlarını yerine getirme kaygısını taşımaları gerekmediğini bildirdi. Anders, Polonya 5. Piyade Tümeni komutanı General Borucie-Spiechowiczow'a: "Acele etmeye gerek yok," dedi.

Yarbay Berling'e göre, Anders ve subayları "birliklerin eğitimini ve silahlanmasını geciktirmek için mümkün olan her şeyi yaptılar.", böylece Almanya'ya karşı harekete geçmiş olmayacaklardı. Polonya Genelkurmay Başkanı, General Okulicki Polonya askerlerinin techiz edilmelerini etkin bir şekilde sabote etti. Aşağıdakiler Berling'in sözleridir:--

> Okulicki İran'dan İngiliz silahları ve erzak almak için Hazar Denizi'ndeki üssün örgütlenmesini sabote etti. Sovyet yetkililer Hazar Denizi kıyısında özel bir demiryolu ve antrepolar inşa ettiler, fakat General Anders'in komutası, bu yolla tek bir tüfek, tank veya bir çuval erzak gelişini dahi önledi.

Sovyet yardımını kabul etmek ve anavatanlarını istila eden Almanlar'a karşı silahlanmak isteyen Polonyalı subay ve askerler, başında General Anders ve Okulicki'nin bulunduğu gerici klik tarafından yıldırıldılar. "Polonya'ya ihanet eden Sovyet dostları" listeleri yapıldı. *Dosya B* diye bilinen özel bir katalog, "Sovyetler'e yakınlık duyan" böylelerinin isim ve sicillerini içeriyordu. Polonya Komutanlığı, faşist, anti-semitik propaganda yapıyordu. Berling'in yazdığı rapora göre, "Yahudilerle hesaplaşmak' gerektiğinden açıkça sözediliyor ve sık sık Yahudilerin dövülmesi olaylarına rastlanıyordu." Anders ordusunun casusluk servisi *Dwojka,* el altından Sovyet silah fabrikaları, devlet çiftlikleri, demiryolları, ordu depoları ve Kızıl Ordu birliklerinin konumlanışı hakkında bilgi toplamaya başladı.

1942 baharında, Rusya'daki Anders ordusu, Alman düşmanlarına karşı hâlâ tek bir çarpışmaya girmemişti. Aksine, Polonyalı subaylar ve askerlerin kafaları generallerinin Sovyet karşıtı ve anti-semitik öğretileriyle yoğun biçimde doldurulmuştu. Sonunda, Polonya komutanlığı, ordusunun İngilizler'in himayesinde İran'a tahliye edilmesini istedi. 1942 Ağustos'unda, 75.491 Polonyalı subay ve asker, 37.756 kişilik aileleriyle, anavatanları için tek kurşun atmadan Sovyet toprağından ayrılmıştı.

13 Mart 1944'de, Avusturalya muhabiri James Aldridge *New York Times*'a, İran'daki Polonyalı *émigré* ordusunun yöneticilerinin

faşist tavırları hakkında sansürsüz bir telgraf çekti. Aldridge, bir yıldan fazladır Polonyalı *émigrés* hakkındaki gerçekleri gözler önüne sermek istediğini fakat Müttefik sansürünün bunu yapmasına izin vermediğini bildirdi. Bir müttefik sansür memuru Aldridge'e: "Bunların hepsinin gerçek olduğunu biliyorum, fakat ne yapabilirim? Biliyorsunuz, Polonya Hükümeti'ni tanıyoruz." dedi.

Aşağıda Aldridge tarafından açıklanan gerçeklerin küçük bir bölümü bulunmaktadır:--

> Polonya kampı kendi içinde sınıflara bölünmüştü. Kamp koşulları, kişilerin statüleriyle doğru orantılı olarak düşüyordu. Yahudiler bir gettoya ayrıldılar. Kamp totaliterce yönetiliyordu... Daha gerici gruplar tarafından Rusya'ya karşı sürekli bir kampanya yürütülüyordu... 300'den fazla Yahudi çocuğun, Filistin'e gitmeleri kararlaştırıldığında, şiddetli birer anti-Semitik olan Polonyalı seçkinler, Yahudi çocuklara geçiş izni vermemeleri için Irak makamlarına baskı yaptılar...
>
> Birçok Amerikalının, Polonyalılar hakkında gerçek hikayeyi anlatmak isteyeceklerini, fakat bunun yararsız olduğunu çünkü Polonyalıların Washington'da çok güçlü bir lobiye sahip olduklarını, söylediklerini duymuştum...

Polonyalı *émigrés* İran'dan İngiliz Başkomutanlığı yönetiminde, İtalya'ya hareket ettiler ve Vatikan tarafından desteklenen Polonya *émigrés* ordusu orada karargahını kurdu. General Anders, Okulicki ve diğer meslektaşlarının, gizlemek için çok az çaba harcadıkları arzuları, bu Polonya emigre ordusunu Sovyet Rusya'ya karşı nihai eylem için yeni bir Beyaz Ordu çekirdeğine dönüştürmekti.

1944 baharında Kızıl Ordu Polonya sınırına yaklaşırken, Londra'daki Polonyalı *émigrés* Sovyet karşıtı kampanyalarını yoğunlaştırdılar. Polonya'da, Sürgündeki Hükümet'in ajanları tarafından dağıtılan yeraltı gazetelerinden biri olan *Pentswo Polski*, "Zaferimizin ve varoluşumuzun temel şartı, Rusya'nın bozguna uğratılması, en azından zayıflatılmasıdır," diye yazıyordu. Londra Polonyalılarından yeraltı ajanlarına gönderilen gizli talimatlar şöyleydi: "Ne pahasına olursa olsun sivil Alman yetkililerinin tümüyle, iyi ilişkiler sürdürmek için elden gelen çaba gösterilmelidir."

Sürgündeki Polonya Hükümeti, Sovyetler Birliği'ne karşı silahlı eylem hazırlığı yapıyordu. Bu eylemi gerçekleştirecek kuruluş, *Armia*

Krajowa veya *AK*, Londra'daki *émigrés* tarafından Polonya içinde örgütlenen ve denetlenen askeri bir yeraltı aygıtıydı. *Armia Krajowa* ya da *AK* General Bor-Komorowski tarafından yönetiliyordu.

1944 Mart başlarında, General Okulicki, Londra'daki Polonyalı *émigrés*'in askeri temsilcisi General Sonskowski'nin karargahına çağırıldı. Daha sonra, General Okulicki bu gizli toplantıyı şöyle anlattı:--

> ...Polonya'ya uçmadan önce, General Sonskonwski tarafından kabul edildiğinde, bana yakın gelecekte Almanların Polonya'dan çıkarılmasıyla sonuçlanacak Kızıl Ordu saldırısını bekleyebileceğimizi söyledi. Bu durumda dedi Sonskowski, Kızıl Ordu Polonya'yı işgal edecek ve Polonya toprağında Londra'daki Polonya hükümetine bağlı askeri bir örgüt olan *Armia Krajowa*'nın varlığına izin vermeyecektir.

Sonskowski, *Armia Krajowa*'nın Kızıl Ordu Nazileri Polonya'dan kovduktan sonra kendini feshetmiş görünmesi ve Kızıl Ordu'nun arka cephesinde operasyonlar yapmak için gizli bir "yedek karargah" kurulması gerektiğini söyledi:--

> Sonskowski, bu yedek karargahın *Armia Krajowa*'nın Kızıl Ordu'ya karşı mücadelesini yönlendirmek zorunda olduğunu açıkladı.
>
> Sonskowski, bu direktiflerin *Armia Krajowa*'nın Polonya'daki kumandanı General Bor-Komorowski'ye iletilmesini istedi.

Kısa bir süre sonra, General Okulicki, gizlice Alman işgali altındaki Polonya'ya uçarak, derhal General Bor-Komorowski'yle ilişkiye geçti ve ona Sonskowski'nin talimatlarını iletti. *Armia Krajowa*'nın komutanı Okulicki'ye, aşağıdaki görevleri gerçekleştirecek özel bir aygıt kuracağını söyledi:--

> 1. Yeraltı faaliyetleri ve SSCB'ye karşı bir ayaklanma hazırlığı için silahları koruyun.
>
> 2. Herbiri 60'ı geçmeyen askerden oluşan silahlı savaş müfrezeleri kurun.
>
> 3. AK'nin düşmanları ve Sovyet askeri komutanlığının temsilcilerini öldürmek için terörist "tasfiye" grupları oluşturun.
>
> 4. Sovyet hatlarının gerisindeki operasyonlar için sabotörler

eğitin.

5. Kızıl Ordu'nun arka cephesinde askeri istihbarat ve casusluk faaliyetleri yürütün.

6. AK tarafından kurulan radyo istasyonlarını koruyun ve Londra'daki AK'nin merkez komutanlığı ile radyo bağlantısını sürdürün.

1944 sonbaharında, Kızıl Ordu Vistül kıyılarına ulaştı ve güçlerini yeniden toparlamak ve uzun yaz saldırısından sonra taze kuvvetlerin yetişmesini sağlamak için Varşova önlerinde durdu. Sovyet Başkomutanlığı'nın stratejisi Polonya başkentine cepheden bir saldırı düzenlemek değil, onu ani bir kuşatmayla almaktı, böylece kent ve halkı korunmuş olacaktı. Fakat, Sovyet Başkomutanlığının bilgisi olmaksızın ve Londra'dan aldığı direktifler doğrultusunda davranan General Bor-Komorowski, Varşova'daki Polonya yurtseverlerini, Kızıl Ordu'nun şehre saldırmak üzere olduğunu söyleyerek genel bir ayaklanmaya kışkırttı. Kızıl Ordu'nun Vistül'ü geçmek için tümüyle hazırlıksız olduğu bir sırada Nazi Başkomutanlığı, ihtilalci Polonya yurtseverlerinin savunduğu kentin her bölgesini sistemli bir biçimde bombaladı. Aşağıda, Varşova'daki Polonya güçlerinin nihai teslimiyetinde General Bor-Sokolowski'nin rolü hakkında General Okulicki'nin kendi değerlendirmesi bulunmaktadır:--

1944 Eylülü sonunda, *Armia Krajowa*'nın komutanı General Bor-Komorowski, Varşova'daki Alman birliklerinin komutanı - SS Obergruppenfuehrer von Den-Bach- ile teslimiyet konusunda görüştü. Bor-Komorowski, karargahın ikinci (istihbarat) bölümünün başkan yardımcısı Albay Boğuslawski'yi, *Armia Krajowa*'nın kurmaybaşkanının temsilci olarak görüşmeleri yürütmesi için görevlendirdi. Boguslawski, benim yanımda Almanlar tarafından öne sürülen teslimiyet şartları hakkında Bor-Komorowski'ye rapor verirken, von Den-Bach'ın Polonyalılar'ın Almanlar'a karşı silahlı mücadeleyi bırakmaları gerektiğini, Çünkü Sovyetler Birliği'ni Polonya ve Almanya'nın ortak düşmanı olarak düşündüğünü söyledi. Teslimiyet günü Bor-Komorowski'ye karşılaştığımda ona von Den-Bach'ın haklı olabileceğini söyledim. Bor-Komorowski benimle aynı fikirdeydi.

1944'ün sonbahar ve kış ayları ve 1945 baharı boyunca, Kızıl

Ordu Doğu Cehpesi'ndeki Alman askeri gücünü nihai bir darbeyle parçalamayı hedefleyen büyük saldırılar düzenlerken, General Okulicki'nin yönetimindeki *Armia Krajowa*, Sovyet ordularının gerisinde yoğun bir terörizm, sabotaj, casusluk ve silahlı yağma kampanyası sürdürdü.

Daha sonraları, Londra'da Sürgündeki Polonya Hükümeti'nin Başbakan yardımcısı ve Okulicki'nin suç ortağı Stanislaw Jasiukowicz, "savaş bölgesinde Sovyet askeri komutanlığının önlemleri sabote edildi," dedi. "Basınımız ve radyo istasyonlarımız iftiracı bir propaganda yapıyorlardı. Polonya halkı Ruslara karşı kışkırtılıyordu."

Okulicki'nin AK müfrezeleri, Kızıl Ordu birliklerini taşıyan trenleri dinamitledi, Sovyet erzak depolarını tahrip etti, Sovyet askerlerinin geçtikleri yolları mayınladı ve Sovyet ulaşım ve iletişim hatlarını mümkün olan her yolla kesti. Okulicki'nin yardımcılarından birinin, 17 Eylül 1944'de yayınladığı bir direktifi aşağıda yeralmaktadır:--

> Operasyon her alanda olmalıdır -askeri trenlerin, yük vagonlarının havaya uçurulması, köprülerin yakılması, Sovyet köylerinin ve ambarlarının tahrip edilmesi. Bunlar gizlilik içinde sürdürülmelidir.

Casuslar ve sabotörler için gizli bir özel okul yöneten AK müfrezesinin Lubikowski adlı komutanlarından biri, ajanları tarafından yerine getirilen bazı görevler hakkında sonradan şu bilgileri verdi:--

> Emirlerimin uygulanması hakkında... iki trenin raydan çıkarılması, iki köprünün uçurulması, bir yük treninin tahrip edilmesi şeklinde sekiz bölgede on iki sabotaj eylemi gerçekleştirdiğini bildiren Ragner'den yazılı bir rapor aldım.

Özel olarak eğitilmiş AK terörist grupları Kızıl Ordu askerlerini ve Varşova rejiminin sözcülerini pusuya düşürüp öldürdüler. Sovyet askeri yetkilileri tarafından sonradan halka açıklanan kesin olmayan verilere göre, AK teröristleri, sekiz aylık bir dönem boyunca 594 Kızıl Ordu subayı ve askerini öldürdüler, 294'den fazlasını yaraladılar...

Bu sırada, Londra'daki Polonya komutanlığından radyoyla alınan talimatlar uyarınca hareket eden Okulicki'nin ajanları, Sovyet hatlarının gerisinde yaygın istihbarat operasyonları yürüttüler. Londra'daki Polonya Hükümeti'nin General Okulicki'ye gönderdiği 7201-1- 777 nolu 11 Kasım 1944 tarihli talimat şöyleydi:--

Sovyetlerin doğudaki askeri niyetleri ve olanaklarının... bilinmesi Polonya'da olası gelişmelerin öngörülmesi ve plânlanması için temel önemde olduğundan, siz... karargahımızın istihbarat bölümünün direktiflerine uygun olarak gönderilen istihbarat raporları vasıtasıyla boşluğu doldurmalısınız.

Talimat, Sovyet askeri birlikleri, erzak trenleri, tahkimat, havaalanı, donanım ve savaş sanayii hakkında ayrıntılı bilgiler talep ederek sürüyordu.

Haftalarca, Londra'daki Polonyalılara, Kızıl Ordu'nun gerisinde çalışan illegal bir radyo istasyonu ağından şifreli istihbarat raporları ulaştırıldı. Krakow'dan Londra'daki Genelkurmaya gönderilen 621-2 nolu tipik bir radyogram, Sovyet Askeri İstihbaratı tarafından dinlendi ve şifresi çözüldü, şöyle deniyordu:--

Mart'ın son yarısında, asker ve savaş gereçleri (ağır silahlar, Amerikan tankları, üçte biri kadın olan piyadeler) ile dolu, günde ortalama 20 tren batı yönüne geçti... 1895-1925 tertiplerin derhal askere çağırılmalarıyla ilgili emir Krakow'dan postalanmıştır. Doğudan sevkedilen 800 subayın atama töreni General Zymierski'nin de katılımıyla Krakow'da yapıldı...

22 Mart 1945'de, General Okulicki, *Armia Krajowa*'nın batı bölgesi komutanı Albay "Slavbor"a yolladığı gizli bir direktifle, Londra'daki üstlerinin nihai beklentilerini özetledi. Okulicki'nin olağanüstü direktifi şöyleydi:--

SSCB'nin Almanya'ya karşı zafer kazanması halinde, bu, yalnızca İngiltere'nin Avrupa'daki çıkarlarını tehdit etmekle kalmayacak, aynı zamanda Avrupa'nın tümünü korkutacaktır... İngilizler Avrupa'daki çıkarlarını düşünerek, Avrupa'nın güçlerini SSCB'ye karşı seferber etmek zorunda kalacaklardır. Bu Avrupalı anti-Sovyet bloğun ön saflarında yerimizi almamız gerektiği açıktır; İngiltere tarafından denetlenecek olan bu bloğu, Almanya'nın katılımı olmaksızın hayal etmek de olanaksızdır.

Polonyalı *émigrés*'in bu planları ve beklentileri kısa ömürlü oldu. 1945 başlarında Sovyet Askeri İstihbaratı Sovyet hatları gerisindeki Polonyalı komploculları yakalamaya başladı. 1945 yazında elebaşıları Sovyetler'in elindeydi. General Okulicki de içlerinde, onaltısı SSCB Yüksek Mahkemesi'nin Askeri Collegium'u huzurunda yargılanmaya başladılar.

Duruşma 18 Haziran'da Moskova'daki Sendikalar Evi'nde başladı. Üç gün sürdü. İfadeler, Polonyalı *émigrés* ve onların yeraltı aygıtının Sovyet Rusya'ya karşı duydukları nefretin, onları ülkelerinin işgalcisi Naziler'e önemli yardımlarda bulunmaya sevkettiğini kesin bir biçimde kanıtladı.

Yargılama sırasında, Sovyet Savcı Tuğgeneral Afanasiev ile Sovyet karşıtı Polonya yeraltı örgütünün, kısa boylu, ağzı sıkı lideri General Okulicki arasında aşağıdaki konuşma geçti:--

AFANASİEV: Eylemleriniz Kızıl Ordu'nun Almanlara karşı operasyonlarına engel oluyor muydu?

OKULİCKİ: Oluyordu.

AFANASİEV: Kimin işine yarıyordu?

OKULİCKİ: Tabii ki, Almanlara yarıyordu.

Tuğgeneral Afanasiev mahkemede, bunların Londra'daki Polonyalı *émigrés*'in "önemsiz kuklaları" olmaları ve "şimdi zaferin coşkulu günlerini yaşıyor olmaları ve bunların da artık tehlikeli olamayacakları" nedeniyle sanıklardan hiçbirisi için ölüm cezası istemeyeceğini söyledi. Sovyet Savcı ekledi:--

> Bu dava, yıllardır Sovyetler Birliğine karşı savaşmakta olan Polonyalı gericilerin faaliyetlerinin bir dökümünü yapmaktadır. Politikaları Polonya'nın Almanlar tarafından işgal edilmesine yolaçtı. Kızıl Ordu, barbarlığa karşı özgürlük ve bağımsızlık için savaştı... Sovyetler Birliği, müttefiklerinin yardımıyla Almanya'nın bozguna uğratılmasında belirleyici bir rol oynadı. Fakat Okulicki ve diğerleri Kızıl Ordu'yu arkadan hançerlemek istediler... Onunla dost olmak yerine, Rusya'nın çevresinde bir *cordon sanitaire*'i yeğlediler...

21 Haziran'da Sovyet Askeri Collegium'u kararını verdi. Üç sanık beraat etti. General Okulicki ve on bir suçortağı suçlu bulundu ve dört yıldan on yıla kadar hapisle cezalandırıldı.[2] Duruşmadan sonra Birleşik

2 İddianamede ismi on altı kişi arasında yeralan Anton Paidak'ın yargılanması, hastalığı nedeniyle ertelendi. Bu on altı Polonyalı Sovyet yetkililer tarafından ilk tutuklandıklarında, ABD Dışişleri Bakanı Edward R. Stettinius ve İngiltere Dışişleri Bakanı Anthony Eden, tutuklananların önemli Polonyalı "demokrat liderler" olduklarını söyleyerek şiddetle protesto etmişlerdi. Yargılamadan sonra, Stettinius ve Eden ihtiyatlı bir sessizliğe gömüldüler.

Devletler ve Büyük Britanya, Londra'da Sürgündeki Polonya Hükümeti'ni tanımaktan vazgeçtiler.[3] Yalta Anlaşması şartlarına uygun olarak yeniden örgütlenen Varşova rejimi, Polonya'nın Geçici Hükümeti olarak resmen tanındı.

3 Sovyet Hükümeti, Londra rejiminin Sovyet karşıtı komplocu faaliyetleri nedeniyle 25 Nisan 1943'te, yani iki yıl önce, Sürgündeki Polonya Hükümeti'yle diplomatik ilişkilerini kesmişti.

Sürgündeki Polonya Hükümeti, başından beri asıl olarak İngiliz Hükümeti tarafından himaye ve finanse edilmişti. Varşova rejiminin tanınmasından sonra, kimi Polonyalı *émigrés*'e İngiliz vatandaşlığı önerileceği ve belki İngiliz kolonilerinde polislik görevi verileceği anlaşıldı. Müttefiklerin Varşova rejimini tanıma kararını öğrenmeleri üzerine, General Anders ve yardımcıları, komutaları altındaki Polonyalı *émigré* askerlerin Müttefiklerin kararını asla kabul etmeyeceklerini, Londra'daki "hükümet"e sadık kalacaklarını ve anavatanlarına yalnızca "ellerinde silahlarıyla" döneceklerini açıkladıkları bir duyuru yayınladılar. Fakat 1945'in sonbaharında, Varşova rejiminin çağrısı üzerine çok sayıda Polonyalı *émigré* askeri, gerici liderlerinin davasını terkediyor ve yeniden inşasına katılmak için Polonya'ya dönüyorlardı.

YİRMİ BEŞİNCİ BÖLÜM

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER

Varolma mücadelesinde, halk, dostlarını düşmanlarını tanımayı öğrenir. İkinci Dünya Savaşı süresince pekçok hayal ve yalan açığa çıkarıldı.

Savaş dünyaya pek çok sürpriz sundu. Dünya ilk önce, pek çok ülkede Naziler'in Japon ordularının yardımı ile iktidarı ele geçirmek için Avrupa'nın ve Asya'nın yeraltı dünyasından Beşinci Kolların doğmasıyla afalladı. Mihver'in kazandığı erken zaferlerin hızı, uzun yıllardan beri gizli Mihver hazırlıklarından, entrikalarından, terör ve komplodan haberdar olmayanları şaşırttı.

Fakat İkinci Dünya Savaşı'nın en büyük sürprizi, öyle görülüyor ki, Sovyet Rusya'ydı, bir gecede kalın sahte sis yarıldı ve içinden Sovyet ulusunun, liderlerinin, ekonomisinin, ordusunun ve halkının gerçek büyüklüğü ve anlamı, ve Cordell Hull'un deyişiyle, onların "yurtseverlik duygularının destansı niteliği" göründü.

İkinci Dünya Savaşı'nda doğan ilk büyük gerçeklik, Mareşal Stalin'in önderliğindeki Kızıl Ordu'nun, dünyanın gelişim ve demokrasi saflarındaki en önemli ve yetkin savaş gücü olduğuydu.

23 Şubat 1942'de, Birleşik Devletler Ordusu'ndan General Douglas MacArthur Kızıl Ordu hakkında yurttaşlarına şunları söyledi:-

> Dünyanın şimdiki durumu, uygarlık beklentilerinin yiğit Rus Ordusu'nun değerli bayraklarına bağlı olduğunu gösteriyor. Hayatım boyunca pekçok savaşa katıldığım ve bazılarına da tanık olduğum gibi, geçmişin tanınmış liderlerinin savaşlarını en ince ayrıntılarına kadar inceledim.
>
> Hiçbirinde, şimdiye kadar yenilmemiş bir düşmanın en ağır darbelerine karşı düşmanı ülkesinden atan ezici bir karşı-saldırı kadar etkin bir direnişle karşılaşmadım.
>
> Çabanın ölçüsü ve görkemi, onu tüm tarihin en büyük askeri başarısı yapıyor.

İkinci büyük gerçeklik, Sovyetler Birliği'nin ekonomik sisteminin görülmemiş derecede kötü koşullarda toptan üretimi sürdürme yeteneğinde ve şaşırtıcı şekilde etkin olduğuydu.

1942'de Moskova'ya yaptığı resmi bir ziyaretten dönüşünde

Birleşik Devletler Savaş için Üretim Kurulu Başkan Yardımcısı William Batt, şu bilgileri verdi:-

> Rusların topyekün bir savaşa dayanma yetenekleri konusunda bazı kuşkularla oraya gittim; fakat tüm nüfusun, son kadın ve çocuğa varıncaya kadar savaşın içerisinde olduğuna çok çabuk ikna oldum.
>
> Rusların teknik yetenekleri konusunda biraz kuşkulu gittim; onların fabrikalarını işletmekte ve savaş aygıtını çalıştırmakta olağanüstü mantıklı ve becerikli olduklarını gördüm.
>
> Burada Rus Hükümeti'nin parçalanmışlığı ve keyfiliği konusunda anlatılan hikayelerden çok fazla kafam karışmış ve huzursuz olarak gitmiştim; güçlü, yetkin ve halk tarafından muazzam bir coşkuyla desteklenen bir hükümet buldum.
>
> Kısacası, kafamda, Rusya güvenilir ve yeterli bir müttefik olabilir mi sorusuyla gittim... Ve sorum olumlu biçimde yanıtlandı.

Üçüncü büyük gerçeklik, Sovyetler Birliği'nin çokuluslu halklarının, tarihte eşi görülmemiş bir yurtseverlik duygusuyla hükümetlerinin arkasında birleşmeleriydi.

31 Ağustos 1943'te Quebec'te, Başbakan Winston Churchill, Sovyet Hükümeti ve önderliği hakkında şöyle konuştu:-

> İnsanlık tarihinde şimdiye dek kurulmuş hiçbir hükümet, Hitler'in Rusya'da açtığı kadar derin ve dayanılmaz yaralarla ayakta kalmayı başaramamıştır... Rusya yalnızca hayatta kalıp bu korkunç yaraları iyileştirmekle kalmamış, Alman Ordu aygıtına dünyanın hiçbir gücünün indiremediği kadar öldürücü darbeler indirebilmiştir.

Dördüncü büyük gerçeklik, Batı demokrasilerinin Sovyet Rusya'yla ittifaklarının tüm halklar arasında barış ve güvenliğin yeni bir uluslararası düzen kurulması vaadinin görüşülmesine başlamasını sağlamasıdır.

11 Şubat 1943'te New York Herald Tribune'ün başmakalesinde şöyle deniliyordu:-

> Demokrasilerin önünde şimdi sadece iki seçenek var. Birisi, dünyanın yeniden inşasında -kendi ilkelerimizin gücüne inanırsak ve onları uygulayarak kanıtlarsak, şimdiki durumuyla bunu yap-

mak en mükemmel seçimdir- Rusya'yla işbirliği yapmak. Diğeri, Kremlin'i soğutmaktan başka sonuç vermeyecek olan, Avrupa'nın tüm gerici ve anti-demokratik güçleriyle entrikalar içine dalmaktır.

8 Kasım 1943'te New York City'de, Birleşik Devletler Savaş için Üretim Kurulu Başkanı Donald Nelson, Sovyet Rusya'ya yaptığı gezi hakkında şunları söyledi:-

> Seyahatimden, Rusya'nın geleceği ve bizler de içinde olmak üzere, geleceğin tüm dünyaya getireceği yararlar açısından çok inançlı olarak döndüm. Görebildiğim kadarıyla, zaferi kazandıktan ve savaşı arkamızda bıraktıktan sonra, birbimizden kuşkulanmaktan başka korkacak hiçbir şeyimiz yok. Bir kez barış için üretmek her yerde halkların yaşam standartlarını yükseltmek için diğer Birleşmiş Milletlerle işbirliği halinde çalışırsak, yeni aşamalar ve zenginlik, insanlığın şimdiye kadarkinden daha fazla hoşnut olması yolunda ilerleriz.

1 Aralık 1943'te, tarihi Tahran Konferansı'nda, dünyayı yirmi beş yıldır fasılasız bir karışıklık ya da gizli diplomasi, karşı-devrimci entrika, terör, korku ve nefret içinde tutan, insanlığı köleleştirmek için kaçınılmaz olarak Mihver savaşına doğru tırmanan anti-demokratik ve Sovyet karşıtı komploya cevap verildi.

Yeryüzünde en güçlü üç devletin liderleri, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Franklin Delano Roosevelt, Büyük Britanya Başkanı Winston Churchill ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nden Mareşal Joseph Stalin, ilk kez bir araya geldiler ve bir dizi askeri ve diplomatik görüşmenin ardından, Üç Gücün Deklarasyonu'nu yayınladılar.

Tahran Deklarasyonu, Nazizim'in üç büyük müttefikin birleşik hareketiyle yokedileceğini garanti etti. Deklarasyon, bunun da ötesinde, savaştan yıkılmış dünyada barışı koruma, uluslar arasında yeni bir dostluk çağı açma perspektifi koyarak şöyle diyordu:-

> Dünya halklarının ezici bir çoğunluğunun iyiniyetiyle yönlendirilecek bir barış yapmak ve neşillerdir süren savaşın felaket ve terörünü uzaklaştırmak için tüm ulusların yüce sorumluluğunun bize bağlı olduğunu bütünüyle kabul ediyoruz.
>
> Diplomatik danışmanlarımızla, geleceğin sorunları üzerinde

çalışmaktayız. Bizim kendi halklarımız gibi, yürekleri ve kafaları zalimliğin, köleliğin, baskı ve hoşgörüsüzlüğün ortadan kaldırılmasına adanmış halklarıyla, büyük küçük tüm ulusların işbirliği ve etkin katılımı için çalışacağız. Dünya demokratik uluslar ailesine katılmayı seçtiklerinde onlara hoşgeldiniz diyeceğiz.

Tahran Anlaşması'nın ardından 1945 Şubat'ında kesin Kırım Kararları geldi. Üç devlet adamı, Roosevelt, Churchill ve Stalin bu defa Kırım'daki Yalta'da biraraya gelerek Nazi Almanyasının nihai yenilgisi ve Alman Genelkurmayının tümüyle elimine edilmesi için ortak politikalar üzerinde görüş birliğine vardılar. Yalta görüşmeleri, barış günlerinin yakın olduğu beklentisini dile getirdi ve nisan ayında üç büyük gücün ittifakına dayanan dünya güvenlik örgütü anlaşmasının ilan edileceği çağ açan San Francisco Birleşmiş Milletler Konferansı'nın temellerini attı.

San Francisco Konferansı'nın arifesinde, 12 Nisan 1945'de, Sovyet Rusya büyük dostunu, tüm dünya büyük bir demokrat lideri yitirdi: Başkan Franklin Delano Roosevelt öldü. Fakat, başlattığı çalışma sürdü. Başkan Harry S. Truman, derhal göreve başlayarak, Birleşmiş Milletler'in diğer üyeleriyle ittifak halinde zafere ulaşılması için Mihver saldırganlığına karşı savaşı sürdüreceğine ve Büyük Britanya ve Sovyet Rusya ile sıkı bir uzlaşma içinde kalıcı bir barış için, Roosevelt'in savaş sonrası programını gerçekleştireceğine söz verdi.

8 Mayıs 1945'de, Alman Başkomutanlığı'nın temsilcileri, Amerika, İngiltere ve Sovyetler'in üst düzey generallerinin huzurunda, yıkılmış Berlin'de Nazi Weimar güçlerinin kayıtsız şartsız teslim oluşunun nihai belgesini imzaladılar. Avrupa'da savaş bitmişti. Mareşal Stalin'e bir mesajında Winston Churchill şöyle dedi: "Bu gurur verici başarılara, yaşayarak tanık olan bizler gibi, gelecek kuşaklar da Kızıl Ordu'ya olan borçlarını şükranla anacaklardır."

Tarihte hiçbir savaş, Nazi Almanyası ve Sovyet Rusya arasındaki kadar şiddetli olmamıştı. 1.480 gün, 47 ay, 4 yıl, Doğu Cephesi'nin muazzam savaş alanlarında, benzeri görülmedik genişlik ve şiddette çarpışmalar yaşandı. Savaşın sonu 2 Mayıs 1945'te, Kızıl Ordu'nun zırhlı birlikleri Nazi kalesinin kalbine -Berlin- hücum edip, zaptettiklerinde geldi. Kızıl Ordu'nun meçhul bir eri, Kızıl Bayrağı Reicstag'ın tepesine dikti.

Özgürlük bayrakları Avrupa'nın dört bir yanında dalgalanıyordu.[1]

Fakat Mihver karşıtı güçler arasında savaş sonrası birlik ve faşizmin tümüyle yokedilmesi anlayışına dayanan Birleşmiş Milletler'in kurulmasından sonra, yeni bir Sovyet karşıtı propaganda ve entrika dalgası barışın temellerini tehdit etti. Birinci Dünya Savaşı sonrasındaki gibi yine, Avrupa halkları demokratik amaçlarının gerçekleşmesini istiyorlardı; yine, bağımlı sömürge halkları özgürlüğe ve ulus olmaya doğru yöneliyorlardı ve yine uluslararası gericiliğin ve emperyalizmin güçleri kendi çıkarlarını sürdürmek ve halkların umutlarını boşa çıkarmak için biraraya geldiler. Ve yine bir kez daha "Bolşevik Rusya"ya karşı, dünya demokrasisine karşı mücadeleyle birleşen karşı-devrimci bir savaş çığlığı duyuldu.

İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminin üzerinden yalnızca altı ay geçmişti ki, Winston Churchill, Sovyet karşıtı haçlı seferinin baş çığırtkanı olarak rolünü yeniden üstlendi. İngiltere'de Muhafazakar Partisinin ağır yenilgisinin ve İngiliz emperyalistlerinin denetimindeki sömürge dünyanın tırmanan kriziyle yüzyüze gelişinin ardından, Churchill "Bolşevik tehdidi"ni yeniden keşfetti. 5 Mart 1946'da, Fulton Missouri'de Amerikan halkına hitap ettiği ve geniş çapta reklamı yapılan konuşmasında, Churchill Rus Komünizminin "Hıristiyan uygarlığına yönelik mücadele ve tehdidi"ne karşı Büyük Britanya ve Birleşik Devletler arasında anti-Sovyet bir ittifak çağrısında bulundu.

Amerika'da ve İngiltere'de Sovyet karşıtı kampanya yeniden alevlendi. Dünya halklarını bir üçüncü dünya savaşı korkusu sardı.

---

1 Uzakdoğu'daki, Mihver'in üçüncü ortağı Japon İmparatorluğu'na karşı İngiliz-Amerikan savaşı sürdü. Burada da Sovyet Rusya gücünü ve demokratik davaya yaklaşımdaki kimliğini gösterdi.
Kızıl Ordu'nun batıda Nazi Wehrmachtıyla çarpıştığı dönem boyunca, Kızıl Ordu Uzakdoğu'da Mançurya sınırında, Tokyo'nun emriyle, rivayete göre mükemmel donanımlı 500.000'den fazla mekanize askerden oluşan muazzam Japon ordusunu sürekli olarak savaşamaz hale getirdi. 9 Ağustos 1945'te Sovyetler Birliği Japonya'ya karşı savaşa girdi, böylece, 1945 Ocağında Yalta Konferansı'nda verilen söz, Nazi Almanyasının bozgunundan 90 gün sonra, Uzakdoğu'da savaşa girilerek yerine getiriliyordu. Sovyetler'in savaş ilanının ve Amerika'nın iki Japon sanayi merkezine atom bombası atmasının ardından Japon Hükümeti teslim oldu ve barış istedi. 2 Eylül'de Japonya yenilgiyi kabul etti ve kayıtsız şartsız teslim anlaşmasını imzaladı. İkinci Dünya Savaşı doğuda ve batıda bitmişti.

20 Mart 1946'da Birleşik Devletler Senatosu'nda konuşan, Florida Senatörü Claude Pepper, yeni bir savaşın korkunç tehlikesine kuvvetle işaret etti. Sovyetler Birliği'nin savaştan korkmak için özel bir sebebi vardı. Senatör Pepper, konuşmasında şöyle dedi:--

Atom bombasından, sıcak denizlere çıkış yolundan, en büyük müttefiğiyle ekonomik görüşmelerde alışılmış kibarlıktan yoksun olan, kartelciler, gericiler ya da Rus'tan korkanlar tarafından yönetilen uluslarca asla kabul edilmeyecek bir felsefesi olduğuna inanan Rusya, pekçok korkunun pençesindedir...

Rusya savaşın ne olduğunu bilir. Bu nedenle korkusu hayali değildir. Bu korku, acı ve ıstıraptan doğuyor. O, harap olmuş bölgelerindeki dumanı tüten yıkıntılardan; savaşta kaybettiği - bizim kayıplarımızın 50 katı- 15.000.000 erkek, kadın ve çocuktan; bu savaşın evsiz ve aç bıraktığı 25.000.000'dan; vahşi bir barbarlık ve tarifsiz bir gaddarlıkla ülkesini işgal eden ve halkına saldıran bu düşmanları yenmek için açlık çeken, paçavralar içinde sefil bir biçimde yersiz yurtsuz kalan tüm bu insanlardan kaynaklanıyor...

Rusya'nın korkusu geçmişin hatırlanmasıyla şiddetleniyor. O, İngiltere, Fransa, Çin, Birleşik Devletler, Almanya ve Japonya'nın da içinde yeraldığı 14 ulusun ordularının, Yeni Sovyetler Birliği'ne karşı Sovyet toprağında savaşa girdikleri 1919 yazını hatırlıyor...

Rusya,, yabancı askeri güçlerin Sovyetler Birliği'nden çekilmelerinden ya da kovulmalarından sonra dünyanın büyük kapitalist güçleri arasında ona karşı sürdürülen açık komployu komünistlik suçlamasını ve herkesin ondan korktuğu ve nefret ettiği, kimsenin onu tanımadığı uzun dönemi hatırlıyor...

Kendisine karşı Hitler'in nasıl yaratıldığını ve dıştalanarak Münih'te Hitler'in kendisini vuracağı hemen hemen belli politikaların nasıl oluşturulduğunu hatırlıyor.

Anti-Komintern Pakt'ın ikiyüzlü hileler altında Rusya'yı mahvetmek için Alman-Japon-İtalyan komplosunu ve dayanıklı ve güçlü hiçbir ulusun bu planlanmış saldırıya karşı sesini yükseltmediğini hatırlıyor.

Senatör Pepper, Churchill'in Rusya'ya karşı İngiliz-Amerikan it-

tifakı önerisinin tehlikesini vurguladı:--

Üç Büyükler'den ikisi Birleşmiş Milletler Örgütü paravanası altında, büyük üçlüden üçüncüsünün çevresinde başka bir *cordon sanitaire* oluşturursa, Birleşmiş Milletler Örgütü yıkılır.

Peki, korku krizinden kurtulma yolu nedir? Ve Birleşmiş Milletler Örgütü ve barış nasıl kurtarılabilir?

Tek yolun, Birleşmiş Milletler Örgütü'nün kurulmasına herkesten fazla katkısı olan Franklin Delano Roosevelt'in mükemmel anlayışını hayata geçirmek, Büyük Britanya, Rusya ve Birleşik Devletler'in birliğini yeniden kurmak, bu güçlerin barış ve refah doğrultusunda yepyeni bir mantıki ve manevi yaklaşım geliştirmesini sağlamak olduğunu söylemek istiyorum.

YİRMİ ALTINCI BÖLÜM*

SAVAŞ MI BARIŞ MI?

1. Yeni Haçlı Seferi

II. Dünya Savaşı insanlığa çok pahalıya maloldu. 20 milyon insan savaşta öldü. On milyonlarca erkek, kadın ve çocuk açlık ve hastalıktan Nazi toplama kamplarında ve ölüm odalarında öldü. Bir zamanlar güzellikleri dillere destan olan şehirler tozlu yıkıntılardan ibarettiler. Yüzyılların kültürel zenginliği ateş ve kül içinde kaybolmuştu. Sayısız fabrika, maden ve imalathane biçimsiz yıkıntılar halindeydi. Zengin tarım alanları kısır çöllere dönüşmüştü. Savaşın ardından kıtlık, salgın hastalık ve kitlesel yoksullaşma hüküm sürdü.

Ve insanlığın bu devasa acı ve kayıpları, bir bütün olarak, büyük ölçüde 1917 Devrimi'nden beri gerici güçlerce Sovyet Rusya'ya karşı kasten oluşturulan entrika ve düşmanlık, önyargı ve propaganda, gizli ve açık savaştan kaynaklanmıştı. Çünkü bu büyük komplo asla yalnızca Sovyet halkına karşı yöneltilmiş değildi. O, tüm kıtalardaki halkların demokratik özlemlerine daima aynı anda yöneltilmişti. O, faşizmin doğmasına davetiye çıkardı. O, kaçınılmaz bir biçimde, II. Dünya Savaşı'yla doruğuna ulaştı.

Eğer savaştan bir ders çıkarılacaksa bu, Mihver'e karşı kazanılan zafer Sovyetler Birliği ve İngiliz-Amerikan kuvvetleri arasındaki savaş ittifakına ne kadar bağlıysa, dünyada barış ve güvenliğin de bunlar arasındaki dostluğa o denli bağlı olduğu şeklindedir.

Fakat savaş biter bitmez, ani bir anti-Sovyet propaganda ve entrika dalgası barışın temellerini tehdit etti...

Birleşik Devletler'in dış siyasetini formüle etmekten sorumlu devlet adamlarının arasında Senatör Pepper'ın sözleri dikkate alınmadı. Daha sonraki aylar boyunca, Sovyet karşıtı ajitasyon azalmak şöyle dursun şiddetlendi ve dünyada tansiyon yükseldi. 1947 baharında, Birleşmiş Milletler'in ilk toplantısından yalnızca iki yıl sonra, bazı tanınmış Amerikalılar Sovyetler Birliğine karşı derhal bir savaş açılmasını istiyorlardı.

---

* Bu bölüm, 1947 Haziran'ında orijinal baskıya Albert E. Kahn tarafından eklenmiştir.

24 Mart 1947'de, Amerikan Aleyhtarı Etkinlikler Komitesi'nde konuşan, denizaşırı çeşitli görevlerde bulunmuş eski Pennsylvania Valisi George H. Earle, Sovyet Hükümeti, atom enerjisinin denetimi için ABD tarafından öne sürülen şartları kabul etmezse, Rusya'ya atom bombasının atılması gerektiğini savundu. "Hemen mi?" diye sordu Temsilciler Meclisi üyesi J. Parnell Thomas. "Hemen," diye cevapladı Earle.

31 Mart 1947'de, Meclis'in Dışişleri Komitesi huzurunda konuşan Michiganlı Temsilciler Meclisi üyesi Fred L. Crawford, Birleşik Devletler Hükümeti'nin Sovyet Hükümeti'ne, savaş silahlarını derhal bırakmalarını isteyen, bunu yapmamaları halinde Amerikan Hava Kuvvetleri'nin Sovyet kentlerine atom bombası atmaya başlayacağını belirten bir ultimatom vermesini önerdi. Ruslar'ın bu koşullar altında silahsızlanmaktansa savaşmayı tercih edeceklerini söyleyen Temsilciler Meclisi üyesi Crawford, bu sorunla, "ya şimdi, ya birkaç ay sonra" zaten yüzyüze geleceklerini söyledi. Ardından şunları ekledi:--

> Sözcülerimizi alın ve onlara Bay Molotov'un, Bay Stalin'in ve Bay Vişinski'nin çene ve mide boşluklarına şöyle bir dokunup, isteklerimizi söyleyin: Ya silahsızlanın ya da üstünüze geliriz.

11 Nisan 1947'de, Doğu Havayolları Şirketi Başkanı Yüzbaşı Eddie Rickenbacker, Connecticut Meclisi'nde, III. Dünya Savaşının, Rusya "içerinden bir devrimle" ortadan kaldırılmadıkça, "kesinlikle çıkacağını" söyledi. Yüzbaşı Rickenbacker, "gelecek elli yılda barıştan emin olmak için," Sovyet Hükümeti'nin "kanlı ya da kansız" bir devrimle yıkılmasının zorunlu olduğunu belirtti.

Adolf Hitler'in isterik gürlemelerinden beri, dünya Sovyetler Birliği'ne karşı 1947 baharında Birleşik Devletler'de yükselen kavgacı tehditler gibisini duymamıştı.

2. "Sertlik" Politikası

Savaş sonrası dünyada barış ve güvenliğin sürdürülmesi için uluslararası bir örgüt fikrinin öncelikle ilan edildiği 1945 Şubat'ında Üç Büyükler'in Kırım Konferansı'nda, onun etkin çalışmasında asıl gerekli olan şeyin, "ülkelerimiz ve tüm ulusların barış isteyen halkları arasında işbirliği ve anlayışın sürdürülmesi ve geliştirilmesi" olduğu

Roosevelt, Stalin ve Churchill tarafından kabul edilmişti.

Roosevelt'in ölümünün ardından, Birleşik Devletler içinde uyumsuzluğa karşı onun sık sık yaptığı uyarılar Başkan Truman tarafından tekrarlandı.

26 Haziran 1945'te San Francisco'daki Birleşik Devletler Konferansı'nın 10. ve son kurul toplantısına seslenen Başkan Truman şöyle dedi:-

> Tüm dünyadaki gerici ve zorba güçler, Birleşmiş Milletler'in birleşik halini bozmaya çalışacaklardır. Mihver'in askeri aygıtı, Avrupa'da -dipten doruğa- yokedilirken bile, onlar hala bizi bölmeye çalışıyorlardı. Başaramadılar, ama yeniden deneyeceklerdir. Şimdi bile çabalıyorlar. Planları bölmek ve yönetmekti, hala öyle. Hala, bir müttefiğin diğerinden kuşkulanmasını, ondan nefret etmesini ve onu terketmesini sağlamaya çalışıyorlar. Yani Birleşmiş Milletler birleşik kalacaktır derken, tek tek herbirinizin duygularınızı dile getirmiş olduğumu biliyorum. O, bölünmeyecektir...

Fakat Başkan Truman konuşurken dahi, kendi yönetiminin temsilcileri, Birleşmiş Milletler içerisinde kesin olarak ayrılık yaratacak bir yola girmiş bulunuyorlardı.

Birleşmiş Milletler içinde ilk önemli anlaşmazlık, bizzat San Francisco Konferası'nda ortaya çıktı. Tartışma konusu, Arjantin'in Konferans'a çağırılıp çağırılmaması ve Birleşmiş Milletler'in üyesi olup olmamasıydı. İngiliz ve Amerikalı delegeler Arjantin'in davasını savundular. Sovyet delegesi Vyasleslav Molotov Arjantin'in üyeliğine muhalefet etti.

Yeni kurulan İngiliz Amerikan bloğunun desteğiyle, Arjantin Birleşmiş Milletler üyesi oldu.

Dokuz ay sonra, 1946 Şubatı'nda, Birleşik Devletler Hükümeti, "Arjantin rejiminin Nazi-Faşist niteliğini" belgesel kanıtlarla ispatlayan *Arjantin Hakkında Mavi Kitap* adlı resmi bir rapor yayınlandı. *Mavi Kitap,* Arjantin "askeri hükümetinin üyelerinin düşman ajanlarıyla önemli casusluk ve Birleşmiş Milletler'in savaş karşıtı çabalarına zarar veren diğer amaçlarla işbirliği yaptığını"; "Nazi liderlerin, grupların ve örgütlerin, bir Nazi-Faşist devlet kurmak için Arjantin'in totaliter gruplarıyla birleştiğini"; Arjantin Hükümeti'nin "Mih-

ver'in Arjantin'deki endüstriyel ve ticari gücünü korumak için ekonomik meselelerde düşmanı desteklemiş olduğunu"; "Almanya'dan silah almak için düşmanla anlaştığını" saptadı.*

Arjantin'in Birleşmiş Milletler üyeliğini sağlamak için yürütülen mücadelede, Amerikan ve İngiliz Hükümetleri, Birleşmiş Milletlerin en temel politikasını, faşizmin dünyadan tamamen yokedilmesini terketmek anlamına gelen bir yol izlemişlerdi. Amerikan ve İngiliz delegeleri, Arjantin'in San Francisco Konferansı'na alınmasında ısrar etmekle, faşizmle savaşmak şöyle dursun, aslında faşist bir gücün davasını desteklemiş oluyorlardı. İngiliz-Amerikan Hükümetleri'nin yeni politikaları "Rusya'yla sertleşme" politikası kendini ilk kez böyle gösterdi.

Sonraki aylarda, bu yeni politika Büyük Britanya ve Birleşik Devletler Hükümetleri'nin asıl yönelimleri olacaktı.

Birleşmiş Milletler'in temel ilkelerine karşı girişilen bu ihanet, savaş sonrası süreçte, hiçbir yerde Amerikan ve İngiliz Hükümetleri'nin daha dünkü baş düşmanları Almanya'ya karşı izledikleri politikalardan daha alçakça sergilenmedi.

Potsdam ve Yalta Anlaşmaları, özellikle, bütün Alman silahlı kuvvetlerinin dağıtılmasını, barışa karşı suç ve mezalimden sorumlu Almanlar'ın cezalandırılmasını, Almanya'nın savaş potansiyelinin elimine edilmesini ve ulusun Nazilerden tümüyle arındırılmasını şart koşmuştu.

Fakat Üç Büyükler'in hayati önem taşıyan bu kararları Almanya'da İngiliz ve Amerikan işgali altındaki bölgelerde hayata geçirilmedi...

Nazi Wehrmachtının kayıtsız şartsız teslim oluşundan aylar sonra, İngiliz işgalindeki Alman topraklarında bulunan toplam olarak hemen hemen yarım milyonluk bir güç oluşturan üniformalı Alman

---

* 14 Ağustos 1946'da Arjantin Göçmen Bakanı, Dr. Santiago M. Peralta, İskandinav ülkelerinde yerleşmiş bulunan 1.000 Avrupalı faşist lider ve kötü ünlü Quislinge, Arjantin'e gelmeleri ve sürekli olarak kalmaları için hükümeti adına resmen çağrıda bulundu. Bakan Peralta'ya göre, bu faşist liderler, Avrupa'nın "seçkinleri"ni temsil ettikleri için hükümeti bu çağrıyı yapıyordu. Peralta, hükümetinin bu faşist "seçkinlerin" Arjantinli kadın ve erkeklerle evleneceklerini ve böylece Arjantin "ırkının kalitesini yükselteceklerini" umduğunu sözlerine ekledi.

askeri birliklerine hâlâ el sürülmemişti. Bu sırada, Amerikan bölgesinde, Birleşik Devletler Ordusu binlerce faşist Polonyalı, Yugoslav ve Ukrayna askerini "muhafız" olarak "emek hizmeti şirketlerinde" kullanılmak üzere kaydediyor, donatıyor ve silahlandırıyordu. 3 Şubat 1946'da *New York Times'a* çektiği bir telgrafta, Raymond Daniellşu haberi veriyordu: "Amerikan bölgesinde, ülkesini terketmek zorunda kalmış yaklaşık 17.000 Polonyalı Amerikan Ordusu'nun hizmetinde. Kendilerini 'Yugoslav Kraliyet Ordusu' diye adlandıran ve eski Kral Peter'a sadakat yemini eden 10.000 Yugoslav, bu ordu içinde örgütlendiler." Daniel'e göre, "Nizami Birleşik Devletler üniformasını giyen Polonyalılar arasında Doğu Cephesi'nde Alman Ordusu'yla birlikte Rusya'ya karşı savaşmış askerler vardı. Bu hizmet şirketlerinin üyelerinin çoğu bir Nazi kadar anti-Semitik ve Rus karşıtı"ydı. *

Almanya'daki faşist, anti-Sovyet askeri güçlerin varlığını sürdürmesi, I. Dünya Savaşı sonrasında olduğu gibi, Doğu'ya karşı potansiyel bir siper olarak gerici Almanya'yı yeniden diriltmeyi amaçlayan İngiliz-Amerikan kampanyasının tek bir evresini temsil ediyordu. Sovyet gazetesi *Res Star'ın* deyişiyle, "Alman kartellerini, tekellerinin ve faşist ordu birliklerinin korunması aynı zincirin halkalarıdır."

1945-1946 yılları boyunca, Senato Askeri İşler Komitesi'nin Savaş Seferberliği Alt-Komitesi Başkanı Senatör Harley M. Kilgore, Alman kartel aygıtının ortadan kaldırılmak şöyle dursun, kasıtlı olarak

---

* Benzer bir durum, anti-Sovyet General Wladislaw Anders tarafından kumanda edilen, İngiliz Genelkurmayı'nın denetiminde bulunan ve harcamaları İngiliz Hazinesi'nden karşılanan 200.000 kişilik sürgündeki faşist Polonya ordusunun bulunduğu İtalya'da da ortaya çıktı. 4 Şubat 1946'da, Herbert Matthews, *New York Temis'a* şu telgrafı çekti: "İkinci Polonya Kolordusu İtalya'da pis işler çeviriyor. Polonyalılar silahlandırılmakla kalmıyorlar, Polonya'yı yeniden ele geçirecek ya da Sovyetler Birliği'ni istila edecek duruma gelebilmeleri için titizlikle eğitiliyorlar ve sürekli tatbikat yapıyorlar."
General Anders'in faşist Polonya ordusunun gizli ajanları, casusluk ve sabotaj görevlerini yerine getirmek ve Yahudilere karşı katliamlar kışkırtmak için düzenli olarak Polonya'ya geçiriliyorlardı. Bu gizli ajanlar tarafından örgütlenen ve yönetilen beşinci kol çeteleri, 1945'te birçok ünlü liberal, sendikacı ve hükümet görevlilerinin de içinde bulunduğu 2.000'den fazla Polonya vatandaşını katletti. Polonya Hükümeti'nin yetkilileri tarafından Polonya'da yakalanan ve yargılanan, Anders'in birçok casus ve teröristinin üstünde İngiliz İstihbarat kimlik kartları bulundu.

yeniden inşa edildiği konusunda devamlı uyarıda bulundu. Kilgore Komitesi'nin huzurunda 1945 Aralık'ında ifade veren, Almanya'daki Amerikan Askeri Hükümetinin Kartelleri ve Dışardaki Varlıklarını Soruşturma Bölümü'nün eski Müdürü Albay Bernard Bernstein, I.G. Farben'in endüsriyel savaş makinesinin % 87'sine hâlâ el sürülmemiş olduğunu açıkladı.

25 Şubat 1946'da, Albay Bernstein'ın halefi, Karteller ve Dışardaki Varlıklar Bölümü Müdürü Russell Nixon, Kilgore Komitesi'ne, Birleşik Devletler ve İngiltere'nin, Sovyetler Birliği'nin, tarafsız ülkelerde Nazi varlıklarının araştırılması çalışmalarına katılmasını engelleddiklerini anlattı. Sovyetler'in katılımı, diye açıkladı Nixon, "İspanya, Portekiz, İsviçre, İsveç ve Arjantin gibi ülkelerdeki faşist ya da gerici rejimlerin maskelerini düşürecek ve Müttefik ülkelerde bu rejimlerle işbirliği içinde bulunan belirli iktisadi grupların tüm unsurlarını gözler önüne serecektir." Nixon, İngiliz ve Amerikan işgal makamları tarafından kasten korunmakta olduğunu belirtti.

Tam bu sırada I.G. Farben hisse senetleri Münih ve Frankfurt Hisse Senedi Borsası'nda 68'den 142.5'a fırladı...

Eski Hazine Bakanı Henry Morgenthau Jr., 1 Mayıs 1946'daki bir radyo konuşmasında ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından Almanya'ya karşı izlenen politikayı şiddetle mahkum etti. Morgenthau, Almanya'nın savaş potansiyelini ortadan kaldırmak için hiçbir şey yapılmadığını söyledikten sonra şunları öne sürdü:--

> Bay Byrnes'ın amacının, Müttefikler'in Quebec, Yalta ve Potsdan programını ıskartaya çıkarmak olup olmadığı bence hala açık değildir... Bay Byrnes'ın amacı Potsdam paktını bir kenara atmaksa... ben yalnızca Versay'ın ölümcül hatalarını tekrarladığımız ve III. Dünya Savaşı'nın temellerini attığımız kanısındayım.

6 Eylül 1946'da, Dışişleri Bakanı James F. Byrnes, Stuttgart'ta yaptığı önemli konuşmasında, Almanya'ya karşı yeni Amerikan politikasını açıkladı. Bunu izleyen dört gün içinde, Frankfurt borsasında Alman banka hisseleri %30'dan fazla artarken, sanayi hisseleri ortalama %10 yükseldi. Almanya'dan *New York Herald Tribune*'e 11 Eylül'de çektiği bir telgrafta, Edwin Hartrich şu haberi verdi:--

> ... Alman işadamları ve sanayicileri, Byrnes'ın konuşmasını

Amerika'nın en azından batı işgal bölgelerinin düzeltilmesini üstleneceği anlamında yorumluyorlar. Aynı zamanda, Amerika ve İngiltere'nin, Rus bölgesine karşı bir tampon olarak batı Almanya'yı geliştirmeye kesinlikle kararlı olduklarına inanıyorlar.*

Hearst'ün dış muhabiri Karl von Wiegand, Madrid'den telgrafla Brynes'ın konuşmasının Franco İspanyası'nda "Potsdam ve Yalta Anlaşmaları'nın mezarı üzerindeki mezartaşı" gibi selamlanmakta olduğunu bildirdi...

1947 Ocak'ında, Dışişleri Bakanı James F. Byrnes'in yerine George C. Marshall getirildi. Fakat Almanya'ya ilişkin Amerikan politikası aynen korundu. Moskova'da Mart ve Nisan ayları boyunca yapılan Dört Büyükler'in Dışişleri Bakanları Konferansı'nda çiçeği burnunda Dışişleri Bakanı, Almanya'yla imzalanmak üzere olan barış anlaşmasının şartlarını tartışırken Sovyetler Birliği'ne saldırgan bir tavır takındı.

Birleşik Devletler'e dönüşünde Bakan Marshall, ulusa yönelik bir radyo konuşmasında, Stalin'in anlaşma şartları konusunda Dört Büyükler arasındaki uzlaşma yoluyla eninde sonunda bir sonuca varılacağına ilişkin beklentisini kendisine bizzat ifade ettiğini nakletti. Marshall, Birleşik Devletler Hükümeti'nin bu tür bir uzlaşmayı bekleme eğiliminde olmadığını açıkladı. "Ne yapılacaksa," dedi Marshall, "bir an evvel yapılmalıdır."

Birkaç gün sonra, Marshall'ın açıklamalarının anlamı, Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Dean Acheson tarafından ayrıntılarıyla anlatıldı. Müsteşar, 8 Mayıs'ta Missisipi, Cleveland'da yaptığı Delta Konseyi'nde Başkan Truman'a vekaleten yaptığı bir konuşmada şu açıklamalarda bulundu:--

> Avrupa ve Asya'nın iki büyük atelyesinin -Almanya ve Japonya- yeniden inşasına hız vermeliyiz, iki kıtanın gerçek anlamda düzelmesi buna bağlıdır. Almanya içinde olmak üzere Avrupa'nın geniş ölçüde iyileşmesi için Dört Gücün tümüyle anlaşmasını dahi beklemeden, ne mümkünse derhal yapmalıyız.

---

* Bymes'ın politikasının en coşkulu ve samimi destekçilerinden birisi, Alman potas ve tekstil kralı Arnold Rechberg'di. Bu, 1920'lerin başlarında General Max Hoffmann'ın en yakın sırdaşı olmuş, Hitler ve Rosenberg'i ilk kez biraraya getirmiş ve Nazi Partisi'nin başta gelen mali destekçilerinden biri olan Rechberg'in ta kendisiydi. Nazi döneminde serveti tahminen 200.000.000 dola-

Berlin'in, Kızıl Ordu'nun saldırısı karşısında düşüşü ve teslim belgelerinin Alman Başkomutanlığı tarafından imzalanışının üzerinden tamı tamına iki yıl geçmişti. Fakat Almanya'yla hâlâ barış anlaşması yapılmamıştı. Almanya ve Birleşmiş Milletler arasında resmi yönden hâlâ bir savaş hali hüküm sürüyordu...

Uzakdoğu'da da, Japonya'nın onbuçuk yıllık saldırgan bir savaştan sonra yenilgisine rağmen, barış henüz ufukta görünmüyordu. 1947 baharı Çin'i kanlı bir iç savaşın sancıları içerisinde yakaladı. Ve Çin'de de, Almanya'da olduğu gibi Rusya'ya karşı sertlik politikası militaristlerin ve gericilerin desteğiyle elele yürüdü.

Tokyo'nun teslim oluşunun ardından, Çin'deki Amerikan Ordusu, sayıları 700.000'den fazla olarak kırk Kuomintang birliğini eğitip donatmayı sürdürmüştü.* Çin'de Amerikan subayları tarafından eğitilip donatılan 50.000 atlı polise ek olarak, hava kuvvetleri personelinin eğitimi için beş okul da dahil 27 kuruluş, Amerikalı askeri danışmanların denetiminde organize edildi. Başkomutan Çang-Kay Şek Çin'deki demokratik güçleri ezmek için insafsız bir savaş seferberliği yürütürken, Birleşik Devletler Ordusu ve Hava kuvvetleri ona bağlı 480.000 askeri Kuzey Çin ve Mançurya'ya nakletti. Yalnızca bu askerlerin havadan nakli, 300.000.000 dolara maloldu. Kalan Amerikan silahlarının Pasifik adalarından alınması için Çang-Kay Şek'e 600.000.000 dolardan fazla borç verildi. 1947'de Birleşik Devletler Hükümeti tarafından Kuomintang rejimine yapılan savaş malzemesi ve diğer yardımların toplam değeri, Japonya'yla savaş süreci boyunca Çin'e Amerikan mali yardımından epeyce fazla olan bir miktara, 4.000.000.000 dolara ulaştı.

1947 baharında Çin'deki olaylar, Kongre üyesi Hugh DeLacy'nin

---

ra fırlamış olan Rechberg, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından, Amerikan işgal bölgesindeki Stambergsse kıyılarındaki muhteşem malikanesinde rahatsız edilmeksizin yaşamını sürdürdü. Kilit noktalardaki Amerikan işgal görevlilerine dağıtılmak üzere, İngiliz-Alman-Fransız-Amerikan sınai ve askeri ittifakını savunan özel bir bülteni sürekli olarak çıkarıyordu. 13 Mart 1946'da, Denizaşırı Haberler Ajansı, "Rechberg, Sovyetler Birliği'ne yönelik bir İngiliz-Amerikan savaşı ve güçlü bir Almanya'nın yeniden yaratılması için yoğun bir propaganda kampanyası yürütüyor." haberini verdi. Rechberg, savaştan sonra saray yavrusu villasında kendisiyle röportaj yapan Amerikalı gazetecilere: "George nasıl?" diye sordu. Kimi kastettiği sorulunca, yumuşak bir tarzda cevapladı: "Hangi George Marshall olacak canım, sizin Genelkurmay Başkanınız. Eskiden onunla iyi dosttuk."

26 Kasım 1945'te Temsilciler Meclisi'nde yaptığı konuşmanın trajik bir tarzda doğrulanışı niteliğindeydi. Truman yönetimini Roosevelt'in Çin politikasını terketmekle suçlayan DeLacy, yeni Amerikan politikasının "iç savaşı kaçınılmaz hale getirmiş olduğunu" açıkladı. DeLacy şunları ekledi:--

> Amerika şimdi, muazzam gücünü Kuzey Çin'de anti-komünist üslerin kurulmasına seferber etmeyi sürdürürse, bunun da kendine göre bir mantığı olacaktır. Bu mantık tüm halk için barış, halkın kendi kendini yönetmesi mantığı değildir. Bu mantık, Asya'nın sınırsız ekonomik sömürüsünü isteyen en gerici Amerikan kodamanlarının mantığıdır.
>
> Bu mantık dolar emperyalizminin mantığıdır. Bu mantık, bu kez Sovyetler Birliğine karşı, Pasifik'teki büyük üslerden, militaristlerini henüz söküp atamadığımız bir Japonya'dan, Kuzey Çin'deki anti-komünist üslerden başlatılan yeni bir dünya savaşının mantığıdır...

Reynold ve Hitchcock yayınevinin başkan yardımcısı Frank Taylor, Çin'e yaptığı bir ziyaretten dönüşünde: "Çin'i, gelecek savaşın İspanyasına çeviriyoruz!" diye uyardı.

İkinci Dünya Savaşı'nın Çin'deki zalim paradoksal sonuçları, Japonya'dan kurtarılan önemli Pasifik Adaları'nda da tekrarlandı. Doğu Hint Adaları'nda, İngiliz ve Hollanda askerleri, Amerikan malzemesinin yardımıyla, Endonezya bağımsızlık hareketini vahşice bastırdılar. Filipinler'de, Tokyo'nun kuklası Filipin Hükümeti'nin eski üyesi Manuel Roxas, Amerika'nın desteğiyle Devlet Başkanı seçildi ve General Douglas MacArthur'un hizmetine sunduğu para ve savaş malzemeleriyle, Filipin anti-faşist direniş hareketine karşı askeri bir seferberliğe girişti. Güneş Kore'de, Japonlarla işbirliği yapmış olan Koreli eski hainler, Amerikan işgal makamları tarafından hükümette kilit mevkilere yerleştirildiler ve ilericilere ve sendikacılara karşı sert tedbirler alındı.*

* 1947 baharında Dünya Sendikalar Federasyonu'ndan bir heyet Kore'yi ziyaret ettiğinde, onlara hoşgeldin bildirileri veren Koreli işçiler üniformalı Japon muhafızlar tarafından oracıkta, bayıltıncaya kadar dövüldüler. Heyet Güney Kore gezisini, bu bölgede geçirdiği iki günden sonra iptal etti. "Güney Kore'de," diye sonradan açıkladı bir heyet üyesi, "işbaşındaki faşizmi gördük. Koreli sendikacılar gözlerimizin önünde dövüldü ve heyetin bizzat kendisine de hakaret edildi ve tehditler savuruldu."

Rusya'ya karşı sertlik politikası savaş sonrası süreçte yoğunlaştırılırken, gericiliğin ve faşizmin güçleri Asya ve Avrupa'nın her yerinde Birleşik Devletler Hükümeti'nden artan teşvik ve destek gördüler. Aynı zamanda, Truman yönetimi tarafından, Mihver'in yıkılmasıyla özgürleşen demokratik halk hareketlerine yönelik olarak ağır ekonomik ve diplomatik baskıyla atbaşı giden açık düşmanlık tavrı sergilendi.

3. Truman Doktrini

12 Mart 1947'de, Rusya'ya karşı sertleşme politikası, tarihi doruğuna ulaştı. O gün, özenli ön hazırlıklar ve Cumhuriyetçi ve Demokrat Partiler'in etkin üyeleriyle perde arkası toplantılarından sonra, Başkan Truman Birleşik Devletler Kongresi kürsüsüne çıkıp Türk ve Yunan Hükümetleri'ne 400.000.000 dolar borç verilmesini isteyen önemli bir konuşma yaptı. Her ne kadar Truman tarafından özellikle böyle belirtilmese de, borcun gerçek amacı, "Sovyet yayılmacılığı"nın ve "Bolşevizm"in Avrupa'da yayılmasının önüne geçilmesine yardım etmekti.

Başkan konuşmasında, "Yunanistan'a yardım etmekte olan" İngiliz Hükümeti'nin yardımını sürdüremeyeceğini ve varlığı "komünistlerce yönetilen binlerce silahlı adamın terörist faaliyetleri" ile tehlikeye düşen "demokratik Yunan Hükümeti'ne gerekli desteği sağlamaya istekli ve bunu gerçekleştirebilecek tek devlet"in Birleşik Devletler olduğunu belirtti.*

---

* Naziler'in yenilgisinden sonra, İngiliz Ordusu anti-faşist direnişin bastırılması ve Yunanistan'da kralcı bir hükümetin kurulması için Yunan gericilerine yardım etti. Bu Yunan Hükümeti'nin niteliği, bir grup İngiliz ve Amerikalı gazeteciyle birlikte Yunanistan gezisini henüz tamamlamış olan dış muhabir Seymour Freidin'in 16 Eylül 1946'da *New York Herald Tribune*'e gönderdiği bir telgrafta canlı bir biçimde gösterilmektedir. Freidin, Yunan Hükümet memurlarının favori sloganının, "Demokrasi cinayet demektir." olduğunu belirtti. Freidin, monarşiye karşı yaygın muhalefet nedeniyle, diye anlatıyordu, Yunan Hükümeti halka karşı vahşi bir terör kampanyası yürütüyor, "halkın yiyeceğini kesiyor, Birleşmiş Milletler Yardım ve Rehabilitasyon İdaresi'nin malaryadan korunma programını baltalıyor ve binlerce masum kadın ve çocuğu sürgüne ya da hapse yolluyordu." Yunanistan'ın kuzey bölgelerinde, Freidin ve diğer gazeteciler, içinde yalnız ihtiyar adamların, kadınların ve çocukların bulunduğu toplama kampları gördüler. Gazeteciler bu zavallı insanlara -anti-faşist savaşçılar olan- genç erkeklerini

Truman yapılacak yardımın gerçekte ne için kullanılacağını ayrıntılarıyla açıklamamasına rağmen, Kongre'den "Yunanistan ve Türkiye'ye askeri personel" gönderilmesini onaylamasını ve "seçilmiş Yunan ve Türk personelin öğretim ve eğitimi" için hazırlık yapılmasını istedi...

Başkan Truman konuşmasının hiçbir yerinde Sovyetler Birliği'ne değinmedi. Fakat *Chicago Daily News,* Truman'ın önerisini Sovyet Rusya'yla "savaş için açık davetiye" olarak değerlendirdi.

13 Mart'ta Birleşik Devletler eski Başkanı Yardımcısı Henry Wallace, ulusa yönelik radyo konuşmasında Başkan Truman'ın önerisine cevap verdi. Wallace şöyle dedi:--

> Karşılaştığımız bir Yunan krizi değil, Amerikan krizidir...
>
> Amacımız dünya halklarına yardım etmekse, Başkan ve Kongre, Birleşmiş Milletler Yardım ve Rehabilitasyon İdaresi'nin ortadan kalkmasına neden göz yumdu? Avrupa'da yerlerinden yurtlarından edilmiş milyonlarca insana yardım etmek için niçin kılımızı kıpırdatmıyoruz?..
>
> Yunanistan'ın ve Türkiye'nin demokratik olmayan hükümetlerine yapılan yardım özgürlük davasını nasıl destekler?.. Türkiye, Birinci Dünya Savaşı'nda bize karşı savaşmış ve bu savaşta Birleşmiş Milletler'e yardım etmeyi reddetmiş bir devlettir. Türkiye, Almanlar ve Müttefikler arasında ikili oynayarak semirdi. Türkler'in tarafsızlığı, savaşı aylarca uzattı...
>
> Bir yıl önce, Missouri, Fulton'da Winston Churchill Sovyet Rusya'ya karşı diplomatik bir saldırı önerdi. Truman bu konuşmayı onaylayarak bizi, İngilizler'in kaynaklarıyla Rusya'ya karşı savaşa girme politikasına mahkum etti. Bu politikanın iflas ettiği öyle açıktır ki, Britanya bile onu sürdüremeyecektir. Bugün

---

dağlardan inmeye ve vurulmak üzere teslim olmaya zorlamak için yiyecek verilmediğini ve bilinçli bir şekilde açlıktan ölüme terkedildiklerini öğrendiler. 20 Nisan 1947'de, William L. Shirer, *New York Herald Tribune*'de bir makalede şunları yazıyordu: "Bay Truman'ın ezilmelerine yardım etmemizi istediği bu Yunan gerillaları hakikaten kimlerdir? Almanlar'a karşı yurtsever bir direniş hareketi olarak ilk önce atılan onlardı." Shirer, Truman programının yardımda bulunacağı Yunan monarşisinin cezalandırma birliklerinin eski işbirlikçiler olduklarını da ekledi: "Bu müstesna Yunan taburları Almanlar tarafından, köyleri yakmak ve yurtsever Yunanlılar'ın izini bulmak için kullanıldılar."

de Başkan Truman bize, İngiltere'nin ümitsiz görevini üstlenmemizi öneriyor.

Wallace ciddiyetle, Truman'ın teklifinin, Roosevelt'in politikalarının yıkıcı bir biçimde terkedilmesi anlamına geldiği uyarısında bulundu:--

> Başkan Truman, Doğu ile Batı arasında dünya çapında bir çatışma olduğunu ilan ederken, Sovyet liderlerine nihai savaş için hazırlandığımızı söylüyor...
>
> Savaşı kimse istemez. Bir gün savaş çıkarsa, barış için gerektiği ölçüde kafa yormayı başaramadığımızdan çıkacaktır. Roosevelt gerektiği ölçüde kafa yordu. O, kuşakların barış ve refahı için çalıştı. İki yıl sonra Başkan Truman bizi kuşakların yoksulluğuna ve savaşa hazırlamaya davet ediyor. Başkan Truman dehşet yüzyılına davetiye çıkarmaktadır. Peki bu neden Amerikan rüyasının gerçekleştiği yüzyıl olmasın?

İngiltere'de, yeni yeni telaffuz edilen Truman Doktrini'ni coşku ve sevinçle onaylayan tanıdık bir ses yükseldi. Bu, Winston Churchill'in sesiydi. Nisan başlarında, Birleşik Devletler'de *Life* dergisi ve *New York Times*'ta yeralan iki özel makaledeki ayrıntılı açıklamasında, eski İngiliz Başbakanı, Truman'm önerisinin, kendisinin bir yıl önce Fulton, Missouri'de savunmuş olduğu anti-Sovyet önlemlerin ve Hükümeti'nin Yunanistan'daki anti-faşist hareketin bastırılmasından daha önce izlediği politikaların tümüyle doğrulanması ve onaylanması anlamına geldiğini böbürlenerek açıkladı. "1944-45'teki Yunan meseleleri arasında" diye yorum yaptı Churchill, "başkalarına ayak uyduramadığımı düşünüyordum. Fakat bugün, iki yıl geç de olsa, Birleşik Devletler'in güçlü bir inançla kabul etmiş olduğu doğru politikanın benim izlediğim politika olduğu görünüyor. Bu, benim için çok büyük bir mutluluktur."

Senato'da Başkan'ın önerisine karşı etkin muhalefete ve Yunanistan'a yardımın Birleşmiş Milletler denetimine alınması için Claude E. Pepper ve Glen H. Taylor adlı senatörlerin önderlik ettiği mücadeleye rağmen, 22 Nisan 1947'de, Yunan ve Türk Hükümetleri'ne 400.000.000 dolarlık borç tasarısı, 23'e karşı 67 oyla Meclis'ten geçti.

Günlerce süren ateşli tartışmalardan sonra, 9 Mayıs'ta, Yunanistan ve Türkiye'ye borç verilmesini onaylayan benzer bir tasarı Temsil-

ciler Meclisi'nden de geçti. *New York Times* tasarının geçişini şöyle anlatıyordu:--

> Programın "duyurulmamış bir savaş ilanı"ndan ibaret olduğu ve Sovyetler Birliği tarafından bu şekilde yorumlanacak olan tumturaklı nutuklar arasında, New Hampshire'ın Cumhuriyetçi Temsilciler Meclisi üyesi Chester E. Merrow, meydan okuyan bir konuşma yaptı.
>
> "Rusya bunu böyle algılıyorsa," dedi Bay Merrow..., "elinden geleni ardına koymasın... Eğer bu hareket Rusya'yı savaşmaya ikna edecekse, bu konuda yapabilceğimiz hiçbir şey yok."

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra olduğu gibi, 1947'de de Bolşevizme karşı haçlı seferini motive eden, yalnızca politik düşünceler değildi. 1918'de, Müttefikler'in Rusya'nın geniş doğal kaynaklarının denetimini ele geçirme arzusu, müdahale savaşının başlıca esin kaynağı olmuştur; 1947'de, Akdeniz kıyılarında "Bolşevizm"e karşı üsler kurulması için ısrar eden Amerikan çıkar çevrelerinin başını döndüren, Ortadoğu'nun muazzam zenginlikleriydi. Kongre salonlarında ve Dışişleri Bakanlığı koridorlarında Boris Savinkov'un sesinin hayaletimsi yankısı çınladı: "İnsanın burnuna petrol kokusu geliyor."

"Dünya petrol üretiminin ağırlık merkezi," deniliyordu Birleşik Devletler İçişleri Bakanlığı'nın 1944'teki bir raporunda, "Karayipler Körfez bölgesinden Ortadoğu'ya -İran Körfez bölgesine- kayıyor."

İkinci Dünya Savaşı bittiği sırada, Amerikan şirketleri, Ortadoğu'nun petrol üretimini finanse etme ve denetlemede hakim duruma gelmek için manevralara girişmişlerdi. "Petrol potansiyeli açısından en zengin ülke olan Suudi Arabistan," diye yazıyordu 24 Mart 1947'de *New Republic,* "Amerika için tam bir fırsat ve dolayısıyla Ortadoğu'daki ABD çıkarları için dönüm noktasıdır. Arabian-American Oil Company (Arap-Amerikan Petrol Şirketi) Kral İbn Saud'dan, Suudi Arabistan'ın 440.000 millik kısmının tüm petrol haklarını almıştı, ki bu bölgenin, Birleşik Devletler'in bilinen toplam rezervlerini aşan miktarda, 20 milyar varillik petrol rezervini elinde bulundurduğu tahmin ediliyordu. 1947 baharında, Dahran'daki Amerikan tesislerinden akan günde 20.000 varillik petrol, Kral İbn Saud'a

günde 40.000 dolarlık bir işletme payı sağlıyordu. 1947 Nisan'ında Aramco, 100 milyon dolarlık Trans-Arabistan boru hattının Akdeniz'e döşenmesi için anlaşma imzaladı.

Başkan Truman'ın Kongre'de Yunanistan ve Türkiye'ye borç verilmesini isteyen konuşmasını yorumlayan *Time* dergisinin 24 Mart 1947 tarihli sayısı şunları ileri sürüyordu:--

> Görünürde Yunanistan ve Türkiye konusunda yaygara yapılıyordu ama bu konuşmaların ardındaki fısıltılar güneydeki petrol deryası hakkındaydı.
>
> ABD tarihsel adımını atmaya hazırlanırken, ABD petrol şirketlerinin nüfuzlu bir grubu da tarihsel bir karara vardı. ABD ve İngiliz Hükümetleri'nin zımni onayıyla, şirketler bu petrol denizini kullanıma sokmak ve tamamen yararlanmak için bir dizi anlaşma -blue-chip* oyununda şimdiye dek yapılanın en büyüğünü- yaptılar.
>
> Dünyanın en büyük petrol şirketi Standard Oil Co. (N.J.) grubun doğal önderiydi; çünkü Standard'ın uluslararası yaklaşıma sahip Başkanı Eugene Holman, nefes kesen planlar yapma konusunda çok yetenekliydi. Jersey Standard ve ortakları, fırtınalı Ortadoğu'dan petrol çıkarmak için 300 milyon dolardan fazla harcama yapacaklardı.

22 Mart tarihli *Business Week*'in başmakalesinin manşetinde şunlar yazılıydı: "Yeni Demokrasi, Yeni İş Sahaları; ABD'nin Dışarıdaki Komünizmi Durdurma Hamlesi, Üsler, Yardım ve Yeniden İnşa İçin Ağır Mali Harcamalar Anlamına Geliyor. Fakat Karşılığında Amerikan Sermayesi Dışarıda Mutlaka Yeni Pazarlar Bulacaktır."

New York World-Telegram'ın ekonomi yazarı Ralph Henderson'a göre, Truman Doktrini, "Şimdiye dek bu kesinlikte belirlenmemiş yatırımları himayesine aldı... Bütün bunlar işlerin yatırımcılar için daha güvenilir ve kazançlı bir biçimde yürümesi demektir. Bu, kayda değer bir haberdir."

4. Amerika, Nereye?

1947 Nisan başlarında, Truman Doktrini hakkındaki korkusuz eleştirileri Amerikan basınında büyük ölçüde bastırılan Henry A. Wal-

---

* *Blue-chip:* Kumarda en değerli mavi fiş

lace, bellibaşlı Avrupa merkezlerinde seri bir söylev turu yapmak üzere uçakla Birleşik Devletler'den ayrıldı. İngiltere, Fransa ve İskandinav ülkelerinde büyük kalabalıklara Birleşik Devletlerin eski Başkan Yardımcısı, Truman'ın Yunanistan ve Türkiye'ye yardım yapılması teklifinin, gerçekte "anti-komünist kurukafaları besleyen her diktatörün yardımına koşma" taahhüdü olduğu ve Amerika'nın, "Çin'den Akdeniz'e ve kutuptan kutuba uzanan vahşi emperyalizm"in rotasına sokulduğu uyarısında bulundu. "Roosevelt'e oy veren 25 milyon Amerikalı hâlâ Amerika'da yaşıyor ve çalışıyor," dedi Wallace, fakat Birleşik Devletler Hükümeti'nin denetimi şimdi, Birleşmiş Milletler Örgütü'nün "anlamsızlaşmaya mahkum olduğuna" inanan adamların elindeydi.

Wallace, Birleşik Devletler'de "vatan haini" ilan edildi. "Bence onun Avrupa'daki demeçleri, Joseph Stalin'le birlikte hazırlandıklarını açıkça gösteriyor," diye açıklama yaptı, South Carolinalı Temsilciler Meclisi üyesi L. Menden Rivers. 14 Nisan'da Temsilciler Meclisi'nin bir grup üyesi, Wallace'ın pasaportunun derhal elinden alınmasını, eski Başkan Yardımcısı'nın tutuklanmasını ve denizaşırı yerlerdeki faaliyetlerinden ve demeçlerinden dolayı sorgulanmasını talep etti. Amerikan Aleyhtarı Etkinlikler Komitesi Başkanı J. Parnell Thomas, tek tek bireylerin yabancı hükümetlerin görevlilerini Amerikan politikaları konusunda etkilemesini yasaklayan 1799 tarihli Logan Yasası'nın "Wallace'ın durumuna tıpatıp uyduğunu" açıkladı. Bir diğer Komite üyesi, Temsilciler Meclisi üyesi John E. Rankin, Meclis'e Logan Yasası'nı okudu ve bunun Adalet Bakanlığınca derhal Wallace'a uygulanmasını istedi...

Avrupa gezisine gösterilen bu tepkileri yorumlayan Wallace, onların tepkilerinin tonunun fiili bir "savaş hali"nin varlığını çağrıştırdığını ileri sürdü..*

Denizaşırı bölgelerde Bolşevizme karşı haçlı seferi adına gericiliğe

* 1950 Temmuz'unda, Kore Savaşı'nın patlak vermesinin ve Amerikan Silahlı Kuvvetlerinin gerici Synghan Rhee rejimini desteklemek amacıyla müdahalesinin ardından, Wallace İlerici Parti'den istifa etti. Savaş çılgınlığının Birleşik Devletleri sardığı ve anti-demokratik baskıların arttığı daha sonraki aylar boyunca Wallace, Truman Yönetimi politikalarının yaygaracı bir destekçisi oldu. McCarran'ın "toplama kampı" tasarısı 1950 Eylülünde yasalaşırken, Wallace olumlu oy verdi.

ve faşistlere yardım eden Truman Doktrini, ülke içinde kaçınılmaz karşıtını yarattı. Büyüyen savaş çılgınlığıyla yanyana, Birleşik Devletler'de eşi görülmemiş bir gerici kampanya aldı başını yürüdü. Birinci Dünya Savaşı'nın ardından gözü dönmüş anti-komünist saldırıya eşlik eden kötü ünlü Palmer baskınları günlerinde bile, Amerikan yurttaşlarının politik, ekonomik ve vatandaşlık haklarına böyle yoğun, yaygın bir saldırı olmamıştı.

2.000'den fazla, işçi aleyhtarı tasarı, Birleşik Devletler Kongresi'nde onaylanmayı bekliyordu. Yurttaşlarının ekonomik ve politik haklarını kısıtlayan sayısız tasarı pekçok eyaletin Yasama Meclisi'nden geçiyordu. Ülkenin baştan başa tüm yüksek okullarında ve üniversitelerinde ilerici profesörlere ve öğrencilere karşı sürek avı yaşanıyordu. Adil İstihdam Uygulamaları Komitesi lağvedilmiş ve Wagner Çalışma Yasası pratikte işlemez hale getirilmişti. Amerikan halkının, Franklin Delano Roosevelt'in tarihi önderliği altında kazandığı geniş kapsamlı demokratik kazanımlar 1947 baharında birer birer yok oluyordu.

Tarih tekerrür ediyordu. Trajik 1930'lar Avrupasındaki gibi, Amerika'da da, ülkeyi komünizmden koruma ve ulusu "Bolşevik saldırı"dan kurtarma bahanesiyle bizzat demokrasi katlediliyordu...

1947'de Amerika'da, anti-Sovyet saldırının başını çeken kuruluşlardan biri de Meclis'in Amerikan Aleyhtarı Etkinlikleri Komitesi'ydi.

Komite'nin Başkanı, görünüşte Dies Komitesi'nin eski üyesi J. Parnell Thomas'tı. Gerçekte ise Komite, asıl kuruculardan, en şamatacı üye olan Missisipili Temsilciler Meclisi üyesi John E. Rankin'in denetiminde çalışıyordu.*

Resmi Nazi propaganda ajansı *Welt-Dienst* (Dünya Servisi) tarafından "dikkate değer bir Amerikalı" olarak değerlendirilen ve İkinci Dünya Savaşı'nı "uluslararası bir Yahudi Komplosu"nun bir parçası

* 1944 sonbaharında Meclis'in kötü ünlü Amerikan Aleyhtarı Etkinlikler Komitesi, sonunda Amerikan sahnesinden neredeyse silinmek üzereydi. Seçimde bozguna uğrayan üç komite üyesi ve Başkan Martin Dies, yeniden seçilmek istemeyeceklerini ilan etmişlerdi. Komite'nin sonu yakın gibi görünüyordu. Fakat 3 Ocak 1945'te, Kongre'nin 79. çalışma döneminin açılış oturumunun başlamasından bir saat sonra, üye John Rankin sürpriz bir yasa darbesiyle Komite'yi daimi bir kuruluşa dönüştüren bir yasanın 207'ye 186 oyla geçmesini sağladı.

şeklinde yorumlamış olan Kongre üyesi Rankin'e göre, Birleşik Devletlerin asıl düşmanı, Mihver değil daima Sovyetler Birliği olmuştu...

Rankin'in yönetimindeki Meclis'in Amerikan Aleyhtarı Etkinlikler Komitesi, savaşın sonuçlanmasını izleyen aylarda yoğun bir anti-Sovyet propaganda kampanyası başlattı. Ardı arkası gelmeyen basın açıklamaları yoluyla, "resmi raporlar" ve demeçler yağdıran Komite, "Sovyet emperyalizmi"nin dünya egemenliği için entrikalar çevirdiğini, Kızıl Ordu'nun Birleşik Devletler'i istila etmek için pâanlar yapmakta olduğunu, Kremlin'den emir alan sabotör ve atom bombası casusları şebekesinin Birleşik Devletler'i delik deşik ettiklerini ilan etti. Troçkistler, faşistler, dönek Komünistler ve Sovyetler Birliği'nin diğer müzmin düşmanları "uzman tanıklar" olarak Komite duruşmalarına çıktılar ve Amerika'ya karşı Sovyet savaş hazırlıkları hakkında tamamen uydurma, tüyler ürpertici masallar anlattılar.*

24 Mart 1947'de, sabık anti-Sovyet diplomat William C. Bullitt, Yasama Meclisi'ndeki Komite oturumunda ifade vererek, Amerikan Komünist Partisi'nin yasaklanmasını savundu.**

Aşağıda Rankin'in sorgulama yönteminin niteliğini gösteren ve Bullitt'in ifadesinden alınan bazı bölümler bulunmaktadır:--

RANKIN: Orada, Rusya'da insan eti yedikleri doğru mu?

BULLITT: Anne ve babası tarafından yenmiş bir çocuk iskeletinin resmini gözlerimle gördüm.

---

* Anti-Nazi mülteci ve Komünist Gerhart Eisler, 1947 Şubatında Komitece "Kremlin'in Amerika'daki kilit ajanı" olmakla suçlanıp, onun tavsiyesi üzerine FBI tarafından tutuklandığında, Komite'nin Eisler'a karşı ünlü tanıkları şunlardı: Avrupa Troçkist Hareketi'yle işbirliği yapmış olan Ruth Fischer; dönek bir Amerikan Komünisti, Louis Budenz; ve 3223 Nolu sabık Gümüş Gömlekli Gerald L. K. Smith'e güvenilir danışman olarak hizmet etmiş olan, eski sanayi casusu William Nowell.

** 1947 Mayıs'ında Demiryolu Çalışanları Birliği Başkanı A.F. Whitney, Birleşik Devletler'deki anti-Komünist kampanyanın, "kendi şeytani amaçlarına erişmek için yerli Amerikalı faşistler tarafından kasıtlı olarak alevlendirildiği" uyarısında bulundu. Sendika gazetesindeki bir makalesinde Whitney şu açıklamayı yaptı: "Faşistler halkı komünizm tartışmalarıyla oyalayabilirlerse, demokrasiyi ezme şansları artacaktır. Ulusal gayret ve propaganda silahlarımızı, yüksek fiyatların, işçi aleyhtarı yasaların, evsizliğin, aşırı kârların, azalan satınalma gücünün ve sürek avlarının sorumlusu olan Amerikan faşizminin ortadan kaldırılmasına yöneltmeliyiz!"

RANKIN: O halde onlar Rusya'da tıpkı köle gibiler, değil mi?

BULLITT: Bugün Rusya'da şimdiye kadar dünyada olandan çok daha fazla köle var.

RANKIN: Daha önce buradaki Komünist Partisi üyelerinin %60'ının yabancı uyruklular olduğunu söylediniz. Peki bu yabancı uyrukluların yüzde kaçı Yahudi?.. Bay Bullitt, Komünistlerin güneydeki devletlere giderek zencileri topladıkları ve onları devrim konusunda eğitmek için Moskova'ya götürdükleri doğru mu? Zencilere köprü uçurmayı öğrettiklerini duydunuz mu?

Bullitt ifadesinde, Truman Doktrini'ni yürekten onayladı. "Rusya'nın elinde atom bombası olsaydı, Birleşik Devletler'e çoktan atmış olurdu," dedi Bullitt. Sovyetlerin "dünyanın ele geçirilmesi" plânlarına ve "Sovyet Hükümeti'nin Birleşik Devletler için yaptığı nihai saldırı plânları"na değinen Bullitt, Stalin'in kendi isteğiyle durmayacağını, yalnızca "durdurulabileceğini" ifade etti...

Komite huzurundaki diğer bir tanık, eski Pennsylvania Valisi George H. Earle, Ruslar'ın atom bombasına "çok yakında" sahip olacakları uyarısında bulundu ve ekledi: "Bundan beş yıl sonra, %10'umuzun bile hayatta kalma şansı olacağına ihtimal bile vermiyorum."

Baştanbaşa tüm Amerikan basınında göze çarpacak şekilde yer alan bu tür şiddetli anti-Sovyet propagandanın yayılması yalnızca, Amerikan Aleyhtarı Etkinlikler Komitesi'nin işi değildi. 1 Ocak 1947'de, *New York Times*'ın bildirdiğine göre, Komite'nin, "işçi sendikaları, eğitim ve sinemayı da içine alan birçok işletmede 'Komünist' faaliyetleri kapsayan hırslı bir araştırma programı vardı" ve "öteki hedefleri de, Federal Hükümet'teki 'Komünist ve Komünist sempatizanları'nı saklandıkları delikten bulup çıkarmak ve teşhir etmekti."

Fakat 1947'de, Amerikan Aleyhtarı Etkinlikler Komitesi hakkındaki en önemli gerçek, Başkan Roosevelt'in "sefil uygulama" dediği şeyi sürdürmesi değildi. En önemli gerçek, 1947'de, Amerikan Aleyhtarı Etkinlikler Komitesi'nin çalışmalarının, Birleşik Devletler Yürütme Organı'nın başının resmi onayına sahip olmasıydı.

22 Mart'ta Başkan Truman, "sadakatsiz Hükümet memurları"nın soruşturulmalarını ve işten atılmalarını isteyen bir Yürütme Kararna-

mesi yayınladı. Kararname, Hükümette çalışan 2.200.000 kişiyi kapsıyordu ve Associated Press'in haberine göre, yürütme organında Başkan'dan küçük bir kasabadaki postane müdürüne kadar muhtemelen herkese ucu dokunabilecekti."

Kararnamesinde Başkan, Hükümet memurlarının soruşturulmasında güvenilir kuruluşların adlarını verdi. Kuruluşlar listesinde, "Meclis'in Amerikan Aleyhtarı Etkinlikler Komitesi" de vardı.

Amerikan halkı savaş istemiyordu. Fakat 1947 baharında milyonlarca Amerikalı Üçüncü Dünya Savaşı'nın yakın ya da kaçınılmaz olduğundan korkuyordu. Bir belediye toplantısında çok sayıda radyo dinleyicisine: "Dış politikamız bizi barışa mı, savaşa mı götürür?" diye sorulduğunda, on cevaptan yedisi, Birleşik Devletler Hükümeti'nin politikasının savaşa doğru götürdüğü şeklindeydi.

Fakat savaşın yeni ve korkunç anlamlar kazandığını ve hiçbir erkeğin, kadının ve çocuğun, atom savaşının dehşetli sonuçlarından kurtulamayacağını herkes biliyordu. Albert Einstein, evrensel bir atom savaşında, dünya nüfusunun 2/3'ünün yokolabileceğini tahmin etmişti. *Atom Bombalarından Zarar Görme İhtimalinin Azaltılması Sorunu* adlı kitabında Ansley J. Coale, üç atom bombasının herbiri orta büyüklükte 200 Amerikan şehrine atıldığı takdirde, toplam kaybın 14 ila 17 milyon arasında ölü ve 14 milyon yaralı olacağını yazdı...

Herkesin dilindeki soru şuydu: Barışı nasıl koruyabiliriz?

9 Nisan 1947'de, Cumhuriyetçiler'in başkan adayı, Harold E. Stassen, Başkan Joseph Stalin'le Moskova'da Kremlin'de görüştü, Stassen, Amerikan halkının kafasındaki ilk soruyu sordu. "Bilmek isterim," dedi, "bu iki sistemin aynı çağdaş dünyada birbiriyle uyum içinde varolabileceğini düşünüyor musunuz?"

"Kuşkusuz başarabilirler," diye cevapladı Stalin. "Savaş boyunca yapabildilerse, barışta niye yapamasınlar?"

Fakat diye devam etti Stalin, yalnızca işbirliği imkanının olması yetmez, aynı zamanda onu istemek de gerekir:--

> İşbirliği imkanı ile işbirliğini istemek arasında bir ayırım yapmak gerekir. İşbirliği imkanı daima olur fakat işbirliği isteği her zaman olmaz. Bir taraf işbirliği yapmak istemezse, sonuç çatışma ve savaş olacaktır... Sizi temin ederim ki, Rusya işbirliği yapmak istiyor.

Sovyet önderi ekledi:--

Sistemlerimizi karşılıklı olarak eleştirmekten vazgeçelim. Herkesin istediği sistemi yaşatmaya hakkı vardır. Hangisinin iyi olduğuna tarih karar verecek. Birisiyle işbirliği yapmak, aynı sistemlere sahip olmayı gerektirmez. İnsan, halk tarafından onaylanan bir sisteme saygı göstermek zorundadır. Yalnızca bu temelde sağlamlaştırabiliriz işbirliğini... Savaş sorununu tartışmak için Roosevelt'le bir araya geldiğimizde, birbirimize hakaret etmedik. İşbirliğini sağladık ve düşmanı yenmeyi başardık...

"Orada oturup Stalin'e bakarken," diye sonradan bağlantı kurdu, Avrupa'ya seyahatinde Stassen'e eşlik etmiş olan banker ve Philadelphia'nın eski Temsilciler Meclisi üyesi Jay Cooke, "kendi kendime, 'dünyanın baş belası ve canavarı bu adam olabilir mi?' diye düşündüm. Onu böyle hayal etmek çok zordu. Rusya'dan, Joseph Stalin'in ve Rus halkının Birleşik Devletler'le dostluk kurmak için çok istekli oldukları izlenimiyle döndüm. Onlar, dünyada barış olması gerektiğini biliyorlar."

Bu kitap baskıya girerken, yazarlar, kitabın başındaki öykünün sahibi olan kişiyle bir röportaj yaptılar: Albay Raymond Robins'le. Albay Robins, birkaç yıl önce kamu görevinden emekliye ayrılıp Chinesgut Hill, Florida'da, doğal yaşamın korunması için ve tarımsal deneme istasyonu olarak Birleşik Devletler Hükümeti'ne senetle devrettiği 2.000 acre'lık mülkünde sakin bir yaşam sürmeye başladı. Albay Robins, "dışa dönük zihniyeti"ni, sıradan insanın refahına olan tutkulu ilgisini, önyargı ve hırsa karşı sabırsızlığını ve devrimin kargaşası içerisinde doğuşuna bizzat tanık olduğu ulusa karşı yoğun ilgisini hâlâ koruyordu.

Albay Robins şunları söyledi:--

"Hayatımın en büyük anı, yüzyıllar süren zorbalık ve mezalimden sonra Rusya'nın işçi ve köylülerinin gözlerinde, Lenin ve Sovyet Devrimi'nin öteki önderlerinin çağrılarına verirkenki özgürlük umudunun ışığını gördüğüm andır.

"Sovyet Rusya her zaman uluslararası barış istemiştir. Lenin, savaşın, ülke içine yönelik büyük programını mahvetmese bile yolundan saptıracağını biliyordu. Rus halkı, her zaman barış istemiştir. Onların bütün düşünce, enerji ve umutlarını, geniş ve

zengin bir memleketin işletilmesi, eğitimi ve üretimi işgal ediyor. Kuşağımızın en büyük Dışişleri Bakanı, Komiser Maksim Litvinov, Mussolini ve Hitler'e karşı İngiliz-Fransız taviz politikaları kolektif güvenliği olanaksız kılana dek ustalıkla ve azimle kolektif güvenlik için çalıştı."

"Sovyet Rusya hiçbir ülkeyi sömürmüyor, hiçbirini sömürmeye çalışmıyor. Sovyet Rusya hiçbir dış ticaret karteli işletmiyor, sömürmek için böyle bir şeye sahip olmaya çalışmıyor. Stalin'in politikaları, Sovyet topraklarındaki ırksal, dinsel, ulusal ve sınıfsal karşıtlıkları ortadan kaldırdı. Sovyet halklarının bu birlik ve uyumu, uluslararası barışa giden yolu gösteriyor."

BİBLİYOGRAFİK NOTLAR

Yazarlar, bu kitabın hazırlanmasında büyük ölçüde ABD Dışişleri Bakanlığı'nın resmi kayıtlarından; ABD Kongresi'nin çeşitli komitelerinin tutanak ve raporlarından; Büyük Britanya Hükümeti'nce yayınlanan resmi belgelerden ve Sovyet Rusya'da devrimden bu yana yapılan casusluk, sabotaj ve ihanet duruşmaları tutanaklarının Sovyet Hükümeti tarafından basılan tam raporlarından yararlanmışlardır.

Ayrıca biz, bu kitapta sözü edilen önde gelen şahsiyetlerin yayınlanmış anılarından kapsamlı bir biçimde yararlandık. Kitaptaki diyalogların tümü, bu anılardan, resmi kayıtlardan ya da diğer belgesel kaynaklardan alındı.

New York Times, The Reader's Guide to Periodical Literature ve *International Index to Periodicals*'ın indeksleri çok değerli başvuru kaynaklarıydı.

Bizzat Sidney Reilly'in Yazdığı, Karısının Düzenleyerek Derlediği Britanya'nın Usta Casusu'ndan ayrıntılı alıntılar yapmamıza olanak tanıyan Harper and Brothers'a özellikle teşekkür etmek istiyoruz.

Bu kitap çalışmasının ilk aşamaları boyunca araştırıcı ve yorumlayıcı yardımları için Cedric Belfrage'e özel şükranlarımızı belirtmek isteriz.

Büyük Komplo'nun ana referans kaynaklarının listesi aşağıdadır. Yazarların, kimi durumlarda zorunlu ve özellikle yararlı buldukları kaynakların bir arşivi ve doğrulaması olarak tasarlanan bu liste, hiçbir biçimde ayrıntılı bir biyografi değildir.

BİRİNCİ VE İKİNCİ BÖLÜMLER

Raymond Robins'in yolculuğunun öyküsü için temel materyal, *Alman ve Bolşevik Propagandası; Birleşik Devletler Senatosu Yasama Kurulu Alt Komitesi Rapor ve Tutanakları, 65. Kongre,* Cilt III (Washington, Hükümet Basımevi, 1919)'de yazıldığı şekilde, Robins'in 1919'da Overman komitesi huzurundaki kendi ifadesinden ve William Hard'ın *Raymond Robins'in Kendi Hikayesi* (New York, Harper and Brothers, 1920) adlı kitabından alınmıştır. Robins ile şefi, Albay William Boyce Thompson, Aleksandr Krenski, Tuğgeneral Alfred Knox ve Lenin arasındaki diyaloglar bizzat Robins'in anlattığı gibidir. Robins'in Senato Alt Komitesi huzurundaki ifadesi, Bolşevik Devrimi'nin görgü tanıklarının çizdiği en zengin, kapsamlı ve canlı

tablolarından birini gözler önüne serer ve bu sürece ilgi duyan bir öğrenci için çok değerlidir. Bu sürece yol açan tarihi koşullar için yazarlar, *Birleşik Devletlerin Dış İlişkileriyle İlgili Belgeler, 1918, Rusya,* I. ve II. Cilt-ler (Washington, Hükümet Basımevi, 1931); John Reed'in *Dünyayı Sarsan On Gün*'ü (New York, Boni and Liveright, Inc. 1919); SBKP Merkez Komitesi'nin bir komisyonu tarafından hazırlanan, *Sovyetler Birliği Komünist Partisi Tarihi* (New York, International Publishers, 1939); Albert Rhys Williams'ın *Sovyetler*'i (New York, Harcourt, Brace and Company, 1937); James Bunyan ve H. H. Fisher'in *Bolşevik Devrimi, 1917-1918*'i, belgeler ve materyaller (Stanford University, California, 1933); *Vladimir I. Lenin,* Marx- Engels-Lenin Enstitüsü tarafından hazırlanan Politik Bir Biyografi (New York, International Publishers, 1943); *Lenin, V. I. Ulyanov*'u (Ogiz, Devlet Politik Edebiyat Basımevi, 1939); -olağanüstü belgeler ve fotoğraflardan oluşan çok ilginç bir koleksiyon- Frederich L. Schuman'ın, *1917'den Bu Yana Rusyaya Karşı Amerikan Politikası* (International Publishers, 1938) gibi kaynaklardan yararlanmışlardır. Devrimi anlatan yazılı öyküler arasında John Reed'in *Dünyayı Sarsan On Gün*'ü, yirmi yedi yıl sonra hâlâ en coşturucu ve aydınlatıcı olanıdır. Bizzat Lenin'in bu röportaj klasiğini, "büyük bir ilgi ve hiç eksilmeyen bir dikkatle" okuduğunu neden söylediğini anlamak zor değildir. Olgular ve Büyükelçi David Francis'in karşı-devrimci güçlerle gizli ilişkileri ve bulaştığı çeşitli anti-Sovyet entrikalar, kendisinin Dışişleri Bakanlığı'na yazdığı gizli raporlardan, ki bunlar daha sonra, *Birleşik Devletlerin Dış İlişkileriyle İlgili Belgeler, 1918, Rusya* adıyla yayınlanmıştır ve Francis'in otobiyografik öyküsü, *Amerikan Elçiliğinden Rusya, Nisan 1916-Kasım 1918*'den (New York, Charles Scribner's Sons, 1931) alınmıştır. Dönemin entrikalarını anlatan diğer yararlı kaynaklar arasında, Sir Samuel Hoare'nin *Dördüncü Mühür*'ü (Londra, W. Heinemann Ltd. 1930); Aleksandr F. Kerenski'nin *Felaket ve Özgürlüğün Çarmıha Gerilişi* (New York, John Day, 1934); Boris Viktoroviç Savinkov'un *Bir Teröristin Anıları* (New York, A. C. Boni, 1931) sayılabilir. Bu kitapların üçü de, Devrim sırasında Sovyetler'e karşı savaşan güçler arasındaki farklı unsurların ilginç bir tablosunu sunmaktadır. Bu sırada Troçki'nin ve Sol Muhalefetin faaliyetlerine ilişkin daha ilginç materyallerle, Brest-Litovsk barış görüşmeleri hakkında etkileyici ve bilimsel bir çalışma da, John Wheeler-Bennett'in

Unutulan Barış, Brest- Litovsk, Mart, 1918'idir. (New York, Morrow 1939) Bruce Lockhart, *İngiliz Casusu*'nda (New York, Garden City Publishing Company, 1933) Devrim sırasındaki Rusya'daki misyonunun hikayesini ve deneyimlerini yazmıştı. Daha başka ilk elden belgeler, Yüzbaşı Jacques Sadoul'un *Rusya Sosyalist Cumhuriyeti* (Londra, People's Russian Information Bureau, 1918) adlı kitabında bulunabilir. Bolşevik Devrimi'nin Alman Genelkurmayı ve kimi Alman bankaları tarafından düzenlenen bir komplo olduğunu göstermeyi amaçlayan kötü ünlü "Sisson Belgeleri" ilk olarak Birleşik Devletler'de *Alman-Bolşevik Komplosu* (ABD Kamu Enformasyon Komitesi, Washington, Hükümet Basımevi, 1918) adıyla yayımlandı. Leon Troçki'nin, Brest- Litovsk görüşmelerinin öyküsü ve devrim dönemindeki tavırlarını haklı çıkarmaya yönelik polemikleri için, Troçki'nin Rusçadan Max Eastman tarafından çevirilen, *Rus Devriminin Tarihi* (New York, Simon and Schuster, 1932) adlı kitabına başvurulabilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yazarlar, İngiliz Gizli İstihbarat Servisi'nden Yüzbaşı Sidney George Reilly'nin kariyeri ve maceralarına değinen bu bölümdeki temel materyaller için büyük ölçüde, *Britanyanın Usta Casusu, Bizzat Kendisince Yazılmış Karısı Tarafından Derlenip Düzeltilen Sidney Reilly'nin Öyküsü*'nde (New York, Harper and Brothers, 1933) yeralan Reilly'nin kendi anlatımlarından yararlanmışlardır. Ucuz İngiliz korku romanlarını çağrıştıran bir tarzda yazılmasına rağmen usta İngiliz casusunun Sovyet Hükümeti'ne karşı kendi komplosunun hikayesi, basılmış türleri içindeki en yetkin belgedir. Reilly'nin kariyeri ve kişiliği hakkında ek materyal, Winfried Ludecke'nin *Casusluğun Sırları* (New York, J. B. Lippincott Company, 1929); Richard Wilmer Rowan'ın *Çağımızda Terör* (New York, Longmans, Green and Company, 1941); R. H. Bruce Lockhart'ın *İngiliz Ajanı* (New York, Garden City Publishing Company, Inc., 1933); Reilly'nin dostu ve meslektaşı George Hill tarafından yazılan ve Sovyet Rusya'daki İngiliz Gizli İstihbarat Operasyonları'nın öyküsünü anlatan *Casusluk Emri, İngiliz Gizli Servisinden I. K. 8'in Maceraları* (Londra, Cassell and Compan, Ltd., 1932) ve *Korkunç Saat* (Londra, Cassell and Company, Ltd., 1936) adlı kitaplarda bulunabilir. Bu bölümdeki diyaloglar, metinde aksi belirtilmedikçe, Reilly'nin kendi öyküsünden alınmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Amerika'nın Sibirya Seferinin öyküsü için temel materyal, General William S. Graves'in *Amerikanın Sibirya Macerası 1918-1920* (New York, Jonathan Cape and Harrison Smith, 1931) adlı kitabından alınmıştır. Sovyet Rusya'ya karşı müdahale savaşının bu safhasını hiçbir kitap bu denli canlı yansıtamazdı. Graves'in kitabının, eski Savaş Bakanı Newton D. Baker tarafından yazılan önsözü, oldukça ilginçtir. Graves'in Sibirya Seferinin öyküsünü tamamlayıcı bilgiler, *Birleşik Devletlerin Dış İlişkileriyle İlgili Belgeler* (Rusya); David Francis'in *Amerikan Büyükelçiliğinden Rusya, Nisan 1916-Kasım 1918; Lansing Belgeleri, 1914- 1920,* iki cilt ve George Stewart'ın *Rusya'nın Beyaz Orduları*'ndan (New York, The Macmillan Compan, 1933) edinilebilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Dönemin dergi ve gazeteleri, Versay Anlaşması sırasında Avrupa ve Birleşik Devletler kamuoyunun duyguları ve genel ruh haline ilişkin değerli materyaller sunmaktadır. Yazarlar, özellikle *New York Times, Nation, New Republic ve Literary Digest*'a başvurmuşlardır. 4 Ağustos 1920 tarihli *New Republic*'in Walter Lippmann ve Charles Merz imzalı eki *A Test of the News* özellikle ilgi çekicidir. Diğer yararlı kaynaklar, George Seldes'in *Dünyanın Panoraması* 1918-1935 (New York, Blue Ribbon Books, Inc., 1935); Roger Burlingham ve Alden Stevens'ın *Barışsız Zafer*'i (New York, Harcourt, Brace and Company, 1944); Bullitt'in *Rusya Yolculuğu*'dur (New York B.W. Huebsch, 1919). Versay Barış Konferansı sırasında Paris'te Müttefikler arasındaki çeşitli entrikalar, Herbert O. Yardley'nin *Amerika'nın Kara Odası*'nda (New York, Blue Ribbon Books, Inc., 1931; İngiltere'de *Amerika'da Gizli Servis* adıyla, Faber and Faber, Limited tarafından 1931'de yayınlandı) olağanüstü iyi derecede anlatılmaktadır. Yazarlar, Paris Barış Konferansı'ndaki tartışmalar konusunda, esas olarak *Birleşik Devletlerin Dış İlişkileriyle İlgili Belgeler: Paris Barış Konferansı 1919,* III. ve IV. ciltlerden yararlanmışlardır. Rene Kraus'un popüler biyografisi *Winston Churchill*'de (New York, J. B. Lippincott Company, 1940) Churchill'in rolüne ilişkin ilginç malzemeler yeralmaktadır.

ALTINCI BÖLÜM

Sovyet Rusya'ya karşı müdahale savaşına dair çok miktarda materyal vardır. Yazarlar esas olarak şu kaynaklardan yararlanmışlardır: William Payton Coates ve C. Z. Coates, *Rusya'ya Silahlı Müdahale, 1918-22* (Londra, Victor Gollancz. Ltd., 1935); George Stewart, *Rusya'nın Beyaz Orduları;* Yüzbaşı Sergey N. Kournakoff, *Rusya'nın Savaşan Güçleri* (New York, International Publishers, 1942); Gorki, Molotov, Voroşilov ve diğerleri tarafından hazırlanan *SSCB İç Savaş Tarihi* (Londra, Lawrence and Wishart, Ltd., 1937); V. Parvenov, *Sibirya'ya Müdahale* (New York, Workers Library Publishers, 1937); *Sovyetler Birliği Komünist Partisi Tarihi* (New York, International Publishers, 1939); Winston S. Churchill, *Dünya Krizinin Sonrası* (New York, Doubleday, Page and Company, 1922) ve *Birleşik Devletler'in Dış İlişkileriyle İlgili Belgeler, 1918, Rusya,* I, II ve III. ciltler. Yazarlar, bu döneme ilişkin kişisel anlatımlar arasında özellikle aşağıdakilere başvurmuşlardır: Ralph Albertson, *Savaşsız Dövüşmek, Kuzey Rusya'ya Askeri Müdahalenin Öyküsü* (New York, Harcourt, Brace and Howe, 1920); John C. Cudahy, *Archangel: Bir Tarih Yazarının Kaleminden Amerika'nın Rusya'yla Savaşı* (Chicago, S. C. McClure Company, 1924) ve Sir Paul Dukes, *Kızıl Alacakaranlık ve Sabah* (New York, Doubleday, Page and Company, 1922). David Francis'in *Amerikan Büyükelçiliğinden Rusya, Nisan 1916-Kasım 1918*'i gibi, onun 1919'da Alman ve Bolşevik propagandasını soruşturan Senato Alt Komitesi önünde verdiği ifade de, müdahalenin ilk günlerinde Archangel'deki durumun çok ilginç bir tanımını içermektedir. General William S. Graves'in *Amerika'nın Sibirya Macerası, 1918-1920* adlı kitabı, Sibirya'ya müdahale konusunda vazgeçilmez bir kaynaktır. Doğu Rusya'daki karşı-devrimci Beyaz Muhafız kuvvetlerin karakteri ve verdikleri savaşın türü, Vladimir Pozner'in *Eli Kanlı Baron, Baron Roman von Ungern Sternberg'in Hikayesi*'nde (New York, Random House, 1936) etkileyici bir tarzda anlatılır.

YEDİNCİ BÖLÜM

Yazarlar, Herbert Hoover'ın Çarlık Rusyasındaki mali yatırımlarına ilişkin ayrıntılar ve Gıda Yardım Yöneticisi olduğu

dönemdeki anti-Sovyet faaliyetleri hakkındaki materyal için Hoover'ın şu üç biyografisinden yararlanmışlardır: John Knox, *Büyük Hata* (Washington, DC., National Foundation Press, Inc., 1936); Walter Ligget, *Herbert Hoover'ın Yükselişi* (New York, the H. U. Fly Company, 1932) ve John Hamill, *Herbert Hoover'ın İki Bayrak Altındaki Tuhaf Kariyeri* (New York, William Faro, Inc., 1931). Çarlık Rusyasındaki yabancı yatırımlara ilişkin genel materyal, Albay Cecil L'Estrange Malone'un Çarlık Rusyasındaki yabancı yatırımlar hakkında Avam Kamarası'nda yaptığı konuşmadaki, New York City'de yayınlanan Rus Sovyet Hükümet Bürosu resmi yayın organı *Soviet Russia*'nın 13 Kasım 1920 tarihli sayısında yeralmıştır, bulunabilir. Albay Malone'un *Rusya Cumhuriyeti*'nde (New York, Harcourt, Brace and Howe, 1920), bu konuya ilişkin daha fazla materyal bulunmaktadır.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Yazarların, bu bölümün ilk kısmının alt başlığı olarak kullandıkları "sonun başlangıcı" ibaresi, Winston Churchill'den ödünç alınmıştır ve savaş sonrası dönemde dünyadaki belirsizlik, huzursuzluk ve güvensizliği gösteren materyal, George Seldes tarafından *Dünyanın Panoraması, 1918-1935* (New York, Blue Ribbon Books Inc., 1935) adıyla yayınlanan gazete kupürleri ve güncel yorumlardan oluşan mükemmel derlemeden alınmıştır. Yazarlar, dönemin gazete ve dergilerine de başvurmuşlardır. Bu bölümde alıntı yapılan İngiliz Dışişleri Bakanlığı'nın açıklayıcı memorandumu, kamuoyuna ilk kez gazeteci ve oyun yazarı John L. Balderstone tarafından yansıtılmıştır; Seldes'in kitabında ise yeniden, daha ayrıntılı olarak yayınlanmıştır. Bozguna uğratılan Beyaz orduların Sovyet Rusya'dan büyük exoduslarının az bilinen ve olağanüstü öyküsüne dair materyal, George Stewart'ın *Rusya'nın Beyaz Orduları*'nda (New York, The Macmillan Company, 1933) ve Wrangel, Denikin, Krasnov, v.b. gibi bazı kişiler tarafından yazılan anılarda bulunabilir. Torgprom'un kuruluşu, niteliği ve bileşiminin tam öyküsü, *Yıkıcılar Yargılanıyor, Moskova'da Yapılan Sanayi Partisi Duruşması Kayıtları, Kasım-Aralık 1930* (New York, Workers' Library Publishers, 1931) adlı kitapta bulunabilir. Nazi ideolojisinin ilk gelişimi ve Alfred Rosenberg'in ve Beyaz Rus ortaklarının rolünün çok ilginç ve bütünlüklü bir biçimde anlatılan öyküsü,

Konrad Heiden'ın *Der Fuehrer*'inde (Boston, Houghton Mifflin Compan, 1944) yeralmaktadır. Yazarlar, Heiden'ın *Nasyonal Sosyalizmin Tarihi*'ne (New York, Alfred A. Knopf, 1935) ve ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından yayınlanan *Nasyonal Sosyalizm* (Washington, Hükümet Basımevi, 1943) adlı belgeye müteşekkirdirler. General Max Hoffmann'ın Nazizmden önce gerçekleşen ve onun zaferine götüren Beyaz Rus ve Alman emperyalist komplolarında oynadığı rol, Ernst Henri'nin *Hitler Yönetimindeki Rusya*'sında (New York, Simon and Schuster, 1936) parlak bir biçimde açıklanmaktadır. Yazarlar, Hoffmann'ın *Fırsatlar Savaşı*'na (New York, International Publishers, 1925) ve *Savaş Günlükleri ve Öteki Belgeler*'ine (Londra, M. Lecker, 1929) ve İngiliz Büyükelçisi Lord D'Abernon'un ünlü diplomatik günlüğü, *Bir Büyükelçinin Günlüğü: Versay'dan Rapallo'ya, 1920-1922* (New York, Doubleday, Doran and Company, 1929) adlı eserine de başvurmuşlardır. Doğmakta olan Nazizmin Beyaz Rus *émigrés* ile işbirliğine ilişkin ek materyal, *Kahverengi Şebeke*'de (New York, Knight Publications, Inc., 1936) bulunabilir.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Yüzbaşı Sidney Reilly ve eşinin faaliyetlerine ilişkin materyal, bu bölümdeki diyalog ve mektuplar da dahil, Bayan Reilly'nin *Britanya'nın Usta Casusu* (bakınız Üçüncü Bölümün notu) adlı kitabın ikinci kısmını oluşturan anılarından alınmıştır. Bayan Reilly'nin anıları, Sidney Reilly'yle evlenmesinden sonra karıştığı ve kendi anlatımına göre onun ölümünden sonra bir süre daha içinde yeralmaya devam ettiği anti-Sovyet komplonun öyküsünü içermektedir. Boris Savinkov'un kişiliği ve kariyerinin öyküsü için, Savinkov'un *Bir Teröristin Anıları* (New York, A.C. Boni, 1931); Boris Nikolajewsky'nin *Casus Aseff* (New York, Doubleday, Doran and Company, 1934) ve Savinkov'un Winston Churchill tarafından *Büyük Çağdaşlar*'da (New York, G. P. Putnam's Sons, 1937) yazılan canlı ve tarafsız kısa biyografik öyküsünden yararlandık. Somerset Maugham'ın Boris Savinkov'a ilişkin izlenimleri, Maugham'ın Ekim 1944 tarihli *Rer Book Magazine*'de yayınlanan, 'Tanıdığım En Tuhaf Adam' adlı makalesinde bulunabilir. Savinkov'un yardımcısı Fomiçov'un, Polonya İstihbarat Servisi tarafından finanse edilen ve silahlandırılan anti-Sovyet terörist hücrelerin örgütlenmesine ilişkin anlatımı, Fomiçov'un, *İzvestia*'ya

yazdığı, *International Press Correspondence*'ın (İngilizce Baskı, 4. Cilt, No: 70, Viyana) 2 Ekim 1924 tarihli sayısında yayınlanan 17 Eylül 1924 tarihli mektubundan alınmıştır.

Bu dönemde uluslararası petrol şirketlerinin Sovyet Hükümeti'ne karşı sürdürdükleri gizli savaşın bütünlüklü ve aydınlatıcı öyküsü için Glyn Roberts'ın *Dünyanın En Güçlü Adamı*'na (New York, Covici-Friede, 1938) bakınız. Sir Henri Deterding'in biyografisini anlatan Roberts'ın kitabı, Deretding'in Sovyet Rusya'ya karşı haçlı seferine özel olarak yer vermekte ve Deterding'in, İngiliz siyasetindeki Arcos Baskını, Zinovyev'in mektubu, v.s. gibi kötü ünlü ve Sovyet karşıtı olaylardaki etkisini ayrıntılarıyla tanımlamaktadır. Petrol şirketlerinin Sovyet Rusya'ya karşı tavrına ilişkin ek materyal, Francis Delaisi'nin *Petrolün Politika Üzerindeki Etkisi* (Londra, Labour Publishing Company, 1922) ve R. Page Arnot'ın Petrol Politikası'nda (Londra, Labour Publishing Company 1924) bulunabilir. Londra *Times, Morning Post Daily Mail* ve *New York Times*'da, 1922-1924 döneminde Cenova ve Hague ekonomik konferanslarındaki görüşmelere ilişkin haberlere de çeşitli defalar başvurulmuştur. Petrol şirketlerinin bu dönemdeki entrikalarının içyüzünün hikayesi, George *Hill'in Korkunç Saati*'nde (Londra, Cassel and Company, Ltd., 1936) bulunabilir. Kafkasya'daki Noi Jordania ayaklanmasının ayrıntılı öyküsü, Sovyet makamları tarafından ele geçirilen komplocular arasındaki gizli mektuplardan alıntılar da dahil olmak üzere, *International Press Correspondence*'ın (4. Cilt, No: 72) 9 Ekim 1924 tarihli sayısında bulunabilir. Boris Savinkov'un yargılanması ve mahkemedeki sansasyonel ifadesine dair ilginç bir haber, *International Press Correspondence*'in (4. Cilt, No: 65) 11 Eylül 1924 tarihli sayısında bulunabilir.

ONUNCU BÖLÜM

Yüzbaşı Sidney Reilly'nin Birleşik Devletler'deki Sovyet karşıtı faaliyetlerine ve Sovyet Rusya'ya son gizli yolculuğuna ilişkin gerçekler, *Britanya'nın Usta Casusu, Bizzat Kendisince Yazılmış Karısı Tarafından Derlenip Düzeltilen Sidney Reilly'nin Öyküsü*'nden alınmıştır. Henry Ford'un 1920'lerin başlarındaki Yahudi aleyhtarı ve anti-demokratik faaliyetlerine ilişkin materyal, büyük ölçüde, Norman Hapgood'un *Hearst's International*'ın Haziran-Kasım 1922 sayılarından "Henry Ford'un Yahudi Manyaklığının İçyüzünün Hikayesi" başlığı

altında çıkan sansasyonel makaleler dizisinden alınmıştır. Henry Ford'un *Dearborn Independent*'ının dosyaları, Yahudi aleyhtarı ve anti-demokratik propagandayla doludur. Boris Brasol'un 1920'lerin başlarında karıştığı entrikalar da, Norman Hapgood'un *Hearst's International*'daki makalelerinde anlatılmaktadır. Brasol'un Birleşik Devletler'de yaptığı anti-demokratik ve Yahudi aleyhtarı propagandanın türü, onun *Dönüm Noktasındaki Dünya* (Boston, Small, Maynard and Company, 1921) gibi kitaplarında enine boyuna anlatılmaktadır. Brasol'un Birleşik Devletler'de dağıttığı *Sisson Belgeleri Tutanakları*'nın doğuşu ve geçmişinin ilginç öyküsü, Konrad *Heiden'in Fuehrer*'inde (New York, Lexington Press, 1944) yeralmaktadır.

ON BİRİNCİ VE ON İKİNCİ BÖLÜMLER

Bu dönem boyunca Avrupa ve Asya'daki diplomatik ortam üzerine materyal ve yorumlar, R. Palme Dutt'ın *Dünya Politikası* (New York, Random House, 1936) ve F. L. Schuman'ın *Uluslararası Politikası*'nın (New York, McGraw-Hill, 1941) üçüncü baskısında bulunabilir. *Tanaka Muhtırası, Foyası Meydana Çıkan Japon Emperyalizmi, Gizli Tanaka Belgesi*'nde (New York, International Publishers, 1942) yeniden basılmıştır. Sir Henri Deterding'in, Glyn Roberts tarafından yazılan biyografisi, Deterding, Hoffmann ve ortaklarının bu dönemde karıştıkları heyecanlı anti-Sovyet entrikalara ilişkin pekçok ifşaatı içermektedir. 1928'de Paris'te yapılan, Profesör Ramzin'in de katıldığı ve Denisov'un, Fransız Genelkurmayının Sovyet Rusya'ya karşı bir saldırı planı hazırladığını duyurduğu toplantının öyküsü, Profesör Ramzin ve diğerlerinin SSCB Yüksek Mahkemesi askeri Collegium'u önünde verdikleri ifadelerinden, *Yıkıcılar Yargılanıyor, Moskova'da Yapılan Sanayi Partisi Duruşması Kayıtları, Kasım-Aralık 1930*'da (New York, Workers Library Publishers, 1931) yazıldığı şekilde alınmıştır. Bu kayıtlar, SSCB'ne saldırı planının ayrıntılarını, Ramzin ve ötekilerin Fransız, İngiliz ve Alman siyasi ve sınai şahsiyetleriyle yaptıkları çeşitli görüşmelere ilişkin ifadeleri de içermektedir. Glyn Roberts, esrarengiz Çervonetz Duruşması meselesine, Deterding'in biyografisinde değinmektedir; bu konuda ayrıca New York, Times'ın 1927 Duruşmasına ilişkin haberlerine ve Ernst Henri'nin, *Hitler Rusya'ya Hakim Olabilecek* mi?sine (New York, Simon and Schuster, 1936) bakınız.

ON ÜÇÜNCÜ VE ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜMLER

1930 kışında yapılan Sanayi Partisi komploculan duruşmasına ilişkin bilgiler, dönemin gazete haberlerinden ve *Yıkıcılar Yargılanıyor, Moskova'da Yapılan Sanayi Partisi Duruşması Kayıtları, Kasım-Aralık 1930*'da (New York Workers' Library Publishers 1931) yayınlanın mahkeme tutanaklarından alınmıştır. Mart 1931 Menşevikler Duruşması'ndaki ifadeler, Menşevikler Duruşması'nda (New York, Workers' Library Publishers, 1931) yazılıdır. *Emigré* Rus Menşevikleriyle onların İkinci Enternasyonal'deki ortaklarının Menşevikler duruşmasına ilişkin o dönemdeki günlük yorumlarından oluşan bir derleme, *Moskova Duruşması ve İşçi ve Sosyalist Enternasyonal* (Londra, İşçi Partisi, 1931) adlı broşürde sunulmaktadır; bu broşürde yeralan "Moskova Yolculuğum" adlı makalesinde Rafael Abramoviç, duruşmada kendisine getirilen bazı suçlamaları reddetmekte, fakat Sovyet Rusya'da gizli bir Menşevik komplo aygıtının varlığını kabul etmektedir. 1933 Nisan'ındaki Vickers mühendisleri duruşmasının tam tutanakları, üç ciltlik *Vickers Mühendisleri Duruşması; Resmi Tam Rapor; Moskova'daki SSCB Yüksek Mahkemesi Özel Oturumu Tutanakları, 12-19 Nisan 1933 (Moskova, Devlet Hukuk Yayınevi, 1933)* adlı belgede verilmektedir. İngiltere'nin Rusya Büyükelçisi Sir Esmand Ovey'le Sovyet Dışişleri Bakanı Maksim Litvinov arasında Vickers mühendislerinin tutuklanmaları ve yargılanmalarına ilişkin tartışmaların çok ilginç ve açık öyküsü, Sovyet hükümeti tarafından 16 Nisan 1933'te Moskova'da yayınlanan Red Paper'da bulunabilir. Allan Monkhouse'un Sovyet Hükümeti tarafından tutuklanıp yargılanmasına ilişkin kendi açıklamaları, *Moskova, 1911-1933* (Boston, Little, Brown and Company, 1934) adlı kitabında yeralmaktadır. İngiliz basının Vickers mühendisleri duruşmasına gösterdiği tepkilerin kısmî ama kapsamlı dökümü, Maurice Dobb'un *Basın ve Moskova Duruşması'nda* (Londra, Sovyetler Birliği'nin Dostları, 1933) bulunabilir. Yazarlar, Almanya'da Hitler'in iktidara gelişinin anlatımı için özellikle Konrad Heiden'ın *Nasyonal Sosyalizmin Tarihi*'ne (New York, Alfred A. Knopf, 1935) başvurmuşlardır. Raoul de Roussy de Sales'in yorumuyla basılan Adolf Hitler'in *Yeni Düzenim*'inden de (New York, Reynal and Hitchcocok, 1941) materyal alınmıştır. Hitler'in *Kavgam'ı*, faşist karşı-devrimin "Bolşevizm tehdidi" propagandasını silah olarak kullanışına ilişkin çok canlı bir örnek sunmaktadır.

Üçüncü Reich'ın kuruluşundan hemen sonraki döneme ilişkin yararlı kaynaklar şunlardır: *Roosevelt'in Dış Politikası 1933-1941* (New York, William Funk, Inc, 1942); Frederick L. Schuman'ın *Savaşın Arifesinde Avrupa*'sı (New York, Alfred A. Knopf, 1939) ile *Kahverengi Şebeke*'si (New York, Knight Publications 1936) ve Ernst Henri'nin iki olağanüstü ve kahince kitabı, *Hitler Yönetimindeki Avrupa* (New York, Simon and Schuster, 1934) ve *Hitler Rusya'ya Hakim Olabilecek mi?* (New York, Simon and Schuster, 1936).

ON BEŞİNCİ VE ON ALTINCI BÖLÜMLER

Troçki'nin kariyerinin ilk dönemine ilişkin kendi anlatımları, otobiyografisi *Hayatım*'da (New York, Charles Scribner's Sons, 1931) ve ilk siyasal yazılarında bulunabilir. 1918 yılının Troçki'sine dair ilk elden izlenimler, Bruce Lockhart'ın *İngiliz Ajanı*'nda ve Rymond Robins'in 1919 yılında Overman Komitesi önüde verdiği ifadede bulunabilir. Lenin'in Troçki'ye ilişkin değerlendirmeleri için özellikle Lenin'in *Seçme Eserler*'ine (New York, International Publishers) ve *Vladimir I. Lenin, Moskova Marx-Engels-Lenin Enstitüsü Tarafından Hazırlanan Politik Biyografi*'ye (New York, International Publishers, 1943) başvurduk. Bolşevik Parti'nin gelişimi ve Troçki'nin Lenin ve Stalin'e karşı mücadelesinin önemi konusunda İngilizcesi basılmış en iyi Sovyet değerlendirmesi, N. Popov'un iki ciltlik Sovyetler Birliği Komünist Parti Tarihi Taslağı'dır (Moskova-Leningrad, SSCB'daki Yabancı İşçiler Yayıncılık Derneği Kooperatifi, 1934). Moskova Duruşmaları sonucunda elde edilen yeni materyali içeren daha sonra çıkan bir Sovyet tarihi, resmi *SBKP (B) Merkez Komitesinin Bir Komisyonu Tarafından Yayına Hazırlanan Sovyetler Birliği Komünist Partisi (Bolşevik) Tarihi*'dir (New York, International Publishers, 1939). Troçki'nin Rus Devrimi öncesi ve sonrasındaki siyasi kariyerine ilişkin çok ilginç materyaller, aralarında Stalin, Krupskaya, Zinovyev ve Kamanev'in de bulunduğu çeşitli Sovyet yetkililerinin, *Troçkizmin Hataları*'nda (Londra, Centropress, 1925) toplanan konuşmalarında bulunabilir. Isaac F. Marcosson'ın *Çalkantılı Yıllar*'ında (New York, Dodd, Mead and Company, 1938), Troçki'yle 1924'te Moskova'da yapılan röportaja ilişkin canlı bir haber ve öteki gazetecilik materyalleri yeralmaktadır. Winston Churchill'in *Büyük Çağdaşlar'da* Troçki'yle ilgili çizdiği nahoş portre, diğer şeylerle bir-

likte, Churchill'in Troçki'ye karşı tavrına ışık tuttuğu için de değer taşımaktadır. Troçki'nin Bolşevik Partisi içerisindeke hizip mücadelesi dönemine ilişkin ek tarihsel materyal, Sir Bernard Pares'in *Rusya'sında* (New York, Penguin Books, 1943) bulunabilir; Sidney ve Beatrice Webb'in *Sovyet Komünizmi, Yeni Bir Uygarlık mı?* (New York, Charles Scribner's Sons, 1937) adlı kitabının ikinci cildinde de Troçkist hizbin siyasal programının tarafsız bir değerlendirmesi yeralmaktadır. (Webb'ler, kitaplarının daha sonraki baskılarından birinde alt başlıktaki soru işaretli kısmı çıkardılar.) Troçki'nin Lenin'in sağlığında ve ölümünden sonra Sovyet Hükümetine karşı komplo faaliyetlerine ilişkin materyal, Troçki'nin, oğlunun 1938'de Paris'te ölümü üzerine yazdığı *Leon Sedov: Oğul-Dost-Savaşçı* (New York, Genç Sosyalistler Birliği-Dördüncü Enternasyonal-1938) adlı pek bilinmeyen broşürden edinilebilir. Bu broşür, aynı zamanda, Alma Ata'da Troçki ve Sedov hakkında, Sedov'un denetlediği Troçkist yeraltı kurye siste-minin örgütlenmesinin öyküsü de dahil olmak üzere materyal içermektedir. Troçki'nin İstanbul ve Prinkipo'da sürgünde olduğu döneme ait çeşitli gazete haberleri, dönemin gazete vce dergilerinde bulunabilir. Konuya ilişkin ilginç makaleler şunlardır: S. Saenger, "Troçki'yle İstanbul'da," *Living Age,* Temmuz 1929; Emil Ludwig, "Troçki Sürgünde," *Living Age,* Şubat 1930 ve John Gunther, "Troçki Elbe'de," *Harper's Magazine,* Nisan 1932, J.R. Campbell'ın *Sovyet Politikası ve Eleştirisi* (Londra, Victor Gollancz, Ltd., 1939), Troçki'nin hizbinin bir anti-Sovyet komplo örgütüne doğru evriminin polemiksel öyküsüyle birlikte, Troçki'nin siyasi kariyeri üzerine belgelerle kanıtlanmış bir incelemedir. Aksi metinde belirtilmedikçe, Troçkist ve Sağcı komplocuların gizli entrikaları ve bunların yabancı istihbarat servisleriyle olan bağlantılarına ilişkin materyal -alıntı, diyalog ve olaylar- doğrudan doğruya, Ağustos 1936, Ocak 1937 ve Mart 1938'de SSCB Yüksek Mahkemesi Askeri Collegium'unda yapılan Moskova Duruşmaları'nın resmi kayıtlarından alınmıştır. Örneğin, Krestinski'nin General Seeckt'le görüşmelerinin ve Rakovski'nin, 1920'lerde İngiliz İstihbarat Servisi'yle ilişkilerinin ayrıntıları, Krestinsky ve Rakovski'nin 1938'de Sovyet Yüksek Mahkemesi önündeki ifadelerinden alınmıştır. Aynı şekilinde, Sedov, Pyatakov, Shestov, Smirnov v.b.'nin Berlin'deki toplantı ve görüşmelerinin öyküsü, Smirnov'un 1936'daki, Pyatakov, Shestov ve ötekilerin 1937'deki ifadelerinden

alınmıştır. Bu ve bundan sonraki bölümlerde, Troçki ve oğlu Sedov'un söyledikleri, komplo ortaklarının duruşmalarındaki ifadelerinden alınmıştır. Duruşma kayıtları üç cilt halinde bulunabilir.: *Troçkist-Zinovyevci Terörist Merkez Davası Mahkeme Tutanakları Raporu, 19-24 Ağustos 1936* (SSCB Adalet Halk Komiserliği, Moskova, 1936); *Anti-Sovyet Troçkist Merkez Davası Mahkeme Tutanakları Tam Raporu, 23-30 Ocak 1937* (SSCB Adalet Halk Komiserliği Moskova, 1937); *Anti-Sovyet Sağcılar ve Troçkistler Bloku Davası Mahkeme Tutanakları Tam Raporu, 2-13 Mart 1938* (SSCB Adalet Halk Komiserliği, Moskova, 1938). Bu ciltler, özellikle Troçki'nin Sovyet Rusya'dan sürüldüğü ve Almanya'da Hitler'in iktidara geldiği dönemdeki anti-Sovyet entrika üzerine temel materyal kaynaklarıdır. Bu duruşmalara ait 1500 sayfadan fazla tutan ayrıntılı ifadelerin resmi kayıtları, yalnızca ilgiyle okunacak metinler olmayıp, çağımızın bir gizli devlet komplosunun en kapsamlı biçimde kamuoyuna teşhiridir. Bu kayıtlarda ayrıca, Mihver Beşinci Kolunun iç çalışmalarına ilişkin ilk bütünlüklü ifşaatlar da yeralmaktadır. Bunlar, dünya tarihinin, Mihver Beşinci Kollarının önemli bir rol oynadığı bu dönemi hakkında değer biçilmez bir materyal kaynağıdırlar.

ON YEDİNCİ - YİRMİNCİ BÖLÜMLER

Hitler'in iktidara gelmesinden hemen sonraki yıllarda, Avrupa'da Beşinci Kolun örgütlenmesi ve Nazi-faşist terörizmine ilişkin materyal, *Kahverengi Şebeke;* Ernst Henri'nin *Hitler Yönetimindeki Avrupa* ve *Hitler Rusya'ya Hakim Olabilecek mi?* Konrad Heiden'ın *Nasyonal Sosyalizminin Tarihi* gibi kitaplarında ve çeşitli gazete haberleri ile dergilerdeki makalelerinde bulunabilir. Mihver'in "içten saldırı" yoluyla zaptetme çalışmalarının mükemmel bir biçimde anlatılan öyküsü, Elwyn F. Jones'un *Barış İçin Savaşı'nda* (Londra, Victor Gollacz, Ltd., 1938) verilmektedir. Troçkist ve Sağcı komplocuların Sovyet Rusya'daki operasyonlarına ilişkin temel materyal, daha önceki bölümlerde olduğu gibi burada da, Ağustos 1936, Ocak 1937 ve Mart 1938'de SSCB Yüksek Mahkemesi Askeri Collegium'unda yapılan üç Moskova Duruşması'nın resmi kayıtlarından alınmıştır. Bu dönemde Sovyet Rusya'daki yeraltı komplosu ve sabotaja ilişkin kanıtlara ait ilk elden haberler, Walter Duranty'nin *New York Times*'da ve Joseph E. Barnes'ın *New York Herald Tribune*'de yayınlanan telg-

raflarında ve öteki güncel gazete haberlerinde bulunabilir. Üç Moskova Duruşmasının görgü tanıklarının anlatımları, *New York Times, New York Herald Tribune, Manchaster Guardian* ve öteki Amerikan ve İngiliz gazete ve dergilerinde bulunabilir. *Soviet Russia Today* dosyalarında, üç duruşmaya ilişkin doğrudan izlenimler ve bunların siyasal anlamına ilişkin tartışmalar yeralmaktadır. Walter Duranty'nin *Kremlin ve Halk*'ı (New York, Reynal and Hitchcock, 1941), onun Amerikalı bir gazeteci olarak Moskova'daki üç duruşmaya ilişkin kişisel tepkilerini özetlemektedir. İlk elden ek veriler D. N. Pritt'in *Moskova Duruşmasında* (New York, Soviet Russia Today, 1937) adlı eserinde ve Pritt'in öteki yazılarında da yeralmaktadır. John Gunther'in *Dahili Avrupa*'sının gözden geçirilmiş baskısında (New York, Harper and Brothers, 1938) duruşmaların özeti ve değerlendirmesi bulunmaktadır. 1930'larda kollektif güvenliğe karşı uluslararası diplomatik entrikalar üzerine materyal, Geneviè've Tabouis'in *Benim Adım Cassandra*'sında (New York, Charles Scribner's Sons, 1942) ve Bella Fromm'un *Kan ve Ziyafetler, Berlin Sosyal Güncesi*'nde (New York, Harper and Brothers, 1942) bulunabilir. Bu kitapların her ikisi de ilginç bilgiler içermektedir. Joseph E. Davies'in *Moskova Yolculuğu* (New York, Simon and Schuster, 1941) vazgeçilmez bir materyal kaynağıdır; bu eşsiz kitap, Amerikan Büyükelçisinin Sovyetler Birliği'ne ilişkin kişisel gözlemlerine ve ABD Dışişleri Bakanlığı'na verdiği resmi raporlara dayanmaktadır.

YİRMİ BİRİNCİ BÖLÜM

Troçki'nin 1936 ve 1937 duruşmalarına tepkisi, *Hayatımı Ortaya Koyuyorum, Troçki'nin N. Y. Hipodrom Mitingindeki Konuşması* (New York, Pioneer Publishers, 1937) adlı broşürde ve daha ayrıntılı olarak da Meksika'da Leon Troçki'nin Savunulması Komitesi tarafından düzenlenen mahkeme tutanaklarını içeren *Leon Troçki Davası*'nda (Harper and Brothers, 1937) bulunabilir. Duruşmalara ilişkin diğer Troçkist materyal, Max Schachtman'ın *Moskova Duruşmalarının Perde Arkası*'nda (New York, Pioneer Publishers, 1936) yeralmaktadır. Max Eastman, William Henry Chamberlin, Eugene Lyons ve öteki Sovyet karşıtı yazarların, dönemin Amerikan dergilerinde çıkan makaleleri, Troçki'nin ortaya koyduğu temel tezleri ve propagandayı, yazarların kişisel üsluplarına göre tekrarlamaktadır. Troçki'nin Meksika'da

sürgündeki yaşam tarzına ilişkin tanımlamalar için, dönemin dergilerine başvurulabilir. Amerika'da yapılan Troçkist propagandanın örnekleri, *The Fourth International* ve *The Militant*'dan bulunabilir. Troçkistlerin İspanya'daki faşist ayaklanmadaki rollerinin belgelerle kanıtlanmış öyküsü, George Soria'nın *Troçkizm Franco'nun Hizmetinde, İspanya'da P.O.U.M.'un İhanetinin Belgelerle Kanıtlanmış Öyküsü* (New York, International Publishers, 1938) adlı broşürde yeralmaktadır. Troçkistlerin Çin'deki rolüne ilişkin materyal, Agnes Smedley'nin *Çin'de Kızıl Sel*'i (Moskova- Leningrad, SSCB Yabancı İşçiler Yayıncılık Derneği Kooperatifi, 1934) ve *Çin'in Savaş İlahisi*'nde (New York, Alfred A. Knopf, 1943) ve Anna Louise Strong'un *İnsanlığın Beşte Biri, Çin Özgürlük İçin Savaşıyor*'unda (New York, Modern Age Books, 1938) bulunabilir. Josef Stalin'in *Muzaffer Bolşevizm* (New York, Workers' Library Publishers, 1937) adıyla yayınlanan Sovyetler Birliği Merkez Komitesi Plenumu'na ünlü raporu, Rusya'daki Troçkistlerin karakter ve faaliyetlerine ayrıntılarıyla değinmekte ve Dördüncü Enternasyonal'in Norveç, Fransa, Almanya ve Birleşik Devletler'deki faaliyetlerinden sözetmektedir. Troçki'nin Dies Komitesi ile görüşmelerine ilişkin materyal, August Raymonda Ogden'ın *Dies Komitesi*'nde (Washington, The Catholic University of America Press, 1943) yeralmaktadır. Dönemin *New York Times*'ında Troçki'nin öldürülmesine ve "Jacson" davasına ilişkin ayrıntılı haberler bulunmaktadır. Cinayetin "Stalin'in intikam hareketi" şeklindeki Troçkist yorumu, Albert Goldman'ın *Leon Troçki'nin Katledilmesi*'nde (New York, Pioneer Publishers, 1941); Amerikan Troçkist gazetesi *Militant*'daki günlük makalelerde ve Betty Kuehn'ın *Militant*'da yayınlanan *Troçki'nin Katilinin Yargılanması* (Nisan 1943) adlı makalesinde bulunabilir.

YİRMİ İKİNCİ BÖLÜM

ABD Dışişleri Bakanlığı'nın resmi yayını *Barış ve Savaş: Birleşik Devletler'in Dış Politikası*'nda (Washington, Dışişleri Bakanlığı, 1943) 1931-1941 döneminin genel bir incelemesi yapılırken, Sovyet Rusya'ya ne yazık ki pek fazla değinilmemektedir. Frederick L. Schuman'ın *Savaşın Arifesinde Avrupa*'sı (New York, Alfred A. Knopf, 1939) ve *Avrupa'yı Örten Karanlık*'ı (New York, Alfred A. Knopf, 1941), bu görünmeyen savaş ve ardı arkası gelmeyen diploma-

tik entrika dönemine ilişkin paha biçilmez iki kitaptır. Döneme ilişkin daha fazla bilgi, John Gunther'in *Dahili Avrupa,* Gözden Geçirilmiş Baskı'sında (New York, Harpers and Brothers, 1938); F. Elwyn Jones'un *İçeriden Saldırı, Modern Saldırı Tekniği*'nde (Londra, Penguin Books, Ltd. 1939); Joseph E. Davies'in *Moskova Yolculuğu*'nda (New York, Simon and Schuster, 1941); *Büyükelçi Dodd'un Günlüğü*'nde (New York, Harcourt, Brace and Company, 1941); R. Palme Dutt'un *Dünya Politikası*'nda ve özellikle de bu döneme ait *New York Times* dosyalarında bulunabilir. Stalin'in *SBKP (B) On Sekizinci Kongresi'ne Merkez Komitesi Çalışma Raporu, 10 Mart 1939* (New York, International Publishers, 1939) adlı kitabı döneme ilişkin tarihi bir Sovyet belgesidir. Gregory Meiksins'in *Baltık Bilmecesi* (New York, L. B. Fischer, 1943), Sovyetlerin Baltık devletleriyle ilişkileri üzerine değerli bir kitaptır. Kızıl Ordu'nun Baltık, Balkanlar ve Finlandiya'ya ilerleyişine ilişkin genel materyal, *Sovyet Russia Today* dosyalarında bulunabilir. Yazarlar, Fransa'nın düşüşü üzerine yazılmış çok sayıda kitap arasında, Pierre Cot'un *İhanetin Zaferi* (Chicago-New York, Ziff-Davis Publishing Company, 1944) ve Pertinax'ın *Fransa'nın Mezar Kazıcıları*'ndan (New York, Doubleday, Doran and Company, 1944) yararlanmışlardır. Dönemin *New York Times* dosyaları ve öteki gazete ve dergiler vazgeçilmez materyal kaynaklarıdır.

YİRMİ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Amerikan basınının, Sovyet Rusya'nın Nazi Almanyası tarafından istilasına tepkinin mükemmel özeti, George Seldes'in *Gerçekler, Basın ve Radyoyu Yalan ve Propagandaya İtiyor* (New York, In Fact, Inc., 1942) adlı kitabında yeralmaktadır. Yazarlar, beşinci kolcuların ve Beyaz Rus *émigrés*'in anti-Sovyet faaliyetlerine ilişkin materyal için geniş çapta kendi dosyalarından yararlanmışlardır. Amerika'daki yıkıcı kişi ve kuruluşların faşist yanlısı "anti-Bolşevik" faaliyetlerine dair basılmış bilgi kaynakları arasında Michail Sayers ve Albert E. Kahn'ın *Sabotaj: Amerika'ya Karşı Gizli Savaş*'ı (New York, Harper and Brothers, 1942); John Roy Carlson'm *Gizlenen*'i (New York, E.P. Dutton and Company, 1943) ve *The Hour* adlı mektuplar şeklinde çıkan gazetenin Nisan 1939- Mayıs 1943 arasındaki sayıları bulunmaktadır. Birleşik Devletler'de dağıtılan, Naziler tarafından finanse edilen "anti-komünist" propagandaya ait en ilginç parçalardan

biri de, aralarında Temsilciler Meclisi üyesi Hamilton Fish'in de bulunduğu çok sayıda Amerikalı tarafından imzalanan övgü dolu bir önsözü içeren *Almanya'da Komünizm, Nasyonal Devrimin Arifesinde Komünist Komplo Hakkındaki Gerçekler'dir.* (Berlin, Europa House, 1933). Birleşik Devletler'de yayınlanan kitap, gazete ve dergilerde sayısız anti-Sovyet propaganda kaynağı sıralanabilir. Almanya'da Hitler'in iktidara gelmesinden sonra Birleşik Devletler'de çıkan çok sayıdaki Nazi yanlısı ve "anti-komünist" propaganda yayının en tipik olanları, Alman-Amerikan Birliği'nin resmi organı *Deutscher Weckruf und Beobachtre;* Peder Charles E. Coughlin'in *Social Justice'i;* William Dudley Pelley'in *Liberator'ı;* Gerald Winrod'un *Defender'ı;* Court Asher'in *X-Ray'i* ve E. J. Garner'ın *Publicity'sidir.* Temsilciler Meclisi üyesi Hamilton Fish'le Alman ajanı George Sylvester Viereck arasındaki ilişkiler konusuda, Viereck'in 1942 Şubatında Washington, D.C.'deki Federal mahkemede yargılanması sırasında Fish'in sekreteri George Hill'in verdiği ifadede ilginç materyal bulunmaktadır; bu duruşmaya ilişkin çok ayrıntılı kayıtlar, Dillard Stokes'un *Washington Post'daki* bir dizi makalesinden edinilebilir. William E. Dodd'un, Alman propaganda ajanı Paul Scheffer'ın faaliyetlerine ilişkin düşünceleri, Amerikan'ın Almanya Büyükelçisinin yayınlanan günlüğünde ifade edilmektedir; *Büyükelçi Dodd'un Günlüğü,* Hazırlayan William E. Dodd, Jr. ve Martha Dodd (New York, Harcourt, Brace and Company, 1941). Scheffer'ın Birleşik Devletler'deki Sovyet karşıtı propaganda çalışmasına ilişkin çok sayıda delil, onun *Living Age, Freign Affairs, Fortnightly Review* ve bu türden öteki dergilerdeki makalelerinde bulunabilir. Martin Dies'ın Amerikan Aleyhtarı Etkinlikler Özel Komitesi'nin yayınlanan kayıtları, çok miktarda anti-Sovyet propaganda içermektedir. Anti-Sovyet propagandanın öteki önemli örnekleri, Martin Dies'ın *Amerika'daki Truva Atı* (New York, Dodd Mead and Company, 1940) ve Jan Valtin'in *Gecenin Ötesinde'dir.* (New York, Alliance Book Corporantion, 1941). Birleşik Devletler'de gericiliğin "anti-komünist" propagandadan yararlanmasının ilginç bir tahlili, Georges Seldes'in *Sürek Avı'nda* (New York, Modern Age, 1940) bulunabilir. Önce Amerika Komitesi tarafından yaygın olarak yapılan anti-Sovyet propaganda, Önce Amerika Araştırma Bürosu bültenlerinin ve Komite'nin finanse ettiği iki yayının *Herald* ve *Secribner'si Commentator'ın* yanısıra, Temsilciler

Meclisi üyesi Hamilton Fish, Senatör Gerald P. Nye ve konuşmaları *New York Times* ve öteki gazetelerde ayrıntılı bir biçimde aktarılan Senatör Burton K. Wheeler gibi Önce Amerika sözcülerinin, Önce Amerika mitinglerindeki söylevlerinde bol bol sergilenmektedir. Mektuplar şekilde çıkan İngiliz gazetesi *Week* ve Bella Fromm'un *Kan ve Ziyafetler'inde,* Charles A. Lindbergh'in 1938 yazında Büyük Britanya ve Orta Avrupa'daki taviz yanlısı faaliyetlerine ilişkin özellikle ilginç öyküler bulunmaktadır. *Chicago Tribune, New York Daily News, Washington Times-Herald* ve Hearst basınının dosyaları da, Sovyetler Birliği aleyhtarı propaganda için özellikle zengin bir kaynaktır. William C. Bullitt'in anti-Sovyet duygularına dair bilgiler, *Büyükelçi Dodd'un Günlüğü'nde* yeralmaktadır.

YİRMİ DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Polonya'nın anti-Sovyet komplosuna ilişkin belgelenmiş kanıtlar, Sürgündeki Polonya Hükümeti'nin, 1945 Haziran'ında Moskova'da yargılanan on altı ajanı için Sovyet Hükümeti'nin hazırladığı iddianamede yeralmaktadır; bu iddianamenin çevirisi *Onaltı Polonyalı Davası* (New York, The National Council of Amerikan-Soviet Friendship, Inc., 1945) adıyla broşür olarak yayınlanmıştır. Polonyalı komploculuların Moskova'daki duruşmada verdikleri ifadelerle açığa çıkan komplonun öteki ayrıntıları, Amerikalı dış muhabirlerin *New York Times, New York Herald Tribune* ve *PM'e* telgrafla geçtikleri haberlerde yeralmaktadır. Sovyet Dışişleri Komiser Yardımcısı A.Y. Vişinski'nin 18 Mayıs 1943'te İngiliz ve Amerikan basınına verdiği demeç, Polonya *émigrés*'in Rusya'da daha önceki anti-Sovyet entrikalarının kapsamlı bir anlatımını içermektedir. Raymond Leslie Buell'un *Polonya; Avrupa'nın Anahtarı*'nda (New York, A.A. Knopf, 1939) Polonya'nın geçmişine ilişkin yararlı materyal bulunmaktadır.

YİRMİ BEŞİNCİ BÖLÜM

Nazi Almanyasıyla savaş sırasında Sovyetler'deki olaylara ilişkin temel materyal kaynağı, Washington, D.C.'deki Sovyet Büyükelçiliği tarafından haftada üç kez çıkarılan mükemmel *Infermation Bulletin'dir.* Savaş sırasında Sovyetler Birliği'ni ziyaret eden ve kendi gözlemlerine dayalı haberler getiren Henry C. Cassidy, Larry Lesueur, Maurice Hindus, Leland Stowe, Quentin Reynolds, Richard Lauterbach, Edgar

Snow ve Ralp Parker gibi Amerikalı gazetecilerin yazdığı pekçok kitap vardır. Maurice Hindus'un *New York Herald Tribune'e* ve Ralph Parker'ın *PM'e* telgrafla çektikleri haberler, Sovyet halkının savaş yıllarında nelere göğüs gerdiklerini ve gelecekte müttefikleriyle işbirliğinden neler beklediklerini özellikle canlı bir biçimde anlatmaktadır. Wendell Wilkie'nin *Tek Dünya'sı* (New York, Simon and Schuser, 1943), büyük bir Amerikalının, Tahran Bildirisi'nde özetlenen idealleri bizzat ifade edişidir. Buna benzer bir Amerikan raporu, Walter Lippmann'ın Amerikan dış politikası üzerine incelemesi *ABD Dış Politikası; Cumhuriyetin Kalkanı*'nda (Boston, Little, Brown and Company and Atlantic Monthyl Press, 1943) bulunabilir.